

UITGAVE: 1/78

POLITIEKE PARTIJ
DEMOCRATEN '66

d'66 democraten

d'66

JAN TERLOUW

HET NIEUWE JAAR

Namens de Tweede Kamerfractie van D'66 wens ik graag alle leden een goed en arbeidzaam en opnieuw met successen gevuld jaar toe.

De politieke situatie vervult me met enige zorg. Er is een kabinet dat geen enkele speelruimte heeft. Wanneer het zich beweegt komt het of de oppositie tegen, of zichzelf. Verbeeldingskracht zal worden afgestraft en dus moeten we verbeeldingloosheid tegemoet zien. Dat is niet best, in een tijd waarin de oude oplossingen niet meer passen op nieuwe problemen.

Over veel van de klemmende problemen van onze dag is de nevel gevallen van de werkloosheid. Vijf jaar geleden werd er nog druk geredeneerd over energischaarste, over vervuiling van de oceanen, over het opraken van grondstoffen. Tegenwoordig hoor je daar veel minder over. En toch zijn die problemen eerder verergerd dan verbeterd. Maar: de nevel van de werkloosheid onttrekt ze aan het oog.

Ook D'66 heeft de laatste vijf jaar in toenemende mate aandacht getoond voor het werkgelegenheidsprobleem. Natuurlijk, het is een dwaas die er zijn ogen voor sluit. Evenwel, wij hebben niet gehamerd op het hanteren van de oude instrumenten, die in de dertiger jaren effectief gebleken zijn, maar op het ontwikkelen van nieuwe. Macro-economische maatregelen alléén, zoals omvangrijke steunverlening aan het bedrijfsleven, zijn niet voldoende, hebben we keer op keer gezegd. Als de overheid daarnaast niet effectief steun verleent voor produktvernieuwing, voor marktonderzoek, voor toekomstverkenning, met name ten behoeve van het middelgrote en kleine bedrijf, dan zal door industriële veroudering de nederlandse concurrentiepositie verder verslechteren. Want wij

moeten concurreren tegen industriëel gelijkwaardige naties, niet tegen ontwikkelingslanden. Niet alleen omdat dat rechtvaardig is, ook omdat het systeem zo werkt. Je hebt geen keus.

Intussen beginnen we dramatisch gelijk te krijgen. De nederlandse betalingsbalans verslechtert, onze exportpositie ziet er niet best uit. De nieuwe minister van economische zaken staat voor de zware taak deze tendens om te buigen. Dat zal 'm niet meevallen als je bedenkt dat hij vorig jaar als lid van de Tweede Kamer nog tegen een motie van D'66 stemde waarin werd gepleit voor bevordering van innovatie in het nederlandse bedrijfsleven.

Bestrijding van de werkloosheid, met in acht neming van de nieuwe problemen waarvoor de moderne industriestaat ons stelt. Oplossingen lijken niet mogelijk als niet ook de doelstelling van volledige werkgelegenheid aan een kritische toetsing wordt onderworpen. Een andere verdeling van het werk, een andere waardering van het werk, een andere honorering van het werk. Dogmatische oplossingen helpen niet. Arme regering Van Agt. Als de fantasie voor een ondogmatische benadering er al zou zijn (het voordeel van de twijfel moet je iedereen gunnen) dan ontbreekt toch de politieke ruimte er voor.

D'66 heeft een succesvol jaar achter de rug. Meer dan tien maal zoveel leden als vorig jaar vullen de kaartenbakken. Ofschoon we jaren zijn doodgeschreven zijn we als enige van de middelgrote partijen bij de verkiezingen niet weggevaagd. Integendeel, we wonen. Volgens de opiniepeilingen hebben we de formatie zonder schade doorstaan, al moet ik zeggen dat ik er persoonlijk niet over in extase kan raken.

Ons congres bleek eensgezind, een weelde die vrijwel geen andere partij met ons deelt. Velen in de partij denken (wellicht terecht) dat meedoen aan de regering van CDA en VVD electoraal misschien gunstig zou zijn geweest, maar het overgrote deel van de congresgangers wenste zich om politieke redenen niet bij die combinatie te voegen en stelde bovendien eerlijkheid in de politiek boven winstkansen in de politiek. En zo hoort het ook.

Ik denk dat er op het ogenblik weinig politieke partijen zijn waarin door een zo groot percentage van de leden zo hard wordt gewerkt en ook waarin de politieke oordeelsvorming zo verstandig

en evenwichtig is. Saamhorigheid, werklust, nuchterheid, gepaard met het idealisme om de democratische gezindheid in alle aspecten van de samenleving uit te bouwen, dat is voor mij het beeld van D'66 in 1977.

In de eerste zin van dit stukje wenste ik ons een opnieuw met successen gevuld 1978 toe. In het nieuwe jaar zijn er verkiezingen voor Provinciale Staten en Gemeenteraden. We kunnen alleen maar winnen, dat is het voordeel dat 1974 ons heeft opgeleverd. Maar ik vertrouw dat we beter zullen doen dan dat. Ik verwacht dat 1978 definitief zal bevestigen dat een vierde stroming in de nederlandse politiek, van vrije, op het individu gerichte, ondogmatische mensen, een feit is.

INHOUD

mededelingen over de gemeenteraadsverkiezingen blz. 13

Jan Terlouw blikt terug over het jaar 1977 blz. 1

Oud-Minister Boersma in de Gastenrubriek blz. 5

Berichten uit de regio's blz. 12

D'66 beginselen nader bekeken door H. van Oorschot blz. 2

Interview met ex-Eerste Kamerlid Bert Schwarz blz. 7

De Verkiezingscampagne van start blz. 2

Nieuws van de werkgroepen van de SWB blz. 6

Het hoofdstuk Volksgezondheid uit het Beleidsprogramma aanleiding tot discussie blz. 13

Stemmen bij volmacht blz. 15

Vanuit de VAR blz. 11

HET HOOFDBESTUUR

VOORJAARSKONGRES

door Wim de Jonge,
secretaris organisatie.

Het voorjaarskongres zal gehouden worden op zaterdag 22 april 1978 te Zwolle in "De Buitensociëteit". In de eerstvolgende Democraat (24 februari a.s.) verschijnt de concept-agenda. In de tweede kongres-Democraat (31 maart) zullen alle hoofdbestuursvorstellen t.a.v. de dan gepubliceerde concept-agenda opgenomen worden. In de periode van 1 april tot 14 april a.s. kunnen amendementen worden ingediend. Het hoofdbestuur vraagt alle (sub)regio- en afdelingsbesturen met deze data rekening te houden. Indien zij amendementen en moties op ledenvergaderingen willen behandelen, moeten deze vergaderingen worden gehouden in de periode van 3-13 april 1978.

VERKIEZINGEN PROVINCIALE STATEN

Wim de Jonge
secretaris-organisatie

Bij deze Democraat treft U aan een overzicht per provincie van de kandidaten voor de verkiezingen van Provinciale Staten op 29 maart 1978. Tevens een stembiljet met toelichting. De stembiljetten moeten uiterlijk 24 januari 1978 om 12.00 uur bij de provinciale verkiezingscommissies zijn.

Verzoek aan de provinciale verkiezingscommissies:

Het hoofdbestuur vraagt de provinciale verkiezingscommissies dringend zich strikt aan het tijdschema te houden dat is vermeld in het draaiboek van 25 nov. 1977. Dit houdt onder meer in dat uiterlijk 28 jan. 1978 de uitslagen naar het landelijk secretariaat moeten worden gezonden. Op de hoofdbestuurvergadering van 2 februari 1978 volgt dan de goedkeuring van de kandidatenlijsten door het HB. Deze goedkeuring is vereist i.v.m. de benodigde machtiging de naam Democraten '66 boven de lijst te mogen plaatsen.

TO CAMPAIGN OR NOT TO CAMPAIGN

door Jan Veldhuizen,
coördinator publiciteit.

Het bijdragen in een verkiezingscampagne is een niet onprettig gebeuren, vooral als de verkiezingsuitslag zodanig uitvalt dat je van een beloning mag spreken. Een beloning voor iedereen die mee heeft gedaan en/of in financiële zin heeft bijgedragen. Evenals we uit de schooljaren ons nog de leuke dingen herinneren, zo blijven we navelstaren naar die acht Tweede Kamerzetels waarin één jaar geleden slechts een handvol D'66-ers geloofde. En wie twijfelde toen niet aan hun verstand?

Een van de onaangename zaken uit de vorige campagne blijken we vergeten te zijn: we zijn vergeten dat pas in de allerlaatste weken van de campagne foldermateriaal beschikbaar was, dat we bij hoge uitzondering een advertentie konden plaatsen. Reden: geen financiële middelen bij de aanvang van de campagne tot bijna voldoende middelen vlak vóór 25 mei.

De geschiedenis herhaalt zich, althans voor wat het eerste gedeelte betreft: "geen middelen bij de aanvang van de campagne". Dit betekent: geen folders, geen posters, geen advertenties bij de aanvang van de campagne. Als het komt, dan komt het weer laat tot te laat. Over de vooruitzichten voor de gemeenteraadsverkiezingen zwijg ik dan maar. "to campaign or not to campaign!" luidt de aanhef van dit stukje. En ik ben zo vrij om te stellen dat dit niet alleen het probleem van het hoofdbestuur is, het is weldegelijk ook het probleem van iedere D'66-er.

Bij de campagne voor de Provinciale Statenverkiezingen spelen factoren als onbekendheid met de werkzaamheden van het Provinciaal Bestuur een belangrijke rol. Het belang voor de kiezer om met hun stem invloed uit te oefenen op het democratisch gebeuren dichterbij huis is een van de belangrijke zaken waar we het met de kiezer over moeten hebben. Dit vereist een behoorlijk gepland activiteitenschema met de daarbij behorende materialen.

De schema's liggen klaar. Zorg ervoor dat ze niet ongebruikt de la ingaan. Daarom bij deze:

STORT UW BIJDRAGE NU OP GIRO 1.000.000 t.n.v. de penningmeester van D'66 te Den Haag. De accept-girokaart hebt U al een maand in huis. DOE HET DIREKT.

ADVIESRAAD

door Wim de Jonge,
secretaris organisatie.

Per 1 april 1978 wordt de Voorlopige Adviesraad (VAR) omgezet in Adviesraad. Hiertoe moet het hoofdbestuur in de maand januari 1978 een nieuwe verdeelsleutel vaststellen voor de verdeling van de vijftig zetels over de regio's. Deze vaststelling vindt plaats volgens het tijdschema van de ALV te Nijmegen goedgekeurde Huishoudelijk Reglement.

De regiobesturen krijgen zo spoedig mogelijk bericht. De verdeelsleutel zal ook opgenomen worden in de Democraat no. 2, 1978, die zal verschijnen op 24 februari 1978. De regiobesturen dienen de stemming te regelen. Dit wordt een poststemming, tenzij een algemene regiovergadering (ARV) besluit de verkiezing te doen plaats vinden tijdens een mede daartoe uitgeschreven ARV. In beide gevallen moet bijlage C van het Huishoudelijk Reglement toegepast worden. Indien inderdaad reglementair (dus op een ARV) besloten wordt de verkiezing tijdens een ARV te doen plaats vinden, kunnen de regiobesturen deze vergaderingen aankondigen via de Democraat van 24 februari a.s. Daartoe dient plaats en tijd bekend te zijn op het landelijk secretariaat (t.a.v. Kitty Warburg) uiterlijk 8 februari 1978.

De volgende vergaderingen van de Voorlopige Adviesraad zijn:
28 jan. '78, 10.30 uur, Utrecht, Tivoli
25 febr. '78, 10.30 uur, Rotterdam,
restaurant Engels

door Hein van Oorschot,
secretaris politiek.

Eerder heeft zich in de Democraat een discussietje afgespeeld over het nut en de noodzaak van het hebben van beginsele. Dit onderwerp vergt binnen onze pragmatische partij altijd een uiterst subtiel behandeling. Immers, beginselen leiden licht tot dogmatiek en dat is iets waar bijna ieder D'66-er in zijn politieke denken niet zo van onder de indruk is en zelfs afkeer van heeft.

Op het eerste voorjaarskongres werd echter met zeer grote meerderheid van stemmen een motie aangenomen, die het hoofdbestuur oproept het denken over beginsele op gang te brengen en met een concept-grondslag op een komend kongres terug te komen. Daarom heeft het hoofdbestuur een commissie gevormd, die een discussiestuk over dit onderwerp moet produceren dat dienst kan doen als gesprekshandvat in de partij en tevens het denken in de werkgroep "Achtergronden" van de Stichting Wetenschappelijk Bureau verder moet brengen.

Nu deze commissie, waarvan ondergetekende het sekretariaat vervult, haar eerste week-end achter de rug heeft, wil ik kort verslag doen van wat daar is besproken.

Het probleem van pragmatisme versus dogmatiek en het daartussen zitten van "beginselen" is uitgebreid aan de orde geweest. Overwogen werd, dat vastgestelde beginselen de neiging hebben meer te worden dan dat zij kunnen zijn. Beginselen zijn - in D'66 - geen absolute waarheden, niet altijd en overal onomstotelijk. Wij kunnen noch mogen ons uitspreken over wat in de verdere toekomst zal kunnen en mogen. Daarover beslissen de mensen dan aan de hand van hun situatie.

Besloten werd daarom de grondslagen onderhevig te maken aan een permanente discussie, waaraan in beginsel iedereen meedoet. Reacties, opmerkingen, worden steeds weer gewogen, steeds weer verwerkt; het wordt een proces van voortdurend aanpassen.

Bovendien worden de beginselen gegoten in de vorm van een verhaal, dat loopt en voor iedereen verstaanbaar is. De beginselen worden niet vastgelegd in stellingen, die men kan "amenderen en waarover gestemd wordt". Het wordt een stuk in beweging, voortdurend bruikbaar en flexibel.

Dit wil niet zeggen dat de beginselen niet meer zijn dan dingen die je even verandert. Ze hebben een zekere duurzaamheid als doel als zij tenminste bindend (en scheidend) willen werken en als toetssteen moeten dienen.

Het is misschien moeilijk om je voor te stellen wat er dan in dat stuk komt te staan. In de genoemde commissie bestaat daarover nog geen exakt beeld. Gedacht wordt aan een verklaring van D'66 over de bijna algemeen aanvaarde beginselen als "de" democratie, vrijheid, gelijkheid, broederschap, mensenrechten, de mens is uniek, solidariteit enz. Uit een dergelijke verklaring moet blijken hoe D'66 deze "algemene beginselen" vertaalt, hoe zij haar prioriteiten stelt, hoe zij ermee werkt. Een verklaring die een beeld geeft van ons karakter, wortels, manier van doen, maatschappij-opvatting. Een verklaring die D'66 een duidelijke plaats geeft naast de drie andere grote partijen en die wij de Nederlander zullen voorhouden als beeld en als trefpunt.

Aan een dergelijk verhaal wordt op het ogenblik gewerkt. Het ligt in de bedoeling een eerste concept op het voorjaarskongres (22 april) aan u voor te leggen.

Hein van Oorschot

EEN NIEUWE DEMOCRAAT OP OUD PAPIER

Toen het huidige redactieteam - enige maanden geleden - haar taak aanving, kwam dit in de eerste vergadering tot een tweetal conclusies:

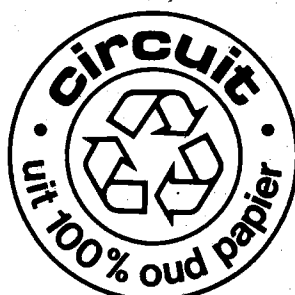
1. de vormgeving van de Democraat moet veranderd worden om de leesbaarheid te bevorderen;
2. D'66, van oudsher voorloper op het

gebied van de bewustwordingsprocessen met betrekking tot de milieu- en grondstoffenproblematiek, dient in haar publicatiemiddelen gebruik te maken van recycled papier.

Beide conclusies hebben nu geleid tot realisering. De nieuwe Democraat, waarin een overzichtelijker indeling is toegepast, de kolommen versmald zijn en wat meer met beelden gewerkt zal worden, ligt voor u.

Wij hopen dat we bij de produktie van de volgende Democraten wat meer gewend zullen raken aan de gewijzigde werkwijze en een aantal verbeteringen nog kunnen toevoegen.

Wij danken ons Rotterdamse lid Frank Strieder voor zijn vormgevingsvoorstel en illustraties, welke wij vrijwel ongewijzigd hebben toegepast.

De Democraat is de eerste toepassing van kringlooppapier in de gedrukte communicatiemiddelen waarover D'66 beschikt. Zo zullen ons briefpapier, folders, beleidsprogramma's op hetzelfde papier worden geproduceerd.

Hiermee wil D'66 tot uitdrukking brengen dat zorgvuldigheid in het gebruik van grondstoffen dicht bij huis kan beginnen.

IN MEMORIAM HARRIËT FREEZER

door Jan Terlouw.

Op eerste kerstdag is Harriët Freezer gestorven. De slag trof ons hard en onverwacht, want ze is maar kort ziek geweest en ze straalde een vitaliteit, een levenskracht uit die je het gevoel gaf dat ze het eeuwige leven bezat. Ik herinner me m'n ongeloofige reactie toen ze me vorig jaar zei dat ze al 65 jaar was. Ze leek zo veel jonger; van uiterlijk, maar vooral door haar opvattingen, haar dynamiek, haar spontaneïteit.

Harriet was een vrouw die geen geheim maakte van haar overtuiging. Ze verloor zich niet achter mistige formuleringen of zogenaamd genuanceerde uitspraken. Als wat ze zei of schreef haar toevoorders of lezers niet beviel, dan zochten die hun heil maar elders. Ze maakte er ook geen geheim van dat ze de politieke opvattingen van D'66 deelde. Naarmate de partij meer in de verdrinking kwam, was zij meer geneigd om luid en verstaanbaar te zeggen dat D'66 niet gemist kon worden. Ze heeft voor ons spreekbeurten gehouden, ze is opgetreden in onze radio- en televisiezendtijd. Ze deed het altijd boeiend, geestig, maar vooral met een bezieling die hartveroverend was.

We kennen Harriët Freezer natuurlijk allemaal als schrijfster van vele romans, waarbij ze met name een grote bijdrage heeft geleverd aan het oprukken van de vrouw van een tweederangspolitie naar een gelijkwaardige plaats in de samenleving. We kennen haar als columnist in dag- en weekbladen. We kennen haar als graag beluisterd spreekster voor radio en televisie.

Sommigen onzer kenden haar ook persoonlijk als een lieve, hartelijke vrouw, die door haar spiritualiteit altijd weer wist klaar te spelen dat je haar met meer motivatie en levenslust verliet dan waarmee je gekomen was.

We zijn Harriët dankbaar voor wat ze voor onze partij en voor verschillenden onzer persoonlijk heeft betekend. We zullen haar missen.

ingezonden BRIEVEN

MAAR NIET NU

door Martijn van Empel,
Marya van Empel en
Geerten van Empel.

De partijvoorzitter heeft in zijn congresrede verband gelegd tussen, wat hij noemde, de "kabinetsformatiecrisis" en ons huidige kiesstelsel. Hij oogstte daarmee de nodige bijval. Men zou haast zeggen: uiteraard. D'66 was toch immers

de partij van de staatkundige vernieuwingen? Het is plezierig zich te koesteren in het gevoel het altijd al geweest te hebben.

Over de ideeën van Glastra van Loon laat zich natuurlijk discussiëren. En het kan geen kwaad als een studiec commissie zich weer eens over deze problematiek buigt.

Maar laten wij wel het één en ander in de juiste proporties zien. Het nú naar voren halen van deze discussie suggereert te veel en geeft te weinig. Het suggereert nl., dat wij niet in de huidige situatie zouden zitten als wij een systeem zouden hebben gehad, dat de stem van de kiezer zuiverder zou hebben weergegeven. Willen wij dit in ernst aan de kiezers gaan uitdragen?

Laten wij toch erkennen dat ons huidige "krakkemikkige" kiessysteem in mei jl. beter heeft gefunctioneerd dan menig een had durven hopen. De uitslag was inderdaad duidelijk en overzichtelijk, inclusief een de facto aangewezen formateur, die als zodanig door de betrokken partijen ook niet ter discussie is gesteld. Het is deze uitslag, die door de politieke partijen is verkwaanseld. Daar zit de fout!

Een politieke partij die nu komt aanzetten met de suggestie, dat de fout ergens anders ligt, plaatst zich voor iedere kiezer met redelijk verstand en enige afstand van de "Haagse kringen" volledig buiten de realiteit. En wij hebben wel heel scherp kunnen constateren hoe gevaarlijk het is om wensdromen voor de waarheid te verslijten: de kater zit op de scherven van de "meerderheidsstrategie".

Natuurlijk, een volwassen politieke partij kan het niet stellen zonder staatsrechtelijke theorie. Soms moet zelfs die theorie op het eerste plan worden gebracht. Maar niet nu.

NOG EEN CONGRES

door Niek Biegan.

Tegelijk met het D'66-congres in Nijmegen kwam in Brussel de Federatie van Liberale en Democratische Partijen van de Europese Gemeenschap bijeen; een gevarieerd gezelschap, waar onder andere de Britse Liberal Party (met 45 deelnemers, gebaseerd op bij de laatst gehouden verkiezingen behaalde stemmen - 1 per 100.000 - de grootste groep) de Duitse FDP (de tweede, met 36), uit Italië de Republikeinse Partij van Ugo La Malfa en de Liberale Partij (elk 11), de Nederlandse VVD (21), de Franse Parti Républicain van Giscard (19), de Deense Venstre (7), en de Europese Jeugdbeweging LYMEC (19) in zijn vertegenwoordigd.

Als D'66 ertoe mocht besluiten dat zij optreden in het Europese Parlement effectiever zou zijn binnen het kader van een van de grote fracties dan door op te treden als 1-à-2 mansfractie, dan zou aansluiting bij de Liberaal/Democratische fractie, c.q. toetreding tot de Liberaal/Democratische Federatie, één van de - in feite twee (de Socialisten

zijn er ook nog) - mogelijkheden zijn. Vandaar dat zich bij het congres te Brussel twee vertegenwoordigers van D'66 ophielden, zowel om een beter idee te krijgen van programma en deelnemende partijen als ook om contact op te nemen met deelnemers en inzicht te krijgen over hun reactie op een verzoek om toetreding, voor zover dat er ooit mocht komen.

De enige taak van het congres bestond in het vaststellen van het programma van de Liberaal-Democratische Federatie voor de Europese verkiezingen, door middel van het bespreken en verwerken van plm.200 door de aangesloten partijen ingediende amendementen op de hoofdthema's in de door een redactiecommissie opgestelde ontwerp tekst.

De ook in het programma voorkomende, langere explicaties onder de thema's kwamen niet aan de orde; evenmin die amendementen die zonder meer door de redactiecommissie konden worden overgenomen. Voor het aannemen van een amendement was 2/3 der uitgebrachte stemmen vereist. Uiteindelijk werd het gemeendeerde programma als geheel aangenomen. Dit-geschiedde met algemene stemmen, behoudens onthouding door LYMEC.

Hoewel dus een groot aantal onderwerpen de revue passeerden, kon het congres geen volledig beeld geven van de materie, met name van dat gedeelte waarover men het gemakkelijk eens kon zijn. De vaststelling dat er waarschijnlijk meer "progressieve" dan "retrogressieve" amendementen zijn opgenomen, ontslaat ons dan ook niet van de noodzaak bij gelegenheid de definitieve programma-tekst aan een toetsing te onderwerpen. Het zal dan vergeleken moeten worden zowel met dat van de Socialistische Federatie als dat van D'66 zelf. Mijn voorlopige mening is dat er niet veel in zal staan wat voor ons echt onaanvaardbaar zal zijn, en dat bij een aantal onderwerpen punten zijn opgenomen die wij graag zouden onderschrijven. Eerder zullen er dingen in ontbreken die wij wel belangrijk vinden, of er zullen stellingen zijn die wij zelf krachtiger zouden hebben geformuleerd. Een percentage van 0,7% BNP voor ontwikkelingshulp vinden wij bv. betachelijk laag.

In zulke gevallen zullen wij er rekening mee moeten houden dat de andere partijen uitgaan van een verschillende nationale situatie: afgezien van Nederland heeft nog geen der EG-staten de 0,7% bereikt, en de Italianen stemden zelfs tegen het noemen van dit streefcijfer, zodat het misschien al heel wat waard is dat men zich hierop heeft willen vastleggen. Het programma moet beschouwd worden als een minimumlijst: iedere partij blijft vrij om méér te willen en dat ook te propageren.

Bij de deelnemers is een belangrijke groep die een grote affiniteit vertoont met D'66: de Liberals, de Italiaanse Republikeinen, de Jeugdbeweging, en vaak ook de FDP. In onze gesprekken bleek dat deze een toetreding van D'66 sterk zouden steunen. Zij gingen er daarbij van uit dat de meer progressieve elementen binnen de Federatie een vrij sterke positie innemen, doch

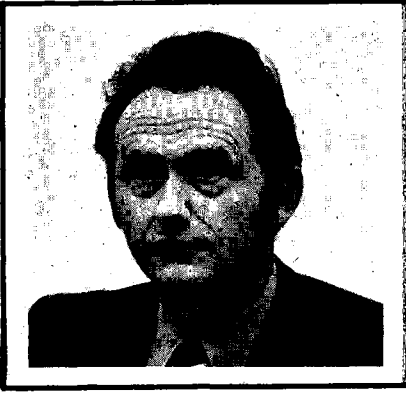
niet steeds kunnen rekenen op een meerderheid, laat staan een van 2/3, zoals op dit congres vereist was. Tellen van voor- en tegenstemmen en onthoudingen bevestigde dat enkele bij gebrek aan 2/3 meerderheid gesneuvelde amendementen inderdaad bij aanwezigheid van een vijftal stemgerechtigde D'66-ers hadden kunnen worden aangenomen.

Ook bij de andere deelnemers - afgezien van die van de VVD, uiteraard een speciaal geval - werd belangstelling geconstateerd voor D'66. Van een uitgesproken reserve tegenover eventuele toetreding van onze partij is ons bij niemand gebleken.

Mijn indruk, opgedaan tijdens drie dagen van intensief contact met een groot aantal deelnemers, is dat wij in dit gezelschap een voldoende aantal vrienden en medestanders zouden kunnen vinden om ons er thuis te voelen. Ook hier geldt, net als bij het programma, dat wij niet kunnen verwachten, dat een grote fractie in het Europese Parlement uit louter geestverwanten zal bestaan. Dat zal, denk ik, ook gelden voor andere grote groeperingen.

Met dit alles wil ik niet beweren dat wij een besluit om toe te treden tot de Federatie moeten nemen, voordat het binnenlandse probleem grondig is doorgesproken. Zullen wij aan de kiezers duidelijk kunnen maken hoe het komt dat wij onze Europese campagne op hetzelfde program baseren als de VVD? Met andere woorden, dat de scheidslijnen tussen mede- en tegenstanders in Europees verband op een andere plaats liggen dan nationaal? Misschien kan de discussie daarover doorgaan.

(Van redactiewege sterk bekort.)

GAST rubriek

foto: A.N.P. Amsterdam.

OVERPEINZINGEN VANUIT EEN LEEG HOOFD

door drs J. Boersma.

Hieronder volgen enkele overpeinzingen vanuit een leeg hoofd, zoals ook de laatste weken mijn ministeriële tekenboek noodgedwongen en onverantwoord leeg was. Overpeinzingen over straks en later door iemand wiens vak en hobby het bedrijven van politiek is.

Om te beginnen zou ik nauwelijks weten wat ik nog kan toevoegen - na alles wat daarover al is geschreven - aan de kommer en kwel na 25 mei. In elk geval hangt mij de kwestie van de schuldvraag mijnen ver de keel uit, zeker de eenzijdigheid over en weer in de beantwoording daarvan. We zullen moeten accepteren dat aan beide kanten fouten zijn gemaakt en dat de uiteindelijke uitslag van de formatie, hoe miraculeus ook, een vaststaand gegeven is.

Over de nadelen en bezwaren van deze uitslag is intussen ook al genoeg gezegd. Maar er zijn ook een paar voordelen. Verheugend is het grote aantal oud-bewindslieden dat plaats neemt in de volksvertegenwoordiging, hopelijk voor langere tijd. Na de te snelle doorstrooming van kamerleden de laatste tien jaar vind ik deze versterking van de controlerende functie met mensen van de 'andere kant', mensen met bestuurservaring, vooral voor de Tweede Kamer van belang. Ondanks de betere bewerktuiging van de Kamer is er nog steeds een grote wanverhouding in de toerusting van kamerleden vergeleken met die van bewindslieden. Misschien kunnen hun ken-

nis en langjarige ervaring die ongelijkheid een beetje inperken.

De debatten zullen aanzienlijk levendiger en boeiender kunnen worden. Ook naar het publiek toe zou dat de schade, toegebracht aan de politieke belangstelling door de onverantwoord lange formatie, op den duur kunnen verkleinen. In feite zullen de komende debatten zich afspelen tussen slechts vier fracties, PvdA, CDA, VVD en D'66. De oppositie is daarbij niet alleen omvangrijker dan in de afgelopen periode, maar zal, wat van meer betekenis is, stellig van hogere kwaliteit zijn. Na de VVD-Wiegeel oppositie een belangrijk winstpunt, parlementair gesproken.

Interessant zal zijn welk oogmerk de oppositie heeft. Persoonlijk heb ik de toegespitste meerderheidsstrategie van de PvdA zeer onverstandig gevonden, zeker gelet op onze partijpolitieke constellatie. Die strategie heeft in niet onbetekenende mate ertoe bijgedragen dat het Tweede Kabinet Den Uyl er uiteindelijk niet is gekomen. (En voor sommigen uit de PvdA-kring dus ook geen tweede 'historische vergissing!'). Overigens betekent dit naar mijn mening niet dat er voor het begrip strategie geen plaats meer zou moeten worden ingeruimd. Het gaat bij het begrip strategie immers om het beleid op middellange en lange termijn. En de doelstelling op lange termijn wordt niet alleen bepaald door het beleid en de gang van zaken van alle dagen. Ik neem aan dat er voor partijen als PvdA en D'66 zeer veel aan gelegen zal zijn weer regeringsverantwoordelijkheid te gaan dragen en dus is het van belang op welke manier ze hiernaar zullen streven. Anders gezegd: de wijze waarop zij oppositie zullen voeren is van niet geringe betekenis. Nog los van de vraag of te zijner tijd andere regeringscombinaties dan de nu gangbare tot de mogelijkheden zullen gaan behoren. Om meer dan een reden - maar dat is een apart hoofdstuk - zou dat voor de regeerbaarheid van ons land van positieve betekenis zijn. Het zou ook voor het CDA nuttig zijn, maar ik zie voorlopig een samenwerking tussen PvdA en VVD nog niet gerealiseerd.

Over het CDA gesproken: het Christen Democratisch Appel gaat ongetwijfeld een moeilijke tijd tegemoet, alleen al omdat het de grootste partij met regeringsverantwoordelijkheid is en er reuze grote problemen op tafel liggen. Maar daarnaast ook omdat het twee regeerakkoorden in een en dezelfde formatieperiode heeft afgesloten. Kleur bekennen wordt onvermijdelijk, is trouwens ook zeer gewenst. Een grauwe middenpositie lijkt mij strijdig met het CDA-program 'Niet bij brood alleen' en tevens in strijd met de beginselen van een evangelisch geïnspireerd beleid. Maar het heeft zichzelf in deze positie gemanoeuvreed of laten manoeuvreren - men kan kiezen - en zal zichzelf daar ook uit moeten redden. Derhalve is er een zeer delicate taak voor de CDA-fractie en in het bijzonder voor haar fractievoorzitter weggelegd. Een redelijke mate van geloofwaardigheid blijft tenslotte een belangrijk politiek goed.

In deze reeks korte, losse notities nog een opmerking over D'66. Ook haar posi-

tie in de Kamer kan als delicaat worden aangemerkt, vanwege de verhouding tot enerzijds de PvdA en anderzijds de VVD, met name als ik kijk naar de kiezersachterban. Ik ben benieuwd hoe de fractie oppositie zal gaan voeren. Mijn verwachting is dat zij gekenmerkt zal zijn door een eigen stijl, zoals dat ook tijdens het kabinet Biesheuvel het geval was. Dat wil zeggen: met waardering voor het objectief goede in het beleid, scherp maar niet drammerig - dat laatste kunnen sommige socialistische partijen nooit laten - afwijzend wat in eigen ogen verkeerd is.

Desondanks vrees ik voor toenemende polarisatie. De relatie tussen kabinet en maatschappelijke organisaties, de vakbeweging niet in de laatste plaats, is een belangrijke in dit verband. Maar dit terzijde.

Ik keer nog even terug naar het CDA, de fractie met de zeven gedogers - loyalisten - verbonden, waaronder de fractievoorzitter. Er zijn mensen en ook politici die graag en in hoofdzaak denken in getallen en formules (8-7-1 en 7-7-2, enz.). Zij trekken dit aantal - en straks wellicht een nog hoger - simpelweg af van het gezamenlijk zetelaantal van CDA plus VVD, dus 77, om via deze rekensom tot de val van het kabinet op korte termijn te concluderen. Hier is naar mijn mening sprake van een grote denkfout. Natuurlijk is iedere volksvertegenwoordiger gehouden het beleid van elk kabinet op alle onderdelen kritisch te volgen. En gelet op het in de periode '73-'77 gevoerde beleid, gelet ook op het regeerakkoord tussen PvdA-CDA-D'66, zal dat kritisch volgen voor een aantal fractieleden van het CDA zeker extra accent krijgen. Maar dat is nog wat anders dan het eventjes opblazen van een kabinet, mede bevolkt met eigen mensen.

Op die eigen mensen in het kabinet rust daarbij vanzelfsprekend een bijzondere verantwoordelijkheid. Een eerste proeve daarvan kan in de regeringsverklaring tegemoet worden gezien. Veel onduidelikheden in het regeerakkoord van CDA en VVD zullen dan opgehelderd moeten worden. Ik ben zelf erg benieuwd naar de concretisering en kwantificering van de ombuigingsparagraaf. Ik heb bij andere gelegenheden bij die paragraaf nogal wat kritische kanttekeningen geplaatst, vooral vanwege de moeilijkheid deze te vertalen in betrouwbare, exacte getallen; mijn uitkomst lag in elk geval vele miljarden hoger. Het kabinet kan niet meer om een duidelijke invulling heen.

Ik sluit af in het besef dat ik nog te weinig afstand heb kunnen nemen van de politieke turbulenties van de afgelopen maanden. Maar ik voorzie spanningen, botsingen, pittige en boeiende kamerdibatten, met een kabinet dat veel inzet zal vertonen, het voordeel heeft dat het door te velen te sterk wordt onderschat en dat zeker, mede door de inbreng van Wiegeel met zijn ongetwijfeld politieke neus, slim beleid zal voeren.

Het kamerlidmaatschap kon best eens interessant worden.

STICHTING WETEN SCHAPPELIJK BUREAU

WERKGROEP STAATSRECHT

Op 13 december 1977 heeft de werkgroep Staatsrecht vergaderd in de fractiekamer van D'66 (Tweede Kamer), Den Haag. Als voorzitter werd aangewezen: M.F.F.A. de Nerée tot Babberich, Rbëllstraat 3, Arnhem, tlf.085/427196, en als coördinerend secretaris: R.L.M. Verhagen, Bleulandweg 134, Gouda, telf.01820/24983. Besloten werd nauwe samenwerking te zoeken met de werkgroep Binnenlandse Zaken en de werkgroep 7 September.

Afgesproken werd voorts de volgende onderwerpen in de komende tijd aan de orde te stellen:

- grondwetsherziening, inclusief voorstellen Glastra van Loon i.v.m. het kiesrecht;
- parlementair commissaris;
- politie (in samenwerking met werkgroep Justitie);
- bescherming privacy.

De eerstvolgende vergadering zal plaats vinden op donderdag 12 januari 1978, om 19.30 uur, in de fractiekamer D'66. Einde bijeenkomst om 22.00 uur.

De bedoeling is over de verschillende onderwerpen in groepjes van 3 à 4 personen korte werkstukken voor de plenaire vergaderingen voor te bereiden. Feitelijke vragen m.b.t. de begroting van Binnenlandse Zaken komen op 12 jan., meer materiële inbreng in een vergadering eind februari 1978 aan de orde.

Belangstellenden kunnen zich, met vermelding van hun interessegebied, melden bij Verhagen voornoemd.

WERKGROEP LANDBOUW

door P. Looise.

De eerstvolgende vergadering van de werkgroep zal gehouden worden op zaterdag, 11 februari a.s., in de Amershof, Snouckaertsiaan 11, Amersfoort, aanvang 11.00 uur.

Bijzondere agendapunten vormen:

1. Consequenties voor de landbouw van Relatienota en Nota Landelijke Gebieden,
2. Bio-industrie en richtlijnen voor de dierenbescherming.

Door leden van de werkgroep opgestelde discussiestukken zullen aan de overige leden worden toegezonden.

Op de laatste vergadering is besloten dat diegenen die als leden van de werkgroep te boek staan, maar die twee achter-

envolgende malen niet gereageerd hebben op een persoonlijke convocatie voor een vergadering, van de ledenlijst zullen worden afgevoerd; dit met het oog op te hoog oplopende portiekosten.

Aan hen die niet actief aan het werk van de werkgroep kunnen deelnemen, maar toch belangstelling hebben voor de werkzaamheden van de groep, kan jaarlijks de belangrijkste informatie worden opgestuurd. Men dient zich daartoe op te geven bij de secretaris van de werkgroep: P.Looise, Kannenburg 137, Colmschate.

MEDEDELING VAN DE SUBGROEP MIDDENOOSTEN

door Pim Peppelenbosch

De subgroep Middenoosten, die deel uitmaakt van de werkgroep Buitenland en Defensie, is in het najaar enige malen bijeengekomen. Alhoewel verschillende onderwerpen aan de orde zijn geweest, heeft de subcommissie zich toch voornamelijk gebogen over het thema "de relatie tussen Nederland en de Palestijnen" en over de mogelijke implicaties van de reis van Sadat. Belangstellenden die aan het werk van de subgroep willen deelnemen zijn van harte welkom.

De eerstvolgende bijeenkomst zal plaatsvinden in het gebouw van de Tweede Kamer (fractiekamer), Binnenhof 5, Den Haag op dinsdag 24 januari a.s. om 19.30 uur. De agenda is als volgt:

1. opening en mededelingen;
2. verslag gesprek met vertegenwoordiger van Polisario;
3. 2de concept van de notitie van Herman Schaper getiteld "Nederland, de Palestijnen en de PLO" (deze notitie zal na de subgroep gepasseerd te zijn via de werkgroep Buitenland worden voorgelegd aan de fractie);
4. het antwoord van de ministers van Buitenlandse Zaken en Economische Zaken op de kamervragen van Engwirda m.b.t. de arabische boycot en de "hegatieve goederenverklaring" en het door Robert Jan Akkerman onder de aandacht gebracht en gedistribueerde artikel "The Arab Boycott of Israel" van Nancy Turck.
5. Het artikel van Pim Peppelenbosch: "Egypte, een tweeledig perspectief" (bedoeld als een allereerste aanzet voor een verdere discussie omtrent de sociaal-economische situatie in Egypte en de implicaties daarvan voor het politieke leven);
6. Korte gedachtenwisseling omtrent recente ontwikkelingen in het Midden-Oosten.

Aan hen die zich alsnog voor deelname aan de subgroep opgeven, zullen de vergaderstukken worden toegezonden.

Koördinator: Pim Peppelenbosch, Hendrik van Hoornelaan 6A, Odijk.

PUNTEN VOOR DE PROVINCIALE EN GEMEENTELIJKE VERKIEZINGSPROGRAMMA'S

door Martien van Dedem en Carel van Sitteren.

Ook op provinciaal en gemeentelijk niveau moet de komende vier jaar een ac-

tief emancipatiebeleid gevoerd worden als geïntegreerd onderdeel van het gehele beleid. Provincie en gemeente kunnen als werkgevers en als dienstverlenend instituut een belangrijke voorbeeldfunctie vervullen. Daarom hoopt de werkgroep emancipatie dat veel van de hieronder genoemde punten in alle provinciale en plaatselijke gemeenteprogramma's zijn terug te vinden.

personeelsbeleid.

- dat ruimere toepassing van deeltijdarbeid voor man en vrouw bevorderd moet worden, evenals bij de door deze overheden gesubsidieerde instellingen;
- dat er een functionaris aangesteld of gedeeltelijk van andere taken vrijgesteld wordt om toe te zien dat er een daadwerkelijk emancipatiebeleid bij de gemeente/provincie gevoerd wordt;
- dat er gestreefd moet worden naar een groter percentage vrouwen in commissies door gemeente/provincie ingesteld;

subsidiebeleid

- dat experimenten bij vorming en scholing voor vrouwen voortgezet en uitgebouwd moeten worden. Hierbij moet vooral gelet worden op de belangen van de ongeorganiseerde vrouwen en van de vrouwen van buitenlandse arbeiders;
- dat initiatieven voor speciale hulpverlening voor en door vrouwen zoals de Stichting "Blijf van mijn lijf" gesteund dienen te worden;

huisvesting

- dat de normen voor toewijzigingen van woonruimten openbaar gemaakt moeten worden. Hierbij dient het geen verschil te maken of de vrouw dan wel de man economisch aan de gemeente is gebonden;

onderwijs

- dat er emancipatievoorlichting op scholen en pedagogische academies moet komen met name over roltoedeling bij man en vrouw en rolbepaaldheid bij studiekeuze;
- dat bij openbaar onderwijs in overleg met oudercommissies een continuïteit moet worden ingevoerd;
- dat bij het openbaar onderwijs geen scheiding in jongens en meisjes mag zijn voor de vakken timmeren en handwerken;

ombudsvrouw

- dat in de regio's en grote steden een ombudsvrouw aangesteld moet worden met een bijzondere taak t.a.v. problemen betreffende de emancipatie van de vrouw.

bijstand

- dat vrouwen, die bijstand ontvangen, financieel in staat moeten worden gesteld zich verder te ontplooiën door middel van cursussen en studie;

DE STEM VAN DE KIEZER

Het vorige nummer van de Democraat bevatte noch de congresrede van fractievoorzitter Jan Terlouw, noch die van partijvoorzitter Jan Glastra van Loon. Voorzover het hoofdbestuur de redactie

van de Democraat iets te verwijten heeft, klonk van die zijde enig verwijt. Wat hier volgt is geen reactie daarop. De redactie plaatste in december in overleg met Jan Terlouw een bijdrage van diens hand in plaats van zijn - door recente ontwikkelingen in de kabinetsformatie gedeeltelijk achterhaalde - congresrede. De redactie had het plan de rede van Jan Glastra van Loon, of tenminste - ook in overleg met de auteur - een gedeeltelijke parafraze daarvan, te plaatsen. Door omstandigheden kwam daar in december niets van. Maar de essentie van Glastra's rede is zo weinig tijdgebonden, dat een weergave ervan ook in dit nummer gerechtvaardigd leek. De lezer oordele zelf.

+++

'Ons kiesstelsel is uitstekend geschikt voor het verdelen van kamerzetels tussen een aantal partijen naar evenredigheid van de op die partijen uitgebrachte stemmen; het is echter uiterst ongeschikt voor het verenigen van partijen tot de vorming van een regering.'

'D'66 heeft vanaf zijn ontstaan gewezen op deze zwakke plek van ons parlementaire stelsel, op het oligarchische karakter van de onderhandelingen die telkens moeten worden gevoerd om te komen tot de vorming van een kabinet en op de schade die hierdoor wordt toegebracht aan de geloofwaardigheid van onze democratie. Wij hebben ook voorstellen gedaan om deze mankementen op te heffen. Die voorstellen hebben geleid tot de vorming van een regeringscommissie Cals-Donner die er een nadere uitwerking aan heeft gegeven. Zij zijn overgenomen door de PvdA en de PPR en niet te vergeten de minister van binnenlandse zaken van het nu demissionaire kabinet (bedoeld is AR-minister De Gaay Fortman, red.). Zij vormden een centraal onderdeel van de voorstellen tot herziening van de Grondwet die in de afgelopen regeringsperiode zijn voorgelegd aan de Staten Generaal. Die voorstellen zijn echter zonder ook maar een poging tot het vinden van andere, zo mogelijk betere oplossingen voor de zich steeds duidelijker aftekenende problemen weggestemd door de vertegenwoordigers van de VVD, de CPN, het CDA, en nog enkele kleinere partijen.'

'Onze voorstellen tot verbetering en tot aanpassing van het stelsel aan de eisen van de tijd hielden in:

- vergroting van de kiezersinvloed op de regeringsvorming door hun een tweede stem te geven naast die voor de keuze van hun partij voor de aanwijzing van een minister-president (later werd dit: de formateur),
- vermindering van de splijtende werking van het kiesstelsel door invoering van een gematigd districtenstelsel met meervoudige afvaardiging,
- gecompleteerd door een versterking van het dualisme tussen regering en

parlement, d.w.z. het versterken van de eigen verantwoordelijkheden van regering en parlement naast en tegenover elkaar.

Kenmerkend voor deze voorstellen is, dat zij erop gericht zijn de kiezers direct een meerderheid te laten vormen die de grondslag is voor de vorming van een regering. Een regering die zo nodig, in het kader van een dualistische verhouding tot het parlement, ook zonder een vaste meerderheid in het parlement zou moeten kunnen opereren. De invoering van het districtenstelsel zou anderzijds de meerderheidsvorming ook in het parlement moeten bevorderen. De verwereldlijking van het maatschappelijk leven, de ont-ideologisering en deconfessionalisering van de politiek zouden tot een dergelijke ontwikkeling het hunne bijdragen. Ook de partijpolitieke strategie werd op die directe meerderheidsvorming door de burgers afgestemd. Polarisation, "ontploffing" van de bestaande partijen en de vorming van een progressieve volkspartij waren de middelen die het doel naderbij moesten brengen, namelijk het ontstaan van twee partijen of permanente blokken van partijen die elkaar de meerderheid en de regeringsverantwoordelijkheid zouden bevechten.'

Glastra van Loon geeft hierna een opsomming van een aantal voornamelijk negatief te beoordelen feiten, dat geleid heeft tot de situatie, waarin wij op 19 november 1977 verkeerden: een kabinetsformatiecrisis. Het niet tot stand komen van een Progressieve Volks Partij en de verwerping in het parlement van de voorstellen tot hervorming van ons kiesstelsel tellen daarbij zeer zwaar. Na de constatering dat een tweepartijenstelsel in Nederland voorlopig geen haalbare kaart zal zijn, vraagt de partijvoorzitter zich af of we ons hele streven naar staatkundige vernieuwing dan maar moeten vergeten. En hij vervolgt:

'Als er ooit een moment was, waarop het zaak is dat wij zelfstandig een eigen koers uitzetten en alle kracht en vindingrijkheid voor vernieuwing inzetten, dan is het nu. Juist ook, als het gaat om het vinden van oplossingen voor het probleem waarvan de kabinetsformatiecrisis alleen het nieuwste symptoom is.'

'... zie ik mogelijkheden tot verbetering in twee richtingen. In de eerste plaats in de richting van een sterker dualisme in de verhouding tussen regering en parlement; in de tweede plaats in een niet directe maar indirecte invloed en controle van de kiezers op de vorming van regeringsmeerderheden. De oplossingen die in deze twee richtingen denkbaar zijn kunnen ook worden gecombineerd.'

Glastra van Loon beschrijft dan de wegen waarlangs deze oplossingen bereikt kunnen worden. De mogelijkheid van het geven van twee stemmen aan de kiezer: één voor de macht (de regering) en één voor de controle op de macht

(het parlement) en de verschillende variaties in uitwerking daarop, tot Australische toe.

Een sterkere aandrang op partijen om al vóór de verkiezingen regeringsafspraken te maken.

Een parlement dat een regering alleen weg kan sturen op straffe van kamerontbinding en nieuwe verkiezingen. De uitwerking van deze voorstellen in al hun variaties zal binnen D'66 en dus ook in de Democraat nog aan de orde komen. Het zijn voorstellen, zegt de auteur, 'ik dien ze op ter nadere inspectie en als een uitnodiging tot verder denken en zoeken naar mogelijke oplossingen.'

En Glastra van Loon besluit zijn rede: 'Ook het scherpste denken zal geen stelsel kunnen produceren dat geheel zonder nadelen is of zonder mogelijkheden er meer voor zichzelf uit te halen dan met zijn geest en strekking overeenkomt. Dat geldt voor politieke stelsels niet minder dan voor belastingstelsels. Waar het boven alles op aankomt is, spelregels te vinden die door de kiezers worden begrepen en billijk gevonden. Dat kan van het spel om de regeringsmacht zoals dat nu telkens na verkiezingen wordt gespeeld niet worden gezegd. Partijen die bot weigeren over hervormingen van ons kiesstelsel mee te denken en die tegelijkertijd proberen telkens voor zichzelf het onderste uit de kan te halen laden daarom een dubbele verantwoordelijkheid op zich. Zij hebben een speciale verantwoordelijkheid voor het slechte functioneren van het bestaande stelsel en zij houden toch aan dat stelsel vast om de voordelen die zij eruit trekken niet kwijt te raken. Ook dat is iets, dat wij de kiezers duidelijk moeten maken.'

(De tussen aanhalingstekens geplaatste teksten zijn letterlijke citaten uit de rede uitgesproken door partijvoorzitter J.F. Glastra van Loon op het congres van D'66 te Nijmegen op zaterdag 19 november 1977)

Stijn Verbeek

DE DEMOCRAAT IN GESPREK MET NORBERT SCHWARZ

Ir. N.F.I. Schwarz,

-waarnemend voorzitter van het college van bestuur van de Technische Hogeschool in Delft,
-ondervoorzitter van het Humanistisch Verbond,
-lid van het hoofdbestuur van de VPRO,
-bestuurslid Stichting Wetenschappelijk Bureau D'66,
-sinds september 1966 lid van D'66,

-vervulde vele functies in de partij: was lid van het hoofdbestuur en gedurende twee jaar lid van het Dagelijks Bestuur, was sinds jaar en dag lid van de programmacommissie, is tot op de dag van vandaag lid van de Stichting Peperbek, -was voor D'66 lid van de Provinciale Staten van Zuid-Holland en van 1971 tot 1977 lid van de Eerste Kamer der Staten Generaal.

'Dat waarnemend voorzitter van het college van bestuur van de TH in Delft dat moet je niet te licht opnemen. Dat vult meer dan mijn dagen. Daarom doe ik nu maar eens een beetje minder D'66. Die programmacommissie bijvoorbeeld, die heb ik moeten laten schieten, maar ik vind het eigenlijk jammer.'

Assenkruis

Hoe bent u in D'66 gekomen?
'Ik heb nooit iets aan politiek gedaan. Ik heb jarenlang in het buitenland gezeten, maar vanaf 1962 woon ik in Den Haag. En ik herinner me nog heel goed, in het voorjaar van 1966, toen was er op de televisie een debat tussen de leiders van de vijf grote partijen. Het ging toen om de gemeenteraadsverkiezingen. Dat waren Toxopeus, Tilanus, Schmelzer, en nog twee. En die mensen waren zo walgelijk aan het bekeken, dat ik tegen mijn vrouw zei: "Nooit zal ik op een van deze vijf partijen stemmen". En toen gingen we kijken op wat dan wel. De Boerenpartij? Maar die waren tegen voetballen op zondag en dat soort dingen. Het werd de PSP bij de gemeenteraadsverkiezingen. Maar ik zei toen al: "als we volgend jaar mei kamerverkiezingen krijgen, zit ik voor een geweldig probleem". Gelukkig kwam toen enkele maanden later dat Appèl uit. Ik dacht: dat is het, daar doe ik aan mee. Ik heb toen ook allerlei suggesties geschreven, ben in november naar de oprichtingsvergadering van de afdeling Den Haag gegaan. Daar

heb ik ook voor het eerst mijn "assenkruis" gelanceerd. In die tijd moest uitgelegd worden aan den volke wat die nieuwe partij, die D'66 nou eigenlijk te betekenen had, en waar die stond. Links of rechts? Socialisme, liberalisme, confessionalisme? Die negentiende-eeuwse ideologieën wilden we door iets nieuws vervangen. Toen is dat woord pragmatisme gevallen. Dat was natuurlijk niet voldoende. Pragmatisme geeft een methode aan om iets te bereiken. Dat is geen doelstelling, geen ideaal. Ik vond bovendien dat de aanduiding links-rechts in de politiek, die de partijen op een één-dimensionale lijn naast elkaar plaatst, een te gesimplificeerd beeld geeft van de politieke werkelijkheid. Je hebt in de politiek te maken met tenminste twee totaal verschillende soorten onderwerpen. Je hebt enerzijds te maken met economie, met financiën, met sociale aangelegenheden, kortom alle dingen die geld kosten, de materiële zaken. Die kun je op een horizontale links-rechts as uitzetten. En je hebt aan de andere kant de ethische waarden, waar nu zo'n hoop over te doen is: de geestelijke vrijheid, de abortus, de Berufsverbote, de zedelijkheidswetgeving, alternatieve samenlevingsvormen, en ga zo maar door, de immateriële zaken. Dat is in mijn gedachtengang een tweede as, die je loodrecht op die eerste moet zetten. Zo krijg je mijn assenkruis. De

'Liberalisme betekent oorspronkelijk: vrijheid voor iedereen, maar het is, aldus Anatole France, ontaard in: de vrijheid om onder de Seinebruggen te mogen slapen. Modern liberalisme zegt niet alleen vrijheid van drukpers, maar ook de vrijheid van eenieder om dat recht te kunnen uitoefenen, dat wil zeggen ook beschikken over de middelen om dat te doen.'

mate van persoonlijke vrijheid kun je op die beide assen afzetten. Meer economische vrijheid betekent opschuiven naar rechts, meer geestelijke vrijheid betekent opschuiven naar boven. Naar links en naar beneden is meer overheidsingrijpen. In dit veld kun je elke politieke partij zijn plaatsje geven. Ik vind dit nog steeds een heldere uiteenzetting als antwoord op de vraag: Waar staat D'66 nou? Wat heb dat nou nodig naast die drie partijen? Dan

'De mensen die het het drukt hebben hebben altijd overal tijd voor, want die zijn gedwongen om hun tijd uiterst economisch in te delen'

teken ik dat even en zeg: Nou, daarom. En zo teken ik ook de overbodigheid van sommige andere partijen.'

Nu nog niet, maar straks

'Ik ben altijd de grote propagandist geweest in onze partij voor een coalitie met PvdA én VVD. En met het CDA in de oppositie. Die mogelijkheid moet echt

serieus onderzocht worden. Toen 'Accent' daarover enige uitspraken van Jan Terlouw publiceerde las men helaas weer alleen de, voor verkeerde interpretatie vatbare, koppen. Bovendien stond er een vervelend commentaar van Wiegel bij, dat mijn animo ook wat temperde. Maar ik blijf geloven dat de tijd ons wat dit betreft gelijk zal geven. Ik heb deze ideeën trouwens al eens gelanceerd in een openbaar debat met Wiegel in Ridderkerk in 1971, vóór de kamerverkiezingen waarbij Wiegel fractievoorzitter zou worden. Hij had daar toen niet veel op te zeggen.'

Bevolkingspolitiek

Maar toen waren we al echt een partij. Toen hadden we 'het pistool op de borst' al achter de rug. Voor de mensen die dat al niet meer weten of nooit geweten hebben: Hans van Mierlo werd voortdurend belaagd door politici en journalisten om een uitspraak over de vraag: Waat staat D'66 nou? Aan de kant van de PvdA of van de VVD? En tenslotte

'God behoeft ons voor een meerderheid van het CDA, maar God behoeft ons evenzeer voor een meerderheid van de PvdA'

heeft Van Mierlo toen in 1970, in het nauw gedreven in een openbaar debat, gezegd: 'Als ik dan moet kiezen, met het pistool op de borst kies ik voor de PvdA'.

'Dat was ook de tijd van mijn beruchte uitspraak over de bevolkingspolitiek. Anderen herinneren mij daar nog wel eens aan, ik mag er dus zelf ook best wat over zeggen. In die dagen - nog vóór de pil gemeengoed werd - hielden we nog rekening met een bevolking van méér dan 20 miljoen Nederlanders in het jaar 2000. En alles wat daarmee samenhang: achterblijvende woningbouw, te grote schoolklassen etcetera. Wij hebben toen het rapport "Democratische bevolkingspolitiek" geschreven, een verdomd goed rapport, dat nog in het eerste interim-rapport van de commissie Muntendam uitvoerig is geciteerd. In een persconferentie bij de presentatie van ons rapport, bleek hoe onhandig wij in feite nog waren. In dat rapport werd als verwerpelijk alternatief genoemd het nemen van eventuele dwangmaatregelen, als andere middelen zouden falen. Op een vraag van een van de journalisten aan "welk soort dwangmaatregelen" wij dachten, hadden wij geen duidelijk antwoord. In de daarop volgende nogal filosofische discussie heb ik als weerzinwekkend voorbeeld gedwongen sterilisatie genoemd. Toen had je de poppen aan het dansen en vooral door Schmelzer en zijn KVP is dat toen in die verkiezingsstrijd op een hele malafide wijze uitgebuit. Achteraf zegt men dat D'66 door dat "pistool" van Hans van Mierlo en door

'De grote kunst van een politicus is niet zozeer om iets nieuws te zeggen, maar om het op het juiste moment te zeggen. Zeg je iets vijf jaar te vroeg, dan ben je een idiote fantast, zeg je iets een half jaar te laat, dan ben je een conservatieve zak'

PORTRET

van een partijganger

onze zogenaamde sterilisatie-politiek veel stemmen heeft verloren. Het mag zo zijn, maar D'66 heeft eerder noch later ooit zoveel stemmen behaald als toen in 1970 met die statenverkiezingen.'

VPRO

U bent lid van het hoofdbestuur van de VPRO. Ziet u parallelen met D'66? 'O, ja, enorm, ik vind juist de VPRO par excellence de omroep waar een D'66-er zich moet thuisvoelen. De VPRO dat is toch de avant-gardistische, de vernieuwende, de naar verbetering zoekende, de vrijheidslievende, niet-dogmatische omroep. En daarnaast ook het tikje élitaire, D'66 was toch ook de doctorandussenpartij? De VPRO heeft dat toch ook, dat beetje intellectuaalistische, dat is D'66 ook niet vreemd. D'66 zal nooit een massa-partij worden. Die hele houding van: de kijker, de luisteraar c.q. de burger voor vol aanzien, hem beschouwen als een mondig mens. Uit het proefschrift van de juist gepromoveerde p.r.-man van de VPRO, Ad Kooyman, moge dan blijken dat de kijker nog helemaal niet mondig is, dat hij naar de TROS en de AVRO kijkt en De Telegraaf leest, toch blijven zowel de VPRO als D'66 praten tegen mondig mensen, blijven ook plezierig relativeren, de mensen af en toe een knipoog gevend. En daarom blijven de VPRO en D'66 ook altijd klein. Zo is het en daar voel ik mij thuis.'

'Statenverkiezingen zijn altijd iets confessioneler dan kamerverkiezingen, ik weet niet hoe 't komt, maar 't is zo'

Kort Commentaar

Als ik nu een paar namen noem, wilt u daar dan kort iets over zeggen?
Jan Terlouw.

'Ik heb een grenzeloze bewondering voor Jan Terlouw. Iedereen kent zijn kwaliteiten en zijn veelzijdigheid. Ik bewonder vooral zijn geduld. Vanaf het moment dat hij het van Van Mierlo overnam is het met de partij jaren bergaf gegaan, totdat hij het in het zicht van de verkiezingen van '77 heeft gered. Dat uithoudingsvermogen, bijna tegen beter weten in, dat bewonder ik.'

Peperbek

'Ik ben blij dat je dat eens noemt. Ik zat jarenlang en zit nog in het bestuur van de stichting Peperbek. En de volharding en de nauwgezetheid waarmee zij tien jaar lang maand in maand uit dat blad hebben uitgegeven is zeer te prijzen. De persoonlijke inzet van Piet van Baarsel mag hier wel eens apart genoemd worden.'

'De Progressieve Volkspartij is mislukt door het drammen van de PvdA. Het is datzelfde drammen wat ze nu wéér zes maanden hebben gedaan en dat ik haat'

Congres

'O, die congressen van D'66, waar elke lettergreep gewogen werd, elke komma omgedraaid, en elke zin van een extra bijzin voorzien.

Ik herinner me dat opheffingscongres in Amsterdam, waar de journalisten als aasgieren liepen te wachten, zich verbaasd afvragend waarom wij zo lang deden over het opheffen van zo'n dode partij. En toen bleef de partij ook nog leven. Heerlijke belevenissen die congressen, ik had er geen een willen missen.'

Progressieve meerderheid

'Een ding is duidelijk: die progressieve volkspartij is om zeep. En een werkbare progressieve meerderheid, tja, lees Gruyters er maar op na, die zegt ergens: "Nooit in de laatste 50 jaar is het voorgekomen dat meer dan 40% van de Nederlanders in het linkse kamp zat". Dat schijnt hier niet te lukken, de meerderheid doet dat niet. En ik zie die progressieve meerderheid dus ook nog niet zitten. Met genoeg zie ik het slinken van de professionele partijen, al moeten we nu even afwachten wat ze met de komende statenverkiezingen gaan doen.'

'D'66 is door een toevalligheid blijven bestaan. Omdat maar 61% en niet 67% voor opheffing was'

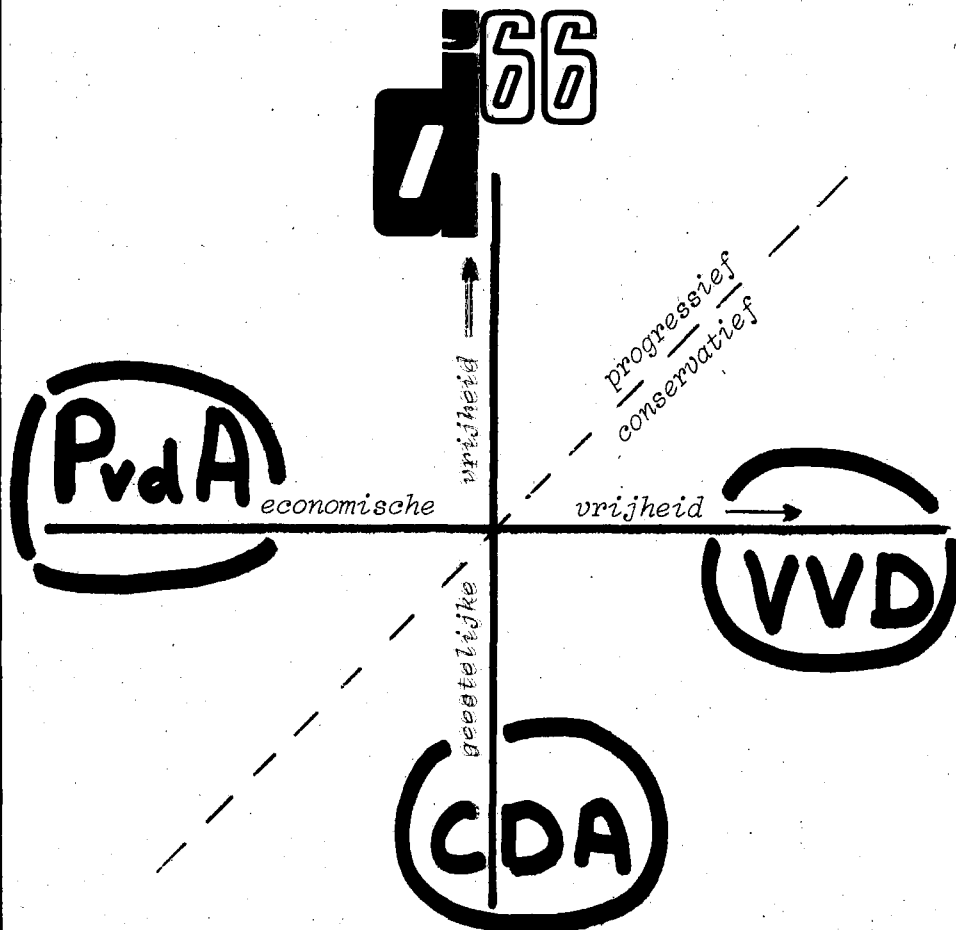
Hans van Mierlo

'Van Mierlo heeft deze partij groot gemaakt, met een geweldige visie en geweldige ideeën. Ik zat toen in het hoofdbestuur en iedere week - ongelogen - had Van Mierlo een idee. Ik maakte me daar zeer impopulair door iedere keer te roepen: laten we eens beginnen met één idee uit te voeren, in plaats van steeds weer met nieuwe te beginnen, maar daar kwam eigenlijk nooit iets van terecht.'

De filosofie van de partij

D'66 heeft zich altijd gepresenteerd als de ondogmatische partij. De partij die de problemen op zich af ziet komen en dan het probleem beoordeelt en zegt: Kijk, dit moeten we zo en zo oplossen, dat is redelijk. D'66 vraagt zich niet af wat er in de codex staat, in het evangelie of in de rode bijbel. Zij heeft er geen boodschap aan wat iemand 50 jaar geleden over dit of soortgelijke problemen heeft gezegd. Er zijn mensen binnen D'66 die zeggen: dat breekt ons op, wij hebben geen filosofie. Wat vindt u daarvan?

'Ik vond dat al in 1967 of '68. En ik heb tot ergernis van Van Mierlo toen een clubje bij mekaar gezocht, om eens de ideologie van D'66 te schrijven. Dat kun je niet a priori, maar wel door synthese, door namelijk het programma te lezen dat gewoon "pragmatisch" bij elkaar geschreven is. Als je dat nou eens allemaal leest, dat ademt toch een bepaalde geest, want met uitzondering van enkele economische problemen waren we het inhoudelijk meestal wel eens. Daar was dus een bepaalde onderliggende gedachte, die moest je kunnen opschrijven. Ik heb toen grote ruzie gehad met

Van Mierlo, die beweerde dat het niet kon en niet mocht, en die wou het - heel merkwaardig in D'66 - zelfs verbieden. Het is wel aardig eigenlijk, dat er voor wat je toen niet kon maken, nu zelfs een werkgroep binnen de Wetenschappelijk Stichting bestaat die zo'n partij-ideologie zal schrijven. Ik geloof overigens, dat wanneer je in dit land een moderne liberale partij had, zoiets als de 'liberals' in Engeland, dan was die ideologie al geschreven.

'Het gaat bij veel partijen niet om de democratie, het gaat om de macht'

Al in 1971 heb ik in een openbaar debat met Henk Vonhoff, de huidige burgemeester van Utrecht, gezegd: "Jullie proberen tegen ons te concurreren, dat moet je niet doen, jullie moeten je op rechts richten en jezelf omvormen tot de conservative party of the Netherlands". Ik zei dat met opzet in het Engels, omdat het woord conservatief in het Nederlands een soort schuttingterm is, die je niet mag gebruiken. Maar ik kende, en ken nog in mijn omgeving een aantal heel respectabele mensen die niet confessioneel zijn, maar best op een conservative party willen stemmen. Vonhoff wou dat toen niet en vond dat ik stond te zwetsen. Wiegel heeft het gedaan en zijn aanhan verdubbeld. En die dat het meest spijt heet Vonhoff.

Naaktstranden

Tot slot spreken we over het lidmaatschap van de Eerste Kamer. 'Wij vinden - en we hebben dat nooit onder stoelen of banken gestoken - dat de Eerste Kamer moet worden opgeheven. Wij ontkennen niet dat de Eerste Kamer af en toe echt wat nuttigs doet. De Eerste Kamer doet echter ook een hele hoop onnuttig werk. De begrotingsbehandelingen (of beleidsdebatten) zijn in belangrijke mate een doublure van wat in de Tweede Kamer gebeurt en dat kost enorm veel tijd. De kamerleden herkauwen wat aan de overkant is gezegd en de bewindslieden kennen de antwoorden uit het hoofd. De Algemene Beschouwingen zijn ook een verschrikking.

Waar de Eerste Kamer wel nuttig werk aan verricht is de tweede behandeling van wetsontwerpen. Officieel mag de Eerste Kamer dan weinig invloed hebben, maar de ambtenaren op de tribune luisteren en dingen die daar gezegd worden kom je dan volgend jaar bij de Rijksbegroting in de toelichting tegen. Er wordt ook geluisterd naar mensen van formaat in de Eerste Kamer die op hun terrein eens iets te zeggen hebben. Zijn daar voorbeelden van, van die indirecte invloed van de Eerste Kamer? 'Ja, die zijn er wel, al moet je daar onmiddellijk aan toevoegen dat die invloed ook wel ergens anders vandaan had kunnen komen dan uit de Eerste Kamer. Een mooi voorbeeld is een door mij nota bene ingetrokken motie over de naaktstranden. Ik vond een paar jaar geleden

dat er eens een regeling moest komen, om van die rellen over die naakte zonnebaders af te komen, en diende een motie in waarin stond dat op overgekomen plaatsen de politie niet zou vervolgen. Reactie van Van Agt: dat kon absoluut niet, dat was tegen de wet enzovoort. Voor de stemming bleek het CDA tegen en de VVD vond dat een dergelijk onderwerp van actuele politiek in de Tweede Kamer thuishoorde en zou daarom de motie niet steunen. Ik trok de motie in en dacht: daar is voorlopig de zaak mee af. Wat blijkt: een paar maanden later wordt er een "werkgroep naaktstranden" ingesteld, twee burgemeesters, twee commissarissen van politie en twee officieren van justitie. In de installatierede zei mr. Mulder - je weet wel, de secretaris-generaal van Justitie - "de aanleiding tot de installatie van deze werkgroep zijn de opmerkingen van de heer Schwarz in de Eerste Kamer...". Zo zie je maar. Het vervolg was nog mooier, want ik heb toen diezelfde motie doorgespeeld naar mr. Geurtsen van de VVD in de Tweede Kamer en toen die haar indiende zei Van Agt: "die motie is geheel overbodig, want reeds een paar maanden geleden heb ik een werkgroep ingesteld om dit allemaal te onderzoeken...". Het resultaat is dat er nu exact gebeurt wat ik destijds heb voorgesteld: geen vervolging op afgesproken plaatsen.'

Wat is nou het effect van al uw politieke activiteiten van de afgelopen tien jaar?

'Daarvoor moet ik mijn vrouw citeren, waar zij zegt: "Waar jij je nu zo ontzettend druk over maakt, dat betekent alleen maar dat het over twee jaar een dag eerder op de televisie komt dan anders". En die dag is het waard!'

Stijn Verbeek

TELEVISIE-UITZENDINGEN:

woensdag	8 februari	1978
woensdag	15 april	1978
woensdag	28 juni	1978

RADIO-UITZENDINGEN:

donderdag	12 januari	1978
donderdag	26 januari	1978
donderdag	9 februari	1978
donderdag	23 februari	1978
donderdag	9 maart	1978
donderdag	23 maart	1978
donderdag	4 mei	1978
donderdag	18 mei	1978
donderdag	1 juni	1978

De Tweede Kamerfractie van D'66 zoekt voor het secretariaat voor zo spoedig mogelijke indiensttreding een

ERVAREN TYPIST(E)
voor de middaguren.
Salariëring nader overeen te komen.
Belangstellenden worden verzocht hun sollicitatie, vergezeld van een curriculum vitae, vóór 1 februari 1977 te richten aan
Fractie D'66
Binnenhof 1a
Den Haag.

1978 HET JAAR VAN DE WAARHEID

door Jan Veldhuizen
coördinator publiciteit.

Zal D'66 haar verkiezingsresultaat van 1977 in 1978 evenaren? Of verbeteren? Een tweetal data zal uitsluitend geven: 29 maart 1978 provinciale statenverkiezingen; 31 mei 1978 gemeenteraadsverkiezingen.

De verkiezingsuitslagen op deze data zijn voor mij aanleiding om te spreken over het jaar van de waarheid. Een aantal belangrijke factoren hiertoe zijn we zelf of we hebben ze in de hand. Als we deze factoren optimaliseren hoeven we niet pessimistisch te zijn.

- Welke zijn deze factoren?
- voldoende leden,
  - voldoende actieve leden,
  - een actief beleid,
  - geld,
  - een geslaagde kiezersbenadering.

We nemen het rijtje even door.

VOLDOENDE LEDEN
Per eind 1977 telde D'66 8600 leden. Dit is het hoogste aantal uit de geschiedenis van D'66. In vergelijking met het aantal leden dat we in november 1976 hadden is dit werkelijk een gigantisch aantal.

Echter D'66 zit nog tussen het bekende servet en tafellaken. In dit jaar zal de doorbraak moeten plaats vinden. Onze politieke rol zal uitgebreid moeten worden, onze basis verstevigd! Daarom ontvangt u (ontving u?) een dezer dagen een schrijven waarmee u wordt aangespoord in uw omgeving minstens één nieuw lid te noteren.

Ik waag me niet aan voorspellingen, maar is het zo vreemd om te veronderstellen dat een verdubbeling van het ledental er binnen één of twee jaar in zit?

VOLDOENDE AKTIEVE LEDEN

Bij het groeien van de organisatie, het ontstaan van sub-regio's en afdelingen, bij het voorbereiden van de verkiezingscampagnes, bij het deelnemen aan werkgroepen van de SWB, enz. zien we een toename van het aantal actieve leden: deelnemers aan het uitdragen van de filosofie van D'66.

Een toename, maar is het voldoende? Nee! Regelmatig zien we dezelfde gezichten betrokken bij verschillende activiteiten. Om in mijn eigen straatje te blijven: in de verkiezingscampagne voor de Tweede Kamerverkiezingen waren 600 à 800 leden actief, waarbij ik opmerk dat dit een nogal optimistische schatting is.

Daarom - lezer of lid - laat de werkzaamheden niet verrichten door een klein aantal actieve personen. Meldt u aan bij uw regio-bestuur, bij uw sub-regio of bij de SWB voor een werkgroep.

Regiobesturen, benader uw leden persoonlijk en informeer naar de interessegebieden van uw leden.

EEN AKTIEF BELEID

Het een vloeit voort uit het ander. De activiteiten van de Tweede Kamerfractie, van het hoofdbestuur, van de regiobesturen, van de sub-regio's, van werkgroepen, van afdelingen, werken inspirerend op elkaar.

De kiezer, de potentiële leden worden regelmatig geconfronteerd met D'66, met haar filosofie, met haar activiteiten.

Een goed klimaat om (zie hierboven) nieuwe (actieve) leden te krijgen.

GELD

Hier zeg ik niets meer over.

Zie: "To campaign or not to campaign".

EEN GESLAAGDE KIEZERSBENADERING

Op dit ogenblik zijn vrijwel alle provinciale verkiezingsprogramma's klaar en werken een groot aantal afdelingen aan het gemeentelijk programma. Deze activiteiten zijn noodzakelijk om straks aan beide verkiezingen mee te kunnen doen.

Het resultaat van een aantal waarnemingen leidt tot de volgende waarschuwing: één aantal afdelingen beoordelen de gemeentelijke activiteiten als voorname dan de provinciale. Het is wat dichter bij huis, wat overzichtelijker, kortom het hemd is wat nader dan de rok!

De activiteiten van alle afdelingen worden allereerst gevraagd voor de provinciale-staten-campagnes. Immers: een goed resultaat bij de provinciale staten verkiezingen leidt bijna automatisch tot eenzelfde resultaat bij de gemeenteraadsverkiezingen. Per provincie zijn campagne-coördinatoren aangesteld die in overleg met de landelijke campagnecommissie de campagne-werkzaamheden voorbereiden.

D'66 WEL DEGELIJK

Daar waar het mogelijk is om alle leden in te schakelen zullen wij dit doen. Wij informeerden u hierboven reeds over de ledenwerfaktie.

In deze Democraat vragen wij uw aandacht voor een stickeractie, waarmee u nu kunt beginnen. In deze Democraat vindt u een vel met 48 rijksdaalderstickers, waarop vermeld staat:

D'66 WEL DEGELIJK
Javastraat 6
Den Haag

Wat is de bedoeling?

In plaats van bankbiljetten neemt u nu 48 rijksdaalders op. U beplakt deze met een sticker en u brengt deze in roulatie bij uw melkboer, bakker, kruidenier enz. Heel eenvoudig en makkelijk dus.

Wat berekenen we ermee?

8600 leden brengen elk 48 stickers in omloop. Totaal: 412.800 stuks. Als we aannemen dat elke rijksdaalder minimaal 10 keer van portemonnaie tot portemonnaie gaat, dan betekent dit dat 4.128.000 keer "D'66 WEL DEGELIJK" gelezen wordt en ons adres evenzoveel keer gezien.

Is dit belangrijk?

Ja, omdat de confrontatie met D'66 op dit ongebruikelijke medium even extra aandacht vraagt.

Resumerend:

- In dit artikel heb ik van u gevraagd:
- Wilt u een nieuw lid werven?
  - Wilt u actief worden in de campagne of in een werkgroep, enz.?
  - Wilt u aan giro 1.000.000 denken?
  - Wilt u stickers plakken?

Is dit niet wat al te onbescheiden?

Ik vraag het niet voor mezelf. Ik vraag het voor D'66 en dat bent u ook. Het zijn de factoren waaraan we moeten voldoen om het dit jaar te kunnen maken. Gelukkig 1978 overigens.

SAMENSTELLING CAMPAGNECOMMISSIE:

Henk Zeevalking - campagneleider
Jan Glastra van Loon - partijvoorzitter
Jan Terlouw - fractievoorzitter
Wim Dik - vice-voorzitter politiek
Frans Rogier - vice-voorzitter organisatie
Ernst Bakker - fractievoorzitter
Jan Veldhuizen - publiciteitscoördinator

ADVISEURS:

Hans Ferree
Aad Nuis
Anjo Schreuder

SAMENSTELLING CAMPAGNETEAM:

Jan Royen
Cris Zeevenhooven
(De derde deelnemer is bij het ter perse gaan van deze Democraat nog niet bekend.)

V.A.R.

VERGADERING VAN DE ADVIESRAAD OP
10 DECEMBER 1977 TE DEN BOSCH

door Jacob Kohnstamm,
vice-voorzitter Adviesraad.

De adviesraad vergaderde op 10 december 1977 in Den Bosch. Het lijkt erop alsof de Raad steeds regelmatig en steeds excentrischer bijeenkomt. Mij kostte het 's ochtends moeite om me, na een week van avond aan avond D'66-klussen, uit mijn bed en in de trein te hijsen. Naar mate Den Bosch naderde, vulde de trein zich met mede-Raadsleden, allen bezig de laatste blik te werpen in de stukken. Burgemeestersbenoemingen, de 'actuele' politieke situatie en bovenal de uitbreiding van UCN Almelo vormden de belangrijkste onderdelen van de agenda.

Voor het punt van de burgemeestersbenoemingen had de Raad een adviesaanvraag van de Tweede Kamerfractie gekregen: moest de partij zich, in afwijking van het gedurende 10 jaren gevoerde beleid, gaan beijveren om meer D'66-ers als burgemeesters benoemd te krijgen? Moet D'66, die zich altijd sterk gemaakt heeft voor gekozen burgemeesters, meedoen aan het spel dat voorafgaat aan door de kroon, op voordracht van de Commissaris der Koningin, benoemde burgemeester?

Van Ketwich Verschuur en Martini, D'66-burgemeesters in Breukelen en Landsmeer, deelden de Raad hun ervaringen mee m.b.t. het ambt van burgervader en de door de Commissaris van de Koningin gevolgde procedure.

Beiden waren het erover eens dat de fractie diende te streven naar één uniforme landelijke benoemingsprocedure, waarbij het zwaartepunt bij de gemeenteraad moet liggen.

Tijdens de discussie in de Adviesraad bleek dat een aantal leden zich afvroegen of de partij haar standpunten m.b.t. het kiezen van burgemeesters wel onverkort diende te handhaven. Besloten werd de Stichting Wetenschappelijk Bureau hierover een advies te vragen.

Verder bleken veel raadsleden van mening dat de partij burgemeesterskandidaten actiever zou moeten steunen, opdat op den duur de politieke verhoudingen in Nederland in het aantal burgemeesters terug te vinden zou zijn.

De Raad stemde tenslotte met de grootst

mogelijke meerderheid in met een beleids-
ombuiging in bovengenoemde richting.

Jan Terlouw deed na de korte lunch ver-
slag van de ontwikkelingen in de formatie
na de ALV van 18 en 19 november jl.
De houding van de fractie t.o.v. een
eventueel door haar of anderen in te die-
nen motie van wantrouwen en de wijze waar-
op D'66 oppositie zou gaan voeren, bleek
de gemoederen nogal te verhitten.
Sommigen vonden dat D'66 zich een goed
verliezer zou tonen als zij na zeven maan-
den formatie-perikelen het kabinet zakelijk
tegenmoet zou treden. Een motie van die
strekking werd ingediend.
Anderen echter bepleitten een politieke
oppositie en hadden aan een motie waarin
de fractie werd geadviseerd een zakelijke
oppositie te voeren geen behoefte.
Jan Terlouw was het volmondig eens met
raadsleden die zich sterk maakten voor
een inbreng van D'66 op basis van het
eigen programma waarbij de nadruk zou
komen te liggen op eigen ideeën en ini-
tiatieven. Van een oppositie-pact met bv.
de PvdA kan geen sprake zijn, aldus
Terlouw.

Na een wat schimmige discussie over de
tegenstelling politieke of zakelijke op-
positie bleek de Raad met een kleine
meerderheid geen behoefte te voelen om
zich over de ingediende motie uit te
spreken.

Op voorstel van een lid van de Raad werd
de rest van de middag gediscussieerd
over de uitbreiding van de UCN te Almelo.
De resultaten van Van der Stoel t.o.v.
Brazilië en het ten dele mislukte beleid
van Carter vormden de directe aanleiding
om een op de ALV in het voorjaar van
1977 gevoerde discussie te heropenen en
het standpunt m.b.t. Almelo te wijzigen
althans bij te stellen. Nederland dient,
onder bepaalde voorwaarden, in te stemmen
met de voorgenomen uitbreiding van Almelo,
aldus dit lid.

Uitvoerig zetten Ineke Lambers-Hacquebard
en Laurens Jan Brinkhorst uiteen op basis
van welke argumenten zij tot tegengestel-
de conclusies kwamen. Het is mij, ondanks
de uitvoerige, diepgaande en ongelooflijk
goed en redelijk gevoerde discussie, on-
mogelijk om in dit bestek bondig verslag
te doen van de belangrijkste argumenten
en gevoelens die door de beide kamerle-
den, de indieners van de motie, de voor-
zitter van de werkgroep Buitenland, het
hoofdbestuur en door raadsleden naar vo-
ren werden gebracht. Opvallend was wel
dat slechts een vijftal raadsleden tij-
dens de discussie het woord voerden, dit
in tegenstelling tot de spreeklustigheid
in het algemeen van de in de korte ge-
schiedenis van de Adviesraad.

Des te verheugender was het dat tijdens
de stemming over de ingediende motie
bleek dat bijna alle raadsleden zich,
ondanks de ingewikkelde materie, kenne-
lijk verplicht voelden een politiek
oordeel te bepalen. Met slechts drie
onthoudingen werd de motie met 15 stem-
men vóór en 16 stemmen tegen verworpen.

De volgende Adviesraadsvergaderingen
zullen plaats vinden op 28 januari 1978
in Tivoli te Utrecht en op 25 februari
in restaurant Engels te Rotterdam.
De Adviesraad heeft tot op heden slechts
een beperkte belangstelling gehad van
partijleden. De Raad vergadert in het
openbaar. U allen bent altijd van harte
welkom. U kunt dan, zoals u gelezen

hebt, in één dag tijd burgemeesters
benoemen, Almelo uitbreiden en advise-
ren m.b.t. de oppositie-strategie.

Staatsuitgeverij

Zou juist verschijnen

Kernenergie en kernwapens

Nederland en het non-proliferatiebeleid
door J. van Ginkel, H. J. Neuman en
C. J. Visser

Kan kernenergie een alles verlamdend
energie tekort afwenden zonder nieuwe gevaren
op te roepen? Deze vraag heeft in vele landen;
ook in ons land, geleid tot felle publieke en
politieke debatten.

Een van de meest benauwende problemen bij
een wijdverbreide toepassing van kernenergie is
de dreiging dat het kernwapenbezit verder om
zich heen grijpt.
De auteurs behandelen deze actuele zaak tegen
de achtergrond van de vraag welke bijdrage ons
land kan leveren om een nieuwe en betere
internationale regeling tegen de verspreiding van
kernwapens tot stand te brengen. Gevoelige
zaken als de uitbreiding van de ultracentrifuge-
capaciteit in Almelo en de leveranties van verrijkt
uranium aan Brazilië worden daarbij niet uit de
weg gegaan.

Verschenen als deel 12 in de reeks publikaties
van het Nederlands Instituut voor
Vredesvraagstukken.
112 biz. Prijs f 8,00 (per post f 9,70)
Bestelnr. 231-092-12

**Eerder verschenen in de reeks publikaties van
het NIVV:**

Zwijgt het recht als de wapens spreken? (over
oorlog en menselijkheid) f 8,00
Wapenfeiten 1977 (inzicht in de bewapenings-
wedloop) f 8,00
Ontspanning, handel en emigratie (handels-
concessies in ruil voor mensenrechten) f 4,00
De zogenaamde MBFR (over de inkrimping van
de strijdkrachten die in Centraal-Europa
tegenover elkaar staan) f 4,00
Over oorlog (enkele opvattingen over de
oorzaken van oorlog) f 8,00

Bestelbon

De heer/mevr./meij. ....
straat: .....
plaats: .....
wens te ontvangen rechtstreeks van de
Staatsuitgeverij of via boekhandel (naam): .....

de volgende titels uit de serie publikaties van het
NIVV:

datum: ..... handtekening: .....

Stuur deze bon in een open, ongefrankeerde envelop
naar de Staatsuitgeverij, Antwoordnr. 125,
2500 VB-Den Haag

NIEUWS uit de regio

De Democraat is er ook voor U. De re-
dactieraad stelt graag ruimte beschik-
baar voor Uw (korte) mededelingen onder
dit hoofd.

NOORD-HOLLAND

Het regiobestuur Noord-Holland heeft
serieus gezocht naar oplossingen voor
een betere en vollediger presentatie van
de kandidaten dan door middel van de
afgelopen ARV van 17-12-1977; de alter-
natieven variëren van stemadvies (tame-
lijk ondemocratisch) tot aan gratis
plaatsing van een artikel van de kandi-
daat in een circulaire aan alle leden
(tamelijk democratisch). Gezien echter
de enorme kosten en organisatorische
problemen is het volgende besloten:

- op donderdagavond 19-1-1978 wordt er
een ARV gehouden in Krasnapolsky vanaf
19.30 uur; u heeft vanaf 19.00 uur
gelegenheid om met de kandidaten van
gedachten te wisselen;
- de afdelingen wordt geadviseerd om bij
eventuele afdelingsvergaderingen vóór
22-1-1978 kandidaten uit te nodigen
het woord te voeren;
- op 20-1-1978 en 21-1-1978 heeft u de
gelegenheid de kandidaten (met uitzon-
dering van Jan van der Hiele, die geen
telefoon heeft) op te bellen en vragen
te stellen van 19.30 uur tot 23.00 uur.
Tot slot wil het regiobestuur u dringend
adviseren minstens 5 namen op uw stem-
biljet in te vullen, want ook de nummers
2, 3 enz. ontvangen daarvoor punten bij
de telling.

REGIO LIMBURG

De centrale werkgroep

'PROVINCIAAL PROGRAMMA'

heeft als centraal adres:
Bisschop van Hoensbroeckstraat 11,
Roermond, tl.04750-14808 (Peter Smeets).

Haar leden:
Cees Spigt, St.Catharinastraat 20,
Venray-Leunen, tl.04780- 3279

Bert van Wijk, Keyserbosch 18, Weert,
tl.04950-35048 en

Aart Resoort, Statensingel 156 A,
Maastricht, tl.043-18726,
zijn tevens het centrale adres van de

SUBREGIONALE PROGRAMMAWERKGROEPEN,
respectievelijk voor geheel noord, voor
midden en voor zuid.

Wie kan en wil meewerken in deze werk-
groepen is zeer welkom!

REGIO FRIESLAND

door het regiobestuur.

In de vorige Democraat hebben geen be-
richten gestaan over presentatiebijeen-
komsten in Friesland. Door een misver-
stand is helaas helemaal niets doorge-
geven.

De regio heeft zich het afgelopen najaar
bezonnen over haar organisatiestructuur.
De huidige structuur: naast het regiobe-
stuur functioneren van kontaktpersonen
in de verschillende grote plaatsen, liep
vanwege de grote groei niet meer.
Besloten werd daarom om naast het regio-
bestuur een regio-adviesraad in te stel-
len die de belangrijkste beleidslijnen

mee helpt uitstippelen, ongeveer conform de werkwijze van het hoofdbestuur. Nadat deze nieuwe structuur was aanvaard, werd tevens een nieuw regiobestuur gekozen.

De statenverkiezingen hebben dus even op de achtergrond gestaan.

Wel zijn in het najaar een vijftal werkgroepen druk bezig geweest de specifieke friese problemen te formuleren in een concept-verkiezingsprogramma. Al deze activiteiten zijn gecoördineerd door ons (V)AR-lid Dirk v/d Berg uit Bakkeveen. Wanneer leden zowel binnen als buiten Friesland belangstelling hebben, kunnen zij contact met hem opnemen (t.l. 05169-652).

Uiteraard wordt ook in onze provincie voor de kandidaat-statenleden (+ 15) een presentatievergadering gehouden en wel op 13 januari a.s. in motel E 10 te Zwartewegsend (bij Tietjerk). Verder zullen op deze avond de amendementen op het programma uit de afdelingen worden besproken, zodat het programma daarna definitief kan worden vastgesteld.

HET HOOFDBESTUUR

VRIJHEID VAN MENINGSUITING

door Hein van Dorschot,
secretaris politiek.

Ten onrechte heb ik bij het behandelen van de politieke uitspraken van ons laatste najaarskongres vergeten melding te maken van motie 11. In deze motie wordt de vrijheid van meningsuiting gevraagd voor overheidsambtenaren, waaronder politieambtenaren. Duidelijk is dat de discussies rondom Kalma aanleiding waren voor deze motie, die met vrijwel algemene stemmen werd aangenomen.

Echter, met deze motie heeft het kongres geen uitspraak willen doen over het geval Kalma. Ook van je vrijheid kun je misbruik maken en bij het uitoefenen van rechten kun je onzorgvuldig handelen. In hoeverre daarvan bij Kalma sprake is, is niet onderzocht. Daarom geen oordeel daarover. Wel moet duidelijk zijn dat het hebben van een persoonlijke, mogelijk afwijkende, politieke opvatting omtrent maatschappelijke gebeurtenissen, ook voor overheidsambtenaren (vroeger: -dienaars) mogelijk moet zijn. De mogelijkheden daartoe zijn p.a. in het politieapparaat nogal eens beperkt.

Dat het kongres daar duidelijk haar ongenoegen over uitsprak, blijkt uit de motie:

De Algemene Ledenvergadering van D'66, bijeen in kongres op 18 en 19 november 1977 te Nijmegen, spreekt als haar mening uit dat:

- het uitoefenen van democratische rechten waaronder vrijheid van meningsuiting en demonstratierecht, een grondrecht is van iedere Nederlander;
- dat dit dus ook moet gelden voor iedere overheidsambtenaar, waaronder politie-ambtenaren;
- dat zij iedere inbreuk daarop veroordeelt.

BELANGRIJK: VERKIEZINGEN GEMEENTERADEN

door Wim de Jonge
secretaris organisatie.

In het artikel op pagina 20 in de vorige Democrateer, over de gemeenteraadsverkiezingen, staat helaas een onjuistheid. Vermeld stond dat uiterlijk 7 maart 1978 een verzoek tot registratie van de naam Democraten '66 of D'66 ingediend kan worden. Dit moet zijn: 6 maart 1978. Bovendien kan de gehele aflinea over de registratie aanleiding geven tot misverstanden. Daarom over die registratie het volgende:

In tegenstelling tot de verkiezingen voor de Tweede Kamer en Provinciale Staten, bestaat bij de Gemeenteraadsverkiezingen geen permanente registratie van de namen van politieke partijen. Dit wil zeggen dat bij iedere gemeenteraadsverkiezing de deelnemende politieke groeperingen een aanvraag moeten indienen bij het centraal stembureau van de gemeente tot inschrijving van hun naam. De termijn hiervoor is vanaf acht weken voor tot uiterlijk zes weken voor de dag van kandidaatsstelling. Dus vanaf 21 februari tot 6 maart 1978. Bij dit verzoek moet ingeleverd worden een verklaring van het hoofdbestuur die de plaatselijke groepering machtigt de inschrijving aan te vragen. De formulieren voor het verzoek en de machtiging zijn verkrijgbaar bij het Centraal Stembureau van de gemeente (gemeentesecretarie). Tevens bij het landelijk secretariaat. Spoedige aanvraag is gewenst om tijdige invulling van de gevraagde gegevens mogelijk te maken, alsmede toezending van de formulieren.

Een andere machtiging die het hoofdbestuur moet tekenen betreft het recht van de plaatselijke afdelingen de naam Democraten '66 of D'66 boven de kandidatenlijst te voeren. Daartoe is goedkeuring van de kandidatenlijsten door het hoofdbestuur nodig. Die staat op de agenda van de hoofdbestuursvergadering van 2 maart 1978. Alle kandidatenlijsten moeten daarom uiterlijk 25 feb. a.s. opgestuurd worden naar het landelijk secretariaat (Javastraat 6, Den Haag). Bij goedkeuring wordt de machtiging tot het voeren van de naam direct na 2 maart naar de afdelingen gezonden. Deze machtiging moet tegelijkertijd met de indiening van de kandidatenlijsten

worden ingeleverd (18 april 1978). Een gratis folder over de gehele kandidaatsstellingsprocedure is op aanvraag bij het secretariaat verkrijgbaar. Tenslotte nog een opmerking over de overzichten van de kandidaten en de stembiljetten. De verzending van overzichten van kandidaten en stembiljetten is een taak van de plaatselijke afdelingen, waarbij de verkiezingscommissies verantwoordelijk zijn voor juiste toepassing van het Huishoudelijk Reglement. De verzending is niet noodzakelijk indien de stemming niet per post, maar op een algemene ledenvergadering plaats vindt. De telling van de stemmen geschiedt onder verantwoordelijkheid van de verkiezingscommissie. Zij dient daartoe te gebruiken bijlage A van het Huishoudelijk Reglement, tenzij op een algemene ledenvergadering gekozen is voor bijlage C. Volgens het op de ALV te Nijmegen vastgestelde Huishoudelijk Reglement zijn alleen leden stemgerechtigd.

STICHTING WETEN SCHAPPELIJK BUREAU

WERKGROEP VOLKSGEZONDHEID

In juni van dit jaar schreef dr. A.F. Casparie een brief aan Jan Terlouw over verschillende aspecten van volksgezondheid, zoals deze op hem overkwamen vanuit ons beleidsprogramma. Casparie vond ons programma over de volksgezondheid mild en genuanceerd; toch bleven er voor hem vele vragen open. Namens de werkgroep Volksgezondheid van D'66 gaven F. Bol en R.A. de Melker (arts) een antwoord. Beide brieven werden samengevat door Ruud Stam.

Democratisering

Casparie: In paragraaf 7.2. staat de zin: "De taak van de overheid zal zich moeten beperken tot het opstellen van een voorwaardenscheppend beleid." Hieruit lees ik dat u aan het particuliere initiatief ruimte laat en dat u geen voorstander bent van nationalisatie van de volksgezondheid. Ik neem aan dat u het aan de medische professie overlaat om zelf de aard en de omvang van de medische voorzieningen te bepalen. De Melker en Bol: Het is juist dat wij van mening zijn dat binnen de gezondheidszorg veel ruimte voor het "particulier initiatief" moet blijven bestaan. Daarbij dient u wel te bedenken, dat dit niet betekent dat bepaalde groeperingen, bv. beroepsbeoefenaren, vakbonden enz., de op democratische wijze tot stand ge-

komen beleidsbeslissingen zouden kunnen doorkruisen.

Veel eerder gaat het ons om een verdere democratisering van de gezondheidszorg, zowel op hogere als op lagere beleidsniveaus. In concreto denken wij aan inspraak van consumenten-organisaties, representatieve patiëntengroepen, wijkraden e.d. De medische professie zal nimmer alleen de prioriteiten moeten bepalen, maar is alleen verantwoordelijk voor een deskundige uitvoering van het op democratische wijze gekozen beleid. Zowel de aard als omvang van de voorzieningen dienen te worden vastgesteld met behulp van deskundigen i.c. beroepsgenoten op grond van de door de gemeenschap aanvaarde visie op de prioriteiten in de gezondheidszorg.

Casparie: In paragraaf 7.6. staat dat cliënten zitting moeten hebben in een gemengd regionaal bestuur van de ziekenhuizen. Het is een vaak gehoorde en gemakkelijk te plaatsen opmerking. Maar wat verstaat u onder cliënten: de huidige of de potentiële? De huidige cliënten (of liever patiënten) zijn te veel bij hun genezingsproces betrokken en verblijven te kort in het ziekenhuis om met enige zin in het bestuur opgenomen te kunnen worden. En omdat wij allen potentiële patiënten zijn, zijn wij via de overheid reeds in het bestuur vertegenwoordigd. Waarom overigens steeds van cliënten gesproken? Een modernisme dat wil verdoezelen dat patiënten echte medische hulp nodig hebben? Een goed nederlands woord is misschien wel "klant".

Gelukkig heeft uw partij in het programma niet de stelling dat de klassepverpleging in de ziekenhuizen zou moeten verdwijnen, zoals de PvdA en PSP dat willen. De mogelijkheid om als patiënt uit verschillende klassen van verpleging te kunnen kiezen is ook een belangrijk recht.

Bol en De Melker: Uw opvatting over het zitting nemen van cliënten in regionale besturen kunnen wij niet delen. Voor onze partij is democratisering geen loze kreet maar een essentieel uitgangspunt. Het is in dit bestek niet mogelijk uitvoering utoe te zetten hoe dit zou moeten worden gerealiseerd. Wel is het ons bekend dat momenteel al ervaring bestaat over de wijze waarop de consument bij de gezondheidszorg kan worden betrokken. Thans wordt te vaak over en niet met de consument beslist. Voor een werkelijke realisering van democratisering zullen de beroepsbeoefenaren bereid moeten zijn meer uitleg te geven over de mogelijkheden en onmogelijkheden van de gezondheidszorg.

Caspari: "In verschillende programma's staat dat de burger in medisch opzicht moet worden voorgelicht en opgevoed. U vermeldt echter niet dat de burger dan ook over zijn eigen gezondheid een eigen verantwoordelijkheid dient te hebben en dat hij dan ook zelf aansprakelijk zou moeten worden gesteld wanneer hij ziek wordt door factoren waar hij zelf iets aan kan doen zoals overgewicht en roken. Het gaat niet alleen om het recht van de patiënt maar vooral om de plicht van de burger

om zo goed mogelijk voor zijn gezondheidstoestand te zorgen. Ik dacht dat de voorlichting en opvoeding zich vooral daar op zou moeten richten."

Deze opmerking werd door de M. als geheel vanzelfsprekend gezien waarbij opgemerkt moet worden dat de beroepsbeoefenaren de burger dan wel in staat moeten stellen deze verantwoordelijkheid te dragen.

Kwaliteit van de artsen

Casparie: In paragraaf 7.8. stelt u dat garanties aanwezig dienen te zijn dat artsen de kwaliteit van hun beroepsarbeid bewaken. Bedoelt u dit in de vorm van een raamwet waarbij de medische professie zelf dit werk moet doen of wilt u in analogie aan de opvatting van de staatssecretaris aan de overheid in casu de Hoofdinspectie een belangrijke rol toebedelen?

De Melker en Bol: D'66 is beducht voor een te grote invloed van de overheid. Ons inziens dient de overheid ervoor te zorgen dat kwaliteitscontrole adequaat plaats vindt. Hoe deze wordt uitgevoerd (bv. door het opstellen van toetsingscriteria, organisatie ervan e.d.) zal uiteindelijk door de beroepsgenoten moeten geschieden. Geconstateerd moet worden dat tot nu toe deze kwaliteitscontrole nog niet adequaat geschiedt.

Ombuigen van de structuur van de gezondheidszorg

Caparie: In uw verklaring komt geen passage voor over de eventuele wenselijkheid van een volksverzekering. U vermeldt in paragraaf 7.4. wel dat het afdwingen van structuren zonder voorafgaande experimenten zoveel mogelijk dient te worden vermeden. Deze opstelling lijkt mij echter te vaag en te vrijblijvend. Uw zinsnede over het afdwingen van structuren getuigt wel van politiek fatsoen maar geeft niet weer wat uw ideeën hierover zijn. Bij het indienen van de twee omstreden wetsvoorstellen door staatssecretaris Hendriks heeft u toch als meeregerende partij een standpunt moeten innemen.

Ik kan me voorstellen dat u voorstander bent van een dienstverband voor alle artsen, hoewel ook dit nergens uit uw programma blijkt. Voor dit dienstverband zijn uit maatschappelijk oogpunt zeker argumenten aan te voeren; ook voor de artsen zelf zijn er belangrijke voordelen. Een verbetering van de arbeidsvoorwaarden met name een minder lange werkdag, betere vervanging bij ziekte of vakantie, betere pensioenregeling. Goedkoper zal de gezondheidszorg niet worden, de hoogte van de uitgaven wordt voor maar een klein gedeelte bepaald door de inkomens van de artsen; de opmerking in het beginselprogramma van de PSP ten spijt.

Bol en De Melker: Wij zijn voorstander van een volksverzekering op grond van praktische als ook democratische overwegingen.

Naar onze mening dienen structuren in de gezondheidszorg te worden bepaald op grond van de vastgestelde beleidsvisies op grond van verkregen ervaringen o.m. door nog te verrichten onderzoek, uit te voeren experimenten e.d. De door u gesignaleerde vaagheid is

een gevolg van het feit dat tot nu toe te weinig fundamenteel onderzoek is verricht naar de behoefte in de gezondheidszorg, alsmede naar organisatie en management vraagstukken. Vandaar ons pleidooi voor een onderzoek-instituut (zie 7.7.10). Met betrekking tot de twee omstreden wetsvoorstellen van de staatssecretaris mogen wij u verwijzen naar het antwoord van de fractie van Democraten '66.

Vooruitlopend op dit antwoord kan gesteld worden dat wij menen dat de structuurnota 1974 nader dient te worden uitgewerkt en tot een beleidsvisie uitgebouwd dient te worden. Pas daarna kan vanuit deze visie voor de daarbij passende structuur worden gekozen.

Daarbij dient democratisering veel aandacht te krijgen. Het lijkt ons nog te vroeg om te pleiten vóór of tegen een dienstverband van alle werkers in de gezondheidszorg. Daartoe dient meer onderzoek over voor- en nadelen van dienstverband te worden verricht.

Casparie: In uw programma mis ik uw mening over de taak van de ziekenfondsen. Meent u, zoals de PvdA, dat zij eigen instellingen moet gaan exploiteren? Bent u met de PPR van mening dat de bedrijfsgeneeskundige dienst een taak is van de overheid?

Bol en De Melker: De rol van de ziekenfondsen dient voornamelijk niet principieel gewijzigd te worden.

Versterking van het eerste echelon

Casparie: In uw beginselprogramma wordt in tegenstelling tot andere programma's duidelijk gesteld dat het niet alleen voldoende is om de eerstelijnsvoorziening te versterken maar dat vooral een goede integratie tussen het eerste en tweede echelon nodig is. In Nederland zijn reeds verschillende voorbeelden van een dergelijke vruchtbare samenwerking.

Graag had ik in uw programma iets gelezen over de Kruisverenigingen. Het zal u bekend zijn dat de Kruisverenigingen in de extramurale zorg een belangrijke rol kunnen spelen. Noodzakelijk hiervoor is een betere financiering van de Kruisverenigingen door gebruik te maken van gelden uit algemene middelen.

De Melker en Bol: Hoewel wij met u eens zijn dat enkele samenwerkingsvormen tussen 1ste en 2de lijn tot stand zijn gebracht, is dit terrein nog grotendeels onontgonnen gebied. Er zullen meer onderzoek en experimenten moeten plaatsvinden, terwijl bij het medisch onderwijs ook meer aandacht aan deze problemen dient te worden besteed.

Ten overvloedige merken wij in dit verband op dat van een werkelijke versterking van de 1ste lijn (nog) geen sprake is (zie bv. de bezuiniging op gezinszorg, wijkverpleegkunde, maatschappelijk werk, de achterstelling van de honorering van de artsen in opleiding tot huisarts vergeleken bij hun collega's in het ziekenhuis).

Tevens wordt bij de huidige structuur geen of onvoldoende rekening gehouden met de kwaliteit van de verleende zorg. Zo dient een huisarts, die over bepaalde voorzieningen beschikt, een extra honorarium te ontvangen, terwijl t.a.v. de specialist de poliklinische hulpverle-

ning hoger, die van klinische relatief lager gehonoreerd dient te worden.

Opslag van gegevens van patiënten

Casparie: In paragraaf 7-12 geeft u aan dat het verzamelen, opslaan en bewerken van alle gegevens uit de gezondheidszorg moeten worden samengebracht in één nationaal instituut. Over de opvatting bestaat wel enige discussie, bv. ten aanzien van de vraag naar de privacy, maar ik denk dat de meeste artsen hem wel kunnen onderschrijven. Veel belangrijker en daar gaat u nu juist niet op in, is de vraag wie dit instituut moet gaan beheren en wie toegang heeft tot deze gegevens. Is het een overheidsinstituut, zijn het de ziekenfondsen die de beschikking krijgen over de gegevens, of hebben de leveranciers van de gegevens: de artsen, het laatste woord?

Bol en De Melker: Wat betreft de behering van gegevens in de gezondheidszorg dient o.i. onderscheid te worden gemaakt tussen materiële gegevens zoals aantal ziekenhuisopnamen, gemiddelde verpleegduur, aantal verwijzingen e.d. en de persoonlijke gegevens (ziektegeschiedenissen, anamnese e.d.). De eerste kunnen centraal beschikbaar komen uit een oogpunt van doelmatige planning en kunnen als zodanig beschikbaar worden gesteld aan overheid, ziekenfondsen, consumentenorganisaties.

Met betrekking tot de persoonlijke gegevens van individuele patiënten dient echter de privacy met de uiterste zorg bewaakt te worden. Dit houdt o.m. in dat zeer stringente regels nodig zijn en dat de inbrengers (= de beroepsbeoefenaren) hierbij een beslissende stem moeten hebben. Het beheer moet worden opgedragen aan een stichting waarin overheid en inbrengers van gegevens participeren. Uiteraard dient te allen tijde de privacy van individuele gegevens bewaakt te worden, alleen al op grond van het beroepsgeheim van de beroepsbeoefenaren. Indien dit niet zou gebeuren, zou overigens aan de ingebrachte gegevens weinig waarde moeten worden toegekend!

Geneesmiddelenindustrie

Casparie: In paragraaf 7.19 over geneesmiddelen stelt u dat onderzoek naar overconsumptie en misbruik moet worden verricht. Het is al lang duidelijk dat op de markt teveel geneesmiddelen aanwezig zijn en dat wij in de gezondheidszorg met een veel beperkter arsenaal toe zouden kunnen. Het zou goed zijn dat de artsen- en apothekersorganisaties op een indirecte wijze gedwongen zouden worden enige opruiming in de geneesmiddelenbranche te houden en uw partij zou hierover zeker een veel duidelijker uitspraak mogen doen. Wel dient u daarbij bedacht te zijn op de mogelijkheid dat de industrie dan weinig neiging meer zal hebben om nieuwe geneesmiddelen te ontwikkelen. Moet de overheid deze taak overnemen?

Bol en De Melker: Wij menen dat een eventuele nationalisatie van de geneesmiddelenindustrie nadere studie vraagt. Vast staat wel dat de gemeenschap meer invloed moet krijgen op deze industrie dan nu het geval is. Anderzijds zijn we met u beducht voor een te grote overheidsinvloed.

Alternatieve geneeskunde

Casparie: In uw beginselverklaring mis ik enkele zaken waarover u geen uitspraak doet. Wat is uw mening over de alternatieve geneeskunde: "kunnen worden opgenomen in het ziekenfondspakket" (PvdA) of "de mogelijkheden dienen grondig te worden onderzocht" (PPR). Ik vermoed dat over deze zaak in de komende vier jaren wel een uitspraak zal moeten komen. U vermeldt ook niet wat uw mening is over het al dan niet strafbaar zijn van passieve en actieve euthanasie. Over de transplantatie vermeldt alleen de PSP dat hij de mogelijkheden voor transplantatie wil verruimen. Jammer genoeg staat in geen enkel partijprogramma een opmerking over de noodzaak van toestemming voor het zgn. postmortaal onderzoek.

Bol en De Melker: Onze houding ten opzichte van de alternatieve geneeskunde zal o.m. afhankelijk zijn van een advies wat door een kortgeleden geïnstalleerde commissie zal worden uitgebracht. Wij vinden dat de burger de vrijheid moet hebben om te kiezen voor de hulpverlening die hem/haar past, anderzijds dient voor voldoende deskundigheid gezorgd te worden. Ook hier zullen kwaliteitseisen moeten worden gesteld. Wij menen dat het probleem van de euthanasie te gecompliceerd is om met enkele zinnen in een beleidsprogramma te worden afgedaan. Zeker zo lang bij de beroepsbeoefenaren als bij de burgers nog veel onduidelijkheden bestaan, is nadere studie een eerste vereiste (zie Nederlandse Bibliotheek der Geneeskunde).

REDAKTIERAAD

De uitgifte van de Democraat geschiedt onder verantwoordelijkheid van een door het hoofdbestuur benoemde redactieraad die als volgt is samengesteld:

Piet van Baarsel (eindredakteur)
Ernst Bakker
Eric Denig
Frans Rogier
Jan Veldhuizen
Stijn Verbeek

Als redaktiesekretaresse is aan de redactieraad toegevoegd:
Kitty Warburg.

Korrespondentie, kopij e.d. richten aan het redaktiesekretariaat Democraat
Javastraat 6
Den Haag.

Verantwoordelijkheid.

Artikelen die namens het hoofdbestuur, de fracties in vertegenwoordigende lichamen, het SWB-bestuur, het PSVI-bestuur, de VAR of andere officiële partijorganen worden geschreven, vallen onder volledige verantwoordelijkheid van de redactieraad.

De overige artikelen vallen buiten de verantwoordelijkheid van de redactieraad en bevatten dientengevolge de persoonlijke mening van de schrijver.

Teneinde deze artikelen duidelijk te onderscheiden zullen de titels worden voorafgegaan door een +teken.

DE PARTIJ VOORZITTER

WENST U EEN GELUKKIG NIEUWJAAR

De Democraat wordt gratis toegezonden aan alle leden van D'66. Niet-leden kunnen zich abonneren voor f. 25.- per jaar. Losse nummers zijn verkrijgbaar bij het sekretariaat voor f. 3.- per stuk.

ADVERTENTIES kunnen worden opgegeven bij het sekretariaat.

STEMMEN BIJ VOLMACHT

De verkiezingen voor de Provinciale Staten worden gehouden op woensdag 29 april 1978.

Een aardige datum, maar U moet wel even bedenken dat dat WOENSDAG NA PASEN is. Als U van plan was om dan net even een lang week-end te organiseren, als U in het onderwijs zit en paasvakantie houd kortom als U op 29 april niet in Uw woonplaats vertoeft,

ZORG DAN TIJDIG VOOR EEN VOLMACHT.

De afdeling verkiezingen op het gemeerhuis kan U er alles over vertellen.

UIT DE TWEDE KAMERFRAKTIE

door Ernst Bakker.

Nu het er naar uit ziet dat er voorlopig geen mensen uit de fractie in een kabinet zullen gaan zitten, is er een definitieve regionale indeling gemaakt. Deze luidt als volgt:

Friesland	- Ineke Lambers
Groningen	- Ineke Lambers
Drenthe	- Erwin Nypels
Overijssel	- Erwin Nypels
Gelderland	- Henk Zeevalking
Utrecht	- Henk Zeevalking
IJsselmeerpolders	- Chel Mertens
Noord-Holland	- Chel Mertens
Zuid-Holland	- Elida Wessel
Zeeland	- Maarten Engwirda
Noord-Brabant	- Maarten Engwirda
Limburg	- Laurens J. Brinkhorst

Verder is er besloten dat ieder fractielid één keer per maand een werkbezoek zal brengen aan haar/zijn gebied, eventueel aangevuld met een spreekbeurt voor een afdeling. Bij de voorbereiding van de werkbezoeken zal ik de contactpersoon voor de fractie zijn (tl.070-614911). Daar de Kamer van dinsdag t/m donderdag vergadert zullen de werkbezoeken op een maandag of een vrijdag moeten plaatsvinden. De spreekbeurten worden via het landelijk sekretariaat geregeld.

geen parlemen- taire binding, wél gedoogsteun ?

of waarom het zo plezierig is Van Raalte's
standaardwerk over geschiedenis en werking
van het Nederlandse parlement* bij de hand
te hebben

**Het Nederlandse parlement
6de herziene druk
f 25,00 (per post f 27,75)*

De komende 25 jaar*

Een toekomstverkenning voor
Nederland van de Wetenschappelijke
Raad voor het Regeringsbeleid.

Onze toekomstige samenleving, zowel
bij een blijvende economische groei
als bij een geleidelijke daling van
groei tempo tot nul.

*f 19,50 (per post f 23,50)

bestelbon

in open, ongefrankeerde envelop
naar de Staatsuitgeverij,
Antwoordnr. 125, 2500VB Den Haag

.. ex. 230-015-06 Het Nederlandse parlement   f 25,00
.. ex. 230-067-15 De komende 25 jaar   f 19,50

naam: _____

straat: _____

plaats: _____

rechtstreeks van de uitgever of via boekhandel (naam):
_____

In alfabetische volgorde (beginnende met G) per provincie.

Alle kandidaten hebben de volgens de statuten en het huishoudelijk reglement vereiste verklaringen afgelegd.

De kandidaten hebben de volgende persoonlijke gegevens verstrekt:

NAAM EN VOORNAMEN VOLUIT. 2. geboorteplaats en datum 3. adres en telefoonnummer 4. opleiding
5. beroep 6. beklede functies binnen D'66 7. functies in andere maatschappelijke organisaties
8. bent U kandidaat voor lijstaanvoerder 9. bent U bereid op een verkiesbare plaats te staan
10. met welk onderdeel van het provinciaal beleid wilt U zich bij voorkeur belasten.

PROVINCIE GRONINGEN

GROOTE, HARM. 2. Hoogeveen, 21-9-1931 3. Stadskanaal, De Wedde 60, 05990-2179 4. HBO-MW (Soc.Akademie)
MO-Staatsinrichting 5. Adj. directeur Gem.Sociale Dienst 6. afdelingspenningmeester, lid kernraad, lid
werkgroepen enz. 7. lid alg. en dagelijks bestuur St.Opbouw Stadskanaal, jeugdsportleider, coördinator bijen-
houdersbond 8. nee 9. nee 10. -

HORSTMEIER, FREDERIK JOHAN 2. Bússum, 29-8-42 3. Groningen, Meerpaal 318, 050-410574 4. universitair
sociale geografie 5. leraar 6. penningmeester regio Groningen; lid schaduwfractie gemeenteraad Groningen
t/m sept. 1973 7. - 8. nee 9. ja 10. ruimtelijke ordening (kleine kernen)

JANSEN VAN TUIKWERD, JAN FOKKO 2. Tuikwerd, 2-10-15 3. Delfzijl, Kon.Julianalaan 98, 05960-12145
4. ir. Landbouw Hogeschool Wageningen 5. - 6. coördinator landbouwwerkgroep, medewerker Tweede Kamerfrak-
tie D'66, lid VAR 7. bestuurslid (voorzitter) verschillende landbouworganisaties, coöp. landbouwindustrie,
waterschap, lid prov.staten Groningen 8. nee 9. nee 10. landbouw, milieu, ruimtelijke ordening, water-
staat.

DE LANGE, BERNARDUS 2. Hillegersberg, 15-10-31 3. Groningen, Spilsluizen 7, 050-124155 4. HBS, HTS
werktuigbouw, HTS-bedrijfseconomie 5. ondernemer 6. coördinator diverse provinciale werkgroepen,
bestuurslid afd. Groningen-stad 7. - 8. nee 9. ja 10. financiën, economie, regionale ontwikkeling,
milieu

MIK, GERRIT 2. Wildervank, 26-5-22 3. Groningen, Quintuslaan 3, 050-255778 4. jeugdpsychiater
5. lector Rijksuniversiteit 6. voorzitter afd. en regio Groningen, lid prov.staten, lid college van G.S.;
nu: lid landelijke werkgroep culturele minderheden 7. lid centrale raad van Advies (Justitie), voorzitter
Gron. Stichting Geestelijke Gezondheidszorg 8. ja 9. ja 10. welzijn, jeugdproblematiek, volksgezond-
heid en milieu

PIETERS-STAM, JOHANNA ANNA JOSEPHINA 2. Ursem, 8-3-45 3. Huizinge, Smedemaweg 3, 05955-1402 4. univer-
sitair (doct.Frans) 5. lerares Frans/Nederlands 6. - 7. secr. kleuterschool, oudercommissie OLS
8. nee 9. ja 10. onderwijs, crm (milieu)

DE ROOS, WILLEM CHRISTIAAN 2. Amsterdam, 1-8-41 3. Winsum, Papaverlaan 29, 05951-2396 4. HBS,
Ac.Lich.Opv., Rechten (bijvak alg.economie) 5. leraard R.U.Groningen (sport), leraar economie (HAVO,VWO)
6. - 7. lid schoolbestuur 8. nee 9. ja 10. economische sector, ruimtelijke ordening

SCHELTEMA, MICHEL 2. Den Haag, 6-6-39 3. Haren, Zeemanweg 3, 050-345385 4. doct.Ned.recht.
5. hoogleraar 6. lid VAR, lid geschillencie., div.cies 7. - 8. nee 9. nee 10. -

SCHREUDER, PETER JELMER 2. Utrecht, 24-1-36 3. Haren, Emmalaan 5a, 050-347425 4. econ.drs. jur.kand.
5. directie secretaris 6. voorzitter afd. Haren ('72-'75), voorzitter regiobestuur Groningen (nu) 7.
lid adviescie. KV Vierhouten, voorzitter squash afd. tennis en squash club 8. nee 9. nee 10. ruimtelijke
ordering, financiën, milieu

SJOERDS, JACOB TJERK 2. Purmerend, 13-11-28 3. Winsum, Borgweg 121, 05951-2376 4. HBO maatschappelijk
werk en personeelswerk 5. cursusleider/coor. volkshogeschool 't Oldorp Uithuizen 6. kontaktpersoon kern
(subregio) 't Hogeland Groningen 7. kaderlid industriebond NVV, voorz. adviesraad Reg.Ontw.Planning Noord-
Groningen 8. nee 9. ja 10. welzijn, sport, recreatie

SPOLDERS-VAN ES, MARJON MARGARETHA 2. Amsterdam, 11-7-50 3. Groningen, Top Naefflaan 102, 050-264548
4. Gymn.A, doct. klassieke talen - nederlands 5. leraar 6. - 7. - 8. nee 9. ja 10. welzijn en
cultuur (bevorderen van openheid en duidelijkheid in het provinciaal bestuur)

DE VRIES - VAN DE GRAAF, ELLEN 2. Heerlen, 1-8-40 3. Winsum, Petunialaan 14, 05951-2398 4. MMS, soc.
academie 5. maatschappelijk werkster 6. - 7. - 8. nee 9. nee 10. welzijn, milieu

WILPSTRA, BOTE SIETSE 2. Grijpskerk, 20-6-46 3. Groningen, Helperzoom 355, 050-259759 4. doct.economie
5. wetenschappelijk medewerker R.U.Groningen 6. plv. lid VAR, voorzitter kern Groningen-stad 7. secr./penningm.
Vereniging van academici bij het wetensch. onderwijs (VAWO) 8. nee 9. ja 10. economische zaken

ZEEVENHOVEN, CHRISTOPHER 2. 's-Gravenhage, 14-1-52 3. Groningen, Oosterkade 8 4. atheneum
5. student 6. vice-voorzitter regiobestuur 7. - 8. nee 9. ja 10. economische ontwikkeling

BAKKER, HENDRIK GERRIT 2. Kantens, 12-5-31 3. Groningen, Oosterhamriklaan 205 4. MULO, stuurman GHV,
handelscorr. Engels, wiskunde 5. leraar 6. - 7. lid vakbond, bestuurslid geweest 8. nee 9. ja
10. milieu, werkgelegenheid, overleg Duitsland-Nederland Eems-Dollart

VAN DEN BERG, DESIRE 2. 's-Gravenhage, 12-2-38 3. Winschoten, Zaanstraat 66, 05970-4902 4. sociale aca-
demie, studierichting maatschappelijk werk 5. secr.-coör. prov. Groninger stichting voor maatschappelijke dienst-
verlening 6. voorzitter sub-regio Winschoten 7. voorzitter kath. jeugdburo in de prov. Groningen, voorzitter
stichting Buurt- en wijkwerk Winschoten 8. nee 9. ja 10. welzijnssector, sociale zorg

BLAAUW-VAN VEEN, MARIA CHRISTINE MARGREETH 2. Groningen, 6-6-41 3. Glimmen, Rijksstraatweg 88 4. MMS, Kunst-
academie 5. schilderes, huisvrouw 6. - 7. - 8. ja 9. ja 10. vrouw/maatschappij

BONGERS, FRANCISCUS 2. Arnhem, 5-6-38 3. Groningen, Illegaliteitslaan 88, 050-264582 4. MULO, HBS-A,
automatiseringscursussen 5. systeemanalist 6. - 7. - 8. nee 9. ja 10. werkgelegenheid, milieu

PROVINCIE FRIESLAND

VAN GROENESTEIN, JOHANNES ANTONIUS PAUL 2. Zeist, 13-9-50 3. Wolvega, Meulestraat 18, 05610-4085
4. MTS-E, HPO 5. elektrotechnisch konstrukteur 6. - 7. - 8. nee 9. ja 10. -

VAN DER HEIDE, ANDRIES 2. Enschede, 24-12-47 3. Franeker, P.S.Gerbrandystraat 7, 05170-4488
4. HBO arbeidsmarktpolitiek, pers.beleid 5. groepsadviseur 6. voorzitter afd.Franeker/Harlingen e.o.
7. - 8. mogelijk 9. ja 10. -

HOLTROP, BERNARDUS THEUNIS 2. Rotsterhaule, 16-1-44 3. Sneek, Gudsekop 59, 05150-16458 4. HBS-B,
MO-landbouw 5. leraar middelbare landbouwschool 6. raadslid Sneek (in combinatie Progressief Sneek)
7. voorzitter DST/DSJ-Ne Vo Bo 8. ja 9. ja 10.-

KAMPERVEEN, G.A.L. 2. Suriname, 18-1-14 3. Wolvega, Rembrandtstraat 28 4. electricien 5. werkzaam
sociale werkplaats 6. - 7. - 8. nee 9. nee 10.-

VAN DER KRIEKE, HANS 2. Marssum, 11-06-24 3. Leeuwarden, Breedstraat 49, 05100-28538 4. HBS-B
5. sociaal ambtenaar GSD Leeuwarden 6. lid HB en regiovoorzitter Friesland 7. - 8. ja 9. ja
10. -

LUIKEN, SINT HOITE 2. Irnsum, 31-8-33 3. Wolvega, Kraaiheide 11, 05610-2370 4. middelbaar onderwijs
5. wethouder 6. VAR, wethouder D'66 7. diverse 8. nee 9. nee 10.-

MULDER, MENSINA GEZIENA CHRISTINA 2. Leeuwarden, 16-12-29 3. Leeuwarden, Eikenstraat 27-9, 05100-64830
4. HBS-A, marketing opleiding 5. marketing-medewerkster 6. secr. afdeling Leeuwarden, regio penning-
meesteresse/secretaresse, regio-secretaresse 7. - 8. nee 9. nee 10.-

OELE-VAN HEERDE, KARIN MARINA 2. Nijmegen, 15-9-49 3. Veerwouden, Schaperlaan 8, 05110-3889
4. Gymn A, sociale wetenschappen RU Groningen 5. - 6. lid afdelingsbestuur Dokkum e.o., nu lid afdelings-
bestuur NO Friesland 7. - 8. nee 9. ja 10.-

PLANTINGA, FRITS 2. Den Burg (Texel), 13-11-42 3. Sneek, Looxmagracht 23, 05150 -16586 4. onderwij-
zersopleiding, MO-B Nederlands 5. leraar Nederlands 6. bestuurslid afd. Sneek e.o. 7. - 8. nee
9. ja 10.-

SCHOTEL, LEENDERT 2. Dordrecht .... 3. Wolvega, Meulestraat 30, 05610-4059 4. ambachtsschool, MAVO, MAVO,
Fryske Academy Wiskunde 5. leraar Wiskunde 6. HB-lid, lid regio-bestuur 7. - 8. ja 9. ja
10. -

SIERSEMA, JAN 2. Harlingen, 11-3-41 3. Wolvega, Stadhouderslaan 17, 05610-2318 4. MULO-B, HBS-B,
MBO-SD, GA I, soc.verzekeringen 5. gemeente-ambtenaar 6. voorzitter afd.Weststellingwerf 7. -
8. nee 9. ja 10.-

SPITHORST, LUITJE CORNELIUS 2. Groningen, 6-5-32 3. Bergum, Tussendijken 22, 05116-1597 4. HBS-B,
kweekschool LO-acte, div. applic. 5. leraar MAVO 6. penningmeester afd. Drachten 7. bestuur dorpsbe-
langen, buurtvereniging CVO (onderwijs, vaststelling examen opgaven) 8. nee 9. nee 10.-

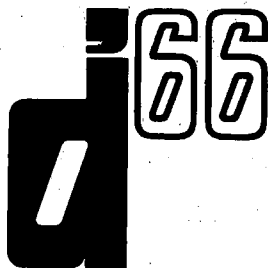
TIEMES, KAREL MARTIN 2. Lonneker, 25-3-33 3. Drachten, Walta 16, 05120-13164 4. HTS, WTB
5. product manager 6. voorzitter afd. Drachten 7. - 8. nee 9. nee 10. -

VISCH-HILBRINK, MARIANNE LOUISE 2. Hengelo, 9-4-38 3. Sneek, Bordine 30, 05150-16481 4. kweekschool
kleuterleidsters 5. hoofdleidster bij het KO 6. plv.VAR-lid, voorzitster afd. ZW Friesland
7. werkgroep vrouwencentrum Sneek 8. nee 9. ja 10.-

DE VRIES, TETMAN 2. Beetgumermolen, 1-3-15 3. Dronrijp, Pieter Sipmastraat 7, 05172-1523 4. lagere
school en zelfstudie 5. artiest (kabaret) 6. - 7. - 8. nee 9. nee 10.-

WILMAN, JACOB GERRIT 2. Heerenveen, 17-9-50 3. Damwoude, Schwartzenbergstraat 13, 05111-1071
4. Gymn.A. 5. bankemployé 6. afdelingsbestuurslid, lid prov. programmacie. lid regionaad 7. -
8. nee 9. ja 10.-

BURGGRAAF, ADRIANA HENDRIKA 2. Rotterdam, 20-2-46 3. Dronrijp, Straatweg 12, 05172-764 4. MMS,
bibl. en doc.ac. 5. bibliothecaresse 6. bestuurslid regio Friesland 7. - 8. nee 9. ja 10.-

PROVINCIE DRENTE

HAMAKER-NAUTA, JETSKE 2. Deggstgeest, 4-5-36 3. Dwingeloo, Lhee 23 05219-7229 4. Gymn.B, K en O,
 NXX 5. lerares HBO, huisvrouw 6. regiobestuurslid 7. bestuurslid Volkshogeschool 8. nee
 9. nee 10. onderwijs, CRM

HOENDERVANGER, JOHAN GERARD 2. Oude Pekela, 23-2-33 3. Gieten, Wilkerwen 7, 05926-1423 4. HTS
 bouwkunde + economie 5. manager 6. secretaris fractie prov.staten, lijstadvocater 1974 PS
 7. hoofdbestuur zwembond, voorzitter vereniging openbaar onderwijs Drenthe, voorzitter schoolraad
 8. nee 9. nee 10. Ruimtelijke ordening, sport, recreatie

JAGER, AREND 2. Stadskanaal, 18-4-46 3. Roden, Alb.Schweitzerplantsoen 8, 05908-17205 4. Ped.
 academie 5. onderwijzer 6. voorzitter afd. Roden/Peize/Norg 7. lid schoolraad 8. nee 9. nee
 10. ruimtelijke ordening

KARSTENBERG, BERNARDUS H.A. 2. Enschede, 21-11-53 3. Coevorden, Nordhornerstraat 26, 05240-5012
 4. NLO "Ubbo Emmius" 5. leraar 6. lid 7. - 8. nee 9. nee 10. ruimtelijke ordening

VAN DER MADE, FRANCISCUS 2. Rotterdam, 30-7-35 3. Roden, de Hulst 54, 05908-16204 4. MULO B,
 Ped.academie, hoofdactie, MO geschiedenis, doct. geschiedenis 5. vakdidaktikus geschiedenis RU Groningen
 6. voorz. afdeling Capelle a/d IJssel '67-'70, lid stuurgroep Rijnmond 7. bestuurslid prov.bureau voor
 levens- en gezinsvragen 8. nee 9. 4 of lager 10. onderwijs, geestelijke gezondheidszorg, welzijns-
 bevordering

MULDER, JAN PIETER FOKKE 2. Meppel, 29-6-34 3. Peize, Eikenlaan 23, 05908-33014 4. dr.wiskunde
 en natuurwetenschappen 5. fysicus/beheerder research instituut 6. regiocontactpersoon, lid VAR
 7. - 8. nee 9. nee 10. industrialisatie, energiebeleid

NIJENMANTING-HOFSTEDEN, ALY BETTY MARRY 2. Enschede, 19-2-46 3. Zuidlaren, Nijslagen 24, 05905-2441
 4. sociale academie 5. - 6. - 7. gemeenteraadslid (plaatselijke partij + D'66) 8. nee
 9. nee 10. soc. zaken, sport, cultuur

OLDEN, WILLEM HENDRIK 2.Oss, 27-3-28 3. Roden, M.L.Kingstraat 11, 05908-19274 4. HBO 5. distr.
 dir. ROS 6. afd.secretaris, regio voorzitter 7. - 8. nee 9. nee 10. -

PORSIUS-BRANDT, MARIA 2. Den Haag, 11-1-29 3. Oosterhesselen, Beatrixlaan 8, 05248-404 4. MSA,
 HSA, VO 5. maatschappelijk werkster 6. secr. afdeling Drenthe '66-'69 7. - 8. nee
 9. ja 10. welzijnsbeleid

TERBURG, JACOBUS ANTONIUS MARIA 2. Nijmegen, 16-1-37 3. Paterswolde, Kievitweg 32, 05907-1418
 4. doct. politieke wetenschap 5. medewerker welzijnsinstelling 6. bestuurslid afd.Nijmegen'66/67, lid
 werkgroep staatsrecht, ontwikkelingssamenwerking, subgroep de West '67/'69 7. raadslid gem.Eelde '72 tot
 heden, bestuurslid inst. voor creatieve ontwikkeling (Assen), bestuurslid proeftuin voor de bloemteelt
 (Eelde), plv.bestuurslid bestuurschool voor Drenthe (Assen) 8. ja 9. ja 10. ruimtelijke ordening,
 welzijn en bestuurlijke zaken

TOMMEL, DIRK KRIJN JOHANNES 2. Amersfoort, 18-4-42 3. Norg, Tweede laan 1, 05928-3034 4. univer-
 siteit (chemie), promotie 5. ambtenaar 6. regio secr. Drenthe 7. - 8. ja 9. ja
 10. milieuzaken, verkeer en waterstaat

DE BOER, KLAAS YNSES 2. Groningen, 11-8-30 3. Roden, Molenberg 10, 05908-18060 4. Gymn., rechten,
 notariaat 5. notaris 6. bestuurslid afd. Roden(penningm) 7. voorzitter Rode Kruis Roden, secr.
 openbare bibliotheek Roden, voorheen ook enkele functies binnen de Doopsgezinde gemeenschap 8. nee
 9. ja 10. in overleg

BOERS, TIEME 2. Dwingeloo, 13-1-31 3. Uffelte, Vijverlaan 22, 05215-249 3. MULO AB, praktijk
 dipl. boekhouden, Studie MBA 5. boekhouder 6. statenlid, actief vanaf '67 bij verk.campagne in Drenthe
 en in ZW Drenthe 7. voorzitter dorpsgemeenschap Uffelte van welzijnsbevordering en alg.bestuurslid stichting
 welzijnsbevordering in Havelte. Actief in de sport. O.R.lid Meppeler Mach.Fabriek 8. ja 9. ja 10. sport,
 cultuur, middenstandszaken, welzijnsbevordering, milieu, ruimtelijke ordening, landbouw, financiën, economische
 zaken, recreatie, onderwijs

BOLLMANN, EVERARDUS CONRAD HENDRIKUS 2. Arnhem, 8-7-38 3. Emmen, Laan van het Kwekebos 49, 05910-24279
 4. HBO sociaal cultureel- en pedagogisch werk 5. hoofd opleiding training en vorming, organisatieontwikke-
 lingsadviseur 6. voorzitter afd. Emmen, plv. HB-lid, lid diverse reg. werkgroepen en commissies w.o. program
 cie Provinciale Staten 7. projectleider samenwerkingsproject sociale werkplaats-bestuursadviseur
 8. ja 9. ja 10. bestuurslijke zaken, cultuur, ruimtelijke ordening

DRENTEN, JAN 2. Hoogeveen, 18-1-30 3. Paterswolde, Kievitweg 20, 05907-1889 4. HBS, HTS 5. leraar
 MTS 6. voorzitter afd. (tot.nov.77), lid regiobestuur 7. enkele functies binnen het t.b.o. 8. nee
 9. - 10.-

OVERIJSSSEL

TEEN HOOPER, AREND JAN 2. Almelo, 19-6-1931 3. Almelo, Schumannstraat 22, 05490-15785 4. OLO, MULO en div. avondopleidingen 5. directeur b.v. 6. secretaris/voorzitter D'66 Almelo 7. Gemeenteraadslid/fraktiesecr. 8. neen 9. neen 10. ruimtelijke ordening, huisvesting, stadsvernieuwing, econ.zaken, algem. bestuurlijke zaken

DE KOUSEMAEKER, Edmondus Josephus Adrianus 2. Voorschoten, 21-10-1945 3. Dalfsen, Middenweg 2, 05295-318 4. HTS bouwkunde 5. bouwkundig adviseur 6. lid bestuur afd.N.Overijssel 7. ondernemingsraad Rabobank 8. neen 9. neen 10. relatie mens en woonomgeving

LANDMAN, HERMAN RUTGER GERARD 2. Zwolle, 7-9-1939 3. Borne, Evertzenstraat 37, 05409-2242 4. LO, MULO, UTS, 4 jaar NO, automatiseringskursussen 5. computer-werkvoorbereider 6. penningmeester 7. - 8. neen 9. neen 10. ruimtelijke ordening, volkshuisvesting

VAN LIJF-VAN LEEUWEN, NORA 2. 17-4-1939 3. Enschede, Lasondersingel 86, 053-353116 4. onvoltooide studie's, Child Psychology and Education (University of Exeter) en Psychologie (Universiteit v.Amsterdam) 5. huisvrouw 6. HB-lid (landelijk) 1973-'74, regiovertegenwoordiger HB sinds dec.'76 7. lid Raadscommissie Betrokkenheid Voorl. en Inspraak v.d. gem. Enschede 8. ja 9. ja, maar niet bij de 1ste vier 10. culturele minderheden, welzijn

VAN PRAAG-STROOTMAN, JOHANNA GERARDINA 2. Amsterdam, 15-9-1920 3. Enschede, Leemhof 36, 053-354529 4. - 5. - 6. - 7. bestuur Humanistisch Verbond 8. neen 9. neen 10. -

VAN RHIJN, MARINUS HENDRIK 2. Hoogeveen, 12-3-1947 3. Colmschate (gem.Deventer), Doornenburg 414, 05706-1672 4. - 5. Advocaat 6. voorzitter subregio Salland D'66, lid werkgroep justitie 7. - 8. neen 9. neen 10. -

RUECKERT, HENDRIK JAN 2. Utrecht, 20-02-1948 3. Raalte, Ceintuurbaan 46, 05720-2189 4. HBS-B, Biologie RU Utrecht 5. radio- en televisie journalist 6. voorzitter Overijssel en Raalte, sekretaris Overijssel, vice-voorzitter Overijssel 7. vele 8. ja 9. ja 10. milieu, minderheidsgroepen e.a.

SCHUIJER, SOL 2. Den Haag, 21-9-1930 3. Enschede, Min.Loudonlaan 43, 053-350273 4. HBS-B, Politiek Sociale Faculteit Gemeente Universiteit, Amsterdam 5. literatuuronderzoeker/stageleider THT 6. ondertekenaar "Appel", mede-oprichter, lid hoofdbestuur, fractievoorzitter prov.staten Overijssel '70-'74 7. voorzitter Open Werkgroep "Wegen Twente", bestuurslid Natuur en Milieu Federatie Overijssel 8. ja 9. ja 10. gehele provinciale werkerterrein

SMITS, GERARDUS JACOBUS 2. Hoorn, 24-6-1932 3. Zwolle, Ter Pelkwijkstraat 9, 05200-15160 4. rechtenstudie 5. advocaat 6. lid Prov.Staten Overijssel '70-'74, bestuur afd. Zwolle 7. geen 8. neen 9. neen 10. -

TATTERSALL, STEPHEN 2. Enschede, 29-10-28 3. Enschede, Park de Kotten 203, 053-351188 4. HBS A,cursus 'spinnen' Hogere Textielsch. Enschede, 1-jarige cursus 'klassering ruwe katoen' Dallas, Texas USA, 1-jarige stage 'bedrijfsorganisatie' bij Glanzstof-Courtaulds GmbH Keulen 5. commissionair in grondstoffen en machines voor de textielind. 6. oud-voorz. afd.Enschede '67-68, oud voorz. afd.Haaksbergen '69-70, HBlid '73-74, nu secr.penn. subregio Twente, lid land.fin.cie. 7. oud-secr.penn. Enschedese Voetbal, Cricket & Hockeyclub PW, nu coach jeugdelftallen Enschedese Cricketclub PW 8. ja 9. ja 10.milieuzaken, industrialisatiebeleid

TROOST, SEIJER 2. Hoogeveen, 13-5-1940 3. Oldenzaal, Vloedveldlaan 32, 05410-13500 4. Dr.Wiskunde en Natuurwetenschappen 5. manager AKZO Zout Chemie - Hengelo (0) 6. secretaris land.werkgroep Gezondheidsbescherming, Afd. voorz. en Raadslid Gemeente Oldenzaal 7. verschillende in Oldenzaal 8. neen 9. ja 10. milieuzaken, industrialisatiebeleid

VELDKAMP, ANDRIES AREND 2. Hengelo (0), 28-9-1926 3. Hengelo (0), Spreeuwenstraat 26, 05400-19108 4. 2 j. ULO en vervolgens in avondstudie HBS-B, werktuigbouwkunde (HTS-niveau), Algemene Economie (doctoraal) 5. hoofd efficiency en automatisering elektronische industrie 6. bestuurslid Hengelo (0) '67-'70, lid div. land. en regionale werkgroepen '68-'70, '77, lid prov.staten '70-'74, voorz.regio Twente '76-nu 7. bestuurslid NIVE - Twente, voorz. Ver. Organisatie en Arbeidskunde Twente, bestuurslid Comité Werkgelegenheid Twente 8. ja 9. ja 10. democratie, organisatie, financiën, economie

VOLLEMA, FOCCO 2. Steenderen (Gld), 23-5-1931 3. Delden, Kievitstraat 6, 05407-1985 4. ULO, HGS-B, Doct. Sociologie RU te Utrecht, 1956 5. onderdirecteur Algemene Personeelszaken VMF-Stork 6. werkgroep Provinciaal Programma 1978 7. Bestuurslid Kon.Julianaziekenhuis Hengelo (0) 8. neen 9. neen, liever niet 10. org. en bestuur, economie en werkgelegenheid, sport, gezondheidszorg, landbouw

DE VUYST-STURM, MARIA CHRISTINA JOHANNA ANTONIA 2. Bergen op Zoom, 2-9-1947 3. Giethoorn, Cornelisgracht 38, 05216-499 4. MMS, opleiding Binnenhuisarchitectuur aan de Akademie voor Beeldende Kunst te Tilburg 5. binnenhuisarchitecte / huisvrouw / medew. bibliotheek 6. nu: subregio-bestuurslid 7. lid geweest vrouwenadviecomm. voor de woningbouw (V.A.C.) 8. neen 9. ja 10. cultuurbeleid, onderwijs, woningbouw, ruimtelijke ordening, verkeer, democratisering

WARRINK, HARM HENDRIK 2. Halle (0), 23-11-1908 3. Markelo, Herikerbergweg 1, 05470-2211 4. Middelbaar Onderwijs 5. landbouw-journalist/uitgever 6. contactman subregio Twente, lid agrarische werkgroep 7. secr. Stichting Weleveld, natuurbesch. organisatie 8. neen 9. neen 10. landbouw, natuurbescherming

WASSINK, HERMANUS STEVEN 2. Warnsveld (Gld), 20-1-1936 3. Deventer, Hoge Hondstraat 168, 05700-23899 4. middelbaar, HBO en specifieke vakstudies (specialisatie:sociale wetgeving, staatsinrichting en economie) 5. contactambtenaar voor Complementaire Sociale Voorzieningen 6. bestuurslid en voorzitter commissie gemeentepolitiek, voorzitter gemeenteraadfractie, contactpersoon N.W.Overijssel, 2de voorzitter in bestuur sub-regio Salland en lid van de VAR 7. medewerker rechtswinkel, 2de voorzitter Ouderkommissie Alex.Hegiuscholengemeensch., 2de voorzitter v.d.gem.Schoolraad en bestuurslid v.d. Ned.Briard Club 8. neen 9. neen 10. onderwijs, sociale en maatschappelijke zaken, bestuurlijke aangelegenheden, cultuur en recreatie, financiën en woningbouw

VAN DE WEG, EVERT 2. Oldebroek, 25-1-1944 3. Bathmen, Henri Dunantlaan 3, 05704-1827 4. ULO, HBS-A, NIMA A+B, verschillende management-cursussen 5. ass.verkoopleider 6. sedert medio sept.'77 lid v/h bestuur subregio Salland 7. geen 8. neen 9. neen 10. ruimtelijke ordening en industriebeleid

WEIDEMA, JOHANNES AREND 2. Arnhem, 15-3-1948 3. Almelo, Nienoordhuis 21, 05490-61209 4. Textielopleiding, ziekenverpleging A en B 5. verpleegkundige 6. afdelings bestuurslid 7. - 8. neen 9. neen 10. gezondheidszorg, milieu

WOLTERS, ALBERT 2. Enschede, 13-8-1945 3. Almelo, Burcht 25, 05490-64865 4. MULO, 1ste leerkring Kweekschool, MBOIW opleiding voor bevoegdheid tot het geven van Vormingsonderwijs, studerende nu: MO Pedagogiek 5. leraar maatschappijleer bij het beroepsbegeleidend onderwijs 6. - 7. - 8. neen 9. ja 10. cultuur en recreatie, onderwijs en volksgezondheid

BEUMER, MARINUS 2. Olst, 12-3-1938 3. Olst, Parallelweg 9, 05708-1258 4. MULO-B, Rijkskweekschool voor Onderwijzers, vervolg opleidingen 5. leraar LBO/MBO 6. bestuurslid subregio Salland (Deventer) 7. voorzitter Sociaal Cultureel Werk Olst, voorzitter Maatschappij tot Nut van 't Algemeen departement Olst 8. neen 9. ja, eventueel 10. onderwijs, volksontwikkeling, sport, cultuur

DE BRUIN BOOGAARD, JOHANNA MARIA 2. Rotterdam, 19-1-1930 3. Enschede, Lasondersingel 88, 053-353128 4. Kunstacademie, leraar tekenen 5. lerares tekenen 6. lid schaduwfractie gemeenteraad 7. bestuur Volks Universiteit 8. neen 9. neen 10. onderwijs, cultuur

CORNELISSE, CORNELIS REINIER 2. Middelburg, 16-11-1939 3. Usselo, Bruggertstraat 340, 05428-2082 4. HBS 5. Automatiseringsadviseur 6. Gewest voorzitter '68-70, Raadslid Enschede '70-'74, voorzitter Enschede 1977 7. vele 8. neen 9. neen 10. ruimtelijke ordening, verkeer, sport

VAN EERDEWIJK-VAN VOGELPOEL, CLASINA JOHANNA BARBARA 2. Groningen, 18-7-33 3. Oldenzaal, Waterhamkamp 19, 05410-14871 4. lerares nijverheidsonderwijs N VIII en N VII, diëtiste 5. ged. 15 jaar werkzaam geweest als diëtiste voedingsvoorl. bij Voorl. Bureau Voeding, bij Kruisverenigingen 6. werkgroep Oldenzaal 7. contactpersoon Ned. Ver. van Diëtisten-Belg. Diëtistenver., Kringvert. van NVD voor Zeeland 8. nee 9. nee 10. volksgezondheid en milieuhygiëne, onderwijs

VAN EIJDHOVEN, JOSEPH FRANCISCUS MARIA 2. Geleen, 17-11-1954 3. Enschede, Plataanstraat 14, 053-326002 4. Atheneum B, Economie (afgebr.), Pedagogiek (afgebroken i.v.m. vervangende dienst) 5. activiteiten begeleider speeltuinen 6. bestuurslid afd. Enschede 7. - 8. ja 9. ja 10. verkeer, milieu, culturele minderheden, welzijn

PROVINCIE GELDERLAND

GEENEN, HENRICUS GERARDUS M. 2. Dinther, 2-4-1941 3. Wageningen, Everlaan 19, 08370-14742 4. hbs B, landbouwhogeschool Wageningen, bodemkundig ir. 5. wetensch.medewerker v.onderzoek t.b.v.planologie en inrichting v.landelijke gebieden 6. bestuurslid afd. Wageningen e.o. (subregio Gelderse Vallei) coördinator provinciaal programma voor ruimtelijke ordening en milieu. 7. Bestuurslid Werkgemeenschap Landschapsecologisch onderzoek 8. Ja 9. Ja 10. ruimtelijke ordening en milieubeheer

GROENEVELD, HUIBERT 2. Velsen, 14-10-1938 3. Buurmalsen, Burensedijk 37, 03455-3037 4. Kweekschool, M.O.-pedagogiek. 5. Directeur Stichting Opleiding en Vorming Detailhandel. 6. Voorzitter PSVI. 7. Verschillende landelijke functies 8. Ja 9. Ja 10. Onderwijs, sociale zaken, jeugd en jongerenwerk, werkgelegenheid

GRUIJTERS, JOHANNES WILHELMUS Helmond, 3-1-1939 3. Didam, Dahliastraat 5, t1.08362-1937 4. Bedrijfsaccountant 5. organisatieadviseur 6. voorzitter gem. politiek D'66 Didam, coördinator landelijke werkgroep Volksgezondheid 7. oprichter, voorz.plaatselijke milieuwerkgroep / bestuurslid / medeoprichter wijkgezondheidscentrum 8. neen 9. ja 10. werkgelegenheid / financiën / gezondheidszorg / welzijn

HELFFERICH-VAN DER KLEIJ, LEONTINE MARIE 2. Den Haag, 12-3-1936 3. Eerbeek, Boerhaavelaan 66, 08338-1691 4. hbs-B, school voor Maatsch.Werk en Soc.Wetenschappen, Rotterdam, nu 3de jaars opleiding Pedagogiek MO-A als bijscholing, maatsch.werkster, betrokken bij renovatieprojecten 6. geen 7. momenteel geen, i.v.m. combinatie gezin-werk-studie; voorheen in vrouwenorganisaties, o.a. pol.scholingscursus en welzijnssector 8. neen 9. neen 10. welzijnsbeleid

HERMANS, PETRUS MARIA 2. Venlo, 24-4-1944 3. Bergharen, Klompenkampje 4 4. MULO, GA I gem.fin.I+II 5. gemeentesecretaris 6. penningmeester regio Nijmegen 7. - 8. neen 9. ja 10. provinciale en gemeente-financiën, soc.zaken, herindeling gemeenten

HEIJN, SIMON ALEX 2. Hoogkerk, 2-2-1928 3. Apeldoorn, Rietdekkersdreef 730, 055-231681 4. 5-j.hbs-A 5. licentie consultant 6. voorzitter afd.Apeldoorn, lid prov.werkgroep 1967-68 7. voorzitter Licensing Executives Society (Benelux) en International Board Member L.E.S. International 8. neen 9. neen 10. werkgelegenheid en industrialisatie, verkeer, ruimtelijke ordening

IEDEMA, HARRY WILLIAM JELLE 2. Assen, 24-2-1945 3. Huissen, Binnendijk 70, 085-252800 4. doctoraal natuurkunde 5. organisatie adviseur 6. statenlid Zuid-Holland 1974-1976 7. vrijwilliger telefonische hulpdienst 8. ja 9. ja 10. algemene/bestuurlijke zaken, Arob-zaken, provinciale financiën/gemeente-financiën, personeel- en organisatiebeleid, waterschappen, educatief beleid

JANSE, ANTHONY RUDOLF PAUL 2. Breda, 18-8-1921 3. Wageningen, Nassauweg 24, 08370-14237 4. Lyc.B, L.H.Wageningen, gepromov. op fysisch onderwerp (Delft), ged.opl.Kunstac.Arnhem, filosofische fac.Nijmegen 5. wetensch.hoofdmedewerker LH Wageningen, adviseur afd.speurwerk KNHM Arnhem, expert milieuzaken (bomen) Min.v. Justitie in Brussel, lid OBIS, lid werkgroep toepassing remote sensing technieken in landbouw en natuurbeheer, exposierend schilder 6. vice-voorzitter regio Gelderland, lid werkgroep SWB Achtergronden D'66, luchtvaart 7. zie onder 5. 8. ja 9. ja 10. ruimtelijke ordening, milieu, kunstzaken

MAAS, ERNST FRANCISCUS 2. Utrecht, 09-12-1929 3. Arnhem, van Heemstralaan 4, 085-420815 4. werkplaats kindergem.K.Boeke, Montessorilyc.Zeist, HTS Utrecht, Acad.v.Bouwkunst HBO Amsterdam 5. directeur/architect 6. sedert nov.'75 lid DB/HB, sinds nov.'76 land.peningmeester 7. voorz.graf.centrum Arnhem, voorz.ver.v. vrienden gem.mus.Arnhem, voorz.prov.werkgroep Beeldende Kunsten Gelderland, lid BKR Nijmegen, directeur ver.Het Gelders Genootschap tot Bev.enInst.v/d Schoonheid van Stad en Land, secr.fed.Welstandstoezicht 9. ja 10. ruimtelijke ordening, cultuur, volkshuisvesting

VAN MARIS, ANTONIUS GERARDUS CAROLUS CLEMENS MARIA 2. Haarlem, 30-6-1951 3. Nijmegen, prof.Bromstraat 35-2 080-228191 4. HBS-B, kand.biologie 5. analist 6. deelnemer gemeentelijke en provinciale werkgroep Welzijn 7. - 8. neen 9. ja 10. welzijn eventueel milieu

NUIS, AAD 2. Sliedrecht, 18-7-1933 3. Winterswijk, Kotten 94, 05433-305 4. politieke en sociale wetenschappen, doct. 5. free-lance publicist 6. v/h lid DB, lid div.commissies, nu voorzitter VAR 8. ja 9. ja 10. wat zich voordoet; bij voorkeur cult./maatschappelijke sector

OLDENZIEL-POSTMA, JOHANNA 2. 's-Gravenhage, 6-2-1942 3. Westervoort, Brullenweide 74, 08303-2220 4. dipl. gymn.A, 2 jr.pol.en soc.ac.univ.A'dam, bezig met MBO:AP/PB 5. consultant bijzondere bemiddeling Gew.Arb.Bur. 6. penningm.afd.Arnhem e.o., lid programma werkgroep prov.Staten 7. - 8. neen 9. ja 10. welzijn, personeelsbeleid, cultuur, democratisering

DE ROOS, MATTHIAS BERNHARD 2. Nijmegen, 19-7-1939 3. Zelhem, "t Gesink", Kolstuikweg 1, 08344-492 4. HBS A, N.E.H. cand.ec. 5. arbeidsmarktonderzoeker G.A.B. 6. bestuurslid afd.Arnhem e.o., voorz.afd.Oost-Gelderland, lid prov.werkgroep, lid VAR 7. secr.stichting voor open jeugdwerk, penningmeester raad van 11, lid groepscommissie padvinderij, adviserend lid econ.cie. Gewestraad Arnhem 8. neen 9. ja 10. -

SCHAAP, KORNELIS IDS 2. De Steeg, 14-6-1937 3. Dieren, Mezenlaan 90, 08330-14082 4. LO, ULO, RMLS 5. wetenschap.medewerker vetrinaire pharma. 6. geen 7. div. maatsch. org. o.a. natuurmonumenten / IVN 8. neen 9. neen 10. CRM - landbouw

SCHIKS, EDUARD 2. Nijmegen, 23-11-1926 3. Nijmegen, Zwanenveld 55-10, 080-443330 4. voortgezet 5. gemeente-ambtenaar 6. ex regio-contactpersoon Nijmegen en omg., bestuurslid afd. Nijmegen 7. - 8. neen 9. ja 10. ruimtelijke ordening en woningbouw

VAN BAAREN, ROBERT PAUL 2. Haarlem, 9-1-1945 3. Arnhem, Oude Velperweg 61, 085-616823 4. doct.fiscaal recht 5. inspecteur 's rijks belastingen (vennootschapsbelasting) 6. regio-vertegenwoordiger voor Gelderland in het HB 7. buitenmedewerker stichting de Ombudsman 8. ja 9. ja 10. centraal bestuur en economische aangelegenheden, bestuurlijke organisatie, toezicht gemeenten

DINGEMANS, ERNST ROELOF 2. Amsterdam, 9-11-1941 3. Doetinchem, Koninginnelaan 18, 08340-25043 4. doct.ex. chemie 5. afdelingshoofd bij Zuiveringsschap Oostelijk Gelderland 6. voorz.afd.O.Gld sinds juni 1977 7. lid streekcommissie Oost Gelderland, vice-voorz.Stichting Creatief Doetinchem 8. neen 9. neen 10. ruimtelijke ordening, milieu

VAN DIJK, HESSEL WILLEM 2. Leiden, 14-8-1938 3. Arnhem, Holtweg 12, 085-424151 4. HBS, studie geschied. 5. leraar VWO en directeur b.v. 6. bestuurslid afd.Arnhem tot 1970, 1970-'74 fractievoorz.Gemeenteraad Arnhem, lid begeleidingsgroep Provincie, 1976-nu lid fin.comm. 7. lid bestuur ziekenfonds "Voorzorg", lid bestuur MAI, lid bestuur Montessori-scholen enz. 8. ja 9. ja 10. ruimtelijke ordening, maatsch.werk, alg.bestuur

FAASSEN, MICHEL 2. Utrecht, 12-06-1935 3. Hoevelaken, Asterlaan 3, 03495-5090 4. HBS, HTS wb, soc.pedag.
5. directeur Bond v.Ned.Volksuniversiteiten / Stichting Radio Volksuniversiteit 6. lid prov.werkgroep Gelderl.
als vertegenw.v.Hoevelaken 7. db ANWB, qq bestuurslid Ned.Centr.v.Volksontwikkeling, Stichting Proefprojecten
Open School, Belg.Ned.Cult.Accoord, Comm.Instructieve Omroep NOS 8. ja, desgevraagd 9. ja 10. cultuur,
onderwijs, sport, jeugdzaken, maatsch.zorg, volksgezondheid en planologievraagstukken/natte waterstaat als inte-
ressegebieden.

d66

PROVINCIE UTRECHT

GERTH, HENDRIK. 2. Soest, 4-7-1930 3. Soest, Jan Steenlaan 3, 02155-16635 4. MULO-B, Radartechnicus, kwal. analist 5. Kwaliteitsanalist 6. gemeenteraadslid, regio-kontaktpersoon, afdelingsvoorzitter 7. - 8. nee 9. nee 10. -

GREVE-VAN WEISSEBERG, WIVICA CECILIA. Turku (Finland), 14-8-1937 3. Eemnes, Raadhuislaan 35, 02153-86316 4. fysiotherapie 5. fysiotherapeute + huisvrouw + 4 kinderen 6. alg.adj. bestuur afd. Eemnes 7. lange adem in aktiegroep 'Toekomst Eemnes' + leefmilieu het Gooi 8. nee 9. nee 10. -

DE HAAS, HENDRIK ANTOON LORENTZ. 2. Delft, 12-3-1919 3. Loenersloot, Rijkstraatweg 206, 02949-1318 4. Natuurkundig ingenieur, TH Delft 5. Technisch ontwerper en adviseur 6. Programmacommissie Statenverkiezingen 1978 7. Wethouder gemeente Loenen 8. - 9. - 10. -

HOOFD GRAAFLAND, PIETER MAURITS. 2. Utrecht, 2-7-1935 3. Bilthoven, Soestdijkseweg 401 N 4. HBS-B, werktuigbouwkundig ingenieur Delft 5. Product manager N.V. Nederlandse Spoorwegen 6. Afdelingsvoorzitter De Bilt/Bilthoven 7. - 8. neen 9. eerste 3 à vier jaar niet 10. -

JAGER-MAGE, IDA ANNA ROMELIA. 2. Leiden, 23-1-1930. 3. Amersfoort, Zangvogelweg 120, 033-22264 4. 3 jaar HBS + kweekschool + akten 5. - 6. 1970-1974 lid gemeenteraad D'66; 1974-heden fractievoorzitter gemeenteraad D'66 7. - 8. neen 9. - 10. -

JANSEN, JAN BAREND. 2. Tiel, 6-12-1922 3. Amersfoort, J.v.d.Heijdenstraat 6, 033-13437 4. HBS en beroeps- 5. hoofdinspekteur van politie 6. lid begeleidingscommissie 7. - 8. neen 9. ja 10. -

JANSSEN, CORNELIS MARTINUS ANTONIUS MARIA. 2. Utrecht, 2-7-1934 3. Odijk, Zeisterweg 56, 03405-2469 4. Doctoraal Franse taal en letteren 5. Leraar VWO/HAVO 6. Afdelingsbestuur, Gemeenteraadslid Bunnik 7. - 8. neen 9. neen 10. -

JOBSE-FELKERS, JOHANNA PETRONELLA. 2. Utrecht, 27-10-1920 3. Utrecht, Vogel sanglaan 29, 030-710503 4. HBS-A 5. - 6. Secr.bestuur afd. Utrecht 1966-1969; werkgroep gemeentepolitiek; gemeenteraadslid 1971-1974 7. Bestuurslid in de Nederlandse Vrouwenraad stad Utrecht, Vormingswerk Werkende Jongeren, Vrouwenadviescommissie Woningbouw, gemeente secr. De Kikker (theatertje), Gemeentelijke Vormingsraad als vertegenwoordiger Utrechtse Vrouwenraad, bestuurslid Stichting Stadsherstel Utrecht 8. nee 9. ja 10. -

KNOTTNERUS, JACOBUS JOHANNES. 2. Den Haag, 24-5-1949 3. Zeist, Brugakker 11+36, 03404-50072 4. MULO-A, MSA-MW, Soc.Verz., HBO-MW 5. Maatschappelijk werker 6. - 7. Reclaseringsambtenaar bij het Leger des Heils 8. neen 9. neen 10. -

KOLKMAN, HERMANUS ANTONIUS. 2. Groenlo, 8-8-1931 3. IJsselstein, Tereskowahof 8, 03408-2862 4. HTS-W 5. Werktuigkundige 6. Regiovoorzitter Limburg en Utrecht, afd.voorzitter Brunssum en IJsselstein 7. - 8. neen 9. ja 10. -

KORSTEN, MARTIN MARIE PAULUS. 2. Utrecht, 22-10-1927 3. Bilthoven, Dr. J. Röntgenlaan 68, 030-784745 4. Middelaar 5. Purser KLM 6. Afdelingsvoorzitter, raadslid, lid VAR 7. - 8. neen 9. neen 10. -

KUIPER-VERKUYL, WILHELMINA HELENA. 2. Malang, 8-5-1927 3. Zeist, Platolaan 26, 03404-15490 4. Gymnasium-A, Verpleging-A en kraam, busstewardess 5. Onbezoldigd secr. Milieuzorg Zeist, huisvrouw 6. - 7. secr. en voorz. van Stichting Milieuzorg Zeist, planologiewerkgroep 8. neen 9. neen 10. -

MANTEN, ARIE ANTONIE. 2. Breukelen, 12-7-1933 3. Utrecht, Cortezlaan 9, 030-883579 4. HBS-B en Universiteit (geologie en biologie, gepromoveerd) 5. Hoofdredakteur Elsevier Scientific Publishing Company 6. Secretaris Landelijke Coördinatiecommissie provinciale politiek (1968-1970), lid Provinciale Staten Utrecht (1970-heden) 7. Vice-president Editerra (internationale vereniging wetensch. redakteuren); lid nationale commissie Informatie Opleiding; voorzitter Raad Stichting Pensioenfonds Elsevier Ondernemingen; penningmeester Stichting Heidevier Milieustudies; bestuurslid Waterleidingbedrijf Midden-Nederland (namens Provinciale Staten); lid oudercommissie Oosterlicht College 8. ja 9. ja 10. -

MEIJBURG, ADRIANUS. 2. Rotterdam, 6-8-1933 3. IJsselstein, Jan van Goyenlaan 11, 03408-2820 4. Sociale Akademie en Voortgezette Opleiding (stafffunktionaris) 5. Hoofd maatschappelijke dienstverlening, Akademisch Ziekenhuis Utrecht 6. indertijd voorzitter afd. Barneveld, nu voorzitter afd. IJsselstein en als vertegenwoordiger van deze afdeling lid van diverse overlegorganen 7. maakt deel uit van een aantal commissies en besturen, die soms met zijn werksituatie te maken hebben; soms vanwege zijn interesse, zoals onderwijs en politiek; is thans o.a. waarnemend voorzitter van de School voor zieke en ziekelijke kinderen te Utrecht, voorzitter van de begeleidingscommissie Opbouwwerk IJsselstein, lid van de gemeentelijke commissie Welzijnsplanning 8. - 9. - 10. -

VAN DER MIJN, JOHANNES PHILIPPUS. 2. Rotterdam, 22-7-1922 3. Renswoude, Eikenlaan 25, 08387-1249 4. MULO 5. Vertegenwoordiger 6. - 7. Rode Kruis-bestuur, afdeling Renswoude 8. neen 9. ja 10. -

NOLTUS, BERNARD. 2. Almelo, 19-8-1930 3. Zeist, Nijenheim 20-04 4. Gymnasium-A, PAO-Public Relations etc. 5. Hoofd Externe Relaties en Voorlichting Diabetesvereniging Nederland 6. bestuurslid afdeling Almelo/Hengelo/Enschede, voorzitter afdeling Hengelo, gemeenteraadslid Hengelo (0) 7. lid Nederlands Genootschap v. Public Relations en Nederlandse Journalisten Vereniging 8. neen 9. neen 10. -

POSTMA, FRANS PETER. 2. Jutphaas, 1-5-1941 3. Eemnes, Ploeglaan 30, 02153-10932 4. HBS-B, HTS-Electronica 5. Technisch-commercieel medewerker Philips 6. vóór 1975 in Hilversum in diverse plaatselijke commissies en werkgroepen; thans idem in Eemnes, tevens bestuurslid/penningmeester 7. Bestuurslid Humanistisch Verbond (Hilversum), bestuurslid Humanistisch Bejaardentehuis Hilversum 8. neen 9. neen 10. -

POTMAN, HENDRIK. 2. Hengelo (Gld), 30-5-1937 3. Eemnes, Raadhuislaan 46, 02153-14302 4. HBS-B, doctoraal sociale geografie en geschiedenis 5. Onderwijskoördinator subafdeling Sociale Geografie Universiteit van Amsterdam 6. Statenlid 1974-1978, secretaris/penningmeester afdeling Eemnes 7. Voorheen voorzitter, thans penningmeester CEVNO, secretaris Stichting AMVJ Gooi en Eemland 8. ja 9. ja 10. -

POTMAN-SCHOUTEN, ALBERTA GRADA HENDRIKA. 2. Vorden, 15-4-1935 3. Eemnes, Raadhuislaan 46 4. 3 jaar HBS 5. Bejaardenhelpster 6. - 7. Presidente Ned. Chr. Vrouwenbond afd. Eemnes 8. neen 9. neen 10. -

ROELE, ALBERTUS. 2. Houten, 5-11-1958 3. Houten, Odijkseweg 23, 03403-1264 4. Atheneum-A, nu universitair geschiedenis 5. Student 6. Kontaktpersoon; voorzitter sub-afdeling Houten 7. - 8. neen 9. neen

SIPKES, JOOST. 2. Parez (Ind.), 23-10-1925 3. Eemnes, Torenzicht 35, 02153-87032 4. Kand. economische wetenschappen 5. Hoofd personeelszaken 6. Voorzitter afdeling Eemnes 7. - 8. neen 9. ja 10. -

STRIJKER, HENDRIK. 2. Amsterdam, 14-9-1937 3. Maarn, Patrijzenlaan 20, 03432-2869 4. Doctoraal sociale geografie 5. Automatiseringsadviseur 6. Gemeenteraad Alphen a.d. Rijn, penningmeester SWB, Bestuur. PSVI, afd. bestuur Utrechtse Heuvelrug 7. - 8. neen 9. ja 10. -

VERSNEL-SCHMITZ, MACHTELD MARIA. 2. Bilthoven, 8-9-1940 3. Utrecht, Parkstraat 41, 030-315015 4. Gymnasium-A, kandidaats geschiedenis 5. huisvrouw 6. Raadslid gemeente Utrecht 1970-1974; fractievoorzitter 1971-1974; lid HB vanaf januari 1976, lid Werkgroep Provinciaal Programma 7. Bestuurslid Cultureel Centrum 't Hoogt te Utrecht, lid adviescommissie inspraak Lunetten 8. ja 9. ja 10. -

VOGELAAR, EMAR FREDERIK. 2. Boskoop, 11-7-1944 3. Bunnik, Marskramersbaan 17, 03405-4260 (overdag 030-515041) 4. Universiteit (graad dr.) 5. Biochemicus, Hoofd Stichting Centraal Artsen Laboratorium 6. pennmr. afdeling Amersfoort en Badhoevedorp, voorzitter landelijke werkgroep milieubeheer en gezondheidsbescherming; lid kerngroep landelijke werkgroep gezondheidszorg (heden) 7. Voorzitter comité Hartstichting Leusden (tot november 1977) 8. neen 9. ja 10. gezondheidszorg, milieubeheer

VAN DER WENDE, HENDRIK LEENDERT. 2. Nieuwe-Tonge, 2-12-1939 3. Doorn, Gezichtslaan 4, 03430-5204 4. Kand. sociale wetenschappen 5. Stafmedewerker Nederlandse Vereniging voor Revalidatie 6. Voorzitter regiobestuur Utrecht; voorzitter afdeling Utrechtse Heuvelrug; lid landelijke werkgroepen 7. Bestuurslid regionale kunstkring 8. neen 9. ja, maar 10. -

WILBRINK, EDUARDUS JOHANNES NICOLAAS. 2. Maartensdijk, 14-3-1934 3. Utrecht, Van Brammendreef 119, 030-618728 4. Gymnasium, Universiteit (Rechten, Psychologie, Nederlands, Spaans) 5. Journalist 6. - 7. Sekretaris Werkgroep Bestemmingsplan Overvecht; sekretaris bestuur Opbouworgaan Overvecht; lid Raad van Aangeslotenen van Stedelijke Stichting Welzijnsbevordering Utrecht 8. neen 9. ja 10. -

ZEEMAN, JOHANNES WILHELMUS ANTHONIUS. 2. Amsterdam, 2-9-1942 3. Leusden-C., Koolzaadland 23, 033-43577 4. middelbare akten orthopedagogiek A en B 5. Orthopedagoog 6. Voorzitter werkgroep Welzijnsbeleid SWB 7. in werkverband diverse organisaties en werkverbanden 8. neen 9. neen 10. -

ANKUM-HOUWINK, JOHANNA CATHARINA. 2. Den Haag, 15-11-1935 3. Eemnes, Hasselaarlaan 68, 02153-89892 4. doct. kulturele antropologie, Leiden 5. Redaktrice maatschappijwetenschappen, Oosthoek's Encyclopedie Utrecht 6. Sekretariaat Eemnes 7. - 8. neen 9. neen 10. -

BAARS, JOHANNES. 2. Delft, 7-7-1947 3. Utrecht, Gerard Doustraat 12, 030-510260 4. Sociaal-kulturele wetenschappen, bestuurskunde 5. Stafmedewerker ministerie van financiën 6. - 7. - 8. neen 9. - 10. -

BESTMAN, AD. 2. Dirksland, 2-2-1944 3. Baarn, Roerdompstraat 17 4. Gymnasium-A, Spaans-Nederl.-Engelse handelscorrespondentie 5. Universiteit Utrecht, Nederlands Recht 6. Gemeenteraadslid D'66 (1970), Fractievoorzitter, voorzitter landelijke werkgroep gehandicapten-beleid 7. Lid dagelijks bestuur Ned. Stud. Sanatoria, bestuurslid academisch genootschap Petr. Moens, bestuurslid Federatie Sport Gehandicapten, bestuursfuncties in nationale en internationale schaak-organisaties 8. ja 9. ja 10. -

BOL, FERDINAND ADRIAAN. 2. Benkoelen (Ind.), 1-8-1917 3. Leersum, Lomboklaan 12, 03434-3129 4. Faculteit Geneeskunde 5. Arts, hoofdredacteur Medisch Contact 6. Lid VAR, lid kerngroep van de werkgroep Volksgezondheid, adviserend lid Bestuur Utrechtse Heuvelrug 7. niet meer 8. neen 9. neen 10. -

BRUGMAN, PIETER. 2. Kampen, 20-10-1924 3. Hoogland, Hamseweg 52, 03493-1281 4. HBO Maatschappelijk Werk 5. Chef afd. Maatschappelijk Werk GSD 6. Lid commissie provinciaal programma, idem gemeenteprogramma Amersfoort 7. - 8. neen 9. - 10. -

CLOUS-VEEN, IDA EGBERTINA. 2. Zaandam, 22-10-1910 3. Rhenen, Koningshof 18, 08376-3400 4. HBS 5. - 6. sedert 1969 plaatselijk 'animator', lijsttrekker en raadslid in 1970 (gewipt door PPR) 7. Lange tijd actief in milieuorganisatie 8. neen 9. neen 10. -

PROVINCIE NOORD-HOLLAND

HELLEBREKERS-COTTERELL, E.G. 2. Rotterdam-Hillegersberg, 14-10-1937 3. Amstelveen, Heemraadschapslaan 45, 020-410524 4. HBS-A, Sociale Academie 5. maatschappelijk werkster 6. lid afdelingsbestuur '67/'68, sinds 1970 lid gemeenteraad Amstelveen 7. geen 8. neen 9. ja 10. ruimtelijke ordening, cultuurbeleid, volksgezondheid

VAN DER HIELE, JAN PIETER 2. Borsele, 31-5-1932 3. Hoofddorp, Broekermeerstraat 48 4. HBS-B, staatsinrichting MO, vakdiploma's (GA I, GA II) 5. hoofd buro ruimtelijke ordening gem.Haarlemmermeer 6. voorzitter afd.Haarlemmermeer, lid prov.werkgroep ruimtelijke ordening 7. diverse 8. neen 10. ruimtelijke ordening, volkshuisvesting, waterstaat, verkeer en vervoer, luchthavenproblematiek, bestuurlijke organisatie

JAGER, MICHEL JEAN EMILE MARIE 2. Helmond, 18-8-1944 3. Heemstede, Fr.Léharlaan 146, 023-283247 4. Gymn.A doct.nederl.recht 5. rijksambtenaar (volksgezondheid en milieuhygiene) 6. afdelingsbestuur, lid DB, thans nog lid Geschillencommissie, vice-voorzitter VAR, gemeenteraadslid sinds 1971 7. lid bestuur woningbouwvereniging, voorzitter ledenraad VPRO (tot 19-11-77) 8. neen 9. neen 10. R.O., milieubeleid, alg.bestuurl.zaken

DE JONG, LEONARDUS JASPER 2. Amsterdam, 23-2-1925 3. Amsterdam, Richard Holstraat 2, 020-738588 4. biologie (t.a. candidaats) 5. momenteel geen 6. geen 7. geen 8. neen 9. ja 10. R.O., milieu, landschap, natuurbescherming

KAMPS, RENSO 2. Delft, 19-4-1947 3. Amsterdam, Zocherstraat 85''', 020-166438 4. Gymn.B, diploma AMBI 5. docent automatisering 6. sekretaris regiobestuur N.-H., voorzitter regiobest.N.-H. 7. - 8. neen 9. neen 10. wordt bepaald door het moment en de omstandigheden bij ev. vervanging v.e.lid uit de fractie

KANT, VICTOR RICHARD EMANUEL 2. Amsterdam, 6-8-1921 3. Amstelveen, Cath.v.Clevepark 72, 020-432206 4. MULO-A+B, natuurkunde, wiskunde, vakopleiding, radiotelegrafist 5. chef weerrapportering luchtvaart meteorologische dienst Schiphol 6. bestuurslid afd.Amstelveen 1968-'70, voorzitter afd.Amstelveen 1970-'72, lid kerngroep afd.Amstelveen 1972-1976, thans penningmeester, plv.lid VAR, coördinator werkgroep luchtvaart D'66, lid subcommissie economie, werkgelegenheid en milieu D'66 N.-H. 7. lid studietoelichting "Oudere werknemer in continudienst" 8. neen 9. ja 10. verkeer, vervoer, ruimtelijke ordening, geluidsbelasting door vliegtuigen, democratisering bestuur

KLAASSEN, INA TRIX 2. Leeuwarden, 11-2-1947 3. Amsterdam, 2de van Swindenstraat 76, 020-937354 4. drs. fysische geografie (met planologie en milieukunde) 5. parttime wetensch.medewerker TH Delft (vakgroep Stedebouwkunde en Planologie), freelance med.uitgeverij 6. lid land.werkgr.volkshuisvesting/ruimtelijke ordening, idem emancipatie 7. redakteur "nieuwe geografen krant", organisatie sportvereniging 8. neen 9. ja 10. ruimtelijke ordening, milieuzaken, emancipatie

DE LANGE, JAN 2. Westdongeradeel, 1-10-1936 3. Diemen, Prins Bernhardlaan 51, 020-996334 4. drs.politicologie 5. adj.directeur GAB, Amsterdam 6. voorzitter afdeling, voorzitter landelijke verkiezingscommissie '71, lid gemeenteraad, lid Provinciale Staten 1971 tot heden 7. plaatselijke vereniging samenlevingsopbouw, art.61 gemeentelijke comm., ruimtelijke ordening 8. ja 9. ja 10. bestuurlijke organisatie, economische zaken, financiën

VAN LEEUWEN, DIRK 2. Velsen, 1-8-1926 3. Zaandijk, Lagedijk 52, 075-283174 4. Gymn.B, Gem.Universiteit A'dam, opleiding sociaal geneeskundige 5. hoofd medische dienst v.d. Gemeensch.Medische Dienst te A'dam 6. lid Prov.Staten Noord-Holland 1970-'74 7. 2 schoolbesturen (voorz. en vice-voorz.), voorz.2 stichtingen op gebied van monumentenzorg en stadsvernieuwing, lid DB federatie sportgehandicapten 8. neen 9. ja 10. ruimtelijke ordening, gezondheidszorg, monumentenzorg

MEIJERINK, AUGUSTINUS JOHANNES 2. Rotterdam, 7-5-1947 3. Hoorn, Waterman 25, 02290-10691 4. politicologie IHB bestuurskunde 5. medewerker verzekeringsbedrijf 6. penningmeester afd.West-Friesland 7. - 8. ja 9. ja 10. bestuurlijke reorganisatie

SCHOOTEN, WILLEM 2. Amsterdam, 10-6-1920 3. Midwoud, Hereven 5 4. Hogere Handelsschool, adm.econ. 5. Hoofd Adm. Gasbedrijf GEB Amsterdam 6. Bestuur Amstelveen 1967-'68, raadswerk Amstelveen '70-'73, soc.econ. werkgroep, voorzitter regiobestuur Nd-Holland, voorzitter afd. West-Friesland, lid PONH sinds 1976 7. secr. biljartver. Midwoud 8. neen 9. ja 10. R.O., volkshuisvesting, econ. financ., milieu

SCHUTTE, RUDOLF 2. Amsterdam, 10-8-1932 3. Hoorn, Volder 1, 02290-30893 4. HBS-B, 2 jr. natuurkunde studie, avondstudie bedrijfseconomie 5. projektleider computersystemen 6. - 7. secretaris plaatselijke politieke groepering "Progressief-Hoorn", voorz. Stichting Inspraak Groot-Hoorn 8. neen 9. ja 10. ruimtelijke ordening

TIESINGA, GUSTAAF HEINRICH LOUIS 2. Hengelo (0), 27-9-1943 3. Zaandijk, Bazuinhof 2, 075-286966 4. ULO-B, HBS-B, doet ex. planologie, bestuurskunde, soc.geografie, sociologie 5. directeur wetenschappelijk bureau 6. voorzitter afd. Waterland-Zaanstreek, lid land.werkgroep Wetenschapsbeleid 7. lid sectie planologische onderzoekers NIROV / lid sectie medische sociologie v.d. Ned.Soc. en Antr.Vereniging 8. neen 9. ja 10. provinciaal bestuur, ruimtelijke ordening, monumentenzorg

VERMAN, RICHARD HENDRIK 2. Hilversum, 7-2-1925 3. Hilversum, Borneolaan 38, 035-13772 4. HBS-B, HTS civiele techniek 5. raadgevend ingenieur 6. raadslid gemeente Hilversum, lid Gewestraad Gooi en Vechtstreek 7. Bestuurslid "Werkgroep Leefmilieu 't Gooi e.o." 8. neen 9. neen, tenzij 10. ruimtelijke ordening, verkeer en vervoer, milieu

VEGTER, JAN WOUTER Haarlem, 27-11-'52 3. Bennebroek, Bennebroekerlaan 3 A, 02502-8664 4. MULO, HAVO, 2½ jr. leraren opleiding, 1ste jrs. rechten 5. werk-student 6. bestuurslid afd.Zuid-Kennemerland, voorz. werkgroep Gemeenteraadsvierkiezingen Bennebroek 7. voorz.Studentenraad, lid bestuur Sportvereniging 8. ja 9. ja 10. planologie, sport, recreatie, cultuur, subsidiebeleid

VERWEY, MAARTEN 2. Groningen, 4-1-1933 3. Monnickendam, Julianalaan 1, 02995-1721 4. HTS-werktuigbouw. 5. normalisatiedeskundige 6. gemeenteraadslid '72-heden, lid en voorzitter SWB D'66 7. bestuurslid div. verenigingen (voorheen) 8. neen 9. ja 10. ruimtelijke ordening, milieu

VAN WAGENSVELD-DRUKKER, YVONNE IRENE 2. Amsterdam, 3-4-1935 3. Muiderberg, Flevolaan 5, 02942-1984 4. doctoraal Burg.Recht, Sociale Akademie 5. lerares, huisvrouw 6. lid plaatselijke, landelijke werkgroepen, 4 jaar gemeenteraadslid, lid VAR 7. zitting gehad in allerlei commissies, oprichtster en bestuur peuterzalen 8. neen 9. ja 10. welzijn, onderwijs

ACHTEN, JOHANNES HENDRIKUS JOZEF 2. Lottum, 31-8-1943 3. Amsterdam, Oudezijds Voorburgwal 326/328', 020-255586 4. bedrijfseconomie, a.s. register-accountant 5. accountancy (ervaring in overheids en public sfeer) 6. penningmeester, lid financ.comm.; lid kascomm., lid verkiezingscommissie 7. - 8. zo nodig bereid 9. ja 10. financiën

BAAS, FRANCISCUS JOZEF CORNELIS MARIA 2. Utrecht, 31-3-1951 3. Heemskerk, Luxemburglaan 549, 02510-403800
4. universitair, rechten 5. beleidsmedewerker personeel en organisatie Hoogovens IJmuiden b.v. 6. voorzitter
D'66 IJmond, plv.lid VAR 7. secretaris bestuur Openbare Bibliotheek Beverwijk-Heemskerk 8. neen 9. ja
10. werkgelegenheid, econ.zaken, milieu, energie, personeelsbeleid

VAN DEN BERG, HINDRIK CHRISTIAN 2. Maagdenburg, 24-6-1945 3. Heerhugowaard, Larixplantsoen 9, 02207-10103
4. HEAO, HBO, automatisering, bedrijfseconomie 5. administratieve organisatie IBM, direct. B.V., 4 commissar-
riaten 6. plaatselijke afdeling Heerhugowaard, penningm., secret., voorzitter 7. - 8. geen bezwaar
9. ja 10. huisvesting, hinderwet

VAN BROECKHUIJSEN, JOHANNES WILHELMUS 2. Den Haag, 29-10-1940 3. Zaandam, Lobeliuslaan 317, 075-168412
4. doctoraal economie 5. adj.directeur MEAO-school 6. voorz.afd.Zaanstreek, raadslid gem.Zaandam, lijst-
trekker gem.Zaanstad 7. redacteur Dekanoloog, bestuurslid Volksuniversiteit Zaanstreek 8. neen 9. ja
10. onderwijs, sociaal-, cultureel-, economisch-en recreatiebeleid

VAN BUNNIK, EVERT 2. Amsterdam, 15-9-1950 3. Amsterdam, Speelmanstraat 6, 020-117738 (bgg 133922)
4. MULO-Wiskunde A, Gem.Adm.I (bestuursambtenaar) 5. gemeente-ambtenaar 6. voorzitter verkiezingscommissie
afd. Amsterdam 7. bestuurslid wijkopbouworgaan "Tuinstad Sloterveer", vert. in Cie ex art.62 lid 1 Gem.wet v/d
Milieuhygiëne (gem.Amsterdam), kaderlid vakbond 8. neen 9. ja 10. milieuhygiëne, verkeer en vervoer,
(incl. Schiphol), personeelszaken (ambtenaren)

COORENGEL, JOHANNES BERNARDUS 2. Amsterdam, 9-5-1923 3. Amsterdam, Antillenstraat 24', 020-180128
4. technische 5. ondernemer 6. lid landelijke werkgroep Gehandicaptenbeleid, Planologische Commissie
Amsterdam 7. geen 8. neen 9. ja 10. milieu, sociale zaken, welzijnsbeleid

d66

PROVINCIE ZUID-HOLLAND

VAN GARDEREN, JOHANNES BERNARD. 2. Den Haag, 18-12-1939 3. 's-Gravezande, Pr. Beatrixstraat 25 4. MULO, HBS-A, enige diploma's assurantiën beroepsvervoer over de weg 5. schade-expert bij een verzekeringsmaatschappij 6. 8 jaar gemeenteraadslid, lid afdelingsbestuur Westland 7. Lid Westlandraad (samenwerkingsorgaan Westlandse gemeenten) 8. nee 9. ja 10. Ruimtelijke ordening, verkeer, vervoer, milieu, landschapszorg, recreatie

GELDERBLOM-LANKHOUT, HANNEKE MARION. 2. Den Haag, 11-2-1936 3. Den Haag, Rienzistraat 27, 070-256165 4. Gymnasium-B 5. - 6. Gemeenteraadslid 1970-1974, lid werkgroep volkshuisvesting en ruimtelijke ordening 7. Bestuurslid Juliana Kinderziekenhuis, Dagelijks Bestuur Commissie Groot Loosduinen 8. nee 9. nee 10. Woningbouw, ruimtelijke ordening, gezondheidszorg

HAMBURGER, ARJAN PAUL. 2. Utrecht, 22-8-1948 3. Den Haag, Drogersdijk 80, 070-547155 4. Nederlands recht 5. Beleidsmedewerker Buitenlandse Zaken 6. Sekretaris afdeling Leidschendam 7. 8. nee 9. ja 10. Ruimtelijke ordening, milieu

HEHENKAMP, HENRICUS MARIE AUGUSTINUS. 2. Amersfoort, 3-2-1946 3. Rotterdam, Molenlaan 246, 010-228769 4. Jurist 5. Bankemployé 6. - 7. - 8. nee 9. nee 10. -

HESSELINK, FRANS THEODOOR. 2. Deventer, 17-2-1941 3. Voorburg, Laan van Leeuwesteyn 53 070-871663 4. dr. chemie 5. wetenschappelijk onderzoeker 6. voorzitter afdeling Voorburg, voorzitter voorlopig regio-bestuur Zuid-Holland 7. - 8. nee 9. ja 10. energie, economische zaken, milieu

HOEKEMA, JAN THEODOOR. 2. Den Haag, 14-2-1952 3. Leiden, Fakkellgras 28 4. Gymnasium-A, drs. sociologie en politieke wetenschappen 5. Beleidsmedewerker Buitenlandse Zaken 6. Koördinator subgroep defensie, werkgroep buitenland en defensie, lid werkgroep verkeer en ruimtelijke ordening Leiden 7. Lid redactie JASON-magazine (Jong Atlantisch Samenwerkings Orgaan) 8. nee 9. ja 10. Verkeer, ruimtelijke ordening.

HOOGENBOOM, MARIE INGENATUS. 2. Dordrecht, 24-12-1944 3. Gorinchem, Weverstraat 401, 01830-31642 4. HBS-A, mr. in de rechten (RU Utrecht, Ned. recht) 5. Advocaat en procureur 6. Lid VAR, lid subregio bestuur Drechtsteden 7. Lid bestuur Interkruis Gorinchem 8. nee 9. nee 10. -

HUYGENS, JOHANNES GERRIT. 2. Utrecht, 23-8-1932 3. Den Haag, Van Trigststraat 24, 070-242761 4. HBS-A, Inst. voor Perswetenschappen, Amsterdam 5. Journalist 6. Provinciale Staten Zuid-Holland 1971-1974; voorzitter afdeling Den Haag 1975-1977; redakteur Democraat 1966-1971 7. Talloze commissies als ambtenaar VRO 8. nee 9. ja 10. Volkshuisvesting en ruimtelijke ordening, recreatie, personeel

HUIJTS, TYCHO FRITS ALEXANDER. 2. Den Haag, 18-7-1943 3. Zoetermeer, Zandberg 18, 079-213871 4. HBS-A 5. Woordvoerder Ministerie van Justitie 6. - 7. - 8. nee 9. ja 10. -

ISRAEL, BERNARD. 2. Nijmegen, 24-9-1934 3. Zoetermeer, Graaf Lodewijkstraat 12, 079-167491 4. doctoraal rechtswetenschappen 5. gemeenteambtenaar, hoofd afdeling welzijnszaken Zoetermeer 6. plv. voorzitter afdeling Deventer 7. hoofdbestuurslid Humanitas 8. ja 9. ja 10. -

VAN LIJSSSEL, ANTONIUS WILHELMUS. 2. Gemert, 6-7-1941 3. Groot-Ammers, Graafland 64, 01843-610 4. Rechten 5. Adjunkt-direkteur Stichting Hulp aan Buitenlandse Werknemers 'Rijnmond' 6. Programmakommissie Statenverkiezingen Zuid-Holland 1978 7. Sekretaris Warmbloedpaardenstamboek Afdeling Zuid-Holland 8. ja 9. ja 10. Sociaal- en landbouwbeleid

MATTHIJSSSEN, PIETER. 2. Rotterdam, 2-9-1950 3. Rotterdam, Hoodrift 130b, 010-769805 4. MBO 5. Bemiddelaar GAB, Rotterdam 6. werkgroep dem. arbeidsbestel 7. - 8. nee 9. - 10. -

MICKE, WALTHER. 2. Nieuwer-Amstel, 15-3-1939 3. Moerkapelle, Rottedijk 2, 01793-2227 4. Psychologie Univ. van Amsterdam 5. Organisatie-adviseur 6. Kontaktpersoon voor Moerkapelle 7. - 8. nee 9. nee 10. onderwijs, cultuur, ruimtelijke ordening

VAN NES, JOHANNES CHRISTOFFEL. 2. Eindhoven, 23-12-1931 3. Zoetermeer, Willemstraat 91, 079-163353 4. Staatsdiploma Ziekenverpleging B 5. Verpleegkundig directeur 6. Bestuurslid afdeling Zoetermeer 7. abortus, euthanasie 8. nee 9. ja 10. -

VAN OORDT, JOHANNES ARIE. 2. Den Haag, 29-1-1943 3. Den Haag, A. Noordewierstraat 331, 070-684714 4. leraar wiskunde, administrateur, export manager, personeelschef, ere-doctoraat menswetenschappen Londen 5. leraar wiskunde LBO en leraar pedagogische centra 6. Lid werkgroep onderwijs gemeenteprogramma 7. Voorzitter Terre des Hommes Den Haag, lid landelijke adviesraad, vice-voorzitter Mensa-Nederland (IQ-club) en Fund of Gifted Children 8. nee 9. ja 10. -

PIETERS, PHILIP CHRISTIAAN. 2. Dordrecht, 5-4-1932 3. Dordrecht, Spuiweg 168, 078-38469 4. MULO-B, diverse vakdiploma's, stud. staatsinrichting MO 5. Directeur 6. Ex-voorzitter afdeling Dordrecht, voorzitter subregio Drechtsteden, lid regiobestuur, koördinator prov.progr. Zuid-Holland 1978 7. - 8. nee 9. ja 10. -

ROGIER, FRANS KAREL LODEWIJK. 2. Rotterdam, 28-1-1938 3. Reeuwijk, Kennedysingel 11, 01829-3564 4. HBS-A en HBO (AMBI) 5. Beroepsofficier Kon. Luchtmacht, automatiserings-adviseur en -docent 6. Diverse functies in afdelingen; bestuur SWB D'66 (penmr.); sinds november 1976 lid dagelijks bestuur, sekretaris, vice-voorzitter organisatie 7. Bestuurslid Aktiegroep Man-Vrouw-Maatschappij tot februari 1977; Voorzitter Aktiegroep Reeuwijk van 1972-1977 8. nee 9. nee 10. Bestuurlijke organisatie en informatieverzorging, provinciale en gemeente-financiën, inspraak en voorlichting, personeelsbeleid en eventueel economische zaken

SCHAPER, HERMAN ALBERT. 2. Den Haag, 24-3-1949 3. Den Haag, Riouwstraat 52b, 070-501479 4. Doctoraal geschiedenis, M.A. (Foreign Affairs) 5. Stafid Genootschap voor Internationale Zaken 6. Bestuurslid afdeling Den Haag 1969-1970, sekretaris organisatie 1974-1976; sekretaris buitenland 1977-heden 7. Redaktielid Internationale Spectator 8. nee 9. nee 10. Algemeen bestuur, financiën

SCHUYER, EDUARD HENRI. 2. Den Haag, 28-7-1940 3. Wassenaar, Gr.Hoefijzerlaan 50 4. MO-A en B Nederlands, Journalistendiploma, Zwitserse Handelsdagschool 5. Directeur Besturenorganisatie Verenigde Bijzondere Scholen 6. Nû bestuurslid Wetenschappelijke Stichting, vroeger: voorzitter afdeling Wassenaar; sekretaris landelijke werkgroep Onderwijs. Vroeger: fractievoorzitter raad Wassenaar voor kiesvereniging Open Appel (waarin D'66 participeerde), nû raadslid 7. Redaktielid cursus 'De Gemeenteraad' van de Stichting Burgerschapskunde 8. ja 9. ja 10. -

SMIT, CORNELIS THOMAS. 2. Hengelo (O), 25-1-49 3. Zoeterwoude-dorp, J.A. de Gravenlaan 1, 01715-2864 4. Gymn.-B, Ned. Recht Universiteit Leiden (Staats-Bestuursrecht) 5. Jurist (beleidsambtenaar afd. bestuurszaken Rijkswaterstaat, ministerie Verkeer en Waterstaat) 6. Voorzitter afd. Zoeterwoude, lid werkgroep binnenlands bestuur, lid regiogroep Leiden e.o. 7. Bestuurslid Progressief Samenwerkingsverband Zoeterwoude, lid diverse werkgroepen Progressief Zoeterwoude 8. nee 9. ja 10. ruimtelijke ordening, waterschappen, waterstaat, verkeer en vervoer, algemeen bestuur.

VET, GERRIT. 2. Sliedrecht, 1-9-1935. 3. Bleiswijk, Breitnerstraat 22, 01892-3594 4. HTS Weg- en Waterbouw 5. Projektleider 6. - 7. - 8. nee 9. ja 10. Ruimtelijke ordening, milieu, verkeer

WESSEL, JOHANNES. 2. Eibergen, 14-5-1931 3. Oegstgeest, Willem de Zwijgerlaan 43, 071-152007 4. Gymnasium-B, rechtenstudie 5. Hoogleraar bestuursrecht an bestuurskunde TH Delft 6. Lid hoofdbestuur, Afdelingsbestuur; Staatsrecht-commissie, lid VAR 7. Lid commissies Raad van Advies Ruimtelijke Ordening, Academische Raad 8. nee 9. ja 10. Ruimtelijke ordening, milieu, waterstaat, algemeen

WETSEMA, KEES. 2. Rotterdam, 6-8-1945 3. Rotterdam, Koninginneweg 55, 010-828078 4. Electrotechniek 5. Directeur markt- en opinieonderzoekbureau 6. Bestuurslid afdeling Rotterdam, wijkvertegenwoordiger IJsselmonde 8. nee 9. nee 10. Cultuur, sport, recreatie, verkeer en vervoer, milieu

WOOLDRIK, GEERT JOHAN. 2. Enschede, 10-7-1925 3. Rijswijk, Prof. Meyerslaan 18 4. HTS-Werktuigbouwkunde 5. Hoofd technische dienst Haagse Gemeente Ziekenhuizen 6. - 7. - 8. nee 9. nee 10. -

VAN DEN AKKER-DE JAGER, GEERTRUIDA HENDRIKA. 2. Utrecht, 15-10-1940 3. Schiedam, Hoppersingel 8, 010-712607 4. MULO-B 5. Medisch laborante 6. - 7. - 8. nee 9. nee 10. -

VAN BAARSEL, PIETER WILLEM. 2. Joure, 18-11-1922 3. Den Haag, Heemskerckstraat 43, 070-454874 4. HBS-B, HTS E&W 5. Hoofd afdeling onderzoek, Directie Bouwnijverheid, Ministerie van VRO 6. voorzitter afdeling Den Haag 1969-1970, voorzitter gemeenteraadsfractie Den Haag 1970-1974, directeur Stichting Wetenschappelijk Bureau D'66 1974-1977, sekretaris bestuur SWB D'66 1977-heden 7. Stuurgroep Inspraakcommissie Scheveningen, sekretaris Nederlandse Koorstichting i.o. 8. ja 9. ja 10. energie, waterschappen, recreatie

BARTH, HANS PETER. 2. Groningen, 17-5-1934 3. Waddinxveen, Mozartlaan 8, 01828-2647 4. HTS, bedrijfsorganisatie 5. Directie-assistent 6. Afdelingsvoorzitter, fractievoorzitter gemeenteraad, lid VAR, subregio-bestuur 7. bestuur recreatieschap, vice-voorzitter art.61-schoolbestuur 8. nee 9. ja 10. Financiën, ruimtelijke ordening

BEUMER, JOHAN WILLEM. 2. Den Haag, 7-9-1911 3. Rotterdam, 's Gravensingel 67, 010-138559 4. Gymnasium 5. Gep. adm. hoofdamtenaar 6. Voorzitter afdeling Rotterdam, lid gemeenteraad 7. Penningmeester World Association of World Federalists; sekretaris Wereld Federalisten Beweging Nederland (WFBN) 8. nee 9. nee

VAN BLOKLAND, GIJSBERTUS GERARDINUS. 2. Utrecht, 24-12-1922 3. Voorhout, Jan Steenlaan 27, 02522-10594 4. HTS-Bouwkunde en Waterbouwkunde, cand. sociologie, literatuuronderzoeker G.O.-C. 5. Hoofd Informatiecentrum Bernard van Leer Foundation 6. Voorzitter D'66 Bollenstreek, sekretaris landelijke werkgroep onderwijs, Statenlid Zuid-Holland (2 periodes) 7. Lid van talrijke groepen 8. 9. ja 10. -

BONZET, HENDRIK MEINDERT JACOB. 2. Groningen, 3-2-1948 3. Schiedam, Griegplein 75, 010-705710 4. HBS, Akademie voor Lichamelijke Opvoeding afd. Fysiotherapie (onv.) 5. Marketingmedewerker farmaceutische industrie (tot voor kort) 6. voorm. bestuurslid Schiedam/Vlaardingen, sekretaris subregio Rijnmond, lid vrlp. bestuur Zuid-Holland 7. Lid stuurgroep sociaal-cultureel werk voor werklozen gemeente Schiedam 8. nee 9. ja 10. -

COHEN-VAN DER HORST, MARIEKE. 2. Voorschoten, 19-10-1928 3. Den Haag, Bachmanstraat 28, 070-464131 4. HBS-B en enkele jaren med. studie 5. - 6. Gew. coörd. Werkgroep Emancipatie, WKP 7. Open Werkgroep Benoordenhout, lid ledenraad VPRO 8. nee 9. ja 10. volksgezondheid, ruimtelijke ordening, emancipatie

DERKSEN, GERHARDUS, JOHANNES, MARIA. 2. Gendringen, 19-10-1930 3. Capelle a.d. IJssel, Gruttosingel 54, 010-503002 4. Gymnasium-A, doctoraal rechten, vrije studierichting publiek recht 5. Wetenschappelijk hoofdamtenaar Erasmus-universiteit Rotterdam 6. Raadslid Capelle a.d. IJssel sedert 1970, waarvan van 1974-1976 wethouder; lid landelijke werkgroep staatsrecht 7. Lid universiteitsraad Rotterdam, bestuurslid openbare bibliotheek Capelle a.d. IJssel 8. nee 9. nee 10. -

VAN DOOREN, FRANCISCUS J.W.M. 2. Roermond, 25-5-1949 3. Rotterdam, Simon de la Valléestraat 17, 010-215515 4. Jurist 5. Ambtenaar Openbaar Lichaam Rijnmond 6. Vice-voorzitter afdeling Rotterdam (thans) 7. - 8. nee 9. ja 10. -

DRUKKER, ONNO. 2. Amsterdam, 19-6-1939 3. Rotterdam, Joris Minneepad 19, 010-204466 4. Economie (Baccalaureaat NEH 1964) 5. Automatiseringsadviseur 6. Campagneleider deelgemeenteraadsverkiezingen Rotterdam 1977 7. Lid ondernemingsraad IBM-Nederland NV 8. nee 9. nee 10. -

VAN DIJK, HENDRIKA CATHARINA. 2. Den Haag, 17-11-1943 3. Den Haag, C. Houtmanstraat 57, 070-848266 4. Geschiedenis (doct) en internationale politieke wetenschappen 5. Wetenschappelijk medewerker Nederlands Genootschap Internationale Zaken 6. Lid werkgroep Vrede en Veiligheid, lid sub-werkgroep Europa 7. - 8. nee 9. nee 10. -

EHREN, ANTONIUS MARIA ARNOLDUS. 2. Abcoude, 23-4-1945 3. Bleiswijk, Fazantendreef 4, 01892-3790 4. Kand. examen sociologie 5. Beleidsmedewerker Ministerie van Defensie (Dir. Personeel KLu) 6. Regio-sekretaris Zuid-Holland 1970-1971, landelijk vice-voorzitter 1972-1973; lid kerngroep Drechtsteden 1976-1977 7. - 8. nee 9. ja 10. Bestuurlijke organisatie, economisch stimuleringsbeleid, welzijnsbeleid

EVANS, EMMELINE. 2. 10-4-1940 3. Bodegraven, Koninginneweg 162, 01726-14857 4. drs. Geschiedenis 5. Momen-teel werkzaam als sekretaress 6. Lid afdelingsbestuur Bodegraven, lid bestuur subregio Midden-Holland 7. - 8. nee 9. nee 10. -

PROVINCIE ZEELAND

GROOTAARTS, EDUARD JOHANNES 2. Nijmegen, 20-9-50 3. Middelburg, van Kleffenslaan 42, 01180-25398
4. HBS B, politie academie 5. rijkspolitie ambtenaar 6. lid land.werkgroep Justitie, coörd.provinciale
werkgroep ruimtelijke ordening, verkeer, milieu 7. - 8. ja 9. ja 10. provinciale diensten,
ruimtelijke ordening, verkeer, milieu

DE JONGE, WILLEM 2. Wissenkerke, 20-4-42 3. Kamperland, Bosdijk 1, 01107-610 4. doct. sociale
geografie 5. landbouwer 6. regiovoorzitter, HB-lid 7. bestuursfuncties in diverse landbouwcoöpe-
raties en-verenigingen 8. nee 9. nee 10. -

LYSEN-BEERENS, DOROTHEA SOPHIA 2. Amsterdam, 19-6-16 3. Westerschouwen, Lageweg 8, 01115-1414
4. Acte LO, hoofdacte, Montessoridiploma 5. tijd. onderwijzeres 6. - 7. lerares 'beter bewegen'
groene kruis 8. nee 9. nee 10. -

VAN DE MERWE, DIRK WILLEM 2. Yerseke, 2-9-46 3. Goes, Berkenstraat 40, 01100-28428 4. HBO-B
med.biol. richting 5. microbiologisch analist (mcd-richting) 6. vlp.voorzitter werkgroep "de Beve-
landen", lid prov.werkgroep soc.cult.gezondheidszorg 7. lid ledenraad ZHV (non-profit ziektekostenverze-
kering) 8. nee 9. nee 10. welzijnsbeleid

MOREL, JOHANNES BERNARDUS FRANCISCUS 2. Rheden, 10-10-38 3. Nieuwerkerk, Burg.v.Eetenstraat 26,
01114-1522 4. HBS-b, MO economie, kandidaats economie 5. marktonderzoeker 6. werkgroep fin.ec.
beleid en public relations in afd.Zeeland 7. - 8. nee 9. nee 10. financieel/economisch

POUWER, ABRAHAM JOOST 2. Veere, 29-5-55 3. Veere, Veerseweg 47, 01181-280 4. MULO-A, Middelbare
Detailhandelsschool 5. directeur 6. penningmeester afd.Zeeland, plv. lid VAR, publiciteitswerkgroep
7. bestuurslid kiesvereniging gemeentebelang Veere 8. nee 9. nee 10. recreatie

DE SCHIPPER, CORNELIS 2. 's-Gravenpolder, 8-8-31 3. Kapelle, de Komme 13, 01102-2128 4. doct.exa-
men pol. en soc.wetenschappen 5. sociaal-econoom (ETI voor Zeeland) en part-time docent 6. -
7. - 8. ja (tenzij mevr.Boogerd-Quaak beschikbaar is) 9. ja 10. economisch en planologisch beleid

VELDKAMP, AREND JAN ANTONIUS 2. Hengelo, 12-3-34 3. Middelburg, Spanjaardstr. 3. 01180-25373
4. HBS-HTS-MO economie 5. technisch directeur 'de Betho' 6. oud voorzitter Zeeland 7. voorzitter
SKW Middelburg, voorzitter stichting accomodaties lichamenlijk gehandicapten 8. nee 9. nee 10. -

VLIEGER, SYBREN 2. 's-Gravenhage, 9-5-26 3. Terneuzen, Bellamystraat 63, 01150-12463 4. 2e rang
GHV 5. loods nederlands loodswezen 6. voorzitter Zeeuws Vlaanderen/secretaris Z.VI., gemeenté-
raadslid Terneuzen 7. - 8. nee 9. nee 10. -

VALSTER-BOCKHOFF, LOTTY 2. Haarlem, 27-5-45 3. Goes, R. de Grenadier 5, 01100-13727 4. lerares
opleiding voor N akte 5. lerares 6. - 7. voorzitster vrouwen adviescommissie Goes 8. nee
9. nee 10. -

DE ZEEUW, JACOB 2. Terneuzen, 24-6-45 3. Hoek, Gladiolenlaan 27, 01154-1446 4. HBO en div. aan-
vullende studies 5. technisch hoofdamtenaar AWL 6. mede initiatiefnemer werkgroep Terneuzen-Z.VI.
7. bestuurslid (HB) soc.cult.werk, stichting Molenbehoud, contactraad (ex) 8. nee 9. nee 10. water-
schappen, havenschap, milieu,ruimtelijke ordening

BOOGERD-QUAAK, JOHANNA LEVINA ADRIANA 2. Axel, 1-3-44 3. Zaamslag, Koning Willem III weg 2, 01153-
1618 4. MMS 4 jr. HBO (MD) 5. gew.funk.samenlevingsopbouw Humanitas Zeeland 6. bestuurslid en
statenkandidate 1974, voorzitter regio Zeeland en regio contactpersoon, lid geschillencommissie
7. voorzitter centrale stichting soc.cult.werk Zaamslag '74/77, div. vrijwilligerswerk 8. ja 9. ja
10. samenhang tussen div. sectoren, soc.cult.befeid, soc. ec. beleid, landbouw,midden en klein bedrijf,
welzijnsbeleid, planologie, ev. vorming en onderwijs

DOORNEKAMP-ROMMERTS, JOHANNA FRANCINA 2. Amsterdam, 30-8-19 3. Renesse, Lijsterweg 11, 01116-1606
4. MULO en huishoudkundige 5. huisvrouw 6. geen 7. secr. en vice-presidente (Noordwelle e.o.)
Ned.bond van Plattelandsvrouwen 8. nee 9. ja 10. cultuur, recreatie, maatschappij

VAN DEN ELSHOUT, CORNELIS ADRIANUS MARINUS MARIA 2. 's-Hertogenbosch, 29-5-48 3. West-Souburg,
van Doornlaan 12, 01184-62686 4. ULO, ass. marketing manager 5. district manager 6. secr. regio
Zeeland, wnd. voorzitter 7. - 8. nee 9. nee 10. sociaal cultureel/werkgelegenheid/minder-
heidsgroepen

PROVINCIE NOORD-BRABANT

- HAARTMAN, WILLEM 2. Malang, 3-5-23 3. Breda, Beatrixstraat 3, 076-131097 4. meerjarige tropische cultures 5. rijksambtenaar 6. oud bestuurslid afd. Breda, oud HB-lid voor regio N.Br. tot voorjaar '77, lid stuurgroep Breda, lid programma cie. 7. HB-lid TVNA, oud HB-lid NVB, voorzitter afd. Breda TVNA en NVB, lid reclamegroep Breda, lid stuurgroep gemeente Breda 8. nee 9. ja 10. -
- HEEZEMANS, OSCAR WILHELMUS 2. Geldrop, 15-11-47 3. Tilburg, Noordstraat 40, tel. 013-436831 4. kand. soc. 5. werkstudent 6. contactpersoon, lid VAR 7. - 8. nee 9. ja 10. -
- KLOEZEN, ALBERT 2. Amsterdam, 10-3-35 3. Boxtel, Dommeloord 41, 04116-5666 4. HBS-A, doct. sociale wetenschappen 5. ondernemer 6. fractieleider D'66 (4 jaar), fractie Prov. Staten Noord-Brabant 7. - 8. ja 9. ja 10. -
- VAN PAREREN, ROLAND ANNE FERNANDE 2. Geldrop, 1-7-48 3. Nuenen, Berg 71, 040-831253 4. HBS-A, vrije studierichting rechten 5. redakteur-verslaggever 6. gemeenteraadslid Nuenen-Gerwen en Nederwetten 7. - 8. nee 9. ja 10. -
- PELMANS, CHRISTIAAN PETRUS MARIA 2. Gilze, 19-11-53 3. Gilze, Oranjestraat 47, 01615-2448 4. doct. student bedrijfskunde 5. - 6. lid landelijk campagne-team '77, lid VAR, lid VAR cie organisatie en communicatie, lid werkgroep prov. programma N.Br. 7. - 8. nee 9. ja (over 8 maanden zodra de eerste leeftijd is bereikt) 10. -
- PERO, HENDRIKUS MARIA ANTONIUS 2. Eindhoven, 26-9-47 3. Nuenen, het Puyven 111, 040-833953 4. HTS, MO economie, marketing NIMA A + B, studie univ. economie 5. marketing manager Brabant Pers b.v. 6. voorbereidings cie. provinciale staten programma 7. voorzitter wijkver. Nuenen 8. nee 9. ja 10. -
- PROP, MARCELLINUS MARIA ANTONIUS 2. Stein, 13-2-52 3. Grave, Spechtenweg 1, 08860-3597 4. jurist 5. persoonlijk medewerker van fractieleden D'66, Brinkhorst en Engwirda 6. lid bestuur afd. Nijmegen '76/77, campagne team Nijmegen-Betuwe 7. - 8. nee 9. ja 10. planologie, soc.-econ., gemeentefinanciën
- RUYS, PETRUS HENDRIKUS MARIA 2. Zeist, 4-4-38 3. Tilburg, Marie Koenenlaan 9, 013-673918 4. dr. economie 5. wetenschappelijk medewerker 6. fractie voorzitter raad Tilburg 70/74 7. diverse 8. nee 9. nee 10. -
- DE SMET, AUGUSTINUS MARIE CORNELIS HUBERTUS 2. Hoensbroek, 1-5-34 3. Rosmalen, M. Tromplaan 3, 04192-4095 4. bouwkundig ir. 5. architect 6. voorzitter regio Den Bosch, cont. persoon 7. diverse in beroepsorganisaties (bna), schoolbestuur 8. nee 9. ja 10. -
- VAN DER WIEL-BOSCH, ANNI 2. Hillegersberg, 29-8-35 3. Etten-Leur, Henegouwenlaan 9 4. HBS-A, radiologisch laborante, Staatsinrichting MO 5. huisvrouw 6. raadslid gem. Haaksbergen '70/'77 7. - 8. nee 9. ja 10. -
- VAN DER WIELEN, JARIG WICHER 2. Harkema, 19-4-50 3. 's-Hertogenbosch, W. van Oranjelaan 85, 073-144075 4. HBS, binnenhuisacademie 5. campingshouder 6. publiciteit sub regio N.O. Brabant 7. - 8. nee 9. ja 10. -
- BOTTER, CONSTANT, HENDRIK V.A. 2. Medan, 8-12-28 3. Eindhoven, Asselbornweg 6, 040-411414 4. electr. ir. 5. hoogleraar 6. voorbereidingscie. prov. programma 7. NIVE-bestuur, NEVEM-voorzitter, SIOO-docentenraad 8. nee 9. ja 10. -
n.b. (onder voorbehoud van dispensatie HB t.a.v. 6 maanden lidmaatschap)
- COHEN, SAMUEL BERNHARD 2. Amsterdam, 29-6-1937 3. Den Bosch, Smirnofstraat 44, 073-144704 4. LO en 3 jaar HBS 5. geen (w.a.o.) 6. geen 7. secretaris sportvereniging 8. neen 9. neen 10. sport, recreatie
- DIK, WIM 2. Rotterdam, 11-1-1939 3. Helvoirt, Lage Driesstraat 23, 04118-2282 4. electrotechn. ingenieur TH Delft, kand. econ. Rotterdam 5. directeur van een vleeswarenindustrie 6. voorzitter afd. Oss, Cie Basis Gespr., CCRJF, lid Dag. Bestuur, lid bestuur Stichting Wetenschappelijk Bureau 7. Jong. Management / NCW 8. neen 9. neen 10. industriebeleid, economie, financiën, arbeidsverhoudingen
- VAN EMPER- RAMBONNET, MARIE-JEANNE ARNOLDINE ANTOINETTE 2. Maastricht, 8-6-1943 3. Waalre, Juliana de Lannoylaan 37, 04904-4607 4. Gymn. A, doct. ex. Ned. Recht 5. - 6. voorzitter afd. Waalre, lid Geschillencommissie 7. - 8. neen 9. ja 10. bestuurlijke reorganisaties, ruimtelijke ordening, welzijn

PROVINCIE LIMBURG

- VAN HINSBERG, JACOBUS GERARDUS WILHELMUS 2. Ulestraten, 2-12-40 3. Roermond, Veldje 6, 04750-21076
4. Gymn.A, 41A,41B,MO-A Nederlands 5. leraar 6. - 7. - 8. nee 9. ja 10.-
- VAN DER HORST, EVERT J. 2. Delft, 27-2-38 3. Heel en Panheel, Boslaan 1, 04747-1893 4. RU Leiden
5. leraar 6. - 7.- 8. nee 9. ja 10.-
- KUSTERS, HUBERTUS MATHEUS MARIA 2. Geleen, 20-1-40 3. Stein, Omphaliusstraat 45, 04495-2098 4. Hoger
Technisch Beroepsonderwijs 5. werktuigbouwkundige 6. - 7.- 8. nee 9. ja 10.-
- MARKS, JOHANNES JACOB 2. Nijmegen, 14-12-43 3. Venray, Sambastraat 5, 04780-1279 4. MULO,RGS,
div.kadercursussen in vakbond NKV 5. buschauffeur 6. vanaf 1973 2e voorzitter afd.Venlo; thans 2e voor-
zitter subregio Venray 7. secretaris Stichting "mensen zonder werk" Venlo; dag.bestuurslid NKV centrale
Venlo, lid RWN Cie Venlo; lid Limburg Beweeg afd.Venray 8. nee 9. ja 10.-
- MOVIG, FRANCISCUS XAVERIUS PETRUS ALPHONSUS 2. Malang, 2-8-38 3. Neerbeek, Fattenbergstraat 15, 04402-1527
4. arts 5. arts (zes jaar bedrijfsarts) 6. - 7. bestuurslid geweest Raad van Beheer sportfondsbaden
Beek, bestuurslid zwemclub Beecha 8. nee 9. ja 10. -
- NELISSEN, JAN HENDRIK JOZEF 2. Sittard, 18-5-48 3. Geleen, Rijksweg (Z) 156 4. avond LTS, handel
en middenstand 5. ondernemer 6. - 7.- 8. nee 9. ja 10.-
- NOUWEN, ANTHONIUS HUBERTUS ADRIANUS JOHANNUS MARIA 2. Weert, 5-1-52 3. Stramproy, Demerstraat 14,
04956-2340 4. nederlands recht 5. advocaat 6. voorzitter subregio Midden Limburg 7. lid van de
vereniging voor Bouwrecht en het bestuursrechtelijk dispuut Nijmegen 8. nee 9. ja 10.-
- RESOORT, AART PAUL 2. Zeist, 11-12-47 3. Maastricht, Statensingel 156A, 043-18726 4. dokt.ex.poli-
tieke wetenschappen 5. ambtenaar 6. secr.subregio Zuid-Limburg 7. - 8. nee 9. ja 10.-
- SIXMA-SEVENHUYSEN, LAMBERTA AUGUSTA 2. 1-3-22 3. Geleen, Beatrixlaan 15, 04494-42385 4. litt.drs.
5. lerares 6. regiovertegenwoordigster voor Limburg in het HB 7. bestuurslid 'beter wonen', comité
Limburg wereldnatuurfonds 8. nee 9. ja 10. -
- SMEETS, HENDRIK GUILLAUME 2. Nieuwenhagen, 31-5-37 3. Kerkrade, Kl.Winselerstraat 4, 045-415284
4. doct.ex. economie 5. leraar economie VWO 6. raadslid D'66 Kerkrade 1970-1974, thans voorzitter
regio Limburg 7. - 8. nee 9. ja 10.-
- SPIGT, CORNELIS DOUWE 2. Amsterdam 13-9-38 3. Venray-Leunen, St.Catharinastraat 20, 04780-3279
4. soc.academie,voortgezette opleidingen 5. studierekretaris land.beraad regionale samenlevingsopbouw
6. voorzitter subregio Venray-Venlo, lid regiobestuur Limburg, secr. landelijke werkgroep culturele minderheden,
plv. VAR-lid 7. voorzitter oudercommissie openbare school de Keg Venray, lid gemeentelijke schoolraad, lid
gemeentelijke cie. educatieve planning, lid bestuur VO Nijmegen 8. ja 9. ja 10.-
- STROOP, JAN 2. Oldenlamer, 3-12-33 3. Roermond, Fokkerstraat 40, 04750-21060 4. HBS-B
5. public relations 6. medeoprichter en secr. Zeeland, later Roermond 7. - 8. nee 9. ja 10.-
- WETERINGS, ADRIANUS PETRUS 2. Raamsdonk, 26-2-19 3. Ottersum, Koninginnestraat 10, 08851-1110
4. tuinbouwleraar 5. agrarisch bedrijfsleider verplegingsinstituut 6. gemeenteraadslid 7. gemeente-
lijke werkgroepen 8. nee 9. ja 10. -
- WINNSEN, JEANNE van 2. Rotterdam, 11-11-26 3. Maastricht, A. van Harenstraat 13, 043-19265
4. MULO, gespecialiseerde juridische opleiding (huurrecht e.d.) 5. secretaris huuradviescommissie Limburg
6. sedert 1969 div. functies, thans voorzitter afd. Maastricht 7. bestuurssecretaresse vereniging MVRO,
voorz. huisvrouwen trimvereniging 8. nee 9. ja 10.-
- WOUTERS, MAXIMILIAAN JOHANNES H. 2. Beek (L), 18-8-36 3. Elsloo, Burg.Maenenstr. 14 4. HBS, UTS
5. technisch vertegenwoordiger 6. ex.secretaris en ex.voorzitter afd.Zuid-Limburg 7. - 8. nee 9. ja
10.-
- VAN WIJK, ALBERT HENDRIK 2. Leiden 27-11-39 3. Weert, Keyserbosch 18, 04950-35048 4. Soc. wetens.
5. personeelsadviseur TH Eindhoven 6. afd.voorzitter, lid prov. staten tot 1974, vice voorzitter regio Lim-
burg 7. lid gemeenteraad '74-'78, bestuurslid centrum Jeugd en Jongerenwerk 8. ja 9. ja 10. -
- WIJCKMANS, HENDRIKUS MICHAEL HUBERTUS 2. Maastricht, 29-3-35 3. Geleen, Op de Vey 64, 04494-42802
4. MULO A-B, radio radar monteur 5. prod.bur.medewerker NV Philips 6. - 7.- 8. nee
9. ja 10.-
- ALBERIGS, LEI 2. Elsloo, 26-2-21 3. Elsloo, Scharberg 5, 04402-2539 4. o.a. MULO, MO Handels-
wetenschappen 5. directeur Culturele dienst Venlo 6. - 7. o.a. adviseur voor kunstaankopen ge-
meenten Weert, Kerkrade, Venray en BKR Noord-Limburg 8. nee 9. ja 10. -
- BENDEN-WEGMAN, THEODORA APOLONIA 2. Aalsmeer, 28-7-30 3. Heerlen, Benzenraderweg 216, 045-415598
4. MULO-A, telegrafiste, radiotelegrafiste PTT 5. huisvrouw 6. contactpersoon Zuid-Limburg, thans
voorzitter subregio Z-Limburg, VAR-lid 7. - 8. nee 9. ja 10.-
- CREMERS, ARMAND, MATHIEU JOSEPH 2. Maastricht, 19-2-47 3. Maastricht, Anjoulaan 4, 043-14813
4. bedrijfseconomie Katholieke Hogeschool Tilburg 5. bedrijfseconoom bij DSM 6. in afwachting
van formele goedkeuring plv.VAR lid 7.- 8. nee 9. ja 10.-

democraat

POLITIEKE PARTIJ DEMOCRATEN '66

EERSTE CONGRES-DEMOCRAAT D'66

DE PARTIJ VOORZITTER

GRONDSLAGEN D'66

Jan Glastra van Loon

D'66 hecht grote betekenis aan een zorgvuldig gebruik van woorden. Woorden moeten verduidelijken, niet ver sluieren, een koers aangeven maar ons niet op sleeptouw nemen, iets vastleggen maar ons niet tot hun gevangenen maken. Daarom hebben wij een beleidsprogramma waar regelmatig aan moet worden verder gewerkt en niet een verlanglijst die alleen maar vóór de verkiezingen wordt opgesteld en uitgedragen, maar daarna snel wordt vergeten.

Het komende voorjaarscongres biedt een gelegenheid om ons gezamenlijk over een belangrijk onderdeel van ons programma te buigen en uit te spreken. Aan de orde zijn de grondslagen van waaruit wij als partij politiek bedrijven.

Die grondslagen zijn voor D'66 geen dogma's: geen onaanastbare waarheden of absolute beginselen waaraan wij ons gehoorzaam onderwerpen. Het zijn veeleer uitgangspunten waarop wij kunnen worden aangesproken maar die wij ook zelf telkens kritisch op hun betekenis, hun praktische consequenties onderzoeken. Een beroep op zo' uitgangspunt kan dan ook niemand ontslaan van een persoonlijke, individuele verantwoordelijkheid voor de concrete uitwerking die hij eraan geeft in zijn handelen en besluiten.

Onze grondslagen geven ook aan, waarop wij ons als leden van een politieke partij verenigen. Zij dienen als een

kompas met behulp waarvan we een koers uitzetten die ook zonder voortdurend contact en overleg door ieder afzonderlijk moet kunnen worden teruggevonden, zodat gemeenschappelijk handelen mogelijk is en we weten wat we aan elkaar hebben. Ook daarbij gaat het dus niet om de woorden als zodanig en op zichzelf, maar om de functie die zij vervullen. Het gaat er niet om, dat wij allen min of meer plechtig dezelfde zinnen uitspreken; het gaat erom, dat de woorden aangeven waar wij gezamenlijk in de politiek heen willen.

Die, niet alleen voor ons als leden, maar ook voor de kiezers zo nodige en gewenste duidelijkheid kan echter niet worden verkregen met woorden alléén, maar alleen met woorden die in een ruimer praktisch politiek verband worden geplaatst: het verband van de maatschappij waarin wij functioneren, de problemen die daarin optreden, onze visie daarop en het beleid dat wij in verband daarmee willen voeren.

Christen-democratische politici hebben D'66 een "onnederlandse partij" genoemd, omdat het geen uitdrukkelijk geformuleerde beginselen had. Het beste antwoord op dat merkwaardige verwijt hoorde ik uit de mond van een vooraanstaand katholiek journalist die zei: "D'66 onderscheidt zich van andere partijen het meest doordat het geen beginselprogramma heeft maar duidelijker dan die andere partijen vanuit beginselen handelt". - Zo moet het blijven: géén verzelfstandigde beginselen die als in een catechismus op een rijtje zijn gezet, wel een aantal fundamentele uitgangspunten die steeds vooral in en uit ons politieke handelen blijken.

Van dat handelen mag verbaal gedrag in de vorm van discussies over gemeenschappelijke grondslagen een onderdeel zijn. Het mag niet

hoofdzaak worden en zeker geen afgeperkt terrein waarop alleen een politieke priesterskaste met gezag kan spreken. Daarom, Democraten, op naar het congres, want de discussies daar zijn mee bepalend voor het democratisch gehalte en karakter van onze partij.

VOORJAARSCONGRES

door Frans Rogier
vice voorzitter
organisatie.

Deze Democraat is alweer de zgn. Eerste Congres Democraat voor het voorjaarscongres 1978. Het HB heeft deze 22ste Algemene Ledenvergadering van D'66 reeds aangekondigd in de vorige Democraat, opdat alle leden de 22ste april voor dit doel konden reserveren. Bijgaand treft U de uitnodiging en de concept agenda aan. Hieruit blijkt, dat de hoofdmoot van dit congres wordt gevormd door de onderwerpen "Europese verkiezingen" en "Grondslagen D'66". Weliswaar hebben de Engelsen ons wat meer tijd bezorgd voor onze besluitvorming over de Europese verkiezingen, maar de discussie over onze opstelling en deelname kan zeker niet worden uitgesteld. Ook in deze Democraat is weer een artikel hierover opgenomen, deze maal van de hand van Herman Schaper.

In de volgende Democraat zullen de voorstellen van het hoofdbestuur worden opgenomen, waarover onze leden zich op het congres kunnen uitspreken.

Over de grondslagen van D'66 heeft zich reeds vanaf het voorjaarscongres 1977 een discussie ontwikkeld. In de vorige Democraat heeft Hein van Oorschoot verteld dat het

HB een commissie heeft benoemd, die momenteel een discussienota samenstelt, die in de Tweede Congres Democraat zal worden gepubliceerd. In deze Democraat treft U hierover een artikel van onze partijvoorzitter aan.

Al met al zijn er vele redenen om dit voorjaarscongres bij te wonen. Dit geldt voor alle leden, vooral voor de nieuwe leden is dit een mooie gelegenheid om de kennismaking met D'66 te versterken. Nu dit congres op veler aandrang in het Noord-Oosten van het land wordt gehouden, kunnen veel leden uit deze streken van hun belangstelling blijken geven. Wij verwachten dan ook een grote opkomst.

De Tweede Congres Democraat verschijnt 30 maart 1978, zodat de voorbereidende discussie in de (sub)regio's en afdelingen kan plaatsvinden. Willen wij de ingediende moties en amendementen in een handzame vorm kunnen verstrekken aan de congresbezoekers, dan moeten wij de indieningstermijn op donderdag 13 april 1978 om 17.00 uur sluiten.

INHOUD

UIT DE INHOUD:

- Uitnodiging voorjaarscongres blz. 3
- Terlouw's beschoot algemeen blz. 5 ev
- Rietkerk als gast blz. 9
- Plamen PSVI blz. 12 ev
- Partijganger zeevalking blz. 14 ev

REDAKTIERAAD

De uitgifte van de Democraat geschiedt onder verantwoordelijkheid van een door het hoofdbestuur benoemde redaktieraad die als volgt is samengesteld:

Piet van Baarsel (eindredakteur)

Ernst Bakker
Eric Denig
Frans Rogier
Jan Veldhuizen
Stijn Verbeek

Als redaktiesekretaresse is aan de redaktieraad toegevoegd:

Kitty Warburg

Korrespondentie, kopij e.d. richten aan het redaktiesekretariaat Democraat Javastraat 6 Den Haag.

Verantwoordelijkheid

Artikelen die namens het hoofdbestuur, de fracties in vertegenwoordigende lichamen, het SWB bestuur, het PSVI bestuur, de VAR of andere officiële partijorganen worden geschreven, vallen onder volledige verantwoordelijkheid van de redaktieraad.

De overige artikelen vallen buiten de verantwoordelijkheid van de redaktieraad en bevatten dientengevolge de persoonlijke mening van de schrijver.

Teneinde deze artikelen duidelijk te onderscheiden zullen de titels worden voraafgegaan door een *teken.

De Democraat

De Democraat wordt gratis toegezonden aan alle leden van D'66. Niet-leden kunnen zich abonneren voor f. 25,- per jaar. Losse nummers zijn verkrijgbaar bij het sekretariaat voor f. 3,- per stuk.

De Democraat verschijnt 9x per jaar.

Advertentietarieven

1/1 pagina: f. 500,-
1/2 pagina: f. 300,- liggend
1/3 pagina: f. 250,- staand
1/4 pagina: f. 200,- liggend
1/6 pagina: f. 150,- staand

Contractprijzen op aanvraag verkrijgbaar.

Plaatsing van advertenties is mede onderworpen aan de goedkeuring van de redaktie.

Technische gegevens:
formaat: 21 x 29.7 cm.
formaat zetspiegel: 18,5x26 cm
aantal kleuren: 1
drukprocedé: offset.

Bij aanlevering van complete opname modellen worden geen meerkosten berekend.

VAN VAR tot AR

door Frans Rogier
vice voorzitter organisatie

Op 20 mei 1977 werd de Voorlopige Adviesraad - al gauw afgekort tot VAR - geïnstalleerd en de VAR is snel ingeburgerd in de partij. Volgens het gewijzigde Huishoudelijk Reglement moet de Adviesraad jaarlijks opnieuw worden gekozen volgens een nieuwe verdeelsleutel, die door het HB in de maand januari wordt vastgesteld. Op 9 januari 1978 heeft een ledentelling plaatsgevonden en op basis hiervan is de verdeelsleutel berekend. In de nieuwe Adviesraad, die na 1 april 1978 gaat optreden zijn de zetels als volgt verdeeld:

Groningen	3
Friesland	2
Drenthe	2
Overijssel	3
Gelderland	5
Utrecht	5
Noord-Holland	10
Zuid-Holland	11
Zeeland	2
Noord-Brabant	4
Limburg	2
IJsselmeerpolders	1

In vergelijking met de huidige zetelverdeling winnen Zeeland en Noord-Brabant ieder een lid ten koste van Zuid-Holland en Utrecht. Dit is een gevolg van een iets betere spreiding van onze leden over de regio's.

De regio's hebben nu tot taak de verkiezing van de AR-leden en plaatsvervangende leden te organiseren. Dit moet voor 1 april a.s. met een (post)stemming per regio of subregio gebeuren. In de afgelopen weken is gebleken, dat er twijfels bestaan over de vraag of de verkiezing van de AR-leden per subregio kan geschieden. Naar de letter van het HR kan dit inderdaad. In de praktijk kunnen er echter problemen ontstaan wanneer binnen de regio een verdeelsleutel per subregio moeten worden vastgesteld. Hoe dit moet gebeuren geeft het HR niet letterlijk aan, doch het ligt voor de hand hierbij dezelfde methode te hanteren, die is voorgeschreven voor de regio verdeelsleutel. D.w.z. per subregio één lid en de overige zetels op basis van de

ledenaantallen. Helaas kan dit niet geschieden wanneer een regio minder zetels heeft dan subregio's, omdat dan een of meer subregio's geen AR-lid zouden kunnen kiezen. In dit laatste geval is het dan ook niet mogelijk de verkiezing door de subregio's te laten plaatsvinden.

De taak van de Adviesraad is reeds meerdere malen ook in de Democraat beschreven. Toch is het goed nogmaals weer te geven hoe het HR de AR omschrijft:

"De Adviesraad is een door middel van regionale verkiezingen samengesteld orgaan, dat gevraagd en ongevraagd advies uitbrengt aan het hoofdbestuur en de 1ste en 2de Kamerfracties inzake de vorming van de landelijke politiek en inzake de organisatiestructuur en procedures van de partij".

Er blijken ook misverstanden te bestaan over de vraag of een AR-lid vertegenwoordiger van de regio is en als zodanig moet spreken. Het HB wil nogmaals benadrukken, dat een AR-lid wel gekozen wordt door de regio, maar zonder last of ruggespraak adviezen uitbrengt. Natuurlijk is het nuttig en gewenst dat de leden regelmatig overleg plegen met hun regio of subregio om hun standpunten en meningen bij te schaven.

TOEGANG EN STEMRECHT CONGRES

De toegangsprijs voor het voorjaarscongres bedraagt wederom f. 10,- per persoon. De toegangskaarten, die bij de kassa te verkrijgen zijn, gelden voor de gehele dag of U nu om 10.00 uur of om 15.00 uur binnen komt. Volgens het HR kunnen leden alleen hun rechten uitoefenen, wanneer zij aan hun contributieverplichtingen hebben voldaan. Stemkaarten zullen aan de balie worden uitgereikt op vertoon van de lidmaatschapskaart. De leden wordt dus aangeraden vóór 1 april a.s. te betalen opdat wij de lidmaatschapskaart nog vóór het congres kunnen toezenden. Leden, die onverhoopt nog geen lidmaatschapskaart hebben ontvangen, worden verzocht hun giro/bankafschrift mee te brengen. Aan de kassa kan eveneens tegen kwitantie de contributie worden betaald. Betaal echter bij voorkeur tijdig met de toegezonden accept-girokaarten.

HOOFD SECRETARIAAT

In de krant heeft U een maand geleden een advertentie kunnen lezen voor een Hoofd Secretariaat.

De reden hiervan was de benoeming van Kitty Warburg tot secretaresse van het PSVI.

Een gevoelig verlies voor het partijsecretariaat, maar gelukkig niet voor de partij want het PSVI zal de komende tijd kunnen profiteren van haar enthousiasme, werkracht en ervaring. Kitty Warburg is vanaf eind 1976 op het secretariaat werkzaam geweest en heeft vanaf september 1977 als Hoofd Secretariaat de volledige verantwoordelijkheid voor het reilen en zeilen van dit "soms overbelaste zenuwcentrum van D'66" gedragen. Zij had een part-time baan, maar was er meer dan full-time. D'66 is haar voor zo'n inzet veel dank verschuldigd.

Gelukkig is het hoofdbestuur erin geslaagd op korte termijn in de vakature te voorzien. M.i.v. 15 maart a.s. is Emmij Bolsius benoemd tot full-time Hoofd Secretariaat. Zij is 26 jaar oud en woont in Zoetermeer. Kortgeleden heeft zij haar studie Sociale Geografie aan de Rijksuniversiteit in Utrecht voltooid. Naast haar studie heeft zij zich vooral beziggehouden met diverse organisatorische taken zowel binnen als buiten het universiteitsverband.

Zij heeft zich bereid verklaard deze zware taak te aanvaarden en wij hopen, dat zij de gelegenheid krijgt - ook van alle Democraatlezers - zich degelijk in te werken. Samen met haar en de andere medewerkers zal het hoofdbestuur er naar streven het landelijk secretariaat verder uit te bouwen tot een goed en doelmatig funktionerend orgaan.

Frans Rogier

U I T N O D I G I N G

voor de 22ste Algemene Ledenvergadering
 van de Politieke Partij Democraten '66
 op 22 april 1978 in de Buitensociëteit
 in Z W O L L E

CONCEPT-AGENDA

- 10.00 uur: 1. Opening door de partijvoorzitter en voorstellen van de congresleiding
- 2. Benoeming notulencommissie en stemcommissie
- 3. Goedkeuring congresreglement
- 4. Vaststelling van de agenda
- 5. Verkiezing rapportagecommissie en geschillencommissie
- 10.15 uur: 6. Discussie en besluiten over de Europese Verkiezingen
- 11.40 uur: 7. Financiën
  - a. overzicht financiële situatie 1977 en 1978
  - b. vaststelling contributieregeling 1978
  - c. verkiezingsfonds en fondsenwerving
  - d. bijdrageregeling regio's
- 12.20 uur: 8. Presentatie kandidaten voor het bestuur van het Politiek Scholings- en Vormingsinstituut
- OPENING STEMBUSSEN
- 12.30 uur: 9. Rede partijvoorzitter
- 13.00 uur: 10. LUNCHPAUZE
- SLUITING STEMBUSSEN
- 13.45 uur: 11. Discussie over "Grondslagen D'66"
- 15.00 uur: 12. Rede fractievoorzitter
- 15.45 uur: 13. Goedkeuring definitieve tekst van de Statuten
- 16.15 uur: 14. Verkiezingscampagne gemeenteraden 1978
- 16.45 uur: 15. Uitslag stemmen
- 17.00 uur: 16. Sluiting

CONGRESSTUK E C D 2

CONCEPT CONGRES REGLEMENT

Artikel 1.

Het congres is een Algemene Ledenvergadering van D'66.

Artikel 2.

Moties en amendementen voor de ALV van 22 april 1978 moeten uiterlijk op donderdag 13 april 1978 om 17.00 u. op het landelijk secretariaat D'66, Javastraat 6, te Den Haag, zijn.

De moties en amendementen moeten door tenminste vijf leden van D'66 ondertekend zijn en verzonden worden t.a.v. de rapportagecommissie.

Zij zullen in het congresboek worden opgenomen, dat op de ALV zal worden verstrekt.

Artikel 3.

De rapportagecommissie heeft het recht op grondslag van de ingediende moties ook tijdens de algemene ledenvergadering amendementen in te dienen.

Artikel 4.

Het congres wordt geleid door drie voorzitters, die worden aangewezen door het hoofdbestuur. Bij de behandeling van een onderwerp waarbij één van de voorzitters uit hoofde van enige partijfunctie is betrokken, treedt deze niet als fungerend voorzitter op, zolang de behandeling van dit onderwerp duurt.

Artikel 5.

De fungerend voorzitter heeft het recht spreektijd te verdelen en te beperken. Beslissingen van de congresleiding zijn bindend behoudens onmiddellijk beroep op het congres, dat daarover stemt zonder discussie.

Artikel 6.

De behandeling van amendementen en moties geschiedt als volgt:

1. de indiener of een door hem aangewezen lid van D'66 geeft desgewenst een beknopte toelichting;
2. de fungerend voorzitter verleent degenen, die zich volgens de bij de congresleiding berustende sprekerslijst als spreker hebben aangemeld, in volgorde van aanmelding het woord;
3. het hoofdbestuur en de rapportagecommissie kunnen aan het congres een advies omtrent het voorstel geven;

4. de fungerend voorzitter brengt de amendementen in volgorde van ingrijpendheid in stemming en daarna het al dan niet geamendeerde voorstel;
5. de fungerend voorzitter brengt resoluties en moties over een bepaald agendapunt in stemming als alle resoluties en moties over dat agendapunt zijn toegelicht. De fungerend voorzitter bepaalt de volgorde waarin de resoluties en/of moties in stemming worden gebracht.

Artikel 7.

Het congres begint met het aanwijzen van een stemcommissie en een notulencmissie op voordracht van de congresleiding.

Artikel 8.

De stemcommissie registreert de uitgebracht stemmen, beslist daarover zonder beroep over de geldigheid daarvan en constateert de uitslag van de stemmingen.

Artikel 9.

Tenzij de statuten of het huishoudelijk reglement anders bepalen, neemt het congres besluiten met absolute meerderheid van stemmen. Indien geen van de aanwezige leden stemming wenst kan het congres bij acclamatie een besluit nemen. Over niet in de agenda opgenomen onderwerpen kunnen geen besluiten worden genomen.

Artikel 10.

Ieder bij de stemming op het congres aanwezig lid van D'66 kan één stem uitbrengen.

Artikel 11.

Stemming over personen geschiedt schriftelijk. Over zaken wordt gestemd op een door de congresleiding te bepalen wijze.

Artikel 12.

In gevallen betreffende de gang van zaken tijdens het congres waarin dit reglement niet voorziet, beslist de congresleiding met inachtneming van de statuten en het huishoudelijk reglement.

ingezonden BRIEVEN

REACTIE OP HET VRAAG- EN ANTWOORDSPELLETJE OVER VOLKS-GEZONDHEID IN DEMOCRAAT 1/78, pag. 13 e.v. ★

Bij het lezen van dit stuk heb ik nogal wat streepjes in de marge gezet. Vaak kreeg ik de indruk dat het antwoord langs de vraag heen ging. Laat ik bij het begin beginnen. De nationalisatie van de gezondheidszorg. Het antwoord staat bol van de democratiseringsgedachten, maar een standpunt, zelfs over partiële nationalisatie, lees ik niet. Er valt m.i. ook vanuit D'66 standpunt wel meer over te zeggen.

Dan komt de mening van Caspari over de klassenverpleging. Welk recht een patient heeft om uit verschillende klassen te kiezen is mij volstrekt onduidelijk. Het hangt uitsluitend af van de dikte van zijn portefeuille. Of meent dokter C. werkelijk dat derdeklas patienten zo graag op zaal liggen? En ging het nu nog alleen om de "hotelfunctie" van het ziekenhuis, dan zou men kunnen redeneren dat er altijd mensen zijn die alleen in driesterren gelegenheden wensen te bivakkeren. Maar wat is de rechtvaardiging van een verschil in prijs per klasse van een en hetzelfde lab. onderzoek, dezelfde röntgenfoto, narcose of operatie? Je zou bijna aannemen dat er dan toch echt een verschil in medische zorg (vuldigheid) zou moeten bestaan.

Vervolgens wordt de stelling geponeerd (en bevestigend beantwoord) dat de patient "dan ook zelf aansprakelijk zou moeten worden gesteld wanneer hij ziek wordt door factoren waar hij zelf iets aan kan doen zoals overgewicht en roken." Kan iemand mij vertellen hoe dat dan moet met een voetbalknie of een tennisarm? Wie draait er op voor de kosten van een beroepsziekte? De werkgever soms? En de vraag waarom iemand zoveel rookt, is dat geen medische? Laten we dat

overgewicht helemaal maar vergeten. De meningen daarover zijn nogal verdeeld (mij dunkt trouwens dat dit begrip eerder racistisch - lang, slank, blond - dan medisch is gedefinieerd). Om mensen bewust te maken van hun eigen inbreng m.b.t. hun gezondheid bestaat er maar één democratische manier en dat is voorlichting. Elke andere benadering komt al gauw griezelig dicht bij dwangbehandeling.

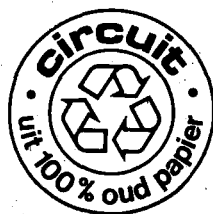
Een opmerking over de kosten van de gezondheidszorg bij een dienstverband van de artsen. De grootte van de besparingen zou best eens meer kunnen zijn dan C. meent. Er is door de ziekenfondsen bij herhaling op gewezen dat er grote verschillen bestaan tussen de declaraties van medici van eenzelfde specialisme. In dienstverband hebben specialisten geen belang meer bij klinische boven poliklinische behandeling, geen belang meer bij het aantal opnamedagen, bij meer of minder spreekuurvisites en ga zo maar door. Dit aspect kan niet worden verwaarloosd.

Het zou ideaal zijn als de kwaliteitsbeheersing alleen aan beroepsgenoten kon worden overgelaten. Helaas leert de praktijk dat dit niet naar behoren blijkt te kunnen functioneren. Ik pleit daarom voor een uitgebreider bevoegdheid van de Hoofdingpectie, met eventueel zelfs opsporingsbevoegdheid.

Bij het onderwerp "opslag van patientengegevens" valt het mij op dat degene over wie het gaat niet wordt genoemd als medebeheerder van de opgeslagen gegevens. Over het recht op inzage en correctie: geen woord. Over de mogelijkheid voor de patient om centrale opslag van zijn privé medische gegevens te weigeren: geen woord. Zo zijn we dan twee geheime bestanden rijk in Nederland: de BVD en de CMR.

De WG Volksgezondheid zou misschien gebaat zijn met een meer niet-medische benadering van verschillende problemen in de gezondheidszorg, met name een meer economische, en waar het de patient betreft een meer algemeen menselijke, persoonlijke aanpak in zaken van b.v. "consumptie" en patientenrecht.

Marieke Cohen Jehoram-van der Horst

JAN TERLOUW

*Op 17 januari jl. was de be-
raadslaging over de rege-
ringsverklaring van het ka-
binet Van Agt aan de orde.
Als wij de bijdrage die
Jan Terlouw namens de D'66
fractie in 1e termijn uit-
sprak integraal zouden af-
drukken, dan vergt dat ruim
10 pagina's van deze Demo-
craat. In verband hiermede
volgt hieronder slechts het
eerste gedeelte, waarin hij
ingaat op de kabinetsforma-
tie, de opstelling van de
D'66 fractie en de werke-
loosheid.*

De heer Terlouw (D'66): Mijnheer de Voorzitter! Naar het schijnt, is het de wens van 77 van de 150 leden van deze Kamer dat ons land voor enige tijd wordt geregeerd door een Regering, steunend op de fractie van de VVD en op een groot deel van de fractie van het CDA, terwijl de rest van de CDA-fractie het ook wel wil, maar anders. Wij zijn nog steeds niet bij machte de precieze aard van dit 'anders' te doorgronden.

Daarover meteen twee concrete vragen; op de eerste daarvan weet ik het antwoord.

1. Is het waar dat niet de gehele fractie van het CDA zich gebonden voelt aan het regeerakkoord, zodat

voor de punten waarop compromissen zijn gesloten géén Kamermeerderheid is gegarandeerd?

2. Acht de VVD-fractie zich wel volledig aan dit akkoord gebonden, nu er voor de punten waarop zij het meest heeft ingeleverd wellicht wel een meerderheid zal zijn - namelijk met steun van de dissidenten - en voor de punten waarop het CDA het meest heeft ingeleverd, wellicht geen meerderheid zal zijn, namelijk zonder de steun van de dissidenten? Zo ja, vanwaar deze ongelooflijke soepelheid van de zijde van de VVD?

De fractie van D'66 zal dit kabinet met de vereiste zorgvuldigheid en met

inachtneming van geschreven en ongeschreven regels van de democratie behandelen. In de politiek is het soms gewenst om volstrekte vanzelfsprekendheden toch uit te spreken. Daarom meld ik maar even dat het kabinet van ons geen slagen onder de gordel heeft te verwachten, noch onredelijke aanvallen. Dit zegt op zich zelf nog niets. Hoe onze fractie tegenover dit kabinet staat, zal ik u in de loop van dit betoog mededelen.

Ofschoon het in de afgelopen maanden veelvuldig in de publiciteit is geweest, vind ik het gewenst, ook in deze zaal te zeggen waarom D'66 heeft geweigerd, deel te nemen aan een Regering met CDA en VVD. Wij zijn van mening dat kiezers het recht hebben om te weten wat er met hun stem zal worden gedaan. Het is tot nu toe niet gelukt, dit vorm te geven via hervormingen van Grond- en Kieswet en evenmin via een meerderheidsstrategie; hierbij denk ik aan de progressieve volkspartij. Daarom was het minste wat wij konden doen: vóór de verkiezingen zeggen, welke regeringsvorming wij zouden bevorderen, namelijk een Regering van PvdA, CDA en D'66, dat wil zeggen voortzetting van het beleid in hoofdlijnen van het vorige kabinet. De PPR had zich daar zelf van gedistantieerd en was daarom niet in de strategie opgenomen.

Er is van heel wat kanten - ook vanuit onze eigen partij - aandrang op ons uitgeoefend om, terwille van het landsbelang, van deze lijn af te wijken en het CDA/VVD-kabinet een bredere basis te geven. Wij achten evenwel getrouwheid aan een verkiezingsbelofte een zaak van politiek en dus van landsbelang die alle andere belangen te boven gaat, zolang er geen sprake is van ontwikkelingen die zo extreem zijn dat voorgaande afspraken daardoor hun betekenis verliezen.

Daar komt nog iets bij. In het algemeen zijn verkiezingsuitslagen op veel manieren te interpreteren. Maar in dit geval is er wel een heel kromme redenering voor nodig om uit de verkiezingsuitslag van 25 mei iets anders te lezen dan dat een grote meerderheid van het Nederlandse volk wilde dat het beleid van het vorige kabinet op hoofdlijnen zou worden voortgezet. Daarom had het lang beoogde kabinet van PvdA, CDA en D'66 er moeten komen. Er is een fundamentele zwakte in ons parlementaire stelsel blootgelegd nu, ondanks de wens van zo velen, in ons land, ook van zo velen hier in Den Haag, dat kabinet er niet is gekomen.

Ik ga hier nader op in. In juni vorig jaar begon de eerste formatie met strijd over de vraag of D'66 al dan niet zou deelnemen aan de nieuwe Regering. Het CDA was daar tegen. Dit was machtsstrijd op z'n smalst, met brute overschrijding van ongeschreven regels van de democratie. Immers, D'66

had deelgenomen aan het vorige kabinet, had in de verkiezingsstrijd het kabinetsbeleid mede voor zijn verantwoordelijkheid genomen, had gepleit voor voortzetting van het beleid in hoofdzaken en had gewonnen (en zoals iedereen weet, heel wat overtuigender dan de twee zetels suggereerden). Onder zulke omstandigheden een loyale partner uit het vorige kabinet buitenspel te willen zetten, is haast ongelooflijk. Ik ben geneigd om te vragen wat die D in CDA nu eigenlijk precies betekent. Ik weet dat ook bij de PvdA individuele stemmen opgingen (van niet de geringste leden) om D'66 te wippen, maar dat werd geen fractiebesluit. En daar heb ik mee te maken.

Ik vertoef nog even bij die eerste weken van de formatie.

U herinnert zich dat er zich na die strijd om D'66 vervolgens een procedurestrijd ontspoon over de vraag of een viertal versmaarde wetsontwerpen eerst aan de orde moest komen, of niet. De PvdA had voor de verkiezingen spijkerharde afspraken geëist, en het CDA had verklaard geen voorwaarden vooraf te willen.

Welnu, ik kan u als ooggetuige melden dat de opposanten tijdens deze besprekingen uiterst hoffelijk met elkaar omgingen. Maar, zoals de vruchtbare, leven-brengende grond slechts een zeer dunne laag is van de aardbol, zo bevond ook deze hoffelijkheid zich aan de oppervlakte. Daaronder zat het graniet van de keiharde machtsstrijd.

De PvdA zei niet: kom aan, wij hebben zo enorm gewonnen, zij zijn zo kwetsbaar met hun kersverse, intern rammelende CDA, gun hun een procedureveroordeel. En het CDA zei niet: allee makkers, gij waart de winnaars, u zij aanvang met de bespreking van deze u zo dierbare wetsontwerpen gegund. Geen sprake van. Ik heb in mijn aantekeningen uit dit grijze verleden gevonden dat al tijdens deze inleidende schermutselingen het woord 'on-aanvaardbaar' is gevallen.

De inleiding paste op het vervolg. Er is een machtsstrijd gevoerd die waarschijnlijk in formaties zijn weerga niet kent in de Nederlandse politieke geschiedenis.

Betekent dit nu dat de politici harder of onbuigzamer zijn geworden? Ik denk het niet. Niet zozeer de politici zijn veranderd, maar de samenleving.

De samenleving moge in een menigte opzichten knellender geworden zijn, en beklammerender, er is sinds de zestiger jaren ook een aanzienlijke liberalisatie gaande. Het is moeilijker de mensen klein en ja-knikkerig te houden. Fractieleden wensen inspraak in wat hun onderhandelende fractievoorzitter uitspookt, advies- of partijraden tonen een levendige belangstelling voor wat de fractie doet en doen daar afspraken over, leden van de politieke partijen nemen niet langer volautomatisch

aan dat wat de partijtopy doet, welgedaan is. En zo hoort het ook.

Voegen we hierbij de veel grotere openbaarheid, dan is het niet zo moeilijk te begrijpen dat onderhandelingen in een formatie moeilijker en moeizamer tot resultaat leiden dan vroeger. Misschien wordt het zelfs onmogelijk op deze manier.

Formatie I, onder de schijnwerpers, lukte zelfs in zes maanden niet; formatie II, bij kaarslicht, was in een paar weken rond.

Met name Vis in zijn columns in NRC/Handelsblad – maar ook anderen – heeft er terecht op gewezen dat die eerste lange formatiepoging zich niet kenmerkte door gesjoemel. Integendeel, er werd juist niet gesjoemeld; er werd, opgejaagd door het licht van de publiciteit, keihard gevochten voor het eigen programma, voor de eigen achterban.

De conclusie moet wel zijn dat ons kiesstelsel de directere betrokkenheid van fractieleden, partijleden en burgers, en de grotere openbaarheid niet verdraagt. Is dat een reden om het streven naar 'de burger bij het bestuur' en naar grotere openheid en openbaarheid weer af te schaffen? Natuurlijk niet. Het is een reden om het kiesstelsel en de wijze waarop wij kabinetten formeren nog eens ernstig onder de loep te nemen.

Zoals bekend hebben voorstellen, gedaan door de vorige regering, onder andere geïnspireerd door D'66, om wijzigingen in het kiesstelsel aan te brengen het hier niet gehaald. Dat kan geen reden zijn om niet te blijven nadenken over verbeteringen, vooral nu zo schrijnend duidelijk is aangetoond dat we vastlopen met de oude methoden.

Er zijn vele andere mogelijkheden. De voorzitter van D'66, Glastra van Loon, heeft er enkele voorgelegd aan ons laatste congres. Ik noem hier een ander voorbeeld, slechts een voorbeeld. Stel dat iedere partij bij verkiezingen, behalve haar kandidaat-kamerleden, ook een kandidaat mag stellen voor premier. Het kan haar eigen lijsttrekker zijn, het kan de lijsttrekker zijn van een andere partij, of nog iemand anders. In een tweede verkiezingsronde, een week later te houden, wordt de nieuwe premier gekozen uit de twee die het best uit de vorige ronde te voorschijn zijn gekomen.

De heer **Schakel** (CDA): Moeten al die kiezers dan weer opdraven?

De heer **Terlouw** (D'66): Ja hoor, de kiezers willen best nog een keer naar de stembus gaan.

De heer **Schakel** (CDA): En al die stembureaus weer bezetten?

De heer **Terlouw** (D'66): Men kan best een klein beetje moeite voor de democratie over hebben. Het aardige is dat de kiezers de vorige keer hebben be-

-- met de roos in de vuist --

wezen dat zij zich wel degelijk interesseren voor het functioneren van de parlementaire democratie.

De heer **Schakel** (CDA): Bespaart u zich die getalsmatige afgang!

De heer **Terlouw** (D'66): Ik zou dat graag uitgezocht willen hebben via een proefondervindelijk experiment. Het is jammer, dat je daar de Gronden Kieswet voor moet veranderen en dat is een heel werk.

Om mijn voorbeeld af te maken wijs ik erop dat het bij die tweede ronde partijen, wier kandidaat niet zo gelukkig was om bij de eerste twee te behoren, natuurlijk vrij zou staan om hun kiezers eventueel een stemadvies te geven.

Ik kan ook zeer de lezing aanbevelen van het artikel van professor Burkens in het Nederlands Juristenblad van de vorige week. Hij stelt iets anders voor, waaraan geen grondwetsherziening te pas komt. Dit zijn, zoals ik al zei, voorbeelden en geen voorstellen. D'66 zal zich zeker in deze en andere mogelijkheden verdiepen in de nabije toekomst. Mijn vraag aan de Regering en met name aan de Minister-President is of hij het met ons eens is dat er iets moet gebeuren en of de Regering bereid is het probleem in studie te nemen.

Tot dusverre heb ik de schuld van wat er is gebeurd voornamelijk gegooit op ons systeem van kiezen en van kabinetten-formeren, op maatschappelijke ontwikkelingen, op onpersoonlijke zondebokken dus.

Het daarbij laten, is iets te gemakkelijk.

De formatie van een kabinet van PvdA, CDA en D'66 had moeten slagen. Alle betrokken partijen noemen zich democratisch en hadden daarom de plicht de verkiezingsuitslag te honoreren. Ik heb mij het hoofd gepijnigd met de vraag waar ik fouten heb gemaakt in de formatie. Had ik harder moeten roepen, ook naar buiten toe, 'wees niet zo onredelijk', 'hou op met dat machtsdenken', 'verlaat de vertragingstactiek', nu eens naar de één dan naar de ander?

Onze kwetsbare positie heeft ons nooit geïnspireerd om programmatische concessies te doen (degenen die kwaadaardig beweren, dat wij achter de PvdA hebben aangelopen moeten maar eens proberen dat met voorbeelden aan te tonen), maar hoopte wel tot enige bescheidenheid met het uiten van beschuldigingen.

Voor D'66 heeft steeds voorop gestaan dat de formatie moest slagen. Voor ons was er geen andere keus, was er hiervoor geen redelijk alternatief, want democratie is de heerschappij van het volk. Bij deze verkiezingsuitslag mocht er geen ander kabinet komen dan dat van PvdA, CDA en D'66.

Keer op keer hebben wij dan ook medewerking gegeven aan voorstel-

len van formateurs en informateurs uit PvdA- en CDA-kring, ook als wij die voorstellen minder gelukkig vonden. En wij deden dat niet, omdat wij zo nodig aan de macht moesten. Als wij macht hadden gewild, dan zaten wij nu in dit kabinet. Wij waren heus wel welkom. Bij de VVD in ieder geval. Ik vind het heel begrijpelijk dat wij welkom waren; trouwens, de VVD was fatsoenlijk genoeg om D'66 ook mee te rekenen bij haar (op zichzelf wonderlijke) voorstellen voor een nationaal kabinet. Maar het is bitter te bedenken, en het gééft ook te denken over de mentaliteit van het CDA, dat D'66 meer welkom was in dit kabinet, dan in de combinatie die zoveel beter de wens van de kiezers weerspiegelde.

Begrijpt u mij goed, mijnheer de Voorzitter, ik denk er niet over om het mislukken van die eerste formatieopgave eenzijdig op de schouders van het CDA te leggen. Daarvoor hadden wij te grondige bezwaren tegen de meerderheidsstrategie (de 8-7-1-strategie) van de PvdA. Maar het CDA had nooit mogen vluchten in deze combinatie, want recht doen aan een zo duidelijke verkiezingsuitslag gaat in een democratie boven alle andere overwegingen.

En daarom voelen wij ons verontwaardigd dat dit kabinet er zit.

Er is natuurlijk veel meer over te zeggen waarom de eerste kabinetsformatie is mislukt en de tweede zo snel is geslaagd. Veranderen is moeilijker dan hetzelfde laten. Nieuwe wegen zoeken is tijdrovender dan voortsukelen op oude paden. Concretiseren van idealen is zwaarder werk dan het opschrijven van idealen.

Het is duidelijk dat een groot deel van de leden van de fractie van het CDA het maar wat fijn vond om met de VVD een rustig conservatief beleid te gaan voeren, in plaats van dat griezelige concreet inhoud gaan geven aan wat het CDA-programma 'niet bij brood alleen' strikt genomen wel in het vooruitzicht stelde. Geschreven woorden maken nog niet progressief. Dat doet concreet beleid.

Sommige leden van de CDA-fractie zouden wel anders willen, en misschien ook wel een paar leden van de VVD-fractie. Iedere politieke partij is nu eenmaal een verzameling vreemdgoed, mijn eigen partij niet uitgezonderd. Maar, normaal gesproken mag je op een zekere consistentie in gedrag rekenen van een fractie. Nu heeft de heer Van Agt op 7 december doen weten aan de heer Van der Grinten dat 'een aantal' leden van zijn fractie het CDA/VVD-kabinet niet voor hun politiek-parlementaire verantwoordelijkheid wilde nemen. Dat is duidelijke taal. Wat verder is gebeurd heeft de helderheid van koffiedik.

Het is mij vanmiddag ook duidelijk geworden: geen meerderheidskabinet, geen minderheidskabinet. Een

van die zeven wordt dan ook nog fractievoorzitter.

De heer **Aantjes** (CDA): Laat u mij er ook mee feliciteren?

De heer **Terlouw** (D'66): Het is dus waar, wat de heer Den Uyl zei: De heer Aantjes wil steeds meer gefeliciteerd worden. Ik vind het vreemd, dat de grootste regeringspartij een eerste woordvoerder heeft, die geen parlementaire verantwoordelijkheid voor dit kabinet wenst te dragen. Maar hij spreekt wel filosofische woorden over binding en gebondenheid. Het lijkt wel een gewondenverpleegster, die niet op het goede woord kan komen. Misschien kan ik een handreiking doen. Wat denkt de heer Aantjes van het woord 'noodverband'? Ik geloof, dat die zeven dissidenten het kabinet nog hartelijker liefhebben dan de anderen. Of zo iets. Wat je noemt, politiek op de tast. Of vrije liefde. Alle genoegens worden gesmaakt, maar geen boterbriefje. Dus misschien toch nog kansen voor ongerechtvaardigde alternatieve samenlevingsvormen?

Het jaar 1977 heeft een toekomstige samenwerking PvdA/CDA en D'66 zwaar op de proef gesteld. Het lijkt mij dat een D'66-congres voor volgende kamerverkiezingen er heel wat minder gemakkelijk toe zal komen om het CDA een voorkeursbehandeling te geven, zoals begin 1977.

Volledigheidshalve wil ik hier vermelden dat voor wat D'66 betreft het eerste regeerakkoord nu is vervallen. Er stonden natuurlijk veel punten in waarmee we het hartelijk eens waren (de overgrote meerderheid zelfs), maar wij geven er de voorkeur aan om de oppositie tegen dit kabinet onafhankelijk te voeren, gebaseerd op de samenhangende visie van waaruit het D'66-programma is geschreven. Dit programma zal dan ook de toetssteen van ons handelen zijn.

Hoe zal de fractie van D'66 zich tegenover het kabinet opstellen? Het kabinet heeft van ons niet te verwachten dat wij verbitterd afwijzen alles wat zij voorstelt. Komt het kabinet met iets wat, in onze ogen, goed is, dan zullen wij zeggen: prima. Komt er iets wat we slecht vinden, dan zullen we zeggen: foei.

Maar voortdurend zullen we in ons achterhoofd hebben dat dit kabinet er niet behoorde te zitten. Want we moeten aannemen dat dit kabinet niet gewild is door het Nederlandse volk. Dat schept het wrange kader waarbinnen we als oppositiepartij zullen opereren.

Vijandschap hoeft het kabinet niet tegemoet te zien. Zolang 77 van de 150 collega's het kabinet overeind willen houden moet dit kabinet het land regeren, en dat zal zo goed mogelijk moeten gebeuren. Lezend het regeerakkoord en de regeringsverklaring, zijn er beslist wel enkele van onze doelstellingen die we met behulp van deze Re-

gering kunnen werwezenlijken. Dat zullen we dan niet laten.

Prima of foei, al naar gelang. Ik vrees dat in veel gevallen noch prima, noch foei van toepassing zal zijn. Laten we eens even aannemen dat het kabinet is samengesteld uit zestien + zestien zeer fantasierijke dames en heren; een gewaagde veronderstelling, maar toelaatbaar als gedachtenexperiment. Stel er is een overmaat aan verbeeldingskracht, dan nog is het zeer de vraag of die tot gelding kan komen. Want het kabinet heeft geen bewegingsruimte, omdat het steunt op slechts 77 parlementsleden, van wie dan nog 7 dissidenten.

Natuurlijk, juist in zwakte heeft men verbeeldingskracht nodig, kan men zeggen, maar welk ander nut heeft fantasie voor de aan handen en voeten geketenden dan de bespiegeling? Maar wat vermoei ik mij met gedachtenexperimenten. De regeringsverklaring is een fantasieloos stuk. Dat is een hard oordeel, maar de Regering heeft dan ook nog geen enkele knoop doorgehakt, wat zeg ik, nog geen strik losgetrokken. Het stuk bestaat uit oude zinnen.

Toch zal het verschil met het vorige kabinet niet meteen zo duidelijk zijn. Voortsukkelen langs bekende paden, waarbij van lieverlee het tempo achteruitgaat, kost weinig energie; toevoeging van energie is nodig bij verandering van koers, en verhoging van tempo. Het vorige kabinet heeft een paar aardige dingen gedaan, die heel veel energie van het kabinet hebben gekost, met name op het gebied van natuurbescherming. Zal dit kabinet ook de innerlijke kracht hebben om dingen te doen die tegenstand oproepen, ook in eigen kring? Wij zijn er bang voor, wij vrezen dat het stilstand wordt. Maar, door ideeënarmoede zal er geen stagnatie hoeven op te treden. Onze fractie is van plan om met grote bereidwilligheid op tal van gebieden ideeën op tafel te leggen, en wel hier, in deze zaal.

Wij zullen het kabinet zeer kritisch volgen, maar in de zin van een actieve oppositiepartij, die via constructieve voorstellen aangeeft hoe het ons inziens beter kan.

Bij de algemene beschouwingen van anderhalf jaar geleden heb ik gesproken over de gevaren van de materialistische westerse cultuur. Een cultuur gericht op het doelmatige, het materiële. De grenzen van de materiële expansie komen echter in zicht, en we zien niet-materieel gerichte stromingen sterker worden. De politiek moet hierop inspelen. Werkloosheid bij voorbeeld heeft een materiële en een niet-materiële kant, namelijk de aspecten die te maken hebben met het productieproces en met de werkloosheidsuitkering, en de aspecten die de ellende van het werkloos zijn betref-

fen. Het is hoog tijd om die tweede categorie problemen meer aandacht te geven. Ik kom daar zo dadelijk nog op terug.

Waar het me nu even om gaat is dat voor D'66 het niet-materiële ook betekent het individuele. De overheid zorgt, naar haar aard, gemakkelijker voor een gecatalogiseerde groep dan voor een individu. Gehandicapten bij voorbeeld, krijgen in ons collectivistisch getinte systeem veel te weinig kans voor een individuele ontwikkeling, die bij ieder persoonlijk past. En de sterk gegroeide invloed van de centrale overheid heeft het afschuifstelsel versterkt, heeft het groepsegoïsme en het persoonlijk egoïsme doen toenemen. Voor een automobilist met panne stoppen we niet meer. Steeds vaker hoor je de klacht dat, als iemand in de gracht is gevallen, de omstanders als verstard staan te kijken zonder iets te doen, als verwachten zij dat de overheidsdrenkelingendienst het slachtoffer wel zal komen redden.

Individu-gerichte politiek, het collectief is de laatste jaren voldoende aan z'n trekken gekomen. Dit betekent niet dat de overheid niets moet doen. Het betekent dat de overheid de kaders moet scheppen waarin zelfstandige, verantwoordelijke mensen zich kunnen ontplooiën. Ik geloof niet zo in 'kleine mensen'. Toegegeven, systemen zijn er vaak op uit om mensen klein te maken en dat lukt dan vaak aardig, maar het is geen goed uitgangspunt. De politiek van D'66 is niet: er zijn een heleboel kleine mensen en die zullen we wel eens helpen. Wij zeggen: ieder mens is uniek, en onze politiek zal erop gericht zijn hem/haar de kans te geven dat waar te maken.

Democratie is nog maar voor een klein deel een verworvenheid; voor het grootste deel is het een streven. In het Franse blad *Esprit* van vorige maand stond (vrij vertaald): 'Erkennen van de grenzen van de rede, en van de kracht en waarde van conflicten, bestrijden van de scheiding van ervaring en deskundigheid, dat wil zoveel zeggen als het concretiseren van de simpele gedachte: de democratie is een toekomst.'

Ik kom terug op het niet-materiële aspect van de werkgelegenheid en ik wil iets zeggen over de kwaal en over de remedie. Volledige werkgelegenheid, in de zin van iedereen 40 uur per week werken, lijkt een onhaalbare en zelfs onwenselijke doelstelling te zijn geworden. We zijn er tot nu toe niet in geslaagd het beschikbare werk zo te verdelen dat er geen onvrijwillig werklozen zijn. Hierover staan goede dingen in de regeringsverklaring van gisteren. Werkloosheid lijkt een blijvend verschijnsel te worden. Maar, in plaats dat de werkloze daardoor positiever door de gemeenschap wordt aanvaard, heb ik de indruk dat hij eerder

meer met de nek wordt aangekeken.

Het IVA (Instituut voor arbeidsvraagstukken) in Tilburg heeft vastgesteld dat 92% van de werklozen in hun toestand alleen maar nadelen ziet. Een ander onderzoek wees uit dat meer dan 80% van de werklozen de wekelijkse gang naar de uitkerende/controleerende instantie (veelal de sociale dienst) als een martelgang ervaart. Volgens het IVA blijkt dat 51% van de werklozen een baan kiest met minder inkomsten dan in hun vorige betrekking.

Toch heeft een onderzoek van het CBS in 1976 uitgewezen dat 62% van de Nederlanders denkt dat er misbruik wordt gemaakt van de sociale wetten. En natuurlijk, er wordt ook misbruik gemaakt van de sociale wetten, zo goed als er aan de andere kant van het maatschappelijke schilderij gesjoemeld wordt met belastingwetten en onkostenrekeningen. En wij moeten iets doen aan dat misbruik, aan beide kanten. Maar hou me ten goede, wij vinden het nog urgenter dat er iets wordt gedaan aan de verandering van de sfeer waarin de werkloze moet leven.

Een maatregel zou kunnen zijn dat de onvrijwillig werkloze de vrijheid krijgt vrijwilligerswerk te verrichten ook gedurende de zogenaamde werktijd. Daar zijn veel mogelijkheden voor, zoals buurtwerk, hulp aan hulpbehoevenden en dergelijke. Ik hoop dan ook dat de Regering die daarover spreekt in de regeringsverklaring spoedig een standpunt zal innemen over het advies van de Sociale Verzekeringsraad, zoals de Minister-President zei.

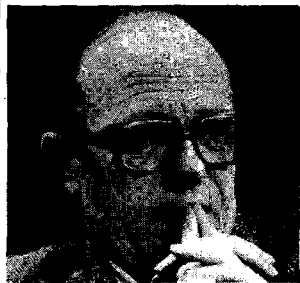
Een andere mogelijkheid is om 58-plussers, van wie de WW-uitkering toch waarschijnlijk doorloopt tot hun 65ste, de wekelijkse gang naar de sociale dienst te besparen.

Het is onze overtuiging dat, als je mensen meer vrijheid geeft, hun gevoel voor verantwoordelijkheid zal toenemen, zodat er eerder minder dan meer ontdouwingen uit zouden voortvloeien. Geef de werkloze meer vrijheid en daardoor meer verantwoordelijkheid en hij zal minder verdoeltoezien, maar deel blijven uitmaken van de gemeenschap en gemakkelijker weer aan de slag kunnen komen.

Het zou voor alle werkenden slechts een geringe achteruitgang in inkomen kosten om zeg de helft van de werklozen aan het werk te zetten in de sociaal-culturele sector. Er staan scholen leeg of zij worden gebruikt voor andere doeleinden. Groot is de werkloosheid onder de kleuterleidsters. In het district Utrecht is 15% van de werklozen onderwijzer of leraar. Dit werpt een helder licht op onze prioriteiten in een materialistische cultuur.

Uit: Handelingen Tweede Kamer 17 januari 1978

GAST rubriek

RIETKERK:

Laat ik voorop stellen aange- naam verrast te zijn reeds zo kort na mijn optreden als fractievoorzitter uitgenodigd te worden tot het schrijven van een kolom in Uw Gastenrubriek. Van deze gelegenheid wil ik dan ook graag gebruikmaken om hier uiteen te zetten hoe ik de relatie tussen mijn partij en D'66 zie.

D'66 profileert zich zelf graag als het "redelijk alternatief", als de partij die gezien moet worden als een zelfstandige vierde stroming in de Nederlandse politiek. Nu heb ik wel mijn twijfels over de vraag of er nu zo'n behoefte is aan een vierde stroming en of de door onze beide partijen nastreefde duidelijkheid niet veel meer gediend is met een vermindering van het aantal blokken dan met uitbreiding van een zogenaamde nieuwe richting. Maar dat oordeel is natuurlijk niet aan mij, maar aan de kiezer.

Bij de verkiezingen beloofde U de kiezers niet in een kabinet samen met de VVD zitting te zullen gaan nemen. U koos voor samenwerking met de P.v.d.A. In de praktische politiek in Nederland betekende dat dat een stem op Terlouw in feite een stem op Den Uyl was.

Dan de kabinetsformatie. Conform Uw verkiezingsbelofte heeft U, er gedurende al die lange onderhandelingsmaanden naar gestreefd met Den Uyl terug te keren in het Catushuis. Na maanden onderhandelen en touwtrekken knapte de zaak definitief. Op de oorzaak daarvan ga ik nu maar niet dieper in. Toen vaststond dat een coalitie PvdA

- CDA - D'66 niets kon worden gingen CDA en VVD samen aan de onderhandelingstafel. Het zou goed geweest zijn als ook D'66 daarbij betrokken was geweest. Ik meen in alle oprechtheid dat Uw partij in principe bereid had moeten zijn om aan de onderhandelingstafel met het CDA en de VVD te gaan zitten; bereid had moeten zijn om met die beide andere partners te onderzoeken of een coalitie mogelijk zou zijn geweest. Met daarbij natuurlijk de vrijheid de onderhandelingstafel te verlaten als men zich in het uiteindelijke resultaat niet zou kunnen vinden.

Ik vraag mij wel af wat het "redelijk alternatief" in dit verband betekent. Was op dat moment, en na al die maanden vruchteloos onderhandelen met de P.v.d.A., dit niet het eerst in aanmerking komend redelijk alternatief. U stelt dat in geval U besprekingen zou hebben geopend waarbij ook de VVD betrokken zou zijn geweest, U Uw belofte tegenover de kiezers zou hebben gebroken. Naar de letter genomen is dat juist. Maar man van een redelijke en pragmatische partij niet verwacht worden, nogmaals het was toen een 26 mei meer maar inmiddels een half jaar later, dat zij bereid en mentaal in staat is andere mogelijkheden althans te onderzoeken? Gezien de problemen waarvoor ons land staat was een zo breed mogelijk samengestelde regering gewenst. Dat had D'66 ook moeten bedenken.

Zouden de redelijke D'66 kiezers dit niet begrepen hebben en bereid zijn geweest mee te werken aan dit alternatief? Zouden zij de (helaas niet) opgebrachte moed niet hebben gewaardeerd? Gaat partijbelang dan altijd vóór het landsbelang? Andermaal stel ik vast dat U verkoos samen met de P.v.d.A. in de oppositie te gaan.

Ook wanneer ik kijk naar de achter ons liggende debatten over de regeringsverklaring zie ik wel erg weinig terug van een "redelijk alternatieve" opstelling. Naar zijn eigen aard trok oppositieleider Den Uyl daarbij nogal van leer. Uiteraard zijn goed recht. En wat deed D'66? Alle moties op één na die Den Uyl indiende bij dit debat werden door D'66 mede ondertekend, terwijl alle door D'66 ingediende moties de steun verwierven van de socialisten. Men bleek volledig op één lijn te zitten.

Tot zover is er met betrekking tot D'66 weinig dat mij tot enige vreugde kan brengen. U zult begrijpen dat ik weinig affiniteit voel tot een partij die in de praktische politiek zo sterk aan de leiband van de socialisten blijkt te lopen.

Maar er is ook een andere kant aan D'66, een kant die mij sterk intrigeert en die het naar mijn idee uiterst zinvol maakt elkaar eens wat beter te bekijken en niet alleen af te gaan op de gang van zaken in de dagelijkse politiek. De kant van D'66 die mij tot nieuwsgierigheid prikkelt betreft in de eerste plaats het program van Uw partij. In dit program herken ik duidelijk een aantal punten die mij aanspreken, andere waarover ik graag een discussie met U zou willen aangaan en waarbij ik het ook bepaald niet uitsluit dat wij elkaar daarbij zouden kunnen vinden. Ook in het politieke denken van D'66 gaat het om het individu. Terlouw heeft het bij de laatste algemene beschouwingen duidelijk geformuleerd: "individuele gerichte politiek, het collectief is de laatste jaren voldoende aan zijn trekken gekomen. Dit betekent niet dat de overheid niets moet doen. Het betekent dat de overheid de kaders moet scheppen waarin zelfstandige, verantwoordelijke mensen zich kunnen ontplooiën".

Dit is een uitgangspunt wat mij als liberaal natuurlijk sterk aanspreekt. In mijn bijdrage bij de algemene beschouwingen heb ik naar voren proberen te brengen dat de mens in onze maatschappij steeds meer van collectiviteiten (van organisaties en van overheden) afhankelijk wordt. Onze maatschappij dreigt steeds killender en onpersoonlijker te worden. Er komt dan ook steeds meer verzet tegen de voortgaande collectivering, schaalvergroting en massaorganisatie. Ik heb daarbij gesteld dat naar mijn overtuiging de maatschappelijke ontwikkeling onmiskenbaar duidt op een periode van heroriëntatie en dat het er nu om gaat met zekerstelling en behoud van de verzorgingsstaat, de positie van het individu daarin te versterken. Ons als VVD gaat het om een samenleving waarin de mens zoveel mogelijk de ruimte krijgt, de kans en de mogelijkheden krijgt zich te ontplooiën. Zelfstandige en verantwoordelijke dragende mensen, daar gaat het om.

Zitten in onze beide hiervoor genoemde visies geen aanknopingspunten voor een gesprek? Ik meen van wel.

Op het eerste gezicht lijkt dit aanknopingspunt voor een gesprek ook te vinden in de aanvraag van D'66 tot het lidmaatschap van de Federatie van Liberale Partijen in Europa. Dat zou kunnen bewijzen dat althans een deel van D'66 zich in liberaal gezelschap goed thuis voelt. Maar in de aanvraag zit ook iets merkwaardigs. U zoekt in Europees verband aansluiting bij de VVD - de VVD vervult in deze federatie een niet onbelangrijke rol - terwijl U iedere samenwerking met de VVD op het nationale vlak bij de laatste verkiezingen uitdrukkelijk hebt afgewezen. Wie dat een consequent en duidelijk beleid vindt mag het zeggen. D'66 is begonnen als kampioen van het pragmatisme. Daarna was de herziening van het kiesstelsel het belangrijkste. In de progressieve dreef heeft D'66 zich vervolgens als een variant op het socialisme gepresenteerd. Om daarna de indruk te wekken van een partij die liberaal zou zijn. Ik heb dat, zoals vermeld, in de praktijk nauwelijks gemerkt. Iemand kwalificeerde D'66 daarom eens als de partij van de gevonden voorwerpen. Voor mij staat D'66 in een schimmig niemandsland, zo U wilt een partij met een Januskop, een partij waarvan voor niemand duidelijk is waar zij nu precies staat. Aan de ene kant zie ik haar voortdurend kiezen voor een socialistische politiek waarbij het accent altijd sterk ligt op het versterken van collectiviteiten en systemen. Aan de andere kant hoor ik ook geluiden die mij sympathiek in de orden klinken en die mij als liberaal hoop geven. Maar misschien is dat afhankelijk van de personen die ik uit de kring van D'66 spreek. Ik vind dat er voor D'66 eigenlijk geen plaats is in onze politieke verhoudingen.

Ik ben graag bereid eens gezamenlijk te praten over de vraag welke richting gegeven moet worden aan de toekomstige ontwikkeling van onze maatschappij. Naar mijn oordeel zal het accent veel meer op het individu en de versterking van zowel zijn vrijheid als verantwoordelijkheid gericht moeten worden in plaats van op het

verder ontwikkelen van collectiviteiten en systemen, die de verantwoordelijkheden steeds meer overnemen. Wellicht dat uit een dergelijk gesprek ook een beter inzicht bij D'66-ers ontstaat over wat moderne liberale politiek betekent.

J.G. RIETKERK

* Dit moet een misverstand zijn. Zie het artikel van Herman Schaper elders in dit nummer (red.)

ONS LEDENBESTAND

door Frans Rogier
vice voorzitter organisatie

Onlangs ontvingen alle leden een brief van Jan Veldhuizen met een vijftal Signaleringen voor de ledenwerving. In deze brief werd benadrukt hoe belangrijk het aantal leden voor ons is. Onze financiële mogelijkheden zijn immers in hoge mate afhankelijk van dit ledental. Ook voor de noodzakelijke continuïteit van onze partij hebben wij meer leden nodig. In de brief van eind januari spraken wij van 8600 leden. Op 9 januari jl. toen de officiële ledentelling werd gehouden, waren dat er 30 minder. In dit aantal bevonden zich echter 106 leden, waarvan geen juist adres meer bekend is op het landelijk secretariaat (retour ontvangen post). Wij konden dus slechts 8464 leden lokaliseren, waarvan er 40 in het buitenland wonen. Dit aantal is dan ook uitgangspunt geweest van de bepaling van de verdeelsleutel in de Adviesraad. Elders in deze Democraat leest U daar meer over. Wij hebben de resultaten van deze ledentelling eens vergeleken met de vorige telling, die op 18 maart 1977 plaatsvond. Tabel 1 geeft een beeld van de aantallen leden in de regio's op beide data en de percentuele verdeling van ons ledental over de regio's. Hieruit blijkt dat onze leden nu iets beter gespreid zijn over het land, hoewel het westen en midden de bovengenoemde blijven voeren. In de afgelopen maanden is het ledental met 62,3% gestegen. Sommige regio's vertonen een veel sterkere en enkele een lagere stijging. Vooral de regio's Drenthe, Zeeland en Limburg hebben hun best gedaan.

Voor onze ledenwerving is het echter van belang te weten, waar nog een markt open ligt. Voor dit doel heb ik een vergelijking gemaakt tussen het aantal behaalde stemmen en het aantal leden in de regio's.

Tabel 2 geeft naast de aantallen stemmen en leden de verdeling in procenten over de regio's. Hieruit blijkt dat deze percentages enkele duidelijke afwijkingen vertonen. D.w.z. dat sommige regio's een groter deel van onze stemmen hebben dan leden en omgekeerd. Dit blijkt ook uit de laatste kolom van tabel 2, waarin het percentage leden t.o.v. de uitgebrachte stemmen is opgenomen. Hierbij valt op, dat de regio's Friesland, Gelderland, Noord-Holland, Zeeland, Brabant en Limburg het landelijk percentage van 1.86% onderschrijden. Een voorzichtige conclusie zou kunnen zijn, dat in deze regio's de mogelijkheden voor ledenwerving zeker aanwezig zijn. Dit geldt speciaal voor Brabant en Limburg.

Ik hoop met bijgaande cijfers een bijdrage gegeven te hebben aan onze ledenwervings-actie. Laten wij proberen ons ledental zo spoedig mogelijk te versterken. De Signalement-actie begint al te werken, want op 13 februari hadden wij reeds meer dan 50 aanmeldingskaarten ontvangen. Het aantal leden heeft inmiddels de 9000-grens overschreden. Laten wij er voor zorgen, dat wij op het voorjaarscongres minstens

10.000 leden
hebben ingeschreven.
Veel succes !!

Reactie van Jan Veldhuizen.

Het is voor mij, door alle drukte van de campagne, niet mogelijk al diegenen die suggesties en commentaar hebben opgestuurd, persoonlijk te beantwoorden. Via deze Democraat wil ik u echter bedanken voor al uw enthousiasme. En ik voel er nu veel voor om een werkgroep "communicatie" op te richten zodat af en toe in gezamenlijk overleg deze ideeën een vruchtbare basis krijgen om te gedijen.

TABEL 1 - VERGELIJKEND OVERZICHT VAN DE LEDEN PER REGIO

REGIO	Leden per 180377		Leden per 090178		Stijging van leden in % van 3/77- 1/77
	Aantal	%	Aantal	%	
GRONINGEN	282	5.4	332	3.9	17.7
FRIESLAND	123	2.4	236	2.8	91.8
DRENTHE	86	1.7	248	2.9	188.4
OVERIJSSSEL	227	4.4	489	5.8	115.4
GELDERLAND	541	10.4	866	10.3	60.0
UTRECHT	679	13.1	988	11.7	45.5
NOORD-HOLLAND	1283	24.7	1887	22.4	47.0
ZUID-HOLLAND	1467	28.3	2312	27.4	57.6
ZEELAND	47	0.9	133	1.6	183.0
NOORD-BRABANT	355	6.8	674	8.0	89.9
LIMBURG	73	1.4	209	2.5	186.3
IJSSELMEERPOLDERS	27	0.5	50	0.6	85.2
Totaal	5190	100	8424	100	62.3

TABEL 2-VERGELIJKEND OVERZICHT VAN STEMMEN EN LEDEN PER REGIO

REGIO	Stemmen 250577		Leden 090178		% t.o.v. stemmen
	Aantal	%	Aantal	%	
GRONINGEN	14.999	3.3	332	3.9	2.21
FRIESLAND	15.318	3.4	236	2.8	1.54
DRENTHE	11.239	2.5	248	2.9	2.21
OVERIJSSSEL	25.112	5.6	489	5.8	1.95
GELDERLAND	48.806	10.8	866	10.3	1.77
UTRECHT	35.075	7.8	988	11.7	2.82
NOORD-HOLLAND	102.609	22.7	1887	22.4	1.84
ZUID-HOLLAND	112.645	24.9	2312	27.4	2.05
ZEELAND	9.059	2.0	133	1.6	1.47
NOORD-BRABANT	56.471	12.5	674	8.0	1.19
LIMBURG	19.564	4.3	209	2.5	1.07
IJSSELMEERPOLDERS	1.526	0.3	50	0.6	3.27
Totaal	452.423	100	8424	100	1.86

LEDENADMINISTRATIE

De groei van ons ledental is het afgelopen jaar geweldig geweest en blijft zich gelukkig voortzetten, ook dankzij de inzet van onze leden. Helaas worstelt het landelijk secretariaat veelvuldig met het probleem de ledenadministratie up-to-date te houden. Onlangs bleek, dat het aantal niet meer dan 100 te bedragen. Natuurlijk maakt het secretariaat vergissingen, maar onze leden en de afdelings- of regiosecretariaten ook. Daarom wederom een dringend verzoek aan alle leden:

- GEEF ADRESWIJZIGINGEN EN FOUTIEVE ADRESSEN SCHRIFTELIJK DOOR AAN HET LANDELIJK SECRETARIAAT.

Advertentie

te koop aangeboden.

In prima staat (weinig gebruikt) verkerende

REX-ROTARY 1050 stencil-machine met toebehoren:
25 dozen (48 st.p.d.) stencils
14 inktpatronen dupl.inkt
15 flesjes correctie-lak
5 pakken (500 vel p.p.) papier A4.

Vaste prijs f. 1150,-
Te bevragen: tel. 070-669744

HET HOOFDBESTUUR

EUROPESE VERKIEZINGEN

door Herman Schaper
secretaris buitenland.

Enige maanden geleden heeft het Engelse Lagerhuis besloten dat in het Verenigd Koninkrijk bij de verkiezingen voor het Europees Parlement een districtenstelsel gebruikt zal worden. Dit betekent hoogstwaarschijnlijk dat deze verkiezingen niet meer, zoals oorspronkelijk afgesproken, in mei of juni van dit jaar zullen kunnen plaats vinden. Er zullen nu namelijk 81 nieuwe districten vastgelegd moeten worden en dat zal, naar men aanneemt, zoveel tijd in beslag gaan nemen dat de verkiezingen uitgesteld zullen moeten worden naar het najaar van 1978 of het voorjaar van 1979. (Volgens sommigen is de werkelijke reden overigens dat de wankele Labourregering de Europese verkiezingen niet wil laten plaats vinden vóór de nationale verkiezingen voor het Lagerhuis, omdat de zwakke positie van de regering bij een eventueel groot verlies bij de Europese verkiezingen teveel aangetast zou worden.)

Ondanks dit waarschijnlijke uitstel zal D'66 voort moeten gaan met de voorbereidingen die het treft voor de Europese verkiezingen. Niet alleen omdat er een kleine kans bestaat dat de verkiezingen toch nog in mei van dit jaar gehouden zullen worden, maar ook omdat wij eigenlijk nogal laat met deze voorbereidingen begonnen zijn, zodat wij eventuele extra voorbereidingstijd goed zullen kunnen benutten. De partij heeft het vorige jaar zijn aandacht vooral moeten richten op het schrijven van een programma, de verkiezingscampagne voor de Tweede Kamer en de opbouw van het partijapparaat, zodat er begrijpelijkerwijs met de voorbereidingen voor de Europese verkiezingen enige achterstand is opgelopen t.o.v. sommige andere partijen, die dikwijls al in 1976 met de voorbereidingen begonnen zijn. De komende maanden zullen de activiteiten binnen D'66 gebaseerd zijn op het volgende

werkprogramma, dat het hoofdbestuur onlangs vastgesteld heeft in aansluiting op de nota van Hein van Oorschot, die in de VAR is besproken en in de Democraat is gepubliceerd:

1. Het schrijven van een eigen "Europees programma"

De paragrafen van het Beleidsprogramma 1977-1981 waarin de Europese samenwerking ter sprake komt zullen hiervoor als basis dienen. Daarnaast is aan de daarvoor geëigende werkgroepen van de Wetenschappelijke Stichting gevraagd of zij, zonedig, wijzigingen of aanvullingen hierop willen voorstellen. Vervolgens zullen deze teksten samengevoegd worden tot een concept-programma dat aan het voorjaarscongres voorgelegd zal worden. Dit congres zal op 22 april plaats vinden, wat inhoudt dat er voor één en ander nog maar weinig tijd is; zo moeten de werkgroepen uiterlijk 15 februari met hun voorstellen klaar zijn. Dit "Europees programma" zal het basisdocument moeten zijn bij onze verdere opstelling voor de Europese verkiezingen, zowel bij de activiteiten binnen de partij (vormings- en scholingsactiviteiten voor kader en leden) als naar buiten bij het besluit om al - of - niet tot een federatie van partijen in de EG toe te treden en bij de nu al overal in het land plaatsvindende discussie- en voorlichtingsbijeenkomsten.

2. De voorbereiding van de ALV-beslissing of D'66 al of niet tot een federatie van Europese partijen en zal toetreden.

Dit punt heeft tot nu toe de meeste aandacht gekregen en zal op de ALV waarschijnlijk tot de meeste discussie aanleiding geven. Het hoofdbestuur wil deze ALV-beslissing zo goed mogelijk voorbereiden en zal in de komende maanden op zo ruim mogelijke schaal informatie vergaren over de verschillende alternatieven en deze informatie aan de leden presenteren. Van belang is hierbij twee aspecten te onderscheiden:

- a. het vergaren van de feitelijke informatie die nodig is voor een goede besluitvorming door de ALV over de verschillende alternatieven;
- b. het politieke advies van het hoofdbestuur aan de ALV welke van deze alter-

natieven gekozen moet worden.

Het hoofdbestuur wil met nadruk op het verschil tussen deze twee aspecten wijzen. Het eerste aspect betreft een politiek zoveel mogelijk neutrale activiteit die de leden in staat moet stellen op basis van voldoende informatie een besluit te nemen. Ook als het hoofdbestuur bijv. niet adviseert om D'66 bij de Bond van Socialistische Partijen in Europa en/of de/het D'66 leden/lid van het Europese Parlement bij de socialistische fractie aan te sluiten, zal het toch voor de leden informatie moeten vergaren over de mogelijkheid en wenselijkheid hiervan.

Als een D'66-delegatie dus in de komende maanden een bezoek brengt aan de Bond van Socialistische Partijen of aan een socialistische partij, moet dit niet opgevat worden als een liefdesverklaring aan de socialisten, slechts als de uitvoering door het hoofdbestuur van zijn verantwoordelijkheid voor een zo goed mogelijke besluitvorming in de partij. Hetzelfde geldt voor de Federatie van liberale en democratische partijen in de EG. Ook daar moeten contacten met niet worden geïnterpreteerd als een keuze voor. Dit geldt ook voor de aanwezigheid van twee D'66-leden bij het onlangs te Brussel gehouden congres van deze Federatie.

Uit de publiciteit die aan de aanwezigheid van D'66 op dit congres is gegeven, spreekt een hier nog niet genoemd aspect: het effect op de binnenlandse politiek van een keuze voor de socialistische of voor de liberale en democratische federatie. Dit is een element dat zeker betrokken zal moeten worden bij het advies dat het hoofdbestuur zal uitbrengen. Het hoofdbestuur wil er echter voor waarschuwen om dit vooralop de voorgrond te plaatsen of zelfs als uitgangspunt te nemen. Ten eerste wordt daarmee onrecht gedaan aan het intrinsieke belang van de Europese verkiezingen. Wij doen daar niet aan mee om een opening naar de VVD of de PvdA te maken, maar omdat wij de Europese samenwerking van groot belang achten. Ten tweede lopen wij zo (binnenlands redenerend) het gevaar onvoldoende

oog te hebben voor het eigen karakter van samenwerking tussen partijen van de Europese Gemeenschap en van het functioneren van het Europees Parlement. Het toetreden tot een federatie is niet hetzelfde als het sluiten van een regeerakkoord; er is een verschil tussen het opereren als een één- of tweemans fractie in de Tweede Kamer en in het Europees Parlement. Ook t.a.v. dit laatste punt: hoe functioneert het Europees Parlement, wat betekent samenwerking tussen partijen op Europees niveau, zal het hoofdbestuur informatie vergaren en aan de leden presenteren.

Na het vergaren van de informatie zal het hoofdbestuur een voorstel t.a.v. dit punt aan de ALV voorleggen.

Aanvankelijk was het de bedoeling van het hoofdbestuur om de ALV van 22 april a.s. het besluit te laten nemen of D'66 al dan niet tot een federatie van Europese partijen zal toetreden. Nu de Europese verkiezingen echter uitgesteld zullen worden t.g.v. de beslissing van het Engelse Lagerhuis, kan deze beslissing eventueel een half jaar later, op het najaarscongres, genomen worden, wat het hoofdbestuur de tijd zou geven de zaak uitgebreider voor te bereiden en de leden de gelegenheid zou geven zich in ruimere mate op deze beslissing te bezinnen.

3. Het bewust maken van de leden.

Er blijkt gelukkig al ruime belangstelling onder de leden voor de Europese verkiezingen te bestaan. Om hierop in te spelen en om verdere belangstelling te stimuleren zal het hoofdbestuur in het voor ons liggende jaar in samenwerking met de Wetenschappelijke Stichting en ons Vormings- en Scholingsinstituut, een aantal discussie- en studiebijeenkomsten organiseren. Tevens zal in de Democraat een aantal informatieve artikelen over de Europese samenwerking, het Europees Parlement, e.d. worden gepubliceerd.

4. Het vormen van kader.

Reeds nu komen er op het partijsecretariaat en de Tweede Kamerfractie een groot aantal uitnodigingen binnen voor sprekers voor fora en discussiebijeenkomsten. Dit zal nog

toenemen als de verkiezingscampagne werkelijk op gang zal komen. Hiervoor zal een aantal leden die bereid zijn zich voor D'66 bij de Europese verkiezingen actief in te zetten, getraind moeten worden. Uit deze groep zullen uiteindelijk ook kandidaten voor het Europees Parlement gerecruiteerd kunnen worden. Daarnaast zal ook het normale kader van de partij een zekere vorming t.a.v. de Europese samenwerking dienen te krijgen, aangezien ook zij ten tijde van de Europese verkiezingscampagne een rol zullen moeten spelen.

Het hierboven omschreven werkprogramma is nog niet uitputtend. Zo zal als de datum van de verkiezingen uiteindelijk is vastgesteld bijv. een campagnecommissie benoemd moeten worden. In de komende maanden zullen de hierboven genoemde punten echter de meeste aandacht krijgen.

Voor de volledigheid moet hierbij nog opgemerkt worden dat het voorjaarscongres ook nog het besluit zal moeten nemen om inderdaad als D'66 aan de Europese verkiezingen deel te nemen.

Maar, zoals al eerder in de Democraat vanuit de Tweede Kamerfractie en het hoofdbestuur gesteld is, voor een partij als D'66 die in haar politieke denken zo internationaal en vooral ook Europees gericht is kan er geen sprake van zijn om niet aan deze voor de Europese samenwerking zo belangrijke verkiezingen deel te nemen.

teloos orgaan, dat achter de Raad van Ministers en de Commissie aan mag hollen. Het moet zelf vechten voor bevoegdheden om de dooenvoudige reden dat lidstaten het niet meer bevoegdheden willen geven. De EEG zal pas democratisch zijn als het Europees Parlement (E.P.) controle heeft over het hele EEG beleid, als het medewetgevende bevoegdheid heeft die zich verder uitstrekt dan het geven van advies. Democratisch is Europa als het E.P. en de nationale parlementen invloed kunnen uitoefenen op afspraken binnen het kader van de Europese Politieke Samenwerking. Het formuleren van Europees buitenlands beleid gebeurt nu buiten elke controle om. Heeft Europa een menselijk gezicht? Nee! Europa spreekt de mensen nauwelijks aan. Het gebeurt te ver weg, te traag en buiten hen om. Democratisering en decentralisering zijn voor een "vermenselijkt" Europa voorwaarden. Voorwaarden die binnen de EEG niet te realiseren zijn. Overgedragen bevoegdheden houdt men in Brussel met beide handen vast, meebeslissen is niet mogelijk.

Welke prijs betalen we voor Europa? Nederland heeft t.a.v. een aantal zaken de positie van "voortrekker" gekregen in de wereld (kernenergie, ontwikkelingssamenwerking). Overdracht van meer bevoegdheden aan de EEG zal het volhouden van die rol moeilijker maken. Frankrijk en Duitsland hebben niet dezelfde gedachten over ontwikkelingshulp. Binnen Europa maken juist deze landen de dienst uit, niet in naam van Europa, maar uit eigen belang. Wie meent dat totaal verschillende landen kunnen samenwerken voor een gemeenschappelijk doel, heeft het mis.

Soevereiniteitsgevoelens zijn te sterk, zeker in Europa. Europa zal als club van rijke landen, als zogenaamde politieke eenheid met mogelijk een eigen kernmacht, onder de vlag van Frankrijk en Duitsland geen bijdrage leveren aan de wereldvrede, aan een veiliger Europa en aan een rechtvaardiger welvaartsverdeling. Is er een alternatief? De EEG is niet terug te draaien, dat is duidelijk. Maar dat moet dan een puur economische rol beperkte EEG blijven, optredend op die gebieden waar samenwerking persé noodzakelijk

is. Dit betekent beperkte overdracht van nationale bevoegdheden op voorwaarde van democratisering en decentralisatie van beslissingsbevoegdheid.

T.a.v. die gebieden waarop samenwerking niet persé noodzakelijk is binnen de EEG, is zoeken naar andere vormen gewenst (energie, milieu, defensie, ontwikkelingssamenwerking en financiën). Problemen die in eigen land kunnen worden opgelost, moeten aan de nationale overheid voorbehouden blijven. Ik pleit voor samenwerking tussen landen in afzonderlijke organisaties, afhankelijk van het te regelen probleem. Dit geheel van betrekkingen moet plaatsvinden binnen het kader van mondiale afspraken waarvoor de VN het geschikte forum is.

Het zoeken naar alternatieven op regionaal nivo (de EEG is niet heilig) het kritisch volgen van de EEG en het versterken van mondiale samenwerkingsvormen moet D'66 aanspreken. Zeker als D'66 die hervormingsgezinde, creatieve partij is, die het zegt te zijn. Een partij waarvoor vrede en veiligheid, rechtvaardigheid, democratie, decentralisatie, vermenselijking en achterdocht tegen macht sleutelwoorden zijn.

Jan Rood
Utrecht

LEZING OVER DE EUROPESE VERKIEZINGEN VAN 1978. ★

door Anton de Man

Afdelingen (hoe klein ook) die een spreker willen uitnodigen over de Europese verkiezingen, kunnen een beroep doen op de Europese Beweging in Nederland. In het hoofdbestuur van deze beweging hebben dames en heren zitting die deels lid zijn van de VVD, deels van het CDA, deels van de PvdA en andere politieke groeperingen. Het HB-lid De Man is D'66-er. Hij houdt zich beschikbaar voor het houden van een lezing, of als het gezelschap klein "maar fijn" is, een praatje, over het kiezen van een Europees Parlement. De onderwerpen die aan de orde komen zijn:

- Europa: geen centralisatie
- Europa, maar geen eenheids-worst

HET POLITIEK SCHOLINGS- EN VORMINGSINSTITUUT

Sinds oktober 1977 heeft D'66 een eigen Scholings- en Vormingsinstituut.

Op 28 januari jl., op de studiedag van de werkgroep 7 september van de SWB, hebben bestuur en bemanning van het PSVI zich gepresenteerd.

Het bestuur bestaat uit:

H. Groeneveld, voorzitter
H. Glaubitz, secretaris
M. van Dedem-van der Does, penningmeester
F. Cremer, lid
E. Maas, namens het HB
H. van Oorschot, namens het HB
E. Wessel-Tuinstra, namens 2e Kamerfractie

Per 1 februari is Ambro Louwe benoemd als directeur/kursusleider en Kitty Warburg zal op 15 maart in dienst treden als secretaresse.

Het PSVI gaat zich bezig houden met het organiseren van o.a. bijeenkomsten, waarbij D'66 leden en geïnteresseerden in de gelegenheid worden gesteld hun houding en vermogens (kennis, inzicht, vaardigheden) tot ontplooiing te brengen, die belangrijk zijn voor hun politiek gedrag. Dit klinkt erg fraai. In de

doorlezen naar pag. 13.

ingezonden BRIEVEN

EUROPA ★

D'66 kiest Europa als uitgangspunt voor het buitenlands beleid en als middel tot het oplossen van nationale problemen (hoofdstuk 12 beleidsprogramma). Voor welk Europa kiest D'66? Is dat een democratisch Europa? Nee! In de EEG is democratie een moeilijk begrip. Er komen Europese verkiezingen, maar dat betekent niet dat het te kiezen parlement veel bevoegdheden heeft. Het is een vrij mach-

- Hoe hoog zal de kiesdeler liggen?
- Hoeveel zetels krijgt het CDA, hoeveel de VVD, hoeveel D'66?
- Bij welke Europese partij sluit elke partij zich aan?
- Heeft een kleine partij een kans?
- Welke moeilijkheden maakt Engeland?
- Mag een Europese Parlementariër Kamerlid blijven?

Ook een afdeling van D'66 die kasperikelen heeft (zijn die er dan?) kan een beroep doen op De Man. Wie plannen heeft sture reeds thans een berichtje aan: Past. van Akenstraat 114, Roosendaal (een briefkaartje is het handigste, telefoneren is ook goed:

01650-43647), met een voorstel van een voorlopige datum.

praktijk betekent dit dat het PSVI U zoveel mogelijk van dienst wil zijn om zelf Uw politieke idealen te verwezenlijken. In de Democraat van december 1977 heeft het bestuur van het PSVI uiteengezet hoe zij tot en met mei 1978 haar activiteiten ziet. Voor de periode daarna wordt een nieuw programma uitgewerkt. De aanwezigen op de studiedag hebben reeds een aantal suggesties gedaan.

Financiël wordt het PSVI gedragen door een rijkssubsidie en een bijdrage van de partij. Dat betekent dat het budget beperkt is en er veel gedaan moet worden voor weinig geld. Het PSVI herhaalt daarom ook het verzoek aan diegenen die bekend zijn en ervaring hebben met het geven van cursussen om zich te melden bij het PSVI om zodoende op zijn/haar wijze steun te verlenen aan de activiteiten van D'66.

VACATURE PSVI-BESTUUR

Door het bedanken van H. Poolman als lid van het PSVI-bestuur is er een vacature ontstaan, waarin op het voorjaarscongres moet worden voorzien. Gegadigden kunnen zich tot 14 april 1978 kandidaat stellen d.m.v. een aanmeldingsformulier, dat op telefonisch verzoek door het secretariaat wordt toegesonden.

d'66 KURSUS

KURSUS "DE GEMEENTERAAD"

De gemeenteraadsverkiezingen staan voor de deur. In vele steden en dorpen bejveren D'66-leden zich om de kwaliteit van het bestuur te verbeteren door het ontwerpen van programma's en het stellen van kandidaten. Die kwaliteit moet echter bewaakt worden.

De omvang van het werk van de raadsleden is sterk toegenomen en zal nog verder toenemen. De toekomstige raadsleden dienen dus niet alleen kritisch gevolgd, maar ook gesteund te worden. Het PSVI acht het bijzonder belangrijk dat deze vertegenwoordigers en hun be-

leiders goed voorbereid zijn op hun functie. Ook diegenen, die al ervaring hebben worden uitgenodigd om aan deze cursus deel te nemen, niet alleen om bij te spijkeren, maar ook om hun ervaring in dienst te stellen van de anderen. Voor de kandidaten en belangstellenden heeft de Stichting Burgerschapskunde een 29-delige, schriftelijke cursus uitgebracht, inhoudende:

1. De omgeving van de gemeente:
  - plaats en taak van de gemeente
  - reorganisatie van het bestuur
  - gemeentelijke politiek en politieke partijen
  - inspraak en invloed op de gemeente.
2. De gemeentelijke organen:
  - de gemeenteraad
  - het raadslid
  - het raadslid in de raad
  - het raadslid buiten de raad
  - het college van B en W
  - de ambtenaren.
3. De gemeentefinanciën:
  - de gemeentebegroting en gemeenterekening
  - de inrichting en uitgaven van de begroting
  - inkomsten van de gemeente (deel 1 en 2).
4. Ordeningstaken:
  - ruimtelijke ordening rijks- en provinciaal beleid
  - ruimtelijke ordening, gemeentelijk beleid
  - volkshuisvesting en stadsvernieuwing
  - milieubeheer
  - verkeer en vervoer
  - economie en werkgelegenheid.
5. Welzijns- en verzorgingstaken:
  - welzijnsbeleid
  - onderwijs en vorming
  - cultuur
  - sport en recreatie
  - volksgezondheid
  - sociale zaken.
6. Overige taken en samenvatting:
  - openbare orde
  - overige taken
  - samenvatting.

Door gezamenlijke inschrijving op de schriftelijke cursus via het PSVI worden de kosten per cursus verlaagd. Het PSVI gaat deze cursus mondeling begeleiden. Gedurende 8 avonden wordt er gewerkt aan verduidelijking, D'66 standpunten, vergaderen diskussietechnieken.

1. bestuur van de gemeente
2. financiën
3. inspraak
4. rollenspel "M'n belangen staan op het spel"
5. ruimtelijke ordening
6. welzijnsbeleid
7. simulatiespel
8. follow up, aan het eind van het jaar.

Het ligt in de bedoeling om de cursus tijdens de maanden april en mei in verschillende plaatsen te houden. Om de cursus zoveel mogelijk naar U toe te brengen is het nodig een snelle inventarisatie te houden van deelnemers, begeleiders en hun spreiding. Voor de begeleiders vragen wij mensen die bekend zijn en ervaring hebben met het geven van cursussen: vergader- en discussietechniek.

Wil de mondelinge begeleiding optimaal functioneren dan is een aantal van 25 deelnemers gewenst. Kosten inclusief de schriftelijke cursus f. 30,-. Te storten op giro 3909120 t.n.v. penningmeester PSVI o.v.v. "cursus De Gemeenteraad". Reiskosten zijn voor rekening van de deelnemer. Mochten deze kosten een bezwaar zijn, neem dan contact op met Ambro Louwe, directeur PSVI, tel. 070-467188. Opgave en inschrijvingsformulieren binnen TIEN DAGEN te zenden aan PSVI, Javastraat 6, Den Haag.

Advertentie

COWADDE

Aannemende dat de kweekfunctie van de Waddenzee eerder evenredig zal zijn met de totale kustlengte, dan met de oppervlakte (evenals de effectiviteit van de radiator meer afhangt van zijn oppervlakte dan van zijn inhoud), is het doel te komen tot een meer optimale symbiose van functies voor dit gebied. Gedacht wordt aan natuurgebieden, viskwekerijen en zeilgebieden in een stabiele ecologische verhouding. In concreto kan door het plaatsen van grote (bijv. uit geprefabriceerde betonelementen opgebouwde) viskwekerijen, als kribben gestrooid opgesteld op slimme plaatsen (bijv. op de randen van de hogere waarden), de natuurlijke aanslibbing geïncanaliseerd worden, waardoor zich bijvoorbeeld nog

INSCHRIJVING DEELNEMERS

naam .....
 adres .....
 woonplaats .....
 gedurende .... jaren ervaring met raadswerk.
 telefoon.....
 voorkeursavond:
 ma di wo do vr za
 (gewenste avond omcirkelen).
 voorkeursplaats:
 .....

OPGAVE BEGELEIDERS

naam .....
 adres .....
 woonplaats .....
 telefoon .....
 heeft ervaring als cursusbegeleider ja/nee
 voorkeursplaats:
 .....
 voorkeursavond:
 ma di wo do vr za
 (gewenste avond omcirkelen)

Indien U de Democraat niet wilt verknippen, kunt U ook een briefje schrijven.

10 GRIENDEN (met zeehondenstranden), 5 BIESBOSSEN (met biologische proefstations), 12 ZWANENWATERS, 8 BOSPLATEN (met paardestoeterijen), 3 EERNEWOUDS en 5 SNEKERMERE (met zeilscholen en jeugdherbergen) zouden kunnen vormen. De komberging van de viskwekerijen, kleinere binnenzeeën en de geulen erheen, zouden zodanig afgestemd kunnen worden, dat het getijdengebied in evenwicht zou zijn. Wie er geïnteresseerd is, gezamenlijk de schouders te zetten onder de technische, biologische en ecologische en toeristische aspecten, die aan dergelijke projecten eigen zijn, of die deze visie nader willen onderzoeken, schrijve naar:

"COWADDE"
 Turkooislaan 24
 UTRECHT

DE DEMOCRAAT IN GESPREK
MET
HENK ZEEVALKING

Mr. Hendrik Jan
Zeevalking (55)

- sinds 8 september 1977 lid van de Tweede Kamer voor D'66,
- was ruim twee jaar staatssecretaris van Justitie in het vorige kabinet,
- een van de oprichters van de partij en vicevoorzitter van 1967 tot 1969,
- van 1970 tot 1974 wethouder van Openbare Werken en Verkeerszaken in Utrecht. Na de gemeenteraadsverkiezingen in 1974 (waarbij D'66 één zetel verwierf) was hij gemeenteraadslid tot hij in 1975 staatssecretaris werd.

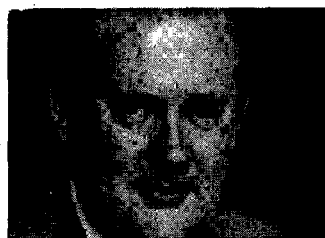
'Ik ga altijd de verkeerde kant op. In Utrecht begon ik als wethouder en werd later gewoon lid van de raad. In Den Haag begon ik als staatssecretaris en nu ben ik kamerlid.'

Aan het woord is Henk Zeevalking, de - vanwege zijn achternaam met een Z - laatste van de 36 ondertekenaars van het appèl, dat op 15 september 1966 de stoot gaf tot de oprichting van onze partij, Democraten '66. Hij was een van de 'ouderen' die het appèl tekenden, een van de weinigen die de vooroorlogse politieke situatie niet alleen van horen zeggen kenden, maar nog net bewust hadden meegemaakt. Een van degenen ook, zoals hij zelf zegt, die niet wilden breken met het verleden om op zoek te gaan naar iets heel nieuws, maar die in D'66 de herleving zagen van het oude ideaal van de Vrijzinnig Democraten.

Maar hoe kwam hij dan terecht bij die bent van het appèl?

De aanzet daartoe was een brief die ik in februari 1966 schreef aan Gruyters, toen nog lid van de gemeenteraad van Amsterdam voor de VVD. Gruyters was geïnterviewd, ik meen door Vrij Nederland. Hij somde daarin een aantal grieven op die hij toen al tegen de VVD had. Op dat moment diende zich in die VVD toch al aan wat later erg duidelijk in die partij zou worden, dat zij meer en meer van een liberale een conservatieve partij werd. Op zich is daar niets

PORTRET

van een partijganger

tegen, al blijf ik van mening dat er ook op dit ogenblik in de VVD een aantal vooraanstaande partijleden rondlopen, die erg graag van dat beeld van dat behoudende in de VVD af zouden willen.

Naar aanleiding van dat interview schreef ik Gruyters een briefje. Ik was toen zelf lid van de landelijke culturele commissie van de VVD en ik was het op een aantal punten zeer met hem eens. Gruyters schreef terug dat hij met enkele mensen in gesprek was en dat er voorzichtig gespeeld werd met de gedachte om tot een nieuwe politieke groepering te komen. Later in april, mei 1966 nodigde hij mij uit mee te vergaderen met een groep die later het appèl heeft gepubliceerd. Wij kwamen wekelijks in Amsterdam bijeen, soms voltallig, soms in kleinere groepjes als er bepaalde facetten uitgewerkt moesten worden.

Beginsel of program

Dat appèl had een geweldig effect. Zo'n duizend mensen reageerden binnen enkele weken en op 14 oktober 1966 is toen de partij opgericht.

'Als er een tweede kabinet-Den Uyl was gekomen, zou D'66 al zijn energie hebben moeten besteden om PvdA en CDA bij elkaar te houden!'

Wie zijn eigenlijk van die appèl-groep nog over, dat wil zeggen nog actief binnen de partij?

'Zo heel veel zijn het er niet meer. Gruyters, Van Mierlo, Nypels, Gajentaan, Jongedijk, Bestman uit Baarn, Schuyer in Enschede en Ringnalda, dat is het wel zo ongeveer. Ik zal er wel een paar vergeten, die moeten zich dan maar melden.

Er zijn er nogal wat die zich teleurgesteld hebben afgewend en weer naar hun eigen partij zijn teruggegaan. Een enkeling is zelfs weggegaan en weer teruggekomen.'

Hoe verklaart u zoiets nou? 'Kijk, je moet niet vergeten dat die appèl-groep, en de partij zelf in zijn beginjaren ook, dat was een samenkomst van drie stromingen. Een deel uit de PvdA, een deel uit de VVD en een deel met name uit de KVP. Die mensen vonden elkaar vooral op een programmatiese basis. Dat was de reden dat D'66 zich toen aandeed als een programpartij. Het kon eenvoudig geen beginselpartij zijn. Om het eens te worden over het program hadden we al dagen werk, stel je voor dat we over beginselen waren begonnen... Het aardige van de partij is juist dat zij is blijven bestaan, appellerend aan de onvrede uit alle hoeken. Iedereen zoekt iets anders, maar we vonden elkaar in het besef dat het zo niet langer kon. De discussies waren overigens niet van de lucht. Ik heb al gezegd dat er nogal wat mensen van het eerste uur zijn verdwenen. Zelf ben ik nooit teleurgesteld geweest in de partij. We waren het wel niet altijd met elkaar eens. Met name met Hans van Mierlo heb ik daar nog al eens van mening verschillend, overigens altijd loyaal ten opzichte

'Naar mijn gevoel hebben binnen het CDA de KVP-mensen de touwtjes in handen. Dat is misschien de reden waarom die loyalisten vooral AR-mensen zijn'

van elkaar en van de partij. Ik vond, en dat vind ik nog, dat D'66 duidelijk een doortrekken was van de lijn van de Vrijzinnig Democraten van voor de oorlog. Van Mierlo vond dat bepaald niet, vond dat ook gevaarlijk om dat zo te stellen, want hij meende dat dat een achterhaalde zaak was.' En u hebt hem daar nooit van kunnen overtuigen?

De filosofie van de partij

'Ik ben gek op geschiedenis. Ik vind ook dat elke politicus veel geschiedenis moet lezen en bestuderen. Dan merk je dat er zelden werkelijk iets nieuws gebeurt. In publikaties van mijn hand, onder andere in de Democraat uit de beginjaren, kun je

'Uit eigen lijfsbehoud zullen VVD en PvdA nooit samen in een regering gaan zitten. Zoveel gezond verstand acht ik echt in die partijen wel aanwezig dat ze dat nooit zullen doen!'

lezen dat ik pleit voor een vorm van beginsel van D'66 tegenover het pragmatisme dat toen hoogtij vierde. En langzamerhand zie je dan in de zeventiger jaren, vooral ook door de neergang die we gekend hebben, het besef doorbreken dat we niet op die ene poot van dat program kunnen rusten; daar zit toch ook iets van een levensbeschouwing in D'66. Dat idee is sterker geworden en dat heeft mij alleen maar deugd gedaan. Onlangs heb ik nog eens mijn ideeën over de filosofie van D'66 op papier gezet. (Zie elders in dit nummer; Red.) Bij zo'n partij hoor ik en ik denk dat veel mensen in het land bij zo'n partij horen. En dat 'er bij horen' is iets anders dan alleen bij een partij zijn vanwege het program. Het komt ook wel door mijn leeftijd. Je ziet het in de fractie. Ik ben de oudste, dan komt er, tien jaar niets en dan komt de rest. En een mens blijft toch een product van de maatschappelijke omstandigheden waarin hij verkeert, dat ben ik roerend met Marx eens.'

Bracht dat 'ouder' zijn ook niet mee dat u wist dat het anders kon, terwijl de 'jongeren' alleen maar op zoek waren naar iets wat er nog nooit geweest was?

Middenpartij

'Ik wist van het begin af dat het mogelijk moest zijn weer een partij te formeren tussen liberalen en socialisten. Dat was altijd mijn idee geweest en in 1966 dacht ik, nu hebben we de kans en gezien de ontwikkelingen van D'66 in de loop van tien jaar is dat er ook uitgekomen.'

Maar wel met hangen en wurgen en veel uitstapjes naar de socialisten?

'Ja, maar dat vind ik wel verklaarbaar. Politiek gezien staan we dichterbij de socialisten dan bij de VVD.' U vindt zo'n kwalificatie als links-liberalen wel verteerbaar?

'Ja, wij zijn in het algemeen meer liberaal dan de VVD. Dat betekent niet dat

er geen liberalen in de VVD zitten, dat hoor je me niet zeggen. Maar de VVD heeft zich de conservatieve rol laten opdringen en daardoor de ruimte gegeven voor een partij als D'66.' En u bent het eens met de onafhankelijke koers van de partij?

'Jazeker, we moeten niet tegen die PvdA aanhangen, maar ik blijf wel van mening dat voor ons land de beste regering wordt gevormd door PvdA, CDA en D'66. Ik zie, en daarin verschil ik van mening met vele anderen, die regering van PvdA met VVD ten enen male niet zitten. Misschien zou ik in mijn hart nog wel willen, maar mijn verstand zegt dat dat nooit kan. Ik denk zelfs dat je nu bij de Statenverkiezingen al zult kunnen zien dat de samenwerking CDA-VVD vooral profijtelijk zal blijken voor het CDA.' En hoelang geeft u dit kabinet?

'Koffiedik kijken heb ik nooit gedaan, maar je hoeft geen profeet te zijn om te vermoeden dat het CDA onder druk van de loyalisten op een gegeven moment zo ver zal gaan dat het de VVD te gortig wordt. Je kon het eigenlijk al zien bij het Almelo-debat. De VVD was echt niet zo pro de motie Van Houwelingen. En dat beeld zullen we telkens terug zien. Maar hoelang ze dat volhouden voor ze aan interne verdeeld-

'De formatie van een tweede kabinet-Den Uyl was in feite al bij de aanvang ervan tot mislukken gedoemd. De persoonlijke verhouding tussen Van Agt en Im Uyl was de laatste jaren langzaam maar zeker steeds slechter geworden. Die twee irriteerden elkaar'

heid bezwijken is voor mij ook nog een vraag.'

Burgemeester

Van de landelijke naar de plaatselijke politiek. U hebt eens ooit, ik meen in 1972, in de Democraat geschreven dat we wat voorzichtiger moesten zijn met uitspraken over de gekozen burgemeester. Ik heb dikwijls ervaren - en ik denk meer mensen in de partij - dat als we eens ergens enthousiast over waren, dan kwam Zeevalking vertellen dat we wat genuanceerder moesten denken. Hoe komt dat?

'Hoe het komt dat jullie ongenueanceerd denken, dat weet ik niet. Wel weet ik dat die partij van ons altijd heeft gezegd: er moet een gekozen burgemeester komen, maar zij heeft zich nooit in concreto uitgelaten over hoe dat dan zou moeten gebeuren. Je kunt zo iemand rechtstreeks door de bevolking laten kiezen, of getraapt door de gemeenteraad

zoals in het buitenland veel gebeurt. En moet hij uit de gemeenteraad gekozen worden of niet? Er zijn allerlei varianten denkbaar, maar daar hebben we nooit een duidelijk concept voor op tafel gelegd. Pas als je het gaat uitwerken komen de problemen op tafel. Neem nou die kwestie van de openbare orde, de politie, dat behoort nu tot de taak van de burgemeester, en dat kan ook, omdat hij onafhankelijk is. Bij de gekozen burgemeester moet dat deel van de taak worden overgenomen. Door wie? Door de justitiële kant? En is dat dan zo gunstig? Kijk maar naar Frankrijk. Wel een gekozen burgemeester, maar de belangrijkste man in het departement is de prefect en die wordt door Parijs benoemd. Wat ik nu heb willen zeggen indertijd - en dat geldt nu nog - is dat je wel kunt roepen om een gekozen burgemeester, maar dat je je wel even moet verdiepen in de consequenties.'

Meepraten

En waar blijft dan de door D'66 zo geroemde inspraak? 'Ja wacht even, er kan best een inspraakprocedure zijn die leidt tot een benoemde burgemeester. En dat kan verder gaan dan die zogenaamde profielschets. Ik vind dat als er tien sollicitanten zijn voor een bepaalde gemeente, dat dan de

raad van die gemeente tenminste de namen en ook iets van de achtergronden van die tien moet kennen. En er zich geargumenteerd over moet kunnen uitspreken. Maar ik vind ook dat een gemeente beter af is met een goede benoemde bestuurder, al is hij dan toevallig geen lid van jouw partij, dan met een figuur die gekozen wordt omdat hij veel geld heeft en dus veel rondjes kan geven.

'De VVD is de gevangene van het CDA en de loyalisten zijn de cipers'

U hebt van uzelf wel eens gezegd dat u meer bestuurder bent dan volksvertegenwoordiger. Zou u zelf burgemeester willen zijn? 'Ik zeg niet neen tegen het burgemeesters-ambt, maar er zijn natuurlijk meer aardige bestuurlijke functies. Maar burgemeester zou mij wel liggen en ik wil ook best zeggen waarom. Ik houd van regelmaat in mijn bestaan. Ik houd ook van het nemen van beslissingen en dat gebeurt in feite toch achter de groene tafel. Dat merk je natuurlijk heel sterk als je van je staatssecretarisstoel op de oppositiebank in de kamer terecht komt. Vindt u de macht van de politieke partijen ook over de kamerleden te groot? In sommige partijen wel, daar worden volksvertegenwoordigers door de partij teruggedroepen als ze het niet goed doen. Maar dat geldt zeker niet voor D'66. Je mag er in de fractie best een afwijkende mening op na houden, en er kijkt zelfs niemand van op als wij verdeeld stemmen, al proberen we dat wel te voorkomen.'

Campagneleider

Behalve lid van de fractie is Henk Zeevalking in D'66 ook nog campagneleider en hij heeft als zodanig zijn sporen bij de laatste kamerverkiezingen al verdiend. Wat doet u nou als campagneleider? 'Dat is ook een bestuurlijke functie. Je kijkt of het goed gaat en als het niet goed gaat zeg je daar wat van. Maar ik heb zo'n geweldig team - en ik wil hier toch de naam van Jan Veldhuizen weer eens noemen -, daar komen we eens per week mee bijeen en verder loopt alles op rolletjes.'

Wat gebeurt er allemaal?

Als giro 1.000.000 het toelaat gebeurt er zeer veel. Er komt voor de Statenverkiezingen een folder in twee kleuren op kringlooppapier, met een landelijk deel en een per provincie variërend binnenwerk. Jan Terlouw spreekt tenminste éénmaal in elke provincie, bij voorkeur in de provinciale hoofdsteden, Jan Glastra van Loon spreekt ook tenminste in iedere provincie één keer. En de

'In feite heeft het CDA dezelfde beproefde tactiek gevoerd die de KVP vroeger ook verstonde: bij een links kabinet maak je een rechtse fractievoorzitter en omgekeerd. Zo houd je de zaak in evenwicht'

kamerleden zullen werkbezoeken brengen aan hun eigen provincies. Dat gebeurt natuurlijk in samenwerking met de lijsttrekkers en de regiobesturen.

Er komen 20.000 affiches en nog eens 35.000 raambiljetten met de naam van de lijsttrekker en het lijstnummer. Bovendien 150.000 stickers met het redelijk alternatief en 200.000 exemplaren van een wonderboom. "D'66 be- looft geen wonderen, wel degelijk werk" is daarbij de achterliggende gedachte. Naast allerlei andere activiteiten is het aardig om te vermelden dat de elf commissarissen der koningin bij het bekend maken van de lijstnummers van D'66 een boom hebben ontvangen. Een heel symbolische boom, namelijk een snelgroeier. 'Maken we goede Statenverkiezingen?'

'Waarom zouden we geen goede Statenverkiezingen maken?'

Stijn Verbeek

TELEVISIE-UITZENDINGEN

woensdag 15 april 1978
woensdag 28 juni 1978

RADIO-UITZENDINGEN:

donderdag 9 maart 1978
donderdag 23 maart 1978
donderdag 4 mei 1978
donderdag 18 mei 1978
donderdag 1 juni 1978

CAMPAGNE NIEUWS

29 maart 1978 gaat de Nederlandse kiezer weer naar de stembus om een hokje rood te maken. Op die dag, de woensdag na Pasen, wordt de bezetting van de zetels van Provinciale Staten gekozen. Maar de uitslag van die verkiezingen zullen ook als een graadmeter gezien worden van de politieke krachtsverhoudingen in het algemeen. De regeringspartijen zullen een bevestiging willen krijgen van de kiezers. En de oppositiepartijen zullen campagne gaan voeren om de kiezers te vragen hen te steunen. Ook d'66, sinds 25 mei 1977 door het grote succes weer een volwaardige partij, gaat actief campagne voeren. Maar d'66 gaat de verkiezingen in om weer d'66 vertegenwoordigers in de Provinciale Staten te krijgen. Want het zijn Provinciale Staten verkiezingen!

Omdat het Provinciale Staten verkiezingen zijn is er als campagne organisatie voor een Provinciale Opzet gekozen. Ieder regiobestuur is -al enige tijd geleden- gevraagd een provinciale coördinator aan te stellen voor de provinciale campagne en indien nodig een extra coördinator voor de spreekbeurten. -De provinciale coördinatoren moeten in de eigen provincie alle activiteiten samenbinden en organiseren of delegeren naar de betrokken subregio of afdeling.

Campagne coördinator zijn:
Groningen: Frans Zwols,
Schildwolde, 05982-1623

Friesland: Gert Walinga,
Stiens, 05109-1617

Drente: Jan Drenten,
Paterswolde, 05907-1889

Overijssel: Ireen van Eerdewijk
Oldenzaal, 05410-14871

Gelderland: Werner Uerz,
Zevenaar, 08360-24055

Utrecht: Else Kuiper,
Zeist, 03404-15490

Noord Holland, Loebas Oosterbeek, Amsterdam, 020-935609

Zuid Holland, Henk Bonset,
Schiedam, 010-705710

Zeeland: Ab Pouwer,
Veere, 01181-280

Noord Brabant, Frans Bruggen
Hooge Loon, 04978-1683

Limburg, Max Wouters,
Elsloo, 04402-2112

IJsselmeerpolders: Ab Coppens
Lelystad, 03200-40367

Spreekbeurt coördinator zijn:
Groningen: Frans Zwols

Friesland: Hanneke van Damme
IJlst, 05155-1251

Drente: Jan Drenten

Overijssel: Noortje van Lijf
Enschede, 053-353116

Gelderland: Werner Uerz

Utrecht: Else Kuiper

Noord Holland: Rick ten Have
Amsterdam, 020-233263

Zuid Holland, Menno Witteveen
Leiden, 071-124217

Zeeland: Ab Pouwer

Noord Brabant: Frans Bruggen

Limburg: John Marks,
Venray, 04780-1279

IJsselmeerpolders: Ab Coppens

Deze coördinatoren onderhouden intensief contact met het Campagne Team in Den Haag. Het Campagne Team -op het landelijk secretariaat- regelt de spreekbeurten van de kamerleden en heeft een schema gemaakt voor de spreekbeurten van Jan van Loon en Jan Terlouw.

Het schema van Jan van Loon:

ma 27 februari : Delfzijl

di 28 februari : Amersfoort

wo. 1 maart: Den Bosch

ma. 6 maart: prov. Drente

di. 7 maart: Gorkum

vr. 9 maart: prov. Friesland

ma.13 maart: Nijmegen

vr.17 maart: Hilversum.

ma.20 maart: prov. Limburg

di.21 maart: Leiden

do.23 maart: prov. Zeeland.

Het schema van Jan Terlouw

do. 23 februari: Vlissingen

ma. 27 februari: Assen

do. 2 maart: Arnhem

ma. 6 maart: Breda

do. 9 maart: Rotterdam

ma.13 maart: Groningen

do.16 maart: Utrecht

ma.20 maart: Enschede

di.21 maart: Amsterdam

wo.22 maart: Maastricht.

-Deze data zijn onder voorbehoud en voorlopig-

Ook organiseert het Campagne Team in overleg met de betrokken provinciale coördinator de werkbezoeken van het fractielid dat bij de provin-

cie hoort.

En voor diegene die actief aan de campagne gaan deelnemen produceert het Campagne Team ook dit jaar weer een Handboek. Het Handboek is bedoeld als leidraad voor het voeren van Campagneacties. Er staat informatie in over "gericht campagne voeren om de eventuele d'66 kiezer te bereiken" en er staat politieke achtergrondinformatie in voor hen die voor het voetlicht zullen gaan treden.

De Campagne Commissie wenst alle d'66-ers veel sterkte toe en een vruchtbare strijd.

NIEUWS uit de regio

De Democraat is er ook voor U. De redactieraad stelt gaarne ruimte beschikbaar voor uw korte mededelingen onder dit hoofd.

ZUID-HOLLAND

voorzitter: F.Th.Hesselink,
Laan van Leeuwesteijn 53,
Voorburg, tel.070-871663
secretaris: R.D.Stam,
J. van Goyenkade 12, Leiden,
tel. di en do: 070-453271
penningmeester: E.F.Berkhout,
Roelofsstraat 28, Den Haag,
tel. 070-249587
Leden: B. van Arend, Birner-
veld 134, Rotterdam,
tel. 010-800086
D. Klerkx, Gruttohof 24,
Roelofarendsveen, tel.01713-
4131
R. Verhagen, Bleulandweg 134
Gouda, tel.01820-24923
H.M.J. Bonzet, Griegplein 75,
Schiedam, tel.010-705710
namens het HB: O.Drukker,
J.Minnepad 19, Rotterdam,
tel. 010-204466

Subregio contact personen:

Rijnmond: H.M.J. Bonzet,
Griegplein 75, Schiedam,
tel. 010-705710
Drechtsteden: mevr.A.Hol-
BTjpost, Prickwaert 29,
Slidrecht, tel.1840-2194
Haaglanden: mevr.M. van Oor-
schot-de Leeuw, Obrechtstr.
370, Den Haag, tel.070-451576
Midden-Holland: mevr.E.Evans,
Koninginneweg 162, Bodegraven
Leiden/Bollenstreek: P.J.C
Alkemade, Fr.Halsstraat 15,
Lisse, tel.02521-12847.

Campagne commissie:

H.Bonzet, Griegplein 75,
Schiedam, tel.010-705710
P.van Alkemade, Fr.Halsstr.
15, Lisse, tel.02521-12847

M. Witteveen, Groenhovenstr. 15, Leiden, tel. 071-124217. E. Josselin de Jong, W. de Zwijgerlaan 33, Oegstgeest, tel. 071-150884

Bericht aan de afdelingen:

Het provinciaal verkiezingsprogramma werd in een oplage van 3000 exemplaren gedrukt. De afdelingsbesturen dienen het bij hun sub-regio contactpersoon op te halen en aan alle leden te verspreiden. De afdelingen worden nogmaals opgeroepen om veel aandacht te geven aan de provinciale verkiezingen. U kunt immers Uw gemeenteraadsverkiezing wel vergeten als de verkiezingen voor de provinciale staten slecht zouden verlopen!

De afdelingen worden gevraagd hun convocaten ook toe te zenden aan: - Onno Drukker, J. Minneepad 19, Rotterdam - Elida Wessel, Willem de Zwijgerlaan 43, Oegstgeest - Ruud Stam, Javastraat 6, Den Haag

Aan de leden: Als U Uw verkiezingsprogramma niet ontvangt kunt U dat of bij Uw afdeling of bij Uw subregio contact persoon halen.

GELDERLAND

Tijdens het eerste Gelderse regiocongres beloofde ik een vlotte communicatiestroming te bevorderen tussen de afdelingen met hun leden, de regio en het HB.

1 Oktober vorig jaar was dat, de regio telde 619 leden en 11 afdelingen.

8 Februari is het nu, de regio telt een dikke 900 leden en 18 afdelingen + daarnaast diverse nieuwe ledenkernen waar men zich alsnog, in de gemeenteraadsverkiezingen heeft gestort. Afdelingen begonnen zich als veelkoppige draken te gedragen: zo heb je er één, en zo heb je er drie voor in de plaats. Het regiobestuur holt hijgend achter de ontwikkelingen aan, blij dat er zo'n vaart in zit, maar beduusd vaststellend dat we tekort schieten in het tijdig toespelen van alle mededelingen aan de leden. Tot dusver zijn de deur uitgegaan:

- regionieuwsbrief nr. 1 (met uitvoerige adreslijst)
- regionieuwsbrief nr. 2 (met mededelingen over werkgroepen, kadervormingsweekenden en het regiocongres)
- een voorlichtend stencil over provinciale staten en statencandidaten
- Gelderse ontwerp-verkiezingsprogramma Provinciale Staten.

Wij zijn financieel niet in staat alle mededelingen rechtstreeks aan U toe te sturen. Voor de bovenste drie stukken alleen al zou ons dat f.1200.- gekost hebben. Elk ander systeem betekent modderen en onherroepelijk fouten maken ondanks goede bedoelingen. Wat we tot dusver geprobeerd hebben, is om alle afdelingen met een minimum aan geld- en tijdverlies iets meer stukken te bezorgen dan ze leden tellen, en de distributie verder aan hen over te laten. Zo is de verspreiding van regio-nieuws nr. 1 begonnen op het congres in Nijmegen en die van nr. 2 op de presentatievergaderingen van statenkandidaten. Verdere verspreiding d.m.v. uitdelen op ledenvergaderingen en de rest meesturen met de e.v. afdelingsconvocatie. De afdelingssecretarissen kost deze gang van zaken veel extra tijd en postzegels; daarom zijn we blij dat er zo royaal is meegewerkt. Hartelijke dank aan allen die ongezien hebben meegeholpen!

We weten dat dit systeem plaatselijk heeft gefaald. Als U daardoor informatie tekortgekomen bent, spijt ons dat werkelijk. Na 15 januari zijn vele mededelingen over lopende zaken door mij verstuurd aan de afdelingsbesturen. De regio gonst nl. van activiteit. Dringt van dat gegons niets tot U door? Bel dan Uw afdelingssecretaris en U bent weer helemaal bij!!

- Secretariaten van de het laatst opgerichte afdelingen, c.q. adreswijzigingen:
afd. Brummen/Eerbeek: mevr. A.E. de Goedeeren, Hallsedijk 33, Empe, tel. 05757-359
afd. Epe: Postbus 125, Epe afd. Gorssel: mevr. E. Kleiweg de Zwaan, Parallelweg 12a, Gorssel, tel. 05759-2520
afd. Hattem: mevr. M. van Oosten, Sanderspad 12, Hattem, tel. 05206-3064
afd. Hoevelaken: P. Keete, Hazeleger 2, Hoevelaken, tel. 03495-5589
groep Renkum: mevr. J.J. Smit, Lindelaan 10, Renkum, tel. 08373-3280
afd. Rheden/Rozendaal: J.A. Hollemans, Massengeweg 24, Rheden, tel. 08309-2093
afd. Liemers (Zévenaar): J. Traag, Zuiderlaan 41, Zévenaar, tel. 08360-24019
afd. Wageningen: Postbus 227, tel. 08389-4021
afd. Wychen: mevr. M. Peters, Panhuisweg 27, Alverna bij Wychen; tel. 08894-3201

HOE DOEN JULLIE DAT ??????*

Zeg, regio- afdelingspenningmeesters van D'66, buiten Friesland, hoe regelen jullie de financiën? Gaan jullie ook bij iedere regio- afdelingsvergadering met de pet rond, om de zaalhuur te kunnen betalen? Houden jullie ook regelmatig een collecte, zodat de regio- afdelingssecretaris de porto- en stencilkosten enigszins vergoed kan krijgen? Laten jullie ook bedelbrieven rondgaan, met als enige resultaat, dat de porto- en stencilkosten van die brieven nauwelijks worden gedekt door de opbrengst? Vinden jullie het ook zo vervelend, om dan steeds weer dezelfde actieve leden te laten opdraaien voor de kosten van de regio-afdeling? Of hebben jullie een regio-afdeling-contributie? Komen de niet-actieve leden dan ook vlot over de brug? Wat doen jullie met die enkelingen (??), die niet (willen) betalen?

Wat vinden jullie leden van zo'n regio-afdelingscontributie? Vinden die het net zo dwaas als wij, dat je lid bent van een partij, die "kleinschaligheid" en "aan de basis moet het gebeuren" voorstaat en zo'n minuscuul percentage van de landelijke contributie ten goede laat komen aan de activiteiten van de regio-afdelingen?

Over bovenstaande (en nog veel meer) vragen hebben de afdelingspenningmeesters en de regio-penningmeester van Friesland op 2 februari jl. vergaderd (waarvoor gezamenlijk ook weer zo'n 200 km moest worden gereisd) zonder tot een bruikbaar antwoord te komen. Besloten is dan ook dat ondergetekende zijn brievenbus open zou stellen, voor het ontvangen van het verlossende antwoord op de - voor ons zo klemmende - vraag:

HOE DOEN JULLIE DAT ??????

namens de afdelingspenningmeesters en de regiopenningmeester van D'66 in Friesland,

L.C. Spithost Tussendijk 22 Bergum (Fr)

EEN LINKSE OF EEN NATIONALE OMROEP (2) *

door P.Hans Frankfurter.

In de december-Democraat pleit Piet Bruinsma voor een progressief kabinet dat hervorming van de omroep als een maatschappij-hervormend voorstel in zijn programma opneemt. Ik kan het hem slechts nazeggen. En daaraan toevoegen dat zelfs een wat minder progressief kabinet - naar het recente voorbeeld van de (Britse) Annan Committee - een staatscommissie in het leven zou kunnen roepen die op korte termijn een advies uitbrengt over de toekomst van de omroep. Het had trouwens weinig gescheeld of althans het D'66-beleidsprogramma had ook een paragraaf over het omroepbeleid bevat. In de plaats daarvan bereidt de subgroep Media van de SWB-werkgroep Cultuur nu een media-nota voor. Vanzelfsprekend is Bruinsma, en hij niet alleen, meer dan welkom, daaraan mee te sleutelen.

Maar Piet Bruinsma pleit ook voor het laten verdwijnen van de STER, met steun van D'66 nog wel. Kan het zijn dat zijn misprijzen allereerst betrekking heeft op datgene wat via de STER wordt aangeboden? Wil Bruinsma de consumptie-maatschappij (en daarmee de bevestiging van het primaat van het bezit) niet verder bevorderen? Vindt hij de commercials wellicht misleidend en stupide? Zijn de producten waarvoor deze reclame maken soms schadelijk? Natuurlijk is het noodzakelijk alle reclame en dus ook t.v. spots aan regels te onderwerpen. Maar die moeten zich dan beperken tot onsmakelijkheden die teveel mensen choqueren, tot onduidelijkheden waardoor het publiek zich gemakkelijk kan vergissen, tot oneerlijkheden die de mensen misleiden. En zo zijn er allicht meer ondingen die zich door voorschriften laten weren. Een product dat niet echt beantwoordt aan een verlangen of een al sluimerende gedachte wordt zelfs met de

meest intensieve reclame niet verkocht. Anders had de Nederlandse Volks Unie nu heus wel een vertegenwoordiger in de Tweede Kamer gehad.

Trouwens: wie vermag eigenlijk voor mij bepalen of een product voor mij al dan niet van belang is? Komt Piet Bruinsma wel op voor de vrije meningsuiting als het om politieke zaken gaat, maar doet hij dit niet voor producten en diensten, alsof de consument dan plotseeling niet meer tot selectie in staat zou zijn? Zou hij een tegenstander zijn van iedere vorm van reclame, dan leid ik daaruit af dat hij geen aanhanger is van de ondernemingswijze productie zoals wij deze in onze westerse samenleving kennen.

Ik hoop natuurlijk dat Piet Bruinsma het allemaal heel anders bedoelt. Maar: zolang hij alleen ten strijde trekt tegen het symptoom dat STER heet, maar het achterliggend fenomeen onaangetast laat, gaat hij - vind ik - toch wel wat weinig genuanceerd te werk. Gelukkig wordt er niet alleen in D'66, maar ook binnen de fractie met iets meer onderscheidingsvermogen tegen de STER aangekeken.

REAKTIES

"Het lezen en schrijven verschaft mij vermaak: 't Is wijsheid, 't zijn deugden, naar welken ik haak" (Hiëronymus van Alphen)

Binnen D'66 lijkt zich nog geen duidelijke visie op het onderwijs (beleid) ontwikkeld te hebben. In beleids- en verkiezingsprogramma's wordt veel geschermd met een aantal gangbare termen, die wel sterk aan allerlei edele gevoelens appelleren, maar waarvan de concrete betekenis vaak verre van evident is. Erger is dat de gebruikers van die termen zich blijkbaar niet realiseren, dat die ontleend zijn aan een welbepaalde visie op de mens. Door nu dergelijke termen-klakkeloos over te nemen, maken zij deze mensbeschouwing tot die van D'66, zonder dat dit ergens expliciet vermeld wordt.

Dit roept bij mij de volgende vragen op: bestaat er zo iets als een D'66 visie op de mens? Zo ja, hoe is die dan en welke onderwijsdoelen vloeien hieruit voort?

In de hoop daarmee een discussie op gang te helpen,

plaats ik bij deze vragen enkele kanttekeningen.

In de inleidingen op de onderwijsparagraaf van onze (ontwerp) programma's duikt steevast de term "zelfontplooiing" of een synonieme omschrijving daarvan op.

Bijvoorbeeld: "de aanwezige vermogens van ieder mens activeren en ontwikkelen";

"het ontwikkelen van de in aanleg aanwezige menselijke mogelijkheden". In het laatste geval worden daarbij als voorbeelden genoemd:

creativiteit, inventiviteit, flexibiliteit, verantwoordelijkheidsgevoel, kritisch en onafhankelijk onderzoeken en denken.

Vraag: behoren jaloezie, egoïsme, heerszucht, agressiviteit e.d. niet tot de "in aanleg aanwezige menselijke mogelijkheden"?

Zo ja, dan zullen de "ontplooiers" die toch niet tot ontwikkeling willen brengen. Maar wat moeten we er dan mee?

En zo nee, hoe voorkom je dan dat dergelijke eigenschappen zich ontwikkelen? Want dat dit het geval is, valt toch moeilijk te ontkennen.

Nu stoelt deze ontplooiingsideologie op een Amerikaanse stroming en de psychologie, die doorgaans wordt aangeduid als de humanistische en die is ontwikkeld door o.a. Fromm, Rogers en Maslow. Het is hier niet de plaats om een uiteenzetting te geven over hun opvattingen; als niet-psychologe ben ik daar ook niet de aangewezen persoon voor. Waar ik op wil wijzen is, dat enkele van hun ideeën (vaak in gepopulariseerde vorm) de laatste jaren razendsnel gemeengoed geworden zijn, hoewel de wetenschappelijke houdbaarheid ervan in het geheel niet vaststaat. Tegen het zorgeloze gebruik van vooral Maslow's terminologie waarschuwt dan ook de Amsterdamse psycholoog H.C.J. Duijker in een artikel in het blad *Pedagogische Studiën* (1976, pag.358-373). Hij geeft daarin een heldere uiteenzetting van Maslow's theorie (want anders is het niet), die pretendeert een wetenschappelijke heilsleer te zijn, en laat zien dat deze gebaseerd is op de opvatting dat de mens van nature goed is. Vervolgens geeft Duijker een lange lijst van citaten uit ministeriële nota's en rapporten, die bol staan van de gewraakte termen, en merkt dan op: "..... de begrippen die hier met zoveel aplomb worden gebruikt, alsof zij betrekking

hebben op eens en voor al uitgemaakte zaken, op kwesties waarover geen verschil van mening kan bestaan, op in de psychologie algemeen aanvaarde opvattingen, zijn helemaal niet zo vanzelfsprekend. Zij worden door sommigen geponeerd, door anderen bestreden; zij zijn controverseel; en hun empirische fundering is, om het mild uit te drukken, voornamelijk zeer gebrekkig. Hoezeer het mij ook welkom zou zijn als men het onderwijsbeleid zou baseren op psychologisch inzicht, toch slaat de schrik mij om het hart als ik constateer, dat men zich laat leiden door een in psychologische termen vervatte heilsleer, als men ambitieuze plannen voor het toekomstig onderwijsbestel fundeert op wat, psychologisch gezien, nog heel wel slechts drijfzand zou kunnen blijken".

Voor een partij die zich afficheert als het "redelijk alternatief", lijkt mij dus wel enige bezinning geboden voor zij haar onderwijsdoelen formuleert. Er is hier sprake van een zeer idealistisch mensbeeld, dat wel goed past in het utopisch denken van het socialisme. Vandaar ook dat Van Kemenade, de ontplooiër bij uitstek, de grote kampioen van het PvdA-onderwijsbeleid kon worden. Irritant is het dan ook dat kritiek uit de onderwijswereld op diens vernieuwingsdrift vaak afgedaan werd met "allemaal bot conservatisme", terwijl het in feite veel meer ging om het conflict idealisme - realisme.

Dat de aanhangers van de ontplooiingsideologie bovendien in de praktijk vaak hinderlijk onverdraagzaam tegenover andersdenkenden zijn en gruwelijk autoritair en paternalistisch tegenover de (in hun ogen) niet-ontplooiden, laat ik hier nu maar buiten beschouwing.

Bepaald gevaarlijk is het verder, dat er voortdurend een schijntegenstelling gecreëerd wordt tussen zelfontplooiing en kennisoverdracht. Alsof iemand zich niet ontplooit wanneer hij zijn kennis vergroot! Als kinderen leren lezen en rekenen ontwikkelen zij hun menselijke mogelijkheden toch evenzeer als wanneer zij tekenen of groepsgesprekjes houden over sociale ongelijkheid etc. (want zorgeloos jong zijn mag niet meer; alle maatschappelijke ellende dient al op de lagere school over te uitgestort). Het gevolg is dat er een zeer anti-intellectualistisch klimaat bezig is te ontstaan (te

vergelijken met de anti-ondernemersmentaliteit), waarbij vooral de exacte wetenschappen het moeten ontgelden, wier populariteit dan ook snel dalende is. Maar wie moeten dan straks die hoogwaardige industrieën opbouwen, waarvan, naar de opvattingen van D'66, de toekomst van onze economie afhangt? Dat het gevaar niet denkbeeldig is, moge de volgende gebeurtenis illustreren: tijdens de volkstelling van enkele jaren geleden constateerde de mij bezochte "teller", een student sociale academie, dat onze keuken van 3 bij 4 meter "dus" kleiner dan 4 vierkante meter was! Hij had in zijn rayon dan ook uitsluitend de kleinste mogelijke keukens aangetroffen.

Het lijkt mij een taak voor D'66 te voorkomen, dat de intellectuele vorming nog verder in de verdrinking komt, ook al zal zij daarbij op nogal wat dwarsliggende agogen stuiten. Ik wil hiermee natuurlijk niet zeggen, dat de school zich uitsluitend met kennisoverdracht moet bezighouden. Maar dat doet ze al lang niet meer (zo ze dat ooit gedaan heeft) al is het wel in de mode het zo voor te stellen. Ik ben er zelfs voorstander van dat ook maatschappelijke kwesties en praktische vaardigheden als discussietechnieken e.d. op school aan de orde komen. Ze maakten al deel uit van mijn lespraktijk in de jaren dat je daardoor nog moeilijkheden kreeg met de directie. Maar de balans dreigt naar de andere kant door te slaan en dat lijkt me levensgevaarlijk voor onze maatschappij en zelfs onze hele cultuur.

Daarom noem ik als uitgangspunt voor onze onderwijsdoelstellingen:

het streven naar een evenwicht tussen het voldoen aan individuele en maatschappelijke behoeften. Daarbij is geen sprake van een tegenstelling. Immers, een bijdrage te leveren aan het maatschappelijk leven kan een grote bevrediging voor het individu betekenen. Wellicht ten overvloede: onder maatschappelijke behoeften versta ik niet alleen de behoefte aan allerlei vakken, maar ook die aan culturele, politieke, sociale, etc. vaardigheden. Met de vraag op welke wijze een dergelijke doelstelling het best gerealiseerd kan worden, kunnen vele partijleden zich nog geruime tijd bezig houden.

J.M. van den Elzen-Hollaar

**STICHTING
WETEN
SCHAPPELIJK
BUREAU**

SUBGROEP MIDDENOOSTEN

De subgroep Middenoosten heeft haar eerste vergadering van dit jaar gehouden op 24 januari jl. De drie belangrijkste punten van discussie zijn geweest:

- de nota "Nederland, de Palestijnen en de PLO (van de hand van Herman Schaper); omtrent een aantal in de nota naar voren gebrachte standpunten werd diepgaand gesproken; enige amendementen werden aangebracht; vervolgens hechtte de werkgroep haar goedkeuring aan het voorstel om de nota in die vorm voor te leggen aan de Commissie Buitenland en Defensie (dit is intussen geschied tijdens een bijeenkomst van de betreffende commissie op 3 februari jl.; besloten is de nota nog een tweede keer ter verdere afhandeling op de agenda te plaatsen).

- De antwoorden van de Ministers van Buitenlandse Zaken en Economische Zaken op de kamervragen van Engwirda. Het algemene gevoelen was dat door beide ministers weinig indringend was ingegaan op de problematiek van de zogenaamde "negatieve goederenverklaring" (vereist tengevolge van de Arabische boycot). Aan Engwirda die aanwezig was, werd gevraagd bepaalde punten verder uit te zoeken en vooral te bezien of een en ander wel verenigbaar is met de verdragen die aan de EG ten grondslag liggen.

- Verslag werd gedaan van het gesprek met de afvaardiging van Polisario. De werkgroep wilde zich niet uitspreken over een wenselijke adhaesie t.a.v. het Polisariostandpunt. Er waren binnen de werkgroep enige kritische geluiden m.b.t. het gelijk van Polisario. De materie zou nog nader bestudeerd worden.

De volgende vergadering van de werkgroep zal worden gehouden op maandag 13 maart om 20.00 uur in het gebouw van de Tweede Kamer (fraktiekamer), Binnenhof 5, Den Haag.

Agenda:

1. Opening en mededelingen
2. gang van zaken m.b.t. de nota "Nederland, de Palestijnen en de PLO" (verslag van behandeling in de commissie Buitenland; vaststellen van enkele kernvragen die als leidraad kunnen dienen bij de tweede behandeling in de commissie Buitenland)
3. Nadere discussie m.b.t. de problematiek van Polisario
4. Korte gedachtenwisseling omtrent het artikel van Pim Peppelenbosch "Egypte, een tweeledig perspectief" (agendapunt 5 van de vorige vergadering)
5. Bespreking van het artikel van Elizabeth Monroe "The West Bank: Palestinian or Israeli?" (Middle East Journal, Autumn '77)
6. Korte gedachtenwisseling omtrent recente ontwikkelingen in het Midden-Oosten.

Pim Peppelenbosch

WERKGROEP SPORT EN RECREATIE

Deze werkgroep is net opgericht. Zij zoeken nog enige enthousiaste deelnemers. Sport en recreatie vormen immers zo'n belangrijk deel van het leven dat D'66 zich hierover een goed oordeel moet kunnen vormen. De coördinator is: M. Wijkhuizen, Boslaan 81, Lunteren, tel. 08388-2280 of 2685

WERKGROEP DEMOCRATISERING ARBEIDSBESTEL

is weer druk aan de slag en roept i.v.m. de te verrichten werkzaamheden nog meer belangstellenden op lid te worden om actief mee te doen aan de ontwikkeling van de D'66-visie en het D'66 programma voor het arbeidsbestel als geheel en voor de deel-terreinen: bedrijfsleven, vakbeweging overheid, onderwijs, welzijnssector.

J. van der Does
de Willebois

WERKGROEP WELZIJNSBELEID

Deze werkgroep heeft behoefte aan belangstellende leden die mee willen denken over "welzijnsbeleid".

Coördinator: J. Zeeman
Koolzaadland 23, Leusden
tel. 033-43577

SOCIAAL-ECONOMISCHE WERKGROEP.

Bij het doornemen van de begrotingen voor de departementen van Economische Zaken en Financiën viel het mij op, dat er nog enkele belangrijke beleidsgebieden zijn, waarvoor nog geen subgroep bestaat.

Aangezien het terreinen betreft, waarop zich politiek belangrijke zaken kunnen voordoen, waarover D'66 een standpunt zal moeten innemen, zou ik het op prijs stellen wanneer degenen die t.a.v. deze terreinen geïnteresseerd en/of deskundig zijn dit kenbaar zouden willen maken. Het betreft de volgende gebieden:

- a) prijspolitiek
- b) regionale economische politiek
- c) monetaire politiek (waaronder Postbank en Beleggingsinstellingen)
- d) multinationals
- e) gemeentefinanciën.

Zouden degenen, die bereid zijn om hetzij in het verband van een subgroep of op individuele basis mij over de bovengenoemde onderwerpen te adviseren, dit willen melden aan John Janssen als secretaris van de sociaal-economische werkgroep? Zijn adres en tel.nr. volgt hier nogmaals: Storm van 's-Gravezandeweg 51, Wassenaar, tel. 01751-17187.

Maarten Engwirda

BELEIDSOVERWEGINGEN VAN DE SUBGROEP MENSENRECHTEN VAN DE WERKGROEP BUITENLAND EN DEFENSIE

ALGEMEEN. Een politieke partij die, zoals D'66, in haar actiebeginselen stelt dat politiek handelen slechts zinvol kan zijn als het leidt tot een handhaving en vergroting van de individuele ontplooiingsmogelijkheden, kan in haar politiek handelen niet buiten een programma-punt inzake mensenrechten. Dit te meer niet omdat in diezelfde actiebeginselen staat dat de individuele ontplooiing moet geschieden in vrijheid en verantwoordelijkheid, naar eigen inzicht en overtuiging, in solidariteit met de medemens en zonder politieke, sociale en economische discriminatie van anderen. Deze opstelling van

de partij sluit aan bij internationaal aanvaarde beginselen over mensenrechten. Zij houdt in een universele gelding van de rechten van de mens, zoals die internationaal zijn geformuleerd door de Verenigde Naties in de Universele Verklaring van de rechten van de Mens (1948) en in de internationale verdragen van de Verenigde Naties voor de rechten van de mens (1966) zoals het Internationale verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten, het bij dit verdrag behorende facultatieve protocol bevattende een regeling voor het individuele klacht-recht, alsmede het Internationale verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten. Uitgaande van de universele gelding van de mensenrechten, betekent dit in de praktijk een opstelling waarbij nationaal ratificatie van deze verdragen moet worden nagestreefd en waarbij nationaal en internationaal naleving ervan moet worden bevorderd.

Toetsing kan alleen geschieden aan de hand van de praktijk en niet aan de hand van verklaringen, teksten van wetten en grondwetten. In de meeste gevallen zullen soevereine staten namelijk de formulering van de grondrechten in hun constituties zoveel mogelijk doen aansluiten bij de teksten van internationale declaraties, verdragen etc. Uitgangspunt bij een actieve politiek inzake mensenrechten moet zijn de these dat voor onderdrukking nooit een excuus is aan te voeren. Middel is daarbij het bevorderen dat Nederland, waar dat mogelijk is, meewerkt aan het naleven, nationaal en internationaal, van aangenomen verklaringen, resoluties, verdragen en declaraties.

Nederland staan daarvoor een aantal mogelijkheden ter beschikking, afhankelijk van de situatie. De druk die een land als Nederland kan uitoefenen ter bevordering van het hier geschetste doel kan, afhankelijk van de situatie, geheim of publiek, moreel of politiek zijn. Het kan gebeuren bilateraal of multilateraal. Dit laatste via de Verenigde Naties of via andere internationale organisaties of samenwerkingsverbanden. Doelstelling bij dit alles moet zijn: een zo groot moreelijke effectiviteit opzichte van de gediscrimineerden. Zuiver pragmatisch kan ten aanzien hiervan een onderscheid worden gemaakt

tussen groepen landen. Dit onderscheid is louter gebaseerd op het verschil in instrumentarium dat Nederland tegenover deze groepen landen ter beschikking staat.

Bij erkenning van de universele gelding van de rechten van de mens, kan Nederland niet onverschillig staan ten aanzien van de naleving van verdragen, verklaringen, declaraties en resoluties die aangaande Universaliteit sluit ook een selectieve beoordeling uit. Slechts de te overwegen stappen kunnen uit praktische overweging van geval tot geval verschillen. Bij het overwegen van stappen staat de effectiviteit op korte of langere termijn voorop. Nederland moet voor zijn opvattingen steun zien te verkrijgen binnen bijvoorbeeld de Raad van Europa, de Europese gemeenschap, de NAVO of de gelijkgezinde ondertekenaars van de Slotakte van Helsinki. Effectiviteit is gediend met een zo mogelijk gezamenlijk optreden, gebaseerd op een gezamenlijk standpunt. Binnen bedoelde organisaties moet Nederland juridisch en politiek zo'n gezamenlijk standpunt en een eventueel gezamenlijk optreden bevorderen.

Als eerste groep kan dan beschouwd worden de landen waarmee Nederland inzake cultuur, maatschappelijk systeem economie of veiligheid verbonden is (binnenste kring van kringen met een telkens grotere radius) zoals in de Raad van Europa, EEG en NAVO. Als tweede categorie landen (tweede kring) kan samengenomen worden die van de ondertekenaars van de Slotakte van Helsinki waaronder de Oost-Europese landen het meest in de "belangstelling" staan.

De derde categorie (buitenste van de concentrische cirkels) wordt dan gevormd door de overige leden van de VN.

1. Landen die behoren tot de met Nederland verwante (binnenste) kring.

Aangezien de verwantschap met enkele landen binnen deze categorie sterker is dan met andere kunnen aan de eerstgenoemde landen ook eisen worden gesteld die vallen buiten het letterlijke kader van genoemde verdragen. Samenwerking met c.g. steun zoeken bij andere landen inzake actie tegen derde landen ligt binnen deze groep wel het meest voor de hand (Europese Politieke Samenwerking met de EG-partners, Raad van Europa).

2. Oost-Europa.

Sinds de ondertekening van de Slotakte van de Conferentie over veiligheid en samenwerking in Europa te Helsinki, hebben de ondertekenaars van deze Slotakte de mogelijkheid om wezenlijke invloed uit te oefenen op de ontwikkeling van de situatie rondom de mensenrechten in alle landen die de Slotakte hebben ondertekend. Immers door de formulering en aanvaarding van het zevende beginsel, hebben de ondertekenaars van de Slotakte zich jegens elkaar (dwz in de Oost-West betrekkingen) moreel verplicht te zullen handelen overeenkomstig doeleinden en beginselen van de VN en van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens. Bovendien zijn de ondertekenaars overeengekomen in 1977 in Belgrado een conferentie te houden waarbij naleving van de bepalingen van de slotakte zal worden getoetst. Door het aanvaarden van het beginsel van een toetsingsconferentie geven de ondertekenaars impliciet aan dat alle partners het recht hebben naleving van de bepalingen ter discussie te stellen en tevens te benadrukken dat die bepalingen inderdaad dienen te worden nageleefd. Het eveneens in de Slotakte genoemde begrip niet-inmenging geeft aan, dat het gehanteerde begrip niet-inmenging alleen slaat op gewelddadige interventie. Andere stappen als b.v. officiële kritiek en/of diplomatieke démarches dienen in ieder geval niet als geoorloofd te worden beschouwd.

Voorts wordt in de Slotakte erkend dat eerbiediging van de rechten van de mens een essentiële faktor is voor de vrede, de gerechtigheid en het welzijn, noodzakelijk om de ontwikkeling van vriendschappelijke betrekkingen en samenwerking tussen de deelnemers te verzekeren. Met andere woorden: hier wordt eerbiediging van de mensenrechten expliciet gekoppeld aan het begrip détente (een systeem van afspraken tussen Oost en West bedoeld om een gewapende confrontatie te voorkomen en de onderlinge betrekkingen te normaliseren).

Een gehaal andere vraag is of de eis tot daadwerkelijke eerbiediging van de mensenrechten al dan niet nadelig kan zijn voor een ontspanningsbeleid. Alleen de wederzijdse erkenning van de wenselijkheid om het afgesprokene in Helsinki in Bel-

grado te toetsen, betekent al dat kritisch volgen van de ontwikkelingen in de deelnemers-landen aanvaard wordt. Dit kan zelfs inmenging impliceren, zij het dan dat deze inmenging zich dient te beperken tot protesten, eventueel diplomatieke démarches. In theorie evenwel bestaat de mogelijkheid dat inmenging een vorm gaat aannemen die de regeringen in Oost-Europa als een gevaar voor eigen voortbestaan zien (bv. als het zou gaan om steun aan bewegingen die uit zijn op omverwerping van het regime). In zo'n geval zal de détente zeer duidelijk wél gevaar lopen. Het is dan ook zaak dat getracht wordt vast te stellen waar de kritieke grens ligt waarbij de regimes in Oost-Europa zich in hun voortbestaan bedreigd voelen. Want een ongezuiverd negeren van die grens zal de situatie rondom de mensenrechten ontegenzeggelijk verslechteren. Zowel op korte als op langere termijn zou zo'n beleid leiden tot het tegengestelde van wat men beoogt.

Zoals gezegd worden in de Slotakte van Helsinki de bepalingen mensenrechten en détente met elkaar onmiddellijk in verband gebracht. Een werkelijke détente kan echter op den duur alleen maar tot stand komen als over en weer de mensenrechten gerespecteerd worden. Omdat, als dit niet zou gebeuren, bronnen van wederzijdse irritatie blijven bestaan die ongunstig werken op het streven naar détente. Bovendien zou vooral in het Westen de publieke opinie het de regeringen onmogelijk maken schendingen van mensenrechten te negeren in landen waarmee men op andere terreinen door onderhandelen - d.w.z. door geven en nemen - tot akkoorden wil komen. Voortdurende aandacht voor gevallen van schending van mensenrechten in Oost-Europa is geboden, niet alleen krachtens de Slotakte van Helsinki, maar ook vanwege de wenselijkheid van een détenteproces. Die aandacht kan gestalte krijgen door toetsing op vervolgonferenties van de CVSE en door bilaterale acties in de vorm van protesten of diplomatieke démarches. De grens van deze Westelijke "inmenging" wordt bepaald door het punt waarop zij het détenteproces gaat bedreigen. Achteruitgang van de détente beïnvloedt namelijk de zaak van de mensenrechten in

nadelige zin. Terughoudendheid is derhalve geboden zodra inmenging een karakter krijgt dat voor de regimes in Oost-Europa een gevaar voor het eigen voortbestaan inhoudt. Binnen de hierboven aangegeven marges moet bij voortdurende aandacht worden gegeven aan de uitvoering van hetgeen overeengekomen is in Helsinki. Deze aandacht zal in de praktijk qua aard en intensiteit verschillen van land tot land en van tijdstip tot tijdstip.

3. Leden van de Verenigde Naties.

Binnen de landen die niet in de eerder genoemde categorieën vallen begint zich opnieuw een "kring" te vormen, en wel die van de ondertekenaars van de VN-verdragen over de Rechten van de Mens van 1966. Ook hier wordt geleidelijk aan een systeem opgebouwd waarbij het mogelijk zal zijn druk uit te oefenen op regeringen die in gebreke zijn.

Bij geconstateerde schendingen van mensenrechten moeten deze in de daartoe geëigende organen van de Verenigde Naties ter sprake worden gebracht. Ook hier geldt dat effectiviteit is gediend met een gezamenlijke actie van zoveel mogelijk landen. Maatregelen - politieke veroordelingen, eventueel economische sancties - moeten via de VN-organen worden aanbevolen. Binnen het kader van de VN moet vervolgens worden gestreefd naar een volledig nakomen van besloten acties. Onder handhaving van de voorkeur voor een collectief optreden binnen VN-verband, kan daarnaast van geval tot geval worden overwogen welke stappen Nederland eventueel afzonderlijk kan nemen - bijv. in bilateraal opzicht - ter ondersteuning van een optreden van de VN. De wenselijkheid om blijvend druk te blijven uitoefenen, sluit een maatregel als het verbreken van de diplomatieke betrekkingen - behoudens in zeer bijzondere omstandigheden - uit. Het verbreken van diplomatieke betrekkingen snijdt namelijk alle mogelijkheden voor het uitoefenen van druk af.

Naast het uitoefenen van morele druk via bilaterale betrekkingen, staat Nederland in het geval van ontwikkelingslanden waaraan het steun geeft, ook nog het middel van stopzetten of verminderen van economische hulp ter beschikking. Dit

geldt uiteraard alleen in het geval dat deze hulp bilateraal wordt gegeven. In het geval van collectieve hulpverlening, zal binnen het kader van de collectiviteit door Nederland overeenstemming over stopzetting of beperking van hulp moeten worden nagestreefd. In het algemeen kan worden gesteld dat het middel van economische druk op ontwikkelingslanden met grote terughoudendheid moet worden gehanteerd. Ten aanzien van de derde wereld wordt erkend dat burgerlijke en politieke rechten slechts hun optimale functie kunnen vervullen indien de sociale en economische situatie uitoefening

van die rechten zinvol maakt. Hiermee wordt echter niet gezegd dat sociale en economische rechten gerealiseerd dienen te zijn alvorens erkenning van fundamentele burgerlijke en politieke vrijheden aan de orde kan komen. Het beginsel van universaliteit en non-selectiviteit houdt in dat de aanvaarde normen voor mensenrechten zoals neergelegd in de VN-verklaringen, -verdragen en -resoluties, onverminderd dienen te gelden voor alle landen. De vraag naar de effectiviteit van overwogen stappen introduceert in principe wèl het beginsel van selectiviteit ten aan-

zien van de te nemen stappen. Dit kan met name gelden voor bepaalde ontwikkelingslanden. Vasthoudend aan het universele beginsel, kan tegelijkertijd erkend worden dat de evolutie in sommige derde-wereldlanden in een ander, langzamer tempo verloopt dan in met Nederland vergelijkbare landen. Deze erkenning pleit voor een zekere terughoudendheid bij het overwegen van drukmaatregelen, zeker als deze maatregelen zouden bestaan uit het stopzetten van de ontwikkelingssamenwerking. Hier geldt hetzelfde als wat hierboven is gezegd over het verbreken van diplomatieke betrekkingen.

namens de subgroep mensenrechten van de werkgroep Buitenland en Defensie,
F. Dekker

x) Waar in dit stuk het woord "détente" is gebruikt bedoelen wij de ontspanning als geheel, met al zijn politieke, economische, militaire en cultureel-ideologische aspecten.

STICHTING WETENSCHAPPELIJK BUREAU D'66

LIJST COORDINATOREN WERKGROEPEN

STAATSRECHT EN BINNENLANDSE ZAKEN

R.L.M. Verhagen, Bleulandweg 134, Gouda, tel. 01820-24923

JUSTITIE

1. mevr. G.E. Nolet-Oosterbaan, Mauritsstraat 40, Utrecht, tel. 030-520239

2. mevr. A. Blaauw-Meyer, Engweg 3, Bunnik, tel. 03405-2100

EMANCIPATIE

C. van Sitteren, O.Z. Achterburgwal 153 hs., Amsterdam tel. 020-241492

VOLKSHUISVESTING/RUIMTELIJKE ORDENING

H. Blankenstijn, Zeeburgstraat 19, Weesp, tel. 02940-13200
p/a mevr. T.F. de Willigen-Vriens, Nieuwstad 100, Weesp,
(hs) tel. 020-272326
(ktr) tel. 02940-15062

VERKEER EN VERVOER

H. van Persie, Ockenburg 10, Dordrecht, tel. 078-77876

LANDBOUW, VISSERIJ, BOSBOUW

H. Dijkstra, Nieuwegeweg 35, Renkum, tel. 08373-5278

SOCIALE EN ECONOMISCHE ZAKEN

1. P. van Schilfgaarde, Schelmseweg 31, Oosterbeek, tel. 085-333159

2. J.J.A. Janssen, Storm v.'s-Gravesandweg 51, Wassenaar tel. 07151-17187

CONSUMENTENZAKEN

A. Rutgers van der Loeff, Weissenbruchstr. 360, Den Haag, tel. 070-280933

KUNSTEN EN MEDIA

P.H. Frankfurth, Sloterweg 1212, Amsterdam, tel. 020-152080

MILIEU (Gezondheidsbescherming), TECHNOLOGIE

A.W. de Ruyter van Steveninck, Nobellaan 3, Pijnacker, tel. 01736-3873

ONDERWIJS EN WETENSCHAPPEN

mevr. S.F. Schilthuis-van der Wal, Pr. Hendriklaan 47, Bilthoven, tel. 030-782542

DEMOCRATISERING ARBEIDSBESTEL

J.L.J.M. van der Does de Willebois, J.W. Frisolaaan 51, Voorschoten tel. 01717-2625

VOLKSGEZONDHEID

J.W. Gruijters, Dahliastraat 5, Didam, tel. 08362-1937

BUITENLAND EN DEFENSIE

B.J. van Eenennaam, Postdam 1, Warmond, tel. 01711-10732

ACHTERGRONDEN D'66

H. Limper, Meer en Vaart 364, Amsterdam, tel. 020-107517

GEHANDICAPTEN

C.W. Boon, Marsmanstraat 20, Doetinchem, tel. 08340-30257

LUCHTVAART

V.R.E. Kant, C. van Clevepark 72, Amstelveen, tel. 020-432206

CULTURELE MINDERHEDEN

P. Wessels, Voorhoevepark 22, Gennep, tel. 08851-2580

7 SEPTEMBER (raad en statenfrakties)

H.M.C. Oosterbeek, Madurastraat 19 hs. Amsterdam, tel. 020-935609

WELZIJNSBELEID

J. Zeeman, Koolzaadland 23, Leusden, tel. 033-43577

MOBILITEIT AMBTENAREN (integratie)

S. van Hoogstraten, Hoge Rijndijk 147, Leiden, tel. 071-894848

in oprichting:

SPORT EN RECREATIE

M. Wijkhuizen, Boslaan 81, Lunteren, tel. 08388-2280
08388-2685

WETENSCHAPSBELEID

J.J.B. Nijeboer, Parklaan 25, Bilthoven, tel. 030-781242

1. voorzitter
2. coördinator

U.C.N. - DEBAT

door Ernst Bakker

Sinds 1970, het begin van 'Almelo', heeft de Tweede Kamerfractie aandacht gevraagd voor het non-proliferatie-aspect. De fractie wilde dit niet primair als commercieel en industrieel project beschouwen. Ons toenmalig kamerlid Aar de Goede wees er toen op dat het allereerst om een ontwikkelingsproject ging waarvan hij vond dat er wezenlijk griezelige aspecten met betrekking tot onze veiligheid aan zitten. Nadat Jan Terlouw de overijde besluitvorming door de regering rond 'Almelo' bij de behandeling van de Regeringsverklaring aan de orde had gesteld, vond een week later het inhoudelijke debat over het Ultracentrifuge-project en de nucleaire exportpolitiek plaats.

Woordvoerder voor D'66 was Laurens Jan Brinkhorst. Hij wees er op dat er zich sinds 1970 ontwikkelingen hebben voorgedaan 'die het gevaar van een verdere proliferatie van kernwapens een schrille kleur hebben gegeven' en er dus reden is voor een veel grotere bezorgdheid. De wereld staat voor de drempel van de zgn. plutonium-economie met alle gevaren van dien. Brinkhorst zei:

'... hoe belangrijk de commerciële, technologische, financiële en energiepolitieke aspecten van Almelo ook mogen zijn, de mate waarin een redelijke en reële bijdrage wordt gegeven tot de non-proliferatie van kernwapens is volstrekt doorslaggevend'. Daar de waarborgen en controlemaatregelen inzake de nucleaire exportpolitiek volstrekt onvoldoende zijn, wijst de fractie de voorgenomen leverantie van verrijkt uranium aan Brazilië uitdruk-

kelijk af. Brinkhorst zei het zo: 'de Nederlandse sloep wordt getrokken door een Duits-Braziliaanse sleepboot of, om een ander verkeersbeeld te gebruiken, Nederland zit in de allerlaatste wagon van een trein waar de machinist van Braziliaanse nationaliteit is en de noodreminstallatie bij de voorlaatste wagon eindigt'.

Hij diende dan ook een motie in die uitsprak dat de leverantie van verrijkt uranium aan Brazilië afgewezen moest worden. De overwegingen hierbij waren dat het een primaire verantwoordelijkheid van de Regering is bij te dragen tot vrede en veiligheid in de wereld en dat de leverantie van verrijkt uranium aan Brazilië onder de gegeven omstandigheden geen bijdrage tot die vrede en veiligheid vormt. De motie werd verworpen. Voor deze motie stemden: D'66, PvdA, PPR, PSP, CPN en DS'70.

Inzake de uitbreiding van Almelo diende Brinkhorst namens de fractie een motie in waarin de Regering gevraagd werd haar medewerking eraan op te schorten totdat vóór 31 maart 1978 bij de Bondsrepubliek Duitsland en het Verenigd Koninkrijk was nagegaan in hoeverre deze landen bereid waren een sluitend veiligheidssysteem ('full scope safe guards') te aanvaarden voor de export van al het te Almelo verrijkt uranium naar derde landen. Naast de overweging dat het ontwikkelen van installaties van verrijkt uranium speciaal een bijdrage tot vrede en veiligheid in de wereld moet zijn vond de fractie dat een voortzetting van de samenwerking met de Duitse Bondsrepubliek en het Verenigd Koninkrijk in het kader van de overeenkomst van Almelo alleen dan aanvaardbaar zou kunnen zijn, indien het U.C.-project een actieve bijdrage zou kunnen

leveren aan het non-proliferatiebeleid. Deze motie werd ook verworpen. Er voor stemden behalve D'66, de PSP, CPN, PvdA en DS'70.

Daar een motie van CDA-er Van Houwelingen waarin wordt vooruitgelopen op de vraag of de Kamer al of niet nog vrij is, nadat geen bevredigend ad-hoc regime is bereikt, af te zien van leveranties, werd aangenomen (bijna unaniem door D'66 gesteund omdat het in de richting ging van een versterking van het tegengaan van verspreiding van kernwapens, maar eigenlijk nog niet ver genoeg), kwam er nog een D'66 motie in stemming die de Regering verzocht om 'noch door een "letter of intent" betreffende exportvergunningen, noch door verdere toezeggingen aan de troikapartners en/of Brazilië, noch door enige andere besluiten of handelingen, inperking te geven aan de mogelijkheid tot alsnog afzien van levering indien niet tijdig en ook naar het oordeel van de Kamer een toereikend veiligheidssysteem tot stand is gekomen'. Wederom afgewezen. Vóór waren: D'66, PvdA, PSP, PPR en CPN.

Hoewel nu de Regering via een motie van Van Houwelingen gedwongen is om alsnog tot goede afspraken met Brazilië te komen, voor er sprake kan zijn van leverantie, wordt voordat daar zekerheid over bestaat, Almelo eerst uitgebreid. Men kan er op rekenen dat de D'66-fractie de naleving van deze motie zeer kritisch zal volgen en conform het D'66-programma zal trachten maximale non-proliferatienormen verzekerd te krijgen. Op zich is dat onvoldoende, omdat wij een ander resultaat hadden gewild. In ieder geval staat vast dat de Regering mede door het toedoen van Brinkhorst van D'66 politieke schade is toegebracht bij haar onzorgvuldige en voorbarige besluitvorming in de Almelo zaak.

WILT U I.V.M. DE TIJD SNEL BESTELLEN!!

Artikel	Omschrijving	Aantal	Bedrag
BUTTONS	formaat: 56 mm diameter opdruk: d'66 kleur:zwart en groen prijs per stuk f0,50	x	f.....,...
T-SHIRTS	formaat: S.M.L.EL in wit opdruk: d'66 Het redelijk alternatief prijs per stuk f6,-	.....x S .....x M .....x L .....x EL	f.....,...
LUCIFERS	opdruk: d'66 Het redelijk alternatief kleur: groen en zwart prijs per 500 doosjes f25,-	x	f.....,...
KATOENEN DRAAGTASSEN	formaat: 38 x 42 cm opdruk: Het redelijk alternatief d'66 kleur: zwart en groen prijs per stuk f 3,50	x	f.....,...
BALLONNEN	formaat: groot ;kleur: wit en groen opdruk: tweezijdig d'66 prijs per 500 stuks f 47,50	x	f.....,...
RIJKSDAALDER STICKER	formaat: rijksdaaldergrootte opdruk: d'66 Wel degelijk kleur: groen en wit prijs per 96 stickers f1,50	x	f.....,...
VLAG	formaat: 1.50 x 1.00 m opdruk: d'66 kleur: groen en wit prijs per stuk f 35,-	x	f.....,...
totaal			f

WANNEER DE BESTELLING AFGELEVERD WORDT, WORDT U VERZOCHT TE BETALEN !!
LEVERING ONDER REMBOURS.

opsturen naar: DEMOCRATEN 66
JAVASTRAAT 6
DEN HAAG

handtekening.....

verzonden door :

naam	.....
adres	.....
woonplaats	.....

Het Redelijk Alternatief:

CAMPAGNE voor d'66

uw EIGEN campagne voor d'66

Vul een BESTELFORMULIER in voor uw eigen CAMPAGNE

d'66 in alle staten, "het redelijk alternatief" in alle staten

Vul een BESTELFORMULIER in voor uw eigen CAMPAGNE

uw vrienden en kennissen mogen best weten dat u kiest voor d'66

Vul een BESTELFORMULIER in voor uw eigen CAMPAGNE

uw broers en zussen, neven en nichten, ooms en tantes, opa's en oma's,
kinderen en kleinkinderen mogen best weten dat u kiest voor d'66

Vul een BESTELFORMULIER in voor uw eigen CAMPAGNE

zou iedereen niet mogen weten dat u kiest voor d'66?

Vul een BESTELFORMULIER in voor uw eigen CAMPAGNE

een t-shirtje aan, een buttontje op, lucifers op zak, een knaak in
de knip, ballonnetje in de hand en een vlag in de tas
om hem uit te hangen voor d'66 !!

Vul het bestelformulier NU in, anders bent u TE LAAT voor uw eigen CAMPAGNE

TWEEDE CONGRES-DEMOCRAAT

TOEGANG EN STEMRECHT CONGRES

De toegangsprijs voor het voorjaarscongres bedraagt wederom f. 10.- per persoon.

De toegangskaarten, die bij de kassa verkrijgbaar zijn, gelden voor de gehele dag of U nu om 10.00 uur of om 15.00 uur binnenkomt.

Volgens het huishoudelijk reglement kunnen leden alleen hun rechten uitoefenen, wanneer zij aan hun contributieverplichtingen hebben voldaan.

Stemkaarten zullen aan de balie worden uitgereikt op vertoon van de lidmaatschapskaart.

Wij hopen nu maar dat U tijdig Uw contributie hebt betaald, zodat U Uw lidmaatschapskaart nog vóór het congres in huis hebt. Leden, die onverhoopt nog geen lidmaatschapskaart hebben ontvangen, worden verzocht hun giro/bankafschrift mee te brengen.

Aan de kassa kan eveneens tegen kwitantie de contributie worden betaald.

MOTIES/AMENDEMENTEN.

Moties en amendementen voor de Algemene Ledenvergadering van 22 april 1978 moeten uiterlijk donderdag 13 april 1978 om 17.00 uur op het landelijk secretariaat, Javastraat 6 te Den Haag, zijn.

De moties en amendementen moeten door tenminste vijf leden van D'66 ondertekend zijn en verzonden worden ter attentie van de rapportagecommissie.

Zij zullen in het congresboek worden opgenomen, dat op de Algemene Ledenvergadering zal worden verstrekt.

LOGIES

Wanneer leden in Zwolle willen logeren kunnen zij de bemiddeling inroepen van de afdeling Zwolle.

Als contactpersoon treedt op:

Mia Hoogendoorn, Zwemmer 31, Zwolle, tel. 05200-30708 (na 18.00 uur).

VOORJAARSCONGRES 1978

OP 22 APRIL 1978 WORDT DE 22ste ALGEMENE LEDENVERGADERING VAN DE POLITIEKE PARTIJ DEMOCRATEN '66 GEHOUDEN.

Alle leden en belangstellenden zijn welkom.

De agenda werd gepubliceerd in de Democraat van februari 1978.

We beginnen om 10.00 uur.

BUITENSOCIETEIT - ZWOLLE

KINDEREN OP HET CONGRES

Het is een goede gewoonte, dat op D'66 congressen iedereen welkom is. Ook kinderen. Wij kunnen ons echter voorstellen, dat al het gepraat in de congreszaal Uw kinderen minder interesseert en U soms wél wilt luisteren en meepraten. Daarom is er gelegenheid Uw kinderen toe te vertrouwen aan enkele mensen die hen gezellig zullen bezighouden.

Wij willen wel graag weten hoeveel kinderen hiervan gebruik maken. Daarom graag tijdig een telefoontje aan het landelijk secretariaat, dan weten wij hoeveel accommodatie en begeleiding nodig is.

SECRETARIAAT: JAVASTRAAT 6
DEN HAAG
TEL. 070-453271
070-467188

INHOUD

Uit de inhoud:

Wat te doen met de financiën?	blz. 2
De Grondslagen van D'66	blz. 3 e.v.
De ALV en haar resoluties	blz. 5 e.v.
Nieuws van het PSVI	blz. 6
De goeie ouwe VAR	blz. 7
Gemeenteraadsverkiezingen en de campagne	blz. 8
Een humanist over politiek	blz. 9
Henry Faas in de Democraat	blz. 10
Wat doet de fractie?	blz. 11
Aad Nuis als partijganger	blz. 12
D'66: een filosofie?	blz. 14 e.v.
D'66 en Europa	blz. 16 e.v.
De statuten	blz. 28 e.v.
De geschillencommissie doet een uitspraak	blz. 25
De werkgroepen van de SWB	blz. 30

COLOFOON

REDAKTIERAAD

De uitgifte van de Democraat geschiedt onder verantwoordelijkheid van een door het hoofdbestuur benoemde redaktieraad die als volgt is samengesteld:

Piet van Baarsel (eindredakteur)
Ernst Bakker
Eric Denig
Frans Rogier
Jan Veldhuizen
Stijn Verbeeck

Als redaktiesekretaresse is aan de redaktieraad toegevoegd:
Kitty Warburg

Korrespondentie, kopij e.d. richten aan het redaktiesekretariaat Democraat
Javastraat 6
Den Haag.

VERANTWOORDELIJKHEID

Artikelen die namens het hoofdbestuur, de fracties in vertegenwoordigende lichamen, het SWB-bestuur, het PSVI bestuur, de VAR of andere officiële partijorganen worden geschreven, vallen onder volledige verantwoordelijkheid van de redaktieraad.

De overige artikelen vallen buiten de verantwoordelijkheid van de redaktieraad en bevatten diensgevolge de persoonlijke mening van de schrijver.

Teneinde deze artikelen duidelijk te onderscheiden zullen de titels worden voorafgegaan door een ★ teken.

DE DEMOCRAAT

De Democraat wordt gratis toegezonden aan alle leden van D'66. Niet-leden kunnen zich abonneren voor f 25,- per jaar. Losse nummers zijn verkrijgbaar bij het sekretariaat voor f 3,- per stuk.

WANNEER VERSCHIJNT DE DEMOCRAAT

Democraat nr. 4 verschijnt 12 mei.

Sluitingsdatum kopij: 26 april.

De Democraat verschijnt 9x per jaar.

ADVERTENTIETARIEVEN

1/1 pagina: f 500,--
1/2 pagina: f 300,-- liggend
1/3 pagina: f 250,-- staand
1/4 pagina: f 200,-- liggend
1/6 pagina: f 150,-- staand

Contractprijzen op aanvraag verkrijgbaar.
Plaatsing van advertenties is mede onderworpen aan de goedkeuring van de redactie.

Technische gegevens:
formaat: 21 x 29.7 cm
formaat zetspiegel: 18,5 x 26 cm
aantal kleuren: 1
drukprocedé: offset.

Bij aanlevering van complete opname modellen worden geen meerkosten, berekend.

HET HOOFDBESTUUR CONTRIBUTIEREGELING

In deze Democraat is de uitspraak van de Geschillencommissie opgenomen over de gevolgde procedure bij de behandeling van het contributievoorstel voor 1978 op het congres van november 1977 te Nijmegen. Het is bekend dat het hoofdbestuur bij de aanvaarding van een gewijzigd voorstel verrast was over de effecten van de op dit congres ook door haar aanvaarde contributieregeling 1978. Deze regeling bleek achteraf onverenigbaar met de begroting voor 1978. Om deze reden heeft het hoofdbestuur gemeend voorlopige maatregelen te moeten treffen vooruitlopend op de heropening van de bespreking over de contributieregeling voor 1978 op het congres van 22 april 1978 te Zwolle.

Uit de cijfers over het eerste kwartaal 1978 blijkt dat de voorlopige contributieregeling voor 1978, zoals in de ledenbrief van januari 1978 is voorgesteld, over het algemeen wordt aangehouden. Eveneens blijkt dat deze regeling sterk achterblijft op de begrote gemiddelde contributie voor 1978. Daartegenover staat echter een toename van het aantal leden sedert november 1977 waardoor een tekort op de begroting voor 1978 aan de inkomstzijde kan worden beperkt. Dit tekort zal plusminus f 75.000,- bedragen.

In het licht van het bovenstaande zal het hoofdbestuur op het congres te Zwolle de Algemene Ledenvergadering voorstellen de voorlopige contributieregeling 1978 zoals in de ledenbrief van januari 1978 geargumenteed goed te keuren.

Aan deze ledenbrief is de volgende passage ontleend:

"Vooruitlopend op een hieromtrent door de Algemene Ledenvergadering te nemen besluit stelt het hoofdbestuur de volgende contributieregeling 1978 voor:

belastbaar inkomen tot f. 20.000,-
f. 35,- per jaar
belastbaar inkomen boven f.20.000,-
f. 55,- per jaar
belastbaar inkomen boven f.30.000,-
f. 90,- per jaar
belastbaar inkomen boven f.40.000,-
f.140,- per jaar
belastbaar inkomen boven f.60.000,-
f.175,- per jaar
belastbaar inkomen boven f.80.000,-
f.210,- per jaar

Volledigheidshalve merken wij hierbij op dat de contributieregeling 1977 voorzag in halvering van het contributiebedrag voor tweede en volgende gezinsleden uit een en hetzelfde gezin.

In bovenstaande regeling betaalt ieder(gezins)lid het aan zijn of haar belastbaar inkomen gerelateerde contributiebedrag. (Gezins)leden zonder (eigen) inkomen betalen de minimum contributie ad f. 35,- per jaar."

De contributieregeling voor 1979 e.v. zal op basis van de reële cijfers over 1978 moeten worden goedgekeurd. Hierin zal het tekort over 1978 dan moeten zijn verwerkt.

E.F.Maas
penningmeester

VERKIEZINGEN VAN DE PROVINCIALE STATEN

door Frans Rogier.

Als deze Democraat in de bus glijdt zijn de verkiezingen voor de Provinciale Staten alweer achter de rug en weten wij hoe D'66 uit de bus is gekomen. Na afloop van de kamerverkiezingen van 1977 heb ik enkele cijfers op een rijtje gezet. Ik heb dat nu eens van tevoren geprobeerd. Op basis van resultaten van mei 1977 en de laatst bekende algemene prognoses heb ik een voorstelling berekend. Het zou in dit verband te ver voeren als ik exakt moet aangeven hoe ik tot die verwachting ben gekomen en bovendien zou dat ten onrechte de indruk kunnen wekken dat deze prognose statistisch verantwoord is. Daarom zal ik mij ook beperken tot het aantal PS-zetels en geen percentages vermelden.

Ik acht een goede kans aanwezig dat D'66 40 zetels van het totale aantal van 701 behaalt. Per provincie schat ik de volgende resultaten:

Groningen	3	Noord-Holland	7
Friesland	3	Zuid-Holland	6
Drenthe	2	Zeeland	2
Overijssel	3	Brabant	4
Gelderland	4	Limburg	2
Utrecht	4		

Ik hoop uiteraard dat deze prognose uitkomt of liever nog te laag is. Deze uitslag is immers ook een aardige graadmeter voor de landelijke verhoudingen en de invloed op de gemeenteraadsverkiezingen moet ook niet onderschat worden.

T C D 1

Hierbij treft U ter bespreking op het kongres van 21 april 1978 te Zwolle de eerste versie aan van de D'66-grondslagen. Het Hoofdbestuur geeft hiermee uitvoering aan een met grote meederheid aangenomen motie van het voorjaarskongres van 1977.

Op dit moment bestaan de grondslagen nog uit twee delen nl. een artikel-gewijs stuk en een toelichting. Of dit zo moet blijven is de vraag. Welke vorm onze grondslagen uiteindelijk ook gaan krijgen, zij zullen in ieder geval deel moeten deel uitmaken van het Beleidsprogramma.

Wat de procedure betreft het volgende. Het Hoofdbestuur is van mening dat het vaststellen van grondslagen - zeker voor D'66 - een zwaarwichtige zaak is, waarvoor de partij alle tijd moet nemen. Het is daarom niet de bedoeling, dat het stuk op het komende kongres reeds wordt vastgesteld.

Er zal bij die gelegenheid in eerste ronde over het stuk kunnen worden gediscussieerd. Daarna gaat het grondslagenkoncept de partij in, onder de hoede van de werkgroep Achtergronden van de SWB voor een langdurige studieperiode in de afdelingen. Dit betekent dat het indienen van moties over of amendementen op het stuk in dit stadium niet nodig is.

Over de met onze grondslagen te volgen procedure treft U hieronder een HB-resolutie aan.

Hein van Oorschot
sekretaris-politiek

GRONDSLAGEN VAN VRIJHEIDSGEZIND
POLITIEK HANDELEN

1. Voor D'66 staat voorop, dat politiek handelen slechts zinvol kan zijn als het leidt tot een handhaving en vergroting van de ontplooiingsmogelijkheden van individuele mensen. Deze ontplooiing moet geschieden in vrijheid en verantwoordelijkheid, naar eigen inzicht en overtuiging, in solidariteit met de medemens en zonder politieke, sociale en economische discriminatie van anderen.
2. Voor D'66 bestaat vrijheid niet uit afgeperkte terreinen waarop individuen hun gang kunnen gaan, maar uit ontplooiingsmogelijkheden die mensen voor elkaar scheppen door de manier waarop zij met elkaar omgaan. Die vrijheid bestaat slechts voor zover wij haar telkens opnieuw laten ontstaan.

3. Vrijheid zoals wij die verstaan vereist verdraagzaamheid in positieve zin. Dat wil zeggen, een houding die anderen en hun anders zijn niet slechts duldt maar hun verscheidenheid waardeert als een positief goed. D'66 ziet deze verscheidenheid tevens als de voornaamste bron van maatschappelijke vernieuwing.

4. Onze opvatting van vrijheid eist voorts, dat degenen die in onze maatschappij in de verdrukking komen middelen worden geboden waarmee zij zich uit hun verdrukking kunnen vrij maken. Die middelen moeten worden afgestemd op individuele personen en hun behoeftes en wensen, en mogen niet worden opgelegd of opgedrongen als de afdoening van een plicht of ter verwerkelijking van een doelstelling die anderen hebben vastgesteld.

Individuele vrijheid zoals wij die verstaan kan slechts bestaan op basis van solidariteit. Solidariteit mag echter niet individuele vrijheid in verdrukking brengen, want dan ontaardt zij (ongeacht de kwaliteit van de bedoelingen die haar voeden) in betutteling en autoritair gedrag.

5. Uit onze vrijheidsopvatting volgt, dat wij als toetsingscriteria voor de mate waarin ons vrijheidsideaal in de maatschappij wordt verwezenlijkt niet alleen zien de staatkundige waarborgen van de individuele vrijheid en de rechtsmiddelen die het individu heeft ter bescherming van zijn belangen. Evenzeer dient daarbij de mate beschouwd te worden waarin minderheidsgroepen worden getolereerd en in staat gesteld zich naar hun eigen waarden en normen te gedragen, de manier waarop wij solidair zijn met in de verdrukking geraakte mensen, de manier waarop onze maatschappij haar verantwoordelijkheid waar maakt jegens hen die door hun gedrag de vrijheid en de veiligheid van anderen in gevaar brengen, en de manier waarop het verwerven en het gebruik van macht in onze maatschappij wordt genormeerd en bewaakt.

6. Macht - d.w.z. het vermogen om het gedrag van anderen eenzijdig te beïnvloeden of, in het uiterste geval, te bepalen - is op zichzelf goed noch kwaad. Macht is zelfs onmisbaar als middel voor het tot stand brengen en handhaven van een maatschappij waarin mensen vreedzaam en in vrijheid met elkaar kunnen samenleven en samenwerken. Macht is een kwaad,

wanneer zij verkeerd wordt gebruikt en vooral wanneer het verkrijgen en vergroten van macht een doel op zichzelf wordt. Zowel (de mogelijkheid tot) het verwerven als het uitoefenen van macht behoren onderworpen te zijn aan normen en toezicht. De beschikking over macht verplicht tot openheid en verantwoording tegenover degenen over wie zij wordt uitgeoefend.

Het toezicht op de verwerving en het gebruik van macht kan slechts effectief zijn als dit zelf over macht beschikt. Daarom vereist een goed toezicht op macht niet alleen duidelijke spelregels en besluitsvormingsprocedures maar ook een evenwichtige spreiding van macht.

Monopolielevering en concentratie van macht moeten worden tegengegaan zowel in de overheids sfeer als in de particuliere sfeer.

7. D'66 beschouwt democratie als middel en als doel, als een manier om beslissingen te nemen en als een politiek ethische houding die openheid en verdraagzaamheid eist tegenover anderen, als iets dat voor een deel verwezenlijkt is en als een ideaal om na te streven.

8. In deze opvatting is democratie een voortdurend proces van vernieuwing en hervorming waarin beslissingsmethodes (zoals besluitvorming bij meerderheid van stemmen, aanwijzing van vertegenwoordigers door vrije algemene verkiezingen, hoor en wederhoor, inspraak en medezeggenschap) niet op zichzelf waarde toekomen maar als middel dienen voor de vervulling van de dubbele opgaaf: mensen vrij maken en vrij laten. Democratie is pas democratie als zij zichzelf in stand houdt.

9. Deze opvatting van democratie is niet verenigbaar met onwrikbare standpunten of dogma's over de inrichting van de maatschappij of over het gedrag dat mensen van elkaar mogen eisen en evenmin met kant en klare blauwdrukken voor een toekomstige maatschappij. Zij eist integendeel openheid en verdraagzaamheid jegens anderen (vooral minderheidsgroepen), een voortdurende kritische instelling tegenover alle, ook de op democratische wijze tot stand gekomen beslissingen en de daarbij als uitgangspunt gekozen waarden en normen. Ook democratische beslissingen moeten getoetst worden wat betreft hun effecten aan de hierboven (in punt 5) genoemde criteria.

10. D'66 streeft ernaar zijn standpunten en uitgangspunten zoveel mogelijk vatbaar te maken voor kritiek en voor toetsing op hun veranderende maatschappelijke betekenis door het formuleren van actiebeginselen die leidraad zijn van zijn beleidsprogramma.
11. Deze opvattingen van democratie eist niet in de laatste plaats, dat ook aan toekomstige generaties de ruimte en vrijheid wordt gelaten om aan hun toekomst vorm te geven - zoals wij die verkregen als een nalatenschap van vorige generaties.

Toelichting bij de D'66-grondslagen

1. Inleiding

De democratische politieke partijen in Nederland hebben, net als Nederlanders zelf, veel gemeen in hun zedelijke uitgangspunten. Vrijheid, gelijkheid en broederschap; sociale rechtvaardigheid en het recht van ieder om zichzelf te zijn en te worden: al dergelijke termen verwijzen naar een complex van waarden en normen, soms onderling strijdig maar vaak in elkaars verlengde liggend, waar we het in principe gemakkelijk allemaal over eens worden. We maken ten slotte deel uit van dezelfde politieke cultuur, onderling verbonden niet alleen door de grote abstracties, maar ook door de uiterlijke kenmerken die de Nederlandse stijl van politiek bedrijven onderscheiden van die in andere landen. Natuurlijk zal elke partij binnen het gemeenschappelijke waardencomplex een eigen, karakteristieke nuancering aanbrengen. Vaak leidt dat, vooral in manifesten en beginselverklaringen van het traditionele soort, tot versimpeling. Een waarde (individuele vrijheid, sociale gelijkheid, christelijke naastenliefde) krijgt dan niet alleen de meeste nadruk maar wordt ook voorgesteld of al de andere er rimpelloos uit voortvloeien. Dat er wel eens dilemma's zijn, gevallen waarin moet worden gekozen tussen wat de ene en wat de andere waarde voorschrijft, daarvoor tonen zulke strijdbare geschriften meestal weinig oog. De karakteristieke vertekening die met name elk van de drie traditionele partijen aan het gemeenschappelijk waardencomplex geeft, wordt versterkt door een ander verschijnsel: hoewel ze alle drie pretenderen volkspartijen te zijn, d.w.z. het beste

te willen voor alle bevolkingscategorieën, zijn bij elk van hen bepaalde belangengroepen sterker vertegenwoordigd dan andere: Vakbeweging bij de PvdA, ondernemers bij de VVD, stands- en allerlei soc.-cult. organisaties bij het CDA, waar ook al die conservatieve realisten een natuurlijk tehuis vinden die macht willen zonder er veel nieuws mee te doen, en die weten dat die macht in het midden ligt.

Uit dit spel van belang en beginsel kwam een vrij stabiel systeem voort, dat zowel onderlinge strijd als samenwerking mogelijk maakte, en waarin elke partij voor de bekende problemen vanuit de bekende uitgangspunten naar de bekende oplossingen redeneerde. In de zestiger jaren echter begon steeds duidelijker te worden dat het systeem beter geschikt was om elkáár in de gaten houden dan de onberekenbaar snel veranderende werkelijkheid.

Uit dat inzicht werd D'66 geboren. Snelle onderkenning van de nieuwe, onvoorzienbare problemen, doorlopende analyse van de veranderende samenleving, aandacht voor telkens nieuwe punten waar mensen in de knel waren gekomen, dat alles met de creatieve medewerking van veel meer mensen dan tot nu toe bij de politiek betrokken waren geweest - dat waren voor de oprichters van de nieuwe partij de ware kenmerken van vooruitstrevende politiek. Het oude spel van beginsel en belang raakte bij hen in discredit. De typische vertegenwoordigers van de traditionele belangengroepen kregen in de nieuwe partij weinig gehoor, - in tegenstelling tot de actiegroepen met hun alarmschelfunctie. Het beroep op (een eigen keus uit) algemene beginselen werd als overbodig en parmantig ervaren, evenals het, daarmee meestal gepaard gaande, woordenrijk vertoon van bewogenheid. Ideologisch en domatisch waren de gangbare en verwisselbare verwijten aan de traditionele partijen: traditionele overtuigingen werden voornamelijk gezien als spinrag dat een heldere kijk in de weg zat.

Er was, met andere woorden, een nieuwe politieke mentaliteit aan bod gekomen, - maar zoals bij alles wat nieuw is, werd die omgeven door overdrijvingen en misverstanden, ook bij de aanhangers. Elk etiket had zijn nadelen. Nuchtere geesten onder de D'66-ers noemden zich zakelijk en pragmatisch, meer romantisch aangelegden spraken graag over de onzekerheid als levenshouding. En de tegenstanders, denkend in

de termen van het oude spel, moesten in het ogenschijnlijk ontbreken van specifiek beginsel en belang en de nadruk op de orde van de dag wel een verdacht soort modieusheid zien; een "onederlandse" afwijking van karakteristieke, technocratische opportunisten. Nu, tien jaar later, is het mogelijk scherper te omschrijven wat werkelijk nieuw was en karakteristiek is gebleven in de politieke aanpak waar D'66 voor staat.

2. Democratie als middel en doel

Door democratie centraal te stellen sloot D'66 natuurlijk aan op een belangrijke karaktertrek van de Nederlandse politieke cultuur.

Er was tot dusver echter geen partij geweest die democratie als middel en als doel beschouwde. Als middel omdat de democratische besliswijze het beste aansluit bij het algemene streven naar een samenleving zonder geprivilegieerden; als doel, omdat democratie eist dat er ruimte is voor het tot bloei komen van individuele verschillen. Die eis kan de basis zijn voor een politiek programma. In dit opzicht staat D'66 alleen. Sociaal-democraten verdedigen democratie als weg naar het socialisme; christen-democraten verdedigen democratie als weg naar een samenleving die zich zal gedragen volgens christelijke normen en richtlijnen; de liberalen omdat zij in democratie de beste mogelijkheid zien voor het stimuleren van het vrije spel van de maatschappelijke krachten.

Natuurlijk is deze korte omschrijving van andere politieke stromingen niet volledig, maar in het kader van deze beschouwing achten wij deze vereenvoudiging gerechtvaardigd.

Onze keus voor democratie als beste besliswijze berust vooral op de overweging, dat het principe van one man vote de uitdrukking is van een vrij algemeen geaccepteerd rechtvaardigheidsbeginsel. Als het gaat om beslissingen die ieder raven behoort ieders opvatting even zwaar te wegen.

Dat bij meningsverschil de meeste stemmen gelden is een spelregel om gemeenschappelijk tot beslissingen te kunnen komen, maar geen grondbeginsel van democratie. Daarom rijst hier de vraag of onder alle omstandigheden de meerderheid de minderheid mag binden. Democratie als middel is een besliswijze die uitgaat van de gelijkwaardigheid van het individu; indien democratie beslissingen oplevert die aan de gelijk-

waardigheid afbreuk doen zijn het nog wel meerderheidsbeslissingen maar geen democratische beslissingen. Democratie is pas democratie als zij zichzelf in stand houdt. Om democratisch te kunnen beslissen moeten mensen ook echt vrij zijn om te beslissen, geestelijk, maatschappelijk en economisch. Hun beslissingen moeten er echter niet toe leiden dat ze die vrijheid verliezen. Daarmee levert democratie een dubbele opgave op: mensen vrij maken en hun vrijheid blijvend mogelijk maken.

3. D'66 en democratie

In de eerste tien jaar van zijn bestaan heeft D'66 zich sterk gericht op het realiseren en het versterken van de vrijheid om te beslissen: openbare besluitvorming in eerlijke en doorzichtige procedures met hoor en wederhoor; verantwoording door bestuurders en volksvertegenwoordigers; voor iedereen toegankelijke informatie; wegnemen van economische of sociale pressie die het nemen van vrije beslissingen ondermijnt. D'66 heeft met dit streven stellig invloed gehad. De stijl van politiek maken, van regeren is de afgelopen jaren drastisch veranderd. D'66 bracht opvattingen naar voren die door vele anderen als juist en gerechtvaardigd werden gezien. De laatste tijd heeft ons politieke handelen haar basis echter vooral gevonden in het tweede deel van de democratische opdracht: de mensen vrij houden.

4. Gemeenschap en individu

Het vrij houden van de mensen heeft, zoals hiervoor al bleek, sterk te maken met de aanvaardbaarheid van meerderheidsbeslissingen in een maatschappij, die ruimte wil bieden aan veelvormigheid.

Anders gezegd: waar liggen de grenzen voor dergelijke beslissingen?

Vooraf in onze ingewikkelde verzorgingsstaat krijgt deze vraagstelling steeds meer actuele betekenis. Een rechtlijnig doortrekken van de thans zichtbare ontwikkelingslijnen zal onvermijdelijk leiden tot een vrijwel overheidsmonopolie op sociaal, cultureel en economisch terrein. Zelfs al dat monopolie via formeel juiste democratische meerderheidsbeslissingen wordt bereikt dan nog achten wij het resultaat verwerpelijk en wel omdat het monopolistisch is en daarmee de kiem in zich draagt

voor economische, culturele of sociale terreur. Monopolies maken mensen onvrij.

Deze ontwikkeling treedt op juist in een periode waarin de behoefte aan pluriformiteit sterk toeneemt. Monopolievorming enerzijds, toenemende pluriformiteit anderzijds zullen een spanning opleveren, die fataal kan worden. Als wij echter pluriformiteit waarderen als verscheidenheid in individuele opvattingen en de monopolistische trekken terugbrengen tot datgene wat werkelijk gemeenschappelijk is dan kan het spanningsveld een bron worden voor individuele en sociale ontwikkeling.

De mens is gemeenschapswezen en individu tegelijkertijd. Werkelijke gemeenschap kan slechts bestaan door de aanwezigheid van individuen; elk individu ontleent zijn betekenis aan de aanwezigheid van een gemeenschap. Zij kunnen slechts als tegenhanger bestaan van elkaar. Daarom moet een gemeenschap die steeds intenser wordt - door het ontstaan van steeds meer gemeenschapsbelangen - ook steeds meer ruimte laten voor het individu.

5. D'66, solidariteit en toekomst

Vrijheid van mensen handhaven eist verdraagzaamheid ten opzichte van anderen, ruimte laten voor de uiteenlopende individuele opvattingen. Het eist ook solidariteit met anderen. Onze democratie zal geen lang leven beschoren zijn als ons streven er niet op is gericht anderen vrij te maken en te laten. Solidariteit is een onmisbaar onderdeel van een democratische levenshouding. Mensen vrij houden eist ook solidariteit en verdraagzaamheid ten opzichte van toekomstige generaties. Dat verplicht ons tot een behoedzaam beleid op die gebieden waar beslissingen onherroepelijk zijn, zoals bijv. in het milieu- en grondstoffenbeleid. Wij moeten er rekening mee houden dat anderen die na ons komen anders denken dan wij. De democratie van vandaag veroordeelt zichzelf als zij slechts kan bestaan ten koste van de democratie van morgen.

6. Democratie als avontuur

Met dit alles willen wij de democratie niet tot een nieuw geloof uitroepen. In naam van de democratie zijn in het verleden te veel kwalijke dingen gebeurd om dit op zichzelf abstracte begrip tot ideaal te verheffen. Democratie is een hoopgevend en een riskant avontuur, begonnen in een periode waarin het indivi-

du zich voor het eerst emancipeerde dwars tegen paternalistische en oligarchische tradities in. Die emancipatie is nog lang niet afgelopen. Integendeel, dagelijks ontdekken wij nieuwe aspecten aan deze emancipatie. Aspecten die zichtbaar worden door het politieke handelen tot dusver en daarom op hun beurt weer politieke aandacht waard zijn. Begonnen als eerlijke beslismethode heeft de democratie geleid tot de moderne verzorgingsstaat waarin de spanning tussen individu en gemeenschap onze aandacht vraagt. Door scherp te letten op de voorwaarden van de democratie (dat zijn waarden die er van tevoren moeten zijn) proberen wij deze aandacht in een politiek programma uit te drukken.

HET HOOFDBESTUUR

H.B. RESOLUTIES

H.B.-resolutie I

De Algemene Ledenvergadering van D'66, bijeen te Zwolle op 22 april 1978,

kennis genomen hebbend van de concept-grondslagen en hun toelichting (vergaderstuk T C D 1),

overwegende dat het komen tot grondslagen een proces is dat uiterste zorgvuldigheid en de grootst mogelijke inbreng van de hele partij vraagt;

besluit de grondslagen nog niet vast te stellen, maar hiermee te wachten tot een volgend kongres;

besluit deze grondslagen te zijner tijd als preambule in het Beleidsprogramma op te nemen

vraagt het Hoofdbestuur een discussie over deze stukken in de partij op gang te brengen, waarbij de inbreng van zoveel mogelijk leden mogelijk wordt gemaakt;

en gaat over tot de orde van de dag.

H.B.-resolutie 2

De Algemene Ledenvergadering van D'66, bijeen te Zwolle op 22 april 1978, overwegende

- dat het beleid van D'66 op vele onderdelen erop gericht is beslissingen omtrent de inrichting van de samenleving in een internationaal kader te plaatsen;
- dat dit internationale kader op een groot aantal concrete - in het beleidsprogramma met name genoemde - punten in eerste aanleg Europees is;
- dat het dientengevolge juist voor D'66 van belang is zich ook in het Europees Parlement te doen vertegenwoordigen

besluit,
aan de eerstvolgende verkiezingen voor leden van het Europees Parlement deel te nemen.

H.B.-resolutie 3

De Algemene Ledenvergadering van D'66, bijeen te Zwolle op 22 april 1978, overwegende

dat diepgaande studie van een discussie over de voor- en nadelen van een eventuele toetreding tot enige Europese Federatie van Politieke Partijen binnen de partij van groot belang is, met name ook met het oog op de eventuele binnenlandse politieke betekenis daarvan,

draagt het H.B. op een dergelijke studie en discussie te organiseren en daarvoor de benodigde informatie aan te dragen,
en besluit op een nog dit najaar te houden A.L.V. over een dergelijke eventuele toetreding een beslissing te nemen.

H.B. resolutie 4

De Algemene Ledenvergadering van D'66 bijeen te Zwolle op 22 april 1978

draagt het H.B. op in de maanden tot aan een dit najaar nog te houden A.L.V. een discussie binnen de partij te organiseren over het programma, dat de basis zal gaan vormen voor het opereren van D'66 op het Europese vlak.

Toelichting op H.B.-resolutie 4: Het H.B. zal een dergelijke opdracht in samenwerking met S.W.B. (in het bijzonder met de werkgroep "Buitenland"), P.S.V.I. en regio-bestuur uitvoeren.

PSVI D'66

Op 8 april a.s. organiseert het Politiek Scholings- en Vormingsinstituut in samenwerking met het Hoofdbestuur een discussiebijeenkomst over D'66 en Europa. Aan deze bijeenkomst hebben Laurens-Jan Brinkhorst, lid van de D'66 fractie in de Tweede Kamer, en Herman Schaper, secretaris buitenland van het Hoofdbestuur, hun medewerking toegezegd. De bijeenkomst, die voor alle leden toegankelijk is, vindt plaats te Amersfoort, in het restaurant Kobus aan de Poort, Utrechtsestraat 49, Amersfoort.
Het programma

- 11.00-11.30: Aankomst
- 11.30-13.00: Discussie over de opstelling van de partij bij de verkiezingen voor het Europees Parlement (toetreding tot een Federatie van Europese partijen e.d.)
- 13.00-13.45: Lunch (kosten f 8,-)
- 13.45-15.15: Discussie over het D'66 standpunt t.a.v. actuele Europese politieke problemen
- 15.15-15.30: Theepauze
- 15.30-17.00: Voortzetting van de discussie over het D'66 standpunt t.a.v. actuele politieke problemen.

De discussie zal hoofdzakelijk plaatsvinden op basis van de stukken die in deze Democraat over D'66 en Europa zijn gepubliceerd. Daarnaast zal de deelnemers enige tijd tevoren verdere papieren en reductiebonnen voor de trein toegepast worden.
Degenen die willen deelnemen aan deze discussiebijeenkomst dienen zich op te geven bij de secretaresse van de PSVI, Kitty Warburg, Javastraat 6, Den Haag; tel. 070-453271 of 467188.

VACATURE PSVI-BESTUUR

*Door het bedanken van H. Poolman als lid van het PSVI-bestuur is er een vacature ontstaan, waarin op het voorjaarscongres moet worden voorzien.
Gegadigden kunnen zich tot 14 april 1978 kandidaat stellen d.m.v. een aanmeldingsformulier, dat op telefonisch verzoek door het secretariaat wordt toegezonden.*

KURSUS GEMEENTERAAD.

In de vorige Democraat heeft u kunnen lezen over de cursus De Gemeenteraad.
Wij zijn blij dat er zovelen van u hebben ingeschreven. Enkelen van u hebben vermeld dat zij reeds rechtstreeks bij de Stichting Burgerschapskunde (SKB) een cursus hebben gekocht en materiaal hebben ontvangen. De schriftelijke cursus die het PSVI gaat begeleiden is de nieuwe cursus van de SBK. Deze is uitgebreider dan de vorige.
Deze nieuwe cursus zou eind februari gedrukt zijn. Bij de SBK is echter een kleine stagnatie opgetreden. Het materiaal zal nu eind maart van de pers rollen. Dit kan inhouden dat van de 8 begeleidingsavonden er enkele verschoven worden naar de 2e helft van augustus.
U krijgt hieromtrent persoonlijk bericht.
Het schriftelijke materiaal zal u zo spoedig mogelijk worden toegezonden.

Wij willen proberen om in de laatste week van april te starten.

Inmiddels hebben zich al 260 deelnemers aangemeld.

NIEUWS uit de regio

Provinciale Werkgroep Gelderland
Coördinatieadres: Lindelaan 10,
Renkum

De Provinciale Werkgroep Gelderland heeft - in vol vertrouwen op een voor D'66 zeer goede afloop van de PS-verkiezingen - een vergaderschema voor 1978 vastgesteld:

donderdag 16 april 20.00 uur
"De Opbouw" Velperweg te Arnhem
en verder op de donderdagen 25-5, 17-8, 14-9, 12-10, 16-11, 7-12.
Wij hopen de vergaderingen vanaf 25-5 weer te kunnen houden in het Huis van de Provincie.

Op het programma voor 16-4 staan o.m.: collegevorming en beleidsprogramma.

V.A.R.

U wist het niet, maar u loopt behoorlijk achter. Tweemaal is de VAR (nog in haar oude samenstelling) bijeengevoerd om fractie en hoofdbestuur te adviseren over een aantal knellende problemen.

Zo werd op 28 januari in Utrecht uitvoerig gesproken over de uitbreiding van het UCN-projekt. Op dat moment een politieke topper in de Tweede Kamer en nu twee maanden later nog onderwerp van gesprek en daarom het vermelden waard. Laurens Jan Brinkhorst lichtte de VAR uitvoerig in over het standpunt dat de fractie had ingenomen, waarbij bleek dat een vorige VAR-discussie over de UCN nuttig was geweest voor het bepalen van het fractiestandpunt. Ook nu weer werden in de discussie alle voors en tegens van de uitbreiding van Almelo en de levering van uranium aan Brazilië tegen elkaar afgewogen, waarbij de tegens zwaarder wogen dan de voors. De VAR had geen behoefte haar eerder ingekomen, afwijzend standpunt te herzien. Wél zou je haast wensen dat Van der Klaauw deze discussie had bijgewoond: wellicht zou het hem wat licht in de UCN duisternis gebracht hebben.

Laurens Jan Brinkhorst gaf in deze bijeenkomst ook nog zijn indrukken weer die hij had opgedaan bij de algemene beschouwingen naar aanleiding van de Regeringsverklaring: duidelijke spanningen tussen de regeringspartners enerzijds en de duidelijke aanwezigheid van een vierde stroming (D'66) in de nederlandse politiek anderzijds.

De VAR-leden discussieerden verder nog met Elida Wessel en Erwin Nypels over de meest uiteenlopende zaken: de boycot van de WK-voetbal, de koping van de sociale uitkeringen aan het minimum loon, de APO's, werklozen gebruiken als arbeidsreserve, de BVD, de uitwijzing van Philip Agee, het beleid van het Ministerie van Justitie. Dit laatste punt mondde uit in een met algemene stemmen aangenomen motie, waarin erop wordt aangedrongen dat vrouwelijke delinquenten niet mogen worden achtergesteld bij hun mannelijke "collega's" in behandeling, begeleiding, vorming, beloning, huisvesting. De motie sprak er zich over uit dat er naar moet worden gestreefd dat de delinquent na de straf weer als volwaardig mens kan meedraaien in de maatschappij.

De VAR-vergadering van 25 februari in Rotterdam werd voor een groot deel gewijd aan een notitie m.b.t. de molukse minderheid. Deze notitie

werd met kennis van zaken voorbereid en toegelicht door een aantal leden van de werkgroep Culturele Minderheden. De discussie werd samengevat in de volgende motie, welke met drie onthoudingen werd aangenomen:

"De VAR van D'66, op 25 februari 1978 te Rotterdam in vergadering bijeen, kennisgenomen hebbende van de Regeringsnota inzake de problematiek van de Molukse minderheid in Nederland en van de kritiek op die nota van Zuidmolukse zijde, spreekt zijn waardering uit over het verschijnen van de Regeringsnota in zoverre als hieruit blijkt, dat de problemen van de Zuidmolukkers door de regering worden erkend en als hierdoor een discussie over die problemen wordt bevorderd; stelt vast dat de mogelijkheid tot het voeren van deze discussie van het allergrootste belang is voor de Zuidmolukkers zelf wier toekomst daarbij in het geding is, stelt vast dat in de eerste plaats vereist is dat voldoende tijd wordt geboden aan de Zuidmolukkers voor een zorgvuldige overweging en heroverweging van de mogelijkheden om de eigen identiteit te beleven en te verwerklijken, stelt vast dat bovendien vereist is, dat aan de Zuidmolukkers de middelen worden geboden voor bezinning en onderling beraad, overwegende dat volgens het programma van D'66 in het overheidsbeleid t.o.v. minderheidsgroepen centraal moet staan:

- waardering voor en erkenning van strevingen naar behoud van eigen idealen, normen, waarden en opvattingen;
- het scheppen van zodanige maatschappelijke en politieke ruimte dat isolement wordt voorkomen of opgeheven;
- het voeren van een zodanig beleid dat achterstanden door het scheppen van speciale voorwaarden worden ingehaald;
- het openhouden van de mogelijkheden tot (re)migratie indien individuen of groepen in volle vrijheid daartoe de bereidheid tonen;
- het stimuleren van een beleid op rijks-, provinciale en gemeentenniveaus, waarin ondersteuning wordt gegeven aan activiteiten die kunnen leiden tot wederzijdse toenadering tussen Zuidmolukkers en Nederlanders in hun leefomgeving;
- de extra zorg, die de problemen van de Zuidmolukkers in ons land eist, mag niet leiden tot een vorm van positieve discriminatie, die het eigen initiatief en het streven zich te handhaven doet verminderen; dringt er bij de regering op aan haar medewerking te verlenen aan de oprichting van een politiek en cultureel vormings- en scholingsinstituut van en voor (Zuid)molukkers, waarin een eigen documentatiecentrum,

opdat door onderzoek, voorlichting en politieke en culturele discussie inzicht kan worden verkregen in eigen identiteit, doelstellingen en idealen en hun relatie tot die van andere landen en culturen,

en gaat over tot de orde van de dag".

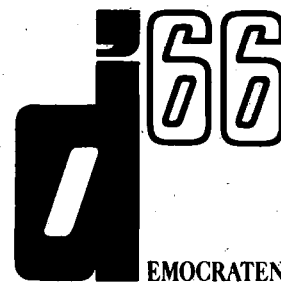
Helaas hebben we kortgeleden moeten ondervinden dat er molukse jongeren zijn (gelukkig maar een hele kleine groep) die niet het geduld kunnen opbrengen om de in deze motie aangegeven weg te bewandelen.

Ook in deze VAR-vergadering kwamen de activiteiten van de fractie uitgebreid aan bod. Met name de neutronbom was aanleiding tot discussie en meningsvorming, die werd afgerond met de uitspraak: "dat de kamerfractie alles in het werk moet stellen om de produktie van de neutronbom tegen te gaan".

De VAR probeerde in haar laatste vergadering nog een aantal uitspraken over diverse onderwerpen uit te lokken: niet alle pogingen werden met succes bekroond. Zo werd een motie over intentieverklaringen over de bereidheid van D'66 tot samenwerking met andere partijen verworpen; een motie over evenredige vertegenwoordiging op ALV's ingetrokken, maar wél werd aangenomen een motie waarin het hoofdbestuur wordt geadviseerd bij heroverweging van de organisatie van de ALV zolang mogelijk het principe van het individuele stemrecht voor alle leden van D'66 op ALV's te handhaven.

U ziet het, als het aan de VAR ligt zal de partij rekening blijven houden met ook de mening van een simpel lid, zoals

Kitty Warburg.

d'66
EMOCRATEN

VERKIEZING ADVIESRAAD

Op aandrang van meerdere regio's en vele VAR-leden heeft het hoofdbestuur gemeend er geen bezwaar tegen te moeten maken, wanneer de verkiezing van de leden van de Adviesraad niet vóór 1 april 1978 is afgerond. De (sub)regio's worden echter verzocht te zorgen dat uiterlijk 14 april 1978 de gekozen leden worden gemeld aan het landelijk secretariaat. De definitieve samenstelling zal in het congresboek worden gepubliceerd.

CAMPAGNE

Provinciale Staten

Als deze Democraat bij U in de bus valt, zijn de stembussen juist geleegd. Tussen de momenten van Uw lezen en mijn schrijven liggen twee weken. Tijdens deze twee weken zijn de campagne-activiteiten intensiever gevoerd met een ongekend grote hoeveelheid - door de partij beschikbaar gestelde - materialen en de inzet van een groeiend aantal actieve leden.

BEDANKT

Ik wil hier graag iedereen dankzeggen voor hun deelname aan de campagne.

Ik hoop dat iedereen, maar vooral de actieve leden, de coördinatoren, de plakkers, de sprekers, enz., zich kan vinden in het uiteindelijke resultaat.

Vooraf die leden die regelmatig gesandwich werden tussen de kritiek van de leden en de aansporingen van het campagneteam en de campagne-commissie.

Nog meer dank aan die leden die verwensingen van diverse aard hebben moeten incasseren omdat de materialen - ondanks alle goede voornemens en bedoelingen - ook nu weer te laat beschikbaar waren.

Ook nu weer gold dat een beslissing tot het aanschaffen van de materialen - i.v.m. de liquiditeitspositie van de partij - pas laat genomen kon worden. Dit, plus een te laat aanleveren van enige programmateksten veroorzaakte een opschuiven in de planning van de drukkers.

GEMEENTERADEN

Hoe de verkiezingsuitslag voor D'66 is uitgepakt, we zullen - met verlegging van een aantal accenten - doorgaan met de activiteiten voor de komende gemeenteraadsverkiezingen op 31 mei, met dezelfde hoeveelheid propagandamaterialen en nog meer actieve leden.

Ik schrijf hier: "met dezelfde hoeveelheid materialen". Hierbij moet dan wel de kanttekening geplaatst worden dat dit alleen kan opgaan als er op 15 april voldoende financiële middelen aanwezig zijn.

DE POT IS LEEG, door de aanschaf van de materialen voor de P.S.-verkiezingen.

Ik herhaal: in een groot aantal afdelingen wordt driftig gespaard voor de G.R.-verkiezingen.

Begrijpelijk, maar laat iedereen bedenken dat indien wij landelijk geen posters en folders kunnen bestellen, de afdelingen een veelvoud aan kosten zullen moeten opbrengen omdat dan iedere afdeling voor zich een groot bedrag aan litho's, zetwerk en duurdere inkoop zal moeten uitgeven. Daarom, in Uw eigen belang, stort in vredesnaam op

GIRO 1.000.000

t.n.v. de penningmeester D'66
Javastraat 6, Den Haag

en doe het NU!

BESTELFORMULIEREN

In deze Democraat vindt U weer een bestelformulier voor T-shirts, stickers, buttons, enz.

Deze materialen zijn uitermate nuttig voor de campagne-activiteiten en voor Uw eigen campagne (weggeven van lucifersdoosjes, plakken van rijksdaalderstickers, boodschappen doen met D'66-tas). Ze worden tegen kostprijs ter beschikking gesteld.

Als U hiervan gebruik wilt maken vul dan dit formulier in en verstuur het snel.

Dan kan - bij een eventuele te geringe voorraad - een nabestelling gedaan worden. U hebt dan uiterlijk eind april de spullen in huis.

WEL DEGELIJK

Het is prettig om ook eens over zaken te kunnen spreken die U geen geld kosten. In de Democraat 1/78 is een vel rijksdaalderstickers ingesloten.

Wij verzochten U deze "wel degelijk"-stickers op alle rijksdaalder plakken die U in handen krijgt. Ook kunt U bij Uw bank i.p.v. bankbiljetten, rijksdaalder opnemen, beplak deze en voldoe aan Uw verplichtingen met deze rijksdaalder.

Als U deze stickers nog niet verspreid hebt, doe het dan nu.

LEDENSTAND: 9.500

Toen ik U in januari een vijftal "Signalementen" toezond was de ledenstand 8.600.

Nu (16 maart) zijn we de 9.500 gepasseerd.

De gedachte: "elk lid werft een nieuw lid" komt van de grond, zij

het dat ik verwachtte dat de aanwas van nieuwe leden iets groter zou zijn.

Als U deze "signalementen" nog in de kast hebt liggen, doe er a.u.b. dan mee wat de bedoeling is:

Zet ze uit in Uw direkte omgeving (familie, kennissen, collega's) en vraag of zij kennis willen nemen van de uitgangspunten van D'66. Vraag hen daarna om hun reactie om lid te worden.

Het 10.000ste lid is dan snel binnen, daarna kunnen we op naar het 11.000ste.

Jan Veldhuizen
Publiciteitscoördinator
H.B.

OPRICHTING: ADVIESGROEP PUBLICITEIT

Reeds enige tijd voel ik de behoefte om met een aantal mensen van gedachten te wisselen over zaken die te maken hebben met de publiciteitsaspecten die onder mijn verantwoordelijkheid vallen.

Regelmatig ontvang ik suggesties van leden, die ik graag met een aantal deskundigen en geïnteresseerden wil toetsen. Tevens wil ik graag mijn eigen voorstellen met een achterban (netje) doorspreken.

Geïnteresseerden kunnen zich melden bij mij p/a Javastraat 6, Den Haag.

Jan Veldhuizen

PAPIER, HIER ★

Democraten staan bekend als milieubewuste mensen. Deze bewustwording doet de aanhang van D'66 steeds verder stijgen. En dat moet ook. Maar met die groeiende aanhang zal ook het aantal congresgangers toenemen.

Het najaarscongres in '77 in Nijmegen is een succes geweest en na twee dagen discussiëren ging men weer naar huis. Diezelfde milieubewuste democraat had echter een ongelooflijke troep achtergelaten.

Met het oog op het komend congres in Zwolle doet de afdeling Nijmegen een dringend beroep op de congresgangers om vooral hun eigen papierberg mee naar huis te nemen. Als oud papier kan het dan weer gebruikt worden voor de bereiding van kringlooppapier, waarop o.a. de Democraat wordt gedrukt.

w.g. afdeling Nijmegen
Wouter Koop

GAST
rubriek

ROB TIELMAN
voorzitter Humanistisch Verbond

GEEN BEDE IN DE REDE

Onze huidige minister-president heeft de gewoonte de verhouding tussen levensovertuiging en politiek aan de orde te stellen op een voor andersdenkenden ongelukkige wijze. Zo deed hij eens een oproep tot ethisch reveil die op zijn minst de indruk wekte dat het CDA het alleenvertoningsrecht van ethiek zou hebben. En nu is er - mede door zijn houding - een actie gaande de bede weer in de troonrede terug te krijgen, waardoor de levensbeschouwelijke pluriformiteit van onze overheid weer in gevaar komt. Hoe ziet het Humanistisch Verbond de verhouding tussen levensovertuiging en politiek?

Van neutraal naar pluriform

Wij hebben geen christelijke staat - gelukkig niet. Als je ziet was SGP, GPV en EO daaronder verstaan, dan zou het met de verdraagzaamheid gauw gedaan zijn. De overheid dient niet als zedenmeester op te treden. Positiever gezegd: de overheid dient te bevorderen dat de burgers zoveel mogelijk in eigen vrijheid en verantwoordelijkheid hun leven inrichten.

Als reactie op de christelijke staat is vaak de neutrale staat bepleit: een overheid die zich in het geheel niet met levensovertuiging bezig houdt. Vanuit het humanisme wordt die neutraliteit met wantrouwen bekeken. Het humanisme is een levensovertuiging die ervan uitgaat dat wij het als mensen zelf zullen moeten doen: er is geen hogere macht boven ons die ons leven stuurt. Met de menselijke vrijheid benadrukt het humanisme ook de menselijke verantwoordelijkheid. Als er dingen fout gaan in onze samenleving hebben wij het vermogen en de taak daaraan iets te doen. Dat geldt voor ieder individueel, voor maatschappelijke groeperingen, en ook voor de overheid. Als de overheid bijvoorbeeld onrechtvaardigheden probeert te voorkomen of tegen te gaan, is zij al niet meer ethisch neutraal.

Achter de huidige huwelijkswetgeving ligt een bepaalde ethiek. Ook de voorstellen voor een nieuwe relatiewetgeving komen voort uit nieuwe ethische inzichten. De overheid kan derhalve niet ethisch neutraal zijn, in die zin dat altijd ethische inzichten meespelen in het overheidsbeleid. Daarom kiezen humanisten voor een levensbeschouwelijk pluriforme overheid. Dat wil zeggen: geen monopolie voor één levensovertuiging, ook niet doen alsof er geen ethiek aan te pas komt, maar wel de bestaande levensbeschouwelijke pluriformiteit ook in het beleid tot uiting laten komen.

Voorbeelden

Misschien mag ik een paar voorbeelden geven. Voor mensen in probleemsituaties (bv. in zieken-, bejaardenhuizen, gevangenissen, e.d.) kan geestelijke begeleiding heel belangrijk zijn. De overheid zorgt er gelukkig voor dat er geestelijke verzorging wordt geboden. De inhoud van die verzorging vindt plaats onder de verantwoordelijkheid van de levensbeschouwelijke organisaties (kerken en Humanistisch Verbond). De verdeelsleutel van die subsidiegelden dient de keuzevrijheid van de burgers te zijn. Hier wringt de schoen: in de meeste gevallen trachten kerkelijke groeperingen hun onevenredige machtspositie te handhaven ten koste van ieders keuzevrijheid en het Humanistisch Verbond. Een overheid die de pluriformiteit ter harte gaat, kan hier niet machteloos blijven toezien.

Een ander voorbeeld is het onderwijs. Ook hier dient de overheid de keuzevrijheid en de pluriformiteit te waarborgen zonder zich met de inhoud van de levensbeschouwelijke elementen van het onderwijs te bemoeien. Nu is het in de praktijk zo dat het confessioneel bijzonder onderwijs een onevenredige machtspositie heeft, en het episcopaat het pluriforme alternatief van de samenwerkingsschool tegen probeert te houden. In de samenwerkingsschool ontmoeten de katholieke, protestante en humanistische levensovertuiging elkaar, en wordt ook de keuzevrijheid van de volwassene in wording gestimuleerd. Ook hier dient de overheid een pluriformiteit bevorderende rol te spelen.

Een derde voorbeeld is de verzuiling bij gesubsidieerde instellingen op het gebied van welzijnswerk, gezondheidszorg, e.d. Ook hier worden algemene middelen gebruikt om confessionele machtsposities in stand te houden. Het zogenaamd algemeen maken van instellingen zonder dat een levensbeschouwelijke pluriformiteit waargemaakt wordt, is helaas een veel voorkomend verschijnsel. Nu het welzijnsbeleid gedecentraliseerd gaat worden, gaat de gemeente ook hier een belangrijke rol spelen.

Gemeente

Op gemeentelijk nivo speelt de verhouding levensovertuiging - politiek wel degelijk een rol. Behalve de al genoemde verzuiling in welzijnsland en gezondheidszorg, noem ik hier de burgemeestersbenoemingen. Weer een voorbeeld van onevenredige confessionele macht. Dit wordt nog ergerlijker als men weet dat in nogal wat burgemeestersprofielen staat dat gezocht wordt naar iemand die 'kerkelijk meeleeft'. Een discriminatie van buitenkerkelijken waar het Humanistisch Verbond terecht tegen protesteert.

Ook het openen van raadsvergaderingen door de burgemeester (een plaatselijke uitvoering van de bede in de troonrede) is afkeurenswaardig omdat één levensovertuiging wordt voortgetrokken ten nadele van bv. de humanistische.

In nog maar een klein gedeelte van de gemeenten in ons land is het humanistisch vormingsonderwijs aanvaard als een gelijkwaardig alternatief voor het godsdienstonderwijs in de openbare scholen. Nogal wat gemeenten kennen algemene politieverordeningen waarin zondagsheiliging wordt afgedwongen (u herinnert zich nog wel de strijd om de openstelling van zwembaden op zondag).

Ook het bevolkingsregister werkt aan de achterstelling mee. In vrijwel iedere bevolkingsstatistiek wordt naar godsdienst gevraagd, niet naar levensovertuiging. Er worden wel de antwoordalternatieven RK en NH gegeven, maar niet: humanist. Een baby wordt als RK of NH ingeschreven, en blijft dat haar/zijn hele leven (tenzij iemand zich laat uitschrijven hetgeen te weinig gebeurt). Telt u ook nog mee als RK of NH terwijl u in feite buitenkerkelijk bent?

7 '66
Wel
degelijk.

Het is misschien wat vroeg om over de volgende kabinetsformatie te spreken, maar het wordt al wel gedaan. Begrijpelijk onder een regering die van oorsprong een minderheidsregering is en het hebben moet van de lankmoedigheid van een groep mensen, die eigenlijk iets anders had gewild.

De discussie over de nieuwe formatie is begonnen op een vergadering in Den Haag van de zeer jonge Nederlandse Vereniging van Voorlichters. Den Uyl blikte er terug op zijn formatie-pogingen en kon het natuurlijk niet laten vooruit te kijken. Zijn onderwerp was de openbaarheid.

Is het al te vroeg om het er over te hebben? Dat hangt er van af. In veel linkse kringen - waartoe ik voor het gemak D'66 reken - wordt luchtig heen gehuppeld over de vraag of op de eventuele val van het kabinet-Van Agt onmiddellijk de formatie van het volgende kabinet-Den Uyl volgen kan.

Het is helemaal niet zo zeker, dat zo iets kan. Het wordt minder zeker naarmate het huidige kabinet langer zit. Als het kabinet Van Agt kort na zijn aantreden was gestruikeld, had links kunnen volhouden dat bij de formatie enkele technische foutjes waren begaan bij het omzetten van de verkiezingsuitslag in een regeringsploeg - kortsluiting die gelukkig snel kon worden opgeheven zonder opnieuw de kiezers lastig te vallen.

Kan men die redenering ook nog volhouden als het kabinet in het najaar of het voorjaar valt? Het heeft dan inmiddels zijn eigen beleid gevoerd, een eigen gezicht gekregen en er zijn twee verkiezingen geweest, waarbij de kiezers toch zijdelings ook hebben kunnen laten weten wat zij van dat nieuwe gezicht denken.

Als bij de lokale en regionale verkiezingen de burgers niet duidelijk in opstand komen, kunnen de regeringspartijen zeggen dat het kabinet niet zo maar een ongelukje was, maar een echte coalitie.

En dat plaatst dan links voor de vraag of de coalitie met het CDA kan worden hersteld zonder dat er eerst nieuwe Tweede Kamerverkiezingen zijn geweest. Het is duidelijk waarom de vraag nu niet op de voorgrond wordt geschoven. Als je dat doet lijkt het alsof je vast op de val van het kabinet rekent en sta je voor aap als het niet gebeurt. Bovendien klonteren de regeringspartijen hechter samen wanneer ze het gevoel gaan krijgen nieuwe verkiezingen te moeten doorstaan na een uiteenvallen van het kabinet.

Helaas kunnen de linkse partijen niet om de vraag heen. Zij willen de meest democratische partijen zijn en moeten dus weten of ze het kunnen

HENRY C. FAAS

INFORMATIE OVER FORMATIE

maken tegenover hun kiezers om na enige tijd van centrum-rechts bewind min of meer geluidloos te glijden naar weer een centrum-links kabinet.

Het ijveren voor de idee, dat als een kabinet valt je verkiezingen moet houden voor je een heel nieuw kabinet vervaardigt, was niet zo maar een liefhebberijtje. Het ging om een zeer fundamentele zaak. Het werd ondemocratisch gevonden op een en dezelfde verkiezingsuitslag twee sterk uiteenlopende soorten beleid te bouwen. De kiezer werd zo helemaal buiten het kiezen van een regering gehouden.

De eis werd geboren uit het verlangen de christen-democratische partijen duidelijk te maken dat ze niet lichtvaardig aan partnerruil konden doen. Het was een poging tot het bijbrengen van democratisch verantwoordelijkheidsgevoel. En sterk speelde uiteraard de irritatie een rol dat de linksen maar moesten afwachten of de christen-democraten in de stemming waren avances te doen.

Het was natuurlijk ook goed voor het verantwoordelijkheidsgevoel van de linksen zelf. Door na een crisis verkiezingen in te lassen werden zij zelf gewongen tot overleg in eigen kring. Zij moeten dan ook zelf gaan zeggen of zij met anderen willen samenwerken, met wie en onder welke voorwaarden. Een stukje democratie dat in de haast om weer te mogen regeren niet mag worden vergeten.

Kortom alles zou weer open kunnen komen te liggen en dan is het inderdaad wat voorbarig over de volgende formatie te spreken. Maar als het niet tegenloopt, zal er wel ooit weer een formatie worden gehouden. En daarom was het Den Uyl niet verboden te filosoferen over de vraag hoe het dan met de openbaarheid zou moeten gaan.

Hij had het gevoel gehad, dat hij zelf als formateur de voorlichting te veel had overgelaten aan de fractieleiders. Hij had zo'n beetje boven de partijen zwevend, althans onafhankelijk, althans bemiddelend de onderhandelingen willen sturen doch dit streven was niet overgekomen. Iedereen dacht toch dat hij met zijn partijgenoten onder één hoedje speelde. Daarom vond hij, dat bij de formatie van de toekomst de formateur bij de voorlichting de leiding - Den Uyl noemt dat "het voortouw" - moest nemen.

Wat Den Uyl waarschijnlijk het meest dwars zit is niet het misverstand over zijn onafhankelijkheid van de PvdA maar zijn indruk dat wat hij tijdens de formatie zei en deed in de fracties, op zijn zachtst gezegd, verkeerd is terecht gekomen of, op zijn hardst gezegd, is verdraaid en misbruikt. Mede daarom zou het kabinet-Den Uyl er niet zijn gekomen.

Premier Van Agt heeft, volgens NRC-Handelsblad, meteen geantwoord, dat de suggestie-Den Uyl niet mag betekenen, dat straks alleen de formateur inlichtingen verstrekt. Hij mag zeker geen gekleurde informatie geven, die nieuwe misverstanden laat ontstaan. Daar had hij gelijk in. Hij had verder kunnen gaan door te zeggen, dat Den Uyl elke illusie de onpartijdige bemiddelaar te kunnen lijken, wel kan opgeven.

Den Uyl zal altijd de schijn - en vaak de werkelijkheid - tegen hebben. Van Thijn kon zich tegenover hem minder veroorloven dan de andere fractieleiders. En omgekeerd.

Van Agt had er ook nog aan kunnen toevoegen dat een contact van de formateur via de media bijna even onvolmaakt kan verlopen als een contact van de fractieleiders. Elke tussenpersoon concentreert, schift, dus subjectieveert. Zelfs de televisie doet dat, tenzij men de formateur via de televisie de fracties, waarmee hij onderhandelt, laat toespreken.

Dan kan de formateur die fracties beter bij elkaar roepen en ze vertellen wat hij aan het doen is. Waarom zou dat eigenlijk zo'n gek idee zijn? De fractie-leden kunnen de formateur dan ook opheldering vragen en zelf misverstanden wegwerken. Het zou in het openbaar moeten gebeuren uiteraard.

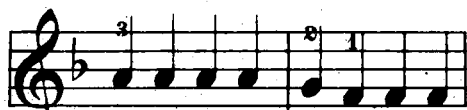
We hebben het nu over de onderhandelingen over het regeringsprogramma. Wanneer de keuze van ministers en onderministers aan de orde komt, is er eerder reden tot wat minder openbaarheid dan nu. Het is logisch en juist dat de pers probeert er achter te komen welke snoeshanen de formateur vangen wil. Er kunnen vreemde vogels onder zitten en het is van belang die tijdig neer te schieten.

Maar van de politici uit gezien lijkt het anders. De politicus kan met enig recht de redenering opzetten, dat het vooral de taak is van de formateur, als toekomstig premier, een team te kiezen waarvan hij verwacht dat het een goed samenwerkende club zal zijn. Daarbij speelt mensenkennis een grote rol, en vaak ook kennis van een andere soort. Mensenkennis laat zich niet makkelijk politiek wegen.

De openbare discussie over kandidaat-ministers kan een averechts effect hebben. Misschien heeft een fractie van een bepaalde kandidaat zelf geen hoge pet op, maar als die kandidaat wordt aangevallen - en vooral als niet-bewijsbare, gevoelsmatige dingen aan de orde zijn - heeft de fractie de neiging de partijgenoot te gaan verdedigen. Prestige en solidariteit gaan een woordje meespreken en in de kortste keren lijkt het er op alsof het gaat om de beste man of vrouw die in het land voorradig is. Dan zitten ze er aan vast.

Wanneer de pers zo'n kandidaat aanvalt is dat effect minder. Het is van belang voor de toekomstige premier, maar de fracties hoeven niet te reageren. Als de premier de verkeerde keuze doet, snijdt hij zichzelf in de vingers. Dat zal hem matigen. En hij zal aan de andere kant de fracties niet te veel voor het hoofd willen stoten, want hij moet met zijn ploeg voor de Kamer verschijnen en wil daar overleven.

Henry C. Faas

RADIO & TV

TELEVISIE-UITZENDINGEN

woensdag 15 april 1978
woensdag 28 juni 1978

RADIO-UITZENDINGEN

donderdag 4 mei 1978
donderdag 18 mei 1978
donderdag 1 juni 1978

UIT DE FRACTIE UIT DE TWEDE KAMER

Rijksinkoopbureau door Ernst Bakker.

Maarten Engwirda heeft bij de begrotingsbehandeling van Financiën er via een motie bij de Regering op aangedrongen dat:

1. de instructie van het Rijksinkoopbureau zodanig wordt verruimd dat voor het aankoopbeleid van de overheid niet alleen de financiële doelmatigheid, maar ook de mogelijkheid van het gericht stimuleren van de innovatie, regionaal beleid en gevend zullen zijn;
2. de Minister van Economische Zaken bij de bepaling van het aankoopbeleid van het Rijksinkoopbureau mede te betrekken;
3. een actief beleid te voeren waardoor het Rijksinkoopbureau meer bij het aankoopbeleid van gemeenten, overheids- en semi-overheidsinstellingen wordt ingeschakeld.

Het overheidsaankoopbeleid kan nl. een belangrijk instrument zijn voor het stimuleren van industriële innovatie, regionaal beleid en werkgelegenheid.

Het budget van het R.I.B. was in 1977 f 1,8 miljard, terwijl het ruim f 10 mld. zal kunnen bedragen als gemeenten, universiteiten en andere overheids- en semi-overheidsinstellingen op ruimere schaal van het R.I.B. gebruik zouden maken. Men denke bv. aan de aanschaf van computers door gemeenten, van medische apparatuur door universiteiten en van uniformen door het leger. Ook is het volgens Engwirda van belang dat er spoedig wordt begonnen met het ontwikkelen van langetermijn-visies op het aankoopbeleid van de overheid, want naar schatting wordt een kwart tot de helft van alle technologische geavanceerde produkten door de overheidssector aangekocht.

"Als aanzet voor het ontwikkelen van dergelijke langetermijn-visies zou kunnen worden aangesloten op studies die het R.I.B. zou kunnen verrichten over die produkten binnen het aankoopbeleid van de overheid die op het ogenblik in binnen- en buitenland worden aangekocht. Daarbij zou met name t.a.v. de produkten die op het ogenblik in het buitenland worden aangekocht, kunnen worden nagegaan, waarom de Nederlandse industrie niet in staat is dergelijke produkten tegen

concurrerende voorwaarden te leveren", aldus Maarten Engwirda. Daar Minister Andriessen positief op de motie reageerde is hij aangehouden totdat er overleg is geweest in de Vaste Kamercommissies van Economische Zaken en Financiën over dit onderwerp.

Gijzeling Provinciehuis Assen

Op de inleveringsdatum van de kopij voor deze Democraat werd deze afschuwelijke gijzeling beëindigd. De fractie sprak zich als volgt uit:

D'66 heeft waardering voor de succesvolle pogingen van de Regering de gijzelingsactie in Assen zo snel mogelijk te beëindigen. Dergelijke terreurdaden dragen op geen enkele wijze bij tot oplossing van het Zuid-Molukse vraagstuk, ze verslechteren alleen maar de verhoudingen. Diep betreurt de fractie dan ook dat opnieuw een dode en gewonden zijn gevallen.

Aan het Molukse vraagstuk wordt door velen momenteel hard gewerkt: door Nederlanders en Molukkers.

De democratische kanalen die ons in onze rechtsstaat ter beschikking staan kunnen daarvoor ten volle worden gebruikt.

Al op 3 april a.s. is de eerste hoorzitting van de bijzondere Commissie Zuid-Molukkers van de Tweede Kamer, waarin alle Molukse groeperingen kunnen worden gehoord. Alle grieven en opmerkingen kunnen daar worden geuit, in het parlement, in het openbaar. Daarna volgen nog deze zomer een Openbare Commissievergadering en een kamerbehandeling over de Molukse problematiek.

Alle kansen dus voor hen die naar een werkelijke oplossing streven en daar positief aan willen bijdragen

Wij hopen en vertrouwen dat de Molukse gemeenschap in Nederland deze democratische wegen zal bewandelen en gebruiken.

In de Kamer behandelt Elida Wessel namens de fractie het Molukse vraagstuk.

DE DEMOCRAAT IN GESPREK MET AAD NUIS

drs. Aad Nuis (44),

- studeerde politicologie aan de zevende faculteit van de Universiteit van Amsterdam (doctoraal 1958),
- keerde daar in de zestiger jaren terug als wetenschappelijk medewerker aan het instituut voor de wetenschap van de politiek,
- weet niet meer precies wanneer hij lid van D'66 is geworden en vindt dat ook niet zo belangrijk,
- was de eerste en tot nu toe enige voorzitter van de (Voorlopige) Advies Raad van onze partij,
- is (nu nog) lijsttrekker voor de Demokraten bij de Statenverkiezingen in Gelderland,
- is auteur van vele geschriften binnen en buiten de partij over politiek tot en met poëzie en schrijver van de enige D'66-encycliek 'Onder de mist van oude woorden...' (1968).

'Ik heb die beginfase helemaal meegemaakt vanuit mijn functie aan de faculteit in Amsterdam, in dat kringetje tussen de kranten en de Universiteit. Daar ontstond Nieuw Links, daar ontstond D'66 en ook wat later de PPR zou worden. Ik moest er alles van begrijpen, want ik had er tenslotte in gestudeerd. En ik was er van overtuigd dat D'66 geen kans zou maken. Want nieuwe partijen, tenminste serieuze nieuwe partijen, dat kon niet in Nederland, dat werd nooit iets, dat stond vast. Maar ze haalden zeven zetels en toen wist ik ook dat ik daarbij hoorde.'

Dat zegt Aad Nuis, die wel eens gekarakteriseerd is als de 'schrijver van de inleidingen en de nabeschouwingen' in onze partij. Feit is dat hij veel heeft gepubliceerd. Enkele boekjes, en een groot aantal bijdragen onder andere in de Haagse Post, in de NRC en niet in het minst in onze eigen Democraat. Uit die geschriften kennen wij zijn standpunten over veel onderwerpen, maar vandaag is hij aan het woord over de partij en over zichzelf. Behalve een blauwe maandag in het hoofdbestuur, zoals hij zelf zegt, heeft hij nooit veel echte functies binnen de partij bekleed. Al zal hij de geschiedenis ingaan als de eerste voorzitter van

PORTRET

van een partijganger

de (Voorlopige) Advies Raad van D'66. En op het moment waarop u dit leest zal Aad Nuis voorzitter zijn van de Democraten-fractie in de Gelderse Staten.

Ontmoeting met Van Mierlo

Waar begint voor Aad Nuis de kennismaking met de partij?

'Het ongelooflijke van die middenzestiger jaren was dat een hele generatie zich ineens voor de binnenlandse politiek ging interesseren. Wij hadden dat nooit gedaan, ook als student niet. Binnenlandse politiek was iets voor oudere mensen, er was ook nauwelijks iemand bijgekomen sinds 1945. Maar ineens waren ze daar. Vanuit de faculteit werd ik naar Van Mierlo gestuurd, met de aansporing (toen al!) om maar met de PvdA samen te werken. Ik vond ook dat dat moest, maar ik kwam uit dat gesprek met Van Mierlo helemaal genezen terug. En ook gewonnen voor zijn grote idee, dat een meerderheid binnen het Nederlandse politieke volk het eigenlijk wel met onze vooruitstrevende ideeën eens zou zijn. Alleen omdat de zaak per traditie zo vast verkaveld zat traden er nooit grote verschuivingen op. Van Mierlo gebruikte toen het beeld van het bankstel met de drie confessionele partijen op de bank en de PvdA en de VVD ieder in een fauteuil in de gezapige rust van de oud-Hollandse binnenkamer. Ieder kende zijn plaats en was niet van plan die om welke nieuwe politieke gedachte dan ook in te ruimen. Daarom streefde D'66 naar staatkundige hervormingen. Niet omdat we die op zichzelf zo aardig vonden, maar als mogelijkheid om die starheid en dat vastgeroeste

'In de geschiedschrijving is het vaak het trieste lot van dingen die niet helemaal lukken dat ze achteraf anders worden uitgelegd dan ze gebeurd zijn'

denken te doorbreken. Je kon in die tijd wel aan partij-vernieuwing denken, maar alleen binnen je eigen partij. Dat deed Nieuw Links; D'66 wilde dat doorbreken om die meerderheid te bereiken die er dwars door alle partijen heen voor een progressief beleid te vinden zou zijn. Van Mierlo was daarvan overtuigd en alles wat hij deed had te maken met hoe die meerderheid te realiseren.'

Progressieve concentratie

'Op het Leidse congres in 1968 zijn voor het eerste voorstellen gedaan voor de zogenaamde 'gesprekken aan de basis'. Een heel ambitieus programma omdat het ook weer bedoeld was om allerlei mensen met progressieve ideeën die in alle partijen wonen onder één noemer te brengen. Dat was later ook de opzet van de veelgesmaakte progressieve concentratie. Achteraf wordt dat dan uitgelegd alsof het de bedoeling was om één grote partij te maken van PvdA, PPR en D'66.

'Soms denk ik wel eens dat die Brabantse Van Mierlo met zijn Nijmeegse achtergrond Van Agt beter begrepen zou hebben dan Den Uyl, Van Tijn en Terlouw dat deden'

Niets is minder waar. Het ging ons duidelijk ook en even ernstig om gelijkgestemden uit de VVD en uit de confessionele partijen. En het ging ons zeker niet om de hele, in die tijd steeds linkser wordende, PvdA. Het moest echt een doorbreking van de oude partijstructuren worden en die kans zat er in 1971/72 ook nog in. Daar heeft D'66 toen zijn nek voor uitgestoken en dat is de partij duur komen te staan, toen vlak daarna het kabinet-Biesheuvel viel en er nieuwe verkiezingen kwamen. Niet alleen werden we gedoodverfd als de partij die eigenlijk iets anders wilde, maar zich toch als D'66 presenteerde. Neen, toen we van 11 op 6 kamerzetels terugvielen liet de PvdA ons vallen als een baksteen. Zij had duidelijk iets anders bedoeld met 'progressieve concentratie'; maar zes zetels was niet gevaarlijk meer. De PPR volgde in het kielzog. Toen stonden we helemaal alleen en kreeg Van Mierlo de schuld.'

Langzamer maar zekerder

Maar nu zijn we onder aanvoering van Jan Terlouw weer helemaal terug. De partij heeft meer leden dan ooit en we hebben acht zetels in de kamer. Waar zijn nu die ideeën die we zeven jaar lang verkocht hebben?

'Die ideeën zijn onveranderd. Het vinden van een meerderheid voor een goede vooruitstrevende politiek en

dus ook een partijvorming die zich daarbij aansluit, dat is alleen een wat omslachtige omschrijving van de drie woorden "Het Redelijk Alternatief". Het is ook niet zo dat de zestiger jaren de tijd zijn van de grote vernieuwingen en de zeventiger jaren de tijd van de reactie. Dat is veel te simpel gesteld. Ik ben veel optimistischer. Ik denk dat de zestiger jaren de tijd waren waarin we dachten dat vernieuwingen heel vlug konden en heel radicaal, zo even uit de losse pols, en dat we nu begrijpen dat zoiets op langere termijn moet gebeuren, maar dat we dat ook realiseren. Dat spectaculaire gedoe op De Dam en omstreken dat heeft natuurlijk wel wat losgemaakt, maar het is nu de tijd waarin je in Apeldoorn en Waalwijk merkt dat dat heel stug doortrekt. En hoezeer ik toen ook achter de stormloopingen stond, ik ben het nu van harte met Jan Terlouw eens dat we het nu moeten hebben van de simpele tactiek van het groter worden.'

'Het griezelige in 10 jaar D'66 was dat je op elk congres merkte aan telkens dezelfde gezichten dat we weer een jaar ouder waren geworden. Sinds '76 komt wel hetzelfde slag. Demokraten, maar nu in een jongere uitvoering'

Organisatie

Als ik het goed begrijp zie je dus eigenlijk niet zoveel verschil tussen toen en nu, als de meeste anderen menen te zien. 'Ik vind het in elk geval belangrijk om de geschiedenis goed te onthouden. Als je er wat van leren wilt moet je goed weten wat er gebeurd is, anders heb je je fouten allweert ingebouwd. Ik denk wel eens als ik die vorige interviews van je lees:

ze hebben het achteraf allemaal beter geweten dan Van Mierlo, waarom heb ik daar toen niets van gemerkt. Ik denk ook dat we toen gekomen zijn aan de rand van wat je met ideeën kunt doen en dat we hebben geleerd dat je met ideeën zonder organisatie wel een eind kunt komen, maar net niet ver genoeg. We waren altijd al een ideeënpartij en daar hebben we ondanks het gebrek aan organisatie best veel mee bereikt, al was het maar omdat we ze hebben uitgezaaid in de Nederlandse politiek. Maar we weten nu ook dat je als het tegenzit organisatie hard nodig hebt. En door die hechtere organisatie krijgen we ook meer leden. Vroeger maalde je daar toch niet om in de partij. Als iemand het maar met ons eens was, op ons stemde, dat wel, maar lid worden... Ik weet zelf niet eens meer wanneer ik lid geworden ben. Dat ging van meepraten geleidelijk over in meedoen en dan hoorde je er bij.'

De kubus van Nuis

En had je toen - want je kwam naar ik meen toch uit een christelijk nest - de indruk dat je bij een linkse partij terecht gekomen was? 'Uit wat ik zo even heb gezegd heb je al begrepen dat ik er een voorstander van was om mensen uit alle partijen onder één noemer van redelijke ideeën omtrent een vooruitstrevend beleid op langere termijn te verenigen. En dan is links of rechts ook niet belangrijk meer. Dan kom je er zelfs niet meer met het assenkruis van Schwarz. Ik heb ook altijd het gevoel gehad dat er nog een derde dimensie bijhoorde.' Dan introduceren we vandaag de *Kubus van Nuis*? 'Nou, neen, daar wil ik eerst nog eens goed over denken. Maar ik wil er wel iets over zeggen. Neem nou

'D'66 is door anderen nooit zo geprezen als in de tijd waarin we nauwelijks meer bestonden. Nu we er weer helemaal zijn roepen de andere partijen weer bevreesd hoe overbodig we eigenlijk zijn'

Van Agt, die kwam toch in 1971 in het kabinet-Biesheuvel duidelijk door de linkerdeur op. Hij werd zelfs samen met Boersma in één adem genoemd. Nou denk ik dat progressief Nijmegen heel iets anders was dan progressief Amsterdam. Je kunt Van Agt evengoed een linkse man uit Nijmegen noemen, als Den Uyl een gematigd rechtse man uit Amsterdam. Ik denk dat dat iets met die derde dimensie te maken heeft: schijnbare oppervlakkigheden die de stijl van je leven uitmaken. Als je in Nederland echt een tweedeling in vooruitstrevend en behoudend wilt maken dan moet je alle zuilen doorzagen. Het zit niet zozeer aan de partijen dan wel aan mensen of soms groepen van mensen binnen die partijen gebakken. Ik denk ook dat daaruit een stuk van het onbegrip tussen Den Uyl en Van Agt te verklaren is. En ze hebben dan ook nog allebei een lastige partij achter zich.'

De machtige partij

Je noemt nu die lastige partij. Vind je ook niet dat in veel partijen - gelukkig niet in de onze - de 'administratie' ten onrechte te veel invloed heeft. Veel mensen stemmen toch ook op een partij, veel meer dan op een volksvertegenwoordiger. Dat komt er van als je vertegenwoordiger in de kamer, de staten of de raad niets meer in te brengen heeft en de lijn van de partij moet volgen. 'Elke vertegenwoordiger is in de eerste plaats gebonden aan het programma waarop hij gekozen is, maar ik denk wel dat je gelijk hebt. Kiezers richten zich weinig tot de man of de vrouw op wie ze gestemd hebben. De partij is machtig. En je doelde op de PvdA met zijn partijraad en het teruggroepen enzo, maar ik denk dat het bij de VVD en het CDA minstens zo erg is, al merk je het daar niet. Ik ben blij dat in onze adviesraad gebleken is dat het in ons vermogen ligt om het flink met elkaar oneens te zijn over inhoudelijke zaken, zonder dat een partij daarop barst. Zelfs al komt er geen duidelijke D'66-visie uit. Het aardige daarbij is dat het niveau van de discussie zo goed is, dat het niet ontaardt in geschreeuw en geroep. Dat vind ik het typerende van de manier waarop bij ons politiek bedreven wordt. Als we dat zo houden, dan komen er ook meer mensen die op ons stemmen.'

Stijn Verbeeck

GRONDSLAGEN EN/OF FILOSOFIE

In D'66 laait met tussenpozen de discussie op over onze beginselen, grondslagen of filosofie. Op het congres van 22 april a.s. komt de elders in deze 'Democraat' opgenomen nota 'Grondslagen' ter sprake. Vijf jaar geleden werd dit onderwerp ook besproken en hiervoor schreef Henk Zeevalking onderstaand artikel.

Het leek hem niet ongeslaagd dit artikel aan de vergetelheid te onttrekken. Daarom ter informatie dit nog steeds niet verouderde artikel.

De filosofie van D'66

door Henk Zeevalking

De roep om een eigen filosofie wordt in D'66 sterker. Confessionelen en socialisten hebben een filosofie, de P.P.R. - zegt men - heeft er een, zelfs de V.V.D. schijnt er een te hebben. Derhalve kan D'66 niet achterblijven menen velen. Blijven wij dan achter bij anderen?

Ik meen van niet. Het verschil met anderen is alleen dat wij tot nu toe meenden onze levensbeschouwelijke basis niet te moeten etaleren.

Men kan zich afvragen waarom wij dat eigenlijk vonden. Misschien ligt de verklaring wel in het feit, dat we als non-conformisten in de politiek van verschillende richtingen kwamen. Dat velen onzer met de filosofie van thuis gebroken hadden om een eigen weg te gaan.

Onze eigen weg te gaan. Zie daar de verschijningsvorm van onze filosofie. Voor velen van ons was dat een nieuwe levenshouding. Aan de afgezworen filosofie van vroeger hadden we geen behoefte meer. We meenden dat we aldus uniek waren, maar dat was een vergissing. Vanaf de 17e eeuw knaagden soms weinigen dan weer velen aan het geweten van onze cultuur. Aan de dogmatische zekerheden van die cultuur of die nu van godsdienstige dan wel staatkundige of economische huize waren.

We kennen de politieke zekerheden zonder welke er geen heil is voor velen.

Wij D'66-ers hebben zo'n heilsleer niet. We hebben dat gemeen met de "Liberals" in Engeland, de "Freie Demokraten" in Duitsland en de Radikaal Socialisten in Frankrijk. Als zij zijn wij burgerlijke radicalen die van evoluties meer verwachten dan van revoluties en die niet zelden van twee kanten de klappen krijgen. Maar van klappen worden kinderen groot, zegt men.

De filosofie van de redelijkheid

Het is de rede die het burgerlijk radikalisme voedt. Rede en politiek zijn nochtans van huis uit tegenstellingen. Aan politiek en aan religie ligt de mythe ten grondslag. Confessionele politiek is derhalve minder een zaak die met zichzelf in tegenspraak is dan menigeen denkt. Geloof en levensbeschouwing streven beide naar een utopie, de eerste in het hiernamaals, de laatste in deze wereld.

In de tijd gemeten zijn beide niet zelden elkaars tegenpolen; het is de strijd van het straks of nu. De uitgangstelling van beide is vaak dezelfde: de mythe.

Een mythe is een verhaal dat een vertekend beeld geeft van de werkelijkheid. Het is de remedie bij uitstek tegen vervreemding die de wereld de mens opdringt in zijn leven. De mythe appelleert aan de hoogste en laagste instinkten van de mens.

Hij woelt emoties los. Gevoelens kunnen positief en negatief zijn, het gehele scala dat ligt tussen scheppen en vernietigen. De vervreemding die deze wereld scheidt gaat de mens met behulp van mythen te lijf. Desondanks is hij er niet in geslaagd die vervreemding te doorbreken. Misschien heeft de mens het steeds in de verkeerde richting gezocht. Want wie van de wereld vervreemd is kan nog iets anders doen dan zijn heil zoeken bij een of andere mythe. Hij kan gewoon terugkeren naar huis, naar zijn geweten. Dat is een weinig tot de verbeelding sprekende, doch wel een doeltreffende zaak. Met behulp van dat geweten zal hij zijn evenwicht kunnen hervinden. Zo'n mens is een rationalist. Een vrouw of man die niet kan verheerlijken, niet kan verketteren.

Ik ben ervan overtuigd dat velen in D'66 deze gedachten kunnen onderschrijven. Dat dit met de velen die de partij de laatste jaren - sedert februari 1971 - verlieten eveneens het geval is.

Voor alle rationalisten in de politiek - politieke non-conformisten als men wil - blijft onder één voorwaarde D'66 het tehuis. Die voorwaarde is dat de leiders van die partij zich niet anders voordoen dan hun gezond verstand hen ingeeft. Dat wil zeggen ieder het zijne gevend.

Slagvaardigheid is dan een eerste vereiste. Een tweede eis is dat men bereid moet zijn de bakens te verzetten als het getij verloopt. Want de enige goede politicus, hetzij bestuurder, hetzij volksvertegenwoordiger, is de pragmaticus. De rede dwingt een dergelijke houding af. Die rede veronderstelt verder dat de mens vrij is.

Vrij in het bepalen van zijn politieke of godsdienstige keus. Vrij om zijn eigen toekomst te kiezen. Wat nu een vrij mens voor zichzelf verlangt kan hij een ander niet ontzeggen, houdt ons in zakelijkheid de rede voor.

En waar vrijheid een deelbaar begrip is komen de problemen opdoemen.

Volledige vrijheid voor de een betekent onvrijheid voor veel anderen. Hebben we derhalve emotioneel met het begrip vrijheid geen moeite, rationeel hebben we het des te meer. Het heeft wat met broederschap te maken als onze ratio ingeeft dat het vrijheidsbeginsel door het gelijkheidsprincipe dient te worden ingedamd. De rede gaat uit van vrijheid en streeft naar gelijkheid. In deze eenvoudige zin ligt de levensbeschouwing van de burgerlijke radikaal, de links-liberaal, de D'66-er, besloten. Aldus wordt hij de bondgenoot van de marxist die de apostel bij uitstek van de gelijkheidsgedachte in de maatschappij mag worden genoemd.

Voor de rationalist is dit echter een bondgenootschap dat niet zonder gevaar is omdat de marxist - waarom zou hij ook - geen haar beter is in de politiek dan de kapitalist.

De laatste steeds bereid de gelijkheid aan anderen te offeren voor zijn vrijheid, de eerste niet bereid de gelijkheidsgedachte en zijn gevolgen te onderwerpen aan vrije, onafhankelijke kritiek.

Ratio en kritiek zijn de fundamenten van een cultuur die het burgerlijke radikalisme nastreeft te realiseren en in stand te houden.

Die ratio en kritiek moeten meer dan andere waarden in staat worden gebracht een evenwicht te vinden tussen vrijheid en gelijkheid.

Aangezien de balans tussen beide slechts in theorie in evenwicht zal zijn zal er steeds een spanningsveld blijven bestaan. Meer dan met andere politieke groeperingen het geval is bevindt D'66 zich in dit spanningsveld. In concreto betekent dit, dat op vele gebieden de vrijheid van minderheden moet worden beperkt om die vrijheid rechtvaardiger te verdelen over allen.

Het aanvaarden van dat standpunt betekent dat D'66 een linkse partij is.

De rationele inslag van die partij en zijn leden verhindert echter dat die partij ooit een socialistische van welke signatuur ook zal worden. Dogmatisme is de natuurlijke vijand van de ratio. De rede kent slechts één dogma: dat hij geen dogma's kent. Een gevolg daarvan is dat zo'n ondogmatische, niet de wijsheid in pacht hebbende, partij doorgaans weinig briljante ideeën heeft. Dat zit in de aard van het beestje. Want dat beestje weet uit ervaring dat de ideeënvervaardigers van nu niet zelden de tyrannen van morgen zijn. Het aanvaarden van vrijheid en gelijkheid als uitgangspunten voor een praktische en slagvaardige politiek houdt nog iets in. Te weten het vrij zijn van vooroordelen.

Andere politieke partijen zijn beter noch slechter dan D'66. Voor leden

van en kiezers op D'66 betekent de partij meer hun politieke tehuis dan andere partijen. Niets meer en niets minder.

Sommigen hebben dat tehuis inmiddels verlaten, anderen hebben het nog niet ontdekt. Daar zullen we met ons allen het nodige aan moeten doen.

Vooroordelen met betrekking tot andere partijen en hun aanhang mogen we dan niet hebben. Wij zijn er velen ons immers geen uitverkorren. Psychologisch is het hebben van vooroordelen, ressentimenten, trouwens onverstandig, evenals een blijvende polarisatiegedachte voor een partij die aan de ratio appelleert onverstandig is. Polarisation kan uitgroeien tot verkettering, tot veroordelen. Als pragmatisch middel geoorloofd, als beginsel is het verwerpelijk.

Het rationalisme roept op tot begrip en verdraagzaamheid. Het werkt relativerend en verwerpt uitersten. Vrijheid en gelijkheid vinden in de redelijkheid hun voedingsbodem, anderszinds kan de rede slechts in vrijheid tot groei komen. Waartoe dit in de praktische politiek zou kunnen leiden tonen de volgende drie willekeurige voorbeelden.

Onderwijs

Wie de mens van morgen meer vrijheid en gelijkheid wil geven en een betere verdeling van deze democratische waarden over allen wil bewerkstelligen dient bij het onderwijs te beginnen. Eerst basisonderwijs, daarna middelbaar en hoger onderwijs voor allen. De leerplicht dient ten minste tot 18-jarige leeftijd te worden verhoogd.

In dat onderwijs zal naast de intellectuele vorming de kunstzinnige vorming volledig aan zijn trekken moeten komen. Dat een en ander miljoenen gulden meer zal gaan kosten dan thans aan het onderwijs wordt uitgegeven, komt mij gerechtvaardigd voor. Men verdedigt onze beschaving, in zoverre daarvan sprake is, beter met een zo perfect mogelijk onderwijsstelsel dan met straaljagers en kanonnen al zal men wel nooit geheel buiten bepaalde destructieve afweermiddelen kunnen. Aan konstruktieve middelen dient echter verre de voorkeur te worden gegeven. Goed onderwijs is zo'n middel. Gedegen onderwijs is een investering die niet zal nalaten resultaten af te werpen. Een betere geldbelegging valt uit maatschappelijk oogpunt nauwelijks te bedenken.

Om allerlei redenen schieten thans velen - doorgaans overigens buiten hun schuld - te kort wat de opvoeding van hun kinderen betreft. Voor een democratie is dit een gevaarlijke toestand. Fascisme schiet niet zelden daar wortel waar van geestelijke onderontwikkeling sprake is.

Een evenwichtig onderwijsstelsel levert gave mensen af. Gave mensen die nooit voor een immoreel politiek stelsel te vinden zullen zijn. Hun redelijk inzicht zal zich daartegen verzetten.

Wonen

Vrijheid veronderstelt de nodige mogelijkheden voor de mens zijn persoonlijkheid naar eigen aard te kunnen ontplooien. Geestelijk voorziet een goed onderwijsstelsel daarin. Materieel gezien kan een eigen huis daartoe bijdragen. Na onderwijs derhalve prioriteit voor de woningbouw en bevordering van het eigen woningbezit. De woningbouw die nu nog voor een groot deel uit economische overwegingen plaats vindt dient naar het sociale vlak te worden verschoven. Zo kan het gelijkheidsbeginsel ook hier als medestander van de vrijheid optreden. Dat kan ook nog op een andere wijze en wel door de grond in handen van de gemeenschap te brengen. De gemeentelijke overheid kan hier als de meest belanghebbende worden gezien.

Stadsaaneringen en rekonstrukties zijn een vrijwel hopeloze zaak als de grond niet in handen van de gemeenschap is. De vrijheid van de particulier moet hier kunnen wijken voor het belang van de gemeenschap. Een rechtvaardige verdeling in de wereld van het onroerend goed zou zijn: oppereigendom in handen van de particulier, de ondereigendom in handen van de overheid. Het is een wat voor-kapitalistische structuur die sommige steden in West-Europa in de Middeleeuwen ook gekend moeten hebben. Soms is het goed naar het verleden terug te keren. Zeker voor een niet-dogmatisch gebonden partij. De geschiedenis heeft redelijke mensen veel te bieden.

Verkeer

De auto verstikt ons leefmilieu. In vele opzichten akkoord. Maar voor de automobilist en zijn gezin betekent hij heel wat. Een stuk leefmilieu zou men kunnen zeggen. De auto is voor velen een symbool voor vrijheid. Vrijheid om te gaan waar men wil, wanneer men wil en met wie men wil. Die vrijheid moet omwille van de vrijheid van anderen - kinderen en ouderen - worden ingeperkt. Geen auto meer in de woon/werkrelatie, de auto weg van onze pleinen en grachten, de auto weg uit onze woonstraten. Voetgangersgebieden, parkeergarages en het bevorderen van het Openbaar Vervoer zijn alle zaken die de auto in onze samenleving naar een meer bescheiden plaats terugdringen. Gelijke mogelijkheden voor de verschillende verkeerssoorten eisen een dergelijke politiek. Toch zou ik zonder daar nu een hoge prioriteit aan toe te ken-

Henk Zeevalking

nen de auto willen bestempelen als een zaak waarvan het genot in beginsel zoal niet aan ieder persoonlijk dan toch wel aan ieder gezin toekomt. Bij een rationeel gebruik kan hij voor velen compenserend werken voor een stuk vrijheid dat men elders node mist. Vrijheid en gelijkheid in het verkeer, de communicatie van mens tot mens, is zonder auto niet meer denkbaar. Op dit stuk vrijheid heeft in beginsel ook een ieder recht. Laat D'66 de moed hebben dit - tegen de tijdgeest in - duidelijk te zeggen. Dan is men redelijk met een afgewogen oordeel.

Nawoord

Het uitgangspunt van D'66 is van de aanvang af geweest het zich aandienen als een programpartij. Daardoor onderscheiden we ons van andere partijen en die zich bij voorkeur beginselpartijen noemen. Wij noemden ons eenvoudig Democraten, een begrip dat vrijheid en gelijkheid omsloot. Met anderen dacht ik dat dit voldoende en duidelijk was. De geleden verkiezingsnederlaag in november 1972 doet sommigen roepen om een filosofie als uitgangspunt voor onze politieke doelstellingen.

De bedoeling van dit pamflet is geen andere geweest dan een bescheiden poging aan te tonen dat onze filosofie was en in:

- het scheppen van vrijheid en gelijkheid;
- het redelijk benaderen van de nationale en internationale problematiek;
- het zich onbevooroordeeld opstellen tegen politieke tegenstanders van welke signatuur ook.

Rest nog de vraag of wij steeds trouw zijn gebleven aan onze filosofie. Die vraag zal iedere D'66-er zelf naar eer en geweten moeten beantwoorden. Als we het kunnen opbrengen te erkennen dat de een hier heeft gefaald en de ander daar, dan is er al veel ten goede gekeerd.

Utrecht, februari 1973.

DISCUSSIONOTA "D'66 EN EUROPA"

T C D 3

I. Algemeen

Waarom Europese samenwerking?

Economische, politieke en geografische factoren hebben destijds de keuze van Nederland voor deelname aan de Europese eenwording bepaald. Het ging vooral om het bereiken van politieke en economische stabiliteit en het waarborgen van veiligheid. Deze factoren zijn anno 1978 nog steeds van kracht.

Voor welvaart en welzijn in Nederland zijn handhaving en uitbouw van de Europese Gemeenschappen van levensbelang geworden. De in de loop der jaren gegroeide belangenverstrengeling heeft geleid tot een feitelijke Europese lotsverbondenheid. De nationale soevereine staat is in vele opzichten een te beperkt kader geworden. Een progressief binnenlands beleid, zoals D'66 zich dat voorstelt is niet mogelijk zonder de tot standkoming van een democratisch Europa.

De binnenlandse politiek wordt zozeer beheerst door grensoverschrijdende problemen dat het geen zin zal hebben te proberen de heilstaat tussen Lobith en Den Helder in te richten.

Binnen de nationale context en met slechts nationale middelen is het onmogelijk de economische crisis te bestrijden, onze industrie te herstructureren, de monetaire onrust tegen te gaan, de multinationals aan banden te leggen etc. Een groter kader is nodig.

Niet alleen voor de behartiging van materiële, maar ook van immateriële belangen is de Europese Gemeenschap essentieel. Met onderlinge verschillen zijn alle landen van de EEG parlementaire democratieën. Verdeeldheid en een nationalistische, naar binnen gerichte houding zouden voor de handhaving van de democratie in Europa (en niet alleen in Nederland!) slecht zijn. Ze zouden ongetwijfeld ook leiden tot nieuwe spanningen tussen de lidstaten en daarmee vrede en veiligheid kunnen bedreigen, zoals in het verleden reeds herhaaldelijk is bewezen.

Daarnaast heeft Europa externe verantwoordelijkheden. De Europese Gemeenschappen zijn ook van groot belang, omdat zij een bijdrage hebben te leveren aan op wereldschaal spelende problemen.

Zo lang een mondiaal kader ontbreekt om deze gezamenlijk op te lossen, is het Europese kader vooralsnog het meest effectieve en geschikte.

Bovendien kan de bijdrage van de EEG aan een nieuwe internationale orde als geheel groter zijn dan die waartoe de som van haar delen in staat is.

Er is ook een negatieve reden. Zonder de Europese samenwerking zou de Nederlandse afhankelijkheid van de internationale ontwikkelingen en de politiek van onze buurlanden nauwelijks minder zijn. Wel zal echter onze invloed op deze ontwikkelingen en deze politiek aanzienlijk minder zijn dan in de huidige situatie.

Welk soort Europa wil D'66?

D'66 streeft naar een Europees maatschappijmodel dat leidt tot een handhaving en vergroting van de individuele ontplooiingsmogelijkheden. Deze ontplooiing moet geschieden in vrijheid en verantwoordelijkheid, naar eigen inzicht en overtuiging, in solidariteit met de medemens en zonder politieke, sociale en economische discriminatie van anderen. Ook in Europees verband geldt dat de verscheidenheid van mensen en opvattingen als een positief te waarderen goed zijn te beschouwen. D'66 ziet deze pluriformiteit tevens als de voornaamste bron van maatschappelijke vernieuwing (vergelijk Beleidsprogramma 1977-1981). Daarom moet de ontwikkeling van onze samenleving gericht zijn op een orde die meer oog heeft voor de vrijheid van de mens dan in Oosteuropese landen het geval is en meer oog heeft voor de gelijkheid dan in het Amerikaanse maatschappelijke systeem.

D'66 streeft naar een Europa dat de onderlinge afhankelijkheid met andere delen van de wereld - industrielanden, maar met name ook ontwikkelingslanden - wil versterken. Als continent zijn wij ook sterk afhankelijk van de samenwerking met anderen door onze grondstoffenschaarste en onze strategische afhankelijkheid, alsmede ons beperkt territorium. Als Europa een bijdrage heeft te leveren aan de stabiliteit in de wereld, dan is het door haar technologisch vernuft en menselijke, maatschappelijke orde. Wij dienen onze samenwerking niet zozeer te richten op de versterking van militaire macht en het bereiken van de positie van een supermacht maar op andere "civiele" waarden, zoals bestrijding van armoede in de wereld,

bijdragen tot vrede en meer stabiliteit.

D'66 ziet de ontwikkeling van de EG niet gaan in de richting van een nieuwe supermacht, een conceptie die wij overigens - met anderen - ook inhoudelijk afwijzen. Een supermacht kenmerkt zich vooral door de aanwezigheid van een sterk centralistisch bestuur, een groot aaneengesloten territorium en een economische autoriteit ten opzichte van de buitenwereld. De EG voldoen aan geen van deze criteria. Bovendien is het begrip macht complexer geworden dan vroeger, zoals wij ook zien in verschillende andere delen van de wereld. Er zijn geen landen meer, behalve de twee klassieke supermachten, die - zelfs als zij de "Wille zur Macht" zouden hebben - de mogelijkheid bezitten deze integraal op alle gebieden, inclusief het economische, politieke en militaire uit te oefenen. Voor Europa geldt in het bijzonder dat de tijd van het imperialisme en het kolonialisme voorbij is.

Een einddoel van de Europese samenwerking is moeilijk aan te geven. D'66 ziet deze, zoals hierboven is aangeduid, veeleer gaan in de richting van een verband van staten die op een aantal terreinen samenwerking tot stand hebben gebracht, eerder dan in de richting van een gesloten machtsstructuur, beheerst door een centralistische en hiërarchische top.

Welke prioriteiten ziet D'66 binnen Europa?

In de afgelopen 25 jaar werd het accent nagenoeg uitsluitend gelegd op schaalvergroting, economische groei en uitbouw van een Europees bedrijfsleven. Het wordt hoog tijd dat Europa zich meer met de mensen die hier wonen gaat bezighouden.

De democratie en het respect voor de mensenrechten zullen als basis moeten dienen voor de inrichting van de samenleving in al zijn geledingen en als systeem door middel waarvan de maatschappelijke ontwikkelingen worden bepaald. Europa zal democratisch zijn of niet zijn. Daarom ook legt D'66 een sterke nadruk op een ontwikkeling waardoor de burgers meer bij de besluitvorming op alle niveaus worden betrokken binnen de Gemeenschap. Omdat wij tegen een sterke centralisatie van gezag zijn moet ook een effectief regionaal beleid worden gevoerd.

Om dit tot stand te brengen moet aandacht worden gegeven aan veel grotere inkomensoverdrachten dan tot dusver het geval is geweest. Solidariteit met de derde wereld mag ons niet de ogen doen sluiten voor het feit dat ook binnen Europa nog grote inkomensongelijkheid bestaat.

Vanwege de solidariteit in Europa en de bijdrage tot een Europese democratie hechten wij ook veel waarde aan een uitbreiding van de Gemeenschap tot alle democratische landen die wensen toe te treden. Voor een democratisch Europa, waarin ook landen als Spanje, Griekenland en Portugal opgenomen kunnen worden, blijft het echter nodig dat de economische integratie niet stagneert. De economische, monetaire en sociale samenwerking zullen daarom geïntensiverd moeten worden, waarbij het essentieel is dat op Europees niveau bevoegdheden geschapen worden die het voeren van een geïntegreerd sociaal en economisch beleid mogelijk maken. D'66 zal er daarbij naar streven dat het economisch stelsel binnen de EG gekenmerkt kan worden als een democratischemarkteconomie.

Het streven naar democratisering, de toetreding van nieuwe lidstaten en de economische problematiek zullen van Europa echter geen naar binnen gekeerde gemeenschap mogen maken. De EG zullen een belangrijke rol moeten spelen om te verzekeren dat ook aan de mensen in de Derde Wereld een bestaanszekerheid wordt verschaft, van waaruit zij hun verdere levensloop kunnen bepalen.

Waarom zijn de Europese verkiezingen belangrijk?

Na de positieve resultaten van de jaren '60 is de uitbouw van het Europese integratieproces in de jaren '70 in een ernstige impasse geraakt. Niet alleen wordt op vele terreinen pas op de plaats gemaakt, maar zelfs is de reële kans aanwezig op achteruitgang en bijgevolg wegwijnen van de gehele Europese gemeenschapsconstructie.

De huidige situatie kenmerkt zich door:

- toenemend gebrek aan samenhang in de Gemeenschap, o.m. als gevolg van uiteenlopende economische ontwikkelingen in verschillende lid-Staten, waardoor de werking van de gemeenschappelijke markt bedreigd wordt;

- een achterblijven van bevoegdheden en organisatie van de Gemeenschap op essentiële beleidsgebieden. (Het bedrijfsleven bijvoorbeeld is al veel verder geïntegreerd).

Rechtstreekse verkiezingen voor het Europese Parlement zijn geen panacée voor alle kwalen. Wel zijn zij een voorwaarde om het integratieproces een werkelijke democratische grondslag te geven. Gekozen volksvertegenwoordigers zullen geen genoegen kunnen nemen met de onmacht van het huidige Europese parlement. Zij zullen hun deel moeten vragen in de wetgeving van de EG, zoals nationale parlementariërs dat in hun nationale bestel vragen. Europese verkiezingen zullen voor het eerst nationale politieke partijen dwingen stelling te nemen in Europese aangelegenheden en de consequenties daarvan voor het nationale beleid door te denken. Daardoor zal het integratieproces voor het eerst een werkelijke politieke dimensie krijgen. Verkiezingen leiden niet automatisch tot meer bevoegdheden. Zij kunnen wel een aanzet zijn voor een strijd om meer bevoegdheden. Defaitisme is hier even gevaarlijk als goedgelovigheid. De grotere aandacht die de Europese samenwerking die het gevolg zal zijn van de Europese verkiezingen kan er ook toe leiden dat de coördinatie van het economische en monetaire beleid uit het slop wordt gehaald waar het de laatste jaren in terecht is gekomen. Ook dit is geen zekerheid, maar een zaak van politieke wil. De Europese eenwording zal een langdurige en moeilijke zaak blijven die waarschijnlijk niet voor de eeuwwisseling zal kunnen worden afgesloten. Dit betekent echter niet dat de noodzaak tot eenwording minder is. De uitdaging is slechts groter.

II. De belangrijkste probleemgebieden

A. Het democratisch Europa

D'66 heeft zich van haar oprichting af aan ingezet voor meer openheid en democratisering in de besluitvorming. Ook op het Europese niveau zal zij deze traditie voortzetten. D'66 keert zich tegen een verdere ontwikkeling in de richting van een Europa waar de beslissingen genomen worden in nachtelijke vergaderingen achter gesloten deuren zonder dat de democratisch gekozen volksvertegenwoordigers daar voldoende controle op kunnen uitoefenen. De posities van het

Europese Parlement en de Europese Commissie dienen versterkt te worden. Alleen zo is te voorkomen dat samenwerking in Europa tot versterking van de Europese bureaucratie en een verschraving van de democratie leidt. Een nieuwe overdracht van bevoegdheden aan de EG zal slechts kunnen geschieden indien de democratische controle op de uitoefening van deze bevoegdheden is gegarandeerd. In casu komt dit neer op de noodzaak eerst de huidige bevoegdheden van het EP uit te breiden alvorens tot het opdragen van nieuwe taken aan de E.G. kan worden besloten. Voor een democratisch Europa is verder nodig dat de betrokkenheid van de burger bij Europa wordt vergroot.

Zo zal gestreefd moeten worden naar sterke decentralisatie van het Europees gezag. Evenals bepaalde bevoegdheden collectief op Europees niveau zullen moeten worden uitgeoefend, zal er ook voor gezorgd moeten worden dat niet meer bevoegdheden centraal zullen worden uitgeoefend dan strikt noodzakelijk is. Waar mogelijk zullen de nationale bevoegdheden via de Gemeenschap zelfs moeten worden overgedragen aan regionale organen. Het beleid zal daardoor aan herkenbaarheid voor de burgers winnen.

Ten derde zou een van de belangrijke elementen van een EG als economische maar ook politieke gemeenschap de constante eerbiediging van de mensenrechten dienen te zijn.

De EG dient het respect voor de mensenrechten zelf te stimuleren en dient daarbij niet alleen oog te hebben voor de vrijheidsrechten maar evenzeer voor de z.g. sociale grondrechten.

Het te verkiezen Europese Parlement zou het tot zijn eerste taken dienen te rekenen een Handvest voor de Mensenrechten op te stellen dat door alle lidstaten van de EG (oude zowel als nieuwe) en door de EG zelf dient te worden onderschreven en nageleefd.

Ten vierde moet de Europese samenwerking een bijdrage leveren aan een veranderings- en bewustwordingsproces dat leidt tot een andere rol- en taakverdeling en de mogelijkheid biedt voor een optimale eigen ontplooiing van man en vrouw. Door de ongunstiger positie van de vrouw ten aanzien van haar emancipatiemogelijkheden moeten maatregelen gericht op de emancipatie van de vrouw vooraanrang hebben boven maatregelen gericht op de man.

De E.G. zal door middel van richtlijnen zoals die welke in voorbereiding zijn aangaande de gelijkheid van man en vrouw voor wat betreft de sociale zekerheid, een kader moeten scheppen waarbinnen het emancipatieproces wordt bevorderd. Het Europese Parlement moet op de naleving hiervan toezien.

B. Economisch en sociaal beleid

D'66 is van oordeel dat de ontwikkeling van de industriële samenleving onheilspellende nevenverschijnselen heeft opgeroepen, die een verdere evolutie van de mens en zijn oplooiingsmogelijkheden fundamenteel bedreigen.

Tot deze verschijnselen, die in-tussen het karakter van hoofdproblemen hebben aangenomen, rekent D'66 allereerst de dreigende maatschappelijke desintegratie door het afnemen van de mogelijkheden om aan het traditionele arbeidsproces deel te nemen en door de toenemende verstarring en vervreemding in samenwerkingsverbanden waardoor het steeds meer mensen moeilijk wordt om sociaal te functioneren. Van gelijke orde is de technologische en industriële wildgroei, waardoor het natuurlijk milieu wordt afgebroken en de levenskansen voor toekomstige generaties ernstig gevaar lopen.

Bestrijding van deze verschijnselen door het scheppen van sociaal gunstige voorwaarden en een zorgvuldig beheer van het bedreigde milieu hebben daarom voor D'66 een prioriteit waaraan produktiviteitsstijging en vergroting van de materiële welvaart dienstbaar moeten worden gemaakt.

In het licht van het bovenstaande wil D'66 op het economische en sociale vlak streven naar een Europees beleid dat gericht is op technologische vernieuwing en industriële herstructurering. De economische mogelijkheden van de lidstaten van de E.G. hangen in sterke mate af van hun concurrentiepositie op de wereldmarkt en dus van de mate waarin het industrie- en technologiebeleid wordt afgestemd op de comparatieve voordelen van de Westeuropese landen.

De beste ontwikkelingskansen voor de Westeuropese export, zeker voor die uit het hoog geïndustrialiseerde Noordwesten van de E.G. liggen in de zogenaamde wetenschapsintensieve produktieprocessen die een hoog geschoolde en gespecialiseerde arbeidsinzet, relatief hoge kapitaalinveste-

ringen en een hoog ontwikkelde sociaalculturele sector vereisen. Daarnaast zullen er mogelijkheden zijn voor industriën die op grond van vernieuwingen en produktie-ontwikkeling goederen voortbrengen die de concurrentie op de wereldmarkt kunnen doorstaan. Het Europese industriebeleid is tot nu toe vooral gericht op het vinden van oplossingen voor sectoren die in de knel zijn gekomen, zoals staal. In de toekomst zal het beleid zich meer moeten richten op het bevorderen van vernieuwing en technologische innovatie.

Dit beleid zal daarmee aansluiten op een beleid dat gericht is op een betere internationale arbeidsverdeling. De stijging van de grondstoffenprijzen zal een aantal ontwikkelingslanden in staat stellen te investeren ten behoeve van hun eigen industrie. Het feit, dat de arbeidskosten in de ontwikkelingslanden lager zijn dan in de al sterk geïndustrialiseerde landen zal er eveneens toe bijdragen dat een aantal industriële activiteiten vanuit de dichtbevolkte geïndustrialiseerde landen verplaatst zal worden naar de ontwikkelingslanden. Over het algemeen komen produktieprocessen die veel ongeschoolde arbeid en in verhouding geringe kapitaalinvesteringen vereisen het meest in aanmerking voor vestiging in ontwikkelingslanden, kapitaalintensieve en hooggeschoolde arbeid vereisende processen het minst. (zie ook D: Europa naar buiten).

Ook binnen de Gemeenschap zal het beleid gericht moeten zijn op de vermindering van de welvaartsverschillen tussen de verschillende regio's. D'66 wil daarom aan het regionale beleid een hoge prioriteit geven. De verschillende fondsen van de Gemeenschap (het Regionaal Fonds, het Sociaal Fonds en de fondsen in het kader van de gemeenschappelijke landbouw politiek) dienen in nauwe coördinatie met elkaar gericht te worden op opheffing van de ergste verschillen tussen de regio's. Om de effectiviteit van het beleid te bevorderen dient het aantal regio's waarop het beleid gericht is, teruggebracht te worden tot Ierland, Noord-Ierland en de Mezzogiorno.

Tevens dienen de middelen van het Regionaal en het Sociaal Fonds aanzienlijk verruimd te worden. In tegenstelling tot de hierboven genoemde beleidsterreinen is op het gebied van de landbouw binnen de E.G. sprake van een bijna uitsluitend communautair beleid. D'66 beoordeelt dit beleid over het algemeen positief.

In het structuurbeleid zijn echter het merendeel van de ontwikkelingsplannen die door de EG zijn gesubsidieerd ten goede gekomen aan de middelgrote en grote bedrijven hoofdzakelijk in gebieden waar reeds een moderne landbouw bestaat en voor 70% in produktierichtingen waar reeds een structureel productieoverschot bestaat.

Het structuurbeleid van de EG zal minder aandacht aan intensivering en produktieverhoging moeten schenken, waardoor de afhankelijkheid van grondstoffen, chemische produkten e.d. wordt verminderd en de kans op aantasting van het milieu wordt verkleind.

Gestreefd dient te worden naar een ander pakket inkomensverbeterende maatregelen met minder produktieverhogende effecten.

De EG-landbouw heeft niet alleen tot functie een doeltreffende agrarische produktie te verzorgen op grondslag van zowel betaalbare prijzen voor de consument als een voldoende inkomen voor de agrariër, maar ook dient zij een aantrekkelijk landschap in stand te houden en te verwezenlijken. In vele streken van de EG dreigt de voor Europa zo kenmerkende verscheidenheid van landschap te worden aangetaast.

Door het uiteengroepen van de nationale economieën stukt op het ogenblik de integratie op landbouwgebied en dreigt zelfs desintegratie. Er zal van deze noodoplossingen als de "monetaire compenserende bedragen" alleen maar af te komen zijn door het tot standbrengen van een economische en monetaire unie (EMU).

Hoewel het bereiken van een EMU op korte termijn niet te verwezenlijken lijkt, moet zij als doelstelling volledig gehandhaafd blijven. Op korte termijn dient de convergentie van het economisch beleid van de lidstaten bevorderd te worden, o.m. door middel van communautaire coördinatie van het inkomensbeleid en een harmonisatie van de indirecte belastingen. Daarnaast dienen de negen een actieprogramma overeen te komen op basis van een gemeenschappelijk concept van de EMU. In het kader van dit actieprogramma

- zullen de lidstaten bindende verplichtingen moeten aangaan; m.b.t. beleidselementen die hun macro-economische situatie beïnvloeden, zoals de begrotingstekorten en de financiering daarvan, het stijgingstempo van de collectieve lasten, de liquiditeitscreatie, reglementering van het kapitaalverkeer binnen de Gemeenschap en het externe monetaire beleid.

- moet een begin gemaakt worden met de "pooling" van de valuta-reserves van de lidstaten, en dienen de bevoegdheden van het Europese Fonds voor monetaire samenwerking uitgebreid te worden.

Wat betreft de uitvoering van bovengenoemd actieprogramma zal men moeten accepteren, zoals de Belgische premier Tindemans reeds in 1975 in zijn rapport over de Europese Unie stelde, dat de economische en financiële situaties van de lidstaten zozeer van elkaar verschillen dat een gelijktijdige uitvoering onmogelijk is, wil men enige vooruitgang boeken. Ook in het licht van de uitbreiding van de EG met Griekenland, Portugal en Spanje lijkt deze benadering de enige mogelijkheid tot vooruitgang te bieden.

De hierboven omschreven wenselijkheden dienen alle echter binnen het in de eerste paragrafen omschreven kader geplaatst te worden. Gegeven de beperkte aardse voorraden en het beperkte zelfreinigende vermogen van het milieu, wordt het totaal van deze mogelijkheden bepaald door de mate waarin we milieu-vriendelijk en grondstoffen-besparend produceren; daarnaast door de mate waarin we produktiemogelijkheden aanwenden om het milieu te zuiveren, om materialen opnieuw te gebruiken (Recycling) en om vervangende grondstoffen en energiebronnen te vinden. De EG-verdragen voorzien niet in een communautair milieubeleid. Niettemin heeft zich de laatste jaren een omvangrijke harmonisatie-activiteit op milieugebied voltrokken en zijn verschillende belangrijke richtlijnen tot stand gekomen. Als basis hiervoor fungeerde het milieu-actieprogramma van de EG uit 1973, later aangevuld met een tweede actieprogramma 77-81.

D'66 meent dat de volledig uitvoering van deze programma's voorop dient te staan. Te vaak is in de laatste jaren gebleken dat de bot-sende belangen van de lidstaten de totstandkoming van een EG-milieubeleid in de weg staan.

C. Een democratische markteconomie

D'66 is van mening dat de Europese samenwerking dient bij te dragen tot het bereiken van een democratische markteconomie. Daarbinnen vindt de produktie plaats in gedemocratiseerde particuliere bedrijven. De essentie van de bedrijfsdemocratisering is dat de werknemersgroep (inclusief de werknemer-directeur) de ondernemersfunctie voor een groot deel overneemt en op grond daarvan

het medebeslissingsrecht verkrijgt ten aanzien van alle belangrijke onderdelen van het bedrijfsbeleid (fusies, sluitingen, verplaatsingen, investeringen, directie-benoemingen). Daarnaast is D'66 voorstander van de invoering van gekozen personeelsvertegenwoordigingen bij de overheidsdiensten en -bedrijven, met aan de overheidstaak aangepaste bevoegdheden; Een ander kenmerk van een democratische markteconomie is dat de productie wordt afgestemd op de consumentenvoorkeur door middel van een verbeterd marktmechanisme. In de prijzen worden zoveel mogelijk de totale maatschappelijke kosten opgenomen, inclusief de effecten ten aanzien van de vervuiling en de uitputting. Hierdoor zullen producten en productieprocessen die vuil zijn of tot uitputting leiden, worden tegengegaan. Tevens acht D'66 voortzetting en waar nodig verscherping van het EG-mededingingsbeleid gewenst. Doelstelling dient daarbij te blijven een gedecentraliseerde economische orde, waarin de marktdeelnemers door elkaars concurrentievermogen liever dan door de overheid in evenwicht worden gehouden.

De expansie van met name de multinationale ondernemingen toont aan dat dit evenwicht verstoord is. Door fusies en andere concentraties is steeds meer macht bij steeds minder ondernemingen terecht gekomen. Deze machtsposities scheppen het gevaar van te hoge prijzen en andere ongerechtvaardigde voordelen. Ervaringen in de VS doen daarnaast vermoeden dat monopolies en oligopolies niet bevorderlijk zijn voor industriële vernieuwing. Juist in een Gemeenschap die in de internationale concurrentie zozeer afhankelijk is van haar technologisch vernuft een verontrustende gedachte. Ook meer in het algemeen dient de overheersende positie van de producent op de markt en op verschillende andere terreinen te worden weggenomen door een versterking van de positie van de consument.

De positie van de consument en zijn organisaties is ook in EEG-verband sterk ten achter gebleven bij die van producenten (werkgevers, werknemers) en overheid. Er dient duidelijk gestalte gegeven te worden aan een Europees consumentenbeleid. Dit dient een raamwerk te vormen voor nationale stelsels van consumentenbescherming. Voorkomen dient te worden dat de Europese consument bureaucratisch wordt gelijkgeschakeld.

D. Europa naar buiten

De Europese samenwerking mag niet tot een gerichtheid naar binnen leiden, maar dient juist een bijdrage te leveren aan de oplossing van op wereldschaal spelende problemen.

Europa kan een bijzondere rol spelen bij de ontwikkeling van de Derde Wereld, als was het maar ten gevolge van de nauwe economische band tussen de Westeuropese landen en de ontwikkelingslanden, die van elkaar afhankelijk zijn voor afzetmarkten en grondstoffen. De EG moet een bijdrage leveren aan het verschaffen van bestaanszekerheid aan mensen in de Derde Wereld, die hen een mogelijkheid biedt tot individuele ontplooiing. Hoekstenen van het EG-beleid hierbij moeten zijn:

- a) verstrekken van financiële en technische hulp
- b) de herstructurering van de wereldeconomie, waardoor de ontwikkelingslanden kansen krijgen om een rechtvaardig aandeel te verwerven in de internationale relaties.

De financiële en technische hulp aan ontwikkelingslanden zal mede gericht moeten zijn op het bevredigen van de basisbehoeften van alle mensen in ontwikkelingslanden. Bij het structurele beleid is allereerst nodig dat de EG de huidige protectionistische tendenzen met kracht terugdringt. Daartoe zullen de lidstaten eraan mede moeten werken dat het door de Europese Commissie voorgestelde herstructureringsbeleid voor de textiel, staal en de scheepsbouwen ten spoedigste gestalte krijgt. Tevens moeten in het kader van een beleid inzake schoenen, lederwaren, electronica, chemische preparaten en bepaalde land- en tuinbouwprodukten waarborgen geschapen worden voor toename van het importvolume uit ontwikkelingslanden.

Europa dient tevens een rol te spelen bij het streven naar ontspanning tussen Oost en West. Zij kan een belangrijke rol spelen bij het bevorderen van de stabiliteit en de kwaliteit van de relatie tussen Oost en West en bij de bescherming van de rechten van de mens in totalitair geregeerde staten. Voorwaarde voor zo'n rol is een voldoende mate van Europese samenwerking, o.m. in de Europese Politieke Samenwerking, en een regionaal, conventioneel machts-evenwicht. Voor dit laatste is de handhaving van de band met de VS en Europese defensiesamenwerking gewenst.

Met Europese samenwerking op defensiegebied hoeft niet te worden gewacht totdat een gemeenschappelijke buitenlandse politiek tot stand komt. Naarmate de Europese eenwording voortschrijdt zal behoefte ontstaan aan een nauwer samengaan ook op het gebied van de defensie, dat op zijn beurt de politieke eenwording kan stimuleren.

Zo heeft het zich snel ontwikkelende industriebeleid van de EG een defensie-aspect. Vanwege de belangrijke rol van de bij defensieproductie betrokken industrieën.

E De uitbreiding van de EG

Zowel uit het oogpunt van de ondersteuning van de democratie als uit solidariteit moeten de Negen bereid zijn om de Gemeenschap te delen met andere democratische Europese landen, ook als deze in economisch, cultureel of ander opzicht niet geheel vergelijkbaar zijn met de doorsnee-lidstaat van dit ogenblik.

De toetreding van de kandidaat-landen Griekenland, Spanje en Portugal zal voor deze landen zelf en voor de huidige Gemeenschap een ingrijpend gebeuren zijn. Wij zullen de nodige tijd moeten nemen om het proces van geleidelijke toenadering van de oude en nieuwe Lid-Staten harmonisch te laten verlopen. Voorkomen zal moeten worden, enerzijds dat de Gemeenschap door de nieuwe uitbreiding verwatert en de capaciteit tot verdere integratie verliest en anderzijds dat de nieuwe Lid-Staten de lasten van het lidmaatschap uiteindelijk niet kunnen verdragen. Door de kandidaatlanden op een veelheid van terreinen tegemoet te komen vermindert de noodzaak om uitsluitend met financiële hulp en het tijdsverloop van een overgangperiode de economische positie van die landen te verbeteren. Afgezien van de grotere kans op succes bij toetreding, verkleint een brede aanpak het risico van massale besteding van ontwikkelingsgelden voor de kandidaat-leden. D'66 meent immers dat interne solidariteit niet moet worden afgewenteld op de ontwikkelingslanden.

De uitbreiding met Griekenland, Spanje en Portugal plaatst de Gemeenschap zelf voor het probleem van de interne samenhang. Bij het streven naar verdere integratie, waaraan ook de toetredende landen deelnemen, kan het gewenst zijn om niet altijd overkort vast te houden aan de regels, welke voor het Europa van de negen zijn vastgesteld. Overwogen kan worden voor achtergebleven kandidaat-leden

en Lid-Staten speciale uitzonderingen toe te staan op regelingen waarvan de last voor de betrokken landen te zwaar blijkt te zijn.

VERSLAG VAN HET GESPREK MET ★ Drs. F. WIJSENBEEK,

secretaris-generaal van de Federatie van de Liberale en Democratische Partijen van de Europese Gemeenschap d.d. 24 februari 1978 te Brussel.

Het gesprek vond plaats om de volgende drie punten te bespreken:

- hoe functioneert de federatie; wat betekent het voor een partij om bij de federatie aangesloten te zijn
- hoe functioneert de fractie van Liberalen en geestverwanten in het Europese Parlement (E.P.)
- welke weg zou D'66 moeten bewandelen als het eventueel zou besluiten zich bij de federatie aan te sluiten.

ad 1. De federatie is in maart 1976 te Stuttgart opgericht, na voorbereidend werk binnen de Liberale Internationale en vanuit de Liberale fractie in het E.P. Van de 14 in Stuttgart aanwezige partijen hebben zich 9 onmiddellijk bij de federatie aangesloten (w.o. de VVD), 5 pas later. Deze laatste groep omvat vooral de meer progressieve partijen (de Engelse Liberals, de Italiaanse Republikeinen, de Franse Radicaux de Gauche), met één uitzondering: de Franse Republikeinen, die duidelijk tot de behoudende vleugel behoren. Na de toetreding van de Républicains hebben de Radicaux de Gauche hun lidmaatschap opgeschort.

Voor de naam "Federatie van Liberale en Democratische Partijen" is gekozen omdat slechts 2 partijen zich onversneden liberaal noemen en het door een aantal andere partijen zeer onwenselijk werd geacht zich met de naam liberaal te tooien, omdat deze in hun land een conservatieve bijklank heeft. In de stukken van de federatie wordt echter meestal gesproken over de "liberale partijen". De zgn. Stuttgart verklaring zegt bijv. dat "de democratische partijen in de EG, die grondvest zijn op liberale principes, ..., besloten hebben een federatie van liberale partijen in de EG" op te richten.

De twee belangrijkste organen van de federatie zijn het Congres en het Bestuur. De delegaties naar het

Congres worden vastgesteld volgens de sleutel: 6 per land (ongeacht het aantal partijen) en vervolgens: hoe meer stemmen, hoe meer zetels (tot 3 miljoen stemmen één afgevaardigde per 100.000 stemmen, daarna één per 250.000).

Voor D'66 zou dit neerkomen op 3 van de 6 Nederlandse zetels, plus 4 of 5 op basis van de laatste Tweede Kamer verkiezingen. Hiermee zouden wij tot de kleine partijen behoren, ter grootte van bijv. de Deense Venstre (7) of de Vlaamse vleugel van de Belgische Liberalen, de PVV (7). Middelgroot zijn de Italiaanse Republikeinen (14), de Franse Parti Radical Socialiste (van Ser-van-Schreiber) (12), nog weer wat groter de Franse Republikeinen (19) en de VVD (21). Verreweg het sterkst vertegenwoordigd zijn de Duitse FDP (36) en de Engelse Liberals (45).

Wijsenbeek verwachtte dat de Franse Republikeinen er bij verkiezingen in maart sterk op vooruit zouden gaan, met een corresponderende verhoging van hun aantal afgevaardigden naar het Congres. Daarentegen geven de opiniepeilingen op het moment voor de Engelse Liberals zeer slechte uitslagen, zodat hun sterke positie binnen de Federatie verzwakt zou kunnen worden, als er inderdaad later dit jaar verkiezingen in Engeland gehouden worden. In het Bestuur zijn de kleine landen ieder met twee afgevaardigden vertegenwoordigd, de grote met vier. Het Bestuur komt éénmaal in de twee maanden bijeen, het Congres tot nu toe éénmaal per jaar. Het eerstvolgende Congres is in november of december van dit jaar.

Het Congres kan met twee derde meerderheid voor de aangesloten partijen bindende besluiten nemen "over al datgene wat onder de Verdragen tot oprichting van de Europese Gemeenschappen valt en wat de politieke samenwerking in de EG betreft". Daarnaast kunnen (bindende) besluiten genomen worden "over alle andere aangelegenheden die naar de unanieme mening van de afgevaardigden onder zijn bevoegdheid vallen". (met deze bindende besluiten gaat de liberale federatie aanzienlijk verder dan de socialistische federatie, die met de unanimitetsregel werkt). Verder kan het Congres o.a. aanbevelingen doen aan de Liberale Fractie van het E.P.

Het belangrijkste besluit dat het Congres tot nu toe heeft is de vaststelling van het programma voor de verkiezingen van het Europees Parlement. De belangrijkste passages hiervan (te herkennen doordat zij zijn onderstreept) zijn op het Congres via stemming aangenomen en dus bindend voor de aangesloten partijen. Formeel mogen de nationa-

le programma's niet met het Europees programma in strijd zijn (of dit in de praktijk altijd zo zal zijn moet nog blijken).

Het concept-programma is opgesteld en de uiteindelijke tekst wordt "gefinaliseerd" door een derde, belangrijk partijorgaan, de redactiecommissie. Hierin heeft iedere aangesloten partij één afgevaardigde. (Het programma kent ook niet onderstreepte gedeeltes; dit zijn over het algemeen uitwerkingen van de onderstreepte passages. Hoewel deze teksten ook door de programma-commissie worden vastgesteld, en alle partijen daar dus inspraak hebben, is er op het Congres niet over deze niet onderstreepte gedeeltes gestemd en zij zijn dus niet bindend).

Ter voorbereiding van de verkiezings-campagne heeft de federatie reeds een campagne-commissie ingesteld, onder leiding van Wijsenbeek. Deze is nog maar net met haar werkzaamheden begonnen en Wijsenbeek kon dus nog niet veel vertellen over de wijze waarop men een gemeenschappelijke campagne dacht te gaan voeren. Op het moment was men plannen aan het maken voor een gemeenschappelijke brochure, een vouwblad en affiches (met het embleem van de federatie, waarnaast de verschillende partijen dan hun eigen embleem zouden kunnen laten drukken). Het E.P. subsidieert zijn fracties voor hun verkiezingscampagne. De liberalen krijgen in 1978 ongeveer f 1,4 miljoen. Hiervan gaat $\frac{1}{4}$ naar de fractie; $\frac{1}{4}$ naar de federatie en $\frac{1}{2}$ naar de bij de federatie aangesloten partijen. Voor een met D'66 vergelijkbare partij, de PVV, komt dit in 1977 neer op f 35.000. In 1979 valt ongeveer $\frac{1}{3}$ meer te verwachten.

ad 2. De Liberale Fractie in het E.P. is oorspronkelijk ontstaan als een restgroepering van afgevaardigden die noch christen-democraat, socialist of communist waren. Een tijdje hebben zelfs de Italiaanse monarchisten ertoe behoort. Tot nu toe is het een betrekkelijk behoudende fractie geweest, waarin vooral de Franse Republikeinen, en in mindere mate de FDP en de VVD, een belangrijke rol hebben ingenomen. Van belang is hierbij ook dat de progressieve Engelse Liberals vanwege het districtstelsel nauwelijks in het E.P. vertegenwoordigd zijn. Hoewel de fractie aan de wieg van de federatie heeft gestaan kent zij nog steeds leden die tot een partij behoren die niet bij de federatie is aangesloten. Wijsenbeek verwachtte dat dit in de toekomst, na de verkiezingen, mogelijk zal blijven. Deze "geestverwant" zal dan wel het programma moeten onderschrijven.

Hij verwachtte wel dat men in een dergelijke positie minder invloed zou hebben dan de "normale" fractieleden.

De fractie kent tot nu toe geen formele fractie-discipline. Wel weet men meestal tot een consensus te komen. Binnenkort zal het programma leidraad zijn. Over het gevoerde beleid doet de fractie verslag aan de federatie (die, zoals reeds vermeld, ook aanbevelingen aan de fractie kan doen). De fractie kent een bestuur, waarin alle landen (dus niet alle partijen) vertegenwoordigd zijn.

Wijsenbeek was van mening dat het weinig zin zou hebben om lid te zijn van het E.P. zonder dat men bij een fractie is aangesloten. Men zou te weinig geld hebben voor een eigen staf, niet in de commissies terecht komen waarin men zitting zou willen hebben, weinig spreektijd krijgen en dan nog alleen in de stille uurtjes, etc.

ad 3. Als D'66 zou besluiten zich bij de federatie aan te sluiten, moet het vervolgens een brief sturen aan de secretaris-generaal van de federatie, die deze in het Bestuur aan de orde stelt. Maakt niemand daar bezwaar, dan kan men onmiddellijk lid worden; wordt wel bezwaar gemaakt, dan moet er op het Congres over gestemd worden. Ook hierbij is voor een besluit een

twee derde meerderheid nodig. Voorwaarde om toegelaten te worden is dat men de statuten van de federatie en het beleidsprogramma onderschrijft (en dus, waar nodig, zijn eigen beleidsprogramma bijstelt). Wijsenbeek raadde ons sterk aan, voordat wij een verzoek tot toetreding zouden indienen, met de VVD een gesprek te hebben. Het leek hem min of meer vanzelfsprekend dat D'66, als zij zich zou willen aansluiten bij de federatie dit bespreekt met de andere partij uit Nederland die lid is van de federatie. De andere leden van de federatie verwachten dit ook. Het leek hem niet vanzelfsprekend dat partijen die onze toetreding op zich zelf zouden steunen, deze beslissing op het Congres er door zouden drukken als de VVD zich daartegen zou verzetten. Dit werd bevestigd door het FDP-lid Bangemann, de voorzitter van de redactie-commissie die een gedeelte van het gesprek bijwoonde. Als men bij een conflict over de toetreding van D'66 zou moeten kiezen tussen de VVD en D'66, zou men waarschijnlijk voor de VVD kiezen, die immers al lid is en een belangrijke rol binnen de federatie speelt. Ook hierom leek het hem van belang dat wij ons zouden vergewissen van het standpunt van de VVD. Wat betreft de financiële consequenties van een lidmaatschap: onze jaarlijkse contributie zou ongeveer f 7.000 bedragen.

VERSLAG VAN HET GESPREK MET *Drs. D. TOORNSTRA* ★

van de Federatie van de Socialistische Partijen van de Europese Gemeenschap op 24 februari 1978 te Brussel.

De eerste vraag aan Toornstra luidde wat D'66 zou moeten doen indien zij zou willen toetreden tot de Federatie.

Toornstra antwoordde dat alleen partijen tot de Federatie kunnen toetreden die lid zijn van de Socialistische Internationale (SI). Daartoe zou D'66 zich eerst tot de S-G van deze organisatie moeten wenden met het verzoek lid te worden. Na toetsing door het bureau van de SI van de partij-documenten (partijprogramma's, statuten etc.) zou D'66 eventueel toe kunnen treden. Toornstra zelf noemde dit lidmaatschap van de SI waarschijnlijk de grootste belemmering voor D'66 om zich bij de Federatie aan te sluiten. Hij achtte het bovendien niet uitgesloten dat er binnen de PvdA wel wel verzet zou bestaan tegen toetreding van D'66.

Vervolgens lichtte Toornstra de inhoud van het concept verkiezingsprogramma van de Socialisten toe. Hij sloot niet uit dat het ontwerp-programma in het najaar zeer sterk zal worden geamendeerd. Over de verhouding tussen het Federatie-programma en de nationale programma's zou nog een besluit moeten worden genomen. (De pvda heeft zelf besloten dat "Voorwaarts" voorrang heeft boven Fed.program).

Op de vraag naar het functioneren van de bestuurslichamen van de Federatie en de mogelijke D'66-vertegenwoordiging daarin antwoordde Toornstra dat de organisatiestructuur van de Federatie nog in zijn kinderschoenen staat. Er bestaat een Bureau en een Congres. In het Bureau hebben twee afgevaardigden per aangesloten partij

zitting.

Iedere partij heeft één stem. Het Congres kan alleen aanbevelingen doen. De Partij van de Arbeid heeft er zeven afgevaardigden.

Gevraagd naar de financiële consequenties antwoordde Toornstra dat D'66 het proportioneel vastgesteld bedrag via het Europese Parlement zal kunnen ontvangen (zie verslag gesprek Wijsenbeek). De contributie wordt vastgesteld naar rato van het aantal leden. De financiële positie van de partij wordt hierbij echter ook in aanmerking genomen.

In de Fractie van de Socialisten in het Europese Parlement is vrijwel geen sprake van formele fractie-discipline.

Evenals bij andere fracties spelen ook hier de verschillende nationale belangen nog steeds een belangrijke rol.

Wanneer leden van het Europese Parlement zich "aansluiten" bij de Socialistische fractie, zonder dat zij lid zijn van de Socialistische Federatie, zijn zij formeel gelijk aan de Socialistische fractieleden. In de praktijk heerst er echter een sterk gevoel van "wij socialisten" en worden "aangeslotenen" toch meer als bevriende buitenstaanders beschouwd.

Op de vraag hoe de verhouding Federatie - fractie formeel was geregeld antwoordde Toornstra dat de Federatie geen bindende leidraad kan geven: de EP-fractie functioneert min of meer autonoom. De relatie zal evenwel binnenkort nader worden besproken.

Toornstra raadde ons tenslotte aan om contact op te nemen met het partijbestuur van de Partij van de Arbeid. Hij verwachtte dat er binnen deze partij evt. weerstanden zouden zijn tegen een toetreding van D'66 als tweede Nederlandse partij tot de Federatie van de Socialistische Partijen van de Europese Gemeenschap.

Herman Schaper

Bob van den Bos

D'66 EN DE LIBERALE EN SOCIALISTISCHE FEDERATIE

Een programmatische notitie.

1. Het nationale niveau

Bij de keuze om aansluiting te zoeken voor de Europese verkiezingen bij de Socialistische of de Liberale Federatie, dan wel bij geen van beide, gaat het zeker niet alleen om typisch Europese beleidsaspecten. Het is duidelijk dat ook overwegingen van binnenlands politieke aard een belangrijke rol moeten spelen.

Toetreding tot één van deze Federaties brengt immers met zich mee dat men in een fractie in het Europees Parlement (EP) komt, samen met ofwel de Partij van de Arbeid ofwel de VVD. D'66 zal in zo'n geval ook in zekere mate met één van deze partijen moeten samenwerken in de campagne voor de Europese verkiezingen. De vraag in hoeverre de binnenlandse politieke verhoudingen zo'n samenwerking wenselijk maken is hierbij uiteraard van een niet te onderschatten betekenis. Zowel het mogelijke "bijwageneffect" (samengaan met grote broer PvdA) als de mogelijke ongelofwaardigheid (samengaan met als conservatief bestempelde VVD) zal zorgvuldig getaxeerd moeten worden. Al was het alleen maar omdat een verkeerde beoordeling in het uiterste geval zulke electorale gevolgen kan hebben dat D'66 helemaal niet eens meer in aanmerking komt voor het EP!

Behalve de politiek strategische motieven moeten natuurlijk vooral inhoudelijke aspecten in aanmerking genomen worden: voelt D'66 zich meer verwant met de socialistische dan wel met de liberale ideeën.

Een even fundamenteel als diepgaande discussie over de (non) ideologische uitgangspunten van de Democraten zal welhaast onvermijdelijk aan de keuze voor aansluiting vooraf moeten gaan, ja wordt er zelfs min of meer door afgedwongen. Met de vaststelling ondogmatisch, niet conservatief noch socialistisch te zijn komt men in deze slecht uit de voeten.

Als D'66 een progressieve partij genoemd moet (wil) worden vergt een exacte plaatsbepaling en vooral het electoraat antwoorden op de vragen als: in hoeverre (op welke gebieden) en in welke mate (hoe snel en hoe ingrijpend) veranderen?

En: in welk opzicht verschilt deze D'66-progressiviteit van socialistische visies?

Als men zich uitdrukkelijk liberaal noemt rijzen evenzo vragen als: in hoeverre en in welke mate en bovendien: hoe wordt dit uitgangspunt vertaald in progressief beleid? In hoeverre verschilt de uitleg van Liberale beginzelen met die van de VVD? Op strafte van grote verwarring zal de kiezer op al deze vragen een bevredigend antwoord willen hebben.

Behalve om kwesties als ideologische uitgangspunten en binnenlandse politieke strategie gaat het bij Europese verkiezingen uiteraard niet in de laatste plaats om concrete partij-standpunten ten aanzien van de Europese Samenwerking. Welk Europees beleid staat de PvdA voor en hoe denkt de VVD over het huidige en toekomstige Europa?

In het verkiezingsprogramma "Voorwaarts" van de PvdA wordt betrekkelijk weinig aandacht geschonken aan de Europese integratie.

De betreffende paragraaf is niet alleen kort maar bovendien opvallend terughoudend en zakelijk van toon. Er is geen spoor meer te bekennen van het Europese idealisme dat ook onder nederlandse socialisten lange tijd gemeengoed is geweest. Medewerking aan de Europese Samenwerking wordt "noodzakelijk" genoemd, maar tegelijkertijd afhankelijk gesteld van een toetsing van een aantal doelstellingen van de partij. Ook indien de ontwikkelingen deze toets kunnen doorstaan mag de uitbreiding van taken en overdracht van bevoegdheden uitsluitend plaatsvinden mits: a. vooraf uitdrukkelijk toestemming van het Nederlands Parlement is verworven en b. democratische gegenschap en controle binnen de Gemeenschap gewaarborgd zijn.

Het PvdA standpunt ten aanzien van het EP ligt in de lijn van D'66: het moet wetgevende en (meer) budgetaire bevoegdheden krijgen en daarnaast een doorslaggevende stem bij de benoeming van de leden van de Commissie. Deze laatsten moeten op hun beurt niet alleen collectief maar ook individueel verantwoordelijk zijn t.o.v. het EP. Tenslotte

moet het EG-beleid volgens het PvdA-programma "grote voorrang geven aan controle op multi-nationale ondernemingen, het stimuleren van de groei van kleine bedrijven en de behartiging van de belangen van de consumenten". Belangwekkender nog dan deze beknopte punten uit het partijprogramma zijn de door de PvdA op een speciaal congres vastgestelde amendementen op het ontwerpverkiezingsmanifest van de Socialistische Federatie. Zeer veel van deze amendementen moeten beschouwd worden als aanscherpingen van het concept in Nederlands socialistische zin. De bedoeling lijkt steeds weer het Federatieve programma een meer linkse, althans socialistische signatuur te geven. D'66 zal stellig met een aantal van deze punten weinig moeite hebben. Niettemin zijn er ook voorstellen aangenomen waar veel Democraten wel eens bezwaren tegen zouden kunnen - en dus ook wel zullen - maken. Het gaat daarbij vaak om amendementen op concept-programmapunten die D'66 toch al moeilijk had kunnen onderschrijven.

Om eens ter illustratie enige van deze door de PvdA voorgestelde teksten te noemen:

- de uitbreiding van taken en de overdracht van nieuwe bevoegdheden aan organen van de EEG dient zodanig plaats te vinden dat de verwezenlijking van een democratisch-socialistisch programma op nationaal niveau niet kan worden tegengegaan;
- de Europese samenwerking in EG-verband dient dusdanig plaats te vinden dat de EG zich in democratisch-socialistische richting kan ontwikkelen.
- Om een dergelijk beleid (bedoeld wordt een beleid gericht op volledige werkgelegenheid B) te waarborgen dient het in handen brengen van de Gemeenschap van basisindustrieën, banken, verzekeringsmaatschappijen niet geschuwd te worden.
- Ook in het belang van prijsstabiliteit dienen kapitalistische monopolies en kartelpraktijken te worden afgeschaft. (Concepttekst luidde: monopolistische posities. Men wil echter uitdrukkelijk monopolieposities door Overheid mogelijk houden).
- De veel te lage produktie van collectieve goederen in een wereld met een overvloed aan marktgoederen prikkelt de werknemers tot het stellen van hoge looneisen. (Men vergelijkte de situatie in Nederland B).

- In de Gemeenschap blijven de landen ook in de toekomst verantwoordelijk voor de regulering van hun economie. (.....)

- De socialisten geven aan het beleid inzake de indicatieve planning prioriteit boven het handhaven van de vrije markt in Europa. (Belangrijk principeel punt. In het Liberale Federatieve programma wordt precies het tegendeel gesteld B.)
- ... dat Europa zal streven naar een verklaring waarbij zij uitspreekt dat de NAVO niet als eerste kernwapens zal gebruiken.
- Verdere samenwerking inzake het ontwikkelingsbeleid van de afzonderlijke lidstaten dient pas te geschieden, indien een werkelijke verbetering van de hulpinspanning, kwantitatief en kwalitatief hiervan het gevolg is. (Merkwaardige formulering die in elk geval duidt op een zeer hoge mate van voorwaardelijkheid B.)

Hoe zwaar aan deze, in elk geval controversiële, punten door D'66 moet worden getild laten we hier buiten beschouwing. Wel ligt het voor de hand dat bij de uiteindelijke besluitvorming (de "keuze") de politieke implicaties van deze PvdA-standpunten zorgvuldig geanalyseerd en beoordeeld moeten worden.

Bij deze beoordeling zou ook betrokken kunnen worden welke verschillen in opvattingen over Europa er binnen deze socialistische partij bestaan. Zoals het zich nu laat aanzien, lijken er globaal drie stromingen te bestaan. Ten eerste, de kleinere wordende groep, traditionele pro-Europeanen, inclusief diegenen met een inmiddels wat getemperd idealisme. Onder hen treft men vooral de oudere generatie leiders aan (v.d. Stoel, Vredeling, Vondeling). Ten tweede de zich uitbreidende groep sceptici. Zij achten het streven naar een Verenigd Europa eigenlijk alleen de moeite waard, indien en voor zover dit zich ontwikkelt in socialistische zin. (o.a. Van der Hek.) Ten derde de spraakmakende minderheid, de "Jong Turken", wier houding varieert van zeer sceptisch tot negatief. In deze kring wordt de EG veelal gezien als een ondemocratische machtsstructuur ter ondersteuning van het neo-kapitalisme in het algemeen en van de monopolieposities van de multinationale ondernemingen in het bijzonder.

Uit de (overigens ook korte) Europaparaagraaf in het VVD-programma spreekt een andere Europese gezindheid dan bij de

PvdA.

Weliswaar wordt erkend dat "het streven naar Europese eenwording in het slop lijkt te zijn geraakt" maar de VVD pleit er (i.t.t. PvdA) evenwel niet voor om nu aan verdergaande medewerking aan Europese samenwerking allerlei inhoudelijke voorwaarden te verbinden. Zij stelt daarentegen dat "een actieve en krachtige voortzetting van het Europese eenwordingsproces hard nodig is". Het is bovendien "de taak van Nederland om de komende jaren meer vaart te geven aan de eenwording van een democratisch Europa". Overigens staat in het VVD-programma weinig opzienbarends over de Europese integratie (er moet "gestreefd worden" naar een Economische en Monetaire Unie, werkelijke bevoegdheden voor het EP). Opvallend maar niet verbaazingwekkend is wel hoe sterk de band van Europa met de VS wordt benadrukt.

In het algemeen lijkt er binnen de VVD weinig oppositie te bestaan tegen het officieel Europees beleid van de partij. Nu plegen de leiders in deze partij toch als niet zo kritisch te worden gevolgd door de achterban als hun evenknieën bij de PvdA. Wellicht hangt dit gebrek aan negatieve geluiden ook samen met het, volgens velen, "Liberale karakter" van de EG. Er zijn overigens geen aanwijzingen dat er binnen de VVD uitgewerkte of doorgeprate ideeën bestaan over hoe het toekomstige Europa er uit zou moeten zien. Van een fundamentele discussie zoals deze de laatste tijd bij de PvdA op gang is gekomen, is vooralsnog evenwel geen sprake bij het Nederlandse lid van Liberale Federatie.

II. Het Europese niveau

Niet alleen de binnenlandse politieke implicaties, maar natuurlijk ook de aard van de verschillende Federaties zelf is van de grootste betekenis voor het bepalen van een keuze voor toetreding. Een integrale vergelijking van de programma's van de Liberale en Socialistische Federaties met het Europese program van D'66 zou zeer verhelderend kunnen werken. Helaas is zo'n vergelijking op dit moment nog niet mogelijk. Het eigen D'66 program is nog niet geheel voltooid. Het socialistische

Federatie program bestaat alleen nog in concept-vorm. Pas in het najaar zal dit definitief worden vastgesteld. Redelijkerwijs mag worden verwacht dat het bij die gelegenheid ingrijpend zal worden gewijzigd.

Het Liberale Federatie program is wél definitief vastgesteld althans voor wat betreft de hoofdpunten, d.w.z. de tekst waar alle in de E.P.-fractie vertegenwoordigde partijen zich aan moeten houden. De bij de hoofdpunten horende verklarende (en niet bindende) passages moeten nog door een redactiecommissie worden uitgewerkt.

Is het samenstellen van nationale partijprogramma's al dikwijls een onophoudelijk sluiten van compromissen tussen stromingen binnen een partij, nog sterker geldt dit bij een federatie van partijen. Hierbij gaat het immers om verschillen in nationale, culturele, zelf in ideologische achtergronden. Het is dan ook niet verwonderlijk dat het inmiddels vastgestelde Liberale Federatie program duidelijk compromis sporen vertoont. Vaagheden en open deuren zijn niet van de lucht.

Het is relatief beknopt waar het gaat om controverse punten zoals de grenzen van de overheidsbemoeyenis, het inkomensbeleid of de positie van de multinationale ondernemingen. Betrekkelijk uitvoerig is het echter als het gaat om standpunten waar eigenlijk niemand fatsoenshalve iets tegen kan hebben, zoals mensenrechten, milieubescherming, energiebesparing, beter regionaal beleid, ondersteuning van midden- en kleinbedrijf, gelijkwaardigheid van de vrouw en (recentelijk door politici ontdekte) belangen van de consument.

Dit karakter van het program maakt dat er nauwelijks of geen passages in voorkomen die voor D'66 beslist onacceptabel lijken. Natuurlijk, in de honderd pagina's beleidsvoornemens treft men hier en daar formuleringen aan die in een D'66 program wellicht zouden ontstaan. Zo wordt bij herhaling wat ongenueanceerd de loftrumpet over het vrije ondernemerschap gestoken. Ook de sociale paragraaf, hoewel niet echt conservatief te noemen, kan moeilijk door Democraten '66 als erg inspirerend worden gekwalificeerd. Verder is de tekst met betrekking tot de Ontwikkelingssamenwerking nogal slap uit de verf gekomen. De zeer bescheiden aandacht voor

de rol van de multinationale ondernemingen moet evenzeer als programmatische waterverf worden beschouwd.

De waardering lijkt voor D'66 positief te moeten uitvallen ten aanzien van o.m.:

1. het geloof in de creativiteit van het in vrijheid levende individu,
2. de behoedzaamheid t.o.v. te sterke overheidsbureaucratie,
3. de positieve houding t.o.v. de verdere Europese integratie,
4. de bereidheid tot aangaan van bindende monetair-fiscale verplichtingen en het pleidooi voor versterking van de instellingen,
5. de ruime aandacht voor regionaal beleid.
6. de sterke nadruk op de bescherming van de mensenrechten

In de paragraaf over kernenergie wordt gesteld dat men zich bewust is van de gevaren. Tenzij er veiligheids garanties komen is de bouw van nieuwe kerncentrales onverantwoord. Bestaande kernenergiecentrales hoeven niet te worden afgebroken. Met het oog op de onzekerheid t.a.v. de toekomstige alternatieve energiebronnen, alsmede t.a.v. het toekomstige verbruik, moet pas in een later stadium besloten worden al of niet over te gaan op het gebruik van kernenergie ter bevrediging van de dan nog bestaande behoeftes. Hoewel D'66 in haar beleidsprogramma scherpe formuleringen gebruikt lijken beide standpunten toch niet geheel onvereenigbaar.

Tenslotte en wellicht ten overvloede zij hier gewezen op de beperkte waarde van het globaal weergeven van programma-onderdelen. Men moet de programma's zelf lezen om de o zo belangrijke toonzetting, accenten en woordkeus, op hun juiste politieke waarde te kunnen schatten. Bovendien moet men programma's niet alleen beoordelen op wat er in staat, maar vooral ook wat er niet in staat. Dat programma's maken één is, en ze uitvoeren iets heel anders, behoort uiteraard geen betoog.

De voorlopige conclusies zijn de volgende.

Bij de keuze voor aansluiting bij een Federatie zullen overwegingen van binnenlandse politieke aard onvermijdelijk medebepalend, misschien zelfs wel doorslaggevend moeten zijn. Los hiervan moet verwacht worden dat D'66 met een genuanceerde

pro-Europa benadering moeite zal hebben om met de PvdA op één lijn te komen en samen een Europese verkiezingscampagne te voeren. Wellicht gemakkelijker zal het ons, wat dit betreft althans, vergaan in samenwerking met een minder kritische, maar meer Europees georiënteerde VVD. Of de VVD daar ook zo over denkt blijft inmiddels overigens nog de vraag. Deze partij is in de positie om onze toetreding tegen te houden en D'66 lijkt er verstandig aan te doen om daar in haar beleid ter dege rekening mee te houden.

Het Liberale Federatieprogram lijkt op zich geen onoverkomelijke hindernissen te bevatten voor een eventuele aansluiting van D'66. Dit houdt intussen nog niet in dat dit programma in D'66 gelederen alom met gejuich zal worden ontvangen. Of het socialistisch alternatief (programmatisch) aantrekkelijk zal zijn, kan pas in het najaar blijken. Vooralsnog ziet het daar overigens niet naar uit.

Bob van den Bos

VONNIS TEGEN EX. P.R.-ADVISEUR VAN D'66

De Commissie van Toezicht van het Nederlands Genootschap voor Public Genootschap heeft naar aanleiding van ingekomen klachten, neerkomend op mogelijke overtreding van de Beroepscode, een onderzoek ingesteld naar de gedragingen van H.R.S. te Amsterdam, die een aantal maanden als p.r.-adviseur van D'66 heeft opgetreden. In concreto waren er twee klachten. Ten eerste dat H.R.S. (Universal Public Relations) voor D'66 zou hebben gewerkt op basis van "no cure no pay" en ten tweede dat hij D'66 door dreigementen met publiciteit zou hebben gedwongen tot een financiële schikking.

"No cure no pay"

Voor wat betreft de eerste klacht kan de Commissie kort zijn. Hoewel partijen kwistig zijn geweest met het gebruik van de termen "no cure no pay" is niet komen vast te staan dat H.R.S. tegen Gedragsregel 4 heeft gezondigd. (Deze regel luidt: "Een lid zal nimmer aan een cliënt of werkgever enige garantie geven met betrekking tot het resultaat van zijn werkzaamheden, noch bedingen of toelaten, dat zijn honorarium afhankelijk is of zal zijn van dit resultaat"). Wat in feite heeft

plaatsgevonden is niet meer dan dat H.R.S. en een reclamebureau gedurende enige tijd voor D'66 werkzaamheden hebben verricht, terwijl het hun bekend was dat D'66 slechts zeer weinig zou kunnen betalen van hetgeen aan H.R.S. en het reclamebureau verschuldigd zou zijn, indien de financiële actie van D'66 niet zou slagen.

Wanneer een p.r. -adviseur bereid is een cliënt te gaan helpen zonder dat er op dat moment zekerheid omtrent de betaling van zijn honorarium bestaat, overtreedt hij daarmee nog niet Gedragsregel 4. Wel moet de Commissie bedenkingen uiten tegen de zorgeloze wijze waarop H.R.S. zijn zakelijke verhouding tot D'66 (niet) heeft vastgelegd en het gebrek aan duidelijkheid, tegenover deze cliënt betracht.

Ontoelaatbare druk.

Met betrekking tot de door H.R.S. op D'66 uitgeoefende druk heeft de Commissie o.m. het volgende opgemerkt: H.R.S. heeft eerst derden-beslag gelegd waarover publikatie is gevolgd. Daarna heeft hij gedreigd met faillissementsaanvraag, daarbij in ieder geval suggererende dat hierover eveneens publikatie zou volgen. Nu hem bekend was dat de vordering in ieder geval niet exact vaststond en bovendien door D'66 werd betwist, terwijl er overigens geen redenen waren om aan te nemen dat D'66 niet zou kunnen betalen, heeft hij met die dreiging juist kort voor de ver-

kiezingen een ontoelaatbaar drukmiddel oehanteerd. Hij heeft aldus gehandeld in strijd met de Gedragsregels 1 en 3; aan het aanzien van het beroep wordt immers afbreuk gedaan wanneer bij de uitoefening van het beroep van p.r.-adviseur zonder noodzaak een faillissement wordt aangevraagd of daarmee wordt gedreigd (Regel 1), terwijl dit ook niet getuigt van de grootste zorgvuldigheid in geldelijke aanlegenheden (Regel 3).

Uit het vorengestelde volgt, dat H.R.S. op ontoelaatbare wijze door het ten onrechte dreigen met faillissementsaanvraag en waarschijnlijke publikatie daarvan, alsmede het stellen van een zeer korte termijn voor het aanvaarden en afwerken van zijn voorstel op ontoelaatbare wijze zijn cliënt, D'66, onder druk heeft gezet, zodanig, dat deze weinig anders kon doen dan zijn voorstel te aanvaarden en binnen de door hem geëiste termijn af te werken.

Vonnissen

De Commissie van Toezicht van het N.G.P.R. heeft H.R.S. gestraft met een schorsing van het lidmaatschap gedurende een tijd van twee maanden en tot openbaarmaking van deze beslissing in het orgaan van het Genootschap "Provisorium".

aanwezig:

J. van den Hazel, lid van het Hoofdbestuur, J.D. van Ketwich Verschuur, fungerend voorzitter van het congres van 18/19 november 1977 te Nijmegen ten tijde van de behandeling van de contributieregeling 1978, H. Geelen, voorzitter van de Rapportagecommissie.

J.B. Coorengel was uitgenodigd voor de behandeling, doch hij was verhinderd. Hij had daarom aan de commissie een brief geschreven van de navolgende inhoud:

Hierbij deel ik U mede, naar mijn mening het Congres (A.L.V.) 19 november 1977 een geldig besluit heeft genomen. Men kunt stellen dat het Amendement door mij is ingediend een Amendement is op het Amendement Weijers waar ik zelf ook één van de ondertekenaars ben. Het zou al te dol zijn als je in onze partij bij een A.L.V. geen wijzigingsvoorstellen (amendementen) zou kunnen indienen op wat voor voorstel dan ook. Bovendien heeft het HB mijn Amendement overgenomen. Verzoek de Geschillencommissie deze kwestie met zo min mogelijk geruis af te handelen.

Met vriendelijke groet,
Joop Coorengel.

De inhoud van deze brief is bij de aanvang van de behandeling van de zaak aan de aanwezigen ter kennis gebracht.

Aan de hand van verklaringen van J. van den Hazel, J.D. van Ketwich Verschuur en H. Geelen, alsmede aan de hand van de notulen van het congres, heeft de Geschillencommissie kunnen vaststellen dat met betrekking tot de onderhavige zaak op het congres van 18/19 november 1977 het navolgende is geschied:

Op 19 november is 's morgens de contributieregeling 1978 zoals voorgesteld door het hoofdbestuur door de fungerend congresvoorzitter van Ketwich Verschuur aan de orde gesteld. Dit voorstel luidde als volgt:

Het contributiejahr is gelijk aan het kalenderjaar. De minimum contributie bedraagt f 70,-- per jaar. Bruto belastbaar inkomen boven f 40.000,--: f 140,-- p.j. Bruto belastbaar inkomen boven f 60.000,--: f 175,-- p.j. Bruto belastbaar inkomen boven f 80.000,--: f 210,-- p.j. Studenten, 65-plussers, jongeren tot 21 jaar f 25,-- p.j. Gezinsleden betalen de helft van

GESCHILLENCOMMISSIE VAN D'66

In het hieronder vermelde geschil heeft de Geschillencommissie van D'66 de navolgende beslissing gegeven.

Op 27 december heeft het Hoofdbestuur aan de Geschillencommissie een brief geschreven van de volgende inhoud:

Hierbij deel ik U namens het Hoofdbestuur mede dat het de brief van 3 december 1977 intrekt. Wel verzoekt het Hoofdbestuur de Geschillencommissie een oordeel te geven omtrent de interpretatie van het Huishoudelijk Reglement en het congresreglement van Democraten '66 ten aanzien van de (formele) juistheid van de indiening van het amendement Coorengel tijdens de Algemene Ledenvergadering d.d. 19 november 1977. Tevens verzoekt het Hoofdbestuur de Geschillencommissie een uitspraak

over de geldigheid van het door de ALV op basis van het amendement Coorengel genomen besluit. De op deze zaak betrekking hebbende stukken zijn U inmiddels via het secretariaat toegezonden.

Politieke Partij Democraten '66
E.F. Maas, penningmeester.

Overeenkomstig artikel 52, lid 1 van het Huishoudelijk Reglement (hierna afgekort HR) heeft de fungerend voorzitter van de Geschillencommissie een kamer samengesteld voor de behandeling van de zaak. De kamer bestong uit R.J. Akkerman, D. Eisma, mevr. M.J.A.A. van Empel-Rambonnet, M.J.E.M. Jager en J. Kohnstamm, M.J.E.M. Jager trad op als voorzitter van de kamer. Bij de behandeling van de zaak op zaterdag 14 januari 1978 te Rotterdam waren behalve de voormelde leden van de Geschillencommissie

bovengenoemde bedragen. Studenten en 65-plussers zijn daarvan uitgesloten.

Tezamen met dit voorstel werden aan de orde gesteld twee amendementen te weten een amendement ingediend door K.R. Postma e.a. (congresstuk B 5, amendement no. 1) dat te dezer plaatse geen verdere bespreking behoeft, en een amendement ingediend door C. Weijers e.a. (congresstuk B 5, amendement no. 2). Dit laatste amendement luidde als volgt:

schrappen: regel 3 (De minimum contributie bedraagt f 70,-- per jaar)
toevoegen: Bruto belastbaar inkomen tot f 20.000,--: f 35,-- p.j.
Bruto belastbaar inkomen boven f 20.000,--: f 55,-- p.j.
Bruto belastbaar inkomen boven f 30.000,--: f 90,-- p.j.
schrappen: regel 7 t/m regel 9 (vanaf Studenten t/m uitgesloten).

Dit amendement werd door de indieners toegelicht. Het werd bestreden door de penningmeester van D'66 E.F. Maas.

Bij de behandeling van het laatstgenoemd amendement werd door de fungerend congresvoorzitter tevens aan de orde gesteld een via de overhead-projector geprojecteerd stuk van de volgende inhoud:

Congresstuk B 5.
Amendement no. 2.
Tabel bij voorstel J. Coorengel
Inkomen (belastbaar) p.j.

Van	Minimum Contributie
0 - 10.000 ...	1/10% = f 10,--
10.000 - 20.000 ...	2/10% = f 20,--
20.000 - 30.000 ...	3/10% = f 60,--
30.000 - 40.000 ...	4/10% = f 120,--
40.000 - 50.000 ...	5/10% = f 200,--
50.000 - 60.000 ...	6/10% = f 300,--
60.000 - 70.000 ...	7/10% = f 420,--
70.000 - 80.000 ...	8/10% = f 560,--
80.000 - 90.000 ...	9/10% = f 720,--
90.000 - 100.000	1% = f 900,--
100.000 -	

Coorengel was een van de indieners van het amendement Weijers. Hij presenteerde het bedoelde stuk als een wijziging van het amendement Weijers en deelde mede dat de indieners van het amendement Weijers met zijn voorstel akkoord gingen. Over het voorstel is door verschillende congresgangers het woord gevoerd. Het HB liet in de discussie bij monde van de penningmeester E.F. Maas aan het congres weten dat het akkoord ging met het voorstel Coorengel. Bij de stemming bleek een meerderheid van het congres vóór het voorstel Coorengel te zijn, waarop de fungerend congresvoorzitter

constateerde dat het was aangenomen. Omtrent het oorspronkelijke hoofdbestuursvoorstel en het oorspronkelijke amendement Weijers werd niet meer gestemd.

Het geprojecteerde stuk was niet voor de aanvang van het congres ingediend en was ook niet schriftelijk ter beschikking van de congresgangers. De fungerend congresvoorzitter beschikte niet over een getekend exemplaar.

Hij heeft het stuk wel diverse malen aan het congres voorgelezen. Het stuk was niet bij de rapportagecommissie ingediend en was ook niet op andere wijze ter kennis gekomen van het in de morgen van 19 november fungerend lid van de rapportagecommissie Karsdorp. Door de congresleiding is niet de mening van de rapportagecommissie over het voorstel Coorengel gevraagd, noch een formeel advies van de Financiële Commissie. Van wie de man die de overhead-projector bediende, Overdiep, het stuk ontvangen heeft, heeft de Geschillencommissie niet kunnen vaststellen. Evenmin is vastgesteld kunnen worden wie het nummer B5-2 aan het stuk gegeven heeft: Geelen, van den Hazel en van Ketwich Verschuur hebben hieromtrent verklaard dit niet te weten. Volgens mededeling van Geelen was het stuk ook niet bij het secretariaat bekend.

Nu het voorstel Coorengel niet vóór het congres was ingediend is ten deze van toepassing artikel 17 van het HR. Dit artikel regelt de mogelijkheid van indiening van amendementen tijdens een congres. Het artikel luidt als volgt:

1. Tijdens de ALV kunnen moties en amendementen worden ingediend die zijn goedgekeurd door tenminste één algemene regiovergadering, met dien verstande dat ieder lid tijdens de ALV moties kan indienen die betrekking hebben op de agendapunten die volgens lid 2 en 5 van artikel 16 aan de agenda zijn toegevoegd.
2. De rapportagecommissie en de programmacommissie hebben het recht op de grondslag van de ingediende amendementen ook tijdens de ALV amendementen in te dienen.
3. Over niet in de agenda opgenomen onderwerpen kunnen geen besluiten worden genomen behoudens het in het eerste lid bepaalde.

N.B. De tekst van artikel 17, lid 1 is bij besluit van het congres van 18/19 november 1977 gewijzigd, doch deze wijziging is, zoals bepaald in artikel 145 van het HR pas in werking getreden 14 dagen na het be-

sluit tot wijziging. Overigens is deze wijziging voor de onderhavige zaak niet van belang, aangezien deze alleen de indiening van amendementen betreft op agendapunten die zijn toegevoegd aan de agenda zoals die is vastgesteld door het hoofdbestuur (conform artikel 16 lid 2 en 5).

Volgens artikel 17 (oude tekst) mogen tijdens een ALV slechts twee soorten amendementen in behandeling worden genomen:

- 1) amendementen die zijn goedgekeurd door tenminste één algemene regiovergadering
- 2) amendementen die zijn ingediend door de rapportagecommissie of de programmacommissie, zij het met de beperkende bepaling dat deze commissies slechts amendementen kunnen indienen "op grondslag van" reeds ingediende amendementen.

Het voorstel Coorengel was niet goedgekeurd door een algemene regiovergadering. Het was ook niet ingediend door de rapportagecommissie.

Door Coorengel is aangevoerd dat zijn voorstel een sub-amendement was op het amendement Weijers. Naar het oordeel van de Geschillencommissie is dit niet relevant, aangezien de vraag of sprake is van een nieuw amendement of van een wijziging van een bestaand amendement slechts van belang is voor de rapportagecommissie bij haar beoordeling van de vraag of zij een aan haar voorgelegd voorstel op grond van haar bevoegdheid van artikel 17 lid 2 zal indienen of niet.

Bij de aanvang van het congres van 18/19 november 1978 is door het Hoofdbestuur medegedeeld dat met betrekking tot tijdens het congres in te dienen moties en amendementen artikel 17, lid 2 van het HR "met soepelheid" gehanteerd zou worden. Deze mededeling had de instemming van de rapportagecommissie.

Deze mededeling van het hoofdbestuur kan naar het oordeel van de Geschillencommissie niets anders betekenen dan dat de rapportagecommissie soepelheid zou betrachten bij het beoordelen van aan haar voorgelegde amendementen en er derhalve snel toe zou overgaan deze als eigen amendementen conform artikel 17 lid 2 HR ter behandeling in te dienen.

Gezien het bovenstaande is het voorstel Coorengel niet overeenkomstig het HR ingediend. Er kon derhalve door het Congres ook geen rechts-

geldig besluit genomen worden omtrent het voorstel; ook de ALV mag immers nooit in strijd met de statuten van de partij en het daarop gebaseerde HR handelen.

Het feit dat het hoofdbestuur bij de behandeling verklaarde akkoord te gaan met het voorstel Coorengel verandert niets aan het bovenstaande. Door een hoofdbestuurbesluit kan niet een bepaling van het HR opzij gezet worden, zodat een niet rechtsgeldig ingediend amendement niet door het fiat van hoofdbestuur een wel rechtsgeldig ingediend amendement kan worden.

Indien het fiat van het hoofdbestuur zou betekenen dat het voorstel een (tijdens het congres ingediend) amendement van het hoofdbestuur op zijn eigen oorspronkelijke voorstel werd, dan nog kon het niet rechtsgeldig behandeld worden. Immers ook van het hoofdbestuur afkomstige wijzigingsvoorstellen moeten conform artikel 17 lid 2 door de rapportagecommissie worden ingediend.

Gezien het bovenstaande is de Geschillencommissie genoodzaakt het congresbesluit met betrekking tot het voorstel Coorengel te vernietigen.

Aldus gedaan, als goede mannen naar billijkheid, te Rotterdam op maandag 20 februari 1978 door de leden der Geschillencommissie R.J. Akkerman, D. Eisma, Mevr. M.J.A.A. van Empel-Rambonnet, M.J.E.M. Jäger en J. Kohnstamm.

Namens de kamer:

M.J.E.M. Jäger

orde of dit wel juist is. Het is misschien goed er nog eens op te wijzen dat in het Huishoudelijk Reglement over dit onderwerp het volgende is opgenomen:

Art. 98, lid 5, (laatste zin). De afdelingsbesturen en het landelijk secretariaat stellen aan wie dit wenst het benodigde adresmateriaal beschikbaar om schriftelijke voorkeursverklaringen onder de leden te verspreiden.

Bij sommige leden wekt het soms ergenis wanneer D'66 leden, die een functie in de partij of in een vertegenwoordigend lichaam vervullen van dit recht gebruik maken. Ook in Amsterdam is dit onlangs het geval geweest en hierover schreef Bettie Groen een brief aan Jan Terlouw, het hoofdbestuur, het afdelingsbestuur Amsterdam en de redactie van de Democraat. Onderstaand laten wij deze brief en het antwoord van Jan Terlouw volgen:

Geachte Heer Terlouw en medefractie-leden,

Alhoewel ik, als niet kandidaatstaande voor de a.s. gemeenteraadsverkiezingen, vele dinen langs en over mij heen heb laten gaan, zijn er nu toch wel bepaalde gebeurtenissen, die mij noodzaken mij tot U te richten.

Tot nu toe heb ik altijd de indruk gehad van D'66 dat er binnen de partij bepaalde "morele waarden" heersten. Zover mij duidelijk was, was één van die "waarden" de reden dat officiële lichamen binnen D'66 zich zouden onthouden van bemoeienissen met, of voorkeursuitspraken over, gemeenteraadskandidaten voor de a.s. verkiezingen.

Wie schetst echter mijn verbazing toen ik vrijdag 24 februari jl. een heel duidelijke "aanbevelingsbrief" voor enkele Amsterdamse kandidaten in mijn brievenbus vond, een brief die (mede) ondertekend bleek te zijn door een lid van de Tweede Kamerfractie van D'66, en wel de heer Chel Mertens!!

Er was hierover reeds binnen een Amsterdamse ledenvergadering op 11 februari jl. gesproken, maar de heer Mertens heeft toen blijkbaar niet begrepen waar het om gaat en vandaar dus ook dit schrijven aan U.

Dergelijk soort inmengingen van personen met een heel duidelijke vertegenwoordigende functie binnen D'66, en daardoor personen die gemakkelijker invloed op de leden kunnen uitoefenen, zijn toch wel beneden alle peil! Vooral als over deze dingen goede afspraken bestaan in de partij.

Alhoewel ik deze brief uitsluitend uit mijn eigen naam schrijf, weet ik, dat er veel meer Amsterdamse leden van D'66, die zich hierover verschrikkelijk ergeren. Zou het immers niet heel gemakkelijk zijn geweest voor andere kandidaten dan genoemd in de bewuste "aanbevelingsbrief" om ook dergelijk soort grapjes met fractieleden (en misschien wel leden met meer invloed dan de heer Mertens) uit te halen?

Gelukkig waren anderen daar te "fatsoenlijk" voor.

Gaarne zou ik van U wel een duidelijk uitleg krijgen van de regels, waaraan men zich binnen de fractie houdt of niet houdt. Ook zou ik willen weten of over deze zaken überhaupt binnen de fractie gesproken is en of hierover wel of niet een vast standpunt bestaat.

In afwachting van Uw antwoord, verblijf ik, met

vriendelijke groeten,
Bettie Groen

Beste Bettie,

Je brief van 27 februari jl. heeft gecirculeerd langs de leden van de Tweede Kamer-fractie. De reactie van de diverse mensen is verschillend, maar vrij algemeen zijn wij toch van oordeel dat de vrijheid van fractieleden niet zodanig mag worden aangetast dat er een fractiebesluit zou moeten worden genomen van de strekking dat het de verschillende leden niet vrij zou staan om op persoonlijke titel kenbaar te maken dat zij deze of gene geschikt vinden voor een vertegenwoordigend orgaan. Ik zelf ben daar, als fractievoorzitter, buitengewoon voorzichtig mee; andere leden van de fractie zijn van oordeel dat zij van dat recht af en toe gebruik moeten maken.

Misschien is het waar dat personen met een vertegenwoordigende functie binnen D'66 gemakkelijker invloed op de leden kunnen uitoefenen dan anderen. Zeker is dit niet. Zelfs het tegenovergestelde zou het geval kunnen zijn. Hoe dan ook, je leeft als politicus toch al zo in een glazen huis, dat wij menen de fractieleden niet ook nog eens de rechten te moeten ontzeggen die ieder ander lid van de partij wel heeft. Het blijft dan voor ieders persoonlijke verantwoordelijkheid in welke mate en op welke wijze hij van die rechten gebruik wil maken.

Met vriendelijke groet,
Jan Terlouw

HET HOOFDBESTUUR

AANBEVELINGEN VOOR KANDIDATEN

door Frans Rogier
vice-voorzitter organisatie

Bij de kandidaatstelling binnen D'66 worden al jarenlang aanbevelingen gedaan. Ook bij de kandidaatstelling voor de Provinciale Staten en gemeenteraden is dit weer gebeurd. Steeds komt dan de vraag aan de

CONGRESSTUK TCD 2

STATUTEN

Toelichting: Op het najaarscongres 1977 zijn een aantal wijzigingen op de Statuten van D'66 goedgekeurd, doch de volledige tekst was nog niet beschikbaar, omdat de tekst nog moest worden getoetst en zonodig aangepast aan het Burgerlijk Wetboek.

Inmiddels heeft deze toetsing plaatsgevonden en op advies van onze leden Ernst Jansen en Ronald Verhagen is de definitieve tekst vastgesteld. Hierin zijn alleen de goedgekeurde wijzigingen van november 1977 en de door de wet voorgeschreven aanpassingen opgenomen. Het hoofdbestuur geeft er de voorkeur deze tekst nogmaals aan de ALV voor te leggen, opdat deze staten z.s.m. officieel in een notariële akte kunnen worden vastgelegd. Het is dus niet de bedoeling wederom tot een artikelgewijze behandeling over te gaan, daar dit reeds is geschied. Wij verzoeken daarom met klem geen amendementen meer in te dienen ter behandeling op dit congres.

Frans K.L. Rogier
vice-voorzitter organisatie.

Statuten van de Politieke Partij Democraten '66

Art. 1. De vereniging draagt de naam: Politieke Partij Democraten '66 bij afkorting "Democraten '66" of D'66, en is gevestigd te 's-Gravenhage.

Art. 2. De vereniging is opgericht op 14 oktober 1966 en is met ingang van heden aangegaan voor onbepaalde tijd.

Art. 3.1. D'66 stelt zich ten doel de radicale democratisering van de samenleving en het politieke bestel door als politieke partij met alle geëigende wettige middelen er voor te ijveren dat:

- de kring van degenen die effectief deel hebben aan de politieke en maatschappelijke besluitvorming zo ver mogelijk wordt uitgebreid;
- de besluitvorming plaats vindt na onbevooroordeelde afweging van alle terzake doende feiten en vooruitzichten;
- bij de besluitvorming aan de gevolgen op langere termijn en aan de internationale aspecten een groot gewicht wordt toegekend;
- de politieke verhoudingen ge-

baseerd worden op concrete partijprogramma's.

2. De in deze doelstelling vervatte grondgedachten worden nader uitgewerkt in het politiek program, dat ten grondslag ligt aan alle activiteiten van D'66 en zijn fracties in de vertegenwoordigende lichamen.

Art. 4.1. D'66 kent leden en donateurs

2. Het hoofdbestuur beslist over toelating als lid. Een besluit tot niet-toelating kan slechts genomen worden op gronden, ontleend aan deze statuten. Van een besluit tot niet-toelating staat beroep open op de geschillencommissie.

Art. 5.1. Iedere Nederlander of Inwoner van Nederland van 16 jaar en ouder, die redelijkerwijs geacht kan worden in te stemmen met de grondgedachten van D'66 kan lid worden en zijn van D'66.

2. Indien betrokkene tevens lid is van enige andere landelijke politieke partij is hij/zij niet verkiesbaar in besturen van D'66 en kan niet door D'66 kandidaat gesteld worden voor een vertegenwoordigend lichaam.

Art. 6. Het lidmaatschap eindigt door:

- overlijden;
- de ontvangst van een schriftelijke opzegging bij het secretariaat van D'66. Opzegging laat de contributieverplichting voor het lopende jaar onverlet, ook een eventuele verzwaring van deze verplichting;
- schriftelijke opzegging door het hoofdbestuur wegens een contributieschuld zich uitstreckende over meer dan één jaar, met inachtneming van het hieromtrent bepaalde in het huishoudelijk reglement. Na afvoering kan men eerst weer tot het lidmaatschap worden toegelaten wanneer de contributieschuld is voldaan;
- schriftelijke opzegging door het H.B., wanneer het lid niet meer voldoet aan de eisen, gesteld in artikel 5;
- royement.

Art. 7. Het hoofdbestuur kan een lid royeren, indien het in strijd met de statuten of het huishoudelijk reglement handelt, dan wel indien het de partij of één harer organen in ernstige mate in discreditert brengt.

Art. 8.1. Bericht van opzegging of royement als lid moet onder vermelding van de gronden binnen één maand per aangetekende brief aan

de betrokkene worden verzonden.

2. Bij opzegging of royement als lid bestaat beroep op de geschillencommissie, uit te oefenen binnen een maand na ontvangst van het bericht van opzegging.

Art. 9. De contributieverplichtingen worden vastgesteld door de Algemene Leden Vergadering op voorstel van het hoofdbestuur.

Art. 10.1. D'66 kent drie algemene organen, te weten:

- De Algemene Leden Vergadering
- het hoofdbestuur, waarbinnen het dagelijks bestuur
- de adviesraad.

2. Voorts kent D'66 regio's, sub-regio's en afdelingen, alsmede de volgende bijzondere organen:

- de rapportagecommissie,
- de programmacommissie,
- de geschillencommissie,
- de financiële commissie,
- commissies ad hoc.
- werkgroepen.

Art. 11. Het huishoudelijk reglement stelt regelen omtrent de samenstelling van de partij-organen vast op de grondslag van beperkte herkiesbaarheid in dezelfde functie en beperkte mogelijkheid gelijktijdig meer dan één functie te bekleden.

Art. 12.1. Het lidmaatschap van de Tweede Kamer der Staten-Generaal is onverenigbaar met het bekleden van enige bestuursfunctie binnen de partij.

2. Het lidmaatschap van de vertegenwoordigende lichamen - met uitzondering van dat van de Eerste Kamer der Staten-Generaal - is onderling onverenigbaar.

3. Overige incompatibiliteiten met betrekking tot het lidmaatschap van vertegenwoordigende organen en bestuursfuncties binnen de partij worden bij huishoudelijk reglement geregeld.

Art. 13. Het stemmen bij volmacht op een vergadering is niet toegestaan.

Art. 14.1. De Algemene Leden Vergadering is het hoogste orgaan van D'66; zij komt tenminste eenmaal per jaar bijeen. Aan haar komen alle bevoegdheden toe die niet door de wet of de statuten aan andere organen zijn opgedragen.

2. De ALV wordt geleid door een oneven aantal voorzitters en de notulen worden gehouden door een notulencommissie.

3. Een stemcommissie beslist ter vergadering bindend of de ALV een besluit heeft genomen. Een rapportagecommissie beslist, indien wordt gestemd over een niet schriftelijk vastgelegd voorstel, over de inhoud ervan.

4. Het huishoudelijk reglement stelt nadere regelen omtrent bijeenroeping, aankondiging, agenda, leiding der vergadering en de wijze waarop besluiten worden genomen.

5. Ieder ter vergadering aanwezig lid heeft één stem.

Art. 15.1. De leden van D'66 kiezen rechtstreeks op een nader bij huishoudelijk reglement te bepalen wijze het hoofdbestuur, dat bestaat uit de leden van het dagelijks bestuur en één lid uit elke regio.

2. Elke regio kiest een hoofdbestuurslid en een plaatsvervangend hoofdbestuurslid.

3. De leden van het dagelijks bestuur worden rechtstreeks door de ALV gekozen.

Art. 16. Het hoofdbestuur bestaat uit tenminste 9 en ten hoogste 37 leden. De samenstelling en het aftreden van het hoofdbestuur geschiedt op bij huishoudelijk reglement vast te stellen wijze.

Art. 17.1. Het hoofdbestuur is belast met de algemene leiding van D'66 en met de uitvoering van de besluiten van de Algemene Leden Vergadering.

2. Het hoofdbestuur is bevoegd aanvullende reglementen vast te stellen voor huishoudelijke en politieke vergaderingen, mits deze niet in strijd zijn met de statuten en het huishoudelijk reglement.

3. Het dagelijks bestuur is belast met de dagelijkse leiding van D'66.

Art. 18. D'66 wordt in en buiten rechte vertegenwoordigd door twee hoofdbestuursleden, van wie tenminste één lid van het dagelijks bestuur moet zijn.

Art. 19. Leden, die voor enige bestuursfunctie binnen D'66 of namens D'66 voor een lidmaatschap van enig vertegenwoordigend lichaam in aanmerking wensen te komen, moeten een door het hoofdbestuur opgestelde vragenlijst invullen en ondertekenen, waaruit blijkt dat zij na 9 mei 1940 niet zodanig betrokken zijn geweest bij handelingen, uitingen of voorvallen waaruit een nationaal-socialistische, fascistische of racistische gezindheid blijkt, of zij niet

zodanig hebben deelgenomen aan activiteiten van de bezettende macht dat één of ander een moreel beletsel zou vormen bij de candidatuur voor het lidmaatschap van een vertegenwoordigend lichaam.

Art. 20. De Algemene Leden Vergadering verleent de financiële commissie aan wie het financiële toezicht op het bestuur is opgedragen gehoord, aan de penningmeester al of niet voorwaardelijk décharge over het gevoerde beheer, zoals één en ander nader is geregeld in het huishoudelijk reglement.

Art. 21. De Adviesraad is een Eerste en Tweede Kamerfractie en hoofdbestuur adviserend orgaan. De samenstelling en het functioneren is geregeld bij huishoudelijk reglement.

Art. 22.1. Werkgroepen functioneren onder auspiciën van de Stichting Wetenschappelijk Bureau D'66, die haar taken in haar statuten regelt. Deze statuten komen tot stand na advies van het HB en na goedkeuring door de ALV van D'66.

2. Het HB kan het bestuur van de Stichting Wetenschappelijk Bureau D'66 verzoeken voor een bepaald onderwerp een werkgroep in te stellen.

Art. 23.1. Een regio verenigt alle leden, wonende in een door het hoofdbestuur vastgesteld gebied.

2. Een subregio verenigt alle leden, wonende in een door het regiobestuur vastgesteld gebied.

3. Een afdeling verenigt alle leden wonende in een door het regiobestuur vastgesteld gebied, dat in beginsel één of meer gemeenten omvat.

4. Het huishoudelijk reglement stelt de grondregelen voor regio's, subregio's en afdelingen.

5. Regio's, subregio's en afdelingen zijn bevoegd eigen reglementen vast te stellen, mits deze geen bepalingen bevatten die in strijd zijn met statuten en huishoudelijk reglement van D'66.

6. Regio's, subregio's en afdelingen zijn geen rechtspersonen.

Art. 24.1. Samenstelling, bevoegdheden en verplichtingen van de bijzondere organen worden geregeld in het huishoudelijk reglement.

2. Commissies ad hoc kunnen door de ALV, de adviesraad en de ledenvergaderingen van regio's, subregio's en afdelingen worden ingesteld ter uitvoering van door deze vergadering nader omschreven opdrachten.

Art. 25. Het verenigingsjaar is gelijk aan het kalenderjaar.

Art. 26.1. De geldmiddelen van D'66 bestaan uit:
a. contributies
b. donaties
c. erfstellingen en legaten
d. schenkingen
e. alle overige baten.

2. Het hoofdbestuur weigert een financiële bijdrage wanneer, naar inzicht van tenminste één derde van de hoofdbestuursleden, daardoor de politieke onafhankelijkheid van de partij in gevaar kan worden gebracht.

Art. 27.1. Wijziging van deze statuten is mogelijk door een besluit van de Algemene Leden Vergadering, genomen met tweederde meerderheid van de uitgebrachte stemmen.

2. Een wijziging treedt niet eerder in werking dan nadat een notariële akte is opgemaakt.

Art. 28.1. De Algemene Leden Vergadering stelt het huishoudelijk reglement vast, dat gewijzigd kan worden door een besluit van de Algemene Leden Vergadering, genomen met absolute meerderheid van de uitgebrachte stemmen.

2. Het huishoudelijk reglement mag niet in strijd zijn met de statuten.

3. In gevallen waarin de statuten en het huishoudelijk reglement niet voorzien, beslist het hoofdbestuur, onverminderd het bepaalde in art. 14, lid 1.

Art. 29.1. Een besluit tot ontbinding van D'66 wordt door de Algemene Leden Vergadering genomen met tweederde meerderheid van stemmen.

2. Het ontbindingsbesluit geeft aan een eventueel liquidatiesaldo een met het doel van D'66 strokende bestemming.

3. Bij ontbinding van D'66 geschiedt de liquidatie door het hoofdbestuur.

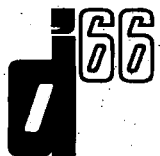
Art. 30.1. Een besluit als bedoeld in artikel 27 of artikel 28 of artikel 29 kan alleen worden genomen, indien de Algemene Leden

Vergadering is bijeengeroepen met de mededeling dat aldaar een dergelijk besluit zal worden voorgesteld.

2. De termijn voor bijeenroeping tot een zodanige vergadering bedraagt tenminste zeven dagen.

3. De letterlijke tekst van een voorstel tot wijziging van statuten of huishoudelijk reglement of tot ontbinding der partij wordt tenminste vijf dagen voor de vergadering bij het landelijk secretariaat en ter vergadering te inzage gelegd en wordt tenminste veertien dagen tevoren aan de regiobesturen toegezonden.

STICHTING WETEN SCHAPPELIJK BUREAU

SUBGROEP MIDDENOOSTEN

door Pim Peppelenbosch, koördinator

Op 13 maart is de subgroep Midden-Oosten wederom bijeen geweest. Zoals te begrijpen zal zijn, werd een groot gedeelte van de vergadering besteed aan een gedachtenwisseling rond de enige dagen tevoren ondernomen gewelddadige acties door Palestijnse groeperingen in Israël. De PLO had de verantwoordelijkheid daarvoor opgeëist.

Ingegaan werd op de achtergrond en mogelijke gevolgen van die terreurdaden. Met name kwam de vraag aan de orde of deze ontwikkelingen van invloed zouden moeten zijn op de verhouding tussen Nederland en de PLO. Van Israëlische zijde was immers de oproep gedaan de contacten met de PLO te verbreken.

De aktie werd zeer betreurd en gehoopt werd dat Israël niet op een zodanige wijze zou antwoorden, dat men wederom terecht zou komen in de vicieuze cirkel van geweld en tegen-geweld. Vooral vond de subgroep het spijtig dat steeds weer feiten zich voordoen die de vredesinitiatieven van Sadat dreigen te blokkeren. Deze terreuraktie behoorde daartoe, zoals ook de Israëlische strategie van het uitbreiden van de Joodse nederzettingen in bezet gebied. Bovendien maakt de PLO zich bepaald niet acceptabel als gesprekspartner door dit soort terroristische daden.

Een en ander neemt echter niet weg dat toch van nederlandse zijde contacten onderhouden zouden moeten worden met de PLO en eventuele andere Palestijnse groeperingen, die met enig gezag de gevoelens van een achterban kunnen vertolken. Wij erkennen de nationale identiteit van de Palestijnen en kunnen niet om de PLO heen als een van de duidelijkst herkenbare vertegenwoordigers van hen. Nader verkend moet worden of er andere groeperingen zijn die eveneens relevante Palestijnse groepen representeren.

Agenda van de volgende vergadering (maandag 24 april a.s. in het gebouw van de Tweede Kamer, Binnenhof 5, Den Haag, 20 uur):

1. opening en mededelingen
2. notulen vorige vergadering (13 maart)
3. Nederland, de Palestijnen en de PLO (gang van zaken m.b.t. deze notitie)
4. de Polisario-problematiek (a.d.h. van de uitgereikte artikelen: Het Hof en de Spaanse Sahara, vonnis of advies? van de hand van mr.A.F.van Dongen; Het Conflict over de Westelijke Sahara, van de hand van James Dorsey)
5. L.J.Brinkhorst zal worden gevraagd zijn bevindingen weer te geven n.a.v. zijn reis naar Israël
6. gedachtenwisseling omtrent recente politieke ontwikkelingen

WERKGROEP LANDBOUW

11 maart jl. bespraken we de behandeling van de landbouwbegroting in de Tweede Kamer. D'66 heeft daarbij d.m.v. een motie aandacht gevraagd voor de kleinere bedrijven. Hoewel inmiddels deze motie door de Kamer is verworpen is de werkgroep algemeen van mening dat er behoefte bestaat aan een landbouwbeleid waarin ook voor het kleinere bedrijf een plaats blijft ingeruimd. Uit berekeningen ook van buiten onze kring blijkt dat het aangepaste, minder intensieve, traditionele veehouderijbedrijf veel meer mogelijkheden biedt dan tot dusver werd gedacht. Speciale aandacht werd ook tijdens deze vergadering besteed aan de nota Landelijke Gebieden. Het blijkt dat zowel natuurbeschermers als landbouwers grote bezwaren hebben tegen de voorgestelde aanpak, met name gericht op ontmenging van functies. Natuurbeschermers spreken van een bloempottenlandschap terwijl landbouwers de verwildering in reservaten en landschapsparken vrezan. Een meer aan de economische en maatschappelijke ontwikkelingen aange-

past landbouwbeleid zal hoogstwaarschijnlijk landschapsbeschermend werken. Van de andere kant zal men zich moeten realiseren dat we in Nederland toch voornamelijk te maken hebben met cultuurlandschappen, die men ook zal moeten onderhouden. De tegenstelling tussen landbouwersbelang en natuurbeschermersbelang kan dan op den duur nog wel eens meevallen. Tenslotte kwam de bio-industrie aan de orde. Er bestond behoefte aan een uitvoeriger documentatie rondom de probleemgebieden. Van daar dat de conclusie was dat een aparte werkgroep hiervoor in het leven geroepen kon worden. De volgende vergadering van de werkgroep vindt plaats op zaterdag 8 april te 11.00 uur als vanouds in de Amershof, Snouckaertslaan 11, Amersfoort. Agendapunten zijn:

1. Concept alternatief landbouwbeleid,
2. Actualiteiten.

P. Loise
sekretaris

EEN VERZOEK AAN DE

WERKGROEP STAATSRECHT

In het verdere zowel als het meer recente verleden van D'66 hebben telkens opnieuw leden van onze partij zich ongerust gemaakt over polyinterpretabele verkiezingsuitslagen. Dit heeft dan telkens geleid tot voorstellen tot wijziging van ons kiesstelsel, die slechts afbreuk konden doen aan ons democratisch bestel, omdat zij er op gericht waren de pluriformiteit van onze samenleving in de vertegenwoordigende lichamen weg te masseren.

Het lijkt tijd nu eens een punt hierachter te zetten. Dit betekent niet dat wij alleen maar tevreden kunnen zijn met het huidige systeem. Integendeel, de afloop van de laatste kabinetsformatie heeft laten zien dat het werkelijke probleem weliswaar niet ligt in ons kiesstelsel, maar dat wij worstelen met subtiele democratische problemen, zoals de te smalle marge die partijachterbannen hun onderhandelaars met derden laten en wellicht de te grote offers die aan de "politieke duidelijkheid" worden gebracht.

In hoeverre zou er niet een gedragscode ontwikkeld moeten worden ter voorkoming van catastrofes als zich door toedoen van partijbestuur en partijraad van de PvdA tijdens de kabinetsformatie hebben voorgedaan? Dit probleem speelt niet alleen binnen de PvdA of zelfs maar binnen de politieke partijen, maar ook op nationaal niveau, nu de Tweede

Kamer ook al tijdens regeringsonderhandelingen met andere regeringen over verdragen, en niet slechts bij de goedkeuring van kant en klare teksten, een stem in het kapittel opeist (Almelo).
Mijn verzoek aan de Werkgroep Staatsrecht betreft dus, ruim geformuleerd, bestudering van de geheel eigen problemen van de zich ontwikkelende meer directe democratie.

Herman Cohen Jehoram

WERKGROEP STAATSRECHT EN BINNENLANDSE ZAKEN

De werkgroep heeft besloten een aantal zaken in onderzoek te nemen. Op langere termijn zal aandacht worden besteed aan: grondwetsherziening (w.o. kiesrecht, benoemingsprocedure burgemeester, commissaris des Konings, Rijnmondvoorzitter e.d.) scholing en democratisering ambtelijk apparaat (vierde macht), bescherming privacy, politie (in samenwerking met Werkgroep Justitie) enz.

Op middellange termijn zullen worden aangesneden: bestuurlijke (re-)organisatie (w.o. herindeling van gemeenten en provincies, Rijnmond), en andere vergelijkbare onderwerpen, op basis van reeds ingediende of nog in te dienen wetsontwerpen.

Op korte termijn gaat de werkgroep zich bezighouden met de kabinetsformatie en de collegevorming, alsmede met een kritisch onderzoek van het in de partij toegepaste kiesstelsel bij het opstellen van lijsten voor vertegenwoordigende lichamen.

De eerstvolgende vergadering van de werkgroep zal plaats vinden op maandag 10 april 1978, om 19.30 uur in het IIe Kamergebouw.

Naast de betrokken leden en kamerleden zullen tot het bijwonen van deze bijeenkomst ook de fractievoorzitters van D'66 staten-fracties en de lijsttrekkers van D'66 in de grote gemeenten worden uitgenodigd.

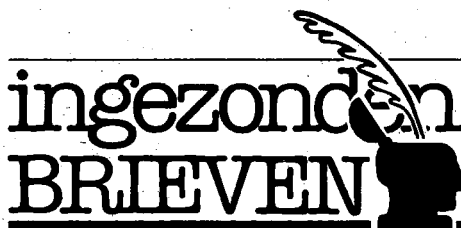
Iedereen is welkom. Wel graag even aanmelden bij de voorzitter van de werkgroep: mr. M.F.F.A. de Nerée tot Babberich, Röellstraat 3, Arnhem, tel. 085 - 427196 of de coördinerende secretaris, R.L.M. Verhagen, Bleulandweg 134, Gouda, tel. 01820 - 24923.

WERKGROEP ONDERWIJS

De volgende plenaire vergadering van de Werkgroep Onderwijs is vastgesteld op woensdag 12 april a.s. in de Poort van Kleef, Maria-plaats 7, Utrecht. Aanvang 19.45 uur. Agenda volgt.

WERKGROEP VOLKSHUISVESTING, BOUWNIJVERHEID EN RUIMTELIJKE ORDENING

De werkgroep vergadert op 5 april a.s. in het Tweede Kamergebouw, aanvang 20.00 uur, fractiekamer D'66. Tijdens deze vergadering worden de onderwerpen "wijziging wet R.O." en "Monumentenzorg" behandeld.

OLIERAMPEN

Na de ramp met de Torrey Canyon in 1967 werd in 1970 een interprovinciale commissie "Strandvervuiling door olie" gevormd. Deze bracht in 1972 een studie-rapport uit. Hierin werd gepleit voor een programma van onderzoek voor opbouw van een bestrijdingsorganisatie. In mei 1976 kwam de commissie met een ontwerp van bestrijdingsadviezen en een ontwerp-nota inzake alarmeringsregeling en in september 1977 met een interim-rapport bestrijding strandvervuiling door olie.

In al die nota's en rapporten wordt steeds nadrukkelijker de grote onmacht van de gemeenten afzonderlijk verwoord om een grotere olievervuiling (ik praat nu nadrukkelijk niet over een ramp) de baas te kunnen. De commissie acht dit schoonmaken van de stranden eigenlijk een taak voor het rijk, maar dat houdt de boot af. De commissie pleit daarom voor een provinciale alarmerings- en bestrijdingsorganisatie, voor het stichten van provinciale depôts.

Er wordt aan gewerkt, maar dat wordt het al jaren. Ook deze zomer moeten we maar gokken dat het goed gaat, terwijl we in '75 blijkens opgaven van Rijkswaterstaat, directie Noordzee, twee keer aan zo'n olievervuiling zijn ontsnapt. Vorig jaar moest Rijkswaterstaat zes keer grote olievlekken op zee te lijf en het lukte, dankzij rustig weer.

In mei '76 was het in La Coruna in Spanje raak en in de kerstvakantie van '77/'78 was in Zuid-Afrika (hoogseizoen!) 35 km strand veertien dagen lang niet te gebruiken.

Veertien dagen een vervuild strand in het hoogseizoen tussen Noordwijk en Wassenaarse slag levert 18 miljoen aan toeristisch verlies op. In Zeeland kost 1 km vuil

strand per dag f 70.000,- in Zuid-Holland f 53.000,-, in Noord-Holland f 41.000,- en in Friesland f 8.000,-. De commissie rekent dat een ramp als bij La Coruna in Nederland 150 miljoen recreatief verlies zou opleveren. Nu praten we maar niet eens over de milieu-schade omdat miljoenen meer indruk maken.

Schoorl heeft een werkgroep gevormd, die zelf een draaiboek heeft gemaakt voor zo doelmatig mogelijk optreden bij grote olievervuiling. Contacten met aannemers en instanties tot aan de Commissaris der Koningin zijn gelegd om ze ook bij nacht en weekendontij te kunnen bereiken. Recreatiebedrijven en allen die aan het toerisme verdienen zijn er blij mee. Hopelijk hoeft nooit te worden beproefd of het ook werkt. Toch wordt erover gedacht om van de zomer de proef op de som te nemen. De ambtelijke traagheid van rijk en provincie is groots en meeslepend. Gemeenten blijven zelf verantwoordelijk of ze willen en kunnen of niet. Kamer- en statenfracties, gemeentelijke kustafdelingen kunnen met deze beknopte informatie hun voordeel doen. Ik pleit ervoor deze zaak in kustprovincies en -gemeenten een onderdeel van de campagne te doen zijn.

Kustgemeenten kunnen in hun programma opnemen:

D'66 zal er al het mogelijke aan doen het rijk ervan te overtuigen dat de bestrijding van grote (olie) vervuiling op stranden een taak van het rijk is, omdat deze eigenaar is van de stranden en de vervuiling over de gemeente- en provinciegrenzen heen reikt.

Voor deze bestrijding moet een provinciale of regionale alarmerings- en bestrijdingsorganisatie worden opgebouwd met regionale depôts voor speciaal ontwikkeld strandmateriaal en bestrijdingsmiddelen.

Zolang rijk en provincie nalatig blijven in het opbouwen van een doeltreffende alarmerings- en bestrijdingsorganisatie, moet de gemeente zelf een "rampenplan" ontwikkelen om in ieder geval de drukstbezochte stranden zo snel mogelijk schoon te maken. Daartoe moeten dag- en nacht- en weekendcontacten met aannemers en instanties worden gelegd en moet vantevoren worden bepaald waar grote hoeveelheden olie voorlopig kunnen worden bewaard en/of opgeslagen.

Dit alles is natuurlijk maar een snel op papier geramde suggestie. De rapporten bieden ontzagwekkend veel leesvoer.

Belangrijke telefoonnummers zijn:

Interprovinciale commissie "strandvervuiling door olie", Koningskade 2 Den Haag, 070 - 264111.

Rijkswaterstaat, directie Noordzee (alleen voor bestrijding op zee), 01747 - 3791.

Provinciale Waterstaat Noord-Holland, ir. Feitsma ("met een middelgrote verontreiniging staan we machteloos"), 023 - 319350.

Een commercieel deskundige met ervaring in La Coruna en Zuid-Afrika, NBM-employé, C. Brunner, 070 - 814331.

NB. Op 8 maart kwam de heer Brunner in Bergen, Parkhotel, vertellen van zijn ervaringen in La Coruna en Zuid-Afrika, daartoe uitgenodigd in het kader van de verkiezingen door D'66 Egmond, Bergen, Schoorl.

Gerard Le Belle
Esdoornweg 33
Schoorl.
02209-1967

STORT NU

OP

GIRO

1.000.000

T.N.V.

DE PENNINGMEESTER

VAN D'66

JAVASTRAAT 6

DEN HAAG

HUMANITAS

heeft méér leden nodig

om nog iets méér voor anderen te kunnen zijn.

Want dat is wat HUMANITAS, nederlandse vereniging voor maatschappelijke dienstverlening en samenlevingsopbouw, wil.

Om iets te kunnen zijn voor anderen is HUMANITAS actief op het gebied van:

- maatschappelijk werk
- samenlevingsopbouw - activiteiten waarmee mensen de samenleving willen verbeteren
- jeugdwelzijn (kinderbescherming)
- gezinsverzorging
- welzijnswerk voor ouderen
- het stimuleren van vrijwilligerswerk
- hulp en steun verlenen aan minderheidsgroepen
- uitgave van brochures en 2-maandelijks blad „van Mens tot Mens“

Zaken die politiek geïnteresseerde mensen niet onverschillig kunnen laten. Een goede reden om lid te worden van HUMANITAS.

Om méé te bepalen wat er gedaan moet worden en/of met uw contributie dit werk mogelijk te maken.

IK GEEF MIJ OP ALS LID VAN HUMANITAS

BON

Naam .....

Adres .....

Woonplaats .....

Ik betaal fl. .... contributie per jaar. Contributie bedraagt naar eigen keuze fl. 17,50 of meer per jaar. (Een echtpaar betaalt jaarlijks fl. 2,50 extra.)

Mijn gironummer is .....

Datum ..... Handtekening

d

Deze bon in envelop zonder postzegel opsturen naar:
HUMANITAS CENTRAAL BUREAU, ANTWOORDNUMMER 4927,
AMSTERDAM.

PROVINCIALE STATEN

Op 29 maart 1978 hebben de Nederlandse kiezers bevestigd dat D'66 weer terug is van weg geweest en beslist dat 31 D'66-ers deel gaan uitmaken van de Provinciale Staten. Al deze staten-leden met foto en levensverhaal zouden een hele Democraat kunnen vullen. Helaas moeten wij volstaan met een dorre opsomming van deze D'66-ers. Wij hopen de komende jaren veel goeds van hen te horen.

Succes in alle staten!

- G. Mik, Quintuslaan 3, Groningen, tel. 050-255778
W.C. de Roos, Papaverlaan 29, Winsum, tel. 05951-2396
L. Schotel, Meulestraat 30, Wolvega, tel. 05610-4059
A. van der Heide, P.S.Gerbrandystraat 7, Franeker, tel. 05170-4488
D.K.J. Tommel, Tweede laan 1, Norg, tel. 05928-3034
M. Porsius-Brandt, Beatrixlaan 8, Oosterhesselen, tel. 05248-404
S. Schuijjer, Min. Loudonlaan 43, Enschede, tel. 053-350273
A.A. Veldkamp, Spreeuwenstraat 26, Hengelo, tel. 05400-19108
A. Nuis, Kotten 94, Winterswijk, tel. 05433-305
R.P. van Baaren, Oude Velperweg 61, Arnhem, tel. 085-616823
H.W.J. Iedema, Binnendijk 70, Huissen, tel. 085-252800
A.A. Manten, Cortezlaan 9, Utrecht, tel. 030-883579
M.M. Versnel-Schmitz, Parkstraat 41, Utrecht, tel. 030-315015
A. Bestman, Roerdompstraat 17, Baarn
H. Potman, Raadhuislaan 46, Eemnes, tel. 02153-14302
J. de Lange, Pr. Bernhardlaan 51, Diemen, tel. 020-996334
Y.I. van Wagenveld-Drukker, Flevolaan 5, Muiderberg, tel. 02942-1984
mevr. I.T. Klaassen, 2e v. Swindenstraat 76, Amsterdam, tel. 020-937354
D. van Leeuwen, Lagedijk 52, Zaandijk, tel. 075-283174
M. Verwey, Julianalaan 1, Monnickendam, tel. 02995-1721
P.W. van Baarsel, Heemskerkstraat 43, Den Haag, tel. 070-454874
C. Th. Smit, J.A. de Gravenlaan 1, Zoeterwoude, tel. 01715-2864
A.W. van Lijssel, Graafland 64, Groot-Ammers, tel. 01843-610
E.H. Schuyer, Gr.Hoefijzerlaan 50, Wassenaar, tel. 01751-79091
J. Wessel, W. de Zwijgerlaan 43, Oegstgeest, tel. 071-152007
J.L.A. Boogerd-Quaak, Koning Willem III weg 2, Zaamslag, tel. 01153-1618
C. de Schipper, De Komme 13, Kapelle, tel. 01102-2128
A. Kloezen, Dommeloord 41, Boxtel, tel. 04116-5666
A.M.C.H. de Smet, M.Tromplaan 3, Rosmalen, tel. 04192-4095
A. van der Wiel-Bosch, Henegouwenlaan 9, Etten-Leur
C.D. Spigt, St.Catharinastraat 20, Venray-Leunen, tel. 04780-3279

SECRETARIAAT: JAVASTRAAT 6
DEN HAAG
TEL. 070 - 453271
070 - 467188

INHOUD

JAN TERLOUW	pag. 3
CONGRESIMPRESSIES	pag. 5
ED VAN THIJN	
ONZE GAST	pag. 6
CONGRESREDE PARTIJ- VOORZITTER	pag. 8
ONS 10.000 ste LID	pag. 9
PARTIJGANGER UIT ZEELAND	pag. 10
ADVIESRAAD	pag. 12
22ste CONGRES	pag. 14
GEMEENTERAADS- VERKIEZINGEN	pag. 17

COLOFON

REDAKTIERAAD

De uitgave van de Democraat geschiedt onder verantwoordelijkheid van een door het hoofdbestuur benoemde redaktieraad die als volgt is samengesteld:

Piet van Baarsel
Ernst Bakker
Eric Denig
Frans Rogier
Jan Veldhuizen
Stijn Verbeeck.

Als redaktiesekretaresse is aan de redaktieraad toegevoegd:
Kitty Warburg.

Korrespondentie, kopij e.d. richten aan het redaktiesekretariaat:
Democraat,
Javastraat 6,
Den Haag.

VERANTWOORDELIJKHEID

Artikelen die namens het hoofdbestuur, de fracties in vertegenwoordigende lichamen, het SWB-bestuur, het PSVI-bestuur, de VAR of andere officiële partijorganen worden geschreven, vallen onder volledige verantwoordelijkheid van de redaktieraad.

De overige artikelen vallen buiten de verantwoordelijkheid van de redaktieraad en bevatten dientengevolge de persoonlijke mening van de schrijver. Teneinde deze artikelen duidelijk te onderscheiden zullen de titels worden voorafgegaan door een ★ teken.

DE DEMOCRAAT

De Democraat wordt gratis toegezonden aan alle leden van D'66. Niet-leden kunnen zich abonneren voor f 25,- per jaar. Losse nummers zijn verkrijgbaar bij het sekretariaat voor f 3,- per stuk.

WANNEER VERSCHIJNT DE DEMOCRAAT

Democraat nr.5 verschijnt 23 juni.

Sluitingsdatum kopij: 7 juni.

De Democraat verschijnt 9x per jaar.

ADVERTENTIEPRIJZEN

1/1 pagina: f 500,-
1/2 pagina: f 300,- liggend
1/3 pagina: f 250,- staand
1/4 pagina: f 200,- liggend
1/6 pagina: f 150,- staand.

Contractprijzen op aanvraag verkrijgbaar.
Plaatsing van advertenties is mede onderworpen aan de goedkeuring van de redactie.

Technische gegevens:
formaat: 21 x 29,7 cm
formaat zetspiegel: 18,5 x 26 cm
aantal kleuren: 1
drukprocedé: offset.

Bij aanlevering van complete opname modellen worden geen meerkosten berekend.

PSVI D'66

BESTUUR

Op de algemene ledenvergadering in Zwolle is gekozen tot lid van het bestuur van het Politiek Scholings- en Vormingsinstituut D'66:

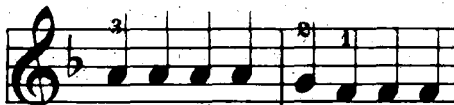
mevrouw Daniëlle van Cleef-de Vos,
Coryluslaan 22, te Heerhugowaard.

PSVI-aktiviteiten

De cursus vergader- en discussietechniek, in eerste instantie bedoeld voor kandidaat statenleden en naderhand aangevuld met leden van regiobesturen, is inmiddels afgesloten. Uit de reacties die wij ontvingen bleek deze cursus in een behoefte te hebben voorzien.

De mondelinge begeleiding van de Kursus De Gemeenteraad van de Stichting Burgerschapskunde is inmiddels gestart in 10 plaatsen in Nederland. 290 D'66-ers hebben zich voor deze cursus aangemeld en uit de eerste berichten blijkt dat ook deze begeleiding enthousiast wordt ontvangen.

Bestuur en buro buigen zich momenteel ook over een beleidsnota voor het PSVI. Er moeten keuzen worden gemaakt. Enkele groepen en personen hebben hun wensen voor de toekomst uitgesproken. Daar zijn we bijzonder blij mee. Wij hopen over niet al te lange tijd contacten te leggen over de wensen die er bestaan en nog niet zijn uitgesproken. Op deze manier willen we voor D'66 een steun zijn. Meent u een positieve bijdrage aan het werk van het PSVI te kunnen leveren, laat het ons dan even weten.

RADIO&TV

TELEVISIE-UITZENDINGEN

NEDERLAND I 19.50 - 20.- uur
woensdag 28 juni 1978

RADIO-UITZENDINGEN

HILVERSUM I 18.20 - 18.30 uur
donderdag 18 mei 1978
donderdag 1 juni 1978

HET HOOFDBESTUUR VAN DE POLITIEKE PARTIJ

DEMOCRATEN '66

zoekt op korte termijn een:

HOOFD SECRETARIAAT (M/V)

Het landelijk sekretariaat, dat gevestigd is in Den Haag, vormt het administratief en organisatorisch middelpunt van de partij en assisteert het hoofdbestuur bij de uitvoering van zijn taak.

Deze volledige dagtaak, die vrijkomt i.v.m. de benoeming van het huidige hoofd sekretariaat in een andere functie, omvat o.a.:

- het organiseren en coördineren van alle sekretariaatswerkzaamheden
- het leiding geven aan enkele medewerkers.
- het behandelen van inkomende en uitgaande korrespondentie
- het doen bijhouden van de ledenadministratie
- de schriftelijke en mondelinge informatie-verstrekking binnen en buiten de partij.

Kandidaten dienen over leidinggevende ervaring op administratief-organisatorisch terrein te beschikken, goede kontaktuele eigenschappen te bezitten en een opleiding op HBO- of gelijkwaardig niveau te hebben genoten. Zij worden geacht de beginselen van D'66 te onderschrijven.

Salaries en overige arbeidsvoorwaarden nader overeen te komen.

Sollicitaties binnen tien dagen na verschijnen van deze advertentie richten aan het hoofdbestuur van D'66, Javastraat 6, Den Haag.

CONGRESGANGERS OPGELET !!!

Aan alle congresgangers is bij de ingang uitgereikt een vragenlijst opgesteld door het Documentatiecentrum Nederlandse Politieke Partijen. Deze vragenlijst vormt het uitgangspunt voor een wetenschappelijk onderzoeksproject naar "Partijdemocratie in West-Europa".

Om dit onderzoek te doen slagen is meer nodig dan de uitkomst van de 28,5% van de tot op heden terugontvangen vragenlijsten. Het is van belang dat (bijna) iedereen de lijst zo volledig mogelijk ingevuld terugzendt. Als U behoort tot de 71,5% die deze vragenlijst nog thuis hebt liggen,

WILT U DAT DAN ZO SPOEDIG MOGELIJK

DOEN !!!

JAN TERLOUW

Samenvatting van de rede van de fractievoorzitter Jan C. Terlouw, op de Algemene Ledenvergadering in Zwolle op zaterdag 22 april 1978.

"Het staat er met de economie niet best voor. Dat hebben we al vaker gehoord van het Centraal Planbureau, maar dat betekent niet dat het niet waar is. Werelddelen, o.a. Europa, kijken aan tegen een hoge en nog toenemende werkloosheid en hebben grote financiële problemen. Nederland, dat het voor een groot deel moet hebben van z'n export, tobt ermee dat verschillende andere landen hun industrie en handelsaktiviteiten beschermen. Bovendien is de gulden eigenlijk te duur, vooral omdat de dollar zo inzakkt. Dat drukt weliswaar de invoerprijzen in ons land, en daarmee de inflatie, maar het maakt ook onze produkten in het buitenland onaantrekkelijk duur. Het Centraal Plan van 12 april verwacht een stijging van de werkloosheid in het komende jaar van 204 naar 215 duizend. Dat is het officiële cijfer, sterk geflatteerd door ons sociale stelsel en door niet-geregistreerde werkloosheid onder vrouwen. Regeringen, deze maar ook de vorige, beroepen zich er op dat de moeilijkheden worden geïmporteerd uit het buitenland."

+++++

De werkelijkheid is natuurlijk dat de problemen die zich voordoen al een aanloop hebben van vele jaren. In alle bescheidenheid mag worden gezegd dat D'66 ook al jaren heeft gewezen op de structurele aard van die problemen, en ook al jaren probeert om een verdedigingslijn op te bouwen - een remedie voor alle kwalen, wel een uitgangstelling die, indien toegepast, tot nieuwe ideeën en strategieën kan leiden. Maar als een partij zulke nieuwe problematiek te lijf wil met ondoornatische, onconventionele methoden, dan maken de politieke tegenstanders er zich het gemakkelijkst van af door te zeggen: die club heeft geen sociaal-economische visie, of: een sociaal-economische beginselen. Het algemene antwoord dat je hoort op de inzakkende wereldhandel is groei."

Zowel het Planbureau als de Europese top in Kopenhagen hameren op productiegroei, zegt Terlouw, en hij noemt dit het bewandelen van oude paden. Hij signaleert dat het Mc Cracken-rapport aantoont dat er tussen '78 en '80 meer geïnvesteerd moet worden dan in de 20 jaar ervoor, willen we dezelfde werkgelegenheidssituatie handhaven. Die investeringen zullen er wel niet komen, besluit Terlouw en vervolgt:

"Maar er is meer. In een bijzonder belangwekkend betoog van de Engelse econoom Freeman voor TNO in november vorig jaar, zijn argumenten aangedragen waarom investeren alleen onvoldoende is, en technologische vernieuwing een onontbeerlijke nevenvoorwaarde is.

Je kunt nagaan, zei hij, hoe de verhouding is tussen investeringen in machines, en de investeringen in bedrijfsgebouwen. Het eerste betekent meestal rationalisatie, arbeidsuitstoot, terwijl investeren in gebouwen leidt tot volume-uitbreiding, tot het scheppen van werkgelegenheid. Welnu, er is over de hele wereld een verschuiving in de verhouding tussen die beide, in de richting van investeren in machines, in rationalisaties. Mechanische kasregisters worden elektronische kasregisters, geeft Freeman als voorbeeld van rationalisaties. Dat gaat gepaard met 50% minder werkgelegenheid in deze branche. Banken en verzekeringen vervangen arbeid door electronica. Misschien het meest opmerkelijke is dat investeerders in elektronische apparatuur zich weer afwenden van de goedkope landen (lage loonkosten; Singapore, Hongkong, Taiwan) en terugkeren naar de industrielanden. Om daar arbeidsplaatsen te scheppen? Mis. De elektronische technologie, eens zeer arbeidsintensief, is ook grotendeels geautomatiseerd en daardoor kapitaalintensief geworden. Verhogen van de koopkracht, méér kopen van hetzelfde, zelfs méér investeren, is geen garantie meer voor verbetering van de werkgelegenheid. Ik herhaal: investeringen zonder meer, investeringen zonder wezenlijke technologische vernieuwing, zijn geen garantie voor verbetering van de werkgelegenheid. Dus groei zonder meer is dat ook niet. Trouwens, er is ook nog zo iets als verzadiging. Er komt een eind aan de geweldige uitbreiding van de chemische industrie, zegt Freeman. Eens zijn alle metalen en houten voorwerpen vervangen door kunststoffen. Dan gaat de extreem groei er uit. Je kunt maar zo en zoveel kunstmest kwijt op een hectare. Dat heeft zijn grenzen.

Groei, zeggen de economen en de meeste politici zeggen het hen na. Verhoging van de arbeidsproductiviteit, automatisering, het leidt tot

minder werk voor mensenhanden en mensenhersens, zeggen ze, en dat vang je alleen op met groei.

Zeker, zegt het D'66-programma, zeggen wij in de Kamer, maar kijk dan dieper, kijk waar die groei kan en waar hij mag. Ga na waar en hoe die groei echte behoeften kan vervullen en werkgelegenheid kan scheppen. Ga na waar er nieuwe behoeften zijn en richt de technologische ontwikkeling op vervulling van die behoeften. Als het bedrijfsleven z'n research richt op automatiseren, om de loonkosten te drukken (de buitenlandse concurrentie kan daartoe dwingen), laat de overheid dan stimulansen doen uitgaan om nieuwe produkten te maken, arbeid-scheppende produkten.

Groei waar het mag ook. Niet domweg méér van hetzelfde, maar produktie gericht op behoud, op besparing, op hergebruik van materialen, op vervuiling van op te sporen nieuwe behoeften van een nieuw type consument in een post-industriële samenleving. Wellicht wekt het enige verwondering dat ik voor dit toch vrij specialistische onderwerp op een algemeen congres van onze partij aandacht vraag. Ik meen dat te moeten doen, omdat:

- a) werkloosheid zo'n ernstig probleem is;
- b) het probleem niet (zoals velen nog steeds schijnen te denken) met een paar macro-economische maatregelen is op te lossen (overheidsuitgaven omhoog of omlaag, koopkracht verhogen of verlagen, rendementverbetering bij het bedrijfsleven).

Minister van Aardenne (EZ) heeft op 30 maart voor de Nederlandse Natuurkundige Vereniging uiteengezet dat de Regering een prima innovatiebeleid voert. Met andere woorden, volgens hem hoeft er blijkbaar weinig te veranderen. We blijven rustig afglijden naar een verslechtering van de betalingsbalans, verslechtering van de exportpositie, veroudering van produktiemethode, verschraving van het produktiepakket.

We zijn onze vooraanstaande positie in de scheepsbouw kwijtgeraakt. In vergelijking met bij voorbeeld Japan zijn onze bouwmethoden nu steeds ambachtelijk in plaats van industrieel. Jarenlang hebben wij in de Kamer gepleit voor technologische vernieuwing van produktie en produktiemethoden.

Men blijft liever brandjes blussen, bedrijven die werken met verouderde methoden in stand houden. En toen de voorstellen voor sanering van de zware machine- en scheepsbouw bekend werden - voorstellen die wellicht noodzakelijk, maar in ieder geval voor heel wat mensen rampzalig zijn - is er niet één journalist op de gedachte gekomen aan D'66 te vragen wat wij ook al weer jarenlang hebben gezegd over de structurele oorzaken van dit soort ontwikkelingen. En dat

is dan ook nog een reden om het hier te berde te brengen."

Hierna constateert Jan Terlouw dat er nog weinig verschilpunten te zien zijn tussen het beleid van het oude en van het nieuwe kabinet.

"De acht dissidenten in het CDA hebben blijkbaar toch hun functie," zegt hij. En dan illustreert hij aan de hand van een aantal voorbeelden hoe de VVD typisch een bijwagen van het CDA wordt.

"Met zijn acht dissidenten heeft het CDA zich eigenlijk een lumineuze positie verworven. Het is een prachtig excuus om zich niet aan hun regeeraccorder met de VVD te hoeven houden. Die acht hebben dat immers niet onderschreven? Dat wist de VVD en ze zijn toch met het CDA in zee gegaan. Wie goed luistert kan hier en daar in VVD-kringen nu al gemor horen."

++++

"Ik denk niet dat dit kabinet zal vallen door de acht dissidenten van het CDA. Die zijn bekwaam ingepakt, door een van hen fractievoorzitter te maken. Het zal, denk ik, eerder de VVD zijn waar een crisis door ontstaat, omdat die zich, als Aantjes en de zijnen de huidige lijn voortzetten, mateloos gefrustreerd zal gaan voelen.

Maar ja, wie kan in de toekomst kijken als het gaat om kabinetten? Als het CDA probeert het kabinet een niet al te conservatieve koers te laten varen, dan wordt de VVD gegrustreerd, maar tegelijkertijd ligt er voor de VVD na verkiezingen dan geen alternatief. En als de VVD het kabinet, en dus het CDA, verder naar rechts trekt, dan ..., tja, dan bewijst de VVD nog eens haar behoudende aard. Kortom, er is voor de VVD maar één plaats in de Nederlandse politiek: solide op de rechterflank."

Na nog enige minder lovende opmerkingen over het kabinet Van Agt, vervolgt Jan Terlouw:

"De verrijking van uranium met behulp van de ultracentrifugemethode in Almelo is voor de fractie een groot probleem. Ons partijprogramma stelt het proliferatieprobleem - de verspreiding van kernwapens, o.a. met behulp van materialen die ter beschikking komen bij het vreedzame gebruik van kernenergie - centraal, al spelen natuurlijk ook andere factoren een rol. Het grote dilemma, en dus het punt van voortdurende discussie is nu welke gedragslijn Nederland het meest de kans geeft om een actief non-proliferatiebeleid te voeren.

- Is dat door rigoureuze te stoppen met de verrijking van uranium, omdat onze industriële partners Groot-Brittannië en de Bondsrepubliek weigeren waterdichte garanties af te dwingen bij levering aan derden, met name Brazilië;

- of is dat door, met maximale lastpakkerij, mee te blijven doen en een vinger in de pap te houden?

Op ons verzoek is dit probleem ook besproken door de D'66-Adviesraad. In dit stadium van de besluitvorming neemt de fractie het volgende standpunt in.

- a) Aan de motie-van Houwelingen, die eist dat er concrete veiligheidsgaranties zijn vóór er enig verrijkt uranium naar Brazilië wordt verscheept (voor ons een minimumvoorwaarde), moet onverkort worden voldaan.
- b) Als hieraan niet wordt voldaan is de basis aan het regeringsbesluit om de UCN-fabriek in Almelo uit te breiden, ontvallen.
- c) Of deze fabriek eventueel toch zal worden uitgebreid, hangt er van af of er mogelijkheden zijn om op een andere manier actief bij te dragen aan het niet-verspreiden van atoomwapens. Een voorbeeld daarvan zou kunnen zijn dat Nederland samen gaat werken met landen die uraniumproducent zijn, maar eenzelfde, op non-proliferatie gebaseerd exportbeleid willen voeren als wij, of anders gesteld, dat we een bijdrage kunnen leveren aan de totstandkoming van een ander, op non-proliferatie gericht regiem in de wereld. Die suggestie heeft Brinkhorst vorige week gedaan.

De fractie kan zich op deze lijn verenigen en meent zich op deze wijze zo dicht mogelijk te bevinden bij de gevoelens die hierover leefden op het programmacongres van vorig jaar en in de Adviesraad."

Daarna constateert Terlouw dat we nog altijd wachten op een plan van de regering voor de VAD en een regeling van kinderbijslag en kinderaf-trek.

Over de Partij van de Arbeid zegt hij:

"De PvdA heeft een andere stijl van oppositievoeren dan wij. De paginagrote advertentie, die de PvdA voor de Statenverkiezingen in de dagbladen zette, wekt natuurlijk mijn jalouzie op als ik denk aan het verkiezingsfonds dat er achter moet zitten, maar het is minder ondenkbaar dat D'66 ooit het geld zou hebben voor zo'n advertentie dan dat D'66 een dergelijke inhoud zou bedenken.

De PvdA heeft een nieuwe tactiek ontwikkeld, namelijk die van het dreigen. Dreigen met interpellatie, dreigen met terugroepen van de Kamer van reces."

++++

"Wij proberen oppositie te voeren vanuit het bieden van een redelijk alternatief, een betere oplossing."

++++

Wat mij betreft zal noch CDA, noch VVD, noch PvdA ons er nog toe kunnen

verleiden politiek te voeren op een andere wijze dan de onze. Compromissen best, samenwerking accorder, maar de identiteit van D'66, daar laten we niet aan tornen.

We zullen de daden van het kabinet waakzaam en kritisch gadeslaan, voortdurend bereid om te zeggen hoe het volgens ons beter kan. Dan zien we wel hoe het 't kabinet vergaat.

++++

"De identiteit van D'66 wordt steeds duidelijker. De plaats van D'66 in het politieke krachtenveld wordt steeds duidelijker, en aan die plaats ontstaat ook steeds meer behoefte. Let wel, die plaats moet toch bevochten worden, het is niet een lege plek waar je maar in hoeft te trekken. We zullen onszelf moeten helpen, anderen doen het niet voor ons. De media concentreren zich grotendeels op de grootste partijen. Blijkbaar vindt men deze concentratie op hoofdstromingen het interessantste politieke verschijnsel van de tweede helft van de zeventiger jaren. Het is ook interessant. Maar het allerinteressantst is misschien wel dat de kiezers weigeren zich te concentreren op drie hoofdstromingen. Hardnekkig, tegen de trend in, tegen de verwachting van iedere politieke commentator in, groeit D'66 in ledental, tot ver boven wat we ooit gehad hebben.

D'66 helpt zichzelf. Het was te zien bij de uitslag van de Statenverkiezingen, waarbij bleek dat grotere activiteit van de leden leidde tot hogere scores. Afdelingen die een grote gemeenteraadsfractie willen moeten maar eens flink in de handen spuwen.

Misschien hadden sommigen een hogere uitslag voor D'66 bij de Statenverkiezingen verwacht. Het overkomt mij soms ook, dat optimisme met me op de loop gaat, als ik zie
- hoe goed onze mensen in de regio's zijn,
- hoe helder de gemeenschappelijke lijn er in alle provincies uitspringt,
- hoe er een overvloed is aan nieuwe ideeën.

Als er al teleurstelling was over de verkiezingsuitslag op 29 maart, dan zal die nu wel zijn weggeëbd. Want het resultaat was - gezien de omstandigheden - uitzonderlijk goed. Op eigen kracht, zonder stunts, tegen Rietkerks tijdgeest in, met een beduidend lagere, voor ons ongunstige opkomst dan vorig jaar, hebben we ons weten te handhaven. Honderdduizenden mensen hebben het belangrijker gevonden opnieuw D'66 te stemmen dan partij te kiezen in het gevecht tussen Den Uyl en Van Agt. Daarin ligt vooral onze winst. Pas na deze laatste verkiezingen voel ik me er echt zeker van dat Nederland

heeft besloten niet in te stemmen met een verdeling tussen conservatief liberalen, christen democraten en socialisten. Men wenst ook de mogelijkheid te hebben om te stemmen op een partij waarin sommigen zich links liberaal voelen, anderen vrijzinnig democraat, maar waarin allen een redelijk, hervormend, op het individu gericht, beleid willen voeren, dat in al z'n facetten uiteindelijk er op neer komt dat de mensen, de bestuurders en de kiezers, democraten worden. Langzaam maar zeker winnen we terrein. D'66, idealistisch, toch opvallend nuchter."

Het ware verhaal van een Tweede Paasdag in Zeist

Het regende op maandag 27 maart. Maar ondanks de regen kwamen er enkele honderden Democraten uit het hele land naar Zeist. Waar kwamen ze vandaan en wat kwamen ze doen. Opvallend waren de wandelende zuilen uit Groningen, opvallend een bus uit Gelderland, mensen uit Brabant, mensen uit Noord-Holland, een bakfiets vol joelende kinderen en het meest opvallend: Jan Terlouw op een huifkar met de teugels strak in de hand. Wat achteraf zie ik Jan Royen in gesprek met enkele agenten. Hij blijkt de grote organisator van deze merkwaardige happening die het NOS-journaal haalde. We praten na afloop met Jan Royen: 'Vrijdagavond 24 maart belde de NOS mij op met de vraag: doen jullie nog wat, maandag of dinsdag. Ik heb toen zonder aarzeling gezegd: natuurlijk doen wij nog wat. Maar op de vraag: "Waar en hoe laat?" kon ik zo gauw geen antwoord geven, want er was niets. Ik heb toen maar gezegd: ik bel over een uur terug met alle bijzonderheden. En in dat uur is het allemaal geregeld. Ik heb een paar afdelingen gebeld en Zeist zou maandagmorgen nog folderen en had een huifkar. Daaromheen is alles opgebouwd. Jan Terlouw was meteen bereid om mee te doen. Toen heb ik tien mensen overal in het land gebeld en gezegd: kom maandag om 11 uur bij het Slot in Zeist en bel allemaal 10 mensen die ook moeten komen en ook weer tien mensen bellen. Bijzonderheden hoor je later. Daarna heb ik de NOS teruggebeld met de mededeling dat er een geweldige manifestatie zou plaatshebben op Tweede Paasdag in Zeist. Nou, het resultaat heb je gezien: 400 enthousiaste Democraten trekken twee uur lang door Zeist. Hulde aan de geweldige afdeling Zeist die het allemaal op rolletjes deed lopen.' Hulde van de Democraat aan Jan Royen en voor hem is ook het commentaar van Jan Terlouw: 'Ik moet de partij nog zien, die zoiets even uit de grond stampt.' D'66 dus.

CONGRES

IMPRESSIES

Zwolle, zaterdag 22 april 1978

Mevrouw uit Uitgeest: 'Ik vind het geweldig, wel een beetje saai, want er is eigenlijk niet veel om over van mening te verschillen. We zijn het zo roerend eens. Maar toch 700 mensen, dat vind ik geweldig.'

Buitenstaander uit Groningen:

"Neen ik ben geen lid van de partij, ik kom een vriendin halen, ik vind het eigenlijk wel een erg rommelig gedoe, (we waren toen aan de middagzitting met al die losse moties!) Luistert er eigenlijk wel iemand naar wat er gezegd wordt?' De Democraat kon deze mevrouw verzekeren dat er nauwelijks een partij is waarin zo goed geluisterd wordt, als juist D'66.

Opnieuw het probleem van al die moties die zo op elkaar lijken, maar wel allemaal toegelicht en verdedigd moeten worden en dan tenslotte ingetrokken.

Woorstel: Gebruik de eerste Congresdemocraat voor congresstukken en hoofdbestuurresoluties. Plaats moties en amendementen in de tweede Congresdemocraat en laat die één week voor het congres verschijnen. Besteed bij de aanvang van het congres een half uur aan de confrontatie van indieners van (nagenoeg) gelijklopende moties of moties over eenzelfde onderwerp, met de bedoeling tot een vergelijking te komen.

Wij geven het maar weer aan het hoofdbestuur. Die zullen de Democraat toch wel lezen?

Binnen de Landelijke Werkgroep

Onderwijs van de partij werkt een subgroep aan de formulering van algemene onderwijsdoelstellingen. De Democraat sprak op het congres met twee leden van die subgroep. Zij uitte hun bezorgdheid over het feit dat de grondslagen wel eens een dogmatisch stuk zouden kunnen worden, ondanks de uitspraak van het hoofdbestuur over regelmatige kritische beoordeling en zo nodig bijstelling. Zij vervolgen: Uit die formulering van onderwijsdoelstellingen zouden nog wel eens punten kunnen komen voor de grondslagen. Er staat nu bijvoorbeeld dat D'66 voorstander is van individuele ontplooiing. Stel je voor dat iemand zich ooit wil ontplooiën tot misdadiger? De Democraat merkte hier op dat er nog iets meer staat dan alleen individuele ontplooiing. Letterlijk staat er: 'Deze ontplooiing moet geschieden in vrijheid

en verantwoordelijkheid, naar eigen inzicht en overtuiging, in solidariteit met de medemens en zonder politieke, sociale en economische discriminatie van anderen'. Maar de Democraat blijft benieuwd naar de bijdragen van de werkgroep Onderwijs aan de grondslagen.

Herman Albada Jelgersma:

'Zojuist was hier een motie aan de orde, waarvan gezegd werd dat die bij aanneming in feite een bijstelling zou zijn van het beleidsprogramma. Omdat dat niet op de agenda staat kan zo'n motie niet in behandeling worden genomen. Wij hebben in de landelijke werkgroep Onderwijs wel eens gesproken over deelcongressen. Op zo'n deelcongres zou je het beleidsprogramma op onderdelen kunnen bijstellen, en zo'n bijstelling op een Algemene Leden Vergadering laten bekrachtigen.'

In de crèche zaten 29 aankomende Democraten, in leeftijd variërend van 2½ tot 16 jaar. Zij tekenden politieke affiches, onder andere een met de volgende tekst: 'Stem D'66, dan stemt u dus goed, dus D'66'. Er was ook een dissident die voortdurend gescandeerd riep: 'Stem P. van de A.'

Peter Vonkert uit Amsterdam, indiener van een motie over de plaats van het congres. Hij vond dat hij zinnige argumenten had.

'Congressen moeten plaatshebben of centraal in het land, of in een plaats waar een grote concentratie van leden is. Een congres is bedoeld om er leden heen te krijgen. Het is niet in de eerste plaats bedoeld als propaganda voor een plaatselijke afdeling. Resultaat: Nijmegen 1200 congresgangers, Zwolle 700. Zo zie je dat ik gelijk had met mijn opmerking in een brief aan het hoofdbestuur dat de keuze van de plaats wel degelijk invloed heeft op de opkomst. De Democraat denkt dat ook de te behandelen onderwerpen van invloed zijn op het aantal bezoekers. De Democraat deelt de mening van Peter Vonkert, dat het amendement uit Twente op de contributieregeling (een aparte regeling voor de 16- tot 20-jarigen) niet zou zijn aangenomen als het congres elders had vergaderd. De thuisclub heeft gescoord.

Bij de organisatie van onze congressen hebben wij de hulp van de plaatselijke afdeling broodnodig. Was dit in Nijmegen al uitstekend, Zwolle deed niet voor Nijmegen onder. De bloementooi aan de ingang gaf het congres een nieuw accent, dat D'66 nog niet kende. Dank aan de Zwolse D'66-ers !!

GAST rubriek

HET BIJWAGEN-SYNDROOM

door Ed. van Thijn.

"De VVD is typisch een bijwagen van het CDA geworden." Met deze woorden bracht Jan Terlouw het D'66-congres, blijkens mijn NOS-journaal, tot groot enthousiasme. Elk congres heeft wel ergens een gevoelige snaar en geveerd is de spreker die hem weet te raken. Zo heeft Van Agt ooit eens een zaal vol stramme congresgangers overeind gekregen met de mededeling dat hij niet naar links en niet naar rechts zou buigen. En Den Uyl is in staat een PvdA-congres ogenblikkelijk in gezang te doen uitbarsten als hij voor de zoveelste maal zijn tweede kabinet in het vooruitzicht stelt. Een D'66-congres vibreert blijkbaar bij het woord "bijwagen".

Het was ook een hele goeie van Jan. Jarenlang is D'66 met dat beeld achtervolgd, met name door de VVD. Er ging geen week voorbij of Wiegel stelde ergens vast dat D'66 een bijwagen was geworden van de PvdA. Die uitspraak stond op zijn vaste repertoire naast de "broekriem" en het "puinruimen". En dus werd hij te pas en te onpas herhaald, ongeacht de situatie waarin D'66 zich bevond. Opkomst, neergang, herstel. Oppositie, regering, oppositie. Van Mierlo, Terlouw, TERLOUW. Progressief akkoord of geen progressief akkoord. Wat D'66 ook deed, in de ogen van Wiegel bleef ze een "bijwagen". Een tergend begrip dat diepe sporen heeft getrokken in de ziel van elke D'66-er.

En nu heeft Jan Terlouw dan eindelijk teruggeslagen. Koek van eigen

deeg. Genadeloos. Voor het D'66-congres ongetwijfeld een bevrijdend moment. En de VVD zit met de gebakken peren. Nu ligt bij hen de last bij voortduring het tegendeel te bewijzen. Nu ontkomen zij niet aan een permanente discussie over de eigen identiteit. Nu moeten zij de komende tijd de ingezonden-stukken-pagina van NRC-Handelsblad verzorgen. Nu staan zij voor de wanhopige opgave om bij elk kamerdebat een "eigen" motie te componeren.

Een meesterzet dus van Jan Terlouw, temeer daar hij in één adem aantoot dat D'66 écht geen bijwagen van de PvdA is. Ik hoor het Joop den Uyl al zeggen, onder donderend applaus, als er vandaag een PvdA-congres zou zijn: "Het CDA is typisch een bijwagen van de VVD geworden."

D'66 is namelijk niet de enige partij met een bijwagen-syndroom. Eigenlijk is er geen partij in de Nederlandse politiek die er niet onder gebukt gaat. Geen partij ook die niet een andere partij verwijt bijwagen van weer een derde partij te zijn. De hele Nederlandse politiek draait een beetje om het bijwagen-thema. Van de totale vergadertijd van alle congressen van alle politieke partijen in de afgelopen tien jaar zal meer dan 75% aan dit vraagstuk gewijd zijn geweest. Er zijn partijen op gemaakt en gebroken, groot en klein. De PvdA is bijna bezweken onder het verwijt dat zij zich per resolutie tot bijwagen van de PPR had gemaakt. De PPR, op haar beurt, is aan de behoefte om het tegendeel te bewijzen praktisch ten onder gegaan. Trouwens: ook de slepende kabinetsformatie stond in belangrijke mate in dat teken. Onder geen beding wenste het CDA "opnieuw" een bijwagenfunctie in een kabinet-Den Uyl te vervullen. Tegelijkertijd voelde de PvdA er weinig voor "wederom" tot bijwagen te worden in een kabinet waarop het CDA vanuit de Kamer een stempel zou drukken.

Nee, de bijwagen is niet weg te denken uit de Nederlandse politiek. Het moet dus wel iets te maken hebben met het karakter van ons Nederlandse partijenstelsel. Zijn wij, groot of klein, niet allemaal een beetje bijwagen? Geen minderheidspartij kan immers op eigen houtie regeren. Er zijn domweg geen "hoofdwagens", om over locomotieven nog maar te zwijgen. In feite doet ons partijenstelsel nog het meest denken aan zo'n ouderwetse carroussel. De "bijwagens" zien er stuk voor stuk prachtig uit, elk met een pracht van een eigen identiteit. De kinderen verdringen zich om een plaatsje in zo'n sierlijke koets, of op zo'n schitterend opgetuigd paard, of in zo'n romantische oude auto. Maar als het gevaarte zich luidruchtig in beweging zet, draaien ze allemaal in

hetzelfde kringetje rond.

In deze cirkelgang passen ook de eeuwigdurende discussies over de eigen plaats in het politieke krachtenveld. Elke partij die mee wil blijven draaien heeft wel een of andere identiteitscommissie die rapporteert over de jongste beginnelen cq. grondslagen der beweging. Kenmerkend voor ons carrouselstelsel is dat de eigen identiteit van meestal wordt afgeleid uit die van de anderen. Of liever gezegd: een caricaturale omschrijving daarvan. Zo is het CDA groot geworden van de constatering dat de VVD er is voor het individu en de PvdA voor het collectief. Om dan met diepe beweging op te roepen tot een onwrikbaar geloof in "iets daar tussen in". En zo draaien de Nederlandse politieke partijen, vervuld van hun eigen identiteit, in permanentie met een grote boog om elkaar heen.

Het is in verzet tegen deze politieke mallemol dat D'66 destijds werd geboren. Maar het systeem is weerbarstiger gebleken dan D'66 zelf. De drang tot (over)leven is sterker gebleken dan de leer. En zo heeft D'66 nu ook zijn bijwagen-syndroom, zijn identiteitsdiscussie, zijn bezinning op de eigen plaatsbepaling in de Nederlandse politiek. Uit "Grondslagen van Vrijheidsgezind Politiek Handelen" blijkt dat D'66 zich er niet met een Jantje van Leiden van afmaakt. Het is een geslaagde poging om aan de hand van een beginselmatige profielschets af te rekenen met het fabeltje van Driestromenland. D'66 heeft haar eigen plaats op het politieke erf veroverd, afgebakend en ingevuld.

Niettemin ontkomt ook zij er niet aan op een enkel punt haar eigen identiteit te baseren op een caricatuur van die van andere partijen. Zo heb ik in opperste verbazing kennis genomen van de mededeling dat er tot dusver geen partij is geweest "die democratie als middel en als doel beschouwde". In dat opzicht staat D'66 moederziel alleen in de Nederlandse politiek, verzuchten de nieuwbakken ideologen, zonder al teveel spijtigheid. "En wij dan?" denk ik nog in mijn zo langzamerhand legendarisch geworden naïviteit. "Sociaal-democraten verdedigen democratie als weg naar het socialisme," lees ik. En daar sta je dan als democratisch-socialist. Ontmaskerd. Ons nieuwe beginselprogramma in één penstreek veroordeeld tot een vodge papier. Voor de PvdA, zo begrijp ik nu, is de democratie slechts pure tactiek. Wij, wolven in schaapsklederen, zullen zodra "het socialisme" is afgekondigd onze beginselen met huid en haar verscheuren. Is er één feit aan te wijzen in onze geschiedenis van bijna een eeuw die een dergelijke mededeling rechtvaardigt? Ik meen van niet.

Niettemin staat dit te lezen in een serieus document van een serieuze partij. Niet als mogelijkheid, als verwachting, als - van mijn part - een dreiging, maar als een droge vaststelling, waaraan D'66 o.a. haar recht van bestaan meent te kunnen ontlenuen.

Dat recht heeft ze wat mij betreft toch wel veroverd, ook zonder dit soort ideologische kunstgrepen. D'66 is niet meer weg te denken uit de nederlandse politiek en zo'n zinsnede bewijst dat ze net zo'n doodgewone partij is geworden als alle andere vaderlandse partijen. Wie ooit beweerd heeft dat D'66 een "on-Nederlandse" partij is, moet wel tot andere gedachten zijn gekomen. Het haken naar het volstrekt eigene, het worstelen met het bijwagensyndroom, het kunstmatig afstand scheppen, ook waar dat niet ter zake doet, zijn oer-Nederlandse verschijnselen. Dat hebben PvdA en D'66 dan in elk geval gemeen.

Wat we ook gemeen hebben is een gemeenschappelijk streven naar een volmaakte democratie, als middel en als doel. Als het daarom gaat zijn we onvermijdelijk elkaars bijwagen. Jammer van onze eigenheid, maar goed voor de kans op democratische vernieuwing.

DE GASTENRUBRIEK

De redactie biedt aan de VOORZITTER van het HUMANISTISCH VERBOND haar welgemeende verontschuldigen aan. Wat is er gebeurd? In de Democraat no.3 werd de gastrubriek verzorgd door Rob Tielman, voorzitter van het Humanistisch Verbond. De spellers onder u zullen ongetwijfeld gemerkt hebben dat er niet bepaald een pakkeñ slot aan zijn artikel zat. Door niet meer te achterhalen oorzaken is de slotconclusie die Rob Tielman uit zijn betoog trok, niet in de Democraat opgenomen.

Om uw geheugen even op te frissen: het Humanistisch Verbond ziet de overheid niet als zedenmeester. Maar dat betekent niet een neutrale staat. Als de overheid onrechtvaardigheden in de samenleving tegen gaat, zich bezig houdt met huwelijkswetgeving o.i.d., is zij niet ethisch neutraal en kan zij dat niet zijn. Humanisten kiezen daarom voor een overheid die keuzevrijheid en pluri-formiteit waarborgt en zorgt dat geen confessionele machtsposities in stand worden gehouden in het onderwijs, de gezondheidszorg, het welzijnswerk, enz. Ook op het gemeentelijk niveau geldt dat. Ook daar zien de humanisten door de verzuiling in welzijnsland, gezondheidszorg, maar

ook bij burgemeestersbenoemingen nog voorbeelden van onevenredige confessionele macht.

Rob Tielman besloot de Gastrubriek met de navolgende conclusie: " Het Humanistisch Verbond komt op voor de gelijkwaardigheid van de humanistische levensovertuiging en voor de belangen van buitenkerkelijken. Dat gebeurt in goede samenwerking met geestverwante organisaties als het HIVOS (ontwikkelingssamenwerking), de HSHB (bejaardenhuisvesting), HUMANITAS (maatschappelijke dienstverlening) en de vrijdenkers. Deze humanistische beweging heeft te kampen met veel vormen van achterstelling, en doet daarom een beroep op socialisten en liberalen meer aandacht te besteden aan de verhouding levensovertuiging-politiek en dat niet alleen over te laten aan het CDA. Het Humanistisch Verbond doet dat beroep ook graag op de leden van D'66. "

Wij hopen met deze aanvulling de zaak weer rechtgezet te hebben.

Kitty Warburg

REACTIE OP RIETKERK ★

Het volgende is misschien een bijdrage in de begripsvorming tussen de V.V.D. en D'66. Het is geïnspireerd op het stuk dat de heer Rietkerk schreef in "Democraat" van februari 1978.

De heer Rietkerk blijkt als liberaal aangesproken door het D'66 beginsel gericht op zelfstandige, verantwoordelijke individuele mensen. Toch heeft hij er moeite mee dat D'66 zich dikwijls "socialistisch" (sociaal) opstelt. Hij heeft ook moeite met D'66 als "vierde politieke stroming" in Nederland. Kunnen we deze zaken eens wat bij elkaar brengen? Misschien herkent de heer Rietkerk zijn eigen uitgestoken hand daarin.

In de eerste plaats de individuele vrijheden van de mens: In onze samenleving zien we nog altijd dat het mogelijk is dat een zelfstandige mens ontaardt in een vrijbuiters die leeft ten koste van anderen. Dat gaat soms heel geleidelijk en nauwelijks waarneembaar. Toch kunnen we bij die ontaarding achtereenvolgende stappen herkennen, van kwaad tot erger. In dat geval gaat het er maar om waar je de grens legt. Ik ben met de heer Rietkerk van mening dat de V.V.D. en D'66 elkaar kunnen vinden op dit punt.

Die ontaarding van vrijheid zouden we ongeveer zo kunnen zien:

- 1) individuele vrijheid.
- 2) vrijpostigheid

- 3) gebruik van materieel overwicht
- 4) starheid jegens mogelijke verandering
- 5) onwil of onvermogen tot overleg
- 6) misbruik van overwicht
- 7) verspilling en bederf, bewust of onbewust, van gemeenschapsgoederen en -waarden
- 8) vrijbuitersrij ten koste van anderen, ook "verre naasten".

Waar leg je de grens voor jezelf? Voor je partij? Natuurlijk zijn er meer "stappen" en je kunt ze ook anders noemen. Als we echter met "vrijheid" in het vaandel onbewust doorgaan naar vrijbuitersrij ten koste van anderen dan roepen we tegenkrachten op uit de samenleving die geleidelijk sterker worden. Eenmaal bij "8)" gekomen dan hebben onze tegenkrachten zelf ook het karakter van vrijbuitersrij en terroristische acties. De tegenstelling is dan compleet en het gaat hard tegen hard.

Het gaat er dus om het verloop van de ontaarding in te zien en tijdig gezamenlijk een grens te trekken. Waar trekt de heer Rietkerk zijn grens? Waar ligt die grens voor de V.V.D. als partij?

Tot slot nog iets over de socialistische opstelling van D'66: Waar "liberalisme" dreigt te onttaarden in vrije ontwikkeling van vrijbuitersrij ten koste van een zijgende meerderheid (en ten koste van natuur en bodem, dus van levenskansen van onszelf en onze nageslachten) dan is een sociale opstelling voor D'66 het alternatief.

Waar echter "socialisme" dreigt te onttaarden in dirigisme van potentaten die steun hebben van een niet-zijgende massa dan is een liberale opstelling vóór individuele zelfstandigheid en verantwoordelijkheid voor D'66 het alternatief.

Zó gezien is D'66 niet een "vierde stroming" tussen te veel liberalisme en te veel socialisme, of weer een nieuwe "zuil" in de politiek. D'66 is meer een waakzame groep mensen die een breed politiek programma heeft maar geen ontaarding toestaat die in strijd zou kunnen zijn met levenswaarden en overlevingskansen van de mens en zijn nageslachten.

Hierin moet de heer Rietkerk zich toch wel kunnen vinden? Kan dit een basis zijn voor een toekomstig gezamenlijk programma? Het zou te denken geven als dat niet zo was ....

J.H. Uiterwijk
Bergweg 28
3941 RA Doorn

DE PARTIJ VOORZITTER

CONGRESREDE

Jan F. Glastra van Loon.

De berichten over de partij zijn goed tot zeer goed. De berichten over de politiek in onze samenleving zijn heel wat minder rooskleurig.

De statenverkiezingen hebben aangetoond dat de kiezers ons weer als van ouds zien zitten en dat de periode 1973-1977 een tijdelijke inzinking is geweest.

Het ledental is intussen tot een niet eerder bereikte hoogte gestegen en het stijgt nog steeds. De organisatie van de partij past zich aan die groei aan, het secretariaat werkt beter dan ooit. Hulde aan degenen die daar primair voor verantwoordelijk zijn.

De partij is gezond. Zij vertoont een gezonde eenheid op de gekozen eigen lijn. Geen volstreekte eenheid - dat zou dodelijk zijn - maar een levende eenheid waarin verschillen van mening aanleiding zijn voor discussies waaruit nieuwe ideeën voortkomen.

Zoveel goeds kan van de politiek in het algemeen niet worden gezegd. Er is een kabinet, maar dat heeft geen eenheid van uitgangspunt en geen eenheid van doelstelling - of het moest zijn de handhaving van zichzelf.

De fracties die het moeten steunen zijn het niet alleen met elkaar oneens over het beleid dat dit kabinet moet voeren, zij zijn daarover ook intern verdeeld. Intussen likt de PvdA haar wonden en speculeert vooral op die verdeeldheid in het regeringskamp. Veel vernieuwing gaat ook van haar op dit moment niet uit. De discussies in de Kamer kunnen op deze manier geen verduidelijking opleveren van de problemen waarom het gaat.

Dit alles is geen reden voor leedvermaak. Integendeel, want het maakt dat de vernieuwingen die wij bepleiten als hoogstnoodzakelijk voor het welzijn en de ontwikkeling van onze maatschappij op extra grote moeilijkheden stuiten. En dat de analyse van de problemen waarvoor wij staan idem zoveel minder aandacht krijgen. Dit alles is wel een reden te meer om onafhankelijk onze eigen koers te volgen en in alle redelijkheid zelfstandig de verduidelijking na te streven van de problemen die moeten worden overwonnen. Indien nodig recht tegen de drie andere

stromen in. Als dat moet ook ten koste van onmiddellijke electorale sympathie in de overtuiging dat uiteindelijk de ware betekenis van het gekozen standpunt over het voetlicht zal komen en bij de kiezers de doorslag zal geven.

De fractie heeft daarvan in de afgelopen maanden een aantal duidelijke voorbeelden gegeven. Ik denk met name aan de standpuntbepaling ten aanzien van de voorstellen van de commissie Hofstra tot wijziging van ons belastingstelsel en aan het weer aan de orde stellen van de overplaatsing van de PTT-directie naar het Noorden in het kader van het spreidingsbeleid overheidsdiensten. Geen voorbeelden van hoe je het best onmiddellijk bij de kiezers in het gevecht komt. Wel voorbeelden van hoe je een standpunt bepaalt dat bijdraagt tot verduidelijking van de problemen waarom het in feite gaat.

Wel voorbeelden ook van hoe een partij moet optreden die de democratie niet alleen wil als middel, maar ook als doel. Die niet alleen van de democratie uitgaat als een gegeven stelsel, waarbinnen je opereert, maar die democratie ook ziet als een opgave voor de toekomst. Die democratie niet beschouwt als een middel tot handhaving van bestaande maatschappelijke structuren en machtsverhoudingen, maar als een altijd wankelende vormgeving van de spanning tussen vrijheid en gelijkheid in de maatschappij.

Die spanning tussen vrijheid en gelijkheid komt nooit tot rust. Zij blijft in beweging, omdat in de maatschappij steeds nieuwe ongelijkheden en nieuwe vormen van onvrijheid ontstaan, terwijl bovendien oude vormen van onvrijheid en ongelijkheid wel hun functies verliezen, maar daarom nog niet afsterven en vanzelf verdwijnen. De verzorgingsstaat, nog maar kort geleden ontwikkeld als een hefboom voor het opheffen van onaantoonbare ongelijkheden en aantastingen van mensen in hun elementaire bestaansmogelijkheden, heeft vormen van bureaucratistische betutteling en ambtelijk paternalisme voortgebracht die grote groepen wel anders, maar per saldo niet minder ernstig aantasten in hun bestaan dan de onaantoonbare toestanden waartegen die verzorgingsstaat was gericht. Formeel en staatkundig heeft de democratie in ons land een hoge trap van ontwikkeling bereikt, maar daarmee zijn nog lang niet alle regenteske machtsnetwerken uit onze maatschappij verdwenen.

De spanning tussen vrijheid en gelijkheid komt nooit tot een rustpunt. Dat er daarom nooit een definitief, voor altijd geldend antwoord voor te vinden is, betekent niet dat we dit

probleem kunnen laten liggen. Het betekent integendeel dat we er telkens opnieuw mee bezig moeten zijn. Een maatschappij die denkt te kunnen gaan rusten op haar politieke lauweren zal dat betalen met verbroekeling van haar eenheid en met een groeiende kloof tussen haar staatkundig democratische besluitvorming en de feitelijke belangen en machtsverhoudingen in die maatschappij. Een politieke partij die zich onvoldoende van deze voortdurende, in telkens nieuwe vormen optredende spanning rekenschap geeft wordt met soortgelijke gevolgen gestraft.

Alleen helderheid die wordt verkregen door onderlinge discussies over fundamentele uitgangspunten en doelstellingen kan maken dat een partij die zich niet baseert op dogma's of belangen of traditionele bindingen in staat is meningsverschillen over tactische kwesties positief te verwerken. Laat zij die discussie sloffen, dan zal zo'n partij of uiteenvallen, of een partij worden die zich baseert op dogma's, belangen of traditionele bindingen, of zelfs op een combinatie van die drie. Een voorbeeld van het laatste is de VVD. De inzinking van D'66 omstreeks 1973 was voornamelijk te wijten aan gebrek aan helderheid over de eigen grondslagen en verdeeldheid over tactische kwesties van partijpolitieke aard.

Het is vanuit die zienswijze dat het hoofdbestuur de discussie over de grondslagen van de partij die is begonnen met de vaststelling van het Beleidsprogramma 1977-81 een nieuwe impuls wil geven door het aan de orde stellen van de stukken over de grondslagen die zijn gepubliceerd in de tweede Congres Democrataat. Wij doen dat in de overtuiging dat D'66 daarmee verder werkt aan zijn vernieuwing, maar dat daarmee ook de lijn van zijn verleden wordt doorgetrokken vanaf het punt waar zijn voortbestaan dreigde af te knappen. Er is daarbij sprake van verandering. Allicht. Maar er is nog veel meer sprake van continuïteit in de ontwikkeling.

D'66 was en is een progressieve partij. Geen partij van socialisten en geen partij van liberalen, maar in de meest fundamentele zin een partij van democraten. D'66 was en is geen dogmatische beginselpartij en geen belangenpartij, maar een partij die principieel wil dat zijn uitgangspunten en doelstellingen vatbaar zijn voor toetsing en kritiek. D'66 was en is geen getuigenispartij en geen partij van acties om de actie, maar een partij die de maatschappij voortdurend kritisch beziet op haar gehalte aan vrijheid en gelijkheid. Een partij die openstaat voor de signalen van actiegroepen en de stemmen van minderheden, maar die

ook steeds achter de symptomen naar de oorzaken zoekt en die het beleid steeds mede beoordeelt op zijn lange termijn effecten.

D'66 stond en staat haaks op die partijen die in ons land traditioneel samen de dienst hebben uitgemaakt, maar die - om een formulering van Aad Nuis te citeren - beter in staat bleken elkaar in de gaten te houden dan de sociale werkelijkheid. Kortom, D'66 is de vierde stroming in ons land, maar dan een stroming die verschilt van de drie andere doordat hij het meer moet hebben van zijn helderheid dan van zijn volume.

Dat is deels, misschien zelfs voornamelijk, een kwestie van mentaliteit. Een mentaliteit van de dingen niet nemen zoals ze zijn omdat ze nu eenmaal zo zijn; van een wat versterkte gevoeligheid voor maatschappelijk onrecht, maar ook voor oneerlijk spel; van openheid en het aanvaarden van verschillen tussen mensen, maatschappijen en culturen als positief; een combinatie - zoals Jan Terlouw het eens heeft genoemd - van een warm hart en een koel hoofd, een kritische instelling niet alleen ten opzichte van mensen en dingen buiten, maar ook binnen de partij.

Het is die soort instelling die de mensen van het eerste uur bij elkaar heeft gebracht en die de bron was en is voor de vernieuwende impulsen die van de partij uitgaan in een mate die haar omvang steeds sterk heeft overtroffen. Diezelfde kritische en op vernieuwing gerichte instelling maakt echter ook dat D'66 noch op de macht van de gewoonte, noch op het groepsbelang, laat staan op dogmatische uitgangspunten kan rekenen als het er om gaat haar eenheid te bewaren. Die eenheid zal daarom moeten worden gevestigd door iets anders, iets dat even kenmerkend is voor D'66 als de mentaliteit waarop het aansluit, nl. door periodiek herhaalde opheldering van de gemeenschappelijke grondslagen, uitgangspunten en doelstellingen die principieel ter discussie en ter toetsing blijven staan. Dat betekent dat de formulering van zulke grondslagen en doelstellingen, hoe onmisbaar die ook is voor de discussie, minder belangrijk is dan de discussie zelf. Het betekent bovendien dat die discussie niet los mag worden gemaakt van een kritische toetsing van het geformuleerde op zijn maatschappelijke en politieke betekenis en consequenties. Blijft dat laatste achterwege, dan dreigt onmiddellijk verstarving van de formuleringen tot dogma's en vertroebeling van hun betekenis tot leuzen.

Partijvoorzitter Jan Glastra van Loon overhandigt een lidmaatschapskaart aan de heer C. Basoski te Haarlem, het 10.000ste lid van onze partij. De voorzitter van de afdeling Haarlem, Jan Dekker, ziet ook al glimlachend toe. Basoski was nooit eerder lid van een politieke partij. In de zestiger jaren stemde hij op de Democraten, maar naarmate de partij neerhing verloor hij zijn interesse. Bij de campagne voor de Statenverkiezingen reed een kar door Haarlem. Basoski vroeg om informatie over de partij en meldde zich na lezing daarvan aan als lid. Hij vroeg tegelijk twee rapporten aan het Wetenschappelijk Bureau en een beleidsplan. Dat laatste ontbrak aan de zending die hij ontving. En juist toen hij daarover wilde bellen verscheen de partijvoorzitter met een gesigneerd beleidsplan in de D'66 tas. Intussen heeft de partij al meer dan 11.000 leden, maar de gelukwensen van de Democraat gaan hierbij naar de 10.000ste.

Voor een partij die erkent dat vrijheid en gelijkheid in een voortdurende en voortdurend veranderende spanning tot elkaar staan, voor een partij die streeft naar vernieuwing en die openstaat voor nu niet voorzichtige toekomstmogelijkheden, voor een partij die daarom democratie ziet niet alleen als een middel, maar ook als een voortdurend na te streven doel, voor zo'n partij kan de formulering van uitgangspunten alleen zin hebben voor zover die verheldering oplevert over wat ons als actieve leden beweegt tot gezamenlijk politiek handelen. Zo'n partij zorgt er daarom voor dat haar uitgangspunten en haar beleidsprogramma telkens opnieuw in onderlinge samenhang ter discussie komen en worden herzien in het licht van nieuwe ervaringen en inzichten.

De snelle herrijzenis na de diepe inzinking tot vrijwel het nulpunt

toont duidelijk aan dat D'66 een eigen plaats heeft in het politieke krachtenveld. Het komt er nu op aan van daaruit ook de eigen lijn naar de toekomst door te trekken. Dat geldt voor de politiek binnen Nederland, in de gemeentepolitiek niet minder dan op provinciaal en landelijk niveau en het geldt voor vrijwel iedere beleidssector; op sociaal-economisch gebied niet minder dan op dat van de ruimtelijke ordening, het mediabeleid en de sociale en culturele voorzieningen. Het geldt in principe evenzo ten aanzien van de politieke verhoudingen en problemen buiten Nederland, waar wij bij betrokken zijn. Uitgangspunt voor onze plaatsbepaling in de Europese verkiezingen en in het Europees Parlement zal daarom mijns inziens moeten zijn dat wij ook in dat kader er naar streven de vierde stroming zo goed mogelijk tot haar recht te laten komen.

DE DEMOCRAAT IN GESPREK MET JOPIE BOOGERD

J.L.A. Boogerd-Quaak (34),

- geboren in Axel, groeide op in Zeeuws-Vlaanderen en voelt zich daar geweldig thuis in een schitterend in het vlakke land gelegen huis in Zaamslag,
- volgde na haar middelbare school in Terneuzen een Hogere Beroepsopleiding voor maatschappelijke dienstverlening,
- is part-time opbouwwerker voor Zeeland in dienst van Humanitas,
- was kandidaat (nr.2 op de lijst) bij de gemeenteraadsverkiezingen in Terneuzen in 1970, maar haalde het toen net niet,
- is sinds maart 1978 voorzitter van de Democratenfractie in de Staten van Zeeland,
- vindt Den Haag te ver weg liggen om haar werk in Zeeuws-Vlaanderen en haar taak in het gezin Boogerd in Zaamslag te combineren met volop meedoen in Hoofdbestuur of commissies,
- is van mening dat de regio Zeeland - soms van op afstand - best zijn partijtje meeblaast binnen de partij,
- is bij de congresgangers van Nijmegen en Zwolle tenminste van gezicht en van heldere stem bekend als voorzitter van de stemcommissie.

'Ik kom uit een boerenfamilie. Thuis was er een typisch AR-milieu, al waren er ook nogal wat VVD-neigingen. Toen ik 21 was ben ik met een boer getrouwd. Pas daarna drong het tot mij door dat de hele maatschappij niet in elkaar zat, zoals ik altijd gedacht had. Ik had daar geen vrede mee en vond dat ik er iets aan moest doen. Ik wilde een maatschappij zoals ik vond dat die moest zijn. Ik liep honderd-en-een politieke bijeenkomsten af. Eerst de AR hier in Zaamslag. Dat bestond voornamelijk uit het lezen van de bijbel en, hoewel ik best kerkelijk meelevend was, dacht ik toch dat we daar maatschappelijk niet zo vreselijk veel mee opschoten. In de jaren '67-'68 hoorde ik dat in Terneuzen een afdeling van de nieuwe partij D'66 werd opgericht. Daar deed ik een ervaring op: er werd naar me geluisterd, dat was me nog nooit overkomen.' Smakelijk lachend haalt mevrouw Boogerd - maar je mag al gauw Jopie zeggen - herinneringen op aan haar eerste jaren in D'66.

PORTRET

van een partijganger

'Andere partijen hebben altijd overal excuses voor. Ze willen je problemen wel oplossen, maar eerst moet de grond genationaliseerd worden, of iets dergelijks. D'66 is bereid om naast de deur een oplossing voor je te zoeken, en ook nog mee te werken aan een strategie op langere termijn'

'Ik ben toen al gauw lid van Democraten '66 geworden. Een tweede grote ervaring was de samenstelling van het D'66 gemeenteprogramma voor Terneuzen voor de periode '70-'74. Je was daar met zijn allen bezig aan de democratie in de praktijk. Ik stond als tweede op de lijst, maar we haalden maar één zetel. De kiezer heeft mij toen eigenlijk wel een dienst bewezen door mij niet te kiezen. Anders had ik nooit mijn opleiding voltooid waar ik toen mee bezig was: Hogere Sociale Arbeid. Ik volgde tegelijk ook het werk van de raad en bleef zo bij D'66 betrokken. In 1974 werkten we aan de voorbereiding van de Statenverkiezingen. Weer stond ik nummer 2 op de lijst, maar er kwam voor ons geen Statenfractie meer in Zeeland. Er was nauwelijks nog een partij. Ik vond dat heel jammer. Ik had bijna alle congressen meegemaakt. Ik was ook bij het opheffingscongres in Amsterdam en voorstander van de liquidatie. Maar al die tijd zweefde in mijn achterhoofd het voornemen om al die plannen, al die ideeën die we in acht jaar op tafel hadden gebracht maar eens ergens anders te proberen waar te maken. Waarheen wist ik toen zelf nog niet. Najaar '74 ben ik toen hier in Zeeuws-Vlaanderen in de boerenacties verzeild geraakt. Van huis uit wist ik welke problemen er leefden onder onze boerenbevolking en in die tijd maakte ik dat ook weer van dichtbij mee. Ik heb toen het plan opgevat de Partij van de Arbeid eens

voor de Zeeuwse boeren te interesseren. Via veelvuldige contacten met Arend Voortman probeerde ik onze landbouwproblematiek naar Den Haag te krijgen. Ook heb ik toen een tijdje meegedraaid in de Zeeuwse landbouwwerkgroep van de PvdA, en, het klinkt misschien vreemd, maar juist daar betreurde ik aldoor meer dat D'66 niet echt meer bestond. Misschien gaat het nu weer wat beter met de PvdA, maar in die tijd vond ik het gewoon een omgekeerde VVD. Dogmatisch redenerend vanuit voorgeschreven vooroordelen.

Je begrijpt hoe blij ik was met het najaarscongres in 1976 in Utrecht en de herleving die daarop volgde. Ik vind overigens wel dat D'66 zich met al zijn goede ideeën best wat beter kan verkopen in kringen van landbouw en van het boerenbedrijf in het algemeen. Ik probeer daar ook mijn steentje toe bij te dragen, maar de werkgroep Landbouw vergadert in Amersfoort. Dat is heel centraal in Nederland, maar voor mij is het een wereldreis. En toch moeten we erbij blijven, anders komen straks de tractoren weer op de weg.

En wat die afstand betreft: ik ben plaatsvervangend lid van de Adviesraad, ik zou best in de emancipatiecommissie willen meedoen, - ik zou zo veel graag - ik vind de landelijke politiek net zo belangrijk als de provinciale, maar ik ken mijn beperkingen.'

Uit de verhalen die je nu vertelt, spreekt toch iets van een teleurstelling over vermindering van belangstelling door de grote afstand, zowel van de partij ten opzichte van de uithoek als omgekeerd.

'Wij voelen ons als Zeeuws-Vlamingen niet geïsoleerd. Natuurlijk hebben we een achterland met Gent en Brugge,

'D'66 heeft eigenlijk maar één bezwaar. Er moesten meer gewone mensen inzitten. Ik bedoel mensen zoals ik, niks aparts, gewoon boeren uit Zaamslag. Dat zou goed zijn voor de partij'

maar we zijn echt wel Nederlanders. En binnen de partij ontdek je dan dat er ondanks de afstand een manier van denken is die je direkt bij elkaar brengt. Als ik de Democraat opensta, of ik lees ergens anders een tekst van een partijgenoot, dan heb ik dikwijls de ervaring van 'dat heb ik een paar weken geleden ook zo gedacht of gezegd.' Je herkent ze, die Democraten, of ze nu in Delfzijl of Middelburg wonen. Daarom voel je je op congressen ook onmiddellijk thuis. Ik herinner me dat ik in de tijd van de grote neergang eens thuiskwam van een congres én tegen mijn man zei 'Er zijn er toch altijd nog 250 die er net zo over denken als ik'. Het mooiste congres, ik heb het al gezegd, was Utrecht op zaterdag 6 no-

vember 1976. Ik was er heen gegaan zonder veel enthousiasme, eigenlijk meer in een sfeer van je kunt ze toch niet in de steek laten. Maar toen Jan Terlouw met zijn voorwaarden kwam voor zijn lijsttrekkerschap, na een hele dag waarin je de partij had zien en horen groeien, toen stond ik met de tranen in mijn ogen. Ik dacht aan die 8 leden die we toen in heel Zeeland hadden en waar die hun handtekeningen zouden moeten halen. Maar ze zijn er gekomen, ook uit Zeeland, en we zijn nu nog ongeveer de kleinste regio, maar we zitten toch weer ver boven de 100 leden en we hebben voor een Statenfractie van twee gezorgd.

Vertel ons eens wat over die Staten. 'Ik heb al gezegd dat we in 1974 ook nog een poging hebben gedaan om in de Staten te komen. Van '70 tot '74 was er een tweemansfractie geweest. Het lag daarom zéér voor de hand dat we nu zouden proberen weer vertegenwoordigd te zijn. We hebben hier in Zeeland consequent het redelijk alternatief verkocht. Je moet weten dat de Zeeuwen niet alleen op de eilanden maar ook in Zeeuws-Vlaanderen toch een weinig revolutionair volk waren. Behoudend wat betreft geloof, politiek en portemonnaie. Zeeuws-Vlaanderen is vroeger trouwens ook een eilandrijk geweest, met alle gevolgen van dien. Het eiland van Hulst was bijvoorbeeld helemaal katholiek, terwijl op ons eiland (Axel) calvinisten woonden. Maar door de ontsluiting lopen we ook politiek snel in op de rest van het land. En daar past de benadering van het redelijk alternatief natuurlijk zeer goed in. Er is met weinig mensen intensief campagne gevoerd en het resultaat is bekend:

'Je ideeën kun je bij D'66 altijd kwijt. Of het over landbouw gaat of over midden- en kleinbedrijf, over gezondheidszorg of emancipatie. Waar het ook over gaat: er wordt altijd naar je geluisterd'

Jopie Boogerd en Cees de Schipper, twee geboren Zeeuwen in de Staten van Zeeland. Onze aandachtsvelden liggen goed in elkaars verlengden. Mijn interesses aan de kant van maatschappelijke dienstverlening, opbouwwerk, sociaal-cultureel werk, emancipatiewerk en van huis uit ook de landbouw en het midden- en kleinbedrijf, terwijl Cees de Schipper erg veel zicht heeft op industrie, financiën, ruimtelijke ordening, de hele sociaal-economische infrastructuur. We hebben de taken nog niet strikt afgebakend, maar dat komt wel goed. We zijn best trots op die twee Statenzetels met zo'n bescheiden regio.

Met wie gaan jullie nou samenwerken in die nieuwe staten? 'Dat zien we ook nog niet duidelijk. Er zitten erg veel nieuwe mensen in. Onze voornaamste functie zal wel

liggen in het voor de voeten lopen. **D'66** bedoel: telkens maar weer op tafel brengen van al die dingen die de grote fracties niet oppakken. Er zit nu overigens nog wel een enkele progressieve figuur in de Staten van Zeeland, ook bij de niet-linkse partijen, maar er zitten ook altijd nog vier SGP-leden in.'

Heb je nou in die Staten met typisch Zeeuwse problemen te maken?

'Neen, het is wat de problemen betreft een redelijke afspiegeling van het landelijke beeld. Waar we wel mee te maken krijgen en ook als D'66 iets aan willen doen is een typische Zeeuwse mentaliteit. Ik bedoel daarmee het accepteren van allerlei machtsstructuren die vrij onzichtbaar vanuit de organisaties in de politiek lopen. Er wordt invloed uitgeoefend, er worden beslissingen genomen, zonder dat je precies weet waar dat gebeurt. Die doorzichtigheid doorbreken, dat wordt een typische taak voor D'66. De beslissingsbevoegdheden brengen daar waar ze moeten zijn en weten waar de lijntjes heenlopen. Het doorbreken ook van het Zwarte Pieten-beleid. Geen verantwoordelijkheden meer doorschuiven naar hogere of lagere overheden, alleen omdat je zelf je vingers niet wilt branden. Die ondoorzichtigheid versterkt zo'n gedrag. Er zijn hier nog veel te veel ziekenhuizen en andere instellingen waar notabelen achter de schermen de dienst uitmaken. Een ander voorbeeld van de gevolgen van dit soort politiek is de aanwijzing van de kop van Schouwen tot beschermd natuurmonument. Dat is gebeurd door Den Haag en velen in Zeeland zijn daar erg boos om, omdat er nogal wat mensen door gedupeerd zijn, maar de fout ligt hier. Als de provincie deze zaak tijdig had geregeld via streek/bestemmingsplannen, en de gemeente had zijn bestemmingsplan consequent uitgevoerd in plaats van steeds maar ontheffing te geven, dan was het zo ver nooit gekomen. De lagere overheden hadden zelf jaren geleden met

Annelie (9) en Rens (4) Boogerd

'De mannen waar je mee spreekt laten je wel merken dat ze het misschien prachtig vinden dat je dat allemaal doet in de politiek, maar dat ze toch blij zijn dat ze niet met je getrouwd zijn'

alle belanghebbenden om de tafel moeten gaan zitten om een goed plan te maken, in plaats van achteraf de schuld aan Den Haag te geven die de knoop moet doorhakken met inderdaad voor sommigen vervelende gevolgen.' Maar er zal toch wel eens eerder iets gezegd zijn? Er zijn toch wel meer mensen die daar doorheen kijken?

'Misschien wel, maar de Zeeuwse bestuurder luistert slecht naar zijn mensen, dat heb ik ook al dikwijls ervaren. En slecht luisteren is niet uitnodigend tot inspraak of meedenken. Op dat terrein kan hier nog heel wat gebeuren. Het opzetten van inspraakprocedures bijvoorbeeld moet echt een heel stuk zorgvuldiger gebeuren. Je bent er niet met het plaatsen van een advertentie met de mededeling: hoorzitting over zus en zo, dan en daar. Mensen die nooit om hun mening zijn gevraagd komen daar echt niet naar toe. En dat laatste wordt dan weer tegen je gebruikt, want ze zeggen doodleuk: "Zie je wel, die inspraak heeft helemaal geen zin, er komt toch niemand". Maar zo is het niet. Als je de bevolking tevoren duidelijk informeert waarom het gaat en wat de alternatieven zijn, dan komen ze heus wel.'

Jouw ervaring is wel dat je moet volhouden en een erg lange adem moet hebben, voor er eens naar je geluisterd wordt?

'Ik heb daar nog een mooi voorbeeld van hier naast de deur. Bij een onderzoek in verband met part-time arbeid voor vrouwen, dat we in 1973 hebben gehouden in heel Zeeuws-Vlaanderen, kwam boven tafel dat met name de vrouwen die van elders kwamen zich hier erg eenzaam voelden. Juist om meer contact te krijgen zochten die veelal part-time werk. Maar dat bestond hier nauwelijks. In verband daarmee hebben we toen besloten tot de oprichting van een kinderdagverblijf. In 1973! Nu, vijf jaar later, is het er nog niet. Hoe komt dat? Men wil gewoon niet. Er is nu een rijksbijdrageregeling kinderdagverblijven, waar ze maar een beroep op hoeven te doen. Wij hebben als werkgroep in juni 1977 aan de gemeente Terneuzen gevraagd: Onder welke voorwaarden bent u bereid die regeling toe te passen, dan maken wij wel een opzet die daarin past. Geen antwoord tot april 1978. Dan komt er een brief dat ze ons willen 'horen' in het kader van een sociaal-cultureel plan. Daar mogen wij dan weer eens opnieuw over ons kinderdagverblijf beginnen. Na vijf jaar

zeg ik dan: Dat is gewoon onwil. Zeg dan als gemeente "Ik heb er geen zin in", dan weet je als burger tenminste waar je aan toe bent. Uit zo'n verhaal zie je dat er nog het een en ander moet gebeuren.'

Zitten er ook aardige - ik bedoel minder afmattende - kanten aan je Statenwerk?

'Wat ik voor mij het aardigste vind aan mijn zetel in de Staten is dat ik hier geboren ben, dat ik de Zeeuwse volksaard door en door ken, en dat ik zo vaak buiten Zeeland heb gekeken en ook beroepsmatig in contact ben geweest met het land buiten onze provincie, dat ik de problemen begrijp van mensen die hier nieuw gekomen zijn. Dat geeft mogelijkheden

'Zeeland is blij met het Oosterscheldecompromis. Niet omdat het zo'n goede beslissing is: het is een monsterlijk compromis van politieke besluitvorming. Maar Zeeland is moe, wil nu even van die agressie rond dit hele gedoe af'

voor integratie. En daar ben ik een groot voorstander van, om de dingen bij elkaar te brengen. Zo ben ik ook van plan om straks, in het najaar of zo, Ineke Lambers eens te vragen naar Zeeland te komen en te praten met aan de ene kant de boerenorganisaties en aan de andere kant de natuurbescherming. En dan zetten we eens op een rijtje hoeveel overeenkomsten en gezamenlijke belangen die twee organisaties wel hebben. Ik ben er van overtuigd dat ze zoveel gezamenlijke belangen hebben, dat we het over die paar tegenstrijdigheden ook nog wel eens kunnen worden. De grote moeilijkheid zit hem in het feit dat de mensen te weinig met elkaar spreken. Zich ook niet uitspreken, maar elkaar intussen wel scherp in de gaten houden. De negatieve sociale controle van de omgeving is hier wel zo groot dat bijvoorbeeld veel vrouwen niet kunnen doen wat ze eigenlijk zouden willen doen, ook al zouden man en vrouw het onderling daarover eens zijn. Wat dat betreft kan ik via mijn werk in de Staten misschien voor veel vrouwen in Zeeland een steun zijn. Ik zou daar veel over kunnen zeggen. 't Is echt wel zo dat gevestigde rolpatronen hier nog heel zwaar wegen. Veel mannen, maar ook veel vrouwen accepteren nog de gegeven situatie, soms zelfs zonder er ooit over na te denken. Mannen die alles wat voor hen gedaan wordt volkomen vanzelfsprekend vinden en vrouwen die zich met dezelfde vanzelfsprekendheid opofferen. En dat is echt wat anders dan allebei hard werken. Misschien dat ik later nog eens de kans krijg om daar wat meer over te zeggen.'

De Democraat houdt zich aanbevolen.

Stijn Verbeek

ADVIESRAAD

In bijna alle regio's zijn de leden en plaatsvervangende leden voor de nieuwe Adviesraad gekozen. Hieronder kunt u de namen van de leden en plaatsvervaarders(sters) lezen. Inmiddels zijn twee vergaderingen van de AR vastgesteld. De eerste is op zaterdag 20 mei a.s. in de Stadsgehoorzaal in Leiden, aanvang 10.30 uur. Deze datum valt 11 dagen vóór de gemeenteraadsverkiezingen. Vandaar dat het hoofdagendapunt een 'politieke beschouwing' van Jan Terlouw zal zijn.

De vergaderingen van de AR zijn - hetzij wellicht overbodig te vermelden - openbaar. Daarom hopen wij voor deze eerste AR-vergadering in haar nieuwe samenstelling op een grote belangstelling.

De volledige agenda is als volgt:

- 10.30 uur: 1. Opening, vaststelling agenda en aanwijzing tijdelijke voorzitter tot agendapunt 9.
2. Notulen vergadering Voorlopige Adviesraad 25 februari 1978.
3. Vaststelling data volgende vergaderingen.
4. Politieke rede Jan Terlouw.
5. Discussie.
6. Presentatie kandidaten presidium.
- 13.00 uur: 7. Pauze.
- 13.30 uur: 8. Verkiezing presidium.
9. Overdracht voorzitterschap met evaluatie door ex-VAR-voorzitter, Aad Nuis.
10. Rondvraag.
11. Sluiting.

De tweede vergadering van de Raad is op zaterdag 24 juni a.s. in de Buitensociëteit te Zwolle. Aanvang eveneens 10.30 uur.

GEKOZEN LEDEN ADVIESRAAD EN PLAATSVERVANGERS(STERS)

GRONINGEN:

J.Sjoerds, Borgweg 121, Winsum, tlf.05951-2376
H.Spolders, Spinozalaan 5, Haren, tlf.050-349330
C.Zeevenhoven, Oosterkade 8, Groningen

plaatsvervaarders:

B.Wilpstra, Helperzoom 355, Groningen, tlf.050-117562
G.Hoekendijk, Ged.Kattendiep 38, Groningen
vacant

FRIESLAND:

D.van den Berg, Stoukamp 17, Bakkeveen, tlf.05169-652
S.H.Luiken, Kraaiheide 11, Wolvega, tlf.05610-2370

plaatsvervaarders:

C.A.W.Verster, Heye Schaperlaan 4, Veenwouden, tlf.05110-2094
D.Klanker, Postbus 74, Franeker, tlf.05170-4160

DRENTHE:

J.Mulder, Eikenlaan 23, Peize, tlf.05908-33014
F.Arends-Landsheer, Boutenslaan 9, Assen, tlf.05920-10601

plaatsvervaarders:

K.Slottje, De Wulp 33, Hoozevee, tlf.05280-62098
H.de Goede, Rembrandtlaan 25, Coevorden

OVERIJSEL: ')

GELDERLAND:

A.Nuis, Kotten 94, Winterswijk, tlf.05433-305
M.Driessen-Hazebroek, Meijhorst 61-14, Nijmegen, tlf.080-443646
K.Hissink, Hugo de Vrieslaan 11, Wageningen, tlf.08370-12245
J.Oldenziel-Postma, Brullenweide 74, Westervoort, tlf.085-454991
C.Talen, Stationsstraat 38, Epe, tlf.05780-5450

plaatsvervaarders:

P.Bruinsma, P.Potterweg 32, Groesbeek, tlf.08841-2336
W. de Boer, Rie'dekkersdreef 617, Apeldoorn, tlf.055-232540
J. Traag, Zuiderlaan 41, Zevenaar, tlf. 08360-24019
N.v.d. Elzen, Tungrilaan 7, Apeldoorn, tlf. 055-255216
M. de Roos, Kolkstruikweg 1, Velswijk, tlf. 08344-492

UTRECHT:

F.A. Bol, Lomboklaan 12, Leersum, tlf. 03434-3129
 J.F. van Gemund, P.C. Hoofdtlaan 9, Amersfoort, tlf. 033-16878
 W.G. Blaauw, Enqweg 3, Bunnik, tlf. 03405-2100
 R. Heskamp, Schoonegeëndreef 224, Utrecht, tlf. 030-610733
 H.T.M. Mijland, Spanjestraat 17, IJsselstein, tlf. 03408-1592
plaatsvervangers:
 H. Potman, Raadhuislaan 46, Eemnes, tlf. 02153-14302
 A.F.J. de Vries, Tarweveld 111, Veenendaal, tlf. 08385-16247
 J.H. Kingma, Zandhofsestraat 19, Utrecht
 A.F. Lorier, Nijenheim 11-19, Zeist, tlf. 03404-14555

NOORD-HOLLAND:

J. Kohnstamm, Goudsbloemstraat 136', Amsterdam, tlf. 020-262380
 M. Jaspers, Planetenhof 2, Opmeer, tlf. 02263-2707
 J. Dekker, Kenaupark 11a, Haarlem, tlf. 023-324780
 M. Jager, Frans Lèharlaan 146, Heemstede, tlf. 023-283247
 M.L. Tiesinga, Bazuinhof 2, Zaandijk, tlf. 075-286966
 F. Baas, Luxemburglaan 549, Heemskerk, tlf. 02510-403800
 G. Mensinga, Frans Halslaan 48, Akersloot, tlf. 02513-12146
 B. Groen, Spaarndammerstraat 60', Amsterdam, tlf. 020-862764
 F. van der Berg, Roode Kruislaan 1003, Diemen
 D. den Boer, Prins Bernhardlaan 65, Diemen
plaatsvervangers:
 H.v.d. Winden, Whitestraat 20, Krommenie, tlf. 075-286434
 C. van Sitteren, O.Z. Achterburgwal 153, Amsterdam, tlf. 020-241492
 R. Kant, C.v. Clevepark 72, Amstelveen, tlf. 020-432206
 B. van Tongeren, Sportparklaan 37, Heemstede, tlf. 023-280787
 C. Anthonisse, Gemeenschapspolderweg 313, Weesp, tlf. 02940-14196
 G. le Belle, Eschdoornweg 33, Schoorl, tlf. 02209-1967
 H. Frankfurter, Sloterweg 1212, Amsterdam, tlf. 020-152080
 P. Fonkert, Zonnelaan 2, Haarlem, tlf. 023-286922
 W. Schouten, P. Wariuslaan 32 d, Midwoud, tlf. 02291-1611
 Mw. M. Lodewijk, Vondelstraat 106 b, Amsterdam, tlf. 020-160732

ZUID-HOLLAND:

E. Douwes, Rode Klaver 7, Krimpen a/d IJssel, tlf. 01807-123681
 N. van Dijk, Nachtegaallaan 16, Maassluis, 01899-15440
 F. van Dooren, S. de la Valliestraat 17, Rotterdam, tlf. 010-215515
 H. Barth, Mozartlaan 8, Waddinxveen, tlf. 01828-2647
 M. Goedkoop, Weresteyn 106, Sliedrecht, tlf. 01840-5675
 L.M. de Keyzer, Koekoeklaan 2, Noordwijkerhout, tlf. 02523-4251
 W.A.F. Wilbers, Palestrinalaan 58, Voorschoten, tlf. 01717-5938
 N.F.I. Schwarz, Schoutenstraat 9, Den Haag, tlf. 070-245189
 J. van Ginkel, Dedelstraat 23, Den Haag, tlf. 070-485112
 Mw. J.M. Staal-Koornstra, Buitenhofdreef 194, Delft
 A.Y.F. de Vries, Middelweg 63, Wassenaar, tlf. 01751-10817
plaatsvervangers:
 B. Poolen, Fazantenlaan 11, Oostvoorne, tlf. 01185-2063
 H. Beumer, 's-Gravensingel 67, Rotterdam, tlf. 010-138559
 F. Serlier, A.v. Bronckhorstlaan 181, Spijkenisse, tlf. 01880-16750
 A. van Geest, v. Boetzelaerstraat 84, Alphen a/d Rijn, tlf. 01720-91314
 H. Bloemen, Octant 135, Dordrecht, tlf. 078-77241
 J. Wessel, Willem de Zwijgerlaan 43, Oegstgeest, tlf. 071-152007
 P.J.C. Alkemade, Frans Halsstraat 15, Lisse, tlf. 02521-12847
 Y.M. de Haan, Wolfertstraat 18, Zoetermeer, tlf. 079-311834
 M. Cohen Jehoram-van der Horst, Bachmanstraat 28, Den Haag, tlf. 070-464131
 J. Deenik, Gruttolaan 4, Leidschendam
 S.I.H. Gosses, Surinamestraat 2, Den Haag, tlf. 070-606564

ZEELAND:

E.J. Grootaarts, van Kleffenslaan 42, Middelburg, tlf. 01180-25398
 P. Scheele, Leeuwerikhof 22, Heinkenszand
plaatsvervangers:
 J.L.A. Boogerd-Ouaak, Kon. Willem III-weg 2, Zaamslag, tlf. 01153-1618
 K.C. Schouten, Hoofdweg N 44, Zuiddorpe

NOORD-BRABANT:

O. Heezemans, Noordstraat 40, Tilburg, tlf. 013-436831
 M. van Empel-Rambonnet, Jul. de Lannoylaan 37, Aalst, tlf. 04904-4607
 .....

plaatsvervangers:

M. Molengraaf, v. Berckenrodelaan 70, Waalwijk
 J. de Vaam, Uffeltseweg 21a, Beugen

LIMBURG: ')
IJSSELMEERPOLDERS:

B.M. van Dam, Wijngaard 212, Lelystad, tlf. 03200-40090

plaatsvervanger:

A.B. Coppens, Schouw 49-15, Lelystad, tlf. 03200-40367

') De namen van de (plaatsvervangende) leden van Overijssel en Limburg waren bij het ter perse gaan van deze Democraat nog niet doorgegeven aan het landelijk secretariaat.

VERZENDING CAMPAGNE MATERIAAL

Op het moment dat ik dit op schrijf zijn we druk bezig met het verzendklaar maken van de bestelde campagne-materialen.

Al diegenen die vóór 14 april het bestelformulier hadden opgestuurd zijn -op het moment dat zij dit lezen- in het bezit van dat materiaal.

Al diegenen die na 15 april hun bestelformulieren hebben opgestuurd zullen zo goed mogelijk geholpen worden, zolang de voorraad strekt en volgens het principe: wie het eerst komt wie het eerst maalt.

Want op 15 april is de definitieve bestelling geplaatst bij onze leveranciers. I.v.m. de lange levertijden was het noodzakelijk om zo vroeg voor de verkiezingen om de bestelformulieren te vragen.

In het pakket(je) met de materialen zit ook de rekening, waarop de verstuurd materialen in rekening gebracht zijn plus een extra bedrag voor de verzendkosten. Deze verzendkosten zijn berekend volgens een schijfsysteem. De hoogte van het bedrag voor de materialen bepaalt de hoogte van de verzendkosten. Mocht u het bedrag nog niet overgemaakt hebben, dan vraag ik u dat zo snel mogelijk te doen. De rekeningen van onze leveranciers moeten ook betaald worden!'

Heeft u vragen of problemen met het verstuurd materiaal, belt u dan met het landelijk Campagne Team, landelijk secretariaat, Den Haag. Veel succes met uw button, T-shirt, tas, stickers en vlag.

Chris Zeevenhooven

CONGRES

VERSLAG van het 22ste CONGRES

Aan de hoge vlaggemast bij de Buitensoos van Zwolle hing in een stralende zon een klein D'66 vlaggetje wat flauwtjes te wapperen.

Het was eigenlijk symbolisch voor dit congres: minder congresgangers dan we de laatste tijd gewend waren, weinig spectaculaire agendapunten, maar wel een opgewekte stemming onder de congresgangers.

We willen u graag verslag doen van wat er zoal gepasseerd is.

D'66 en de EUROPESE VERKIEZINGEN.

Het woord is aan Herman Schaper, secretaris buitenland:

"Door het hoofdbestuur waren drie resoluties ingediend bij het agendapunt "Discussie en besluiten over de Europese verkiezingen". De eerste resolutie, die uitsprak dat D'66 aan de verkiezingen voor het Europees Parlement zal deelnemen, werd unaniem aangenomen. De volgende twee resoluties werden namens het hoofdbestuur toegelicht door Herman Schaper, secretaris buitenland. Hij ging eerst in op resolutie IV, waarin het hoofdbestuur opgedragen wordt in de komende maanden tot aan het najaarscongres een discussie binnen de partij te organiseren over het programma, dat de basis zal gaan vormen voor het opereren van D'66 op het Europese vlak. Ter uitvoering van deze resolutie heeft het hoofdbestuur een discussienota "D'66 en Europa" opgesteld, die in de tweede Congres-Democraat is gepubliceerd. In deze nota worden twee duidelijke keuzes gemaakt: vóór Europese samenwerking en vóór een progressief Europees beleid.

Waarom D'66 voor Europese samenwerking kiest wordt in het eerste gedeelte van de nota toegelicht; wat een progressief Europees beleid in zou moeten houden in het tweede gedeelte. Met een programma dat langs deze lijnen is opgesteld zou D'66 zich duidelijk markeren: voor sommige linkse groeperingen (CPN, PSP, een sterke stroming binnen de PvdA) is Europese samenwerking een bedreiging voor een progressief beleid; de discussienota noemt Europese samenwerking juist onmisbaar voor een progressief beleid. Aan de andere kant zijn de VVD en het CDA ook voor Europese samenwerking, maar dan ter ondersteuning van een hoofdzakelijk conservatieve politiek.

Op politieke keuzes die in de discussienota gedaan worden kwam vanuit

het congres geen kritiek. De hoofdbestuurresolutie werd zonder amendementen aangenomen, zodat het HB nu in samenwerking met de Wetenschappelijke Stichting verder zal gaan met het opstellen van een Europees programma en hierover in samenwerking met het PSVI en de regiobesturen een discussie binnen de partij zal organiseren.

N.a.v. Hoofdbestuurresolutie III, die de eventuele toetreding tot een federatie van Europese partijen behandelt, waren een aantal amendementen en moties ingediend. Herman Schaper lichtte toe dat voor het HB centraal stond dat de "vierde stroming" die D'66 binnen Nederland vertegenwoordigt, ook op het Europese vlak zo sterk mogelijk vertegenwoordigd is. Hiervoor is niet alleen nodig dat de voor- en nadelen van een toetreding tot een federatie goed onderzocht worden, maar ook dat bestudeerd wordt welke mogelijkheden een zelfstandig optreden bij deze verkiezingen op de lange duur voor D'66 schept. Amendement nr. A 4, dat dit inhoudt, beschouwde het HB daarom als een nuttige aanvulling op zijn resolutie en het nam dit amendement over. Het HB zegde tevens toe de mogelijkheid die in Motie nr. 4 genoemd is: de oprichting van een afzonderlijke federatie met de Radicaux de Gauche uit Frankrijk en met "de andere als 'radicaal-liberaal' te benoemen partijen in Europa" in de studie en discussie te betrekken. Tegen de overwegingen die in deze motie worden genoemd had het HB echter bezwaren omdat daarin al een aantal politieke uitspraken gedaan worden. Met instemming van de indieners werden deze overwegingen losgekoppeld van de tekst van de eigenlijke motie en werd deze laatste aan de HB-resolutie toegevoegd. Hierop nam het congres deze resolutie, inclusief bovengenoemd amendement en aanvulling, aan.

Het congres verwierp amendement nr. A 5, dat stelt dat in de verdere discussie en studie de socialistische en christen-democratische federatie buiten beschouwing gelaten moeten worden. Men was van mening dat het nog te vroeg was voor dergelijke politieke keuzes. Eerst moest deze hele zaak goed ter discussie gesteld worden binnen de partij, zodat er op het najaarscongres een besluit genomen kan worden dat steunt op een brede consensus in de partij. Na de verwerping van dit amendement werd motie nr. M 3, dat ongeveer hetzelfde inhoudt, ingetrokken."

CONTRIBUTIE

De vaststelling van de contributie en de financiële positie van de partij werd een punt van langdurige bespreking tussen de landelijk penningmeester en het congres. Over de

uiteindelijk genomen beslissingen doet Erno Maas, landelijk penningmeester u verslag:

"Tijdens de Algemene Ledenvergadering van 22 april 1978 te Zwolle zijn de volgende besluiten genomen met betrekking tot de financiën van de partij.

De vergadering nam kennis van de financiële situatie van de partij. Een tekort van + f. 60.000,- op de voorlopige exploitatierekening over 1977.

Voorts kennis genomen dat de gemiddelde contributie sterk achterblijft op de begrootte gemiddelde contributie voor 1978.

Begroot was f. 87,50 per lid gemiddeld. De cijfers zijn + f. 65,- à f. 70,- per lid gemiddeld over de 5565 leden die tot heden hun contributie betaald hebben.

Op 10.000 leden derhalve een begrotingstekort van f. 175.000,-. De verwachting is dat nu de contributieregels voor 1978 is aangenomen, het gemiddelde mogelijk zal aantrekken.

CONTRIBUTIE 1978.

Jeugdigen tot 20 jaar die niet over een eigen inkomen beschikken: f.15,- per jaar (over deze categorie zal geen afdracht aan de regio's geschieden).

Belastbaar inkomen tot f. 20.000,-	f. 35,- per jaar
belastbaar inkomen boven f. 20.000,-	f. 55,- per jaar
belastbaar inkomen boven f. 30.000,-	f. 90,- per jaar
belastbaar inkomen boven f. 40.000,-	f.140,- per jaar
belastbaar inkomen boven f. 60.000,-	f.175,- per jaar
belastbaar inkomen boven f. 80.000,-	f.210,- per jaar.

De leden worden uitgenodigd aan hun contributieverplichting voor 1978 te voldoen.

Zij die hangende het besluit de contributieregeling 1977 hebben aangehouden worden verzocht de aanvulling te voldoen. Al die anderen die gewacht hebben tot een definitief besluit van de Algemene Ledenvergadering over de contributieregeling, worden uitgenodigd volgens bovenstaande regeling aan hun verplichting te voldoen.

Op 1 juli 1978 zal de ledenadministratie worden gesaneerd.

Zij, die over 1977 niet betaald hebben, worden uit de ledenadministratie verwijderd.

De kosten verbonden aan het uitsturen van herinneringen zijn zeer hoog. Omdat de financiële ledenadministratie met de hand wordt gevoerd is het technisch bijna niet mogelijk tot deze herinneringen over te gaan.

Nagegaan zal worden of met ingang van 1979 tot een gespreide betaling van contributie kan worden overge-

gaan. E.e.a. houdt mede verband met een onderzoek naar de doorvoering van een beperkte mechanisering van de boekhouding.

Voorts nam de ledenvergadering Hoofdbestuursresolutie nr. 5 aan. Op de najaars Algemene Leden Vergadering 1978 legt het hoofdbestuur in overleg met de regiopenningmeesters, een zodanige aanpassing van het Huishoudelijk Reglement voor dat:

- a) met ingang van 1979 in de Voorjaars ALV de contributie regeling voor het daarop volgende kalenderjaar wordt vastgesteld;
- b) tegelijkertijd de voor het daarop volgende jaar toe te passen regio-bijdrage wordt vastgesteld;
- c) de regiobijdrage wordt ingebouwd uit een vast bodembedrag per contributiebetalend lid woonachtig in de regio ad f. 10,- aangevuld met een dan vast te stellen (mogelijks jaarlijks variërend) bedrag per lid;
- d) de vaststelling van de in c bedoelde aanvullende bijdrage per contributiebetalend lid mede te baseren op een door het HB aan de ALV voor te leggen meerjarenplanning van uitgaven ten laste van de partijbegroting.

GRONDSLAGEN

Kan D'66 het zonder Grondslagen? Om deze vraag te beantwoorden zal er tot op de bodem van de partij gespit moeten worden, zoals blijkt uit het verslag dat de secretaris politiek, Hein van Oorschot, van dit agenda-punt maakte.

"Op het kongres van 22 april jl. is in eerste ronde aandacht besteed aan de grondslagen van D'66. In eerste instantie gebeurde dat door Jan Glastra van Loon, die in zijn voorzitterstoespraak (afgedrukt in deze Democraat) inging op belang en inhoud van grondslagen voor onze partij. Ook aan de procedure (een intensieve partijdiscussie) en aan de noodzakelijke toetsing (aan de praktijk van de middenlange termijn en aan de interne 'filosofische' consistentie) besteedde hij aandacht. Vervolgens voerde een aantal leden het woord als een eerste reactie op de conceptstukken uit de Democraat. Er bestond grote waardering voor die eerste aanzet, maar er waren ook kritische geluiden te horen. Was het zo wel slagvaardig genoeg, waarom ontbrak het woord medemenselijkheid, waarom werd er niets gezegd over inkomensverdeling, waar was de SWB-inbreng, is macht niet in principe corrupt? Deze reacties, die overigens niet werden bediscussieerd, zullen in meer complete vorm zeker nog veel aandacht moeten krijgen. Over de procedure - het HB nam alle voorstellen hiervoor over, behoudens de ingetrokken motie - merk ik nog het volgende op.

De partijdiscussie dient op gang te komen na de gemeenteraadsverkiezingen en moet worden gericht op het voorjaarskongres van 1979. Het HB overlegt thans nog met de SWB over de exacte procedure. Hierover horen de afdelingen begin juni meer. Er zal dan ook nog de nodige discussie informatie worden verschaft. Tot die tijd kan ieder lid - als hij/zij daarvoor ondanks de gemeenteraadsverkiezingen tijd heeft - zich al vastbijten in de stukken uit de vorige Democraat en de rede van de voorzitter. In verband hiermee wil ik er nog graag op wijzen dat het artikelsgewijze stuk en de "toelichting" uit de vorige Democraat in principe als gelijkwaardig dienen te worden beschouwd. Het zijn twee vormen om tot beginselen te komen, twee vormen die bovendien qua inhoud wellicht verschillen."

STATUTEN

Het congres heeft het hoofdbestuur opgedragen de Statuten van de partij vast te doen leggen in een notariële akte, nadat de door de notaris noodzakelijk geachte wijzigingen daarin zijn aangebracht. Weer een zorg minder. Nu nog het Huishoudelijk Reglement en ieder lid behoort dan zijn rechten en plichten te kennen.

ALGEMENE MOTIES

Een aantal onderwerpen heeft aanleiding gegeven tot het indienen van moties; niet al die moties was het geluk beschoren te worden aangenomen. Dit ondervond o.m. de afdeling Krimpen a/d IJssel, die de D'66-ers opriep niet het milieu te ontsieren met stickers, affiches e.d. Het congres was het er evenmin mee eens om slechts daar congressen te houden waar de meeste leden wonen. En ook een voorstel een meer populair partijblad dan de Democraat te laten verschijnen, vond geen genade.

Een motie waarin een aantal doelstellingen werden geformuleerd om het aquatisch milieu te verbeteren, werd ingetrokken, nadat bleek dat de Kamerfractie deze doelstellingen onderschreef.

Moties m.b.t. een evenwichtiger beleid ten aanzien van de scheepvaart, de veiligheid van de scheepvaart, de industriële ontwikkeling, de energievoorziening, de demissionaire staten en raden, een mogelijke verlaging van de passieve kiesgerechtigde leeftijd, werden met hier en daar een kleine wijziging c.q. aanvulling door het hoofdbestuur overgenomen.

Een aantal moties werd door de indieners ingetrokken nadat het hoofdbestuur had toegezegd de onderwerpen op het najaarscongres aan de orde te stellen. Het betrof een motie van

de werkgroep landelijke politiek van de afdeling Delft waarin gepleit werd voor een evenwichtiger besluitvorming op congressen en twee moties van de werkgroep Kunsten en Media om een aantal punten in het Beleidsprogramma op te nemen.

Aangenomen met meerderheid van stemmen werd een motie waarin de kamerfractie wordt gevraagd een voorstel in te dienen strekkende tot een invoerverbod van zeehondenvellen en -bont. Eveneens werd aangenomen een motie van de werkgroep Emancipatie waarin gevraagd werd het PSVI op te dragen zgn. drempelcursussen te organiseren. Een motie waarin gepleit werd om afstand te nemen van de Wereldkampioenschappen Voetbal in Argentinië werd door de indieners ingetrokken - na veel moeite - en niet eerder dan na de toezegging van de landelijk voorzitter dat zowel de fractie als het hoofdbestuur alles zullen aangrijpen om hun afkeuring te laten blijken over het regiem in Argentinië.

Tenslotte gaf het congres zijn goedkeuring aan het door het HB gevoerde dispensatiebeleid.

Voor belangstellenden is op het landelijk secretariaat het congresboek waarin alles moties en amendementen zijn opgenomen, nog verkrijgbaar.

Kitty Warburg

MENS-EN MILIEU-VRIENDELIJK ONDERNEMEN

27 en 28 MEI 10-20 UUR

EXPOHAL HILVERSUM

NAAST STATION SPORTPARK

BEURSMANIFESTATIE VOOR EEN KEINSCHALIGER NEDERLAND

MEER DAN 100 NIEUWE BEDRIJFJES, WERKGEMEENSCHAPPEN en COÖPERATIES LATEN ZIEN DAT HET KAN.....!

VOORLICHTING ONFORMATIE

PRODUKTENVERKOOP ONSPIRATIE

doe ideeën op voor nieuwe werkgelegenheid, zelfstandigheid, energiebesparing en milieu-vriendelijke arbeid in een eigen bedrijfje

LEZINGEN + FILMS + MUZIEK + THEATER + THEETUIN + KINDERPROGRAMA + CRECHE

ENTREEKAARTEN + NS. REDUCTIEBILJET 20% THUISGESTUURD NA OVERMAKING VAN... X 5,- OP 662 275000 VAN STG. MEMO TE BOXTEL

INLICHTINGEN: 04116-2621

NIEUWS

uit de regio

D'66 in GRONINGEN

Met een tevreden en instemmend gevoel hebben wij gezien hoe én het Hoofdbestuur én het Congres eensgezind de motie, om de congressen voortaan alleen in de Randstad te houden, hebben afgewezen. Met enthousiasme zullen we nu in iedere Democraat iets meedelen over het wel en wee van D'66 in het "verre Noorden".

De uitslag van de Provinciale Staten Verkiezingen waren zeer verheugend voor ons. We boekten .3% winst (van 4.4% naar 4.7%) en zelfs absoluut gezien waren er 560 kiezers méér die D'66 gestemd hebben vergeleken met 25 mei! Groningen Stad wordt een steeds sterker bolwerk voor D'66. Op 29 maart stemden 7.1% van de kiezers D'66. Al met al zijn we zeer tevreden en we vertrouwen erop dat onze 2 nieuwe Statenleden, Gerrit Mik en Willem de Roos, de D'66-ideeën uit zullen dragen in hun Statenwerk. In 9 gemeenten doen we mee met de Gemeenteraadsverkiezingen. In 5 gemeenten met een onafhankelijke lijst en in 4 gemeenten met een gecombineerde lijst. Er zal vooral in de kleine gemeenten hard geknokt moeten worden om een raadszetel te behalen. Maar alle leden in de hele provincie zullen er borg voor staan dat ook in de kleine gemeenten de stem van D'66 gehoord zal worden, opdat na 31 mei er een nieuwe stap naar een verdere democratisering van het gemeentelven gezet kan worden.

SUBREGIO TWENTE

De subregio Twente houdt op vrijdag 2 juni a.s. in Café-Restaurant Suisse t/o het station te Almelo, aanvang 20.00 uur, een ledenvergadering met als enig doel het verkiezen van een nieuw subregio-bestuur. Aansluitend is er vanaf 21.30 uur een feestavond in hetzelfde etablissement waar alle nieuw gekozen gemeenteraadsleden kunnen worden gelukgewenst en waarvoor wij alle Overijsselse leden en hun aanhang gaarne uitnodigen. Ook van buiten Overijssel is een ieder van harte welkom.

Stephen Tattersall.

REGIO GELDERLAND

Op 8 maart is afd. Harderwijk opgericht, die nu alweer 25 leden telt. Mooi werk! Secretaris is de heer H.M.M.Hendrickx, Kampweg 1, Harderwijk, tel.03410-13715.

Peter Hermsen heeft zijn plaats in het regiobestuur ter beschikking gesteld. Hij is kandidaat voor de Nijmeegse gemeenteraad en voorziet dat de plaatselijke campagneactiviteiten te veel van zijn tijd opslokken om een lidmaatschap van het regiobestuur waar te blijven maken. Zijn plaats wordt waargenomen door Ruud Massman, Ziekerstraat 64, Nijmegen, tel.080-231171. De afdelingen Wychen en Groesbeek moeten in het overleg worden betrokken wie uit de subregio Peter Hermsen definitief opvolgt.

Onze nieuwe driemansfractie in Provinciale Staten heeft de taken als volgt verdeeld:

Contacten in de regio ten oosten van de IJssel: Aad Nuis; Idem beneden de Rijn: Jelle Iedema; Veluwe en Gelderse Vallei: Rob van Baaren.

Secretaris van de fractie is Rob van Baaren, die daartoe een postbusnummer heeft aangevraagd. In de loop van mei zal een derde nummer van het Gelders Regionieus uitkomen, met meer bijzonderheden.

Adviesraad: Er zijn 314 geldige stemmen uitgebracht. De uitslag is:

- 1) Aad Nuis met 166,05 punten;
- 2) Marjolijn Driessen;
- 3) Ko Hissink;
- 4) Joos Oldenzijl;
- 5) Chris Talen met 76,59 punten.

Hun vijf plaatsvervangers zijn onderling vrijwel even hoog gewaardeerd, met punten variërend van 60,95 tot 53,44. Piet Bruinsma is eerste plaatsvervanger.

Laatste opmerking: In het heetst van de campagne zou je soms bijna gaan denken dat afdelingen elkaars rivalen zijn. Elkaar vliegen proberen af te vangen? Kom nou, daar heb je je politieke tegenstanders voor. Marguerite Sweers.

SUBREGIO TWENTE

Het is wel eens leuk om te lezen wat er zich in andere afdelingen, subregio's en regio's afspeelt. Zo ontving de redactie het jaarverslag van de subregio Twente met veel lezenswaardig nieuws, maar helaas te lang om in de Democraat te publiceren. Als u wilt weten hoe de D'66-ers het in Twente doen: even een berichtje aan Stephen Tattersall, postbus 46, te Enschede, en u zult zeker het jaarverslag toegestuurd krijgen. Wellicht doet u er ideeën voor uw regio uit op.

3 JUNI 78 EDENHAL AMSTERDAM

ARGENTINIE

VOETBAL GAAT DOOR DE AKTIE OOK

6 UUR NONSTOPPROGRAMMA MET BOTS

NEERLANDS HOOP MUSIC GARDEN FESTIVAL OF FOOLS

KAARTEN BIJ VVV CISCA OF POSTGIRO 39 38 777

AANVANG 14.30 UUR TOEGANG FL 5.00

WUZZINGEN VOORBEREIDEN

ORGANISATIE PvdA D66 PPR PSP AKTIE ARGENTINIE

VERDER WERKEN MEE EVS JONGE SOCIALISTEN SKAN EN VELE ANDEREN

CAMPAGNE

GEMEENTERAADSVERKIEZINGEN

Er scheiden ons nog ongeveer 2½ week van de gemeenteraadsverkiezingen op 31 mei a.s.

In 230 gemeenten neemt D'66 deel aan de verkiezingen met goede vooruitzichten.

Als het goed is bent u - in deze gemeentes - volop betrokken bij de verkiezingsactiviteiten.

Het is u bekend dat activiteiten op plaatselijk niveau - waarbij de kiezers direkt geconfronteerd worden met een actief D'66 - een positieve invloed uitoefenen op de verkiezingsuitslag.

Vanuit de landelijke campagnecommissie wordt in materiële zin ruimschoots tegemoetgekomen aan het scheppen van deze confrontatiemogelijkheden. Ongeveer 1,2 miljoen folders zijn inmiddels aan de deelnemende afdelingen verstrekt, deze zullen dan ook bij de kiezers terecht moeten komen. In deze afdelingen zijn dan ook een groot aantal huis-aan-huis acties gepland. Mocht u nog niet bij de campagneactiviteiten betrokken zijn, meldt u dan alsnog bij uw plaatselijk bestuur.

Laten wij ons als doelstelling opleggen:

EEN VERBETERING VAN HET VERKIEZINGS-RESULTAAT VAN 29 MAART j.l. MET

MINSTENS 1 %

AFFICHE:

In deze Democraat is een affiche meegestuurd. Hang deze direkt - voor voorbijgangers duidelijk zichtbaar - vooreen van uw ramen.

SUGGESTIE:

Op deze pagina drukken wij een aantal advertenties af die voor de provinciale statenverkiezingen geplaatst werden door een aantal Friese leden in de Drachtster Courant. Wij bevelen dit idee in uw portemonnaie aan.

JAN VELDHUIZEN
publiciteitscoördinator

(Advertentie)

Natuurlijk stemmen wij straks weer

D'66

vooral ook vanwege de openheid en het eerlijke.

Jacques en Bank Leutscher

SPREEKBEURTEN JAN TERLOUW

- 18 mei: Amersfoort
- 20 mei: regio-congres Sliedrecht AR Leiden
- 23 mei: Rijnmond-Rotterdam
- 25 mei: Apeldoorn
- 26 mei: Doorn Zeist
- 29 mei: Amsterdam
- 30 mei: Groningen

SPREEKBEURTEN JAN GLASTRA VAN LOON

- 16 mei: Emmen
- 23 mei: Rijswijk
- 24 mei: Amsterdam(Bijlmerbajes)
- 25/27 mei: Eindhoven-Tilburg-Helmond
- 29 mei: Maastricht
- 30 mei: Zeeland

SPREEKBEURTEN EN WERKBEZOEKEN HENK ZEEVALKING

- 8 mei } gereserveerd voor
- 19 mei } werkbezoeken en/of
- 22 mei } spreekbeurten in
- 24 mei } Utrecht en
- 26 mei } Gelderland.
- 29 mei }

SPREEKBEURTEN EN WERKBEZOEKEN MAARTEN ENGWIRDA

- 16 mei: spreekbeurt Rosmalen
- 17 mei : vrij voor spreekbeurt
- 18 mei : vrij voor spreekbeurt
- 19 mei: vrij voor werkbezoek Zeeland
- 22 mei: werkbezoek Vlissingen
- 29 mei: vrij voor werkbezoek Brabant

SPREEKBEURTEN EN WERKBEZOEKEN ELIDA WESSEL

- 12 mei: werkbezoek Gouda
- 16 mei: werkbezoek Zoetermeer
- 17 mei: spreekbeurt Zwolle
- 22 mei: werkbezoek Leiden
- 24 mei: spreekbeurt Krimpen a/d IJssel
- 26 mei: spreekbeurt Rotterdam

SPREEKBEURTEN EN WERKBEZOEKEN CHEL MERTENS

- 9 mei: vrij voor spreekbeurten
- 11 mei: spreekbeurt Heemstede
- 13 mei: vrij voor spreekbeurten
- 16 mei: vrij voor werkbezoek en spreekbeurten
- 17 mei: vrij voor spreekbeurten
- 22 mei: spreekbeurt Groningen
- 23 mei: vrij voor spreekbeurten
- 25 mei: spreekbeurt Den Helder
- 26 mei: werkbezoek Dronten en Lelystad
- 29 mei: vrij voor werkbezoek en spreekbeurt
- 30 mei: vrij voor werkbezoek en spreekbeurt

SPREEKBEURTEN EN WERKBEZOEKEN ERWIN NYPELS

- 11 mei: spreekbeurt Leidschendam
- 12 mei: werkbezoek Emmen
- 29 mei: werkbezoek Almelo

„Stemverklaring”

Wij stemmen D'66 omdat wij echt bezorgd zijn over de toekomst, ook die van Friesland.

Ronald en Jan van Dijk

SPREEKBEURTEN EN WERKBEZOEKEN INEKE LAMBERS

- 9 mei: vrij voor spreekbeurt
- 12 mei: werkbezoek stad Groningen
- 16 mei: werkbezoek Oost Groningen
- 18 mei: spreekbeurt Winsum
- 22 mei: werkbezoek Harlingen
- 24 mei: vrij voor spreekbeurt
- 29 mei: werkbezoek Friesland

WERKBEZOEKEN L.J. BRINKHORST

- 5 mei: werkbezoek Limburg
- 6 mei: werkbezoek Limburg
- 22 mei: werkbezoek Limburg

Heeft u zaterdagavond ook naar het politiek debat van de grote drie gekeken? Dan begrijpt u vast waarom wij

D'66 stemmen

George en Miny Lackroy

GEMEENTERAADSVERKIEZINGEN IN HET AMSTERDAMS HISTORISCH MUSEUM

In het Amsterdams Historisch Museum zal een kleine tentoonstelling worden gehouden, waarin aandacht wordt geschonken aan de gemeenteraadsverkiezingen van 31 mei 1978.

De expositie begint met een korte inleiding over de geschiedenis van het kiesrecht en de politieke partijen in Amsterdam. Tevens wordt ingegaan op de organisatie van de huidige verkiezingen, de deelname door de diverse partijen en het belang voor de burger en de gemeente. Met behulp van onder meer affiches, foto's en archiefmateriaal wordt een beeld gegeven van de gang van zaken rond de verkiezingen. In een dia-programma zal nader op de organisatie worden ingegaan en door middel van persverslagen zullen actuele ontwikkelingen op de voet worden gevolgd.

Deze tentoonstelling zal worden gehouden in zaal 17 van het Amsterdams Historisch Museum, Kalverstraat 92, van 28 april tot en met 4 juni 1978. Het museum is geopend op werkdagen van 9.30-17.00 uur en op zon- en feestdagen van 13.00-17.00 uur.

**STORT NU OP
GIRO 1.000.000**

ingezonden BRIEVEN

NADER BEKEKEN

Naar aanleiding van de uitslagen van de verkiezingen voor de Provinciale Staten die mij wat D'66 betreft toch enigszins teleurstellen, wil ik graag een aantal kanttekeningen plaatsen. Verder wil ik hier ingaan op de mening van sommigen dat D'66 een wat andere koers zou moeten varen. Tussen de verkiezingsuitslagen en die mening meen ik een verband te zien.

Ik vind het jammer dat deze verkiezingen vooral een peiling zijn geworden van de landelijke politieke krachtsverhouding - juist in gemeente en provincie hebben de kleinere partijen vaak ideeën die hen heel duidelijk onderscheiden van de grootste partijen. De uitslagen van deze peiling waren duidelijk genoeg - het CDA is de grote winnaar geworden - maar de wijze waarop deze overwinning tot stand is gekomen, vind ik minder gelukkig.

Het CDA is er bijvoorbeeld in Brabant in geslaagd zich het image te verwerven het meest duidelijk te kiezen voor het Brabants eigene, o.m. met de leus: "En u weet het; stemmen op het CDA is invloed uitoefenen op het bestuur, niet kiezen voor oppositie." Omdat D'66 er niet in is geslaagd haar uitmuntende programma duidelijk te presenteren heeft D'66 ten opzichte van de verkiezingen in mei 1977 in Brabant bijna één procent verloren. Natuurlijk heeft D'66 ook stemmen verloren omdat de allergrootste strijd zich tussen CDA en PvdA afspeelde. Opmerkelijk is overigens het feit dat ondanks de groeiende belangstelling voor de liberale ideologie, zowel binnen de VVD als binnen D'66, beide partijen iets verloren.

Ik wil de volgende gedachten ter overweging geven, niet slechts om D'66 een meer hechte kring van kiezers te bezorgen, maar om D'66 een wat duidelijker gemarkeerde positie in de politiek in te laten nemen:

(1) Door de beginselen van D'66 te formuleren zullen we een groep kiezers voor langere tijd aan D'66 binden.

(2) D'66 is een partij die, zoals uit verkiezingsonderzoeken blijkt, publiciteit nodig heeft; we moeten

ons een voortdurende bekendheid verwerven door een werkelijk redelijke opstelling, het formuleren van nieuwe ideeën en het telkens vernieuwen van het élan, waarmee D'66 zich onderscheidt van veel andere partijen.

(3) Belangrijker dan een gunstige verkiezingsuitslag is de verbetering van de kwaliteit van het bestaan in onze maatschappij; D'66 is veront-rust om een samenleving waarin het leven ondergeschikt is geworden aan het bezit, een samenleving, waarin velen geen oog meer hebben voor ander-mans overtuiging, een samenleving waarin kostbare menselijke contacten verloren zijn gegaan; wij moeten het als onze taak zien op deze verschijnselen te wijzen en vernieuwingsgezindheid te stimuleren.

(4) D'66 moet haar ideeën over hervormingen van het politieke bestel duidelijker pomen, bij veel mensen heerst ontevredenheid over dat bestel

(5) D'66 moet een dialoog aangaan met de Evangelisch Progressieve Volkspartij; in deze partij hebben zich een aantal spijststemmers van het CDA verenigd omdat ze teleurgesteld waren in hun verwachtingen over een progressieve koers van het CDA; het zal de politiek verduidelijken als de kleur van het CDA duidelijk zal worden.

Mario Molegraaf
Waalwijk.

EEN LINKSE OF EEN NATIONALE OMROEP

★ (3)

door Piet Bruinsma.

Gaarne wil ik P.Hans Frankfurtber antwoorden op zijn reactie op mijn ingezonden stuk in de december-democraat. Het ging daarin voornamelijk over naar mijn mening noodzakelijke hervormingen zo niet radicale vernieuwingen in ons omroepbestel. Hierover zijn Hans Frankfurtber en ik het eens. Zijn reactie ging vooral over een paar naar zijn mening ongenueanceerde uitspraken van mijn kant over de STER-reclame.

In de eerste plaats heb ik de STER altijd een oneigenlijke zaak gevonden. De etherreclame is immers destijds ingevoerd om het zendschip Veronica van adverteerders te beroven. Nu dit schip er niet meer is zou de reclame ook wel kunnen verdwijnen, maar nu heeft deze een vaste plaats gevonden in de financiering van de omroep. Hiermee wordt de veelheid van programma-aanbod die wij hebben gefinancierd en niet de kwaliteit. Het laatste, de reclame handhaven als argument om de kwaliteit van de programma's in stand te houden zou ik met elkaar in tegen-

spraak vinden. Goede programma's te brengen en die met de STER financieren komt neer op met de ene hand afbreken wat men met de andere opbouwt.

Uit het voorgaande volgt al dat ik etherreclame onverenigbaar acht met een goed omroepbeleid. Maar er is natuurlijk veel meer dat er niet in past en dat maakt dat ons unieke bestel, naarmate wij het langer in stand houden, steeds meer zijn doel mist. Het bereidt de weg naar een geheel commerciële omroepsituatie.

Dit laatste slaat onder meer op die dingen waar wij de laatste tijd zoveel van horen: de "merchandising" (het bevorderen van de verkoop van boeken en poppen e.d. met het oogmerk daaruit weer programma's te financieren), de verstremgeling van de belangen van de platenmaatschappijen en de omroep, kortom de algemene commercialisering van de omroep die op dit moment gaande is. Hier staat de STER natuurlijk min of meer los van. We hebben het nu over het verschijnsel van de 'vertrouwen', in de medianota van Van Doorn enkele jaren geleden omzichtig omschreven als 'verstoring van orde welke ontstaat als een of meer omroepen zich gaan toeleggen op het maken van programma's die uitsluitend bestemd zijn voor massale consumptie, om aldus hun ledenbestand te vergroten'. Deze toestand is sinds lang ingetreden; niet alleen die 'één of meer omroepen' (TROS, AVRO en VOO bedoelt de medianota natuurlijk), maar vrijwel alle omroepen doen aan het verschijnsel van de vertrouwen mee. De omroepen zitten met de handen in het haar. De luisteraars worden van de andere zenders weggezogen door Hilversum III en de zgn. 'geprofileerde' omroepen offeren in paniek hun laatste restjes profiel op aan de gunst van de luisteraars en kijkers. (Men zie bijvoorbeeld de plannen die de VARA heeft met de Stichting Ombudsman, waar Jan Glasstra van Loon voorzitter van is - Vrij Nederland, 17 april jl.)

Met het bovenstaande wilde ik slechts aantonen dat niet alleen de reclame de grote gelijkmaker is maar ook de luister- en kijkcijfers. Deze werken nu nog min of meer gescheiden naast elkaar in ons omroepbestel, maar niet onafhankelijk van elkaar. Onder invloed van de STER breidt de reclame zich uit in de vorm van de reclamespotjes voor de omroepen. Het wachten is alleen op het moment dat de tussenschotjes ook wegvallen en het bestel volledig commercieel is geworden met een klein hoekje voor levensbeschouwelijke uitzendingen.

Mijn visie op de reclame heeft niet te maken met mijn kijk op het vrije ondernemerschap. Er is een groot verschil tussen het vrije ondernemerschap van de bakker en de slager en

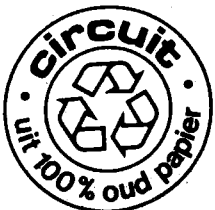
dat van de multinationals. Verder zijn er landen in Europa die wel het vrije ondernemerschap kennen, maar omroepreclame principieel afwijzen. Dat deed bijvoorbeeld het Noorse parlement in 1970 of 1971. Men had daarvoor drie argumenten:

1. De belangen van de pers zullen worden geschaad.
2. Voor het publiek vormt de etherreclame door haar geheel eigen karakter een te grote belasting (resp. hinder).
3. De vrijheid en onafhankelijkheid van de omroep worden in gevaar gebracht.

Het eerste heeft zich in Nederland voorgedaan. De verscheidenheid van de pers werd door de reclame in de waagschaal gesteld om een schijnverscheidenheid in radio en televisie te financieren. Het laatste doet zich thans bij ons voor maar zoals reeds opgemerkt niet rechtstreeks door de reclame, maar door het verschijnsel van de luister- en kijkcijfers. In de Verenigde Staten hangt dit verschijnsel onmiddellijk met de reclame samen en daar waren de Noren bang voor.

Het tweede punt moet naar mijn mening zeer zwaar wegen. Het geheel eigen karakter van de etherreclame wordt door iedereen, voor- en tegenstanders, erkend. Men kan deze vorm van reclame niet of zeer moeilijk ontlopen en ook de kinderen die nog niet kunnen lezen worden er door bereikt. Reclamemensen weten dat het medium zich niet leent voor feitelijke informatie over het product, daarvoor is de tijd te kort (en te duur) en daarom speelt men in op onbewuste verlangens, emoties, rolvoorstellingen enz. Door de herhaling tracht men de adspirant koper te conditioneren, een vorm van indoctrinatie dus. Het is een vorm van structureel geweld.

Het ethisch onaanvaardbare van etherreclame is in het verleden al eens door de Raad van Kerken en door een partijcongres van de PvdA uitgesproken. Mijn afwijzen van etherreclame houdt niet in dat ik alle vormen van reclame afwijs zonder meer, het gaat mij om het geheel eigen karakter van de etherreclame. Dit maakt ook dat ik vind dat etherreclame om verschillende redenen strijdig is met een verantwoord omroepbeleid. Overigens wil ik gaarne medewerken in het kader van de Werkgroep Media-beleid aan een redelijk alternatief, maar dan zonder reclame.

REACTIE OP DE CONTRIBUTIE-REGELING ★

Geachte redactie,

Als kersvers lid van D'66 moet mij na het congres van 22 april j.l. iets van het hart.

De subregio Twente presteerde het om een amendement aangenomen te krijgen waarin stond dat jongeren tot 20 jaar zonder eigen inkomen slechts f 15,- contributie behoeven te betalen en dat de afdelingen hiervan niets krijgen. Mijn kritiek op dit amendement bestaat uit de volgende punten:

1. het bepalen hoeveel leden een afdeling heeft die jonger dan 20 jaar zijn en geen eigen inkomen hebben, zal erg moeilijk zo niet onmogelijk zijn en in ieder geval veel tijd kosten;
2. onrechtvaardig is het als een jongere van 20 jaar zonder inkomen meer moet betalen dan iemand van 19 jaar;
3. het verlies aan inkomen zal moeilijkheden geven voor zowel het landelijk bestuur als de afdelingsbesturen omdat er tussen de f 20.000,- en f 40.000,- minder te verdelen is;
4. de jongeren die onder deze regeling vallen en hun contributie al voldaan hebben, moeten hun geld weer terug krijgen wat ook nog enige problemen kan geven.

In ieder geval lijkt het voordelig te zijn om de contributie pas te betalen na het congres want de mogelijkheid bestaat dat er lopende het beproefingsjaar iets zal veranderen in de contributieregeling.

Hooqachtend,
Rob van Herk
Amsterdam.

D'66'S IDENTITEIT EN EUROPA ★

door Paul de Graaf.

Tot de momenteel binnen D'66 woedende discussie omtrent het zich eventueel aansluiten bij een federatie van partijen van de Europese Gemeenschap, en zo ja bij welke federatie, zou ik graag het volgende willen bijdragen.

Terecht stond al in de eerste alinea van de programmatische notitie "D'66 en de liberale en socialistische federatie" in de vorige "Democraat" dat 'ook overwegingen van binnenlands politieke aard een belangrijke rol moeten spelen' bij deze partnerkeuze, en werd even verder gewaarschuwd voor mogelijke ongelooftwaardigheid bij een eventueel samengaan met de als conservatief bestempelde VVD. Naar mijn mening dreigt die ongelooftwaardigheid echter niet slechts bij aansluiting bij de Europese Liberalen.

Het zowel jammere als aardige van D'66 is dat zij nog zo vele malen groter zou kunnen zijn dan zij momenteel nog is; er is dacht ik geen partij in Nederland die zulke grote groepen kiezers nog voor zich zou moeten kunnen winnen als D'66: ik noem bijvoorbeeld zij die zich wel het meest kunnen vinden in de inzichten en opstelling van D'66, maar (nog) niet op D'66 stemmen, omdat een kleine partij toch nauwelijks iets in te brengen heeft tegenover de grote broers (een argument trouwens dat steeds minder zal gelden naarmate er meer mensen dan toch maar op die 'kleine' partij zullen gaan stemmen, zeg ik dan altijd maar; wie kent een betere illustratie van het begrip 'sneeuwbal-effect?'); zij die 'links' denken, om welke reden dan ook PvdA stemmen hoewel ze belangrijke en roerige stromingen in die partij eigenlijk te extreem vinden; zij die - wat dat ook moge wezen - een soort middenpartij, althans iets wat minder zwart-wits tussen 'links' en 'rechts' zoeken, omdat 'ze allemaal wel eens, en wel wat, gelijk hebben', en nu nog - oh, ironie! - bij het CDA zitten; zij die zich liberaal in hart en nieren achten, en zich dus maar bij de 'liberale' VVD hebben aangesloten, al vinden ze die eigenlijk wel wat te rechts, en zich daar dan maar vastklampen aan de aanwezigheid van die enkele Vonhoff of Geertsema. Of deze mensen dan allemaal wel de volgens de partij juiste ideologische motivatie hebben doet er verder niet zo veel toe; er zitten wel meer mensen bij een qua ideologie met hen wat verschillende partij, en niet iedere kiezer is tenslotte in staat twee- of driedimensionaal te denken; feit is gewoon dat hier voor de welbespraakten onder ons nog heel wat terrein braak ligt, en, welk een toeval, dat voor al deze mensen het motto 'Het Redelijk Alternatief' de sleutel tot overtuiging kan zijn. Voorwaarde is dan echter wel dat D'66 zich inderdaad een Redelijk Alternatief betoont, en vooral in geen geval verdwijnt in de absorberende schaduw van de PvdA: juist ten opzichte van deze partij zal D'66 zich een redelijk alternatief moeten betonen, wil zij niet net zo ineens storten als enkele jaren geleden, doch juist nieuwe kiezers trekken.

Zo zou het naar ik vrees funest voor D'66 kunnen blijken, wanneer zij zich nu zou aansluiten bij een federatie van socialistische partijen: braaf achter de PvdA aan, terwijl men eigenlijk zelfs niet eens socialistisch is. Daartegenover staat dat de daad van aansluiting bij de liberale fractie, beter dan welk beleids- of beginselfprogramma ook, de

zeer velen zo min als D'66 aansprekende zwart-wit structuren in Nederlands politiek zal doorbreken, waarbij D'66 de kiezers gewoon moet vertellen: "Alles is niet altijd even zwart-wit; wij zien in dit speciale geval van de Europese politiek nu eenmaal meer in de houding van de Europese Liberalen, dan in die van bijvoorbeeld de Socialisten, ook al zitten daarbij dan respectievelijk de VVD en de PvdA, terwijl wij op andere gebieden vaak weer wat meer zien in de ideeën van de PvdA dan in die van de VVD. Maar zoiets kan nu eenmaal gebeuren als je een zelfstandige koers vaart: iedere andere stroming kan wel eens ergens iets hebben waar wij het mee eens blijken." Naar mijn mening zal pas dan D'66 door daden goed duidelijk maken wat haar strijdkreten waard zijn: een afzonderlijke vierde stroming in de Nederlandse politiek, en een, nee, het REDELIJK ALTERNATIEF.

VAN KERNENERGIE TOT WINDMOLENS ★

ENERGIE ENQUETE

Aan de vooravond van de provinciale statenverkiezingen is door de Vereniging Milieudefensie 1) een enquête gehouden onder de politieke partijen over hun energie standpunt, in het bijzonder over kernenergie. Het valt op dat alle partijen, behalve het GPV, van mening zijn dat de problemen met kernenergie niet opgelost zijn. Dit geldt zowel voor het probleem van de radioactiviteit (vooral bij grote ongelukken met kerncentrales), als voor de problemen van het gewelddadig gebruik van splijtstof en van politieke chantage. Het GPV is van mening dat er begonnen kan worden met de bouw van drie nieuwe kerncentrales; de overige partijen, behalve de VVD, vinden dat er niet gebouwd kan worden omdat de problemen niet zijn opgelost. De VVD is echter van mening, dat er wel gebouwd kan worden. Daarnaast kunnen we proberen de problemen op te lossen. Ze moeten echter wel opgelost zijn, aldus de VVD, als de kerncentrales in werking worden gesteld. Alleen PPR en PSP vinden, dat de huidige kerncentrales moeten worden gesloten.

ONDERZOEKSGELDEN

Wat de onderzoeksgelden betreft vinden de meeste partijen dat de verdeling anders moet worden. Nu wordt meer dan de helft aan kernenergie, inclusief Kalkar en kernfusie besteed, maar aan zonne-energie slechts 5% en aan besparingen 8%. Behalve de VVD, die zich niet uitspreekt, willen de meeste partijen de hoogste prioriteit aan besparingen toekennen, daarna aan zon- en wind- en aan kernenergie slechts 10%.

BESPARING

D'66 en de PPR staan beide een krachtig energie-besparingsbeleid, gekoppeld aan een spoedige stopzetting van de (energie)productiegroei voor. Andere partijen durven deze uitspraak niet te doen, hoewel zij dat in verband met hun antwoorden op andere vragen over het gewenste energieverbruik in het jaar 2000 eigenlijk zouden moeten.

STUDIEDAG WINDMOLENBOUW

"De Kleine Aarde" 2) organiseert van vrijdag 2 juni 18.00 uur tot zaterdag 3 juni 18.00 uur een studiedag over het zelf bouwen van windmolens. Hoewel medewerking wordt verleend door mensen van TH-Eindhoven, is de opzet van het programma zodanig dat ook niet-technici aan hun trekken komen. De historie en toekomst van windenergie worden behandeld, de stromingstheorie en de praktijk van het bouwen komen aan de orde, terwijl er ook veel demonstratiemateriaal te zien is.

Piet van Baarsel.

- 1) Tweede Weteringplantsoen 9, Amsterdam.
- 2) Postbus 151, Bostel, tlf. 04116-6901.

d'66 Wel degelijk.

PROCES TEGEN KALKAR
giro 77992 ★

In het Duitse plaatsje Kalkar aan de Rijn wordt nog steeds gewerkt aan de bouw van de snelle kweekreaktor. Dit is een speciaal type kerncentrale. Deze reaktor is nog gevaarlijker dan een gewone kernreaktor, zoals bijv. in Borssele (Zeeland). Bovendien produceert de kweekreaktor de uiterst gevaarlijke stof plutonium.

Boer Maas, wiens land grenst aan de centrale, is in beroep gegaan tegen de bouwvergunningen. Nu is dit proces in hoger beroep. Het Landelijk Energie Komitee en Duitse actiegroepen steunen hem daarbij.

Het proces biedt de kans op een wetenschappelijk debat over de veilig-

heid van de snelle kweekreaktor. Daarom hebben het LEK en de Duitse actiegroepen wetenschappers gevraagd om kritiek te leveren op het ontwerp voor Kalkar. Een van de belangrijkste bijdragen werd al geleverd door de Amerikaanse kernfysicus dr. Richard Webb. Hij schreef een rapport over de mogelijkheid van een explosie, die het omhulsel van het reaktorvat van de kweekcentrale kan verwoesten. Daaraan werd een deel van de ingezamelde gelden besteed. Dit rapport werd bij de rechtbank ingediend en aan de regeringen van de bij Kalkar betrokken landen aangeboden. Maar verder onderzoek van dr. Webb is nog erg belangrijk en ook anderen zijn nu met kritiek op de vergunning bezig. Het proces wordt gevoerd door de advocaten Beeretz en De Witt uit Freiburg, die reeds ervaring op dit gebied hebben.

Voor kerncentrales bij Whyll en Gröhnde in West-Duitsland hebben zij al een bouwstop gedaan gekregen. Op 18 augustus 1977 was de eerste zittingsdag van het proces. De rechtbank (Münster) oordeelde dat een hogere rechtbank (in Karlsruhe) het verlenen van de bouwvergunning voor Kalkar aan de Grondwet moest toetsen. De rechtbank vond dit besluit een zaak van het Bondsparlement, en niet van de regering van Nordrhein-Westfalen. Een eerste succes!

Door de uitspraak van de rechter in Münster werd het mogelijk een bouwstop aan te vragen. Dat hebben de advocaten dan ook gedaan. De uitspraak in dit bouwstopproces is begin mei.

We proberen zoveel mogelijk publiciteit aan het proces te geven. U kunt ons hierbij helpen door onze folder aan te vragen (020-221366) en ons boek "Stop Kalkar" te bestellen door f. 12.- te storten op postgiro 3567199 t.n.v. LEK, Amsterdam.

Voor het proces is ook veel geld nodig. Van de kosten die wij tot nu toe gemaakt hebben moet nog een groot deel betaald worden. De advocaten en de wetenschappelijke experts moeten zich optimaal kunnen voorbereiden.

Stort daarom uw bijdrage op giro 77992 t.n.v. de penningmeester Kalkar, proces te Amsterdam.

DE KALKARPROCESGROEP

- dit is een onderdeel van het andelijk Energie Komitee; deze bundeling van milieuorganisaties en politieke partijen kreeg bekendheid als (mede)organisator van de demonstratie in Kalkar en in Almelo.

Jos van den Eynde
Gerrit v.d.Veenstraat 149,
Amsterdam

STICHTING WETEN SCHAPPELIJK BUREAU

WERKGROEP VERKEER EN VERVOER

door Guus Geerdink, secretaris.

De werkgroep wil graag het volgende onder uw aandacht brengen:

- een samenstelling van de werkgroep waarin alle specialismen op het gebied van verkeer en vervoer en waterstaat vertegenwoordigd zijn, is waarschijnlijk niet haalbaar en misschien om praktische redenen ook niet gewenst. De werkgroep heeft echter het idee dat er genoeg D'66-leden zijn die ten aanzien van het werkterrein dat de werkgroep bestrijkt, door bv. hun dagelijks werk en functie, een nuttige en noodzakelijke inbreng zouden kunnen hebben. De werkgroep zou graag zien dat zij die denken enige inbreng te kunnen hebben, bv. ten aanzien van het openbaar vervoer, de verkeersveiligheid, de waterstaat, de wegebouw, zich aanmelden bij de werkgroep met hun specialisatie, zodat eventueel een beroep op hen kan worden gedaan, indien problemen met betrekking tot hun specialisatie spelen. De werkgroep wil dus graag weten wie als, zeg maar, extern adviseur van de Werkgroep Verkeer en Vervoer geraadpleegd kan worden, indien de werkgroep om specifieke informatie verlegen zit.

Als ook u uw inzicht en specifieke kennis graag ten goede ziet komen van D'66, geeft u zich dan op als adviseur van de Werkgroep Verkeer en Vervoer, middels een briefje aan het SWB, t.n.v. de voorzitter van de Werkgroep Verkeer en Vervoer D'66, Javastraat 6 te Den Haag, met een duidelijke omschrijving van uw specialisatie, uw naam en adres, indien mogelijk uw telefoonnummer en de vermelding adviseur.

- Indien er onderwerpen of problemen met betrekking tot verkeer en vervoer en waterstaat zijn, waarvan u vindt dat D'66 ten aanzien daarvan een standpunt moet innemen, of daar vragen over moet stellen in de Kamer, laat u dat dan even weten aan het SWB, t.n.v. de voorzitter van de Werkgroep Verkeer en Vervoer D'66, Javastraat 6 te Den Haag, onder vermelding van uw naam, adres en indien mogelijk uw telefoonnummer.

LIJST VAN VOORRADIGE RAPPORTEN VAN DE S.W.B. D'66

Rapporten, die niet op deze lijst voorkomen zijn archief-exemplaren. Zij liggen ter inzage op de S.W.B. of kunnen tegen kostprijs (f. 0,25 per vel) gefotocopiëerd worden.

A 11	Maatschappij analyse	1976	f. 2.-
A 12	Ondernemingsdemocratie	1976	f. 2.-
A 13	Veiligheid als maatschappelijke waarde	1976	f. 2.-
A 14	Industriebeleid	1976	f. 2.-
A 16	Ondernemingswijze productie en sociaal ondernemerschap	1976	f. 2.-
A 20	Discussiedag 22 mei 1976	1976	f. 2.-
B 5	Samenhang en samenspel	1976	f. 2.-
CRM 6	Kunst in de samenleving	1977	f. 4.-
E 3	Economische groei in het licht van de milieu-problematiek	1973	f. 3.-
E 4	Energie op een laag pitje	1974	f. 2.-
F 2	De omvang van de collectieve voorzieningen	1976	f. 3.-
MV 7	Abortus, een oriënterende beschouwing	1975	f. 3.-
S 8	Gehandicaptenbeleid	1977	f. 2.50
VRO 6	Vervolg-memorandum betreffende de voorstellen tot verbetering van de inspraakprocedures bij de ruimtelijke ordening	1974	f. 2.-
VRO 9	Europees Zeehavenbeleid en het beleid van de zeehavens	1975	f. 4.-
VRO 11	Pensioen/woningplan	1976	f. 1.-
VRO 12	Op weg naar bewonerszelfbestuur I en II x)	1978	f. 4.-
VRO 13	Een pleidooi voor echte verstedelijking	1978	f. 3.-
VRO 14	Wordt ons huis een dwangbuis? x)	1978	f. 2.-
DV 7	Concept raamwerk gemeentelijk programma	1977	f. 2.50
DV 9	"Vraag en antwoord" brochure: gemeente, provincie, verkiezingen voor het Europees parlement, arbeid en inkomen	1978	f. 4.-
CRM 7	Omroep in de samenleving x)	1978	f. 2.-

x) in druk

Betaling dient te geschieden binnen 8 dagen op gironummer 3322213 t.n.v. de penningmeester van de SWB D'66, te Den Haag.

WERKGROEP MILIEU

OPROEP

MILIEUBELEID IS GEEN LUXE

- De luchtverontreiniging zal de komende jaren ernstig toenemen.
- Stoffen die vanwege hun giftigheid, onafbreekbaarheid, of eigen-schap dat zij zich in voedselketens ophopen, niet geloosd zouden mogen worden, worden nog steeds in grote hoeveelheden ge-emiteerd.
- De temperatuur van ons oppervlaktewater stijgt. Dit draagt bij tot verontreiniging (eutrofiëring).
- Het probleem van de fosfaten in het oppervlaktewater is nog niet opgelost.
- Steeds grotere delen van onze bodem worden aangetast door on-verantwoorde ingrepen en ver-giftiging.

Het is maar een greep uit de veelheid van hardnekkige milieuproblemen. Oplossingen laten lang op zich wachten. De minister van volksgezondheid en milieuhygiëne heeft te

weinig bevoegdheden, of is niet in staat om een vuist te maken tegen belangengroepen en tegen zijn collega's. Toch is de beschikbaarheid van schone lucht, schoon water, een schone bodem, een eerste levensvoor-waarde. Reeds nu kan de jaarlijkse directe schade door milieuveront-reiniging (nog afgezien van allerlei ethische vragen) op enige procenten van het nationaal inkomen worden gesteld. (Dat is meer dan we jaarlijks aan de bestrijding ervan uitgeven!) Dit geluid is niet nieuw, het is al zo vaak gezegd, niet in de laatste plaats door D'66. Maar wat DOEN we eraan?

Binnenkort (in het lopende jaar) zal duidelijk worden welke uitbrei-ding van bevoegdheden de minister van volksgezondheid en milieuhygiëne zal weten te veroveren. Binnenkort wordt de financiering van het milieubeleid in een te ver-schijnen nota over milieuheffingen in zijn essentie (weer) ter discus-sie gesteld. Binnenkort wordt bekeken of, en zo ja hoe, in het kader van de Wet op de Investeringsrekening (WIR), premies kunnen worden gegeven op investeringen ten behoeve van een schoon milieu.

Binnenkort zal aan de hand van een SER-advies het standpunt van de regering over de inhoud van het begrip "selectieve groei" duidelijk(er) worden.

Een actief milieubeleid kan per saldo arbeidsplaatsen creëren. Houdt de regering daar voldoende rekening mee? Heeft de regering voldoende oog voor het feit dat bezuinigingen op het vlak van de milieuhygiene "schijnbezuinigingen" kunnen zijn, omdat als gevolg van die aanvankelijke bezuinigingen de directe schade door verontreiniging kan oplopen tot een veelvoud van de aanvankelijke bezuinigingen? Welke gevolgen zouden bepaalde bezuinigingsmaatregelen op het gebied van milieuhygiene hebben? Doet de minister van wetenschapsbeleid nog wat aan milieu? Komt er nog een wet op de bodembescherming? Komt er nog een wettelijke regeling met betrekking tot milieugevaarlijke stoffen?

Het standpunt van D'66 ten aanzien van al deze vragen moet NU worden voorbereid.

Hiertoe wordt onder de paraplu van de werkgroep MILIEU en TECHNOLOGIE een drietal stukken opgesteld:

- SELECTIEVE GROEI, een algemene verkenning
  - invloed van de economische structuur op de doelstellingen van een selectief groeibeleid
  - hoe kan de economische structuur worden beïnvloed? wat zijn de consequenties van een dergelijke beïnvloeding?
  - wat zijn eigenlijk de doelstellingen van een selectieve groei volgens D'66?
- FINANCIERING VAN HET MILIEUBELEID
  - heffingen of algemene middelen?
  - de vervuiler betaalt, maar hoe? en wat?
- MILIEU EN WERKGELEGENHEID
  - hoe wordt de werkgelegenheid beïnvloed door het milieubeleid, op de korte en op de lange termijn?
  - WIR-toeslagen.

Uiteraard staat de uitwerking van deze onderwerpen nog geheel open.

Een ieder die bereid is om aan één of meer van deze nota's mee te werken kan zich opgeven bij het Wetenschappelijk Bureau van D'66, Javastraat 6, Den Haag, of bij A.Mossel, Pinksterbloemplein 23, Den Haag, tel.070-251671.

Verdere inlichtingen bij A.Mossel.

Jan Pieters

SUBGROEP MIDDENOOSTEN

door Pim Peppelenbosch, coördinator.

De subgroep, die intussen uitgegroeid is tot 17 leden, is wederom bijeen geweest op 24 april jl. Drie onderwerpen zijn die avond in het bijzonder besproken, t.w.: de arabische boycot, de Polisario-problematiek en de verhouding Nederland-Palestijnen. De kwestie van de arabische boycot vraagt aandacht omdat een bijzondere parlementaire commissie zich met deze materie gaat bezig houden. Het verschijnen van een zwartboek van het CIDI (onder redactie van R.M.Naftaniël) over deze aangelegenheid is daartoe aanleiding geweest. Uit de discussie in de subgroep is het duidelijk geworden dat er nogal wat aspecten aan de arabische boycot kleven, zodat een eenvoudige stellingname niet zonder meer geformuleerd kan worden. Besloten is dat de subgroep deze kwestie wederom in discussie zal brengen nadat een korte notitie van de zijde van één der werkgroepleden zal zijn verspreid.

De Polisario-problematiek, waarover enkele stukken ter oriëntering waren uitgereikt, is kort ingeleid. Een summere schets van de historische ontwikkeling is gegeven en gewezen is op het feit dat deze conflictsituatie onze aandacht moet hebben omdat het niet ondenkbaar is dat hier een even explosieve situatie gaat ontstaan als in de Hoorn van Afrika. Een aantal belangen zijn immers in het geding. Het gaat om een gebied dat zeer rijk aan fosfaat is, zowel Oost als West hebben er belang bij deze regio in hun invloedssfeer te krijgen en de aangrenzende staten (Algerije, Marokko en/met Mauretanië) willen erg veel op het spel zetten om het gelijk in deze zaak aan hun kant te krijgen; daardoor kunnen ze hun machtspositie in de Maghreb en Afrika aanzienlijk versterken. Besloten is dat ook in dit geval een der werkgroepleden een discussie-notitie zal samenstellen, waarna een verdere bespreking zal plaats vinden.

De verhouding Nederland en de Palestijnen was wederom op de agenda geplaatst omdat L.J.Brinkhorst verslag kwam uitbrengen van zijn ervaringen dienaangaande tijdens zijn reis naar Israël en de werkgroep Buitenland en Defensie nog om een preambule had gevraagd bij de al eerder voorgelegde (en thans door de Werkgroep Buitenland aanvaardde) nota omtrent 'Nederland, de Palestijnen en de PLO'. Uit de gedachtenwisseling, die er blijk van gaf dat men niet over alle zaken in volledige unanimité denkt, kwam in ieder geval naar voren dat men niet om de PLO heen kan (hetgeen ook de nota benadrukt) en Israël door de politiek t.a.v. de nederzettingen en

de algehele houding van Begin (o.m. m.b.t. resolutie 242) weinig aandraagt dat een optimistische kijk t.a.v. de vredeskansen rechtvaardigt.

De volgende vergadering zal worden gehouden op maandag 22 mei a.s. om 20.00 uur in het gebouw van de Tweede Kamer (Binnenhof 5). Op de agenda zullen staan: de eindnota 'Nederland, de Palestijnen en de PLO', welke in laatste versie half mei ingebracht wordt in de Werkgroep Buitenland en Defensie, een gedachtenwisseling omtrent de actuele politieke situatie en wellicht een van de beide toegezegde notities omtrent de arabische boycot en de Polisarioproblematiek.

WERKGROEP LANDBOUW D'66

Verslag van de vergadering op 8 april 1978 te Amersfoort.

1. Bespreking alternatief landbouwbeleid.

Er lag een concept ter tafel met algemene conclusies en samenvattingen van vroegere besprekingen. Algemeen bestond de behoefte te komen tot een betere definitie van verschillende begrippen en een beter aangeven van de werkelijke knelpunten in het huidige beleid en de huidige ontwikkeling. Hier volgen enige voorlopige conclusies.

Algemeen werd de gedachte aanvaard, dat een landbouwbedrijf niet langer moet worden gezien als de enige bron van inkomsten van de boer en zijn gezin. Als een boer op zijn bedrijf de arbeid van het gezin niet volledig kan aanwenden heeft hij recht op werkloosheidsuitkering als elke Nederlander. Wij menen dat hierdoor een sterke aandrang tot productieverhoging is weggenomen. Met normen kan worden aangegeven in welke mate er werkloosheid heerst op de bedrijven. Diegenen die aanspraak maken op een dergelijke werkloosheidsuitkering dienen een aantal voorwaarden te accepteren. Een belangrijke voorwaarde moet naar onze mening zijn, dat deze bedrijven samenwerken op zo'n wijze dat er grenzen kunnen worden gesteld aan de intensivering en dat de bedrijfsvoering zo efficiënt mogelijk wordt ingericht. De bedoeling hierbij is ook, dat er een boekhouding van het bedrijf wordt bijgehouden die voor het samenwerkingsverband ter bespreking staat.

De werkgroep stond ook sympathiek tegenover de gedachte om grote bedrijven met voldoende inkomen en voldoende kapitaal niet langer onbetaalde voorlichting te geven van overheidswege. Verder dient de overheid in een tijd van overproductie zich te onthouden van onderzoek en

voorlichting die tot doel heeft de productie verder op te voeren. In verband hiermee zal in de volgende vergadering het overheidsonderzoek in de landbouw en de ruilverkavelingen ter discussie worden gesteld. Hiervoor zal een nota worden voorbereid.

2. Het Europees landbouwprogramma.

Het concept gaf geen aanleiding tot opmerkingen.

3. Volgende vergadering op 24 juni 1978, om 11 uur in de Amershof, Snouckaertslaan 11 te Amersfoort.

O P R O E P !
=====

1. WERK GROEP WATERSTAAT

Belangstellenden voor de werkgroep Waterstaat worden verzocht contact op te nemen met het S.W.B. D'66, tel. 070-453271. Henk Zeevalking heeft dringend behoefte aan adviezen op het gebied van Waterstaat in de meest brede zin!

2. WERK GROEP ANTILLEN

Belangstellenden voor een subgroep Antillen kunnen contact opnemen met Suzanne Bischoff van Heemskerk, tel. (hs) 070-467797 (ktr) 070-614941 of met het S.W.B. D'66, tel. 070-453271.

3. WERK GROEP CULTURELE MINDERHEDEN

De huidige werkgroep Culturele Minderheden houdt zich voornamelijk bezig met de Molukse problematiek. Er zijn echter meerdere mensen die gaarne willen werken aan het probleem van de culturele minderheden ten behoeve van andere minderheidsgroepen. Hiervoor is langzamerhand een kern van mensen ontstaan. Deze kern zoekt naar een verdere uitbreiding. Contact op te nemen met het S.W.B. D'66, tel. 070-453271.

OPMERKELIJK BOEK VAN EEN 5-JARIGE ★

Wie aan milieu-akties denkt zal er ongetwijfeld een aantal kunnen opnoemen. Ieder van ons kan het wel, zoals voor de Waddenzee, de Oosterschelde, tegen de Leidse baan en voor het Geuldal. Toch is er veel meer. Dit besef je pas goed als je het onlangs

verschenen boek "Milieu-akties in Nederland", uitgegeven door de Vereniging Milieudefensie, ter hand neemt. Een uitermate leesbaar en leeswaardig boek waarin veel van de grotere akties in Nederland worden naverteld. Een boek ook waarin deze akties in hun context geplaatst worden waardoor je pas ten volle gaat beseffen wat deze akties al niet voor onze samenleving in waarlijk positief progressieve zin betekend hebben. Merkwaaardig is, als je de veelheid van akties ziet, dat ieder van ons daar best nog een aantal bij kan noemen. Zo denk ik aan tegen de Waalbocht, afsnijding bij Millingen, het Kromme Rijn project, de akties voor beter gebruik van de duinwaterleidinggebieden. Hierdoor ben ik me pas gaan realiseren hoeveel er reeds achter ons ligt. Hoeveel werk er verzet is, maar tevens ook wat er nog zal moeten gebeuren in ons land en daarbuiten.

Het is een goede zaak dat Milieudefensie geen verenigingsgeschiedenis heeft geschreven bij haar eerste lustrum. Dit veel breder opgezette boek is van veel meer inhoud en waarde dan zo'n beperkte opzet ooit zou hebben kunnen zijn.

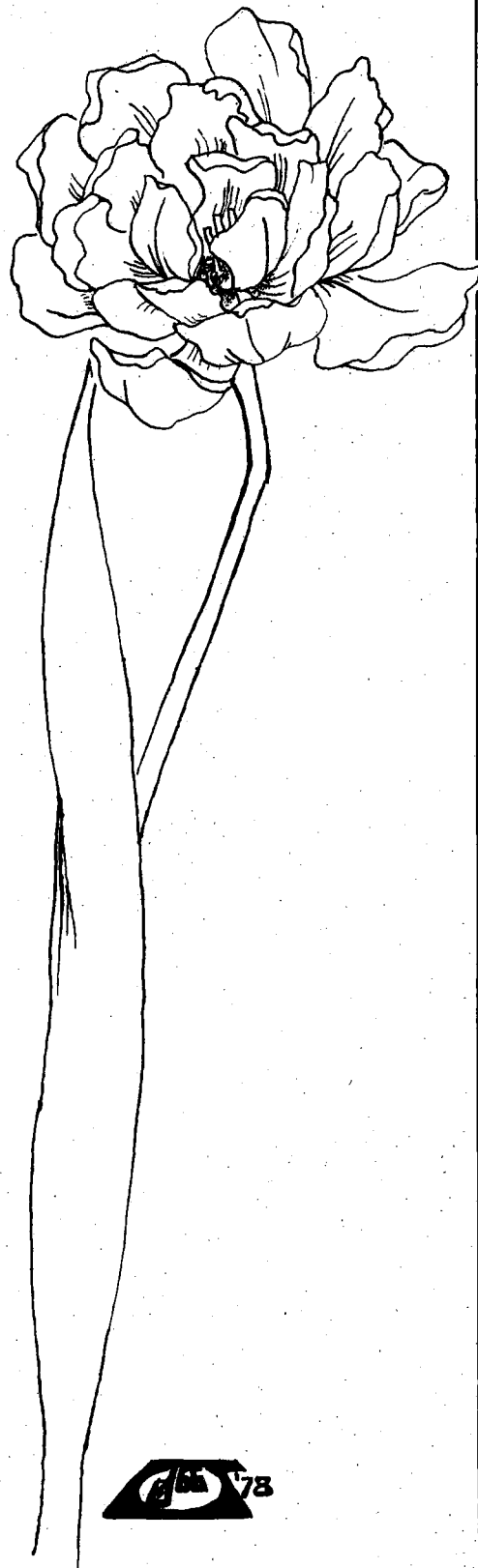
Naast veel lof zou ik hier toch ook enige kritiek op dit boek kwijt willen. Kritiek niet zozeer bedoeld om af te kraken, maar mogelijk om voort te borduren op bepaalde soorten van kritiek op de gevoerde akties. Allereerst de marxistische kritiek zoals bijvoorbeeld zo duidelijk verwoord in "Naar een maatschappelijke ekologie" van het Rijn-Schelde Instituut; verder bv. de regionaal economische kritiek van Schroevers. Niet dat we het met deze critici eens moeten zijn, maar wel zouden hier een aantal van de randvoorwaarden en implicaties gevonden kunnen worden voor verdere aktie.

Ook een prelude op de thans in gang gezette strategie discussies in de vorm van een methodologische inventarisatie mis ik ten zeerste en beschouw ik als een gemiste kans bij deze 'herdenking'. Mogelijk kan Milieudefensie hier later nog eens op terugkomen en zal zij deze taak niet geheel aan "Natuur en Milieu" overlaten.

Tenslotte rest nog te vermelden dat dit boek zeer verzord door "De Trommel" is uitgegeven en gedrukt is op kringlooppapier. Het maakt dit boek dat ik u zeer kan aanbevelen, prettig leesbaar.

U kunt "Milieu-aktie in Nederland" kopen bij de boekhandel of bestellen bij de Vereniging Milieudefensie door overmaking van f 19,90 op post giro nr.10.2000 t.n.v. VMD, Tweede Wateringplantsoen 9, Amsterdam.

Ruud Stam.

proza

en

poëzie

op de

achterpagina

We leven in een welvaartsmaatschappij
 Laten we wèl zijn.
 Alles gaat zeer efficiënt.
 Het doel is matig:
 Produktie - Winst
 en wie niet meer mee kan met de sneltreinvaart
 wordt - konsequent -
 door een feilloos werkend systeem
 (er is wèl vaart)
 heel netjes aan de kant gezet
 met het niet denkbeeldig gevaar
 door ambtelijke molens
 te worden verpulverd
 als grof vuil door de gemeentelijke kraakwagen.

Laten we wèl zijn:
 er wordt over mensen heen gewalst
 door hen - die zonder enig begrip -
 anderen willen verplichten
 tot een leven als een automaat
 en anderen van luiheid betichten
 als het niet meer gaat -
 er wordt over mensen heen gewalst
 door mensen die het voor het zeggen
 hebben
 en door mensen die het voor het zeggen willen hebben.

We leven in een welvaartsstaat
 maar
 laten we wèl zijn?

M.v.H.

R E Ç U (art. 116 W.v.S.v.)

De ondergetekende, Stoffer Jannes
 Roede,

agent van
 Politie-~~Rechtspraak~~ te 's-Gravenhage,

verklaart
 te hebben in beslag genomen ~~de~~
 (uit handen) van L.
 J. G.

wonende:
 's-Gravenhage.

de navolgende voorwerpen: 1 aanplak-
 biljet van de verkiezingen 'd-66
 1 kwast.

's-Gravenhage, 19 maart 1978.
 (Handt.)

Pol. 719

PECH GEHAD!

d'66

Het Redelijk Alternatief

D'66 STRATEGIE

HEIN VAN OORSCHOT

1. Inleiding

Dit stuk is in het hoofdbestuursweekend besproken met als doel voorlopig de discussie af te ronden over met name de plaats van D'66 in het politieke bestel en de rol die de partij in dat bestel wil (gaan) spelen op middellange termijn. Dit stuk kan daarmee dienen als voorlopige richtlijn bij ons handelen.

2. D'66 tot nu toe

D'66 is een echte politieke partij geworden. Haar kritische houding van de eerste jaren manifesteerde zich o.a. in het niet-partij-willen-zijn. Zo'n houding is moeilijk vol te houden; dat is gebleken. De pogingen om het Nederlandse politieke bestel ingrijpend te veranderen zijn mislukt (staatsrechtelijke hervormingen, progressieve volkspartij). Dat is jammer maar waar.

Sinds enige tijd presenteert D'66 zich als politieke stroming, een vierde stroming. Alleen al met dat "vierde stroming" plaatst D'66 zich in de oude partijcultuur. Wij hebben besloten om het spel mee te spelen. Dat is minder schokkend dan het lijkt. De vierde stroming is op zichzelf al een vernieuwing en kan het nodige teweegbrengen.

3. Politieke stromingen

Als over politieke stromingen wordt gesproken, wordt men geacht te denken aan globale denkrichtingen of referentiekaders in het politieke krachtenveld. Het is belangrijk om er op te wijzen dat vrij gemakkelijk over een "aantal stromingen" wordt gesproken, maar dat daarmee toch min of meer ongelijksoortige dingen op een hoop worden geveegd. De Christendemocratische stroming omvat naar haar aard andere delen van de maatschappelijke "werkelijkheid" dan bv. de liberalen. Het is goed om dat te beseffen.

4. D'66 in driestromenland

Als D'66 in een driestromenland zou willen functioneren kan dat alleen maar als het D'66 van 1966. Wij zouden onszelf blijvend buiten de drie stromen moeten stellen, en als "actiegroep" van buitenaf moeten prikkelen, becritisieren, wroeten aan het huis op drie pijlers. In zo'n situatie kan D'66 niet echt partij zijn. Als vierde partij in het driestromenland zouden/zullen we immers steeds weer belanden in een bijwagenfunctie. Meedraaien in het driestromenland (waar dan ook) maakt ons vrijwel overbodig; dat vonden de kiezers ook. En als actiepartij buiten de drie stromen tel je uiteindelijk niet mee. Tijdelijk kun je wel invloed uitoefenen (democratiseren), een belangrijke invloed zelfs, maar een actiegroep die zijn actie heeft gevoerd moet zich opheffen, zowel als hij succes heeft gehad als wanneer het succes te lang uitblijft.

5. Ontploffingstheorie

Op dat laatste sluit de ontploffingstheorie aan. D'66 zou zichzelf overbodig moeten maken. Als het staatsrechtelijk bestel was aangepast, zou D'66 daarmee overbodig zijn. D'66 vervulde geen zelfstandige rol, maar ontleende haar bestaansrecht aan de wanorde in driestromenland. Als die wanorde zou zijn opgeheven, was het werk gedaan.

D'66 heeft met die ontploffingstheorie afgerekend toen zij zichzelf de vierde stroming noemde. Als immers de vierde stroming er hoort te zijn, is zij er niet om zichzelf op te heffen.

6. Vastgeroest driestromenland

Het CDA bevindt zich al een aantal decennia in de befaamde riante positie. Zij buigt niet naar links en niet naar rechts, iedereen buigt naar "het midden" en het CDA regeert dus steeds. Die positie maakt het

mogelijk dat het CDA zich misdraagt en zich onthoudt van politieke keuzes. Het CDA is de onwrikbare wig tussen PvdA en VVD; geen van beiden kan zonder haar!

Voor zowel PvdA als VVD is deze CDA-positie een bron van ergernis. Hun politieke handelen vindt slechts continuïteit in wat het CDA wil. Datzelfde CDA heeft opvattingen over zeden en moraal, die door een meerderheid van de Kamer niet worden gedeeld. Zij kan ze vanuit haar onmisbare positie toch opleggen. Het mag niet verwonderen, dat deze situatie wordt bestreden. Zo wordt vanuit de VVD verkondigd, dat de drie grote partijen uitwisselbaar zouden moeten zijn en VVD en PvdA lonken voorzichtig naar elkaar. Men kijkt uit naar de dag met het CDA in de oppositie, hetgeen wil zeggen dat de VVD en PvdA elkaar zouden moeten vinden.

7. D'66 als de PvdA-VVD-brug

Er wordt wel gesuggereerd dat D'66 aan het openbreken van het vastgeroeste driestromenland zou kunnen meewerken door een brug te slaan tus-

(doorlezen op pagina 2)

INHOUD

FRANS ROGIER ANALYCEERT VERKIEZINGSUITSLAG	blz. 4
RUUD LUBBERS ONZE GAST	blz. 7
GERRIT MIK ALS PARTIJ- GANGER	blz. 8
ALS FEUILLETON: EUROPA	blz. 11
DE ADVIESRAAD	blz. 12
BERICHTEN UIT DE SWB	blz. 18
GEEF EENS EEN DEMOCRAAT CADEAU	blz. 23

COLOFON

REDAKTIERAAD

De uitgave van de Democraat geschiedt onder verantwoordelijkheid van een door het hoofdbestuur benoemde redaktieraad die als volgt is samengesteld:

- Piet van Baarsel
- Ernst Bakker
- Frans Rogier
- Jan Veldhuizen
- Stijn Verbeeck

Als redaktiesekretaresse is aan de redaktieraad toegevoegd:
Kitty Warburg.

Korrespondentie, kopij e.d. richten aan het redaktiesekretariaat
De Democraat
Javastraat 6
Den Haag.

VERANTWOORDELIJKHEID

Artikelen die namens het hoofdbestuur, de fracties in vertegenwoordigende lichamen, het SWB-bestuur, het PSVI-bestuur, de AR of andere officiële partijorganen worden geschreven, vallen onder volledige verantwoordelijkheid van de redaktieraad.

De overige artikelen vallen buiten de verantwoordelijkheid van de redaktieraad en bevatten dientengevolge de persoonlijke mening van de schrijver. Teneinde deze artikelen duidelijk te onderscheiden zullen de titels worden voorafgegaan door een * teken.

DE DEMOCRAAT

De Democraat wordt gratis toegezonden aan alle leden van D'66. Niet-leden kunnen zich abonneren voor f. 25,- per jaar. Losse nummers zijn verkrijgbaar bij het sekretariaat voor f. 3,- per stuk.

WANNEER VERSCHIJNT DE DEMOCRAAT

Democraat nr. 6 verschijnt:
8 september.
Sluitingsdatum kopij:
23 augustus.

De Democraat verschijnt 9x per jaar.

ADVERTENTIETARIEVEN

- 1/1 pagina: f 500,-
- 1/2 pagina: f 300,- liggend
- 1/3 pagina: f 250,- staand
- 1/4 pagina: f 200,- liggend
- 1/6 pagina: f 150,- staand

Contractprijzen op aanvraag verkrijgbaar.
Plaatsing van advertenties is mede onderworpen aan de goedkeuring van de redaktie.

OPLAGE

12.500

vervolg van pagina 1.

sen PvdA en VVD. Dat beeld past in de idee over een driestromenland en de ontploffingstheorie. Als VVD en PvdA elkaar zouden hebben gevonden, zou D'66 niet meer nodig zijn en zichzelf kunnen opheffen (of de VVD!). Om te beginnen moet deze stelling qua haalbaarheid kritisch worden bezien. Het is zeer de vraag of de visie hierop van enkele VVD-ers en PvdA-ers wel zo algemeen door de achterban wordt gedeeld, dat deze koppeling mogelijk is. Het is goed om hierbij te bedenken dat de uitspraken vanuit de PvdA meer voortkomen uit frustraties jegens het CDA dan uit een waarden van de VVD-opvattingen. De VVD is nl. nog steeds een conservatieve partij; dat blijkt ook in het CDA-VVD-kabinet dagelijks. De "grote ommezwaai" van de VVD kan in ieder geval niet uit het handelen worden afgeleid en het gaat om daden en niet om de enkele woorden van een enkeling.

Daarnaast kan de vraag rijzen of een VVD-PvdA-koppeling wel zoveel zou oplossen. Er zijn nl. heel wat conservatieve mensen in dit land, die een politiek huis nodig hebben. Als de VVD naar het midden komt valt er op rechts een gat. Het is mogelijk dat het CDA daarin kruipt. Dan zal het CDA splijten en zullen progressievere CDA-ers zich uit dat CDA losmaken en zich verspreiden over PvdA en de gematigde VVD. Tegelijkertijd zal de VVD haar conservatieve kiezers verliezen (de 15 zetels die Wiegel voor de VVD won) aan het CDA. In feite ontstaat dan de Duitse SPD-FDP-CDU/CSU-situatie die nauwelijks beter is dan de onze. Alleen heet het CDA dan VVD en andersom (de FDP lonkt ook weer naar rechts). Het is ook mogelijk dat er een nieuwe conservatieve partij komt (ca 20 zetels). Het vierstromenland is dan een feit, met dien verstande dat er twee mistige middenpartijen zijn ontstaan, waarvan er op den duur wel één zal verdwijnen of weggefuseerd worden. En dan is er weer een driestromenland.

8. Vierstromenland zonder D'66

Er is in aansluiting op par.6 nog een mogelijkheid, nl. dat de VVD door het midden heen schiet en de plaats van D'66 gaat innemen. Ook dan zal er een nieuw vierstromenland ontstaan met een nieuwe conservatieve partij, het CDA in het midden, een VVD van progressieve vrijzinnige democraten en de PvdA. Een ingewikkelde en nodeuze procedure. Aan zo'n VVD heeft niemand nog behoefte. Dat gat is nl. al gevuld en wel door D'66.

9. Enige voorlopige conclusies

- Zolang zich in Nederland een politiek driestromenland manifesteert zal zich steeds een partij in een riant middenpositie bevinden.

- Het is wenselijk dat het CDA haar positie waarin zij met een minderheid de continuïteit van de meerderheid bepaalt, verliest. Dat vraagt afbraak van het CDA.

- Er zal in Nederland steeds behoefte zijn aan een partij voor conservatieve kiezers.

- Een echte progressieve VVD - dat is dan overigens wel een heel andere partij dan de huidige - heet D'66 en bestaat dus al.

10. Vierstromenland met D'66

Een driestromenland in de Nederlandse politiek met hoe dan ook een conservatieve partij en dus een riant middenpositie is een weinig lokkend vooruitzicht. Het is dan ook zeer de vraag of D'66 wel zo haar best moet doen om de VVD naar het midden te slepen. Jezelf opofferen is slechts zinnig als daarmee een wezenlijke en structurele oplossing van de politieke impasse wordt bereikt. Om die reden is het beter de interne strijd in de VVD af te wachten (ca de helft van de leden en kiezers is meer conservatief dan liberaal); of de VVD klapt (evt. geruisloos) uit elkaar of zij blijft conservatief. In het geval van een splitsen van de VVD kunnen we altijd nog zien of het progressieve deel aansluiting bij D'66 zou willen vinden.

Voor een vierde niet dogmatische progressieve stroming is in Nederland volop ruimte. D'66 is die stroming en kan die stroming door een zelfbewuste houding versterken. Wij zijn er niet om de VVD-problemen op te lossen zonder daarmee iets wezenlijkers te bereiken. Bij vier volwaardige regeringspartners (D'66 naar 10 à 12 zetels) zal tegelijkertijd de uitwisselbaarheid in regeringscoalities toenemen, hetgeen in ieder geval het CDA tot een standpunt zal dwingen. D'66 moet zich daarom voorlopig met zichzelf bemoeien en zichzelf uitbouwen tot een echte partij, die haar bestaansrecht niet ontleent aan tijdelijke problemen tussen andere partijen, maar aan een behoefte aan vrije progressieve democraten.

HEIN VAN OORSCHOT
secretaris-politiek

SECRETARIAAT

Javastraat 6 Den Haag
tel. 070-453271 of 467188
giro 1477777, t.n.v. penningmeester D'66, te Den Haag

UIT DE FRACTIE

WETSONTWERPEN EUROPESE VERKIEZINGEN
BIJ DE TWEDE KAMER INGEDIEND

Volgend jaar juni zullen naar schatting 180 miljoen Europese burgers zelf hun 410 afgevaardigden in het Europees Parlement kunnen kiezen. Deze eerste rechtstreekse verkiezingen op het Europese vlak zijn het gevolg van een gezamenlijk besluit van de negen lid-staten op 20 september 1976. Ter uitvoering van dit besluit worden nu in de lid-staten speciale nationale kieswetten opgesteld. Deze hebben een eenmalig karakter. De in 1979 gekozen leden van het Europees Parlement zullen voor de daarna te houden verkiezingen een eigen uniforme Europese kieswet uitwerken.

Wet Europese Verkiezingen

De op 29 mei aan de Tweede Kamer aangeboden wetsontwerpen 15044 (Wet Europese Verkiezingen) en 15045 (Wet Incomptabiliteiten Europees Parlement) zijn de genoemde uitvoeringswetten die de regeling bevatten voor de 25 te verkiezen Nederlandse leden van het Europees Parlement.

De Wet Europese Verkiezingen geeft aan dat de leden van het Europees Parlement zullen worden gekozen voor een periode van vijf jaar door middel van rechtstreekse algemene verkiezingen. Alle kiesgerechtigde Nederlanders, ongeacht waar zij in het gebied van de Gemeenschap wonen, kunnen aan deze verkiezingen meedoen. Dit geldt ook voor de kiesgerechtigde Nederlanders die in Nederlandse openbare dienst werken in een land buiten de lidstaten van de Gemeenschap.

Als vereisten voor het lidmaatschap geeft het wetsontwerp van de Minister van Binnenlandse Zaken een regeling analoog aan die voor het lidmaatschap van de Tweede Kamer. Men moet Nederlander zijn, tenminste 25 jaar oud en niet uitgesloten zijn van het kiesrecht. Nederlanders die in een ander land van de Gemeenschap wonen moeten een verklaring afleggen dat zij niet eveneens in het land van vestiging aan de verkiezingen zullen deelnemen. Uit de Memorie van Toelichting blijkt dat de ingezetenen van Nederland die de nationaliteit van een andere lidstaat hebben (bijv. gastarbeiders) en overigens voldoen aan de vereisten die in Nederland gelden voor het actief kiesrecht, gewoon in Nederland hun stem kunnen uitbrengen.

Dit geldt uitsluitend als het land waarvan zij onderdaan zijn de toekenning van kiesrecht aan niet-ingezetenen heeft uitgesloten. De Europese verkiezingen van 1979 worden

binnen de Gemeenschap overal tegelijkertijd, d.w.z. binnen een periode van 4 dagen (7-10 juni 1979) gehouden. Voor Nederland is de datum donderdag 7 juni het meest geschikt, aldus de bewindslieden in hun Memorie van Toelichting. Andere landen houden de verkiezing op zondag, maar de Nederlandse regering wil tegemoet komen aan het verlangen van een belangrijk deel van de bevolking dat tegen de zondag als dag van stemming principiële bezwaren heeft.

Verder bevat het wetsvoorstel de regeling van kieskringen, stembedistricten en stembureaus benevens de registratie van namen en aanduidingen van politieke groeperingen; de kandidaatstelling; het onderzoeken, verbinden, nummeren en openbaar maken van kandidatenlijsten; het verloop van de stemmen; de bijzondere wijze van stemuitbrenging; de vaststelling van de uitslag van de verkiezing; het begin en het einde van het lidmaatschap, de plaatsvervangende en tenslotte worden de financiële gevolgen geraamd op 16 miljoen gulden.

De onverenigbaarheden

In het tweede wetsontwerp (15045) dat aan de Tweede Kamer is aangeboden zijn bepalingen opgenomen over het verenigen van betrekkingen op nationaal niveau met het lidmaatschap van het Europees Parlement. Geheel conform de regeling van incomptabiliteiten voor de Tweede Kamer zijn onverenigbaar met het lidmaatschap van het Europees Parlement, de ambten van vice-president of lid van de Raad van State, lid of procureur-generaal of advocaat-generaal bij de Hoge Raad, lid van de Algemene Rekenkamer en Commissaris van de Koningin.

Zij die belangstelling hebben voor beide wetsontwerpen kunnen deze bestellen bij de Staatsuitgeverij, Christopher Plantijnstraat in Den Haag, tlf. 070-814511.

Commentaren op beide wetsontwerpen worden gaarne tegemoet gezien door de secretaris van de Werkgroep Staatsrecht en Binnenlands Bestuur, R.Verhagen, Bleulandweg 134 te Gouda.

Marcel Prop.

WIE MÉR

DAN GENNEP?

Misschien hebt u het gezien op die avond van 31 mei: D'66 haalde bij de raadsverkiezingen in Gennepe 17,9% van de stemmen. Omgerekend voor Kamerverkiezingen zou ons dat percentage 27 kamerzetels hebben opgeleverd. Voor Gennepe werd het 3 van de 17 zetels in de raad. De redactie van de Democraat werd er op geattendeerd door Piet Schoonhoven uit Cuyk "tegenover" Gennepe aan de Brabantse kant van de Maas. Piet kon de zón overigens best in de Maas zien schijnen want Cuyk haalde met 9,1% van de 17 raadszetels voor D'66 binnen. Een stijging daar van 5,68% bij de raad.

Het succes van Gennepe schrijft Piet Schoonhoven op rekening van Paul Wessels (bekend van de D'66 t.v. uitzending). Hij is voorzitter van de subregio Noorden van Limburg en in het dagelijks leven leraar te Gennepe.

We laten hem hieronder aan het woord.

"Onze afdeling Mook-Bergen-Gennepe bestaat sinds 1969 en telt 33 leden. Daarvan wonen er 20 in Gennepe die samen de werkgroep Gennepe vormen. Sinds de oprichting hebben we al vier raadsverkiezingen achter de rug, waarvan die van 1972 in verband met gemeentelijke herindeling, met de volgende resultaten:

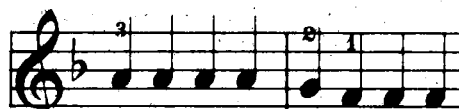
1970	1 van de 11 zetels
1972	2 van de 15 zetels
1974	2 van de 15 (combinatie PPR)
1978	3 van de 17 zetels.

Hoe komen we aan dat resultaat?

We hebben begrepen dat de macht zit waar de informatie zit.

De campagne was erop gericht de kiezer te vertellen wat we allemaal gedaan hebben. En we hebben natuurlijk wat gedaan. Zelf nota's schrijven en de gemeente dwingen daar aandacht aan te besteden. Dat werkt en levert publiciteit op.

Als stunt hebben we 2300 kroppen sla uitgedeeld. Huis aan huis. Met een visitekaartje: Voor een frisse aanpak, ...". Resultaat: 17.9 %

RADIO & TV

RADIO-UITZENDINGEN

HILVERSUM I 18.19 - 18.29 uur

vrijdag 15 september 1978

vrijdag 29 september 1978

vrijdag 13 oktober 1978

enz. om de 14 dagen.

TELEVISIE-UITZENDINGEN

NEDERLAND I 19.50 - 20.00 uur

woensdag 8 november 1978

woensdag 17 januari 1979

woensdag 28 maart 1979

woensdag 6 juni 1979

Op 31 mei 1978 ging Nederland weer naar de stembus. De 3de achtereenvolgende maal had D'66 succes. De winst is zelfs gestegen, dus D'66 is niet meer weg te denken:

25 mei 1977: 5,4% - 8 kamerzetels
29 maart 1978: 5,2% - 31 statenzetels
31 mei 1978: 5,7% - 222 raadszetels.

In 169 van de 831 gemeenten heeft D'66 met een eigen lijst aan de gemeenteraadsverkiezingen deelgenomen. Bovendien kwam D'66 in 44 gemeenten met een gecombineerde lijst uit. Per provincie verschilde de deelname sterk. Utrecht spande weer de kroon, want daar werd in 26 van de 48 gemeenten meegedaan. Ook Noord-Holland, Zuid-Holland en Overijssel overschreden het landelijk percentage van 25,6 deelnemende D'66-lijsten.

In tabel 1 is per provincie weergegeven in hoeveel gemeenten op D'66 kon worden gestemd. De resultaten zijn zeker fraai te noemen, want in 144 gemeenteraden is D'66 weer met een eigen fractie vertegenwoordigd. Gezamenlijk gaat D'66 in deze gemeenten 222 raadszetels bezetten.

In 25 gemeenten viste D'66 achter het net, soms werd een zetel zelfs met een of enkele stemmen gemist.

In het algemeen kan echter worden gezegd dat de kansen goed berekend waren. De afdelingen en (sub)regio's lijken hun beslissingen over deelname weloverwogen te hebben genomen. In ruim 85% boekte D'66 immers resultaat. Niet bekend is uiteraard in hoeveel gemeenten waar wij niet deelnamen wel kansen aanwezig waren.

In Utrecht werd in ruim 94% van de gemeenten succes behaald. Daar bemachtigden wij ook het hoogste percentage zetels (8,3) van het aantal te verkrijgen plaatsen.

D'66 WEER IN 144 GEMEENTERADEN MET EEN EIGEN FRACTIE PRESENT

Ook in Groningen, waar slechts 5 gemeenten een eigen D'66-lijst kenden, werd 8,1% van de raadszetels behaald. Ook in de Zuidelijke IJsselmeerpolders had onze deelname succes.

In Zeeland, Friesland, Drenthe, Limburg en Noord-Brabant bleef het resultaat van onze deelname achter bij het landelijk resultaat.

In tabel 2 zijn de resultaten van deelname met D'66-lijsten weergegeven. Hieruit blijkt tevens dat Zuid-Holland, Noord-Holland en Utrecht de meeste raadszetels verkregen.

In Zuid-Holland worden zelfs 69 D'66-leden op 1 september a.s. raadslid.

Van de 222 gekozen raadsleden zal echter het merendeel (85) als eenmansfractie moeten opereren. In 41 gemeenten gaan 2 D'66-ers het samen doen, terwijl 17 gemeenten een D'66-fractie van 3 leden zullen tellen.

In Capellea/d IJssel verschijnt zelfs een fractie van 4 leden.

Wanneer wij de percentages behaalde stemmen gaan vergelijken, zien wij grote verschillen. Gennep blijkt met 17,9% de absolute winnaar, op enige afstand gevolgd door Muiden met 14,2% en Capelle a/d IJssel met 14,1%.

In 20 gemeenten werd 10% of meer van de uitgebrachte stemmen in de wacht gesleept. In tabel 3 is deze top-twintig weergegeven. Ter vergelijking zijn hierin ook de percentages van de Staten-verkiezingen weerge-

geven. Hieruit blijkt, dat in al deze gemeenten een redelijk tot forse winst is geboekt. Dit is overigens niet alleen in deze 20 gemeenten het geval, ook in vele andere plaatsen is goede winst gemaakt.

Het is helaas onmogelijk alle uitslagen in deze tabellen op te nemen. Het is echter gevaarlijk de resultaten van 31 mei jl. alleen te vergelijken met uitslagen van de verkiezingen voor de Provinciale Staten. Vooral bij deze top-scorers blijkt de vraag of D'66 in de zittende raad vertegenwoordigd is, zeker relevant. In 8 van deze 20 gemeenten was dit namelijk het geval. Kennelijk zijn de zittende fracties en de afdelingen voor hun zwoegen beloofd.

Dat het niet altijd lukt om een plaatselijke aanhang vast te houden of te vermeerderen is gebleken in enkele gemeenten, waar D'66 bij de raadsverkiezingen van 1974 en/of de statenverkiezingen hogere percentages behaalde dan op 31 mei jl. Opvallend lager scoorden 's-Hertogebosch, Oss, Cuyk - St. Agatha, Monnickendam, Purmerend, Nieuwegein, Oldenzaal en Weststellingwerf. Zoals uit tabel 2 blijkt is het in 25 gemeenten niet gelukt om een zetel te bemachtigen. De aldaar behaalde percentages wettigen de vraag of deelname aan de verkiezingen wel verstandig is geweest.

In 21 gemeenten werd een percentage van 4 of minder behaald. In 5 gemeenten werd zelfs lager dan 3% gescoord. Uitschieters vormden Hellen-doorn met 1,6% en Weert met 1,9%. In enkele grotere gemeenten werd ondanks een laag percentage toch nog een zetel behaald. Dit lukte in Maastricht (2,9), Emmen (3,2), Roosendaal (3,2), Smallingerland (3,5),

TABEL 1 - DEELNAME AAN DE GEMEENTERAADSVERKIEZINGEN 1978

Volg-nr.	Provincie (regio)	Aantal gemeenten	Gemeenten met een D'66 lijst		Gemeenten met een gecombineerde lijst		Gemeenten met al of niet gecombineerde D'66 lijst	
			Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
1	Groningen	51	5	9,8	3	5,8	8	15,6
2	Friesland	44	8	18,2	1	2,3	9	20,5
3	Drenthe	34	7	20,6	-	-	7	20,6
4	Overijssel	47	13	27,6	1	2,1	14	29,8
5	Gelderland	92	17	18,5	4	4,3	21	22,8
6	Utrecht	48	18	37,5	8	16,6	26	54,2
7	Noord-Holland	96	28	29,2	9	9,4	37	38,6
8	Zuid-Holland	151	46	30,5	10	6,6	56	37,1
9	Zeeland	30	4	13,3	-	-	4	13,3
10	Noord-Brabant	131	17	12,9	6	4,6	23	17,6
11	Limburg	104	4	3,8	2	1,9	6	5,8
12	Z. IJsselmeer-polders	3	2	66,6	-	-	2	66,6
	Totaal	831	169	20,3	44	5,3	213	25,6

TABEL 2 - RESULTATEN VAN DEELNAME MET D'66-LIJSTEN

Volg-nr.	Provincie (regio)	Aantal D'66-lijsten	Aantal D'66-fracties	% resultaat	Totaal aantal raadszetels	Aantal D'66-zetels	% D'66-zetels
1	Zuid-Holland	46	42	91,3	1012	69	6,8
2	Noord-Holland	28	25	89,3	636	44	6,9
3	Utrecht	18	17	94,4	360	30	8,3
4	Gelderland	17	15	88,2	399	20	5,0
5	Noord-Brabant	17	14	82,4	443	17	3,8
6	Overijssel	13	9	69,2	301	13	4,3
7	Friesland	8	6	75,0	180	6	3,3
8	Drenthe	7	5	71,4	137	5	3,6
9	Groningen	5	4	80,0	99	8	8,1
10	Zeeland	4	3	75,0	96	3	3,1
11	Limburg	4	2	50,0	104	4	3,8
12	Zd. IJsselmeer-polders	2	2	100,0	42	3	7,1
		169	144	85,2	3809	222	5,8

Oosterhout (3,5), Ede (3,6), Helmond (3,8) en Tilburg (3,8).

In 44 gemeenten nam D'66 niet deel met een eigen lijst, maar vormde met andere partijen een combinatie. In enkele gevallen betrof dit een combinatie met een plaatselijke partij, zodat nauwelijks vergelijking mogelijk is. Waar een combinatie met landelijke partijen werd gevormd, wijst een vergelijking met

de statenverkiezingen in de meeste gevallen op verlies.

De vraag lijkt mij gewettigd of onafhankelijke deelname in die gevallen niet verstandiger was geweest.

Enkele voorbeelden hiervan zijn:

Rheden 13 zetels tegen 15 in 1974
 Heiloo 4 zetels tegen 5 in 1974
 Hilversum 15 zetels tegen 16 in 1974
 Warmond 3 zetels tegen 4 in 1974.

Voortzetting van bestaande combinaties heeft in een aantal gevallen gelijk of hoger resultaat tot gevolg gehad. Zetelwinst werd ondermeer geboekt in Nootdorp, Hoogezand-Sappemeer, Lochem, Huissen, Leusden, Blaricum, Huizen, Nuenen, Heeze en Goirle. Toch werden ook in het merendeel van deze gemeenten de gezamenlijke percentages van statenverkiezingen niet geëvenaard.

Hiermede heb ik enig cijfermateriaal over de verkiezingsuitslagen voor D'66 verstrekt. Hoewel het niet verantwoord is om uit een globale analyse gedetailleerde conclusies te trekken, wil ik toch met enige voorzichtige gevolgtrekkingen besluiten.

Allereerst lijkt mij de beslissing om niet in alle gemeenten deel te nemen juist te zijn geweest. Het is immers nu ook in 25 gemeenten niet gelukt een zetel te verkrijgen. In bijna alle gemeenten, waar D'66 met een eigen lijst heeft deelgenomen, is winst geboekt. Onze zelfstandigheid heeft de kiezer kennelijk gewaardeerd.

Tenslotte zijn er duidelijk aanwijzingen dat hard werken in en buiten de raad vruchten afwerpt. Laten wij dit vooral onthouden en zorgen, dat D'66 in 1982 in meer gemeenteraden en sterker vertegenwoordigd wordt.

Frans Rogier,
 vice-voorzitter organisatie.

TABEL 3 - GEMEENTEN MET HOOG PERCENTAGE D'66-STEMMERS

Volg-nr.	Gemeenten	Raad %	Staten %	Vershil
1	Gennep	17,9	6,6	+ 11,3
2	Muiden	14,2	12,6	+ 1,6
3	Capelle a/d IJssel	14,1	9,3	+ 4,8
4	Schelluinen	13,3	10,4	+ 2,9
5	Haren	13,0	9,5	+ 3,5
6	Diemen	13,0	10,8	+ 2,2
7	Loosdrecht	12,4	9,4	+ 3,0
8	Landsmeer	12,0	10,9	+ 1,1
9	Maarn	11,9	9,7	+ 2,2
10	Hoevelaken	11,6	8,5	+ 3,1
11	De Bilt	11,6	9,6	+ 2,0
12	Breukelen	11,3	7,7	+ 3,6
13	Maartensdijk	11,3	8,2	+ 3,1
14	Benthuizen	11,3	8,0	+ 3,3
15	Weesp	11,1	9,3	+ 1,8
16	Zoetermeer	10,8	9,6	+ 1,2
17	Spijkenisse	10,4	7,5	+ 2,9
18	Amstelveen	10,3	9,7	+ 0,6
19	Papendrecht	10,1	7,0	+ 3,1
20	Soest	10,0	7,5	+ 2,5

D'66 EN DE HERDENKING VAN DE UNIE VAN UTRECHT

Op vrijdag 27 april en zaterdag 28 april 1979 wordt in Utrecht in het Muziekcentrum en het Jaarbeurscongrescentrum de manifestatie

"DEMOCRATIE '79"

gehouden.

Deze is opgebouwd uit een congres over de vele onderwerpen die verband houden met democratie en democratisering, uit een informatie markt en culturele activiteiten die betrekking hebben op dit onderwerp. Aan de manifestatie zullen zo'n 2000 mensen deelnemen.

Als we terugdenken aan de definitie die W.A. Bongers in 1934 gaf van democratie: "Een bestuursvorm van een kollektiviteit met zelfbestuur, waaraan een groot deel van haar leden deelneemt, hetzij direkt, hetzij indirect, waarbij geestelijke vrijheid en gelijkheid voor de wet gewaarborgd zijn en waarbij de leden van haar geest doordrongen zijn", dan weet ieder van ons dat er nog veel, zeer veel te verbeteren valt aan onze "democratie". Daarvoor hoeven we maar een paar willekeurige grepen te doen uit de geschiedenis, een paar willekeurige namen te noemen in een willekeurige volgorde: Robert Michels: Democratie en organisatie, over knelpunten in de (partij)democratie; Bram de Swaan: Een boterham met tevredenheid, over democratische werkverdeling; de studentenopstanden in '68; de moeilijkheden met ondernemingsraden; de noodzaak van werk- en actiegroepen. Ieder van ons kan hier best een hele waslijst opschrijven. Daarom is het dan ook een goede zaak dat aan het verschijnsel Democratie, wat is het en hoe werkt het, een congres wordt gewijd.

Hoe is het congres opgebouwd:

plenair gedeelte:

- een viertal korte inleidingen met als titels:
  - Democratie en gezindheid
  - Democratie 1579-1979, een historisch overzicht
  - Democratie in Nederland anno '79
  - Democratie en belangenbehartiging

In de middag worden de deelnemers in de gelegenheid gesteld zich te verspreiden over een groot aantal sectiebijeenkomsten. In elke sectiebijeenkomst zal de betekenis, de mate en het ontwikkelingsstadium van democratie en democratisering van een afzonderlijk levensterrein of maatschappelijk gebied aan de orde komen. De verschillende sectie-onderwerpen zijn:

- medezeggenschap in het bestuur van de onderneming
  - de beslissingen op de werkplaats
  - democratisering van beslissingen over de produktie van (konsumptie-)goederen en over investeringen
  - ruimtelijke ordening als voorbeeld van het inspraakwezen; inspraak en invloed
  - de beslissingen over het bouwen en wonen
  - de beslissingen m.b.t. het leefmilieu
  - welzijn "van onderaf"; democratisering van het partikulier initiatief
  - democratisering van de zorg voor de volksgezondheid, enz. (artsen, ziekenhuizen, inrichtingen, bejaardentehuizen, etc.)
  - het onderwijs, voor zover het de besluitvorming in het onderwijs betreft
  - democratisering van de massakommunikatie
  - cultuur, betrokkenheid en beleving
  - vorming tot democraat: de rol van het gezin (psychologische, sociologische en pedagogische aspecten)
  - vorming tot democraat: de rol van de school (eventuele overige vormgeving)
  - vrijheidsrechten en democratie
  - democratisering van het geloven: de kerk als democratisch instituut en als hoedster van de democratie
  - democratisering van de rechtspraak
  - politieke democratie: directe zeggenschap of vertegenwoordiging
  - democratie ad hoc?
- Over democratie en actiegroepen e.d.
- a. de noodzaak van bestaan en optreden van actiegroepen
  - b. de representativiteit van actiegroepen
- minderheden en democratie
  - partijdemocratie en haar externe werking
  - democratisering van het leger
  - de provincie vanaf de dichterbij
  - de gemeente - binnengemeentelijke decentralisatie in grote gemeenten
  - decentralisatie van bestuur in kleine gemeenten met het oog op behoud van de eigenheid van de kleine kernen
  - ambtenaar en democratie
  - democratie en schijndemocratie in de internationale verhoudingen.

Bijzonder aan bijna elke van de sectiebijeenkomsten is, dat ze kort worden ingeleid door iemand die zich theoretisch in het sectie-onderwerp heeft verdiept en iemand, die praktijkervaringen heeft opgedaan.

Het ligt in de bedoeling, dat de deelnemers zoveel als mogelijk naar hun voorkeur, ingedeeld worden in één van de sectiebijeenkomsten.

De inleiders voor dit congres zijn in principe niet geselecteerd op politieke kleur maar op democratische gezindheid en ervaring. D'66 zal een viertal inleiders voor dit congres leveren.

Wat kunnen wij thans bijdragen?

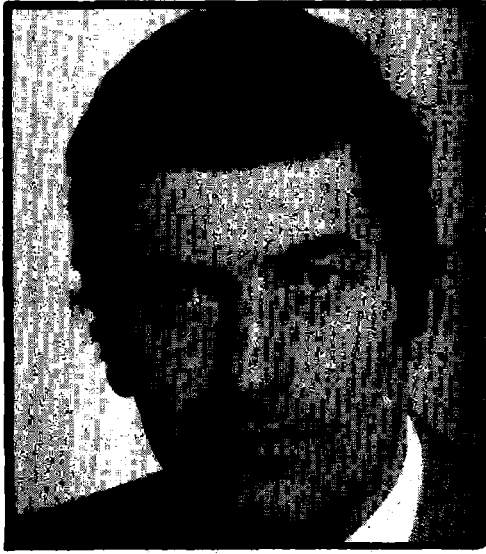
Over de onderwerpen die hier genoemd zijn kunnen zich kleine groepen gaan buigen en een zo goed mogelijk standpunt formuleren. Vanaf oktober 1978 komen de teksten van de inleiders gereed: een gezamenlijk produkt van de inleiders theorie en praktijk. Deze kunnen bij de discussie in eigen groep gebruikt worden. De groep dient vóór maart 1979 een verslag van haar activiteiten te maken en op te zenden aan de congresleiding. De inleiders kunnen dan op het congres weer reageren op de gemaakte op- en aanmerkingen. De groep kan 1 of meer mensen naar het congres afvaardigen. Zo kunnen veel meer dan voornoemde 2000 mensen een bijdrage leveren.

Wie organiseert dit congres?

Democratie '79 wordt georganiseerd in het kader van de herdenking van de Unie van Utrecht. De Unie van Utrecht is gesloten in 1579 en kan worden beschouwd als de grondslag van de Nederlandse Staat. In het voorjaar van 1979 wordt het 400-jarig bestaan van de Unie van Utrecht nog met de volgende andere manifestaties gevierd: een plechtige herdenking in de Domkerk, een nationale tentoonstelling in het Centraal Museum te Utrecht, een internationaal historisch congres, allerlei culturele manifestaties, uitgifte van een herdenkingspostzegel en een speciale rijksdaalder. Het congres "Democratie '79" wordt georganiseerd door een werkgroep onder leiding van de politicoloog dr. J. van Putten. Verder hebben zitting in deze werkgroep vertegenwoordigers uit maatschappelijke bewegingen, vrouwenorganisaties, wetenschappelijke bureaus van politieke partijen, universiteiten en de gemeente Utrecht. Het congres staat onder patronaat van H.J.L. Vonhoff, burgemeester van Utrecht. Ondergetekende vertegenwoordigt de SWB D'66.

Wilt U iets meer weten bel dan even met Uw SWB (070-453271).

Ruud Stam.

GAST rubriek

door drs. ruud lubbers

Schrijven in deze gastrubriek kort na succesvolle verkiezingen zowel voor D'66 als voor het CDA heeft het voordeel dat geen krokodillentranen geplengd hoeven te worden, noch complimenten uitgedeeld. Wij hebben het beiden goed gedaan.

Nu er na de Statenverkiezingen ook nog succesvolle Gemeenteraadsverkiezingen gevolgd zijn, gaat een nieuwe fase in van inzet over een breed front met veel nieuwe mensen, nu ook in de gemeenteraden. Deze zinsede kan ik vrijwel simultaan voor D'66 en het CDA neerschrijven.

Als ik nadenk over de politieke plaats en inhoud van D'66 moet ik mij erop betrappen dat een langdurige politieke samenwerking van D'66, nu ook weer in de oppositie, met de PvdA (of mag ik dat niet zo zeggen?) bij mij toch niet het beeld weg kan drukken van een constructief soort van liberalisme. Met deze wijze van kenmerken loop ik wellicht het gevaar de VVD tekort te doen, die deze kwalificatie evenzeer voor zich kan opeisen. Maar toch kan ik mij niet aan de indruk onttrekken dat de VVD in haar polaire verhouding t.o.v. de PvdA er niet aan ontkomt goeddeels geïdentificeerd te worden met de verdedigers van de vrije ondernemingsgewijze produktie tout court; evenzo als de PvdA als de bedreiger of overwinnaar daarvan gezien wordt. Te grove simplificaties wellicht waar PvdA en VVD zich over kunnen beklagen. Dat beklag is echter ten onrechte voor zover zij van tijd tot tijd in goede Wiegel-resp. Den Uyl-stijl duidelijk maken dat afschaffing resp. behoud van die gemistificeerde vrije ondernemingsgewijze produktie het begin of het einde van al het kwade is.

D'66 is een andere koers ingeslagen. Het heeft een duidelijk ander profiel. Het is hier niet de plaats uitgebreid uiteen te gaan zetten hoe de partijen waaruit het CDA gevormd is al reeds veel eerder in het sociaal-economische een eigensoortige weg zijn gegaan, waarmee zij getracht hebben inderdaad antithetische tegenstellingen tussen socialisme en kapitalisme in een werkbaar maatschappelijk model zoveel mogelijk op te heffen.

Het is hier wel de plaats over D'66 te spreken dat - de naam zal het blijven zeggen - ontstaan is in de zestiger jaren. Naar mijn wijze van zien is D'66 toen met name ontstaan als antwoord op de verkrampingsverschijnselen die de moderne welvaartsstaat toen steeds duidelijker liet zien. Bij een enorm toenemende mondigheid en ontwikkeling van de bevolking ging het met name om het karakter van de welvaart en de wijze van functioneren van de democratie in een welvaartsstaat. Bewust ging men nieuwe wegen zoeken, weg uit de beklemming van een te amorfe welvaartsontwikkeling en te weinig levende structuren van de democratie. Waar ikzelf vanaf het midden van de zestiger jaren met als voorlopig eindpunt de nota over de selectieve groei zoveel heb mogen denken en werken aan de wijze waarop wij het karakter van onze welvaart en de wisselwerking daarvan met mens en natuur kunnen verbeteren, heb ik van nabij vast kunnen stellen hoezeer ideeën van D'66-ers en van D'66 als partij op deze terreinen belangrijke bijdragen hebben geleverd. Diezelfde instelling tegelijk synthetisch en vooruitstrevend te denken vind ik ook bij de houding die D'66 tegen-

over de functie van de techniek in onze samenleving inneemt.

Kom ik nader te denken over de signatuur van D'66 dan moet ik de hierboven gebruikte typering van constructieve liberalen wellicht aanvullen met het begrip personalisme. Personalisme gaat uiteraard als geestesstroming terug op het begrip persoon. Volgens de klassieke definitie van Boethius is "de persoon de individuele zelfstandigheid van een redelijke natuur". De klankkleur in deze woorden opgesloten stemt wonderwel overeen met de wijze waarop vele D'66-ers zich presenteren. Ik wil overigens verder gaan en inschatten dat ook in haar politiek beleid D'66 bereid is vrij ver te gaan met het mikken op en activeren van de ontplooiingsmogelijkheden van individuen; dan wel graag zo dat het niet ten gerieve is van een nieuw tijdvak van verburgelijking, maar wel om de samenleving vanuit kleine verbanden creatief levend en humaan te houden.

De begrippen redelijkheid en tolerantie worden in samenhang met pragmatisme zo vaak in verband met D'66 gebruikt dat het mij gebiedt tevens vast te stellen dat politieke partijen ook behoefte hebben aan enkele harde programmatische kernen. Dat geldt voor PvdA, VVD en CDA ieder op hun eigen wijze. Dat moet natuurlijk ook voor D'66 gelden. Met zijn duidelijk humanistische inslag lijkt hier inderdaad een probleem te liggen. Als ik nadenk over "harde punten" bij D'66 dan moet ik bekennen dat ik daarbij met name stuit op een harde pit van "anticonfessioneel denken". Zo in de zin van "maatschappelijke stagnatie is daaraan te wijten en in de mate waarin we dat overwinnen is er veel te oogsten."

Dat is jammer, temeer waar politiek gesproken er in de christendemocratische partijen, nu samenwerkend in het CDA, zo duidelijk een doorbraak tot stand is gekomen, gericht op doorbreken van maatschappelijke impasses en de nadelen van de amorfe welvaartsstaat, waarover ik hierboven sprak. In die zin kun je eerst van een doorbraak spreken.

Tenslotte in dit verband nog een vrijmoedige bespiegeling van een christendemocraat. Politici zijn niet alleen bezig de democratie te laten functioneren in die zin dat de opvattingen van het volk in het bestuur tot uitdrukking komen, maar zij zijn evenzeer bezig de wetten en onvermijdelijkheden van het bestuur terug te vertalen naar de samenleving; en dat moet gebeuren in de taal die in de onderscheiden delen van de samenleving verstaan wordt. Die tolerantie zal ons over en weer moeten kenmerken.

Gerrit Mik (56),

- geboren in 1922 in Wildervank,
- Christelijke HBS in Stadskanaal,
- Medicijnen in Groningen,
- specialisatie in neurologie en psychiatrie,
- promoveerde in 1965 in Groningen tot doctor in de geneeskunde op een proefschrift over onaangepaste pubers,
- is lector jeugdpsychiatrie aan de Rijksuniversiteit in Groningen,
- is sinds 1966 lid van de partij en vervulde daarin allerlei functies,
- vindt dat het water in de Groninger veenkolonieën afschuwelijk stinkt.

Gedeputeerde of niet

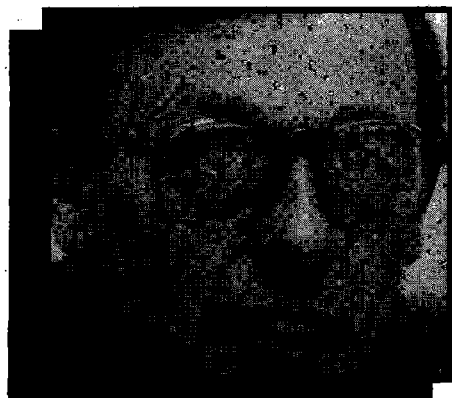
Op het moment waarop wij dit schrijven is nog allerminst zeker hoe Gerrit Mik de komende vier jaren zal doorbrengen: of als lid van Gedeputeerde Staten van de provincie Groningen, speciaal belast met de portefeuille van Volksgezondheid, Milieuzaken en Energiebeleid, of als voorzitter van de D'66-fractie in de Staten van Groningen. Dat zult u in de krant moeten lezen. Eén ding is zeker: Gerrit Mik blijft zichzelf.

Gerrit Mik kan in weinig woorden een beeld van zichzelf geven.

Geboren in 1922 in een Gronings Veenkoloniedorp. Zoon van een kleine middenstander. Opgegroeid in de crisistijd. Vader CHU-lid, in de gemeenteraad en zelfs wethouder van Wildervank. Maar dat kwam later pas. Door bemiddeling van hoofdonderwijzer en predikant naar de Christelijke HBS in Stadskanaal. Elke dag fietsen, 16 km heen en 16 km terug. Maar dat zijn de feitelijkheden. Daarachter liggen de aanpassingsmoeilijkheden aan telkens nieuwe werelden. Het gevoel dat je 'toegelaten' wordt, maar er eigenlijk niet bij hoort. De zelfgemaakte flanellen hemden die zijn moeder hem te dragen geeft, waar hij zich op school voor schaamt. En thuis het idee dat je bevoorrecht bent, dat de anderen werken om jou te laten studeren. 'Die hele sfeer waarin ik ben opgegroeid tekent alles voor mijn persoonlijke betrokkenheid bij sociale omstandigheden. Je krijgt onmiddellijk weer die herkenning die ik nooit ben kwijtgeraakt. Ook nu in mijn werk voor studenten die zich aan het universitair milieu moeten aanpassen.

'Een belevenis was voor mij een "rooie" optocht vlak na de oorlog van de jonge Partij van de Arbeid, waarbij ik predikanten en heren samen zag optrekken met arbeiders in manchester broek.'

PORTRET

van een partijganger

DE DEMOCRAAT IN GESPREK MET GERRIT MIK

Een hele elementaire ervaring voor mij is ook dat als ik ergens vandaan op de wereld terugkom in de Groninger veenkolonie, dan vind ik dat daar ontzettend kaal is en ik vind dat het er stinkt...

Van verder studeren na de HBS was geen sprake. Ik kon geen beurs krijgen om te studeren, en ook geen werk om mijn studie te betalen. Tenslotte kreeg ik dan een baan op een machinefabriek voor f.15,- per maand. Daarbij het gevoel hebben dat je het toch nog beter hebt dan de anderen, maakt het alleen maar hopelozender voor jezelf.

Op 1 april 1940 werd ik aangesteld als reserve lokale kracht bij de PTT in Stadskanaal. Je moet je dat voorstellen: f.25,- in de maand, rijksbetrekking, met pensioen. Dat vonden mijn ouders geweldig. Een hele verandering in mijn bestaan. Loketdienst, nachtdienst, telegrafisten-diploma. Later overplaatsing naar Veendam, maar intussen was de oorlog uitgebroken.

In plaats van allerlei tarieven uit zijn hoofd te leren, ging Mik zich voorbereiden op het staatsexamen Gymnasium en Latijn en Grieks leren. Met het idee om een wat hogere functie bij de PTT te kunnen krijgen. 'Maar in mijn achterhoofd' zegt Mik, 'speelde ook de gedachte aan een universitaire studie, al durfde ik bij mijn ouders alleen nog maar theologie als mogelijkheid te noemen. Dit soort streven naar verbetering op de maatschappelijke ladder was alleen maar legitiem als het in

's Heren dienst gebeurde.

In 1943 moest Mik onderduiken. Over deze periode van dreiging en verraad praat hij liever niet, al laat hij merken dat die van grote betekenis is geweest.

Eindelijk studeren

In 1945 kreeg de ambtenaar/verzetsman/onderduiker Mik plotseling een achterstallig salaris van een paar duizend gulden. Dat werd het begin van een universitaire studie. Hij ging medicijnen doen en studeerde in vijf jaar af, waarbij aangetekend wordt dat hij gedurende het eerste jaar dagelijks op en neer reed van Wildervank naar Groningen - 60 km per dag - op een fiets met houten banden. 'Ook later als treinstudent heb ik weinig deelgenomen aan het studentenleven, tot de co-assistententijd, toen moest ik wel. Ik had toen intussen ook een Rijksstudietoelage. Maar al ging het toen financieel allemaal wat beter, de aanpassingsmoeilijkheden bleven, ook daar. Je moet rekenen, ik was toen intussen al een jaar of zeven van de middelbare school af en er was van alles gebeurd... Het kunnen denken in abstracties, het woordgebruik, het hanteren van filosofische begrippen, ik had er moeite mee. Ik voelde me er ook vaak buiten staan. Dat heeft me getekend om later de krachten te bundelen die "er buiten staan". Afgestudeerd en geen geld om een praktijk te kopen, dat betekende assistentschap. Op de afdelingen psychiatrie en neurologie had ik het

'Het is merkwaardig dat kinderen van Democraten zo gemakkelijk lid worden van D'66. Het lijkt wel of het protest van de puberteit zich daarin niet manifesteert. Daar moet een verklaring voor zijn. Misschien wil iemand eens wat onderzoek doen.'

heel plezierig gehad, en dat bracht mij - samen met zielzorgerlijke trekken - er toe om mij daarin te specialiseren. Aanvankelijk ben ik toen ook nog theologie gaan studeren, maar gezien mijn gewijzigde levensbeschouwelijke inzichten ben ik daar mee gestopt, en afgestudeerd als zenuwarts.

D'66 avant la lettre

Door een radiouitzending werd ik geconfronteerd met de problematiek van Zuid-Oost-Drenthe. Ik heb van 1954 tot 1958 als sociaal-psychiater in Emmen gewerkt en ben intensief betrokken geraakt bij de problemen van mensen die werkloos zijn, mensen die geselecteerd worden voor bepaalde industrieën met een positief imago,

Cryptisch kort

Over de Grondslagen D'66

'Democratie als methode. Openheid. De mens bevrijden van zijn structuren, dat heb ik al meer gezegd vandaag. En dan komen we weer bij die gevoelssfeer.'

Over Toxopeus

'Lang mee samengewerkt, intelligent, flexibel, verbaal begaafd, wederzijds wantrouwen, uitlopend op goede coöperatie.'

Over Jan Terlouw

'Moet ik nog iets zeggen? Een man die zijn nek uitstak en mij motiveerde dat ook te doen. Een man waarmee ik me uitermate verbonden voel, en waarmee ik te doen heb omdat zoveel in onze partij aan hem is opgehangen. Dat moet hem wel belasten. De verkiezingen zullen hem wat dat betreft toch wat rust geven. Die gun ik hem van harte.'

Over de werkgelegenheid

'Ik heb het er héél moeilijk mee. Ook met de visie van de partij daarop. Het is prachtig hoor: innovatie, deeltaken-arbeid, ik ben het daar wel mee eens. Maar als ik mij identificeer met de schoolverlaters in Oost-Groningen en met de 40- en 50-jarige WAO'ers, dan geeft mij dat frictie-gevoelens, daar weet ik geen raad mee. Ik weet dat we als D'66 op de juiste lijn zitten op de lange termijn, met mijn verstand ben ik het er mee eens, maar vanuit mijn werk en mijn verleden emotioneert die zaak mij enorm. Moeilijk.'

mensen die uitgeselecteerd worden omdat ze niet intelligent genoeg zijn, ik had het allemaal al meegeemaakt.

Daarnaast kwam ik daar in Emmen in een tintelende leefgemeenschap, waar allerlei jonge mensen bij betrokken waren. Het was een beetje D'66 avant la lettre. Ik noem zo maar een aantal dingen op waarvan ik me herinner dat wij er mee bezig waren: inrichting van gebieden, planologie, stedenbouw, wijkprocessen, inrichten van wijken. Op dat terrein leefden daar toen al de meest vooruitstrevende gedachten. En ik werd daarbij betrokken omdat ik een stel vrienden had die zich daarmee bemoeiden. Maar toch ook omdat heel Emmen toen in een stroomversnelling kwam, waar de burgemeester ons allemaal bij betrok. Als jong psychiater werd ik gevraagd om curator te worden van het Gemeentelijk Lyceum. Naar mijn idee kon je

dat toen alleen worden als je hoogleraar was of een hoge functie bekleedde in de rechterlijke macht... Toen zat u dus midden in de politiek?

'Neen, die activiteit betekende toen voor mij geen politiek bedrijven. Politiek was: stemmen op de Partij van de Arbeid. Dat deed ik. Van harte. Dat strookte ook met de dingen die wij in Emmen deden. En dat werd de grote stress later in Groningen, waar ik een heel andere Partij van de Arbeid vond met een regentmentaliteit, mensen van gevorderde leeftijd die sleutelposities innamen, behoudend functionerend juist op die terreinen waar ik vond dat de dingen moesten veranderen. Ik ben ook nooit lid geworden van de PvdA, ben daar wel vaak om lastig gevallen, niet alleen door socialistische, maar ook door liberale vrienden, die wonden dat ik moest kiezen.

Omdat ik die sociale uitbouw aan mijn psychiatrisch denken kon geven, werd ik door de inmiddels overleden hoogleraar Baan gevraagd hoofd te worden van de polikliniek voor de volwassenenpsychiatrie. Ik heb dat een aantal jaren gedaan, aanvankelijk nog met allerlei functies erbij, die ik noem omdat ze mijn politiek denken wel bepaald hebben. Behalve een half-time particuliere praktijk had ik een consultantschap van een school voor kinderen met leer- en opvoedingsmoeilijkheden, was participant aan een MOB in Assen, was oprichter van een bureau voor levens- en gezinsmoeilijkheden, deed spreekuur sexologie voor de NVSH... dat speelde allemaal in die zestiger jaren, en er was voor politiek dus eigenlijk geen tijd. De vrije tijd

ging op aan een gezin met opgroeiende kinderen en 's morgens van 5 tot 8 schreef ik aan mijn proefschrift.

Omgeturnd

Na mijn promotie werd ik door de hoogleraar kinderpsychiatrie gevraagd chef de clinique te worden van een behandelingskliniek voor onaangepaste kinderen.

Door mijn werk, mijn proefschrift en een aantal publikaties over de "nozemproblematiek" werd ik al snel geïdentificeerd als iemand die "verstand heeft van jongeren". Ik werd uitgenodigd om te spreken op een wereldcongres en dan ben je meteen getekend als deskundige. Gelukkig hield ik mijn contacten met jongeren en het is in dit verband wel aardig om te vermelden dat wij in Groningen, nog voor in het westen de JAC's van start gingen, op de Grote Markt een pandje hadden gehuurd, waar ik als eerste alternatieve hulpverlener een inlooppreekuur had.

Door al dat werk ben ik - en ik niet alleen, maar is mijn hele gezin enorm veranderd, echt omgeturnd. Dat maakte dat ik mij politiek helemaal nergens meer thuisvoelde. En midden in die periode kwam als een godsgeschenk D'66. Daar heb ik me ruggelings ingestort. Voorzitter van de afdeling Groningen, van de regio Groningen en in '70 lid van de Staten van Gronin-

Ter opluistering van de verkiezingscampagnes liet Groningen een ballonnetje op. Een van de ballonnen kwam terecht in de D.D.R. (Deutsche Demokratische Republik). Schreven de vinders een briefje, waarin ze vroegen wat D'66 betekende .....

gen, samen met Laurens Jan Brinkhorst. De openbaarheid van bestuur, milieuzaken - speciaal hier in Groningen met de Smeerpijp - welzijnszaken, net als elders ook hier D'66-items. Later, toen Laurens Jan lid werd van de Commissie Van Rijckevorsel, kwam Jan Fokko Jansen hem vervangen.

Toen in 1972 tussentijds een nieuw lid van het college moest worden gekozen, waren wij niet zo opgetogen over de kandidaat, die zonder overleg door de PvdA naar voren werd geschoven. Ik ben toen met steun van CDA en VVD gekozen tot gedeputeerde en belast met Volksgezondheid en een stuk van Milieuzaken.

Door het dal

Het werd de mooiste tijd van mijn leven, maar in 1974 was het voorbij. Nog erger dan het verlies van raads- en statenzetels vond ik het verdwijnen van de achterban, dat steeds verder tanende enthousiasme. We waren helemaal weg. En het was niet alleen een verdwenen politiek ideaal, het was een persoonlijk ideaal geworden, iets dat het dichtst stond bij mijn eigen ontwikkeling, mijn visie, mijn hele levensgeschiedenis. Zonder het drammerige, het massale en het cen-

'Wij ouderen in de partij, die door het dal zijn gegaan en weer de berg op, wij zullen moeten oppassen met die gemeenschappelijke ervaring niet afzijdig te gaan staan. Jongere Democraten van de laatste jaren moeten ons geen vreemde mensen gaan vinden. Geen sentimenten over de "ouwe hap" alstublieft.'

'D'66 heeft ook een emotionelere achtergrond. De vrienden. Die heb je zo als je overal mensen aantreft die genuanceerd over de dingen denken en bereid zijn naar jouw zienswijze te luisteren.'

traliserende van de Partij van de Arbeid. Met daarnaast een sfeer die mij bijzonder aansprak. Dat relativiserende, nooit dogmatiserende of scherpslijpende, terwijl je toch op je standpunt bleef staan. Dat wat je in D'66 vindt, wat je nu overal weer aantreft in elke afdeling, het was weg. 't Was net of er een familielid overleden was.

Ik ging langzamerhand weer mijn plaats in het universitaire bestel innemen, toen ik van staatssecretaris Jan Glastra van Loon het verzoek kreeg deel te nemen aan het werk van de interdepartementale gemengde werkgroep jeugdwelzijnsbeleid, die, omdat ik er voorzitter van werd, de Commissie Mik werd genoemd. (*)

In het onder politieke druk te vroeg verschenen eindrapport van deze commissie zitten veel D'66-wensen verwerkt. In de eerste regeringsverklaring van de regering Van Agt werd het rapport als uitgangspunt voor jeugdwelzijnsbeleid genoemd voor deze regering. Mik heeft er zo zijn reserves over.

Wederopstanding

'Door mijn contacten in die Commissie Mik met Jan Glastra van Loon, en zijn geweldige inzet in die sombere

GERRIT EN COBY MIK,
JE BLIJFT LACHEN MET ZO'N
VERKIEZINGSUITSLAG.

tijd, begon ik er ook weer in te geloven. Ik werd contactpersoon, had veel gesprekken hier, onder andere met Jan Vis, en zo kwam van het een het ander. Tot in november 1976 het beruchte congres in Utrecht. Ik ging er naar toe en dacht onderweg: hoeveel zullen er zijn? En gelukkig waren er zeer veel, veel meer dan we gedacht hadden. De persoonlijke strijd van Jan Terlouw gaf de doorslag. Als hij zijn nek uitsteekt, dan wij ook.

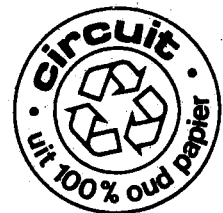
Daarna die golf van enthousiasme door het hele land. Ook hier in Groningen. Die handtekeningenactie! Als ik naga, hoeveel Coby, mijn vrouw daaraan gedaan heeft, dat werd gewoon een levensvervulling voor ons allemaal. Kamerverkiezingen, statenverkiezingen, raadsverkiezingen met enorme successen. En nu valt die hele propagandamachine weer stil. Het zal voor veel mensen een gemis zijn.'

'D'66 betekent iets in je gezin. Ook in het functioneren als gezin, als democratisch instituut. De inspraak van de kinderen, de wijze waarop je de emancipatie hanteert.'

Toch gedeputeerde

Of hij nu gedeputeerde wordt of niet, hij zal binnen de partij altijd de eerste gedeputeerde blijven. Van '72-'74 was hij immers al lid van het college van Gedeputeerde Staten van Groningen. Wat de Democraat betreft doen ze er verstandig aan hem voor een tweede periode te kiezen.

Stijn Verbeek

(*) Lees hierover J. Glastra van Loon Kanalen graven, Baarn 1976.

HET HOOFDBESTUUR

De politieke partijen in de EG en de verkiezingen voor het Europese Parlement.

Begin juni volgend jaar zullen de Europese verkiezingen plaats vinden. Het ziet ernaar uit dat zo'n 50 à 60 partijen uit de negen lidstaten van de EG een kans maken op een afvaardiging in het Parlement. Het zal duidelijk zijn dat het Europees Parlement onmogelijk effectief kan werken als al deze partijen onafhankelijk van elkaar gaan opereren. Dientengevolge hebben een groot aantal partijen al contact met elkaar gezocht en drie federaties opgericht: de Socialistische Federatie, de Europese Liberalen en Democraten (ELD) en de Europese Volkspartij (EVP, christen-democratisch). Over de programmatische punten en de geschiedenis van de twee eerstgenoemde federaties is reeds in een eerdere Democraat een en ander gepubliceerd. In dit artikel zal een overzicht worden gegeven van de partijen die lid zijn van deze federaties en van de partijen die geen lid zijn maar wel een goede kans maken op vertegenwoordigers in het Europees Parlement. Tussen haakjes zal daarbij aangegeven worden op hoeveel afgevaardigden deze partijen ongeveer zullen kunnen rekenen (in sommige landen kan daarin nogal wat speling zitten vanwege het nationale kiesstelsel).

SOCIALISTEN:

België: Socialistische Partij. Sterk voor Europese integratie. (7 of 8)

Denemarken: Sociaal-Democraten. Verdeeld over Europese integratie. (5 of 6)

West-Duitsland: Sociaal Democratische Partij. Voor Europa. Tot nu toe de belangrijkste partij in de federatie. Levert het grootste deel van de financiën en de meeste functionarissen. (ca 35)

Frankrijk: Socialistische Partij. Gematigd kritisch t.o.v. Europa. (20 à 25)

Ierland: Labour partij. Nogal tegen Europese integratie. (1 of 2)

Italië: Socialistische partij. Voor Europa. Niet zo groot vanwege de sterke positie van de communisten. (8 à 10).

Sociaal Democratische Partij. Conservatieve socialist. Evenals bijna alle andere Italiaanse partijen voor Europa. (3 of 4)

Luxemburg: Socialistische Arbeiderspartij. (2)

Nederland: Partij van de Arbeid. (9 of 10)

Verenigd Koninkrijk: Labour partij. Verdeeld over Europa. Voorstanders sterk in het Parlement, tegenstanders in de partijorganisatie. (30 à 50)

Sociaal Democratische en Labour Partij. Noord-Iers. (0 of 1)

ATI met al geven de socialisten ten aanzien van de Europese integratie een zeer verdeeld beeld te zien: zowel sterke voorstanders (vooral in Duitsland en Italië) als tegenstanders (vooral in Engeland). Hun fractie zal de sterkste in het Parlement zijn en 120 à 150 leden tellen (in een Europees Parlement dat 410 leden zal tellen).

EUROPA

PARTIJEN EN VERKIEZINGEN: HERMAN SCHAPER, SECRETARIS BUITENLAND

DE CHRISTEN-DEMOCRATEN:

België: verdeeld in een Vlaamse en Waalse partij. Spelen een belangrijke rol in de EVP: Tindemans is voorzitter. (Tezamen 8 of 9)

West-Duitsland: Christen-Democratische Unie. Nauw verbonden met de CSU van Strauss. (Tezamen ca 38)

Frankrijk: Centrum van Sociaal Democraten. Grote man is Lecanuet. Onlangs met de Republikeinen en Radicaal-Socialisten (voor deze twee zie bij Liberalen) verenigd in de U.D.F. (5 à 10)

Ierland: Fine Gael. Typisch Ierse partij, moeilijk te plaatsen. (5)

Italië: Christen Democratie. (ca 32) Zuid Tiroolse Volks Partij. Duits sprekend. (0 of 1)

Luxemburg: Christelijk Sociale Partij. (2)

Nederland: Christen Democratisch Appel. (10 of 11)

Wat betreft de Europese integratie zal de fractie van de EVP, die dus ongeveer 100 à 110 leden zal gaan tellen, een veel meer verenigd beeld te zien geven dan de socialistische fractie, aangezien alle christen-democraten voorstander van de EG zijn. Het belangrijkste geschilpunt is de houding t.o.v. de socialisten: sommigen (vooral de Duitsers) willen de EVP als het "bastion tegen links" presenteren, anderen (vooral uit Italië en de Benelux) voelen daar niets voor.

LIBERALEN:

België: verdeeld in drie partijen. De Vlaamse heet Partij voor Vooruitgang en Vrijheid. (Tezamen 3 à 5)

Denemarken: Venstre. De naam betekent oorspronkelijk "links". Is dat niet zo sterk meer. (1 à 2)

West-Duitsland: Vrij Democratische Partij. Staat ideologisch in het centrum van de federatie. Zijn ontwikkeling zal van groot belang zijn voor die van de federatie. (5 à 7)

Frankrijk: Republikeinse Partij. De "Giscardiens". Van oorsprong conservatief, schuift de laatste tijd wat naar het midden. Levert de huidige fractievoorzitter van de Liberale groep in het Europees Parlement. (10 à 20)

Radicaal-Socialistische Partij. Grote man is Servan-Schreiber. Samen met Republikeinen en Partij van Lecanuet lid van de U.D.F. (1 tot 3)

Beweging van de Radicaal van Links. In oppositie tegen Giscard; werken samen met Socialisten en Communisten. Hebben hun lidmaatschap van de ELD voorlopig opgeschort. (0 à 2)

Italië: Republikeinse Partij. Klein maar in Italië invloedrijk. Zaten vroeger in het Europees Parlement bij de socialisten. (2 of 3) Liberale Partij. Ouderwetse liberalen. (1 of 2)

Luxemburg: Democratische partij. Grote man is de Luxemburgse premier Gaston Thorn, die ook voorzitter van de federatie is. (1 of 2)

Nederland: VVD. (4 of 5)

Verenigd Koninkrijk: Liberale Partij. Op het moment de sterkste partij in de federatie, maar zal in het Europees Parlement niet voorkomen, vanwege het Engelse kiesstelsel.

Evenals bij de christen-democraten is bij de Europese Liberalen en Democraten niet de Europese integratie het grote strijdpunt, maar de vraag van de relatie tot de socialisten. De fractie in het parlement zal de zwakste van de drie zijn en ongeveer 30 tot 50 leden tellen.

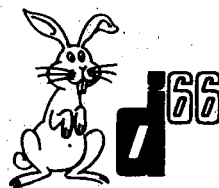
OVERIGEN:

Van de partijen die niet bij een federatie zijn aangesloten zijn het belangrijkste de communistische partijen (de Italiaanse zal waarschijnlijk rond de 27 zetels behalen, de Franse rond de 17) en typisch nationale partijen als de Engelse Conservatieven (30 tot 50 zetels), de Franse Gaullisten (20 tot 30), de Ierse Fianna Fail (8) en de Deense (anti-belasting, anti-bureaucratie) Vooruitgangspartij (2 of 3). Deze laatste groep partijen bevinden zich allen aan de rechterkant van het politieke spectrum, maar hebben geen

gemeenschappelijke fractie gevormd. Ten eerste niet vanwege hun typisch nationale achtergrond, ten tweede vanwege de verschillende opstelling tegenover de Europese integratie (Gaullisten bijvoorbeeld tegen, de Conservatieven voor).

Een belangwekkende ontwikkeling is echter dat twee maanden geleden door tien rechtse Europese partijen, waaronder de Engelse Conservatieven, de Gaullisten en ook de CDU/CSU, de Europese Democratische Unie is opgericht. Hoewel ook partijen van buiten de EG lid zijn van de EDU kan dit toch het begin zijn van een brede anti-linkse samenwerking in het Europese Parlement (dit is ook de reden waarom de CDU/CSU meedoet). Als deze ontwikkeling inderdaad doorzet kan dit tot belangrijke wijzigingen in de huidige samenwerkingsvormen leiden, niet alleen bij de christendemocraten, maar ook bij de liberalen. Waarnemer bij de oprichtingsvergadering van de EDU waren namelijk o.a. de Republikeinen van Giscard. Er gaan geruchten dat deze laatste mikt op een soort Europese UDF en daarvoor wel bereid zou zijn de meer progressieve leden van de liberale en democratische federatie te laten vallen. Machtspolitiek gezien zouden immers de Engelse Conservatieven alleen al, met hun 30 tot 50 zetels, het eventuele verlies van progressieve liberalen ruimschoots compenseren. Aan de andere kant is een dergelijke politiek echter moeilijk te combineren met een andere lijn, waarvan gezegd wordt dat Giscard deze wil volgen, namelijk een opening, om binnenlandse redenen, naar de Franse socialisten. Hoe dit alles ook zij, vóór de Europese verkiezingen zal er waarschijnlijk geen duidelijkheid op dit punt komen. Voorlopig lijkt het erop dat de huidige samenwerking in de drie federaties in stand zal blijven.

Tenslotte nog enige woorden over de kleine, niet bij een federatie aangesloten partijen. Dit zijn bijna uitsluitend regionale partijen, zoals de Vlaamse en Waalse partijen, en de Schotse nationalist. Daarnaast zijn er nog enkele partijtjes à la DS'70 en enige extreem-linkse, vooral Franse en Italiaanse, partijen.

ingezonden BRIEVEN

OPEN BRIEF
NAAR AANLEIDING VAN
HET VOORJAARSCONGRES

Op het laatste congres is een motie aangenomen, afkomstig van de werkgroep emancipatie. Deze motie luidt:

De algemene ledenvergadering van D'66 enz.

in aanmerking nemende het beleidsprogramma (hoofdstuk 9: emancipatie van man en vrouw).

en overwegende dat de emancipatie ook van D'66 leden nog niet voltooid is

- draagt het hoofdbestuur, regio en afdelingsbesturen op te waken, dat de emancipatie binnen de partij ook in de praktijk waargemaakt wordt;
- draagt het hoofdbestuur op in overleg met het bestuur van het PSVI speciale drempelcursussen voor vrouwen en mannen te organiseren; (de oorspronkelijke tekst was drempelcursussen alleen voor vrouwen, het hoofdbestuur stelde voor "en mannen" hieraan toe te voegen)
- geeft regio en afdelingsbesturen in overweging regionale en/of afdelings emancipatie-werkgroepen te formeren.

Hoewel deze motie, iets gewijzigd, is aangenomen en wij dus reden tot tevredenheid hebben, hielden leden van de werkgroep toch een bittere nasmaak.

- Als een vrouwelijk congresganger een fel betoog houdt tegen plannen eventueel iets voor vrouwen apart te doen met de overweging dat D'66 toch een partij van en voor mensen is
- als de zaal haar uitbundig bijvalt
- als overigens tijdens het hele congres geen vrouw achter de microfoon te horen is
- en als na afloop informele geluiden te horen zijn dat dat gepraat over een aparte vrouwengroep van D'66 afgelopen moet zijn

dan krijgen wij de indruk dat nog niet begrepen wordt waarom het gaat. Individuele D'66 vrouwen en mannen zullen misschien geen moeite hebben met daadwerkelijke emancipatie. Maar de individuele ervaringswereld is niet de enige maatstaf om de werkelijkheid te meten. Natuurlijk moet D'66 een partij voor mensen zijn.

Maar zover zijn we nog niet. Je kunt je ogen niet sluiten voor de werkelijkheid.

De werkelijkheid is

- dat, hoewel 60% van D'66 kiezers bij de 2e Kamerverkiezingen in 1977 vrouw was en + 50% van D'66 leden vrouwen zijn, deze percentages op geen stukken na terug te vinden zijn in de 2e Kamerfractie, provinciale en gemeentelijke vertegenwoordigingen, hoofdbestuur en andere D'66 organen
- dat het verschil tussen de binnenwereld (thuis) en de buitenwereld (de maatschappij) enorm is. Ander taalgebruik, andere verhoudingen, andere ervaringen.

I. Mannen zullen het vaak ook niet makkelijk vinden zich daadwerkelijk in de politiek te begeven. Niet-buitenshuis werkende vrouwen hebben echter de extra handicap dat zij veel minder gewend zijn buitenshuis (in de maatschappij) een rol te vervullen.

- dat er eeuwen geleefd is met de fundamentele ongelijkheid van man en vrouw (vgl. onze christelijke, Grieks-Romeinse erfenis). Dit heeft tot gevolg dat veel vrouwen zich onbewust vaak de mindere voelen t.o.v. de man op veel in de buitenwereld liggende gebieden.

Officieel heeft D'66 blijk gegeven dit in te zien. Zie het beleidsprogramma hoofdstuk 9: emancipatie van man en vrouw.

Maar hoe daadwerkelijk gestalte te geven aan die emancipatie?

Het beleidsprogramma zegt: "naast algemeen emancipatoire maatregelen, die de gefixeerde rol en taakverdeling tussen man en vrouw moeten wegnemen, zullen voor de vrouw de te nemen maatregelen gericht zijn op het wegnemen van direct en indirect discriminerende verschijnselen". Die indirect discriminerende verschijnselen zijn vaak het moeilijkst te bestrijden, omdat je je ze vaak niet bewust bent.

Drempelcursussen, speciaal voor vrouwen, zou een mogelijkheid kunnen zijn om vrouwen zich hiervan bewust te maken.

II. Het slechten van drempels voor mannen (en vrouwen die wel in de maatschappij al een rol vervullen) vergt een andere aanpak.

De bedoeling van de motie is om de partij zich te laten realiseren dat we er niet zijn met de opmerking "we zijn toch allemaal mensen". Dat is een ontkenning van de bestaande problemen, die overigens in het beleidsprogramma wel worden gezien.

Wij hopen dat de motie inderdaad in die zin gehanteerd zal worden, zodat D'66 op dit belangrijke punt haar geloofwaardigheid t.o.v. haar kiezers niet verliest.

DE WERKGROEP EMANCIPATIE

ADVIESRAAD

De Adviesraad in zijn nieuwe samenstelling voor het eerst in vergadering bijeen: bekende en onbekende gezichten, met een kleine stijging van het aantal vrouwelijke adviesraadsleden (thans 8 van de 50 !) en opgeleusterd door de aanwezigheid van 20 leden van PRAGMA, een Belgische aan D'66 verwante beweging.

Exact één jaar VAR was voor velen aanleiding terug te blikken op dit D'66 novum.

Namens het Hoofdbestuur sprak Frans Rogier waarderende woorden over de goede discussies en de grote presentie. De VAR had aan zijn doel beantwoord. Wat betreft de Adviesraad had het Hoofdbestuur wel enkele zorgen, zeker ten aanzien van de wijze waarop in een aantal regio's de verkiezing van de adviesraadsleden had plaats gevonden, of zelfs in één geval helemaal nog niet had plaats gevonden. De verkiezingscampagnes zullen hier debat aan zijn geweest, maar aan de organisatie binnen de regio's moet zeker nog worden gesleuteld. Ook Jan Terlouw, namens de fractie, uitte zijn waardering: "de VAR heeft mede het beleid bepaald" daarbij denkend aan de discussies rond het UCN project, de neutronenbom en de Zuid-Molukkers.

De scheidende voorzitter, Aad Nuis, gaf aan de nieuwe adviesraadsleden een aantal suggesties mee, gebaseerd op zijn ervaring van één jaar VAR-voorzitter. Hij zag de Adviesraad als een discussieplatform, waarin het open gesprek tot een korte conclusie moet leiden, waarbij een schriftelijke voorbereiding zowel voor het adviesraadslid zelf als voor een samenspraak met de achterban nuttig is. In het komende jaar zal niet meer gediscussieerd behoeven te worden over het Huishoudelijk Reglement en hopelijk zal ook een zes maanden durende samspraak over een kabinetsformatie ons bespaard blijven. Nu zal er gelegenheid zijn om bv. op basis van nota's te discussieren: om nog meer inhoudelijk bezig te zijn.

Rede Jan Terlouw

Van traditie kunnen we in de Adviesraad nog niet spreken, maar toespraken zoals Jan Terlouw voor de VAR pleegde te houden kunnen wel als een traditie worden gezien. Een aantal punten uit zijn toespraak willen we hier samenvatten. Hij tekende een schets van het kabinet, met als ondertitel "Ai, ziet hoe goed, hoe liefelijk is 't dat zonen van 't zelfde huis als broeders samenwonen". De tegenstrijdigheden in het kabinet, (welke naar buiten óf worden ontkend, óf met de mantel der liefde bedekt), moeten worden gemeld door de opposi-

tie; dat is haar taak. Dat is ook het laten zien dat er zich langzaam maar zeker beleidsombuigingen - in conservatieve zin - gaan aftekenen. Als voorbeelden haalde hij o.m. aan: de VVD, die nu het karakter heeft verloren van een deling in de vermogensaanwas.

De Wet op de Ondernemingsraden, waar nu in schijnt te komen dat de ondernemer geen lid van de ondernemingsraad mag zijn. Een beslissing die D'66 graag aan de werknemers - als noodige mensen - wil overlaten.

Het vreemdelingenbeleid, dat zeker niet verruimd zal worden, zoals blijkt uit beantwoording van schriftelijke vragen van D'66 kamerleden. De fractie stelt zich voor om bij de begroting van Justitie op passende wijze op het beleid van de staatssecretaris, mevr. Haars, te reageren. Ook rond het gevangeniswezen is het stil, een terrein - evenals de kindbescherming - waar vernieuwingen hard nodig zijn.

De werkgelegenheidspolitiek van de overheid kon niet de bewondering van Jan Terlouw krijgen. Naar zijn mening is deze gedoemd te mislukken, omdat ze te beperkt van opzet is.

"In feite rust die politiek nl. slechts op drie instrumenten, die alle drie inspelen op de kostenkant van de productie: loonkostenmatiging van de stijging van de collectieve lasten en investeringsstimulering via de WIR. De huidige economische crisis in de geïndustrialiseerde landen is echter in belangrijke mate een afzetcrisis met verzadigingsverschijnselen op de belangrijke traditionele markten. Daarom is het volgens D'66 nodig meer aandacht te geven aan productievernieuwing en aan de vraagzijde van het productieproces. Er zijn immers talrijke nieuwe behoeften in de samenleving ontstaan (energiebesparing, milieutechnologie, stadsvernieuwing) waarop het bedrijfsleven zou moeten inspelen. Essentieel daarbij is, dat de overheid via haar aankoopbeleid innovatie in het bedrijfsleven bevordert. In dit kader haalde Jan Terlouw nog de - door de Kamer verworpen - motie van Maarten Engwirda aan. Duidelijk bleek dat het kabinet niet bereid was om de instructie van het Rijksinkoopburo zodanig te wijzigen dat niet alleen de financiële doelmatigheid, maar ook de industriële vernieuwing en het structuurbeleid mede bepalend zou zijn. Jan Terlouw wees op de verantwoordelijkheid welke D'66 en dus ook de Adviesraad heeft om overheid en bedrijfsleven wakker te schudden: er is geen behoefte aan een ethisch reveil, maar aan een industrieel reveil.

De rondvraag

Het is een goed gebruik in de (Voorlopige) Adviesraad om de rondvraag in het midden van de vergadering te

plaatsen. Niemand heeft dan nog haast en van de rondvraag wordt dan ook uitbundig gebruik gemaakt. Of iedereen een bevredigend antwoord heeft gekregen is een tweede. Voor de beantwoorders is dat ook niet altijd even gemakkelijk. Wat dacht u van dit rijtje vragen dat Elida Wessel - die namens de Tweede Kamerfractie deze maal de vergadering bijwoonde - te verwerken kreeg?

- 1) Hoe stelt de fractie zich op met betrekking tot het bebouwen van de tuin van het paleis Het Loo?
- 2) Technologie is een aardig issue, maar hoe wordt het ingevuld en hoe ziet de fractie de technologische verandering in de scheepsbouw?
- 3) Wil de fractie vragen stellen over het gebruik van afvalwarmte van electriciteitscentrales?
- 4) Wat is de opstelling van de fractie inzake afschaffing Kroonbe-roep?
- 5) Wat vindt de fractie over de directeur als lid/voorzitter van de Ondernemingsraad?
- 6) De veroordeling van de Russische dissident Orlov tot 12 jaar gevangenschap: wat voor invloed heeft dat op de D'66 buitenlandpolitiek?
- 7) De aangekondigde bezuinigingen op sociale werkvoorziening. Wat doet de fractie?
- 8) Vragen over het fractiestandpunt m.b.t. woonruimte Zuid-Molukkers.
- 9) Vindt de fractie van D'66 de toestand in Nederland niet van dien aard dat een nationaal kabinet nodig is?
- 10) Moet de Adviesraad geen advies uitbrengen over de ombuigingsoperatie?
- 11) Wat is de mening van de fractie over L.N.G. gas?
- 12) Kan de fractie iets doen aan de speculaties bij verkoop van woningwetwoningen?
- 13) Wat te doen aan de bedreiging van het Mergelland en de relaties die er schijnen te zijn tussen openbaar bestuur en ENCI-belangheb-benden?
- 14) Verzoek aan fractie om een kwestie van een vreemdelingen-uitzet te onderzoeken.
- 15) Waarom is er in de NRC geen D'66-er aan het woord geweest over de economische toestand in Nederland, en wel de andere drie grote partijen?

En dan is er ook nog wat kleingoed dat het presidium en het hoofdbestuur te verwerken kreeg.

- Er moet een reglement van orde voor de Adviesraad komen.
- De Democraat moet meer aandacht schenken aan de geluiden uit de Adviesraad (u ziet: de Adviesraad wordt op zijn wenken bediend).
- Er moet niet te lang vergaderd worden. (Tegen vijf uur gingen wij naar huis.)

- Adviesraadsleden moeten contact leggen met de regionale pers.
- De Grondslagen van D'66 moeten eerst in de Adviesraad komen.
- De Adviesraad moet meer informatie krijgen, bv. de op komst zijnde bezuinigingsbrief van Van Agt.
- Er zou meer horizontaal contact moeten komen.
- De datum van de AR vergaderingen met eventueel de agenda moet in de Democraat worden opgenomen.
- De notulen moeten sneller worden doorgezonden.
- Over een eventuele jongerenclub zou eerst de Adviesraad zich moeten buigen.
- Hoe zit het met de ledenadministratie, waarom niet naar de afdelingen i.p.v. naar de regio-secretariaten.
- Waarom krijgen adviesraadsleden niet automatisch de Statuten en het Huishoudelijk Reglement toegezonden?

Allemaal vragen en opmerkingen die door het presidium en het hoofdbestuur

stuur "worden meegenomen" of ter plekke reeds zijn beantwoord.

Men zou zich echter kunnen afvragen of het stellen van een dergelijke reeks vragen tot de taak van de Adviesraad behoort. Staat er niet ergens geschreven: "De Adviesraad ... die gevraagd en ongevraagd ADVIES uitbrengt aan het hoofdbestuur en de 1ste en 2de kamerfracties inzake de vorming van landelijke politiek en inzake de organisatiestructuur en de procedures van de partij" (art.77 HR)? We zullen er maar van uitgaan dat deze eerste vergadering een warmdraaien was.

Eerlijkheidshalve zij vermeld dat de Adviesraad tot een tweetal uitspraken kwam: één waarin succes werd gewenst aan het actiecomité dat staat voor het behoud van het Mergeland; en één waarin het hoofdbestuur werd geadviseerd om de werkgroep Buiteland en Defensie van de SWB te verzoeken op korte termijn een notitie op te stellen over het vraagstuk van

de aanwezigheid van kernwapens op nederlands grondgebied en op basis daarvan een discussie binnen D'66 op gang te brengen.

Bij een nieuwe Adviesraad hoort ook een nieuw presidium, dat na een aantal stemmingen er als volgt uit kwam te zien:

Jacob Kohnstamm, voorzitter
Norbert Schwarz, vice-voorzitter
Marjolein Driessen, vice-voorzitter

De eerstvolgende vergadering van de Adviesraad wordt gehouden:

op zaterdag 24 juni 1978
in de Buitensociëteit te Zwolle,
aansvang 10.30 uur.

Daarna zullen op 2 september in Trianon (Utrecht) en op 30 september in Krasnapolsky (Amsterdam) de Adviesraadsleden elkaar weer ontmoeten.

Kitty Warburg.

ONRECHT DOOR RESTZETELVERDELING

Bij de laatste gemeenteraadsverkiezingen in Poortugaal hebben wij 1 zetel voor D'66 kunnen bemachtigen, op zich een "redelijk" resultaat gezien het PvdA karakter van deze streek. De uitslag van de verkiezingen was voor de PvdA echter zeer markant. De kiesdeler bedroeg nl. 489, de PvdA vergaarde 4501 van de 9283 (48,5%) uitgebrachte stemmen, heeft dus in principe recht op 9 van de 19 te verdelen raadszetels. Door de restzetelverdeling verkrijgt de PvdA echter 2 restzetels erbij, dus totaal 11 zetels. Met andere woorden: een partij die minder dan de helft van het aantal stemmen krijgt, verworft toch een absolute meerderheid in de raad. Ons inziens toch iets om over na te denken en een reden om deze restzetel formule weer eens onder de loupe te nemen zodat dit soort scheve verhoudingen tussen stemuitslag en aantal zetels niet meer voor kan komen.

D'66 Poortugaal
H. van Helden
Horsweg 5, Poortugaal.

Democraten,

Na de drukte van de laatste Statenverkiezingen, en diens verheugende uitslag, ben ik eens op mijn gemak gaan analyseren waar onze kiezers te vinden waren. Bladerende door de analyses van Intomarkt, en die van Den Haag Vandaag, viel mij een gegeven op waarvan ik toch enigszins verrast was. Bij een

ingezonden BRIEFEN

analyse van de leeftijdsgroepen bleek namelijk het volgende:

Partij:	Jongeren:	Totaal:	In verhouding:
D'66	8,6 %	5,17 %	+ 3,4
PvdA	38,0 %	33,9 %	+ 4
CDA	22,0 %	35,1 %	-13,1
VVD	17,0 %	17,0 %	+ 0

Uit het bovenstaande moge blijken dat er onder jongeren wel belangstelling is voor de Partij en diens doelstellingen.

Maar waarom dan verrast, belangstelling is altijd gunstig. Nu, uit gesprekken met medescholieren, werkende jongeren en anderen studenten, was gebleken dat D'66 en haar doelstellingen toch niet zo duidelijk overkwam. In vele gevallen viel te beluisteren dat men het een partij vond van intellectuelen op een voetstuk. De bereikbaarheid, het contact ontbrak.

Dit gegeven bracht mij aan het denken; D'66 heeft geen jongerenorganisatie, dit in tegenstelling tot de drie andere grote partijen.

Een groot deel van de politiek bewuste jongeren (helaas zijn het er niet zoveel) sluit zich graag aan bij leeftijdgenoten. De keuze valt dan voor de jonge liberalen op de JOVD en op Jong Links, hoewel er zeker tussen zijn die zich meer aan D'66 verwant voelen.

De hieraan tegengestelde keuze vloeit later uit in een partijbinding, die

meestal op de aanverwante partij valt, in dit geval VVD en PvdA.

Deze jongeren vormen een basisgroep, eigenlijk het zaad waarvan de partij straks zal moeten bloeien. Het komt me dan ook als een gemis over, en niet alleen mij, dat D'66 deze jongerenorganisatie niet onder zijn vleugels heeft. Profiteren van andermans zaad is en zal moeilijk blijken te zijn.

Het is zeker stof om over na te denken of een jongerenorganisatie niet binnen de structuur van D'66 zou passen. Het contact en de bereikbaarheid van jongeren naar D'66 en omgekeerd zal zeker vrucht dragen. Zeker in de toekomst, die volgens vele economen voor jongeren er zeer somber uitziet.

Een groepering van Jonge Democraten '66 zou later een twijg kunnen zijn van de D'66 boom op weg naar nieuwe groei.

Wiel Smit
Schaesberg

DE THUISCLUB HEEFT GESCOORD

Bij de behandeling op het congres te Zwolle van de motie Fonkert (nr.24) stonden mensen uit Friesland klaar om hun stem daartegen te laten horen. Toen echter uit de discussie al spoedig bleek dat deze motie geen kans maakte te worden aangenomen, hebben wij ervan afgezien ook nog het woord te voeren.

Wij tilden er niet zo zwaar aan dat daardoor ons hoofdmotief tegen dit voorstel buiten bespreking bleef.

De opmerking in Democraat nr.4 dat door het aannemen van het amendement Twente "de thuisclub heeft gescoord" noopt ons echter langs deze weg op het voorstel Fonkert terug te komen. Het is op zijn minst uiterst aanvechtbaar het nu zo te stellen dat het aannemen van het amendement Twente zou zijn gebeurd omdat het congres in Zwolle werd gehouden. Twente had daar (uiteraard) niet de meerderheid, het westen van het land heeft ook (voldoende) gesteund, maar de gegeven voorstelling van zaken brengt ons wel rechtstreeks op ons hoofdmotief tegen de motie Fonkert. Het grote gevaar van deze motie zit o.i. hierin dat door het houden van congressen alleen in die regio waar de meeste leden zitten, de deuren wagenwijd worden opengezet voor een domineren van het congres door het ledental van die regio. Wij nemen zonder meer aan dat dit niet het uitgangspunt van Fonkert is geweest maar de praktijk bij organisaties welke deze methode van congresseren wel hanteren heeft uitgewezen dat dit gevaar levensgroot aanwezig is. D'66 heeft (m.i. terecht) het systeem dat elk lid op de congressen welkom is en daar stemrecht heeft. Indien een regio of afdeling voorstellen heeft waarvan zij vindt dat het voor D'66 van belang is dat deze worden aangenomen, dan zijn er middelen genoeg te vinden om met een zo groot mogelijk aantal mensen naar het congres te gaan. Komt voor het volgende congres het congresboek tijdig (minstens 10 à 14 dagen van te voren) ter beschikking, dan is ook overleg vooraf met andere regio's mogelijk, maar laten wij er tegen waken dat onze congressen worden beheerst door de macht van het getal, veroorzaakt door de plaatskeuze.

Leen Schotel,
Wolvega.

Jan Jonges,
Balk.

In de vorige Democraat stond een ingezonden stuk van Paul de Groot. Resumerend kwam dit stuk op het volgende neer. Als D'66 samen met de PvdA in de socialistische fractie zou gaan zitten zou er van een Redelijk Alternatief geen sprake zijn. Als D'66 daarentegen samen met de VVD in de liberale fractie zou gaan zou er wel sprake zijn van een Redelijk Alternatief. Volgens mij weet de schrijver niet goed wat de term Redelijk Alternatief inhoudt. M.i. wil dit zeggen dat men moet streven naar ongebondenheid. Een bijwagen zijn van de VVD is net zo erg als van de PvdA. De voorzitter heeft op het partijcongres gezegd, dat de vierde stroming ook op Europees niveau zo goed mogelijk tot zijn

recht moet komen. Als D'66 zich zou aansluiten bij de liberale fractie, die overigens nauwelijks progressiever is als de VVD (Tweede Congresdemocraat p.21: "Tot nu toe is het een betrekkelijk behoudende fractie geweest waarin vooral de Franse Republikeinen en in mindere mate de FDP en de VVD een belangrijke rol hebben ingenomen", dan zou er van een vierde stroming en van een Redelijk Alternatief geen sprake zijn. Voor D'66 is er slechts één keuze: samen met gelijkgezinde progressief-liberale partijen vorm geven aan een vierde stroming. Alleen dan kan er sprake zijn van een Redelijk Alternatief voor de Europese kiezer.

Roeland de Looff
Geldermalsen.

HALLO!

Hallo allemaal! ★

Ten eerste hartelijk dank aan allen die zich zo ontzettend hebben ingezet voor de gemeenteverkiezingen hier in Den Haag, maar ook in alle andere steden waar het ook een groot succes is geworden, zoals hier in Den Haag. Dank zij u hebben we drie zetels. Ik wil langs deze weg nog de mensen bedanken die ik het niet persoonlijk kon doen.

Het valt mij alleen op dat er zich zo weinig mensen er helemaal voor inzetten en dat vind ik erg jammer want dan komt het werk op zo weinig schouders terecht wat af en toe bij ons in Den Haag wel is voorgekomen; maar ik hoop dat het over 2½ à 3 jaar anders is en dat meer mensen zich er goed voor gaan inzetten.

Verder zou ik zeggen: blijft u er zich voor inzetten ook al is het bij kleinere gelegenheden, maar laat zien dat D'66 overal aanwezig is. Alle gemeenteraadsleden veel succes en laat uw stem goed horen.

Rob Gaarkeuken, Den Haag

**PROGRESSIEF ACCOORD
EN ONZE KIEZERS** ★

Frans Dingemans
Muiderberg

De gemeenteraadsverkiezingen zijn voor D'66 gunstig verlopen. Daar waar D'66 in een progressief accoord samenwerkte, zijn de verliezen aanmerkelijk groot geweest. Deze grote verliezen kunnen niet worden afgeschreven op de PvdA, hoewel deze partij landelijk grote verliezen

heeft geleden. De verliezen van de progressieve accoorden zijn in verhouding veel groter. Waar liggen deze verliezen dan wel? Het aandeel van de PPR en PSP is in verhouding tot de verliezen te klein en bovendien zijn deze beide partijen nauw verbonden aan de PvdA. Volgens mij is slechts één gevolgtrekking mogelijk, nl. de D'66-kiezers hebben in grote getale geweigerd op deze combinatie-lijsten te stemmen. Dit had ik verwacht en heb hier steeds voor gewaarschuwd, de praktijk geeft mij jammer genoeg gelijk. Willen wij nog verder groeien - wat zeer zeker mogelijk is - dan zal D'66 als partij zich volkomen onafhankelijk dienen op te stellen: landelijk, provinciaal en gemeentelijk.

Hieronder enkele cijfers, die te denken geven:

Hilversum		Prov. Staten '78	Raad '78
D'66	8.3 %		
PvdA	33.3		
PPR	1.5		
PSP	1.6		
gecombi- neerd	44.7 %		37.3 % verlies 7.4 %
Laren			
D'66	7.6 %		
PvdA	20.8		
PPR	2.3		
PSP	1.3		
gecombi- neerd	32,0 %		21.3 % verlies 10.7 %
Huizen			
D'66	7.8 %		
PvdA	20.4		
PPR	1.2		
PSP	1.5		
gecombi- neerd	30.8 %		21.1 % verlies 9.7 %
Bussum			
D'66	7.7 %	8.1 %	winst 0.4 %
PvdA	23.7 %	17.9	verlies 5.8 %
Naarden			
D'66	8.4 %	8.1 %	verlies 0.3%
PSP-PPR- PvdA	23.9	23 %	verlies 0.9%
Muiden			
D'66	12.6 %	14.2 %	winst 1.6%
PvdA	28.9	21.0 %	verlies 8.9%
Werk voor een sterk en zelfstandig			
D'66.			

DISCUSSIEBIJDRAGE: ★ DE GRONDSLAGEN VAN D'66

door theo timman

Deze bijdrage bestaat uit een inleiding en uit een stellingname en de verdediging daarvan. De bijdrage is vooral gericht op de vorm die de grondslagen van D'66 zouden moeten aannemen.

INLEIDING

Wat moeten de grondslagen van D'66 zijn? D'66 is een politieke partij en de grondslagen van D'66 dienen betrekking te hebben op de politieke aspecten van de samenleving. Het dienen niet in de eerste plaats uitspraken te zijn over hoe de afzonderlijke leden van D'66 zich tegenover hun medemensen moeten gedragen, alhoewel dat ermee te maken heeft.

Naar mijn mening moeten de grondslagen van D'66 de beschrijvingen zijn van de uitgangspunten, op basis waarvan het politieke debat wordt aangegaan en met behulp waarvan de maatregelen van de overheden en de werking van de maatschappelijke instellingen worden beoordeeld.

Van de grondslagen van D'66 moet, naar ik meen, geëist worden dat ze hanteerbaar zijn, althans zoveel mogelijk. Ik bedoel daarmee het volgende: bij de uitwerking van de grondslagen moet er naar gestreefd worden ze zo te formuleren dat het inderdaad mogelijk wordt op basis van de grondslagen het politieke debat aan te gaan en met behulp van de grondslagen maatregelen van overheden en de werking van maatschappelijke instellingen te beoordelen.

Deze eis lijkt erg voor de hand te liggen, maar één blik in de partijprogramma's van de andere politieke partijen leert dat die partijen hun grondslagen niet uitgewerkt hebben met het doel ze daadwerkelijk hanteerbaar te maken in hun politieke optreden van alledag. Het is wenselijk dat D'66 dat wel zoveel mogelijk doet.

STELLINGNAME

Willen de grondslagen van D'66 hanteerbaar zijn, dan moeten ze geordend worden in een volgorde van hun relatieve belang. Ordening is noodzakelijk omdat de verschillende grondslagen van D'66 niet zonder meer in elkaars verlengde kunnen liggen. In geval van conflict tussen grondslagen geeft de ordening aan hoe er gekozen moet worden.

Ik werk deze Stellingname uit aan de hand van de eerste versie van D'66-grondslagen, zoals die gepubliceerd is in de Democrate van maart 1978. De kern van de eerste versie wordt

geleverd door stelling I: "Voor D'66 staat voorop, dat politiek handelen slechts zinvol kan zijn als het leidt tot een handhaving en vergroting van de ontplooiingsmogelijkheden van individuele mensen. Deze ontplooiing moet geschieden in vrijheid en verantwoordelijkheid, naar eigen inzicht en overtuiging, in solidariteit met de medemens en zonder politieke, sociale en economische discriminatie van anderen."

De stelling geeft een opsomming van een aantal grondslagen die D'66 dient te bezitten, maar het is duidelijk dat die grondslagen niet zonder meer in elkaars verlengde liggen. De vrijheid van de één kan heel goed een rem zijn op de ontplooiingsmogelijkheden van de ander en wat is de relatie tussen iemands vrijheid en iemands verantwoordelijkheid? En verder: wat zijn de ontplooiingsmogelijkheden van individuele mensen en wat voor inhoud moet aan de grondslag van de solidariteit worden toegekend.

Democratie als middel en als doel: De Democratie als levensstijl.

De eerste grondslag van D'66 is de vrijheid van individuele mensen, daar is geen twijfel aan: democratie als middel en als doel, dat is de vrijheid voorop.

Het complement van de vrijheid is de individuele verantwoordelijkheid. Maar verantwoordelijkheid is pas mogelijk bij een gegarandeerde vrijheid.

Naar mijn mening dienen twee soorten van vrijheden te worden onderscheiden: vrijheden die aangetast mogen worden ten gunste van andere grondslagen en vrijheden die nooit aangetast mogen worden. Tot de vrijheden die nooit aangetast mogen worden behoren de traditionele politieke vrijheden: het kiesrecht en het recht om gekozen te worden, vrijheid van meningsuiting en van vergadering, geloofs- en gewetensvrijheid, vrijwaring van willekeurige gevangenneming.

Welke precies de andere vrijheden zijn die nooit aangetast mogen worden, moet binnen D'66 het onderwerp van discussie worden en welke die vrijheden zijn moet ook in de loop van het politieke debat verder worden uitgewerkt. Mijn punt is, dat er voor D'66 vrijheden dienen te bestaan die nooit mogen worden aangetast, voor geen enkel doel, hoe nobel ook. Ik geef een min of meer denkbeeldig voorbeeld: stel dat het mogelijk wordt de vrijheid van meningsuiting om te ruilen tegen een inkomensverdeling, waarvan de overgrote meerderheid van de bevolking zou menen dat hij veel rechtvaardiger was dan de bestaande, dan dient zo'n ruil door D'66 te worden afgewezen.

De bovenordening van de traditionele politieke vrijheden moet, naar mijn

mening, ook gelden in de buitenlandse politiek van D'66. In sommige kringen wordt een onderscheid gemaakt tussen landen die wel rijp zijn voor de politieke vrijheden en landen die daar nog niet rijp voor zijn. Dat onderscheid dient te worden afgewezen. Praatjes, als zouden sommige landen alleen geregeerd kunnen worden via totalitaire methoden, mogen bij D'66 slechts dovemansoren vinden.

Tot de vrijheden die wel aangetast mogen worden ten gunste van andere grondslagen behoren de economische vrijheden: de vrijheid van ondernemen, van investeren, van beschikking over eigendom, de vrijheid om te staken. (Niet het recht om te staken, maar de vrijheid om onder alle omstandigheden in staking te gaan.)

Hoe precies de economische vrijheden beperkt mogen worden ten gunste van andere grondslagen is één van de belangrijkste elementen van het politieke debat van alledag en van de maatregelen van overheden, net als de inhoud van de individuele verantwoordelijkheid van mensen in de huidige samenleving: een welvaarts- en verzorgingsmaatschappij, waarin overheden een grote en schijnbaar nog toenemende rol spelen.

Maar de relatie tussen de vrijheden en de verantwoordelijkheden dient gebaseerd te zijn op de onaantastbaarheid van bepaalde vrijheden.

De ontplooiingsmogelijkheden, het discriminatieverbod en de economische ongelijkheid.

Naar mijn mening dienen de ontplooiingsmogelijkheden de tweede plaats in de rangorde in te nemen. Een voorwaarde voor ontplooiing is een leefbaar milieu. De zorg voor een goed beheerd milieu - in een uitgebreide betekenis - dient in de rangorde van grondslagen dan ook direct ná de onaantastbare vrijheden te komen.

Waarin vinden de mensen ontplooiing? Allereerst in de omgang met elkaar, maar dat is geen politiek aspect van de samenleving en ik laat het verder buiten beschouwing.

Ik zou twee categorieën van maatschappelijke ontplooiing willen onderscheiden: Werk en Scholing en Inkomen. In onze samenleving zijn de mogelijkheden op werk en scholing ongelijk verdeeld tussen de mensen en de inkomens ook. Bij de verdeling van werk en scholing bevinden mensen zich in ongelijke aanvangsposities - soms omdat ze behoren tot een minderheidsgroep - en de barrières die ze later tegenkomen zijn ongelijksoortig. Opheffing van deze verschillen dient te worden bovengeordend aan zowel vergroting van de nationale welvaart (de economische groei) als aan een minder ongelijke verdeling van de welvaart. In een ideale situatie zouden de maatschappelijke verschillen tussen de mensen dan nog uitsluitend het resultaat zijn van verschillen in ambitie, begaafdheid

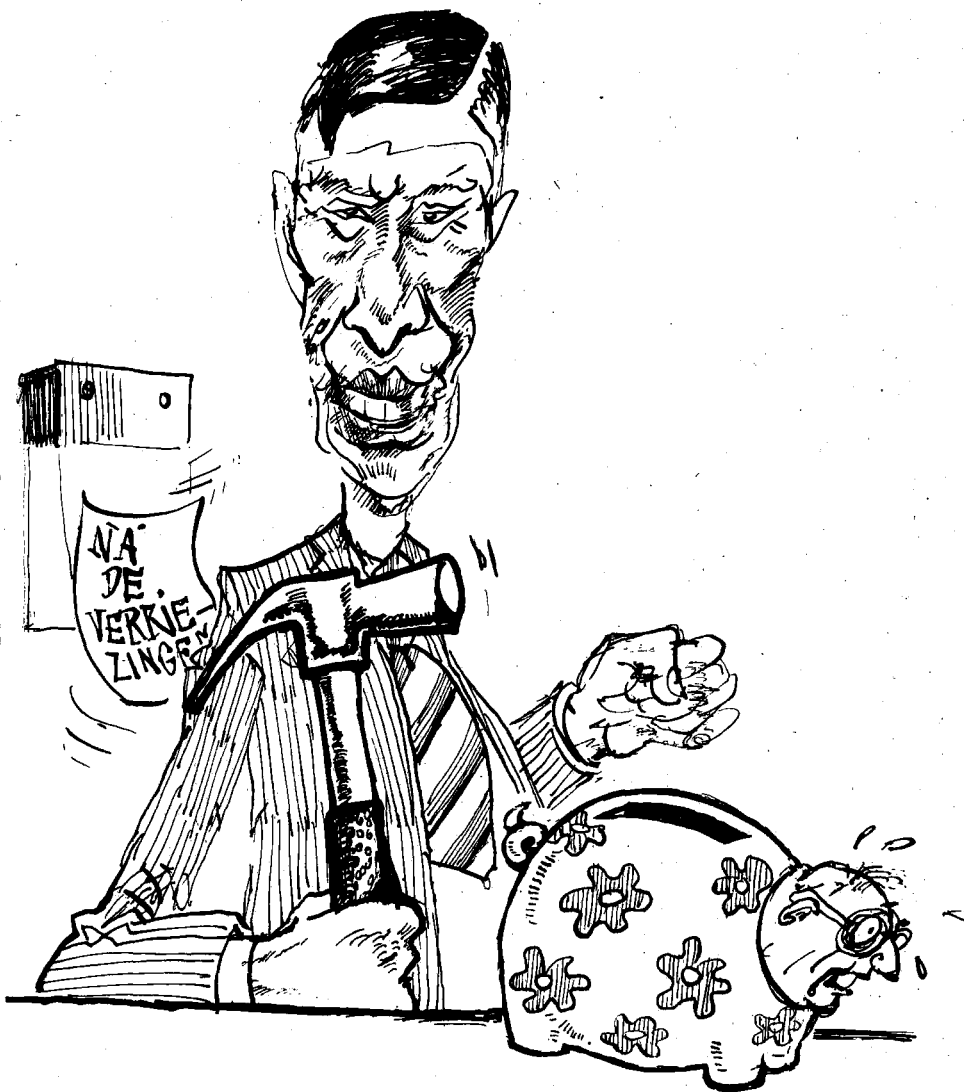
en energie en zouden mensen van gelijke ambitie, gelijke begaafdheid en gelijke energie een gelijke kans hebben op dezelfde positie in het leven.

De onderordering van de grondslag van de opheffing van de ongelijkheid in de inkomensverdeling aan andere grondslagen zou D'66 onderscheiden van zowel de VVD, als de PvdA. Want hoeveel grondslagen deze partijen ook geformuleerd hebben, de inkomensverdeling is hun voornaamste preoccupatie.

De solidariteit

Ik meen dat de grondslag van de solidariteit vooral een economische inhoud moet bezitten. Solidariteit moet zich, ook internationaal, het eerst uiten in de bescherming van de inkomenspositie van de economisch zwakkeren. Een grondslag van D'66 zou kunnen luiden: geen enkele maatregel van de overheden mag de relatieve inkomenspositie van de mensen met de 25% laagste inkomens verslechteren. De solidariteit dient, naar ik meen, te worden bovengeordend aan veranderingen in de verdeling van het nationale inkomen als zodanig, maar dient te worden ondergeordend aan de grondslag van de onaanastbare vrijheden en aan de grondslag van opheffing van ongelijkheden in de ontplooiingsmogelijkheden. Een voorbeeld: als een overheidsmaatregel de inkomenspositie van de economisch zwaksten aantast, maar tegelijkertijd ongelijkheden in de ontplooiingsmogelijkheden verwijdert, dan dient zo'n maatregel door D'66 te worden gesteund.

NOOT: het begrip maatschappelijke instelling wordt in deze bijdrage gebruikt in een sociologische betekenis van een systeem van regels dat maatschappelijke posities omschrijft, met de verbonden plichten en rechten, bevoegdheden en zo verder. Voorbeelden van instellingen in deze betekenis zijn: kiesstelsels en parlementen, strafrechtstelsels, de economische markten en de eigendomssystemen.

J.F. DE KNOOP

D'66 sinds de totstandkoming van het kabinet Van Agt samen met de PvdA tegen de 'christen-liberale' coalitie had gestemd. De heer Terlouw merkte toen op dat je op verschillende gronden tegen kunt stemmen. Hij kon toen niet, zoals ik nu wel door een toevaligheid, een voorbeeld aanhalen.

Zopas vond ik in de universiteitsbibliotheek in een archief een verkiezingspamflet van de conservatieve partij. Eén van de leuzen was destijds in 1974: "Een liberale stem is een socialistische stem; stem dus conservatief." Dit werd bewezen met feitenmateriaal, want wat bleek ... Tijdens het bewind van Edward Heath 1970-74 hadden de Britse liberalen in overgrote meerderheid van alle stemmingen in het Lagerhuis steeds met de socialisten tegen de regering Heath gestemd. Alleen een conservatief kan dan zeggen dat liberalen socialisten zijn. Zoals de heer Rietkerk en Franz Josef Strauss in "De Tijd" van 8 april jl., alhoewel ik de eerste beslist niet met de laatste wil vergelijken.

Ander bewijsmateriaal voor de stelling van de heer Terlouw dat de VVD in feite een conservatieve partij is, zijn:

- In zowel de Times (onafhankelijk) alsmede de liberale Guardian wordt de VVD niet zelden omschreven als "right wing liberals" of nog mooier "conservative liberals".
- De regering Van Agt wordt in beide kranten omschreven als: "the Dutch centre-right coalition". "Right" = rechts staat ook in Engeland bekend als behoudend, conservatief. De Britse liberalen worden als zodanig nooit omschreven; de conservatieven wel.
- In een interview heeft de Britse liberale partijleider David Steel eens gezegd dat hij met zijn liberale partij een links alternatief wil vormen naast de Labour Party.

Feitenmateriaal dat interessant genoeg is om te plaatsen in de Democraat, onder ingezonden brieven van leden.

H.van Olsthoorn
Edinburgh.

REAKTIE UIT
DEN VREEMDE

Een tweetal maanden geleden was ik door gunstige weersomstandigheden in staat vanuit Schotland de discussie tussen Jan Terlouw en Rietkerk te volgen, ook de liberaliteit van beide partijen.

Eén van de argumenten van de heer Rietkerk, dat D'66 eigenlijk maar de rechterhand van de PvdA is, was dat

STICHTING WETEN SCHAPPELIJK BUREAU

WERKGROEP ONDERWIJS EN WETENSCHAPPEN

Sinds enige tijd funktioneert er weer een landelijke D'66 Werkgroep Onderwijs en Wetenschappen. Van deze werkgroep zijn ongeveer 45 democraten lid. De werkgroep heeft onlangs een besluit genomen over haar werkwijze. Hieronder geven wij de werkwijze van de werkgroep weer. Daarna zullen wij iets zeggen over de verhouding tussen de landelijke werkgroep en de werkgroepen die op plaatselijk en/of regionaal niveau zich eveneens met onderwijszaken bezighouden.

1. De werkwijze van de Werkgroep Onderwijs en Wetenschappen.

De Werkgroep Onderwijs en Wetenschappen heeft besloten tot de volgende werkwijze van de werkgroep.

Functie werkgroep

De werkgroep heeft een driedelige functie:

- voorbereidend, t.a.v. het beleid van de partij;
- adviserend, t.a.v. de fracties in Kamers, Staten, Gewest- en Gemeenteraden;
- uitvoerend, t.a.v. verzoeken van de Stichting Wetenschappelijk Bureau (SWB).

Organisatie werkgroep

Ad a

Om de voorbereidende functie t.a.v. het beleid van de partij goed uit te kunnen oefenen is het nodig dat de werkgroep standpunten inneemt die zij ter kennis brengt van SWB en partij. Om tot deze standpunten te komen is een werkwijze gewenst die leidt tot besluitvorming omtrent standpunten. Voorgesteld wordt om te werken volgens een tevoren vastgesteld werkprogramma waarin prioriteiten zijn aangegeven. Eén of meer leden van de werkgroep kunnen aangeven over welk onderdeel van het werkprogramma zij een stuk willen opstellen, resp. zij kunnen daartoe uitgenodigd worden. Dit stuk wordt dan behandeld op een vergadering van de werkgroep. Aan de hand van het besprokene stelt de opsteller het stuk bij, waarna het één maand vóór de volgende vergadering wordt toegezonden aan de leden van de werkgroep.

De leden hebben dan 14 dagen de tijd om schriftelijk te reageren. Op de vergadering die dan 14 dagen na sluiting van de termijn om schriftelijk te reageren gehouden wordt, wordt een besluit genomen op basis van de schriftelijke stukken, dus het door de opsteller bijgestelde stuk en de schriftelijke reacties. Dit besluit geldt dan als standpunt van de werkgroep. Via de SWB, Programmacommissie en een congres/algemene ledenvergadering van de partij kan dit standpunt van de werkgroep dan verheven worden tot partijstandpunt als zodanig deel gaan uitmaken van het beleidsprogramma van D'66.

Deze schriftelijke stukken kunnen tevens als basis dienen voor een SWB-publicatie.

Ad b

Voor een goede uitoefening van de adviserende functie t.a.v. de fracties in Kamers, Staten en Raden is allereerst nodig, dat van de leden van de werkgroepen bekend is op welke terreinen zij kundig zijn. De thans bekende opgave van de leden, zoals weergegeven in de ledenlijst van de werkgroep, is te globaal. Naast een meer welomschreven opgave van terreinen waarop men deskundig is, mag verwacht worden, dat naarmate de leden elkaar in de werkgroep beter leren kennen, duidelijker wordt wie op welk gebied deskundig is. Te overwegen zou zijn een vaste kern uit de werkgroep te vormen, die m.n. t.a.v. de Tweede Kamerfractie adviserend optreedt. De leden van deze vaste kern moeten dan als het ware op afroep voor de Tweede Kamerfractie beschikbaar zijn.

Ad c

Indien de SWB voor haar werk adviezen nodig heeft op onderwijsgebied, kan de SWB zich richten tot de werkgroep. Alsdan zal nader in de werkgroep bekeken worden hoe aan de verzoeken van de SWB het best voldaan kan worden.

De SWB kan met gebruikmaking van adviezen van de werkgroep rapporten opstellen. De politieke vertaling van de inhoud van deze rapporten komt uiteraard voor rekening van het hoofdbestuur en de Tweede Kamerfractie, al dan niet nadat een congres/algemene ledenvergadering zich over deze rapporten uitgesproken heeft.

2. De verhouding tussen de landelijke onderwijswerkgroep en de leden van D'66 die zich op plaatselijk en/of regionaal niveau eveneens met onderwijszaken bezighouden.

De landelijke werkgroep vergadert ongeveer 6x per jaar. Het is duidelijk dat deze vergaderfrequentie te gering is om veel werk te kunnen verzetten. Dat toch voor deze fre-

quentie gekozen is heeft als achtergrond, dat er in deze zes vergaderingen aan de hand van goed voorbereide schriftelijke stukken gewerkt kan worden. Deze stukken worden voorbereid door leden van de werkgroep individueel of in groepen. De totstandkoming van de groepen wordt aan de leden van de werkgroep zelf overgelaten. Het ligt voor de hand, dat deze groepen veelal in een bepaalde regio tot stand komen. Juist hier ligt een goede mogelijkheid van leden van D'66 die op plaatselijk en/of regionaal niveau zich met onderwijszaken bezighouden aansluiting te zoeken bij de werkzaamheden van de landelijke werkgroep. Uiteraard is toetreding tot de landelijke werkgroep mogelijk. De D'66-ers die dat willen kunnen zich aanmelden bij contactpersonen in hun regio. Ook voor de leden van de landelijke werkgroep is het belangrijk te weten wie als contactpersoon in hun regio fungeren:

regionale groep A: Noordholland/Utrecht

J. Klooster-Gruyters, Zedde 8, Katwoude, tel. 02995-3429

regionale groep B: Zuid-Holland

A.U. van Dorst, Hoogstraat 133, Haastrecht, tel. 01921-1911

regionale groep C: Oosten en Zuiden des lands

H.E. Albada Jelgersma, Weezenhof 54-14, Nijmegen, tel. 080-446384

regionale groep D: Groningen

J.L. Stroeven, Reinautstraat 7, Groningen, tel. 050-716490

subgroep Wetenschapsbeleid:

J.J.B. Nijeboer, Parklaan 25, Bilthoven, tel. 030-781242

SUBCOMMISSIE MIDDENOOSTEN

door Pim Peppelenbosch, coördinator.

Op 22 april vond wederom een vergadering van de subcommissie Middenoosten plaats. Als eerste punt op de agenda stond een gedachtenwisseling omtrent de wenselijkheid adhaesie te betuigen aan de vredesbeweging "Vrede NU" - "Shalom Achshav". Gewezen werd op het feit dat een ondersteuning van de door deze groep gevoerde actie twee elementen omvatte:

- het erkennen van Israël als onafhankelijke joodse staat (hetgeen een andere nuance is dan het erkennen van het bestaansrecht van de staat Israël),
- het aangeven dat Israël zich flexibel moet opstellen, moet afzien van de huidige vestigingspolitiek en zich de thans aanwezige kans op vrede niet mag laten ontgaan.

In wisselende samenstelling had de subcommissie moeite met hetzij het eerste, hetzij het tweede gedeelte van deze koppelverkoop; bovendien vonden allen de doelstelling rijkelijk vaag. Unaniem kwam men dan ook tot de opvatting dat het geen aanbeveling verdiende adhaesie te betuigen.

Als tweede punt werd de eindversie behandeld van de nota 'Nederland, de Palestijnen en de PLO'. Nogmaals werd benadrukt dat men niet om de Palestijnen als politiek feit heen kan. Van Nederlandse zijde dient men dan ook niet krampachtig alle contact te vermijden. De meest gerede partij is dan voorshands de PLO. Na enkele amendementen in de preambule te hebben aangebracht werd de eindtekst door de subcommissie aanvaard. Deze zou worden gezonden aan het bestuur van het Wetenschappelijk Bureau, het hoofdbestuur en de fractie.

Vervolgens kwam de nota 'De problematiek van het West-Saharagebied' aan de orde. De opsteller (Pim Peppenbosch) werd verzocht enkele wijzigingen en aanvullingen aan te brengen. De nota, die aldus werd aanvaard, bestaat uit vier onderdelen:

- a. de importantie van het geschil (het gaat niet alleen om het zelfbeschikkingsrecht van de Polisario, maar ook om de beheersing van de fosfaatreserves in NW-Afrika en om de macht in de Afro-Arabische wereld tussen enerzijds Marokko en anderzijds Algerije; wellicht gaat het zelfs om de in-

- vloedssfeer van het Oostblok en het Westen in geheel Afrika);
- b. een schets van de historische ontwikkeling;
- c. een analyse van de belanghebbende betrokken partijen;
- d. de aandachtspunten voor een politieke partij in Nederland.

De volgende vergadering van de subcommissie zal plaats vinden op maandag 7 augustus om 20.00 uur in het gebouw van de Tweede Kamer (Binnenhof 5). Op de agenda zullen ondermeer staan:

- a. de kwestie Jeruzalem (notitie van Erik-Jan Zürcher) en
- b. de Arabische boycot (notitie van Johan Went).

WERKGROEP STAATSRECHT - BINNENLANDSE ZAKEN

De Werkgroep kwam bijeen op 10 april en 8 mei jl., telkens om 19.30 uur, in het gebouw van de Tweede Kamer. In de eerste vergadering kwamen een aantal lijsttrekkers van D'66 in

Provinciale Staten aan het woord, met hun ervaringen en voornemens op het gebied van het opstellen van een beleidsprogram, en van collegevorming. Op 8 mei was aan de orde een wijziging van het interne kiesstelsel (bijlage C, HR) van D'66. Daarover waren nogal wat klachten binnengekomen. Enkele van de veteranen uit de Werkgroep Staatsrecht, die destijds met deze zaak van doen hebben gehad, buigen zich over de problematiek en zullen - aan de hand van tellingen van stembiljetten uit enkele gemeenten - voorstellen doen aan het Hoofdbestuur en de volgende ALV. Op 1 juni vond een tweede vergadering over dit onderwerp plaats.

In de maand juni zal de Werkgroep, ditmaal in Utrecht, een vergadering wijden aan de bestuurlijke (re)organisatie, aan de hand van de opvattingen daarover van de heer Wiegel. Degenen die in Staten en Raden met bestuurlijke organisatie van doen krijgen, zijn welkom op deze bijeenkomst. Gaarne aanmelden bij de secretaris Ronald L.M. Verhagen, Bleulandweg 134, 2803 HH Gouda, tel. 01820/24923, of de voorzitter Frits de Nerée, Röellstraat 3, 6814 JC Arnhem, tel. 085/427196.

OVERZICHT VAN DE WERKGROEPEN VAN DE STICHTING WETENSCHAPPELIJK BUREAU D'66

Onder auspiciën van de Stichting Wetenschappelijk Bureau D'66 zijn onderstaande werkgroepen werkzaam.

Sommige werkgroepen kunnen nog versterking gebruiken. Andere werkgroepen zijn "vol". Als u meer wilt weten over één van de werkgroepen, belt u dan eens met de SWB (070-453271).

Denkt u er wel aan dat er in een werkgroep inzet van de leden wordt gevraagd en dat het zeker geen gezelligheidsclubjes zijn.

De werkgroepen worden in de toekomst departementaal ingedeeld. Hierover zijn nog besprekingen met de coördinatoren gaande.

WERKGROEP STAATSRECHT EN BINNENLANDSE ZAKEN

Coördinator: R.L.M. Verhagen, Bleulandweg 134, 2803 HH Gouda, tlf. 01820-24923.

Onderwerpen:

- a. op langere termijn: grondwetsherziening (w.o. kiesstelsel en kabinetsformatie, benoemingsprocedure van burgemeester, commissaris der Koningin, voorzitter van Rijnmond en derg.), scholing en democratisering van het ambtelijk apparaat (vierde macht), bescherming privacy, politie (in samenwerking met de Werkgroep Justitie);
- b. op middellange termijn: bestuurlijke (re)organisatie (w.o. herindeling van gemeenten, provincies en Rijnmond) en andere vergelijkbare onderwerpen op basis van reeds ingediende of nog in te dienen wetsontwerpen;
- c. op korte termijn: kabinetsformatie binnen het kader van de huidige grondwet, collegevorming, een kritisch onderzoek van het interne kiesstelsel voor het vaststellen van D'66-kandidatenlijsten voor vertegenwoordigende lichamen en het (in samenwerking met de PSVI en de Werkgroep 7 September) met raad en daad bijstaan van staten- en raadsleden.

WERKGROEP JUSTITIE

Coördinator: mw. A. Blaauw-Meyer, Engweg 3, 3981 WD Bunnik, tlf. 03405-2100.

Onderwerpen/subgroepen:

1. Terreurbestrijding en rechtsstaat.
2. Europees verkiezingsprogramma.
3. Problematiek gevangeniswezen.
4. Alimentatie na echtscheiding.
5. Bezoekrecht na echtscheiding.
6. Wijziging erfrecht.
7. Politie.
8. Openbaarmaking richtlijnen vervolgingsbeleid.
9. Consumentenbescherming.
10. Abortus provocatus.
11. Zedelijkheidswetgeving.
12. Rechtshulp.
13. Gewetensbezwaren militaire dienst.
14. Euthanasie.

WERKGROEP EMANCIPATIE

Coördinator: C.van Sitteren, O.Z.Achterburgwal 153 hs, 1012 DH Amsterdam, tlf.020-241492.

Onderwerpen:

1. Europees program.
2. Vrouwengevangenis (met Justitié).
3. Emancipatie binnen D'66.
4. Abortus (met Justitie en Volksgezondheid).
5. Alimentatie (met Justitie).
6. Bezoekrecht (met Justitie).
7. Samenlevingsvormen.
8. Een ongehuwde bejaarde werkende vrouw.

WERKGROEP VOLKSHUISVESTING EN RUIMTELIJKE ORDENING

Coördinator: H.Blankenstijn, p/a mw. T.F.de Willigen, Nieuwstad 100, 1381 CE Weesp, tlf.020-272326.

Onderwerpen:

1. Structuurschema volkshuisvesting.
2. Erfpacht.
3. Structuur bouwnijverheid.
4. Publicaties.

WERKGROEP VERKEER EN VERVEER

Coördinator: R.Ambags, Watertorenplein 3, 5038 NR Tilburg, tlf.013-684390.

Onderwerpen:

1. Begrip mobiliteit.
2. Invloed op ruimtelijke ordening en milieu.
3. Europees beleidsprogram.

WERKGROEP LANDBOUW

Coördinator: H.Dijkstra, Nieuweweg 35, 6871 CA Renkum, tlf.08373-5278.

Onderwerpen:

1. Consequenties voor de landbouw van de relatienota en de nota landelijke gebieden.
2. Bio-industrie.
3. Bosbouwbeleid.
4. Sociaal-economische landbouwproblematiek.
5. Kleine bedrijven met neveninkomsten.

WERKGROEP SOCIALE EN ECONOMISCHE ZAKEN

Voorzitter: P.van Schilfgaarde, Schelmseweg 3, 6861 WR Oosterbeek, tlf.085-333159.

Secretaris: J.J.A. Janssen, Storm van 's Gravesandeweg 51, 2242 JC Wassenaar, tlf.01751-17187.

Subgroepen:

1. Algemeen economische subgroep: M.Polk, Uilenstede 260, 1183 AR Amstelveen.
Onderwerpen: macro-economie, prijsbeleid, openbare financiën, monetair beleid en regionaal beleid.
2. W.I.R. en Industriebeleid: P.H.M.Ruys, Marie Koenenlaan 9, 5044 ND Tilburg, tlf.013-673918.
3. Midden en Kleinbedrijf: J. de Rook, Rozenhofstraat 10, Deventer, tlf.05700-12884.
4. Fiscale subgroep: (voorlopig) J.J.A.Janssen, Storm v.'s Gravesandeweg 51, 2242 JC Wassenaar, tlf.01751-17187.
5. Sociaal en arbeidsmarktbeleid: P.van Schilfgaarde, Schelmseweg 31, 6861 WR Oosterbeek. tlf.085-333159.
6. Sociale verzekering en pensioenen: C.M.Bolhaar, Hoeksestraat 27, 5121 ST Rijen.
7. Inkomens en vermogensbeleid, incl. V.A.D.: J.J.A.Janssen, Storm van 's Gravesandeweg 51, 2242 JC Wassenaar
tlf.01751-17187..

WERKGROEP CONSUMENTENZAKEN

Coördinator: A.Rutgers van der Loeff, Weissenbruchstraat 360, 2596 GR Den Haag, tlf.070-280933.

Onderwerpen:

1. Europees program
2. Consumenten en consumptiefilosofie en beleid.
3. Consumentenrecht.
4. Nieuwe Warenwet.
5. Consumentenopvoeding.
6. Dierenhandel.

WERKGROEP KUNSTEN EN MEDIA

Coördinator: P.H.Frankfurth, Sloteweg 1212, 1066 CW Amsterdam, tlf.020-162080.

Onderwerp: werkt aan nota Media in de Samenleving en heeft in deze serie net uitgebracht: Omroep in de Samenleving.

WERKGROEP DEMOCRATISERING ARBEIDSBESTEL

Coördinator: J.L.J.M.van der Does de Willebois, J.W.Frisolaan 51, 2252 HD Voorschoten, tlf.01717-2625.

Werkt aan nieuwe publicatie Democratisering Arbeidsbestel.

WERKGROEP VOLKSGEZONDHEID

Coördinator: J.W.Gruyters, Dahliastraat 5, 6942 VT Didam, tlf.08362-1937.

Subgroepen:

1. Management: A.C.P.Cremers, Ter Pelkewijkpark 13, 8011 SG Zwolle, tlf.5200-17010.
2. Eerstelijns: R.A.de Melcker, Fred.Hendrikklaan 63, 3708 VB Zeist, tlf.03404-14311.
3. Tweedelijns: B.M.Goslings, Beekestein 2, 2352 KL Leiderdorp, tlf.071-892397.
4. Geestelijke gezondheidszorg: J.H.Kam, Pres.Kennedylaan 349, 1079 MH Amsterdam, tlf.020-426889.
5. Opleiding: J.Pool, Essenpark 18, 2351 CJ Leiderdorp, tlf.071-123510.
6. Geneesmiddelenvoorziening: F.A.Bol, Lomboklaan 12, 3956 DG, Leersum, tlf.03434-3129.
7. G.V.O.-Preventie: E.F.Vogelaar, Marskramersbaan 17, 3981 TJ Bunnik, tlf.03405-4260.
8. Verpleging: mw.A.Klinkert-Blokhuis, Konijnenbergerweg 2, 8051 CC Hattem, tlf.05206-2234.
9. Oudere gehandicapten: mw.M.M.van Beek, Van Aerssenstraat 17, 2582 JD Den Haag, tlf.070-503683.
10. Interdepartementale subgroep Abortus: zie algemene coördinator.
11. Gezondheidswetgeving: F.R.Holthuis, Matsmanzoom 25, Koog a/d Zaan

WERKGROEP BUITENLAND EN DEFENSIE

Coördinator: B.J.van Eenennaam, Postdam 1, 2361 BT Warmond, tlf.01711-10732.

Subgroepen:

1. Europa: S.van Hoogstraten, Hoge Rijndijk 147, 2314 AC Leiden, tlf.071-894848.
2. Ontwikkelingssamenwerking: Mw.S.Bischoff van Heemskerk, Dunne Bierkade 12, 2512 BC Den Haag, tlf.070-467797.
3. Mensenrechten: R.J.Akkerman, Kerkstraat 61, 2271 CP Voorburg, tlf.070-860227.
4. Defensie: E.H.Wellenstein, Balistraat 29, 2585 XT Den Haag, tlf.070-639349.
5. Midden-Oosten: P.Peppelenbosch, M.v.Hoornelaan 6, 3984 PM Odijk, tlf.03405-2025.

WERKGROEP ACHTERGRONDEN D'66

Coördinator: H.Limper, Meer en Vaart 364, 1068 LH Amsterdam, tlf.020-107517.

Coördinator Limper gaat na het congres verder werken aan de voorstellen, gedaan door de Commissie Grondslagen van de Partij.

WERKGROEP GEHANDICAPTEN

Coördinator: C.W.Boon, Postbus 199, 7000 AD Doetinchem, tlf.08340-30257.

Subgroepen/onderwerpen:

1. Onderwijs.
2. Dienstverlening.
3. Wonen en leven.
4. Werkgelegenheid.
5. Sociale voorzieningen en rechtspositie.
6. Verkeer en vervoer.
7. Sociaal-cultureel leven.
8. Samenleven en de gehandicapte mens.

WERKGROEP LUCHTVAART

Coördinator: V.R.E.Kant, Cath.van Clevepark 72, 1181 AV Amstelveen, tlf.020-432206.

Onderwerpen:

1. Europees program.
2. Nationale luchthaven.
3. Euro-control.

WERKGROEP CULTURELE MINDERHEDEN

Coördinator: P.Wessels, Voorhoevepark 22, 6591 AJ Gennep, tlf.08851-2580.

Deze werkgroep houdt zich tot nu toe hoofdzakelijk bezig met de Molukse problematiek.

WERKGROEP 7 SEPTEMBER

Coördinator: H.M.C.Oosterbeek, Madurastraat 19 hs, 1094 GD Amsterdam, tlf.020-935609.

Deze werkgroep gaat na de komende raadsverkiezingen weer in gewijzigde samenstelling actief worden om in samenwerking met PSVI en de Werkgroep Staatsrecht en Binnenlandse Zaken a.s. Raads- en Statenleden met raad en daad bij te staan.

WERKGROEP WELZIJNSBELEID

Coördinator: J.Zeeman, Koolzaadland 23, 3833 CJ Leusden, tlf.033-43577.

Onderwerpen:

1. Kaderwet Specifiek Welzijn.
2. Achterstand situaties.

WERKGROEP MILIEU

Coördinator: A.W.de Ruyter van Steveninck, Nobellaan 3, 2641 XP Pijnacker, tlf.01736-3873.

Onderwerpen/secties:

1. Water: C.Berger, Langezand 140, 8223 WL Lelystad, Tlf.03200-21632.
2. Milieu en planologie: R.Stam, Jan van Goyenkade 12, 2311 AZ Leiden, tlf. SWB Den Haag, 070-453271.
3. Bestuurlijke aspecten: A.Mossel, Pinksterbloemlein 23, 2555 EM Den Haag, tlf.070-251671.
4. Energie: H.Geelen, Laan van Poot 318, 2566 DD Den Haag, tlf.070-257417.
5. Milieu en economie: F.Creutzberg, Jan Verfaillweg 18, 1783 BC Den Helder, tlf.02230-14752.
6. Dierenbescherming: W.J.Koch, Vuchtstraat 130, 4816 BP Breda, tlf.076-878039.
7. Andere onderwerpen: Geluidshinder, Wet Algemene Bepaling Milieuhygiëne, Nota Milieuhygiënische normen, Luchtverontreiniging en Wetsontwerp Rampenplannen en Aanlanding LNG.

WERKGROEP ONDERWIJS EN WETENSCHAPPEN

Coördinator: mw.S.F.Schilthuis-v/d Wal, Prins Hendriklaan 47, 3721 AP Bilthoven, tlf.030-782542.

De werkgroep heeft 3 min of meer regionale subgroepen.

Onderwerpen:

1. Contourennota
2. Middenschool.
3. Beroepsonderwijs aan 15-18 jarigen.
4. Europees programma.
5. Variabele vacantiedagen voor kinderen.

Subgroep in oprichting: Hoger onderwijs en onderzoek; coördinator: J.J.B.Nijeboer, Parklaan 25, 3722 BC Bilthoven, tlf.030-781242.

WERKGROEP MOBILITEIT AMBTENAREN

Coördinator: S.van Hoogstraten, Hoge Rijndijk 147, 2314 AC Leiden, tlf.071-894848.

Deze werkgroep houdt zich bezig met de integratie van personeel in Buitenlandse Dienst en op het Ministerie van Buitenlandse Zaken. De werkgroep zal later een ruimere taakstelling krijgen.

WERKGROEP SPORT EN RECREATIE

Coördinator: M.Wijkhuizen, Boslaan 81, 6741 KD Lunteren, tlf.08388-2280/2685.

Deze werkgroep verkeert nog in oprichtingsfase en is nog niet bijeen geweest.

WERKGROEP WETENSCHAP EN TECHNOLOGIE

Voorlopig coördinator: J.J.B.Nijeboer, Parklaan 25, 3722 BC Bilthoven, tlf.030-781242.

Onderwerpen:

1. Relatie technologie - werkgelegenheid.
2. Maatschappelijk toekomstbeeld.

IN OPRICHTING: WERKGROEP ANTILLEN en WERKGROEP WATERSTAAT.

SPORT EN POLITIEK ★

1. Inleiding

Er is de laatste tijd nogal wat te doen geweest over het meedoen van Nederlandse elftallen aan de wereldkampioenschappen hockey en voetbal in Argentinië. Meedoen aan dergelijke toernooien zou in feite steun betekenen aan bepaalde regieën, die die steun niet waard zijn of waaraan zelfs zorgvuldig elke steun dient te worden onthouden. Dit dan vanwege de fundamentele aantasting, die onder die regieën plaats vindt, van wat wij verstaan onder democratische - en mensenrechten. Op het congres van 22 april, maar ook bij een aantal andere gelegenheden is gevraagd naar de houding van D'66 tegenover dit probleem.

2. Sport en politiek

Sport en politiek zijn onverbreekelijk met elkaar verbonden of - beter mischien - kunnen onverbreekelijk met

elkaar worden verbonden wanneer men dat wil. En dat men dat in een aantal gevallen wil is een feit. Sport wordt gebruikt als internationaal visitekaartje, als binnenlands zoethoudertje, als bliksemafleider. Wie daaraan twijfelt, moet eens nadenken over de functie van sport in de Oostbloklanden, in Hitler-Duitsland en in bv. Argentinië en het oude Rome. En het zijn meestal niet de meest onberispelijken die de sport zó gebruiken. Als je onberispelijk bent heb je zo'n bliksemafleider nl. niet nodig. Meedoen aan sportmanifestaties in (maar ook alleen al met) landen die sport als zodanig gebruiken, betekent het laten functioneren - of althans het niet verhinderen van dat bliksemafleidereffect.

3. Toernooien

Grote sporttoernooien hebben een interessante betekenis voor het organiserende land. Zij zijn een presentatie van het organisatievermogen, de accommodaties, de gastvrijheid, de

binnenlandse rust enz. naar buiten toe. Dat geldt op een wat andere manier ook voor de landen die op zo'n toernooi goede prestaties leveren (Philipsstofzuigers uit het land van Ajax).

4. Meedoen aan internationale sport

Het meedoen aan internationale sport betekent in meer dan 50% van de gevallen spelen met/tegen landen waar D'66 uit politiek-ethisch oogpunt de nodige bedenkingen bij heeft. In al die gevallen geef je gelegenheid tot misbruik van de sport door regieën, die je liever niet aan reclame wilt helpen.

5. Toch meedoen?

Op grond van het bovenstaande weigert een aantal mensen om aan sportmanifestaties in dergelijke landen (ook met dergelijke landen?) mee te doen. Toch is dat tot op heden niet de keus van D'66 geweest. Hiervoor is een aantal redenen aanwezig, deels van

IK GEEF EEN JAAR LANG DE DEMOCRAAT WEG

principiële, deels van praktische aard.

- Sport is in Nederland geen staatszaak. Het al dan niet meedoen is een keuze van bonden en/of individuele sport(st)ers.
  - D'66 is geen getuigenispartij. Dit betekent dat wij niet iets doen om te getuigen, maar omdat een bepaalde handeling een duidelijk en gewenst effect heeft.
  - Dergelijke sportmanifestaties zijn een ideale gelegenheid om de discussie over de situatie in een bepaald land te starten. Als je besluit om niet mee te doen, gaat de discussie onmiddellijk over iets anders, nl. over de situatie in ons land.
- Hierbij moet men zich bedenken, dat - overigens dank zij de acties - nog nooit zoveel en zo negatief over Argentinië is gesproken als de afgelopen maanden.
- Hiermee is het reclame-effect al goeddeels verdwenen. Dit wordt nog versterkt als niet of althans zo weinig mogelijk aan de officiële representatieve ceremonies zou worden deelgenomen. De KNVB is hierom gevraagd; de druk daarop lijkt groot.
  - Het is onjuist om voor sportrelaties op dit terrein andere criteria te hanteren dan voor economische en politieke relaties. De discussie over de twee laatstgenoemde punten dient aan die over de sport vooraf te gaan.
  - Hierbij sluit aan, dat die discussie ten principale dient te worden gevoerd en niet m.b.t. één land. Het hoofdbestuur tracht hierover aan de hand van een discussiestuk van Herman Schaper en ondergetekende tot een standpunt te komen, dat vervolgens in de Adviesraad moet worden besproken.

Hein van Oorschot

MENSENRECHTEN ★

URUGUAY, 5 jaar diktatuur

Op 27 juni 1973 kreeg in Uruguay een fascistisch regime alle macht in handen.

Het FUK Amsterdam (FUK = Federatie Uruguay Komitees) organiseert daarom op 27 juni a.s. een bijeenkomst in De Brakke Grond te Amsterdam, onder het motto:

5 jaar diktatuur in Uruguay.

- Op de bijeenkomst zullen o.a. spreken:
- Wim Schippers van Amnesty International
  - een vertegenwoordiger van het FNV
  - de heer Gutierrez, Uruguayaans journalist van het inmiddels verboden tijdschrift "Marcha".
- Verder zal er een forum aanwezig

aan:	van:
Naam:	Naam:
Adres:	Adres:
Plaats:	Plaats: .....

Ik betaal daarvoor f. 25,- na ontvangst van een acceptgirokaart.

De ontvanger van het abonnement is door mij geïnformeerd.
 U stuurt een begeleidend briefje met het eerste nummer.
 (Gewenst hokje zwart maken)

Box opsturen in gefrankeerde enveloppe naar D'66, Javastraat 6,
 2585 AN 's GRAVENHAGE

U kunt ook bellen: 070 - 453271 of 070 - 467188.

zijn waarin, naast de genoemde sprekers, een Uruguayaanse juriste, een vertegenwoordiger van de Uruguayaanse vakbonden en een vertegenwoordiger van het onderwijs in Uruguay zitting hebben.

Muzikale medewerking wordt verleend door de Volharding.

Aamvang 20.- uur, Brakke Grond, Amsterdam.

Nadere informatie is te verkrijgen bij: FUK Amsterdam: Lauriergracht 54 III, Amsterdam, tel.020-250708.

CHILI: KIND VAN DE REKENING

Op 9 september van 14.00 tot 22.30 uur organiseert het NIVON in de Nieuwe Slof, Kerkstraat 46 te Beverwijk een Chili-manifestatie onder de titel: "Chili: kind van de rekening".

Op deze manifestatie wordt (wederom) aandacht gevraagd voor de onmenselijke situatie waarin het Chileense volk verkeert.

Sinds de coupe door de junta in 1973, waarbij 30.000 mensen om het leven kwamen, waaronder de democratie gekozen president Salvador Allende, is de onderdrukking van het Chileense volk niet minder geworden. Naar buiten toe lijkt de situatie er beter op.

Maar dat is schijn.

Door verfijning van de onderdrukking en door gebruik te maken van subtielere methoden komt er naar Europa minder informatie uit Chili over de praktijken van de junta.

Door afkondiging van een (schijn) amnestie en door het houden van een "volksreferendum" tracht de junta een betere indruk naar buiten te brengen.

Maar nog steeds worden Chilenen vermist, gemarteld of gefusilleerd. Vele gezinnen zijn incompleet. Vele gezinnen hebben te weinig om te leven maar teveel om dood te gaan. In vijf jaar is er dus weinig veranderd.

De manifestatie zal aandacht vragen voor de huidige situatie en de toe-

komst van het Chileense volk door middel van een non-stop programma met medewerking van o.a. Luis Arravena (Chileense zanger), Caliche (Chileense kinderdansgroep), Melinha (Chileense kindermuziekgroep), Lautaro (Chileense muziek), de voormalige minister van landbouw, Jorge Arrate, een forum van kopstukken uit politiek, vakbeweging en kerk, landenkomitees Zuid-Amerika.

Voor kinderopvang wordt gezorgd.

Nadere informatie is te verkrijgen bij het centraal buro NIVON, P.C. Hooftstraat 163, Amsterdam, tel. 020-766889.

EXCUSES VAN DE REDACTIE:

OPMERKELIJK BOEK VAN EEN 5-JARIGE

Helaas heeft het zetduiveltje ons ook in de Democraat nr.4 nog in zijn greep gehouden. Op blz.23 werd het boek "Milieu-acties in Nederland" beoordeeld door Ruud Stam. In de 2de kolom, 2de alinea, is een zin weggelaten waardoor bij de lezer een onjuiste indruk zou kunnen ontstaan. Hieronder geven wij die bewuste alinea in zijn geheel weer:

" Naast veel lof zou ik hier toch ook enige kritiek op dit boek kwijt willen. Kritiek niet zozeer bedoeld om af te kraken, maar mogelijk om voort te borduren op dit voortreffelijke boek. Zoals gezegd is dit boek breed van opzet, toch mis ik bepaalde soorten van kritiek op de gevoerde acties. Allereerst de marxistische kritiek zoals bijvoorbeeld zo duidelijk verwoord in "Naar een maatschappelijke ecologie" van het Rijn Schelde Instituut; verder bv. de regionaal economische kritiek van Schroevers. Niet dat we het met deze critici eens moeten zijn, maar wel zouden hier een aantal van de randvoorwaarden en implicaties gevonden kunnen worden voor verdere actie."

(ADVERTENTIE)

Politiek memo '78

Nieuwste politieke kerngegevens (per februari 1978)

• over politieke instanties

met kerninformatie over o.a.:

- ministeries
- kabinet
- staatssecretarissen
- hoge colleges van staat
- commissaris van de koningin
- burgemeesters
- leden 1e en 2e Kamer
- politieke partijen
- verkiezingsuitslagen

• voor politiek beleid

met kerninformatie over o.a.:

- sociale verzekeringen
- handelsbalansen
- miljoenennota
- consumptieprijzen
- bevolkingscijfers
- arbeidsreserve
- werkgeversorganisaties
- werknemersorganisaties

Altijd de nieuwste gegevens

Wilt u er zeker van zijn altijd over de meest recente gegevens te beschikken? Wordt dan abonnee op het Politiek Memo.

Dan krijgt u ieder jaar, automatisch en met korting de nieuwste editie van het Politiek Memo.

Voor abonnees bedraagt de prijs f 11,50 terwijl voor niet-abonnees de prijs f 14,- is.

Dit is de inhoud

- Ministeries
- Het Kabinet
- De Staatssecretarissen
- Hoge Colleges van Staat
- De Sociaal Economische Raad
- De Commissarissen der Koningin
- Verkiezingen voor de Provinciale Staten
- Verkiezingen voor de Tweede Kamer
- Kabinetten naar politieke gezindte
- Aantallen burgemeesters naar hun politieke overtuiging
- Bevolkingscijfers van de OESO-landen
- Nederlandse gemeenten met meer dan 20.000 inwoners
- Miljoenennota 1978
- Indexcijfers van producentenprijzen
- Geregistreerde werklozen naar leeftijd
- Handelsbalansen van de OESO-landen
- Particuliere en Overheidsuitgaven van de OESO-landen
- Personeel in dienst van het Rijk

- Honoreringsschaal van overheidsfunctionarissen
- Wetenschappelijk onderwijs (ingeschrevenen en geslaagden)
- Sociale Verzekeringen
  - AOW
  - AWW
  - AAW
  - AWBZ
  - AKW
  - KWL
  - WW
  - ZW
  - WAO
  - ZFW
- Minimumloon en minimumjeugdloon
- Nederlandse Bondgenootschappen
- Politieke Partijen
- Werkgevers en Werknemersorganisaties
- Ledenlijst van de Tweede Kamer
- Ledenlijst van de Eerste Kamer

Snel bestellen

Voor u is het belangrijk om dagelijks snel en trefzeker met de juiste gegevens te werken. Bestel daarom vandaag nog via aangehecht portvrij bestelformulier.

Uitgeverij Kluwer bv

7400 GA Deventer, postbus 23
Telefoon 05700-20511.

Bestelformulier

Ondergetekende wenst rechtstreeks/voor rek. van boekhandel _____

Abonnees meer dan 15% korting

jaarlijks ..... ex. **Politiek Memo** (POM) automatisch te ontvangen. In dit geval geldt de speciale intekenprijs à f 11,50 per editie.

eenmalig ..... ex. **Politiek Memo editie 1978** (9031200735) en géén abonnement. In dit geval bedraagt de prijs f 14,- per editie.

Naam: _____ Functie: _____
 Straat: _____
 Postcode: _____ Plaats: _____
 Werkzaam bij: _____
 Factuur zenden aan: _____
 Datum: _____ Handtekening: _____

Genoemde prijzen zijn incl. BTW en verzendkosten.

Levering, facturering en incassering: Libresso bv, distributiecentrum voor boeken en tijdschriften, Deventer.

d'66

POLITIEKE PARTIJ DEMOCRATEN '66

EERSTE CONGRES-DEMOCRAAT

NOOIT OP ZONDAG ?

door Frans Rogier,
vice-voorzitter organisatie.

Binnen D'66 vond en vindt de belangrijkste besluitvorming (nog) altijd plaats op Algemene Ledenvergaderingen, in de wandeling "congressen" genoemd. Door de zeer omvangrijke voorbereiding en de eraan verbonden kosten kunnen congressen slechts enkele (twee, hooguit drie) malen per jaar worden gehouden.

Het Hoofdbestuur moet dus voortdurend een goede middenweg zien te vinden tussen enerzijds beslissingen omtrent de op een ALV te behandelen onderwerpen en anderzijds de voor adequate behandeling van die onderwerpen op een ALV benodigde tijd.

In een periode van weder-opkomst, als welke D'66 nu meemaakt, neemt het aantal onderwerpen waarover uitspraken van een ALV gewenst of zelfs vereist zijn, sterk toe.

Het Hoofdbestuur ziet zich dan ook sinds eind 1977 geconfronteerd met het verschijnsel dat een aantal onderwerpen van concept-congres-agenda naar concept-congres-agenda worden doorgeschoven zonder aan bod te komen, terwijl de uitspraak erover begint te dringen. Het gaat hier gelykelyk om zaken als statuten, verdere partij-organisatie, etc. als onderdelen voor het beleidsprogramma, politieke strategie en plaatsbepaling.

Teneinde een forse poging te doen om opgelopen achterstand weg te werken en weer met de problemen in de pas te komen, besloot het Hoofdbestuur in juni om (weer eens) een volledig tweedaags congres te organiseren, opdat meer tijd voor beradslaging over meer onderwerpen ter beschikking zou staan. De discussie over deze twee dagen kende drie alternatieven:

- vrijdag + zaterdag;
- twee zaterdagen met korte periode ertussen (1 à 2 weken);
- zaterdag + zondag.

De gehanteerde criteria waren o.m.:

- geschatte aanwezigheid van leden;
- kosten van organisatie;
- beschikbaarheid van zaalruimte.

Het belangrijkste criterium daarbij, al moeten noch de last van het vinden van geschikte zalen noch de voorbereidingskosten onderschat worden, was en is voor het HB: bij welk alternatief komen we zoveel mogelijk aan de leden tegemoet en mogen we dus een maximale opkomst verwachten? Daarover is dan ook de discussie gevoerd en daarin zijn tegen elkaar afgewogen het gewicht van:

- Werkende leden kunnen niet op vrijdag of moeten vrijaf nemen.
- Twee elkaar kort opvolgende weekends bezet zijn.
- Principiële bezwaren bij leden tegen vergaderen op zondag.

Het Hoofdbestuur kwam op dat moment na afweging tot de conclusie dat de opkomst het grootst en de bezwaren het minst zouden zijn, indien gekozen werd voor een zaterdag en een zondag, mits bij de samenstelling van de agenda en de bepaling van de aanvangstijd met het karakter van de zondag rekening zou worden gehouden.

Inmiddels hebben ons van enkele zijden serieuze protesten bereikt over het congresseren op zondag. Het HB heeft met enige schrik moeten constateren dat deze bezwaren onderschat zijn.

Namens het HB heb ik evenwel met het bovenstaande getracht zo duidelijk mogelijk aan te tonen, dat hier geen sprake is geweest van onachtzaamheid of een gemakshalve negeren van gegronde bezwaren van sommige onzer leden. Er is een bewuste keuze gedaan na ampele afweging op grond van bij het HB bekende inzichten en verwachtingen. Dat inzicht zullen we aanscherpen, gezien de reacties, om een volgend maal nog meer aan de wensen en gevoelens van de leden tegemoet te komen. Voor dit najaarscongres is het om organisatorische en financiële redenen nagenoeg onmogelyk om de klok nog terug te draaien.

RADIO&TV

RADIO-UITZENDINGEN

HILVERSUM I 18.19 - 18.29 uur

vrijdag 15 september 1978

vrijdag 29 september 1978

vrijdag 13 oktober 1978

enz. om de 14 dagen.

TELEVISIE-UITZENDINGEN

NEDERLAND I 19.50 - 20.00 uur

woensdag 8 november 1978

woensdag 17 januari 1979

woensdag 28 maart 1979

woensdag 6 juni 1979

INHOUD

UITNODIGING NAJAARSCONGRES	p. 3
UIT DE FRAKTIE: BESTEK'81	p. 5
PARTIJGANGER: J. KOHNSTAMM	p. 6
D'66 EN DE MAROKKANEN	p. 9
ONZE GAST: MEVR. SCHILTHUIS	p.13
VAN DE PENNINGMEESTER	p.15
STATUTEN	p.17
EUROPA	p.19
ONS LEDENBESTAND	p.24

COLOFON

REDAKTIERAAD

De uitgave van de Democraat geschiedt onder verantwoordelijkheid van een door het hoofdbestuur benoemde redaktieraad die als volgt is samengesteld:

Piet van Baarsel
Ernst Bakker
Frans Rogier
Jan Veldhuizen
Stijn Verbeek

Als redaktiesekretaresse is aan de redaktieraad toegevoegd:
Kitty Warburg.

Korrespondentie, kopij e.d. richten aan het redaktiesekretariaat
De Democraat
Javastraat 6
Den Haag.

VERANTWOORDELIJKHEID

Artikelen die namens het hoofdbestuur, de fracties in vertegenwoordigende lichamen, het SWB-bestuur, het PSVI-bestuur, de AR of andere officiële partijorganen worden geschreven, vallen onder volledige verantwoordelijkheid van de redaktieraad.

De overige artikelen vallen buiten de verantwoordelijkheid van de redaktieraad en bevatten dientengevolge de persoonlijke mening van de schrijver. Teneinde deze artikelen duidelijk te onderscheiden zullen de titels worden voorafgegaan door een ★ teken.

DE DEMOCRAAT

De Democraat wordt gratis toegezonden aan alle leden van D'66. Niet-leden kunnen zich abonneren voor f. 25,- per jaar. Losse nummers zijn verkrijgbaar bij het sekretariaat voor f. 3,- per stuk.

WANNEER VERSCHIJNT DE DEMOCRAAT

Democraat nr. 7 verschijnt:
13 oktober 1978
Sluitingsdatum kopij:
27 september 1978.

De Democraat verschijnt 9x per jaar.

ADVERTENTIETARIEVEN

1/1 pagina: f 500,-
1/2 pagina: f 300,- liggend
1/3 pagina: f 250,- staand
1/4 pagina: f 200,- liggend
1/6 pagina: f 150,- staand

Contractprijzen op aanvraag verkrijgbaar.
Plaatsing van advertenties is mede onderworpen aan de goedkeuring van de redaktie.

OPLAGE

12.500

ERIC DENIG VERTREKT

Aandachtige lezers hebben reeds in de vorige Democraat kunnen opmerken, dat de redaktieraad is ingekrompen. ERIC DENIG, die sinds de herleving van de Democraat deel uitmaakte van de redaktie heeft ons verlaten, omdat hij een benoeming op de Nederlandse ambassade in Washington heeft aanvaard. D'66 heeft vele jaren, ook in het bestuur van de SWB D'66 geprofiteerd van Denig's capaciteiten

en enthousiaste inzet. Aan de huidige vormgeving van de Democraat heeft hij zijn aandeel geleverd. De redaktieraad ziet hem met spijt vertrekken, doch wenst hem veel succes in zijn nieuwe baan. Wij hopen dat de lezers in de toekomst nog eens van zijn berichten uit Amerika kunnen genieten.

Op zijn afscheidsreceptie bij het Ministerie van Landbouw op 23 augustus jl. vertegenwoordigden Kitty Warburg en Frans Rogier de redaktieraad en het hoofdbestuur.

CONGRESSTUK E C D 2

CONCEPT-CONGRES REGLEMENT

In tegenstelling tot het verleden bevat dit concept-congresreglement alleen bepalingen die niet in het Huishoudelijk Reglement (art. 10 t/m 21) zijn geregeld. Elders in deze Democraat zijn deze artikelen uit het HR opgenomen.

Artikel 1.

Het op 4 en 5 november 1978 te houden congres is een Algemene Ledenvergadering als bedoeld in art. 10 van het Huishoudelijk Reglement.

Artikel 2.

Aan de concept-agenda kunnen onderwerpen worden toegevoegd conform art. 16.2 van het HR. Verzoeken hiertoe dienen schriftelijk bij het Hoofdbestuur te worden ingediend vóór zaterdag 7 oktober 1978. Deze toegevoegde agendapunten worden gepubliceerd in het congresboek.

Artikel 3.

Moties en amendementen die betrekking hebben op onderwerpen, vermeld in de concept-agenda en niet zijn goedgekeurd door tenminste één algemene regiovergadering, moeten uiterlijk donderdag 26 oktober om 17.00 uur op het landelijk sekretariaat ontvangen zijn. Deze moties en amendementen dienen door tenminste vijf leden van D'66 ondertekend te zijn en worden in het congresboek gepubliceerd.

Artikel 4.

De behandeling van amendementen en moties geschiedt als volgt:

1. De indiener of een door hem aangewezen lid van D'66 geeft desgewenst een beknopte toelichting;
2. de fungerend voorzitter verleent degenen, die zich volgens de bij de congresleiding berustende sprekerslijst als spreker hebben aangemeld, in volgorde van aanmelding het woord;
3. het hoofdbestuur en de rapportagecommissie kunnen aan het congres een advies omtrent het voorstel geven;
4. de fungerend voorzitter brengt de amendementen in volgorde van ingrijpendheid in stemming en daarna het al dan niet geamendeerde voorstel;
5. de fungerend voorzitter brengt resoluties en moties over een bepaald agendapunt in stemming als alle resoluties en moties over dat agendapunt zijn toegelicht. De fungerend voorzitter bepaalt de volgorde waarin de resoluties en/of moties in stemming worden gebracht.

Artikel 5.

In gevallen betreffende de gang van zaken tijdens het congres waarin dit reglement niet voorziet, beslist de congresleiding met inachtneming van de statuten en het huishoudelijk reglement.

NAJAARSCONGRES 1978

CONGRESSTUK E C D 1

U I T N O D I G I N G

voor de 23ste Algemene Ledenvergadering van de Politieke Partij Democraten '66 op 4 en 5 november 1978, in het congrescentrum Het Turfschip, Chasséveld, te BREDA

CONCEPT CONGRESAGENDA

Zaterdag 4 november 1978

- 10.00 uur: 1. Opening door de partijvoorzitter
- 2. Benoeming congresleiding, stemcommissie en notulencommissie
- 3. Vaststelling congresreglement
- 4. Benoeming leden Financiële Commissie, Rapportagecommissie en Geschillencommissie
- 10.15 uur: 5. Statuten Stichting Wetenschappelijk Bureau D'66 en Huishoudelijk Reglement van de partij (hoofdbestuur)
- 11.00 uur: 6. Financiën:
  - a. Financieel jaarverslag 1977
  - b. Contributieregeling 1979
  - c. Afdrachtregeling (sub)regio's/afdelingen
  - d. Begroting 1979
  - e. Meerjarenraming 1979-1984
  - f. Verslag van Financiële Commissie
- 12.15 uur: 7. Presentatie kandidaten voor Dagelijks Bestuur en besturen SWB en PSVI

OPENING STEMBUSSEN

- 12.30 uur: L U N C H P A U Z E
- 13.30 uur: 8. a. Wijze van deelname aan Europese verkiezingen en toetreding tot federatie
- b. Programma Europese verkiezingen

SLUITING STEMBUSSEN

- 16.30 uur: 9. Rede partijvoorzitter
- 17.15 uur: 10. Uitslag stemmingen DB, SWB en PSVI
- 17.30 uur: 11. Schorsing van de vergadering

Zondag 5 november 1978

- 11.15 uur: 12. Huishoudelijk Reglement:
  - a. Geschillencommissie
  - b. Kandidaatstellingsprocedure en adviezen
  - c. Vertegenwoordiging ALV's
- 12.00 uur: 13. Activiteitenplan Politiek Scholings- en Vormingsinstituut
- 12.45 uur: 14. Algemene politieke moties
- 13.45 uur: L U N C H P A U Z E
- 14.45 uur: 15. Rede fractievoorzitter
- 15.15 uur: 16. Politieke deelorganisaties
- 15.45 uur: 17. Aanvulling beleidsprogramma:
  - a. Kunst in de samenleving
  - b. Mediabeleid
  - c. Ruimtelijke ordening
- 17.00 uur: 18. SLUITING door partijvoorzitter

TOEGANG EN STEMRECHT CONGRES

Op het najaarscongres is uiteraard iedereen welkom, maar wij zijn wel genoodzaakt een toegangsprijs van f.15.- te vragen. Het hoofdbestuur heeft zich de afgelopen jaren op het standpunt gesteld, dat congressen kosten-dekkend moeten zijn.

Dit streven is de laatste jaren ook bereikt, zodat wij ook dit keer de toegangsprijs tot f. 15.- kunnen beperken. Voor dit bedrag heeft men op beide dagen toegang.

Om organisatorische redenen hebben wij besloten ook voor één van beide dagen deze prijs te vragen. Het toegangsbewijs geldt ook voor de tweede dag. Goed bewaren is dus noodzaak.

Stemrecht hebben op de Algemene Ledenvergadering uiteraard alleen leden. Op de vorige congressen is bij de uitreiking van stemkaarten geen onderscheid gemaakt tussen leden, die hun contributie wel of niet hadden betaald. Volgens de Statuten en het Huishoudelijk Reglement hebben alleen zij stemrecht, die aan hun verplichtingen hebben voldaan. Bovendien is bepaald, dat vóór 1 juli de contributie moet zijn betaald. Op dit najaarscongres zien wij ons genoodzaakt deze regels strakker te gaan hanteren dan in het verleden.

Stemkaarten worden in principe alleen verstrekt aan leden, die hun lidmaatschapskaart 1978 tonen.

Leden die nog niet betaald hebben wordt dringend aangeraden vóór 1 oktober 1978 alsnog de contributie over te maken, opdat hun lidmaatschapskaart nog tijdig kan worden toegezonden. Leden, die (nog) geen lidmaatschapskaart 1978 hebben ontvangen, dienen hun betalingsbewijs (bank/giroafschrift) mee te brengen. Desnoods kan op het congres tegen kwitantie de contributie worden betaald. Help echter de congresorganisatie door tijdig te betalen en de lidmaatschapskaart 1978 mee te nemen !!!

TOELICHTING op agenda

- 1. Het ligt in de bedoeling op de zondagmorgen van 11.30-12.30 uur in drie secties te beraadslagen over de aanvullingen op het beleidsprogramma teneinde de behandeling in de Algemene Ledenvergadering te bespoedigen.
- 2. Teneinde congresgangers de gelegenheid te bieden om een kerkdienst te bezoeken is op zondag het aanvangstijdstip op 11.15 uur gesteld.
- 3. Op beide congresdagen is het Turfschip drie kwartier voor aanvang van het congres geopend en bestaat er gelegenheid om koffie te drinken.

WIJZIGING HUISHOUDELIJK REGLEMENT

Uit bijgaande congresagenda blijkt, dat het de bedoeling is op het najaarscongres van 4 en 5 november a.s. een aantal specifieke wijzigingen voor te stellen op het Huis-houdelijk Reglement. Dit betreft slechts enkele onderdelen van het HR, die ofwel op het najaarscongres 1977 niet aan de orde zijn geweest ofwel zijn uitgesteld tot dit congres.

Onderstaand volgt een voorstel tot wijziging van het HR, dat betrekking heeft op de samenstelling van het dagelijks bestuur.

In de tweede Congresdemocraat zullen de overige wijzigingsvoorstellen voor het HR worden gepubliceerd.

CONGRESSTUK - ECD 3

Voorstel tot wijziging van het Huis-houdelijk Reglement inzake de samenstelling van het dagelijks bestuur.

Toelichting. Het huidige HR bepaalt, dat het Hoofdbestuur bestaat uit:

- negen leden van het Dagelijks Bestuur, te verkiezen door de Algemene Ledenvergadering;
- regio-vertegenwoordigers (één per regio), te verkiezen door de respectievelijke Algemene Regiovergaderingen.

Het Dagelijks Bestuur bestaat volgens het HR uit de voorzitter, de vice-voorzitter, de penningmeester, de secretaris-organisatie, de secretaris-politiek en vier leden, waarvan geen specifieke taak is vermeld.

Op het najaarscongres 1977 heeft het Hoofdbestuur toestemming verkregen te experimenteren met een nadere taakverdeling, waarin alle DB-leden een specifieke functie hadden. Dit experiment is naar de mening van het Hoofdbestuur geslaagd en de taken zijn inmiddels volledig omschreven. Het Hoofdbestuur is van mening, dat deze taakverdeling nu dan ook geformaliseerd kan worden en stelt voor het HR op dit punt aan te passen.

De te onderscheiden taken kunnen als volgt worden gekarakteriseerd:

Voorzitter: politieke presentatie van de partij naar buiten, naast en in voortdurend overleg met de kamerfrakties. Voorbereiding van de politiek-inhoudelijke discussies in de ALV. Algemene politieke en organisatorische leiding van de partij in nauwe samenwerking met de vice-voorzitters.

Vice-voorzitter Politiek (1e vice-voorzitter):

Verantwoordelijk voor de organisatie van de politiek-inhoudelijke activiteiten van de partij, speciaal het programmatische en politiek-wetenschappelijke werk van de partij. Plaatsvervanger van de voorzitter in diens politieke taken.

Vice-voorzitter Organisatie (2e vice-voorzitter):

Verantwoordelijk voor het intern functioneren van het HB en andere partij-organen. Voorbereiding van HB- en DB-vergaderingen. Afwikkeling van HB-besluiten. Coördinatie van reglementen-zaken. Coördinatie en assistentie van regiovertegenwoordigers in het HB. Organisatorische voorbereiding van ALV's. Vertegenwoordigt het HB in de redaktieraad van de Democraat.

Secretaris-Politiek:

Verantwoordelijk voor de uitvoering van politieke besluiten van het HB. Politieke correspondentie van het Hoofdbestuur. Coördinatie met het PSVI en verantwoordelijk voor politieke publicaties van de partij.

Secretaris-Buitenland:

Belast met te leggen of te onderhouden contacten met buitenlandse politieke groeperingen en de daartoe nodige correspondentie. Internationaal gerichte programmatische activiteiten.

Secretaris-Organisatie:

Verantwoordelijk voor het organisatorisch apparaat van de partij, in het bijzonder het landelijk secretariaat. Onderhoudt de schriftelijke communicatie met andere partijorganen en is belast met organisatorische correspondentie. Is verantwoordelijk voor secretariaat van HB en DB en de organisatorische voorbereiding van de Adviesraad-vergaderingen.

Publiciteitscoördinator:

Verantwoordelijk voor interne en externe publiciteit en propaganda. Vertegenwoordigt het HB in de redaktieraad van de Democraat. Belast met de opzet en begeleiding van landelijke verkiezingscampagnes en de ondersteuning van alle meer lokale campagnes.

Eerste Penningmeester:

Verantwoordelijk voor het financiële beheer van de partijgelden, de financiële administratie en de inning van contributies enz. Financiële coördinatie met de SWB.

Tweede Penningmeester:

Coördinatie met de regiopenningmeesters. Assistentie en vervanging van de eerste penningmeester. Financiële coördinatie met het PSVI.

Wel is afgesproken, dat het DB op voorstel van de betrokken DB-leden binnen de aanverwante taken verschuivingen kan doorvoeren, mits de taken evenredig verdeeld blijven.

Te wijzigen tekst van het HR:

art. 24.1.

Het dagelijks bestuur bestaat uit een voorzitter, een vice-voorzitter politiek (eerste vice-voorzitter), een vice-voorzitter organisatie (tweede vice-voorzitter), een eerste en een tweede penningmeester, een publiciteitscoördinator, een secretaris-politiek, een secretaris-organisatie en een secretaris-buitenland.

art. 24.2.

Het dagelijks bestuur regelt de onderlinge taakverdeling van zijn leden.

art. 24.3.

Binnen het hoofdbestuur vervult het dagelijks bestuur de uitvoerende taken.

VOORJAARSCONGRES 1979

Om organisatorische redenen zijn wij tegenwoordig verplicht onze congressen lang te voren te plannen. De zaalakkomodaties waar D'66 tegen een redelijke prijs een congres kan organiseren zijn beperkt. Veel congrescentra zijn te groot en/of te duur, andere zalen te klein om onze gemiddelde congressterkte te bevatten.

Daarom heeft het HB reeds nu het voorjaarscongres 1979 moeten vaststellen. Deze 24e Algemene Ledenvergadering zal plaatsvinden op

VRIDAGAVOND 23 en ZATERDAG 24 maart 1979 in de Grote Zaal van Krasnapolsky te Amsterdam.

Hoewel het de bedoeling was dit congres in Utrecht te houden, waarop door veel leden was aangedrongen, moesten wij bij gebrek aan akkomodatie in februari en maart 1979 uitwijken naar Amsterdam.

Krasnapolsky is echter uitstekend met openbaar vervoer te bereiken, terwijl ook een parkeergarage aanwezig is.

Reserveer nu reeds 23 en 24 maart '79 voor ons voorjaarscongres !!

EEN MILJOEN op gironummer 1.000.000!

Op dit nummer alleen uw bijdragen voor het verkiezingsfonds. Geen contributie!

Uw contributie op gironummer 1477777.

UIT DE FRACTIE

De fractie van D'66 acht het onontkoombaar dat er een bezuinigingsprogramma wordt opgesteld. Evenwel, de meest effectieve wijze om de problemen te verminderen is een uiterste loonmatiging, die immers gunstig werkt op de werkgelegenheidssituatie en de bestrijding van de inflatie. Gecombineerd met zo een inspanning om tot loonmatiging te komen acht de fractie van D'66 een bezuinigingsprogramma van f 10 miljard in 1981 te hoog.

In het formatie-akkoord PvdA/CDA/D'66 was een basisbezuiniging van f 4 miljard voorzien. Echter, sedertdien is de verwachte economische groei gedaald tot 3% per jaar. Dit maakt in vergelijking tot het principe-akkoord van 1977 een extra bezuiniging van f 3 miljard nodig. Op grond hiervan is voor D'66 een totaal ombuigingsprogramma van ongeveer f 7 miljard in 1981 aanvaardbaar. Een totaal ombuigingsprogramma van f 7 miljard lijkt de fractie in het licht van de korte termijn van 3 jaar, waarin dit gerealiseerd zou moeten worden, en in het licht van de wenselijkheid om de kwaliteit van de collectieve voorzieningen in stand te houden, aanzienlijk realistischer dan het ombuigingsprogramma van f 10 miljard van het kabinet. Bij een geringe initiële loonstijging en een neerwaartse druk op de incidentele looncomponent mag worden verwacht dat bij een dergelijk bedrag aan ombuigingen de werkloosheid tot onder de 200.000 en mogelijk zelfs tot 150.000 kan worden teruggedrongen.

De orde van grootte van de voorgestelde bezuinigingen op ambtenars-salarissen is voor de fractie van D'66 niet onaanvaardbaar met dien verstande dat het anders moet worden ingevuld. Meer in het bijzonder wordt daarbij gedacht aan een verhoging van de eigen pensioenbijdrage, met name voor de hogere salarisgroepen, omdat de eigen bijdrage voor hen laag is in verhouding tot de werkelijke kosten van de pensioenvoorziening.

D'66 voelt weinig voor bezuinigingen op de salarissen van werknemers in de gezondheidszorg, die immers minder goede secundaire arbeidsvoorwaarden hebben dan de ambtenaren.

Tegen de orde van grootte van bezuinigingen in de kinderbijslagnsfeer bestaan weinig bezwaren. De fractie van D'66 wijst echter het voorstel om dit eenzijdig door de ouders van 16- en 17-jarige kinderen te laten opbrengen af. D'66 ziet liever een vermindering van de progressie naar

kindertal en/of een differentiatie van de uitkering naar de leeftijd van de kinderen. Aantasting van de welvaartsvastheidsbepalingen bij de sociale uitkeringen wordt door D'66 afgewezen.

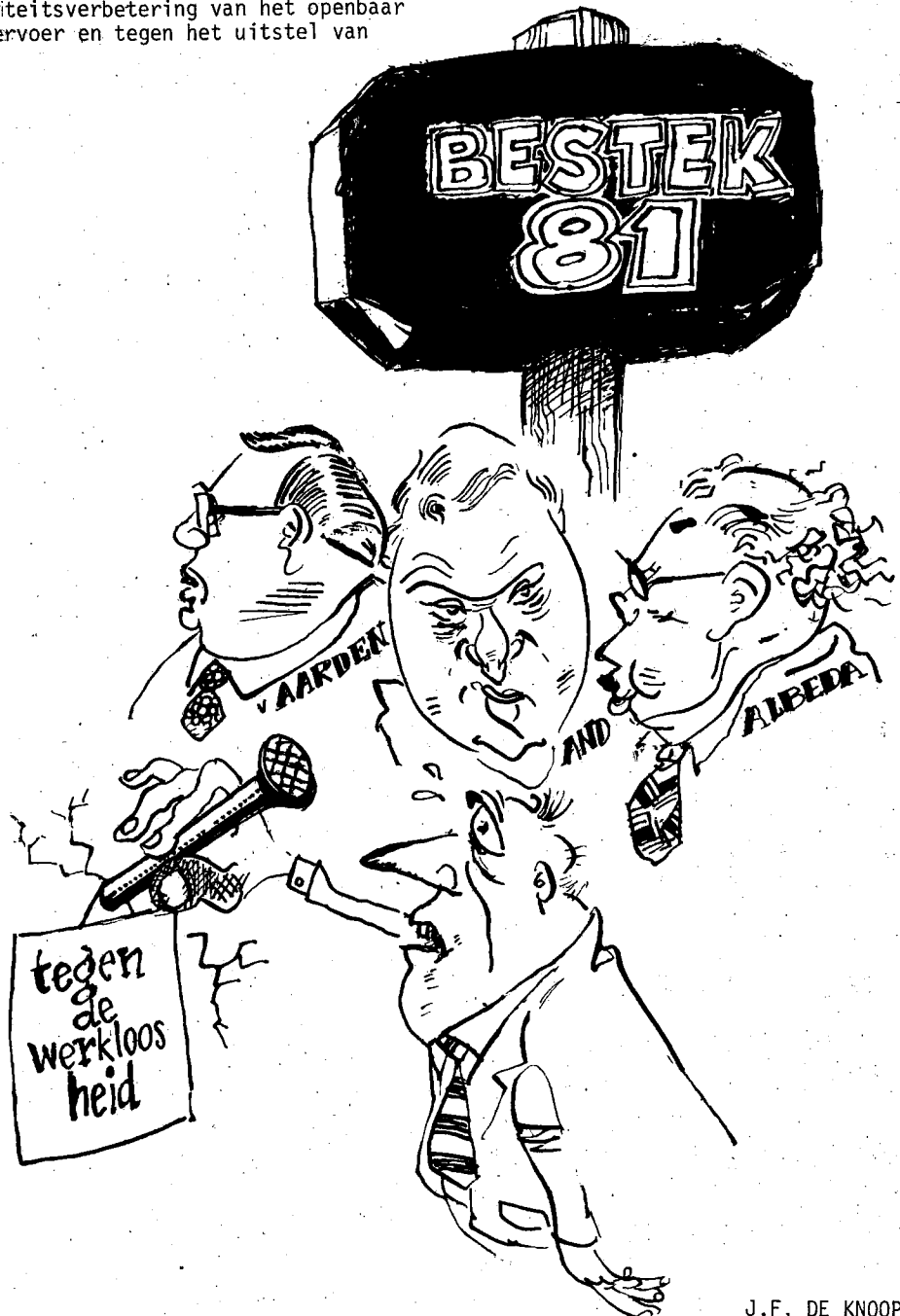
Onder zeker voorbehoud kan de fractie van D'66 de orde van grootte van bezuinigingen op het gebied van ziekenhuisbedden en functie-uitbreiding van ziekenhuizen aanvaarden.

Bij de ombuigingen in de sfeer van de rijksuitgaven is het opvallend dat alleen voor defensie en de civiele verdediging extra uitgaven van tezamen 300 miljoen gulden zijn voorzien. Dit staat wel in schril contrast met de aanzienlijke verlagingen die voor de meeste andere departementen worden voorgesteld. In dit verband heeft D'66 met name grote bezwaren tegen de voorgenumen vertraging van de kwaliteitsverbetering van het openbaar vervoer en tegen het uitstel van

voorgenomen maatregelen ter verbetering van het milieu. Ook de voorgestelde beperking van de stijging van het aantal premiekoopwoningen stuit bij D'66 op ernstige bezwaren.

Partijpolitiek gesproken vraagt D'66 zich af of het CDA door met een ombuigingsoperatie van 10 miljard akkoord te gaan, niet een te grote concessie aan de VVD heeft gedaan. In dat verband lijkt er op zijn minst ruimte voor ernstige twijfel of het CDA-programma "Niet bij brood alleen" binnen het nu vastgestelde kader nog wel uitvoerbaar zal zijn. D'66 vreest dat het CDA het de komende vier jaar wel bij brood alleen zal moeten stellen. In elk geval hebben ze nu een bestek om de droge boterham mee naar binnen te werken.

30 juni 1978. M.B. Engwirda.

PORTRET

van een partijganger

DE DEMOCRAAT IN GESPREK MET JACOB KOHNSTAMM

Jacob Kohnstamm (29)

- geboren in 1949,
- verhuisde toen hij 4 was naar Luxemburg,
- toen hij 12 was naar Brussel,
- ging in Brussel naar de Europese school en in 1968 naar de Universiteit van Amsterdam (andragogiek, later rechten),
- is sinds 1970 lid van D'66 en was onder meer vice-voorzitter van de afdeling Amsterdam en lid van het presidium van de Voorlopige Advies Raad,
- is sinds 20 mei 1978 voorzitter van de Advies Raad van D'66,
- verdient sinds een half jaar zijn brood op een advocatenkantoor in de hoofdstad.

Bij nacht en ontij

'Ik ben op heel curieuze wijze lid geworden van D'66. Het was in 1970, vóór de raadsverkiezingen. Ik woonde toen in Amsterdam in een studentenhuus en ook daar was de polarisatie D'66-VVD hevig. Om 3 uur 's nachts op het toppunt van de discussie waren we het over één ding eens: we moesten een daad stellen en lid worden van de respektievelijke partijen die we zo fel verdedigden. Ik belde - in het holst van de nacht - het secretariaat in de Langestraat op en werd genoteerd als lid van D'66. Het werd een grandioze overwinning, want de VVD, die door anderen werd gebeld, sliep...!' Zo vertelt Jacob Kohnstamm aan de Democraat zijn intrede in de partij. Je was van huis uit natuurlijk aardig politiek 'besmet'?

'Er werd wel belangstelling gewekt, maar er was geen sprake van indoc-trinatie. Op de middelbare school in Brussel spelde ik na verkiezingen de Nederlandse kranten, ik maakte plattegronden van de Tweede Kamer of gooide met darts naar foto's of namen van leden van confessionele partijen. Pas echt gegrepen werd ik door de mei-revolutie van '68 in Parijs. Het was mijn eindexamenjaar op de Europese school. Wij probeerden iets van die atmosfeer over te brengen naar Brussel. Dat consequent nemen van eigen verantwoordelijkheid sprak mij zéér aan. Daar besloot ik ook andragogiek te gaan studeren in Amsterdam.'

Het Maagdenhuis

'Ik werd corpslid en kwam in een rechts dispuut. Van mijn jaar was ik het enige corpslid dat aan de sociale faculteit studeerde. En in die faculteit was ik dus ook de enige "kale". Ik bewoog mij tussen twee werelden die in staat van oorlog met elkaar waren. De andragogen kozen mij in hun studieraad. Ik deed een poging om mee te werken aan het gestalte geven van inspraak, eigen verantwoordelijkheid en meedenken in de faculteit. Het werd een volslagen fiasco. Andragogie mag dan in wezen het beroepsmatig intentioneel begeleiden van veranderingsprocessen zijn, van dat alles kwam in de faculteit zelf niets terecht. Toen de plannen kwamen om iets structureels te gaan doen heb ik daar van het begin af aan van harte aan meegewerkt. Eerst werd de aula bezet, daarna het Maagdenhuis. Ik bleef in de aula. Ik denk dat dat een belangrijk moment voor mijn inzicht in de democratisering is geweest. De aula had bij plenaire vergadering besloten om het Maagdenhuis niet te bezetten. Je vindt het nergens terug in de boeken, maar ik weet het, ik was erbij, toen dat besluit werd genomen. Enkele dagen na dit besluit raakte ik bij toeval verzeild in een gesprek tussen de bonzen van de bezetting. Daar hoorde en merkte ik hoe de vergadering van de volgende dag compleet werd voorgekookt! Zo in de trant van: En dan sta jij op en dan zeg jij dat en dan jij enzovoort. En het gebeurde de volgende dag precies zoals afgesproken. En tijdens die bijeenkomst kwam er ineens een groep mensen binnen die riep: Het Maagdenhuis is open, wij kunnen er nu heen. Het was tegen de democratische besluitvorming, maar bijna iedereen liet zich overrompelen en ging. Ik ben toen nog een paar dagen in de aula gebleven en daarna vertrokken, vooral omdat ik teleurgesteld was over dat slordige verloop.

'Ik ben een kind van mijn tijd. Dat betekent dat democratisering een vanzelfsprekendheid voor me is'

Zeer gefrustreerd door het hele gebeuren bij de andragogen ben ik omgezwaaid naar de juridische faculteit. Ik ben wel in de democratiseringsbeweging gebleven. Heb vier jaar in de faculteitsraad gezeten, twee jaar in het algemeen bestuur en één jaar in het dagelijks bestuur.' Waar wortelt nou jouw belangstelling voor de Democraten? 'Zoals ik al zei: politiek denken was thuis met de paplepel ingegeven. Mijn vader was een echte 'doorbraakfiguur', half socialist, half Vrijzinnig Democratische Bond. Staatsrecht was mijn hoofdrichting en dat alles bracht grote belangstelling mee voor contemporaine politieke geschiedenis. In die geschiedenis van de Vrijzinnig Democratische Bond kom je al in 1901 sleutelbegrippen tegen als medezeggenschap, emancipatie,

'Van Aad Nuis heb ik begrepen hoe je integer kunt blijven en toch aan het politieke machtsspel mee kunt doen'

democratisering. Het was een soort geruststelling voor mij om dat te lezen. Vooral toen het in 1974 met de partij de verkeerde kant uitging. Weliswaar dreigde ik politiek volstrekt dakloos te worden. De progressieve volkspartij kwam niet van de grond en geen enkele andere partij sprak mij aan, maar: bladerend in de geschiedenis werd ik bevestigd: de goede politieke denkbeelden breken toch wel door.'

Credo

En vanaf die tijd probeer je die ideeën een handje te helpen? 'Mijn eigenlijke deelname aan activiteiten binnen de partij is van betrekkelijk recente datum. Het begon op het congres in Leiden in 1975. Daar raakte ik in een heftige discussie met die grijze fotograaf die op alle politieke bijeenkomsten foto's maakt. Hij maakte een vervelende opmerking en ik ging daar heel fel op in. Over het bestaansrecht van de partij, je kent dat. Er kwamen allerlei mensen omheen staan en één van die mensen was Carel van Sitteren, mijn politieke vader in Amsterdam. Hij nodigde mij uit in de werkgroep landelijke politiek. Ik kwam in die werkgroep op het moment dat ik zelf zeer hevig aan het denken was over wat het centrale thema zou moeten zijn van de tweede helft van de zeventiger jaren. Voor mij is dat: de anonimiteit van mensen in grote massa's, in grote woon- of werkeenheden. Zet dat naast de gegevens: De kerk bestaat niet meer. Sociale klassen bestaan nog wel, maar je kunt er uit als je wilt. Carrière bestaat niet meer, tenminste niet als norm, huwelijk als norm evenmin. Die anonimiteit aan de ene

kant, de volstrekte regelloosheid of normloosheid aan de andere, brengt mensen in individuele conflicten, waar niemand nog een antwoord op heeft en waaraan politici tot voor kort geen enkele aandacht gaven. Inflatie, werkloosheid, democratisering, bezuiniging, het zijn allemaal wezenlijk belangrijke dingen, maar ik denk dat tenslotte het probleem van de tweede helft van de zeventiger jaren is die richtingloosheid, waarin de gezamenlijke mensheid de individuele burgers laat rondzwerven. En hoe je het ook wendt of keert: Amsterdam, de universiteit, dat ligt toch een aantal jaren voor en daar heb ik het aan den lijve ondervonden, privé zowel als bij een aantal mensen om mij heen. Ik denk dat we daar een antwoord op zullen moeten vinden. Dat antwoord moet een nieuwe norm zijn die iedereen ruimte genoeg laat voor maximale individuele ontplooiing. Met dat verhaal maakte ik mijn entree in de Werkgroep Landelijke Politiek. Ik wilde daar met politiek gelijkgerichte mensen over praten. Dat was eind 1975, begin 1976. Ik geloof niet dat ik toen iemand echt overtuigd heb, maar de reacties waren toch van dien aard dat ik bevestigd werd in mijn overtuiging dat D'66 de enige club was, waar ik dit kwijt kon. Behalve door Jan Terlouw heb ik dit ook nog nooit door een politicus horen verwoorden en hij deed het op een Amsterdamse verkiezingsbijeenkomst in Kras, maar veel duidelijker en minder emotioneel dan ik het nu vertel.

'We kunnen niet genoeg bezig zijn over emancipatie. Niet van "de" vrouw, neen over de emancipatie van ik, en ik, en ik'

Het is mijn credo, ik heb geen idee hoe het te verwezenlijken, ik weet geen begin, alleen een richting. Ik denk dat we het moeten zoeken in de individualiteit van de mensen. Als de normen wegvallen worden mensen op zichzelf teruggeworpen en dan zullen ze in zichzelf die norm moeten zien te vinden. Zonder het zeker te weten, maar intuïtief denk ik dat daar op scholen en in opleidingen te weinig aandacht aan wordt besteed. We leiden mensen op om te werken, om productief te zijn. Maar we zullen hen in de eerste plaats moeten leren zichzelf te zijn.'

Raad eens...

'Zo kwam ik in het Amsterdamse bestuurlijke wereldje, leerde mensen kennen, heb meegewerkt aan de nota kunst en cultuur voor de verkiezingen van mei 1977. Voor het beleidsprogramma 1977-1981 schreef ik het hoofdstuk Emancipatie van vrouw en man. En

samen met Martin Geers heb ik de motie ingediend die tenslotte geleid heeft tot de oprichting van de Voorlopige Advies Raad.'

En intussen ben je voorzitter van de Advies Raad geworden. Hoe zie je de functie van die Raad?

'Ik denk dat die Raad nog wat nieuw is binnen de partij-organen, dat het hoofdbestuur veel meer een gevestigde instantie is, die zijn invloed

'Ik zal nooit iemand anders vragen om tegen betaling mijn rommel op te ruimen, mijn huis schoon te houden'

heeft op de gang van zaken. Ik vind wel, voor zover ik dat kan overzien, dat de leden van de huidige adviesraad de mensen zijn, die eigenlijk de politieke beslissingen moeten nemen, die niet zijn voorbehouden aan de Algemene Leden Vergadering. Ik denk ook dat de Adviesraadleden zich het recht daarop moeten toeëigenen. Soms vrees ik wel eens dat - als de ontwikkelingen die kant uitgaan - er nog wel eens een gevechtje kan ontstaan met het hoofdbestuur.'

Is het niet veeleer zo dat de kwaliteit van de adviezen de waarde en het gewicht van de Adviesraad bepaalt, veel meer dan de goede structuur, het reglement van orde of de erkenning door hoofdbestuur en partij? Waardevolle adviezen - hoe vervelend misschien ook op het moment - zullen fractie en hoofdbestuur er vanzelf toe brengen om in netelige kwesties te zeggen: laten we eens vragen wat de Adviesraad er van zegt. Aanhoudend geroept om erkenning versterkt bij mij de vrees voor een nieuwe belemmering voor goed contact binnen de partij. Dat kan toch nooit de bedoeling van de Adviesraad zijn?

'Ik wil geen gevecht met het hoofdbestuur om de macht, maar het hoofdbestuur trekt toch dingen naar zich toe, waarvan ik denk dat ze meer naar de partij toegespeeld zouden moeten worden. Dat zou kunnen via de Adviesraad.'

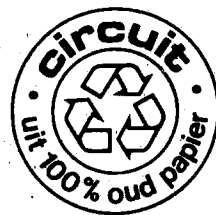
Nuances

Jij bent wel gelukkig met de aktiebeginselen van de partij?

'Ja, maar ik denk dat die pas voor mij zullen gaan leven als die punten vertaald zijn in een echte politieke richting. Ik sta niet zo klaar om die zelf te gaan formuleren. Ik ben wel zeer overtuigd van de noodzaak dat ze geformuleerd worden. Overigens zie ik dat binnen onze partij niet gebeuren zonder zéér uitvoerige discussies. Er is geen partij die zich zo intens druk kan maken over een eenvoudige dubbele punt als juist D'66. Als ik die tot in den treure afgewogen teksten lees, dan denk ik: er mag toch wel eens ooit

een iets minder genuanceerde uitspraak worden gedaan? Bijvoorbeeld over Argentinië had ik wel wat krachtiger teksten willen horen. Ik heb daar trouwens ook voor gepleit. Ik houd wel van een partij die af en toe eens zonder al dat voorbehoud durft te zeggen wat zij denkt.' Als het aan de voorzitter van de Adviesraad ligt, kan de vaderlandse pers nog opkijken!

Stijn Verbeeck

KRINGLOOPPAPIER

Uw Democraat wordt er op gedrukt, het Beleidsprogramma en het Signalement hebben de vertrouwde grauwsliuier, en zo krijgen velen het kringlooppapier onder ogen. Voor de fabricage is minder energie en water nodig en zo leveren wij op die manier een kleine bijdrage aan een minder snelle verslechtering van het milieu. De Vereniging Milieudefensie heeft een lijst samengesteld van verkooppunten van kringlooppapier. Zowel het landelijk secretariaat van D'66 (070-453271) als het secretariaat van Milieudefensie (020-221366) kunnen u vertellen of er in uw buurt zo'n verkooppunt is.

d'66

SECRETARIAAT: JAVASTRAAT 6
DEN HAAG
TEL. 070-453271
070-467188

ingezonden BRIEVEN

UITWIJZING MAROKKANEN

door Anton van LijsseL. ★

De Kamerfractie van D'66 heeft op 3-8-1978 een persbericht uitgegeven, waarin ze pleit voor het verlenen van een verblijfsvergunning aan de groep van 182 Kerkmarokkanen, omdat de destijds afgekondigde regularisatiemaatregel humaan gehanteerd dient te worden.

Op zich een zeer lofwaardig standpunt. In hetzelfde persbericht staat echter ook, dat de Kamerfractie geheel blijft staan achter deze regularisatiemaatregel. Hieruit moet geconcludeerd worden, dat de Kamerfractie van mening is, dat ze over de resultaten van de regularisatie tevreden kan zijn. Het tegendeel is echter waar. Doordat een lid van de Vaste Kamercommissie voor Sociale Zaken opzettelijk de op handen zijnde regularisatie heeft laten uitlekken, moest voortijdig een maatregel worden uitgevaardigd. Ondanks het feit dat dit het geluk van duizenden illegalen en miljoenen gulden van de Nederlandse belastingbetaler heeft gekost, is naar de dader nooit een serieus onderzoek ingesteld.

De eerste versie van de regularisatiemaatregel leek meer een regularisatie van "bonafide" malafide werkgevers dan van illegalen, daar alleen die illegale werknemers geregulariseerd konden worden, voor wie door de werkgevers belasting en sociale premies betaald waren. Hoewel er een wervingsstop was, konden op deze wijze werkgevers, die alleen de Wet Arbeidsvergunning Vreemdelingen, maar niet de belasting en sociale premies ontrokken hadden, alsnog aan legale buitenlandse werknemers komen. De bewijsvoering was hierbij geen enkel probleem en ook de desbetreffende werkgevers liepen geen enkel gevaar voor naheffingen en boetes over de tijd dat de geregulariseerde werknemers nog illegaal waren.

Vervolgens werd de regularisatiemaatregel enige malen verruimd, waarbij zich problemen met de bewijsvoering gingen voordoen. Illegalen moesten achteraf kunnen aantonen, dat zij vóór 1 november 1974 in Nederland waren. Voor een illegaal (die alle sporen van zijn verblijf zoveel mogelijk uitwist) maar al te vaak een hopeloze zaak.

Evenwel om de illegalen behulpzaam te zijn, werd bepaald, dat verklaringen van koppelbazen en andere malafide werkgevers betrouwbaar waren;

verklaarden zij dat een illegaal bij hen had gewerkt, dan werd hij geregulariseerd; verklaarden ze dat een illegaal niet bij hen gewerkt had, dan werd hij niet geregulariseerd. Verklaringen van illegalen werden - zelfs onder ede - sowieso niet geloofd.

Werkgevers die verklaarden dat een illegaal bij hen gewerkt had, liepen gevaar hiervoor achteraf bestraft te worden. Hoewel dit voor zover bekend nooit gebeurd is, werden werkgevers hier vaak op geattendeerd door de vreemdelingendiensten. Als een malafide werkgever naar aanleiding hiervan zijn eerdere verklaring introk, werd hij opnieuw geloofd en werd de illegaal niet geregulariseerd.

Al met al een weinig frisse bedoening; en hoewel de uitvoering van de regularisatiemaatregel door de vreemdelingendiensten niet onder verantwoordelijkheid van Zeevalking maar onder die van Van Agt ressorteerde, is deze uitvoering toch onlosmakelijk met de regularisatiemaatregel verbonden. Bovendien is een gelijktijdige aanpak van illegale werkgevers achterwege gebleven. Was dit wel gebeurd - en het in dienst hebben van illegalen voor een werkgever onverantwoord geworden - dan zouden malafide werkgevers eerder geneigd zijn geweest om medewerking te verlenen bij het regulariseren van bij hen werkzame illegalen en zouden geregulariseerde illegalen niet ontslagen zijn. Opsporing en bestraffing van illegale werkgevers op grond van art. 14 van de uit 1964 daterende Wet Arbeidsvergunning Vreemdelingen - met een maximumstraf van een maand hechtenis per overtreding - bleef (opzettelijk) achterwege. Ondanks aandringen bij minister Van Agt is hij niet hiertoe overgegaan en ook de volksvertegenwoordiging heeft hem daarvoor niet ter verantwoording geroepen. (Overigens ligt hier ook nu een taak voor de Kamerfractie, omdat deze wet nog steeds niet toegepast wordt.)

Om al deze redenen is op de eerste plaats de Nederlandse overheid verantwoordelijk voor het ontbreken van harde bewijzen voor de 182 Marokkanen en daar hebben deze met hun acties op willen wijzen. Dat zij door op te komen voor hun rechten groot gevaar lopen bij uitwijzing, is een tweede reden waarom ze voor een verblijfsvergunning in aanmerking moeten komen. Het wijzen op deze tweede reden mag echter de eerste reden niet naar de achtergrond verdringen.

Een duidelijke uitspraak van D'66, dat de regularisatie met meerdere ernstige fouten is gepaard gegaan, zou de positie van deze Marokkanen meer hebben versterkt dan een enkel pleidooi voor genade.

Misschien kan dit nog komen?

PROGRESSIEF AKKOORD EN EEN
TE SNELLE CONCLUSIE

door: Elias de Haan, ★
D'66 Hoogezand-Sappemeer.

Een zelfstandig opererend D'66, zonder een progressief akkoord, levert per definitie meer stemmen op. Dit was de tendens van een artikeltje in de Democraat no.5.

Eerlijk gezegd is mij dat in het verkeerde keelgat geschoten. De schrijver, Frans Dingemans, concludeerde uit een aantal voorbeelden dat een progressieve samenwerking bij een gemeenteraadsverkiezing verlies zou opleveren.

Had hij meer voorbeelden van een samenwerking aangehaald, dan had hij kunnen zien dat een progressieve combinatie best kan. Hoogezand-Sappemeer is er zo'n voorbeeld van; en er zijn vast nog wel meer gemeenten te vinden waar het wel goed is gegaan.

Ter illustratie: Op basis van de uitslagen van de Provinciale Statenverkiezingen hadden D'66 1½, dus 1, en PSP/PPR gezamenlijk krap 1 zetel gekregen. Nu wij een combinatie zijn aangegaan met deze partijen hebben we gezamenlijk 3 zetels.

Hieruit blijkt dat er zoveel variabelen zijn, dat de "per definitie-conclusies" zeer gevaarlijk zijn. Afgezien nog van het feit dat in een redactioneel artikel zowel de positieve als de negatieve zijden moeten worden uitgespit.

Overigens ben ik het met de schrijver eens, dat er wel moet worden gestreefd naar een zo onafhankelijk mogelijke opstelling, echter niet ten koste van alles.

HET HOOFDBESTUUR

PERSVERKLARING dd.9-8-'78 over de
182 MAROKKANEN IN DE DUIF

Het hoofdbestuur van D'66 wil hierbij - wellicht ten overvloede naast de duidelijke fractieuitspraak hieromtrent - haar steun uitspreken aan de acties, die erop gericht zijn de 182 Marokkanen in De Duif de mogelijkheid te geven om in Nederland te blijven.

Het hoofdbestuur is met de fractie van mening dat, gezien de omstandigheden van deze mensen, de staatssecretaris de plicht heeft de betrokkenen regeling in het onderhavige geval met soepelheid toe te passen.

D'66 houdt zich op de hoogte van de ontwikkelingen in De Duif.

UIT DE FRACTIE

DE MAROKKANEN EN D'66, EEN BEZOEK AAN DE DUIF

door: Elida Wessel.

De gang van zaken rond de uitwijzing van de 182 Marokkanen toont weer eens aan hoe onontbeerlijk voor het functioneren van de parlementaire democratie de voeding vanuit de samenleving is. De vervreemding die bij regering en grote groepen parlementariërs optreedt na vestiging op het Binnenhof behoeft correctie en een actie die stoelt op oprechte (en te rechte!) verontwaardiging is daarvoor een uitstekend middel.

De houding van D'66 in deze hele geschiedenis is volstrekt consequent geweest. Wij hebben indertijd de door Henk Zeevalking afgekondigde regulisatiemaatregel gesteund, die beoogde een eind te maken aan een ongelimiteerde toestroom van buitenlandse arbeiders naar ons land en aan het misbruiken van deze groep door werkgevers. Bij deze op zich juiste maatregel dreigden deze Marokkanen tussen wal en schip te raken, zij zagen geen mogelijkheden hun verblijf te legaliseren en gingen in 1975 in hongerstaking. Zeevalking bezocht hen, raakte overtuigd van hun nood situatie en verleende uitstel tot hun zaak door de Raad van State behandeld zou zijn. Hij zette daarmee natuurlijk een proces in gang dat openingen mogelijk ging maken. Drie jaar later, in februari 1978, pleitte hij als Kamerlid in de Vaste Kamercommissie van Justitie opnieuw voor deze speciale groep. Dat mevrouw Haars weinig voelde voor uitzonderingen werd toen al duidelijk.

De voor de Marokkanen negatieve uitspraak van de Raad van State versterkte de Staatssecretaris in haar mening dat zij met haar strakke beleidslijn op de goede weg was. Alvorens het uitwijzingsbevel te tekenen, belegde zij op 3 augustus jl.

een bijeenkomst met vier leden van de grootste politieke partijen, tevens lid van de Vaste Kamercommissie van Justitie om hun mening te peilen. Na overleg met Henk Zeevalking en Jaap Terlouw ging ik daar voor de D'66-fractie heen, gewapend met de nieuwste feiten van Amnesty International. Het hielp niets. Niemand van de aanwezige Kamerleden, ambtenaren en de Staatssecretaris voelde iets voor uitstel, laat staan afstel van de uitwijzing. D'66 stond op dat moment alleen. Via een persbericht maakten we die dag ons standpunt nog eens bekend: geen generaal pardon, maar wel een uitzondering voor deze speciale groep nu er nieuwe feiten waren, zoals verscherpt regiem in Marokko, steun van de vakbeweging en werk voor de betrokkenen. Veel hoop had ik er zelf toen niet meer op.

Maar zie, de samenleving heeft haar eigen wetten. Wanneer formele procedures tot al te notoir onrecht leiden, straft het kwaad zichzelf: de Raad van Kerken zet zich fors in, de PPR komt terug van vakantie, Amnesty International blijft goede informatie leveren en veel publiciteit in onder meer Volkskrant en Trouw maakt ook anderen wakker. Avro's Televizier laat na mevrouw Haars Jan Terlouw aan het woord, die het D'66-standpunt terzake nog eens onderstreept. Daarnaast plaatst hij de kwestie in het ruimere kader van de internationale arbeidsverdeling en het probleem van het vuile werk waar wij ons te goed voor voelen, maar wel gastarbeiders voor wensen in te schakelen.

De actie komt op gang en wanneer ik een week later D'66 vertegenwoordig op een grote solidariteitsnacht in De Duif in Amsterdam, is de stemming in Nederland voor de Marokkanen heel wat gunstiger. De eerste die ik in De Duif tegen het lijf loop is Jaap van der Doef (PvdA), die me op mijn verbaasde vraag: "zo, is de PvdA om?" omstandig begint uit te leggen hoe de PvdA eigenlijk altijd al ..., maar ... enz. Ik luister al niet meer, want ergens achteraf in de kerk staat een televisie aan die via het nieuws laat weten dat CDA en VVD bij de regering om uitstel van de uitzetting hebben gevraagd. Het begint te dagen ....

Zo'n bezoek aan een actiecentrum als De Duif is werkelijk hartverwarmend. Er zijn honderden mensen. Naast de kerkbanken liggen matrassen voor de verblijvende hongerstakers en hun sympathisanten. Met de Marokkanen is Frans de voertaal. Ze verbinden met D'66 direct de naam Zeevalking, informeren of hij nog steeds "assez gros" is. Ik onderteken namens D'66 nog weer een verklaring van solidariteit. Tamelijk overbodig van onze kant, want ook het D'66-hoofdbestuur heeft die week al een duidelijke verklaring uitgegeven, maar voor dit

soort formaliteiten is het nu niet de plaats of het uur.

Intussen wordt in de kerk een heel program afgewerkt. Een reeks sprekers krijgt drie minuten om namens een of andere organisatie het woord te voeren. Gelukkig komen de Marokkanen eerst zelf aan bod. Bleekjes staan ze daar zich te verontschuldigen voor hun eigen bestaan hier op deze aarde; hun vriendelijke hulpeloosheid wordt geheel overschaduw door geroutineerde sprekers die daarna komen. Wolff van de CPN, Van Bennekom namens de advocaten en Jaap van der Doef over het duidelijke standpunt van de PvdA. Op zo'n moment voel ik me een beetje opgelaten. Het lijkt zo goedkoop: worden hier nummers gemaakt terwille van of ten koste van mensenlevens? Gelukkig is er niet veel tijd voor zulke sombere gedachten: muziekgroepen treden op met strijdlieden die de hele kerk, er zijn nu zeker 1000 mensen, moet meezingen. Dat kost geen moeite, iedereen doet graag mee en de voorzanger geeft perfect de toon aan. Het zijn doorgaans nieuwe woorden op bestaande melodieën. Een enkele herken ik van de demonstratie bij de vrouwengevangenis en kan ik dus meezingen. Hierdoor voel ik me nu geheel opgenomen in de happening, hier gebeurt werkelijk iets, er springen vonken over.

Tegen de tijd dat ik voor D'66 aan de beurt ben als ongeveer dertiende spreker (maar eerste spreekster) is alles al gezegd. Mijn thuis bedachte zinnen kan ik wel vergeten, zouden trouwens ook uit de toon vallen in dit klimaat. Dus ik zeg maar iets over het juiste gebruik van kerken, over de betrekkelijkheid van juridische argumenten en over het hart van de samenleving, dat wel hier en niet op het Binnenhof klopt. Het voornaamste is in zo'n geval dat iedereen weet dat D'66 ook aanwezig is. Van een magere, solidair hongerstakinge Nederlander krijg ik daarna een slokje taptemelk. Hij staat het af van zijn uitgekiende rantsoen. Ik voel me ineens ontzettend schuldig, dat ik nog een stevige bruine bonenprakt voor ik hier naar toe ging. Ik hoop maar dat dat niet te zien is. De enige spreker die te midden van alle liederen daarna nog de volle aandacht krijgt, is de pastoor van de kerk. Heel fijntjes en zachtmoedig wijst hij nog eens op de C van het CDA. Jammer dat mevrouw Haars er niet is.

Als ik me een weg baan door de menigte om de laatste trein te halen, kom ik natuurlijk D'66-ers tegen zoals ons Zuid-Hollandse Statenlid Van Lijssel van de Stichting Buitenlandse Werknemers, terwijl Rien van Nierop onze permanente vertegenwoordiger hier blijkt te zijn. D'66 wil de revolutie vóór zijn. Ja, maar soms moet je zelf revolutie maken.

GESCHILLENCOMMISSIE

Nadat in de Democraat van maart 1978 de onverkorte tekst en achtergrond van de uitspraak van de Geschillencommissie betreffende het amendement Coorengel over de contributieregeling is opgenomen, meent de commissie dat nadere informatie over haar activiteiten nederst is.

De tot nu toe in 1978 gemelde geschillen alsmede de daarbij behorende uitspraken worden hieronder in volgorde van binnenkomst verkort weergegeven.

Geschil '78/1

Voorgelegde situatie

Een lid verwijt een orgaan van de partij dat het te weinig aandacht heeft besteed aan het gevraagde onderzoek naar de politieke betrouwbaarheid van een lid, kandidaat voor één van de vertegenwoordigende lichamen.

Uitspraak

Een geschil tussen een lid en een bestuursorgaan kan door de commissie in behandeling worden genomen ook al blijkt het lid, na indiening van het geschil zijn lidmaatschap te hebben opgezegd. Het inhoudelijke oordeel over de vraag of een lid politiek (on)betrouwbaar is of niet komt toe aan bestuursorganen en ledenvergaderingen van de partij. De Geschillencommissie beoordeelt in voorkomende gevallen uitsluitend of door organen van de partij in voldoende mate aandacht is besteed aan informatie m.b.t. leden, voor zover deze informatie zou kunnen leiden tot de constatering dat er strijd is met de statuten, het huishoudelijke reglement en een redelijke uitleg hiervan.

Aangezien er door het betrokken partijorgaan voldoende aandacht is besteed aan de hem verstrekte informatie, wordt het geschil ongegrond verklaard.

Geschil '78/2

Voorgelegde situatie

In een na schriftelijke verkiezing door alle leden van de afdeling vastgestelde kandidatenlijst voor de gemeenteraadsverkiezingen was, door terugtrekking van enkele kandidaten, een wijziging ontstaan die het aantal kandidaten beneden een vermeend vereist minimum voor een dergelijke lijst had doen zakken. Gezien het algemeen onder de afdelingsleden levend verlangen om deel te nemen aan de onderhavige verkiezingen besloot het afdelingsbestuur tot een herstemming onder de aanwezige leden op de eerstvolgende ledenvergadering na voorlegging van een gewijzigde lijst en om de alsdan en aldus vastgestelde lijst schriftelijk door alle

leden door middel van referendum ("ja" of "nee") te laten goedkeuren. Was de gevolgde procedure reglementair?

Uitspraak

Hoewel het hoofdbestuur van D'66 voor de gevolgde procedure (overigens met duidelijke tegenzin) dispensatie krachtens artikel 137 van het Huishoudelijk Reglement had verleend, was de Kamer van de Geschillencommissie toch van oordeel dat het meer in de geest van het Huishoudelijk Reglement was opnieuw een uitspraak van alle leden van de afdeling te vragen.

De leden van de afdeling hadden onvoldoende tijd gehad zich te beraden over de na de terugtrekking van enkele kandidaten ontstane situatie en om zich voor te bereiden op een beslissing over een nieuwe lijst tijdens de eerstvolgende vergadering van alle leden. Alle leden van de afdeling dienden daarom in staat te worden gesteld zich schriftelijk uit te spreken over de naam van de lijsttrekker en over de samenstelling en volgorde van de kandidatenlijst.

Geschil '78/3

Voorgelegde situatie

De mogelijkheid bestaat om bij kandidaatstellingen van D'66 gebruik te maken van het ledenbestand teneinde voorkeur voor bepaalde kandidaten uit te spreken; kan hiervan ook gebruik worden gemaakt om negatieve mededelingen omtrent bepaalde kandidaten uit te spreken?

Uitspraak

Elk lid heeft het recht te weten wie zijn mede-leden zijn en dient derhalve inzage in het landelijk/regionaal of plaatselijk ledenbestand te kunnen krijgen. Het Huishoudelijk Reglement spreekt van een verstrekkingsplicht slechts bij verkiezingen van Eerste en Tweede Kamer. De commissie heeft zich er niet over uitgesproken of een dergelijke plicht ook bij andere kandidaatstellingen dient te gelden, daar dat in dit geval niet ter zake doende was, gezien het hierboven reeds genoemde recht op inzage. Als aan het verlenen van inzage in adressenbestand voorwaarden zouden worden verbonden, betekent dat censuur door het verstrekkende partijorgaan, hetgeen ongewenst en ongeoorloofd lijkt.

In een democratische partij hebben de leden, om tot een verantwoorde keuze te kunnen komen, recht op zoveel mogelijk informatie over kandidaten. Derhalve meent de Geschillencommissie dat een aanbeveling evenzeer positieve als negatieve informatie kan bevatten, hetgeen niet

Geschil '78/4

Voorgelegde situatie

Tijdens een besloten vergadering van een regiobestuur heeft één van de bestuursleden minder gunstige opmerkingen gemaakt over een kandidaat-gemeenteraadslid, toen het bestuur moest adviseren over het verlenen van dispensatie aan deze kandidaat die nog geen zes maanden lid van D'66 was. Eén van de andere aanwezigen lichtte de betrokkene in, die zich - eerst per brief, later per brief van een advocaat - tot het genoemd bestuurslid wendde. Deze legde de kwestie vervolgens voor aan de Geschillencommissie.

Uitspraak

In artikel van het Huishoudelijk Reglement wordt als bevoegdheid van de Geschillencommissie onder meer genoemd het beslechten van geschillen tussen leden van de partij en partijorganen, tussen partijorganen onderling en tussen partijfunctionarissen onderling. Een conflict tussen een lid van het regiobestuur en een kandidaat-gemeenteraadslid is geen geschil dat onder deze taakomschrijving valt. Een kandidaat-raadslid is geen partijfunctionaris. De Geschillencommissie is dus niet bevoegd.

IN MEMORIAM

Op 18 juni 1978 overleed na een lang lijden Mej. GE TAKKEN, vanaf de oprichting van D'66 tot aan de tijdelijke opheffing van de afdeling Zwolle de zeer toegewijde secretaresse van deze afdeling. Als psychotherapeute was zij mede-oprichtster van de open Werkgroep Volksgezondheid van het Wetenschappelijk Bureau van D'66.

Op 2 juli 1978 overleed op 24-jarige leeftijd plotseling DAVID NELEMANS, voorzitter van de fractieraad in Nijmegen en zeer actief bij de voorbereiding van de onderhandelingen met de andere politieke partijen met het oog op de collegevorming.

Beide democraten gaven veel van hun tijd en energie aan D'66. De partij, en in het bijzonder de afdelingen Zwolle en Nijmegen mogen met grote dankbaarheid aan hen blijven denken.

HET HOOFDBESTUUR

KANDIDATEN GEVRAAGD

De bijgaande congres-agenda vermeldt onder meer de verkiezing van leden voor het Dagelijks Bestuur en de besturen van de Stichting Wetenschappelijk Bureau D'66 en het Politiek Scholings en Vormingsinstituut D'66. Deze drie besturen behoeven aanvulling en hiervoor worden kandidaten gevraagd.

DAGELIJKS BESTUUR.

Elders in deze Democrata treft U een artikel aan over de taakverdeling in het Dagelijks Bestuur. Wanneer de ALV de voorstellen van het HB aanvaardt, worden alle DB-leden in functie gekozen. Op deze ALV komen de volgende functies voor verkiezing in aanmerking:

- a. Voorzitter;
- b. Vice-voorzitter organisatie;
- c. 1e Penningmeester;
- d. Publiciteitscoördinator.

Van de huidige DB-leden stellen Jan Glastra van Loon zich als voorzitter en Frans Rogier als vice-voorzitter organisatie herkiesbaar.

Erno Maas en Jan Veldhuizen, die momenteel de functies van 1e Penningmeester en Publiciteitscoördinator vervullen, stellen zich echter niet herkiesbaar.

BESTUUR SWB D'66.

Van de zittende bestuursleden van de SWB treden op het congres Maarten Verwey (voorzitter) en Eric Denig af en stellen zich niet herkiesbaar. Volgens de statuten van de SWB worden bestuursleden niet door de ALV in functie gekozen, doch door het nieuwe bestuur in functie benoemd.

Ter vervanging van beide afgetreden leden dient het congres twee nieuwe leden te verkiezen.

BESTUUR PSVI D'66.

Van het huidige bestuur van het PSVI treden op 5 november a.s. Huub Groeneveld (voorzitter) en Hans Glaubitz (secretaris) af en stellen zich niet herkiesbaar. Volgens de statuten van het PSVI worden bestuursleden niet door de ALV in functie gekozen, doch door het nieuwe bestuur in functie benoemd. Ter vervanging van beide afgetreden leden dient het congres twee nieuwe bestuursleden te verkiezen.

INFORMATIE OVER DE TE VERVULLEN

FUNKTIES.

Leden die overwegen zich voor een van de bovengenoemde functies kandidaat te stellen, wordt aangeraden zich grondig te informeren over de aard, inhoud en omvang van de vakante functies.

Gegadigden voor een DB-functie kunnen telefonisch bij het landelijk secretariaat de gedetailleerde taakomschrijvingen van het DB opvragen en nadere informatie inwinnen bij Frans Rogier, vice-voorzitter organisatie (01829-3564).

Gegadigden voor het SWB-bestuur kunnen zich voor nadere informatie wenden tot Ruud Stam, directeur SWB (070-453271).

Over de functies in het PSVI-bestuur kunnen gegadigden zich wenden tot Martien van Dedem-van der Does, penningmeester van het PSVI-bestuur (01626-2720).

KANDIDAATSTELLING

Kandidaatstelling voor bovengenoemde functies dient schriftelijk te geschieden door middel van het indienen van een ondertekende vragenlijst, die op telefonische aanvraag door het landelijk secretariaat wordt toegezonden.

Inzending dient te geschieden vóór **DONDERDAG 26 OKTOBER 1978, 17.00 uur** aan het landelijk secretariaat.

Frans Rogier
vice-voorzitter organisatie

LANDELIJK SECRETARIAAT

Personele bezetting.

De laatste maanden hebben zich weer enkele veranderingen voltrokken in de personele bezetting van het landelijk secretariaat. Emmy Bolsius, die sinds 15 maart de functie van hoofdsecretariaat met veel enthousiasme vervulde, heeft ons verlaten omdat het haar gelukt was een baan te krijgen op haar eigen vakgebied. Met ingang van 1 augustus jl. vervult Willem Weyermars, die tot die datum als notulist van het Hoofdbestuur optrad, de functie van hoofdsecretariaat. Wij hopen dat hij deze taak met even veel enthousiasme en accuratesse zal vervullen als hij voorheen zijn notulen produceerde. Met ingang van 1 juli jl. keerde Kitty Warburg ook weer terug op het secretariaat, waar zij nu als plaatsvervangend hoofd fungeert.

De snelle groei van de partij noodzaakte tot deze personeelsuitbreiding waardoor bovendien een goede taakverdeling kan worden bereikt. Het Hoofdbestuur hoopt met deze personeelsmutaties een meer stabiele fase in de secretariaatsbezetting te hebben ingezet, die het functioneren van het landelijk partijbureau positief zal beïnvloeden.

HUISVESTING

Sinds februari 1977 zijn het secretariaat en de kantoren van de SWB D'66 en het PSVI D'66 gevestigd op de Javastraat 6, waar momenteel vier kamers in gebruik zijn. Inmiddels moeten in deze ruimten 11 mensen hun werk doen, zodat de arbeidsomstandigheden hoe langer hoe beroerd worden. Tijdens de verkiezingscampagne steeg de nood zelfs zeer hoog.

Daar wij in dit pand niet meer ruimte kunnen verkrijgen heeft het Hoofdbestuur na overleg met de besturen van de SWB en het PSVI besloten naar andere huisvesting uit te zien. Een marktverkenning wees al snel uit dat het zeer moeilijk was tegen een redelijke prijs kantoorruimte in het centrum van Den Haag te huren. Gezien het intensieve contact tussen het fractiesecretariaat en het landelijk partijbureau was reeds eerder gekozen voor Den Haag. Inmiddels is het Hoofdbestuur er in geslaagd tegen een zeer schappelijke prijs een kantoorpand aan de Bezuidenhoutseweg te kopen. Begin 1979 zullen wij in dit pand, dat op loopafstand van de 2e Kamer en het Centraal Station is gelegen, het landelijk secretariaat en de kantoren van beide aanverwante stichtingen inrichten. Het HB acht dit een verantwoorde investering, die onze sterk groeiende partij de mogelijkheid biedt het secretariaat tot een doelmatig functionerend partijbureau uit te bouwen. Dezer dagen is het voorlopig koopcontract getekend en zijn wij begonnen de verhuizing voor te bereiden. Nadere bijzonderheden zullen in de volgende Democraten worden bekendgemaakt.

Frans Rogier
vice-voorzitter
organisatie.

DE LANDELIJKE ORGANISATIE

Sinds november 1976 heeft de landelijke organisatie van D'66 zich gekenmerkt door enthousiasme en improvisatie. Het was gezien de drie achtereenvolgende verkiezingen, die wij met zoveel succes hebben afgesloten, onontkoombaar, dat onze tijd en aandacht niet in eerste instantie waren gericht op het opbouwen van een hechte landelijke organisatie. Nu deze periode is afgesloten is het echter dringend noodzakelijk de organisatie van D'66 te stabiliseren. Dat wil zeker niet zeggen, dat wij een stramme structuur moeten opzetten, die de komende jaren niet gewijzigd kan worden. Dat wil ook niet zeggen, dat aan de gehele partij van Den Helder tot Maastricht een identieke organisatievorm van regio's, subregio's en afdelingen moet worden opgelegd. De landelijke organisatie van D'66 zal in overeenstemming moeten zijn met onze visie op het functioneren van het individu, zoals neergelegd in ons Beleidsprogramma. Nodig is een op maat gesneden organisatie naar gelang de behoefte ter plaatse dit vraagt, die echter past binnen de totale partijstructuur, opdat communicatie geë waarborgd is en onderlinge afspraken/procedures kunnen functioneren.

Op het najaarscongres 1977 is het Huishoudelijk Reglement zodanig gewijzigd, dat aan de landelijke organisatie minder strakke regels worden gesteld en meer ruimte aan de (sub)regio's, afdelingen en leden wordt geboden om hun activiteiten naar eigen behoeften te organiseren. Inmiddels zijn in de (sub)regio's veel ervaringen opgedaan met het al of niet functioneren van hun eigen organisatievormen. Het HB is van mening, dat het komende jaar in overleg met de (sub)regiobesturen en zo mogelijk de afdelingsbesturen aan de landelijke organisatie meer vorm moet worden gegeven. Daartoe heeft op 29 juni 1978 een eerste oriënterende bespreking plaatsgevonden van regio-HB-leden, vertegenwoordigers van (sub)regiobesturen en de met organisatie-taken belaste DB-leden. Hierbij is afgesproken een inventarisatie te houden van de organisatieproblemen in de (sub)regio's, de huidige organisatiestructuren en de aldaar levende ideeën over de gewenste organisatievormen. Afgesproken is, dat de (sub)regio's hun schriftelijke bijdragen aan deze inventarisatie vóór half september inzenden, waarna een ad-hoc commissie nadere voorstellen in een interim-rapport zal uitwerken. Het ligt in de bedoeling deze voorstellen vervolgens in de (sub)regio's en afdelingen ter discussie te stellen en op het voorjaarscongres 1979 definitieve voorstellen in te dienen. Het is

uiteraard van groot belang dat ieder lid aan deze discussie een bijdrage kan leveren. Wanneer er leden zijn, die nu reeds mee willen denken en voorstellen willen aandragen, dan raad ik hen aan zich in verbinding te stellen met hun (sub)regiobestuur. Over de voortgang van dit (re)organisatie -project zullen wij de leden via de Democraat op de hoogte houden.

Frans Rogier
vice-voorzitter organisatie

PERSBERICHT

HOOFDBESTUUR D'66 STEUNT ACTIE "DENK AAN PRAAG '68"

Het hoofdbestuur van D'66 heeft besloten de actie "Denk aan Praag '68" te ondersteunen. Tot de communistische staatsgreep in 1948 was Tsjechoslowakije de enige goed functionerende democratie in Centraal Europa. Toen na 20 jaar onderdrukking en terreur de "Praagse lente" een begin leek te vormen van een vermenselijking en democratisering van het dictatoriale regime, maakte Rusland 10 jaar geleden, op 21 augustus 1968, met wapengeweld een einde aan deze ontwikkeling. Het hoofdbestuur van D'66 verklaart zich solidair met de democratische oppositie in Tsjechoslowakije en stelt zich achter de actie op 26 augustus a.s. in Amsterdam, waar gedemonstreerd is voor vrijheid voor het Tsjechoslowaakse volk, vrijlating van de politieke gevangenen en terugtrekking van de Russische troepen.

CAMPAGNE

OPROEP aan alle afdelingen die aan de gemeenteraadsverkiezingen hebben deelgenomen.

Om de leden een indruk te kunnen geven van de eigen activiteiten van de afdelingen zal tijdens het najaarscongres op 4 en 5 november een expositie worden gehouden van CAMPAGNE-MATERIAAL dat tijdens de verkiezingscampagne door de afdelingen is gebruikt. Het gaat om materiaal (folders, posters, spellen, advertenties, enz.) dat in opdracht van de afdelingen is vervaardigd.

U (of de afdelingen) wordt verzocht dit materiaal - liefst een aantal exemplaren per soort - voor 30 september a.s. te sturen naar het Secretariaat van D'66, Javastraat 6, Den Haag, t.a.v. Jan Veldhuizen.

GEMEENTERAADSVERKIEZINGEN II

Frans Rogier
vice-voorzitter organisatie

In de vorige Democraat informeerde ik "heet van de naald" onze lezers over de resultaten van de verkiezingen voor de gemeenteraden op 31 mei jl. Dit "heet van de naald"-karakter heeft zich toch gewroken, want dit artikel bevatte enkele vervelende fouten.

Bij de analyse van de resultaten baseerde ik mij op de voorlopige uitslagen, die ons nationaal persbureau ANP had geproduceerd. Ik nam aan dat dit voorlopige karakter slechts betrekking had op de uitslagen van 31 mei en niet op de gegevens van eerdere verkiezingen. Helaas bleek dit niet het geval, zodat al spoedig reacties volgden van enkele afdelingen, die zich tekort gedaan voelden. Op basis van de ANP-gegevens concludeerde ik, dat ondermeer Cuyk-St.Agatha, Weststellingwerf en Nieuwegein lager scoorden dan in 1974 of bij de Statenverkiezingen. In alle drie gevallen was het resultaat van 1974 door het ANP ten onrechte aan D'66 toebedeeld, terwijl het een progressieve combinatie betrof. De juiste cijfers waren

	Kamer '77	PS '78	GR '78
Cuyk	5.4%	5.7%	9.13%
Weststellingwerf	4.3%	5.4%	7.5%
Nieuwegein	7.1%	7.6%	9.2%

Bovendien moet nog vermeld worden, dat inmiddels als gevolg van een her telling D'66 in Amstelveen een vierde zetel heeft gekregen. PROFICIAT.

Tenslotte hebben wij eens nagegaan in hoeverre D'66 "de vrouw in de politiek" heeft waar gemaakt. Van de 251 D'66-zetels in de gemeenteraden worden er 66 of 26.3% door een vrouw bezet. Per provincie zijn er grote verschillen. Ook op dit punt spant Utrecht de kroon, want daar worden 15 of 41.7% van de 36 raadszetels door vrouwen bezet. Noord-Brabant heeft slechts 1 vrouwelijk raadslid tegen 19 mannen.

Van de andere partijen kon ik helaas geen cijfers verkrijgen, zodat een vergelijking niet mogelijk is. Mijn voorzichtige conclusie op basis van enkele steekproeven is echter, dat D'66 niet ongunstig afsteekt tegen andere partijen. 26.3% zou dan niet slecht zijn, maar is nog lang geen 50%. Bovendien ligt deze verhouding in de fracties van Provinciale Staten aanzienlijk lager.

GAST rubriek

Ditmaal een gast uit het Noorden des Lands. Maakt dat zoveel uit, zal men vragen. Is het Noorden zozeer anders dan overig Nederland, dat het een wezenlijk verschil uitmaakt? Het is als met familiegelekenis: Degene, die de familie goed kent, ziet naast de gelekenis ook de verschillen tussen de familieleden. De familieleden zelf zien vooral de verschillen.

Het Noorden kenmerkt zich vooral door zijn afzijdige ligging en zijn lage bevolkingsdichtheid. Zoals in alle "buiten-provincies" wordt in het dagelijks spraakgebruik het verschil tussen Nederlanders (wij allemaal) en Hollanders (de inwoners van het pas in 1840 in twee provincies gesplitste Holland) nog altijd gehanteerd.

De ontwikkeling van het vervoer, waardoor afstanden in Nederland niet meer in dagreizen maar in uren worden uitgedrukt heeft de samenhang van de provincies in het staatsverband natuurlijk zeer versterkt. De toenemende differentiatie in beroepskeuze en beroepsopleiding brengt een grotere mobiliteit mee. Ook dat benadrukt de eenheid boven de verscheidenheid. Toch moet men dit smeltkroeseffect niet overschatten: in een doorsnee Drentse gemeente is driekwart van de inwoners in Drenthe geboren, en minstens de helft ter plaatse.

De volte in de Randstad heeft wel een zekere push naar de periferie opgeleverd: een uitstraling van bedrijvigheid en woonverlangens naar West-Brabant, Utrecht en Gelderland. De polsstokken in het Westen zijn echter zelden lang genoeg om grotere sprongen te maken. Alleen in perioden van acute schaarste op de randstedelijke

arbeidsmarkt is een overloop naar het Noorden op gang gekomen. Naarmate verdere automatisering en de komst van gastarbeiders het personeelstekort verlichten, hield de overloop weer op. De noordelijke provincies zijn dan ook nog steeds dun bevolkt in vergelijking met het Westen: Drenthe, Groningen en Friesland tellen 181 inwoners per km², Utrecht, Noord- en Zuid-Holland 907 (voor geheel Nederland is dat 406 per km²).

Ruimte is er dus genoeg. Planologische krachttoeren als Purmerend, Zoetermeer of Nieuwegein zijn overbodig. Veeleer gaat het om een behoudzaam planologisch beleid, waarbij de stedelijke centra versterkt worden zodat ze het draagvlak kunnen bieden voor een gedifferentieerd aanbod van voorzieningen en werkgelegenheid en de dorpen in de eerste plaats huusvesting bieden aan de eigen inwoners. Uit de recente streekplannen blijkt, dat in alle drie de provincies deze beleidslijn gevolgd wordt. Het noordelijke probleem is nog steeds de werkgelegenheid. De oude bedrijvigheid: landbouw, veenderij en agrarische industrie vroeg steeds minder arbeiders. Industrialisatie en de tertiaire (kantoor) sector concentreerden zich in het Westen. Het Noorden bleef achter ondanks speciale stimuleringsregelingen. Vooral in de concentratiegebieden van die oude bedrijvigheid, de veenkolonien, waren werkloosheidscijfers van boven de 10% geen uitzondering.

DOOR TINEKE SCHILTHUIS COMMISSARIS VAN DE KONINGIN IN DRENTHÉ

In 1972 kwam de regering in de nota het Noorden des Lands met het voorstel een Integraal Structuur Plan (I.S.P.) voor het Noorden des Lands op te stellen met inbegrip van Noord-oost- en Noordwest-Overijssel, waar gelijksoortige problemen bestaan. Een stuurgroep werd ingesteld met bestuurders uit de noordelijke provincies en hoofdbanbenaren van een zes-tal ministeries. Een Werkgroep Integrale Planning onder leiding van de directeur van het Centraal Planbureau zou het grondwerk verrichten. Het geheel werd een experiment met integrale planning genoemd.

Het bleek een moeilijk karwei. De beschikbare cijfers bleken vaak niet of slechts ten dele regionaal uit te splitsen. Ministeries, die niet gewend waren regionaal te plannen (Onderwijs, Volksgezondheid-Milieuhygi-

ene), hadden grote moeite met een regionaal bepaalde inbreng. Provincies hebben slechts op enkele terreinen (ruimtelijke ordening, waterstaat, milieu) planningsbevoegdheden, doch zijn overigens meer middelaar, pleitbezorger en stimulator en konden dus slechts in beperkte mate bijdragen. En, last but not least, de nachtmerrie van alle plannenmakers: het object, dat gepland moet worden wil niet blijven stilstaan: de economie sloeg om; de bevolkingsprognose moest worden bijgesteld, nieuwe ideeën over natuur en milieu leidden tot veranderde politieke doelstellingen. Bovendien ging het niet alleen om integratie van beleid in verschillende sectoren maar ook om beleid gevoerd door verschillende overheden: departementen en provincies.

De noordelijke provincies werken sedert 1962 samen in de Bestuurscommissie Noorden des Lands, een samenwerking die met name functioneert bij het behartigen van algemene noordelijke belangen in Den Haag. Toch blijven zij afzonderlijke politieke lichamen. De leden van de Bestuurscommissie zijn verantwoording schuldig aan hun Provinciale Staten. Het politieke beleid wordt uiteindelijk per provincie bepaald. Hoe vang je dat in één I.S.P.?

Kortom, tijdens de rit werd het hoe langer hoe duidelijker dat een Integraal Structuur Plan, in de zin van een draaiboek dat alleen nog maar uitgevoerd zou hoeven te worden, een papieren theorie was. Toch viel daarmee de onderneming niet in duigen. Er is naar gestreefd om op bescheiden schaal toch een integratie in de planning tot stand te brengen. Bovendien staat op de begroting van Economische Zaken een aparte post voor het I.S.P. in de jaren '78, '79 en '80, groot 187 miljoen; een reden voor alle deelgenoten om er niet voortijdig mee op te houden. Dit najaar zal het rapport komen en worden aangeboden aan het Kabinet en de Provinciale Staten, die er uiteindelijk hun goedkeuring aan zullen dienen te hechten: geen plan in de traditionele zin, wel een stukje integrale planning en een afspraak om er mee door te gaan.

Dit is een veel minder politiek getint verhaal dan dat van de meeste gasten in uw blad. Ik heb ook niet zo'n politieke functie. Mijn vertoog wil u een indruk geven van het Noorden en van een experiment in geïntegreerde planning met alle complicaties, die dat in een moderne gecompliceerde samenleving meebrengt. Ook als de pogingen tot reorganisatie en decentralisatie van het binnenlands bestuur slagen, zal de noodzaak tot integratie van het bestuur blijven bestaan. Ook daarvoor zullen de instrumenten moeten worden ingebouwd.

A.P. Schilthuis.

VAN DE PROGRAMMACOMMISSIE

D'66 is een sinds het voorjaarscongres weer volop functionerende Programmacommissie rijk, die bestaat uit Jan ten Brink (in onderling overleg tot voorzitter benoemd), Jan Glastra van Loon, Aar de Goede, Erwin Nypels, Aad Nuis, Walter Zegveld en ondergetekende.

De Programmacommissie heeft tot taak conceptteksten voor (delen van) het Beleidsprogramma of een landelijk verkiezingsprogramma ten behoeve van een congres aan studie te onderwerpen. De bedoeling van dit onderzoek is het bevorderen van een intern consistent en evenwichtig politiek programma. Dit kan van bepaalde teksten aanpassingen vergen op redactioneel en inhoudelijk gebied.

De Programmacommissie heeft zich beraden over haar taakuitvoering en hierbij twee gewichtige besluiten genomen of in feite één besluit en één voorstel aan het hoofdbestuur.

Het besluit omvat de bedoeling van een actief beleid, d.w.z. de Programmacommissie zal geen afwachtende houding aannemen, maar zelf speuren naar leentem en onvolkomenheden in onze politieke programma's en de vulling en aanpassing daarvan bevorderen.

Het voorstel aan het hoofdbestuur behelst de wijze van behandeling van ons Beleidsprogramma, dat een omvangrijk en diepgaand werkstuk is geworden. Het is onmogelijk gebleken dit programma voor verkiezingen adequaat op een congres te behandelen. Het werken aan het Beleidsprogramma kan dan ook slechts democratisch functioneren als hiervan een continu proces wordt gemaakt. D.w.z. dat het programma in de tijd in delen wordt aangepast. De principiële vraag of de fractie daaraan dan gebonden is nu zij op het "oude" Beleidsprogramma is gekozen moet in beginsel ontkennd worden beantwoord; de fractie heeft een eigen verantwoordelijkheid tegenover haar kiezers. Wijzigingen van het Beleidsprogramma zullen veelal verfijningen en uitwerkingen bevatten en dat is voor de fractie geen probleem. Mocht een congres echter "om gaan", dan staat de eigen verantwoordelijkheid van de fractie voorop.

Tot zover dit bericht van de Programmacommissie, die zich op het ogenblik bezig houdt met ruimtelijke ordening, kunst, media, Europese politiek, defensie en energie.

Hein van Oorschot
secretaris politiek

VOOR U GELEZEN ...

EERSTE PALEN SLAAN

Rapportage van een kanttekening bij wenselijkheid en werkelijkheid van inspraak bij bouwen en wonen; ontwikkelingen in stedenbouw en architectuur. Ab van Dien - Kluwer Deventer.

Er zijn (nog) maar weinig architecten in ons land te vinden, die hun creatieve prestaties in dienst stellen van de bewoners van nieuwbouw woningen en renovaties en die ook de bereidheid tonen of hebben getoond kosten noch moeite te willen sparen om bij te dragen aan nieuwe woonvormen. Slechts enkelen willen de gebruikers van woning en omgeving voorop stellen. Verreweg het grootste deel bouwt nog altijd voor grote opdrachtgevers en danst naar de pijpen van technokraten en vooral kapitaal verschaffers, zonder zich al te veel om de bewoonbaarheid van hun producten te bekommeren. Kortom, er dient aangetoond, dat het anders kan en ook moet: Het roer moet om!

Dezer dagen is ter ondersteuning daarvan een boek verschenen onder de veelzeggende titel "Eerste palen slaan", hetgeen wat anders is dan eerst de palen slaan, want het handelt met name over datgene, wat er aan noeste arbeid aan dat bekende ritueel vooraf gaat. Ab van Dien, de grote stimulator van de onlangs opgeheven Stichting Nieuwe Woonvormen beschrijft uitvoerig een 4-tal door de Stichting begeleide bouwprojecten als voorbeelden - niet de voorbeelden - hoe het bouwen-ook-anders-en-toch-reëel (lees:betaalbaar) -kan. In de genoemde Stichting werkten een aantal idealistische architecten samen om deze stelling te bewijzen. Het bewijs is inmiddels geleverd, zodat de Stichting kon worden opgeheven. De voorbeelden van Hoevelaken (arch.Verhoeven), Spaarndam (Klunder) en Den Helder (Andriessen, Witstok) zijn wellicht het meest bekend. Inmiddels worden de activiteiten in wat breder kader door een nieuwe Landelijke Stichting voor Bouwen en Wonen voortgezet. Het boek richt zich vooral op de nog aan de gang zijnde procedure rond de centrale voorzieningen en bijbehorende woningen van de Vlaardingse nieuwbouwwijk Holy-Noord. Compleet met samengevatte notulen van de diverse overlegorganen, tekeningen, foto's en correspondentie wordt een beeld geschetst van de organisatie-structuur van het participatie-proces en alle daarbij betrokken partijen: gemeente-projectontwikkelaar-architecten-stedenbouwers-winkeliers-bewoners etc. Eerlijk gezegd vind ik het boekwerk - hoe fraai ook verzorgd en uitgevoerd - wel wat fragmentarisch van opzet. Ik mis de integrale

samenhang in de beschreven objecten en hun onderlinge verschillen en overeenkomsten. Dat is jammer, want dat maakt het voor de niet voldoende ingewijde lezer minder toegankelijk dan gewenst zou zijn. Voor gemeentebestuurders en dan met name wethouders van stadsontwikkeling, openbare werken en/of volkshuisvesting is het een uiterst leerzaam boek, dat bij geen van hen mag ontbreken. Voor architecten is het vanzelfsprekend onontbeerlijk, om op de hoogte te blijven van dit soort ontwikkelingen op het gebied van bouwen en-vooral-wonen.

Het is niet in het minst aan de activiteiten van D'66-ers te danken, dat de democratisering en de humanisering van het bouwproces zoveel is verbeterd gedurende de laatste tien jaren. Het roer is al om, verzekert Ab van Dien ons optimistisch, maar hij relativerend dat zelf al door "geen overdreven verwachtingen te koesteren" met name over het tempo, waarin dat proces ten goede zal keren. Bij datgene waarin de Stichting zo'n goede aanzet heeft gegeven, is naar mijn overtuiging nog slechts sprake van een voorzichtige aanzet. Bouwen binnen het kader van de ruimtelijke ordening en de volkshuisvesting is een belangrijke politieke verantwoordelijkheid in een land met zoveel schaarse aan ruimte en goede woonruimte voor iedereen. Dat proces is al te lang in handen geweest van niet of weinig gecontroleerde maatschappelijke krachten. Bouwen is een zaak van de hele samenleving en daarbij is de bewoner deskundig op zijn eigen gebied: Het Wonen! De wijze waarop zijn belangen kunnen worden behartigd, worden in de vier voorbeelden van dit boek weergegeven. Alleen daarom al is het een welkome aanwinst, naast de talrijke andere publicaties op dit gebied.

MAARTEN VERWEY

SECRETARIAAT

Javastraat 6 Den Haag
tel. 070-453271 of 467188
giro 147777, t.n.v. penningmeester D'66, te Den Haag

HET HOOFDBESTUUR

VAN DE PENNINGMEESTER

Zoals bekend wordt de ledenadministratie gescheiden van de financiële ledenadministratie gevoerd. Wanneer alle leden aan hun contributieverplichting hebben voldaan is er geen verschil tussen beide administraties. Op 1 juli 1978 telde de ledenadministratie van het secretariaat 11.164 leden. De financiële ledenadministratie daarentegen 7094 betalende leden. Conclusie: 4070 leden hebben hun contributie over 1978 nog niet voldaan. Zij vertegenwoordigen tezamen een bedrag van circa f 285.000,-.

Het gat tussen beide administraties moet met spoed worden weggewerkt. Deze niet-betalende leden jagen de partij op hoge kosten. De administraties worden nog met de hand gevoerd. Twee secretariaatsmedewerkers zijn ieder ca 1 week tenminste, doende om deze leden uit de ledenadministratie te schiften en met een herinnering aan te schrijven. Dit kost de partij aan extra kosten ca f 7.000,-. Dat is puur geld- en tijdverspilling. Het is ook tegen de afspraak die wij met elkaar gemaakt hebben op de Algemene Leden Vergadering te Zwolle. Wij kwamen daar met

elkaar overeen dat ieder lid op 1 juli 1978 zijn contributie zou hebben betaald. Omdat wij nog niet tot een beperkte mechanisering konden overgaan is een herinnering de enige manier om op dit moment de contributie in te vorderen. Wij hebben deze geldmiddelen ook hard nodig.

Waarom?

Omdat de gemiddelde contributie voor 1978 begroot op f 87,50 per lid op basis van 8000 leden belangrijk achterblijft op de werkelijke inkomsten. De cijfers over 1978 wijzen uit dat 7094 betalende leden gemiddeld ongeveer f 70,- per lid betaalden. Dit betekent dat zelfs met een toename van het aantal leden tot ca 11.000 leden de contributie inkomsten, begroot voor 1978, nog niet zijn gehaald. Dat de uitgaven dus niet worden gedekt door de inkomsten. Dat in feite de contributie-inkomsten ver achterblijven en de regel meer leden meer inkomsten door deze onzekerheid nog niet opgaat.

Daarbij komt ook nog dat veel leden zich niet hebben gehouden aan de contributieregeling voor 1978. Een willekeurig bedrag overmaken. Dit schept weer problemen bij het opmaken van de begroting voor 1979 en de meerjarenplanning. De begrotingscijfers voor 1979 worden ontleend aan de werkelijke cijfers over 1978 bij gelijkblijvende structuur.

Dit betekent beperking van activiteiten in de personele sfeer en in financiële zin of een contributieverhoging. Dat laatste lijkt mij niet wenselijk.

Voor de goede orde volgt hieronder de contributieregeling voor 1978 zoals wij deze in Zwolle met elkaar overeen kwamen.

Jeugdleden tot 20 jaar betalen f 15,- per jaar.

Belastbaar inkomen:	Contributie per jaar:
tot f 20.000,-	f 35,-
boven f 20.000,-	f 55,-
boven f 30.000,-	f 90,-
boven f 40.000,-	f 140,-
boven f 60.000,-	f 175,-
boven f 80.000,-	f 210,-

Het contributiejaar is gelijk aan het kalenderjaar.

Naast deze herinnering zullen wij de regiopenningmeesters lijsten van leden in hun regio verstrekken die hun contributie nog niet hebben betaald. Zij kunnen dan zondig in overleg met de afdelingpenningmeesters in hun regio deze leden persoonlijk benaderen.

Ik doe een dringend beroep op alle leden die nog geen contributie hebben betaald niet alleen de zorgen van de penningmeester maar ook die van de partij te verlichten. Maak per omgaande uw contributie voor 1978 over op giro 1477777 ten name van de penningmeester Democraten '66 te Den Haag en houd u aan bovenstaande contributieregeling. Wij zijn verplichtingen aangegaan om de partij naar de wens van de leden te laten functioneren. Hierover vindt u elders in deze Democraat een artikel van de vice-voorzitter organisatie, Frans Rogier. De contributie van ieder lid maakt daar een belangrijk onderdeel van uit.

Erno Maas.

ingezonden BRIEVEN

KAN EEN D'66 JONGERENORGANISATIE ZINVOL ZIJN? ★

In de Democraat van juni 1978 las ik een ingezonden stuk van de heer Wiel Smit uit Schaesberg. Kort samengevat kwam de brief neer op een pleidooi D'66 te verrijken met een jongerenorganisatie.

Mijns inziens een idee dat het serieus overwegen waard is, en niet alleen omdat cijfermateriaal van de laatste Statenverkiezingen aantoont dat er percentagegewijs meer jongeren dan ouderen op D'66 stemmen. Het is te verwachten dat een jongerenorganisatie de groei van D'66

zeker zal bevorderen, maar er zijn meer redenen om jongeren met een gelijkgestemde politieke overtuiging te organiseren. Om u enkele voorbeelden daarvan te geven:

- 1. Probleemgroep**
De aanverwante partij kan intensiever bij de huidige jongerenproblematiek worden betrokken en dat is gezien de situatie op o.a. de arbeidsmarkt geen overbodige luxe.
- 2. Kinderkamerfunctie**
Toekomstige kaderleden van de partij kunnen in een jongerenorganisatie politieke en bestuurlijke ervaring opdoen.
- 3. Een andere visie**
Jongeren hebben veelal, ondanks de sympathieën voor de doelstellingen van de aanverwante partij, een eigen kijk op de maatschappij. Het kan nuttig zijn deze visies te bundelen en daarmee de discussie binnen D'66 te verrijken.

Het blijft een vraag of de aangedragen argumenten het bestaansrecht van een D'66-jongerenpartij garanderen, tenzij de praktijk een kans gegeven wordt. Om te voorkomen dat het idee van Wiel Smit, en hopelijk van vele andere D'66-jongeren, alleen bij een idee blijft stel ik voor een inventarisatie binnen onze partij te houden. Simpelweg door ondergetekende een briefkaart te sturen met daarop minimaal: naam - adres - woonplaats en leeftijd. In de volgende Democraat kan ik middels een ingezonden brief vertellen hoeveel jongeren hierop hebben gereageerd en kan bekeken worden of het zinvol is dit initiatief voort te zetten. Dus, heb je belangstelling voor een eigen D'66-jongerenorganisatie, stuur dan een briefkaart!

Vincent Heirman
Tielsestraat 65
Opheusden
Tel. 08887-1609

ingezonden BRIEVEN

D E N K H O N G E R

door H. Jongedijk. ★

Het succes van een politieke partij blijkt niet afhankelijk te zijn van haar rijkdom aan ideeën. Dat zegt iets over de kiezers; dat zegt ook iets over de partijen die sterk op de kiezers inspelen.

De VVD is jarenlang flink gegroeid, niet door het vinden van nieuwe wegen, maar door met oude en botte thema's in te haken op oude grieven. Een wat meer acceptabele benadering door haar nieuwe fractievoorzitter in de Tweede Kamer wordt afgestraft met electorale stagnatie. Het 'meer acceptabele' werd vooral genoemd bij de politieke tegenstanders van de VVD. Helemaal fout dus. Het CDA doet het niet slecht bij oude en nieuwe christenen. Met denkbeelden heeft dat niets uit te staan. Ze mengen daar wat van de andere programma's dooreen, noemen dat evangelisch, appelleren zodoende wat aan de (goed)gelovigheid van de mensen en het lukt.

De PvdA heeft de wind niet zo mee. Toch gaat daar wel wat om aan ideeën. Zie bv. de economiestrijd, die zich daar afspeelde over de beste remedies tegen de economische kwalen van deze tijd. Weliswaar gebeurde dat niet binnen de officiële partijkaders, maar het gebeurde wel en we zullen er nog mee te maken krijgen.

Hoe is het met D'66? Het lijkt dat we er andermaal niet echt doorheen komen. Waar doorheen? Vernieuwing van het staatkundig stelsel? Electorale doorbraak en maatschappelijke vernieuwing door democratisering alom? Dat laatste zou het beste zijn, want 't gaat daarbij om doelen (en niet om middelen). Maar noch het een noch het ander, voorlopig. Toch is ons programma goed. Zoals gezegd, zegt dat niets. We hebben ons aandeel in de markt en door een (nog) beter program krijgen we er misschien nog eens een restzetel bij, daarmee uit.

Als we meer doen aan ons programma, dan is dat puur eigener beweging, uit kwaliteitsbesef of zoiets. Op die basis heb ik mij afgevraagd waarom we tenminste op twee punten niet wat meer te bieden hadden het afgelopen jaar.

Ten eerste is er een overweldigende economische problematiek. De enige partij die daar met een furieuze denkhonger op in heeft gehakt is de PvdA. Wij zijn alleen gekomen met de technologische innovatie. Een goede zaak, maar in welk kader? Ligt er genoeg nadruk op in alle opzichten waardevolle innovaties?

Het is (uit kwaliteitsbesef, nogmaals) absoluut nodig dat we aan de maat komen bij deze onderwerpen. Een verfijning en verbetering van de nieuwste inzichten is nodig om de denkwereld meester te worden:

En dan het belangrijke werk van het politiek richting geven aan de nieuwe theorie. D.w.z. de politieke exploitatie ervan. Ik wil nu maar twee punten even aanstippen: wezenlijke, fundamentele, m.n. agrarische ontwikkeling van derde wereld landen die nu eens niet zo rijk zijn aan grondstoffen. Dat zal misschien ook wat helpen tegen het te hoop lopen van miljoenen paupers, in nieuwe 'rushes', op kortstondige bronnen van welvaart. Verder moeten we ons oude punt (1968?) weer oppakken, t.w. indicatieve democratische planning op sociaal-economisch gebied. Wat zei drs. de Pous daar laatst van? (Drs. de Poes volgens m'n oude dove ex-buurman.)

Het tweede onderwerp zou ons helemaal op het politieke lijf geschreven moeten zijn. In welk soort maatschappij, met name economische verhoudingen, zullen we straks terecht komen als alles doorgaat zoals het nu gaat? In ons land, in West-Europa wordt bv. de verhouding tussen ondernemingen en overheid uiterst mistig. Subsidies en andere soorten van ondersteuning, bv. overheidsorders, worden niet goed gepland en bewaakt. Het gevaar van allerlei misstanden tot en met uitgebreide maffioze (heeft alles en niets met maffen te maken)toestanden wordt nog groter naarmate de christen-democraten meer invloed weten te bemachtigen, bv. via de Europese politiek. Het Nederlandse CDA van nu zal een klein christelijk paradijsje blijken te zijn (geweest) als eenmaal de Duitse en Italiaanse vormen van christelijke politiek in verenigd verband hun heilsplassen zullen loslaten op het avondland. En tegen het actuele CDA is het al moeilijk genoeg om de notie van zuivere koffie overeind te houden. Het recept is verbaal heel eenvoudig: glasheldere verhoudingen, decentralisatie, scherpe democratische controle op elk niveau, enz. Het zal een hele klus worden voor D'66 om daar iets van te maken. Als we er voorlopig maar aan zouden beginnen. 'N beetje denkhonger is al een goeie start.

VOOR U GELEZEN ...

Boekrecensie door Ruud Stam: ★

TECHNOLOGY ASSESSMENT

Bij de uitgeverij Kluwer is een boek verschenen over aspecten onderzoek in het huidige spanningsveld tussen technologie en samenleving. Een belangrijk boek voor allen die zich interesseren voor een menselijke maat in onze technologie en een gezond milieu enerzijds en anderzijds de technologische vernieuwing (innovatie).

Wat is aspecten onderzoek (Technology Assessment)? Aspecten onderzoek beoogt alle maatschappelijke gevolgen van nieuwe technologieën in een zo vroeg mogelijk stadium van hun ontwikkeling vast te stellen om een optimaal gebruik te kunnen maken van nieuwe technologieën tegen de achtergrond van een maatschappij-beeld van de toekomst. Dit aspecten onderzoek omvat niet alleen een onderzoek naar de gevolgen van innovaties, maar beoogt tevens varianten en alternatieven te laten zien.

Aspecten onderzoek wordt in dit boek als een middel gezien om meer greep te krijgen op de voortollende technologische ontwikkeling. Het wordt in dit boek zeker niet als alleen zaligmakend gezien of, zoals Jan Terlouw (aangehaald op blz.165) stelt "Aspecten onderzoek is geen panacee, geen elixer voor alle kwalen." Het is wel een belangrijk middel zoals duidelijk te zien is aan de verschillen tussen de opeenvolgende milieu- en veiligheidswetterf. Doordat teveel aandacht tot nu toe in deze wetgeving besteed is aan de beteugeling van gevaren van onze technologie, is te weinig gezocht naar alternatieven. Bovendien laat de auteur zien dat juist een wetgeving, die zo op afscherming van gevaren gericht is, een grote kans biedt dat gevaren, waarvoor nog geen wettelijke regels zijn gesteld, over het hoofd worden gezien.

Aspecten onderzoek dient ingepast te worden in elk innoverend onderzoek. De auteur geeft enkele psychologische, sociale en politieke redenen aan waarom bedrijven meer en meer hiertoe zullen overgaan. Mij dunkt echter dat juist een partij als D'66 aan dit onderzoek wat meer aandacht zal moeten besteden dan andere partijen in veel van haar politieke handelen. Is D'66 immers niet de partij in het spanningsveld van innovatie, menselijke maat en milieu?

"Technology Assessment" is geschreven door Dr. Ir. J.G. Wisseman en is uitgegeven bij Kluwer. Het kost f 32,50.

STATUTEN

Op het najaarscongres 1977 en het voorjaarscongres 1978 zijn de statuten behandeld. Op dit laatste congres kreeg het hoofdbestuur de opdracht de gewijzigde statuten te doen opnemen in een notariële akte. Op 16 juni 1978 werd deze akte verleden te Naaldwijk en ondertekend door Notaris Mr. L.J.J.M. van Meer en namens het hoofdbestuur door Frans Rogier, vice-voorzitter organisatie en Herman Schaper, secretaris-buitenland.

Met ingang van deze datum heeft D'66 dus weer geldige statuten en de partij is inmiddels onder nr. N 407863 ingeschreven in het verenigingsregister van de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor 's-Gravenhage, zoals het Burgelijk Wetboek voorschrijft.

Opdat ieder lid kennis kan nemen van de Statuten drukken wij de nu officieel vastgelegde tekst hierbij af.

Artikel 1. De vereniging draagt de naam: Politieke Partij Democraten '66, bij afkorting "Democraten '66" of "D'66", en is gevestigd te 's-Gravenhage.

Artikel 2. De vereniging is opgericht op veertien oktober negentienhonderd zesenzestig en is met ingang van heden aangegaan voor onbepaalde tijd.

Artikel 3.

1. D'66 stelt zich ten doel de radicale democratisering van de samenleving en het politieke bestel door als politieke partij met alle geëigende middelen ervoor te ijveren dat:

- a. de kring van degenen die effectief deel hebben aan de politieke en maatschappelijke besluitvorming zo ver mogelijk wordt uitgebreid;
- b. de besluitvorming plaats vindt na onbevooroordeelde afweging van alle terzake doende feiten en vooruitzichten;
- c. bij de besluitvorming aan de gevolgen op langere termijn en aan de internationale aspecten een groot gewicht wordt toegekend;
- d. de politieke verhoudingen gebaseerd worden op concrete partijprogramma's.

2. De in deze doelstelling vervatte grondgedachten worden nader uitgewerkt in het politiek program, dat ten grondslag ligt aan alle activiteiten van D'66 en zijn fracties in de vertegenwoordigende lichamen.

Artikel 4.

1. D'66 kent leden en donateurs.
2. Het hoofdbestuur beslist over toelating als lid. Een besluit tot niet-toelating kan slechts genomen worden op gronden, ontleend aan deze statuten. Van een besluit tot niet-toelating staat beroep open op de Geschillencommissie.

Artikel 5.

1. Iedere Nederlander of inwoner van Nederland van zestien jaar en ouder, die redelijkerwijs geacht kan worden om te stemmen met de grondgedachten van D'66, kan lid worden en zijn van D'66.

2. Indien betrokkene tevens lid is van enige andere landelijke politieke partij is hij/zij niet verkiesbaar in besturen van D'66 en kan niet door D'66 kandidaat gesteld worden voor een vertegenwoordigend lichaam.

Artikel 6.

- Het lidmaatschap eindigt door:
- a. overlijden;
  - b. de ontvangst van een schriftelijke opzegging bij het secretariaat van D'66. Opzegging laat de contributieverplichting voor het lopende jaar onverlet, ook een eventuele verzwaaring van deze verplichting;
  - c. schriftelijke opzegging door het hoofdbestuur wegens een contributieschuld, zich uitstreckende over meer dan één jaar, met inachtneming van het hieromtrent bepaalde in het huishoudelijk reglement. Na afvoering kan men eerst weer tot het lidmaatschap worden toegelaten wanneer de contributieschuld is voldaan;
  - d. schriftelijke opzegging door het hoofdbestuur wanneer het lid niet meer voldoet aan de eisen, gesteld in artikel 5;
  - e. roeyement.

Artikel 7. Het hoofdbestuur kan een lid roeyen, indien het in strijd met de statuten of het huishoudelijk reglement handelt, dan wel indien het de partij of één harer organen in ernstige mate in discredit brengt.

Artikel 8.

1. Bericht van opzegging of roeyement als lid moet onder vermelding van de gronden binnen één maand per aangezekende brief aan de betrokkene worden verzonden.
2. Bij opzegging of roeyement als lid bestaat beroep op de Geschillencommissie, uit te oefenen binnen een maand na ontvangst van het bericht van opzegging.

Artikel 9. De contributieverplichtingen worden vastgesteld door de Algemene Ledenvergadering op voorstel van het hoofdbestuur.

Artikel 10.

1. D'66 kent drie algemene organen, te weten:
- a. de Algemene Ledenvergadering;
  - b. het Hoofdbestuur, waarbinnen het Dagelijks Bestuur;
  - c. de Adviesraad.
2. Voorts kent D'66 regio's, sub-regio's en afdelingen, alsmede de volgende bijzondere organen:
- a. de Rapportagecommissie,
  - b. de Programmacommissie,
  - c. de Geschillencommissie,

- d. de Financiële Commissie,
- e. commissies ad hoc,
- f. werkgroepen.

Artikel 11. Het Huishoudelijk Reglement stelt regelen omtrent de samenstelling van de partij-organen vast op de grondslag van beperkte herkiesbaarheid in dezelfde functie en beperkte mogelijkheid gelijktijdig meer dan één functie te bekleden.

Artikel 12.

1. Het lidmaatschap van de Tweede Kamer der Staten-Generaal is onver enigbaar met het bekleden van enige bestuursfunctie binnen de partij.
2. Het lidmaatschap van de vertegenwoordigende lichamen - met uitzondering van dat van de Eerste Kamer der Staten-Generaal - is onderling onver enigbaar.
3. Overige incompatibiliteiten met betrekking tot het lidmaatschap van vertegenwoordigende organen en bestuursfuncties binnen de partij worden bij Huishoudelijk Reglement geregeld.

Artikel 13. Het stemmen bij volmacht op een vergadering is niet toegestaan.

Artikel 14.

1. De Algemene Ledenvergadering is het hoogste orgaan van D'66; zij komt tenminste eenmaal per jaar bijeen. Aan haar komen alle bevoegdheden toe die niet door de Wet of de Statuten aan andere organen zijn opgedragen.
2. De Algemene Ledenvergadering wordt geleid door een oneven aantal voorzitters en de notulen worden genouden door een notulencommissie.
3. Een stemcommissie beslist ter vergadering bindend of de Algemene Ledenvergadering een besluit heeft genomen. Een rapportagecommissie beslist, indien wordt gestemd, over een niet schriftelijk vastgesteld voorstel, over de inhoud ervan.
4. Het Huishoudelijk Reglement stelt nadere regelen omtrent bijeenroeping, aankondiging, agenda, leiding der vergadering en de wijze waarop besluiten worden genomen met dien verstande dat bijeenroeping in ieder geval geschiedt door schriftelijke kennisgeving aan de leden, welke kan worden gepubliceerd in het door D'66 uitgegeven orgaan.
5. Ieder ter vergadering aanwezig lid heeft één stem.

Artikel 15.

1. De leden van D'66 kiezen rechtstreeks op een nader bij Huishoudelijk Reglement te bepalen wijze het Hoofdbestuur, dat bestaat uit de leden van het Dagelijks Bestuur en één lid uit elke regio.
2. Elke regio kiest een hoofdbestuurslid en een plaatsvervangend hoofdbestuurslid.
3. De leden van het Dagelijks Bestuur worden rechtstreeks door de Algemene Leden Vergadering gekozen.
4. Ontslag van de leden van het

Hoofdbestuur geschiedt door de Algemene Leden Vergadering op nader in het Huishoudelijk Reglement te bepalen wijze.

Artikel 16. Het Hoofdbestuur bestaat uit tenminste negen en ten hoogste zevenendertig leden. De samenstelling en het aftreden van het Hoofdbestuur geschiedt op bij Huishoudelijk Reglement vast te stellen wijze.

Artikel 17.

1. Het Hoofdbestuur is belast met de algemene leiding van D'66 en met de uitvoering van de besluiten van de Algemene Leden Vergadering.

2. Het Hoofdbestuur is bevoegd aanvullende reglementen vast te stellen voor huishoudelijke en politieke vergaderingen, mits deze niet in strijd zijn met de Statuten en het Huishoudelijk Reglement.

3. Het Dagelijks Bestuur is belast met de dagelijkse leiding van D'66.

Artikel 18. D'66 wordt in en buiten rechte vertegenwoordigd door twee hoofdbestuurleden, van wie tenminste één lid van het Dagelijks Bestuur moet zijn.

Artikel 19. Leden, die voor enige bestuursfunctie binnen D'66 of namens D'66 voor een lidmaatschap van enig vertegenwoordigend lichaam in aanmerking wensen te komen, moeten een door het Hoofdbestuur opgestelde vragenlijst invullen en ondertekenen, waaruit blijkt dat zij na negen mei negentienhonderd veertig niet zodanig betrokken zijn geweest bij handelingen, uitingen of voorvallen waaruit een nationaal-socialistische, fascistische of racistische gezindheid blijkt, of zij niet zodanig hebben deelgenomen aan activiteiten van de bezettende macht dat één of ander een moreel beletsel zou vormen bij de kandidatuur voor het lidmaatschap van een vertegenwoordigend lichaam.

Artikel 20. De Algemene Leden Vergadering verleent, de Financiële Commissie aan wie het financiële toezicht op het bestuur is opgedragen gehoord, aan de penningmeester al of niet voorwaardelijk décharge over het gevoerde beheer, zoals één en ander nader is geregeld in het Huishoudelijk Reglement.

Artikel 21. De Adviesraad is een Eerste en Tweede Kamerfractie en Hoofdbestuur adviserend orgaan. De samenstelling en het functioneren is geregeld bij Huishoudelijk Reglement.

Artikel 22.

1. Werkgroepen functioneren onder auspiciën van de Stichting Wetenschappelijk Bureau D'66 die haar taken in haar Statuten regelt. Deze Statuten komen tot stand na advies van het Hoofdbestuur en na goedkeuring door de Algemene Leden Vergadering van D'66.

2. Het Hoofdbestuur kan het bestuur van de Stichting Wetenschappelijk Bureau D'66 verzoeken voor een bepaald onderwerp een werkgroep in te stellen.

Artikel 23.

1. Een regio verenigt alle leden, wonende in een door het Hoofdbestuur vastgesteld gebied.

2. Een subregio verenigt alle leden, wonende in een door het regiobestuur vastgesteld gebied.

3. Een afdeling verenigt alle leden wonende in een door het regiobestuur vastgesteld gebied, dat in beginsel één of meer gemeenten omvat.

4. Het Huishoudelijk Reglement stelt de grondregelen voor regio's, subregio's en afdelingen.

5. Regio's, subregio's en afdelingen zijn bevoegd eigen reglementen vast te stellen, mits deze geen bepalingen bevatten, die in strijd zijn met Statuten en Huishoudelijk Reglement van D'66.

6. Regio's, subregio's en afdelingen zijn geen rechtspersonen.

Artikel 24.

1. Samenstelling, bevoegdheden en verplichtingen van de bijzondere organen worden geregeld in het Huishoudelijk Reglement.

2. Commissies ad hoc kunnen door de Algemene Leden Vergadering, de Adviesraad en de ledenvergaderingen van regio's, subregio's en afdelingen worden ingesteld ter uitvoering van door deze vergadering nader omschreven opdrachten.

Artikel 25. Het verenigingsjaar is gelijk aan het kalenderjaar.

Artikel 26.

1. De geldmiddelen van D'66 bestaan uit:

- a. contributies,
- b. donaties,
- c. erfstellingen en legaten,
- d. schenkingen,
- e. alle overige baten.

2. Het Hoofdbestuur weigert een financiële bijdrage wanneer, naar inzicht van tenminste één/derde van de hoofdbestuurleden, daarvoor de politieke onafhankelijkheid van de partij in gevaar kan worden gebracht.

Artikel 27.

1. Wijziging van deze Statuten is mogelijk door een besluit van de Algemene Leden Vergadering, genomen met twee/derde meerderheid van de uitgebrachte stemmen.

2. Een wijziging treedt niet eerder in werking dan nadat een notariële akte is opgemaakt.

Artikel 28.

1. De Algemene Leden Vergadering stelt het Huishoudelijk Reglement vast, dat gewijzigd kan worden door een besluit van de Algemene Leden Vergadering, genomen met absolute meerderheid van de uitgebrachte stemmen.

2. Het Huishoudelijk Reglement mag niet in strijd zijn met de Statuten.

3. In gevallen waarin de Statuten en het Huishoudelijk Reglement niet voorzien, beslist het Hoofdbestuur; onverminderd het bepaalde in artikel 14, lid 1.

Artikel 29.

1. Een besluit tot ontbinding van D'66 wordt door de Algemene Leden Vergadering genomen met twee/derde meerderheid van stemmen.

2. Het ontbindingsbesluit geeft aan een eventueel liquidatiesaldo een met het doel van D'66 strokende bestemming.

3. Bij ontbinding van D'66 geschiedt de liquidatie door het Hoofdbestuur.

Artikel 30.

1. Een besluit als bedoeld in artikel 27 of artikel 28 of artikel 29 kan alleen worden genomen, indien de Algemene Leden Vergadering is bijeengeroepen met de mededeling dat aldaar een dergelijk besluit zal worden voorgesteld.

2. De termijn voor bijeenroeping tot een zodanige vergadering bedraagt tenminste zeven dagen.

3. De letterlijke tekst van een voorstel tot wijziging van Statuten of Huishoudelijk Reglement of tot ontbinding der partij wordt tenminste vijf dagen voor de vergadering bij het landelijk secretariaat en ter vergadering ter inzage gelegd en wordt tenminste veertien dagen tevoren aan de regiobesturen toegezonden.

GRONDSLAGEN

HET WOORD AAN DE LEDEN !

door Hein van Oorschot,
secretaris politiek.

Bij brief van 19 juli 1978 heeft het hoofdbestuur de discussie over onze Grondslagen overgeheveld naar de afdelingen. Het ligt in de bedoeling om de Grondslagen vast te stellen op het voorjaarscongres 1979. Vóór die tijd (in feite vóór 1 november 1978) vraagt het hoofdbestuur reacties van de afdelingen op de nu voorliggende stukken.

Grondslagen zijn voor D'66 iets nieuws. Grondslagen zijn bovendien - het woord zegt het al - fundamenteel. Daarom onzerzijds een dringende oproep deze zaak niet zo maar te laten passeren. Wij hopen op actieve deelname aan de discussie en waardevolle reacties!

Inleiding

In juni 1979 zullen de eerste direkte verkiezingen voor het Europese Parlement plaatsvinden. Het congres van D'66 heeft enige maanden geleden besloten dat onze partij aan deze verkiezingen zal deelnemen. Op het aanstaande congres in november zullen de Europese verkiezingen wederom aan de orde komen omdat de partij enkele belangrijke nieuwe besluiten zal moeten nemen. Allereerst zal ons Europees programma vastgesteld moeten worden; aan het concept-programma wordt op het ogenblik de laatste hand gelegd en het zal in de volgende Democraat worden gepubliceerd. Daarnaast zal het congres een besluit moeten nemen over de houding van D'66 tegenover samenwerking met andere Europese politieke partijen bij deze verkiezingen. Op de vorige Algemene Leden Vergadering is besloten dat er een diepgaande discussie over dit onderwerp binnen de partij zal worden gevoerd. Nu de Provinciale Statenverkiezingen en de zomervakanties achter ons liggen is het moment hiervoor gekomen. Als aanzet voor deze discussie dient onderstaande discussienota, die in het hoofdstuur besproken is.

Herman Schaper
secretaris buitenland

I. Het Europese vlak

Op den duur zou D'66 niet meer als D'66 aan Europese verkiezingen moeten deelnemen. Deze constatering lijkt op het eerste gezicht in strijd met het besluit van het D'66-congres van april 1978 toen de Algemene Leden Vergadering besloot om aan de verkiezingen voor het Europese Parlement in juni 1979 deel te nemen. Toch is dat niet zo.

De Europese verkiezingen zullen immers pas dan werkelijk Europees zijn als de politieke partijen die zich aan de kiezers presenteren ook werkelijke Europese partijen zijn en niet nationale partijen die soms wel, soms niet met buitenlandse partijen samenwerken. D'66 is een uitgesproken voorstandster van Europese samenwerking en eenwording, zoals uit ons Beleidsprogramma duidelijk blijkt. De consequentie uit deze politieke keuze moeten wij ook trekken als het ons eigen functioneren als politieke partij betreft. De doelstelling voor de lange termijn moet dan ook zijn de totstandkoming van een Europese progressieve democratische partij die zich inzet voor dezelfde politieke idealen als waar D'66 zich sterk voor maakt. Het zal uiteindelijk deze partij en niet D'66 moeten zijn die aan de Europese verkiezingen deelneemt.

Deze partij zal geen getrouwe copie van D'66 op het Europese vlak kunnen zijn. Ten eerste niet omdat in het programma van D'66 vanzelfsprekend een groot aantal typisch Nederlandse punten voorkomen; ten tweede omdat de politieke verhoudingen op het Europese vlak anders liggen. Maar wat voor ons geldt, geldt ook voor de andere politieke partijen. Zij zullen moeten aanvaarden dat uiteindelijk de partijvorming op Europees niveau anders zal zijn dan die welke op nationaal niveau heeft plaatsgevonden. De scheidslijnen tussen de toekomstige Europese politieke partijen zullen uiteindelijk moeten worden oetrokken op grond van de geschilpunten in de Europese politiek en niet op grond van nationale geschilpunten en nationale politieke tradities. De kiezers hebben er recht op dat Europese politieke partijen duidelijke en samenhangende standpunten innemen t.a.v. de belangrijke onderwerpen van Europese politiek zoals de bevoegdheden van het Europese parlement, de economische en monetaire samenwerking, de gemeenschappelijke landbouwpolitiek, de defensiesamenwerking, de verhouding met de ontwikkelingslanden enz. En voorop staat natuurlijk de vraag in hoeverre men überhaupt bereid is tot Europese integratie te komen.

De nationale partijen

De partijvorming op het nationale vlak heeft zich daarentegen hoofdzakelijk in de negentiende eeuw afgespeeld op basis van de toen spelende politieke kwesties. Omdat de meeste landen van West-Europa toentertijd een vergelijkbare maatschappelijke ontwikkeling doormaakten is ook de partijvorming in sommige landen vergelijkbaar. Maar ook zijn er belangrijke verschillen: de Engelse Conservatieven, de Franse Gaullisten, de Deense Antibelastingpartij van Glistrup, de twee grote Ierse partijen, allen zijn typische nationale partijen, die geen evenknie hebben in de andere landen van de EG; aan de andere kant van het politieke spectrum vormen alleen in Italië en Frankrijk de communistische partijen een politieke macht van betekenis, terwijl deze partijen overigens onderling ook weer zeer verschillend zijn. De toetreding tot de EG van Spanje, Griekenland en Portugal zal alleen nog maar meer variatie in dit beeld brengen, want ook daar bevinden zich sterke, typisch nationale partijen, zoals die van Suarez in Spanje en van Karamanlis in Griekenland. Bovendien zijn die politieke partijen, die in oorsprong met elkaar vergelijkbaar zijn, dikwijls toch door de nationale politieke tradities en verhoudingen zo uit elkaar gegroeid dat zij een duidelijk verschillende politieke inhoud zijn gaan krijgen. Het politieke verschil tussen Aantjes en Strauss behoeft

geen toelichting, terwijl bij de liberalen, bijv. de VVD en de Engelse Liberals zeer verschillend zijn in hun politieke denken en politieke positie. En zelfs de socialistische partijen die vanouds het sterkst gekenmerkt zijn door nauwe onderlinge samenwerking, nemen volledig tegenovergestelde standpunten in bij een zaak als de Europese eenwording. (Zie voor meer gedetailleerde informatie het artikel in de vorige Democraat over de politieke partijen in de EG.)

Samenwerking tussen deze partijen op grond van hun oorspronkelijke gelijkgezindheid, met voorbijgaan van de huidige grote politieke verschillen, is daarom geen bijdrage tot de democratisering van de EG. Het zal leiden tot politiek innerlijk verdeelde organisaties, die de politieke duidelijkheid en de bewustwording van de kiezer van de Europese problematiek zullen opofferen aan hun pogingen om niet uit elkaar te vallen. Als voorbeeld van de politieke vaagheid kan dienen het manifest dat de socialistische partijleiders onlangs hebben vastgesteld en dat uitblinkt door gebrek aan werkelijke politieke inhoud vanwege de grote politieke meningsverschillen. Als tweede voorbeeld kan gelden de deelname van de Duitse CDU/CSU, samen met o.a. de Engelse conservatieven en de Gaullisten, aan een organisatie van Europese partijen die een anti-socialistisch front willen vormen, terwijl diezelfde CDU/CSU in de Europese Volks Partij samenwerkt met de christen-democraten uit Italië, België en Nederland, die dikwijls met de socialisten samenwerken.

Dit alles wijst erop dat de politieke partijen de Europese samenwerking toch vooral zien vanuit de optiek van de nationale politiek. Dat is in zekere zin te begrijpen; de partijen opereren immers in een nationale context en zullen alles proberen te voorkomen wat hun nationale positie in gevaar brengt. Maar dan moeten deze partijen niet proberen de Europese politiek aan de kiezers te presenteren als een simpele vergroting van de nationale politiek. Hun eigen optreden tot nu toe heeft aangetoond dat, als men ernaar streeft dat de kiezers zich gaan interesseren en inspanssen voor de Europese politiek en dat partijvorming op Europees niveau een bijdrage levert aan de democratisering van de Europese politiek, deze partijvorming zich uiteindelijk op Europese gronden zal moeten voltrekken. Dit betekent dat zich bij de Europese verkiezingen partijen kunnen en uiteindelijk zullen aandienen die niet in de nationale politiek van een aantal lidstaten zijn terug te vinden.

Een Europese progressieve democratische partij

Voor D'66 betekent dit dat wij zullen moeten streven naar de totstandkoming van een Europese progressieve democratische partij die, zoals reeds gesteld, niet een exacte copie van onze partij kan zijn. Deze partij zal een eigen Europees gezicht moeten krijgen. Daarbij zal D'66 echter wel in het politieke programma van de partij de volgende hoofdpunten terug moeten kunnen vinden:

- een principiële steun aan de Europese eenwording, zonder dat dit echter betekent dat wordt gestreefd naar een soort Europese super-staat, waaraan zoveel mogelijk nationale bevoegdheden moeten worden overgedragen;
- een verdieping van de democratie in Europa, in de eerste plaats d.m.v. een veel grotere democratische controle op de Europese eenwording;
- een onderstreping van de noodzaak van verder economische en monetaire samenwerking ter bestrijding van de economische stagnatie;
- een erkenning van het feit dat aan de economische wederopleving grenzen worden gesteld door de eisen die het natuurlijk milieu stelt;
- een beleid gericht op een rechtvaardiger inkomensverdeling in de wereld, die de bevolkingen van de arme landen de mogelijkheid biedt om zelf hun eigen ontwikkeling en ontplooiing te bepalen.

De Europese progressieve democratische partij zal net als de andere eventueel te vormen Europese partijen geen opeenstapeling van nationale politieke partijen moeten zijn maar een onafhankelijke politieke organisatie met eigen leden, een eigen programma, eigen financiën, etc. Zij zal zelf direct contact moeten kunnen onderhouden met de kiezers en niet een zaak moeten zijn die alleen de partijtoppen interesseert. Alleen zo kan partijvorming op Europees niveau een werkelijke bijdrage leveren aan de democratisering van de Europese politiek.

De toekomstmogelijkheden van een Europese progressieve democratische partij lijken goed. In vele landen vinden punten als bovengenoemde steun. Per land is daarbij verschillend of de vernieuwingsgezinde, niet-socialistische stroming politiek verenigd is in één partij, zoals in Engeland, of verspreid is over meerdere, zoals in Frankrijk en Italië. Per land verschilt ook de sterkte van deze partijen in de nationale politiek.

Voor de strategie die D'66 in de komende jaren zal moeten volgen is echter het belangrijkste dat duidelijk is dat in de meeste landen van de EG de burger-radicalen, links-liberalen, progressief-democraten of hoe men ze

ook noemen wil, t.a.v. de onderwerpen die voor de Europese politiek belangrijk zijn, opvallend eensgezind zijn in hun opstelling. (Met één uitzondering: de Deense Radikale Verstre.)

Deze eensgezindheid geeft aan dat de vernieuwingsgezinde, consequent democratische en internationaal gerichte stroming, waaraan D'66 in Nederland politiek gestalte geeft, een verschijnsel is dat zich voordoet in geheel West-Europa, en dat de basis zal kunnen vormen voor een Europese progressieve democratische partij.

De Federatie van Liberale en Democratische Partijen.

Een aantal van de partijen die politiek op één lijn zitten met D'66 zijn lid van de Europese Federatie van Liberale en Democratische partijen. Men kan zich afvragen of D'66 daarom ook niet tot deze federatie moet toetreden. De oorsprong van de Federatie ligt echter in de liberale fractie in het Europese Parlement. Deze fractie is echter altijd een politiek tamelijk heterogeen gezelschap geweest, waarin zich de Europese parlementariërs verzamelden die niet socialistisch, communistisch of christen-democraat waren, maar ook niet tot een typisch nationale partij behoorden. Een soort "rest-fractie" dus, die een band probeerde te vinden in een gemeenschappelijke ideologische verwantschap met het negentiende eeuwse liberalisme. Het feit dat deze fractie aan de wieg heeft gestaan van de Federatie verklaart dat zowel progressieve partijen, zoals de Engelse Liberals, als conservatieve, bijvoorbeeld de VVD, lid zijn van de federatie. Gezien de verhoudingen in het oude Europese Parlement was de samenstelling van de liberale fractie daarin nog in zekere zin te begrijpen. Het is echter heel wat anders om de politieke heterogeniteit van de fractie dan ook te gaan overplaatsen naar de Federatie, die een begin zegt te willen zijn van een Europese partij.

Uitgaande van de doelstelling van een Europese progressieve democratische partij lijkt daarom toetreding van D'66 tot de Federatie niet gewenst. Wij moeten zelf niet bijdragen aan een valse start van de Europese partijvorming.

Gezien de politieke verschillen tussen de leden van de Federatie is het daarbij nog zeer de vraag of de Federatie in de huidige samenstelling een lang leven beschoren zal zijn. Nu al heeft één van de partijen die de Federatie heeft opgericht, de Franse Radicaux de Gauche, zijn lidmaatschap opgeschort vanwege toetreding van de Republikeinse Partij van Giscard d'Estaing. Het is waar dat de Federatie erin geslaagd is een politiek programma vast te stellen,

wat al meer is dan de socialisten hebben kunnen bereiken, maar zoals te lezen valt in de analyse die in de Democraat van maart 1978 is gepubliceerd, het programma is doorspekt met vaagheden en open deuren en gebruikt zeer voorzichtige termen als het gaat om zaken als ontwikkelingssamenwerking, kernenergie en de multinationals. Het is dan ook maar de vraag in hoeverre dit programma, gezien het compromiskarakter ervan, zal kunnen dienen als politieke leidraad van de liberale fractie in het Europese Parlement. Het is te verwachten dat de politieke tegenstellingen tussen de progressieve en conservatieve leden van de Federatie toch steeds weer hun kop zullen opsteken en dit des te meer naarmate het Europese Parlement meer macht krijgt. Tot nu toe heeft het Europese Parlement nog weinig controle kunnen uitoefenen op de Europese samenwerking; met dit gebrek aan politieke macht hangt samen dat de politieke tegenstellingen niet op tafel kwamen. Als het Parlement na de directe verkiezingen, zoals te verwachten valt, een grotere rol gaat spelen en politiek belangrijke besluiten zal gaan nemen, zullen de scheidslijnen tussen progressieven en conservatieven duidelijker worden getrokken. Of de samenwerking in de Federatie van Liberale en Democratische partijen dan stand zal houden is zeer de vraag.

Wij moeten ons echter bij een beslissing om niet tot de Federatie toe te treden geen illusies maken over de mogelijkheden om op korte termijn te komen tot de oprichting van de Europese progressieve democratische partij. Het zal zeer moeilijk zijn om in de andere landen van de EG daarmee te beginnen buiten partijen als de Engelse Liberals. De Europese politiek leeft nu eenmaal niet bijzonder bij de kiezers. Dit kan gaan veranderen door de campagnes voor de Europese verkiezingen en als het Europese Parlement na de verkiezingen meer gezicht voor de kiezers gaat krijgen. Dat betekent dat het op de korte termijn niet te verwachten is dat buiten de politieke partijen spontaan groepen en organisaties zullen opkomen die Europese politieke partijen willen gaan vormen. Voorlopig zullen wij dus moeten afwachten wat de ontwikkelingen binnen de Federatie zijn en ondertussen de goede contacten aanhouden met de ons sympathieke partijen, inclusief die in de landen die binnenkort lid zullen worden van de EG.

II. Het nationale vlak

Er is nog een ander aspect aan een eventueel lidmaatschap van D'66 van de Federatie van Liberale en Democratische partijen. Het ziet er namelijk steeds meer naar uit dat de Europese verkiezingen van volgend

jaar in wezen toch nog vooral nationale verkiezingen zullen zijn. Oorspronkelijk was het de bedoeling dat het werkelijk Europese verkiezingen zouden zijn, met lijsttrekkers (zoals Willy Brandt) die zich in alle landen aan het hoofd van hun lijst zouden presenteren met overal gelijke kiesstelsels e.d. Jammer genoeg is dit er niet van gekomen. In ieder land zullen zich de belangrijkste nationale politieke partijen aandienen met een eigen lijst en een nationale lijsttrekker. Alleen de christen-democraten en de liberalen hebben daarbij een gemeenschappelijk Europees programma opgesteld (zoals hiervoor vermeld zijn de socialisten zelfs daar niet in geslaagd) en de praktijk heeft al aangetoond dat naast deze programma's nationale kwesties in de verkiezingscampagnes een belangrijke rol zullen gaan spelen. In Nederland heeft bijvoorbeeld de fractievoorzitter van de VVD, Rietkerk, al vastgesteld (in de Gastrubriek van de Democraat) dat als D'66 zich bij de liberale federatie wil aansluiten, dit niet los kan worden gezien van het feit dat D'66 bij de laatste Tweede Kamerverkiezingen samenwerking met de VVD heeft uitgesloten. Voor de VVD (die zich zo graag een Europees gezinde partij noemt) zijn de Europese verkiezingen naar het lijkt minstens zo belangrijk voor de nationale politiek als voor de Europese zaak. Ook in het buitenland ziet men iets dergelijks; zo probeert de CDU/CSU van de verkiezingen in de BRD een soort vertrouwenskwesitie over het beleid van de regering Schmidt te maken.

Deze ontwikkeling zal alleen nog maar sterker worden als de verkiezingen naderbij komen. De partijen zullen, nu het Europese aspect van de verkiezingen zo naar de achtergrond schuift, in de verkiezingscampagnes het belang van de verkiezingen voor de nationale politiek benadrukken om hun kader en hun kiezers te mobiliseren en motiveren. Dit betekent dat ook D'66 zich bij deze eerste verkiezingen rekenschap zal moeten geven van de effecten van de Europese verkiezingen op haar nationale positie. De opmerking van Rietkerk geeft al aan hoe andere partijen zullen proberen onze nationale positie in het geding te brengen. De lijn die in het eerste deel van deze nota is aangegeven geeft geen aanleiding tot onduidelijkheid over onze politieke positie. Integendeel, zij is gebaseerd op de vandoord bekende D'66-doelstellingen: een uitbreiding van de kring van diegenen die effectief deel hebben aan de politieke en maatschappelijke besluitvorming; een progressieve politiek en duidelijkheid t.o.v. de kiezers.

III. De D'66-leden in het Europees Parlement.

Als D'66 onafhankelijk de eerste Europese verkiezingen in zou gaan, betekent dit dat onze afgevaardigde(n) in het Parlement niet vanzelf tot een fractie zullen behoren. Dit is voor hun functioneren een zeer ongelukkige zaak. Bij het bezoek van een D'66-delegatie aan het Europees Parlement j.l. juni waren al onze gesprekspartners, ongeacht hun politieke kleur, het er over eens dat de positie van "niet-ingeschrevenen", tezamen met nog enkele anderen, in een Parlement van meer dan 400 leden zeer moeilijk is. Bij dit bezoek zijn ook gesprekken gevoerd met de fractievoorzitters van de socialistische en liberale fracties. Beiden waren van mening dat de D'66-afgevaardigde(n) in het nieuwe Parlement deel van hun fractie zou kunnen uitmaken ook al zou de partij geen lid zijn van de desbetreffende federatie. Het is daarom op puur praktische gronden gewenst dat de D'66-afgevaardigde(n) zich aansluit(en) bij een fractie. Op grond van onze verwantschap met een aantal partijen die deelnemen aan de liberale fractie, en gezien het politieke programma van die fractie, waar D'66 zich meer in kan vinden dan in dat van de socialisten, lijkt aansluiting bij de liberale fractie de voorkeur te verdienen. Hierover kan echter pas goed een oordeel worden geveld na de verkiezingen, als de fractie zich heeft samengesteld, omdat dan pas de sterkte van de progressieve en conservatieve vleugels bekend zal zijn. In deze zaak zullen ook de D'66 vertegenwoordigers in het Europees parlement een belangrijke stem moeten hebben op basis van hun ervaringen. Als hierover een besluit op een ALV genomen zal worden zal dit op zijn vroegst volgend najaar kunnen gebeuren.

OPINIEPEILING EUROPESE VERKIEZINGEN

In Intomarkant voor u gelezen dat uit een opiniepeiling is gebleken dat:

- slechts 79% van de Nederlanders wel eens gehoord hebben van een Europees Parlement;
- slechts 33% hiervan weet waar het Europees Parlement gehuisvest is;
- 71% zegt te gaan stemmen bij de Europese verkiezingen en wel op:

D'66	-	9%
VVD	-	14%
PvdA	-	37%
CDA	-	37%

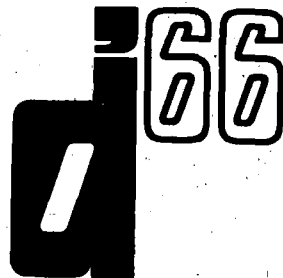
(als alleen deze 4 partijen aan de verkiezingen zouden deelnemen)

BEZOEK EUROPEES PARLEMENT

Van 9 t/m 11 oktober zal er een bezoek worden gebracht aan het Europees Parlement in Straatsburg, waar op dat moment de Algemene Beschuwingen plaats vinden. Daarnaast worden er vanuit het Europees Parlement nog lezingen verzorgd en bestaat er gelegenheid de stad Straatsburg te bezichtigen. Op de terugweg zal nog een bezoek gebracht worden aan de gebouwen van het Europees Parlement in Luxemburg. Voor deze reis zijn nog een aantal plaatsen beschikbaar, waarvoor u zich kunt opgeven bij het landelijk secretariaat. De kosten van deze reis zullen ca f 45,- per persoon bedragen.

LITERATUUR OVER EUROPA

Met het oog op de Europese verkiezingen is het voor u wellicht nuttig te weten dat het Nederlands Genootschap voor Internationale Zaken een lijst heeft samengesteld van de meest recente literatuur over al die onderwerpen die aan de orde zullen komen tijdens de campagne voor de Europese verkiezingen. Voor informatie over de achtergronden en over de nieuwe mogelijkheden voor een Europese eenwording, kunt u zich op de hoogte stellen door deze literatuurlijst te raadplegen. De lijst is te bestellen bij NGIZ, Alexanderstraat 2, Den Haag. (f. 2,50 + portiekosten).

**POSITIE EN BEVOEGDHEDEN VAN
HET EUROPEES PARLEMENT**

door Arjen Meij, ★

Van 7-10 juni 1979 zullen, staat nu vast, de eerste rechtstreekse verkiezingen voor het Europese Parlement worden gehouden. Er is binnen D'66, voor en na het congresbesluit om aan deze Europese verkiezingen deel te nemen, veel gepraat en geschreven over de plaatsbepaling van de partij in het Europese politieke krachtenveld. De bedoeling van deze bijdrage is enig basismateriaal aan te dragen voor de meningsvorming over de algemene betekenis van deze verkiezingen.

Ten aanzien van de positie van het Europese Parlement, d.w.z. over de democratie in de Europese Gemeenschap, overheerst bij veel mensen het beeld van een kostbaar reizend circus, dat - immers zonder bevoegdheden - weinig te betekenen heeft. Het eerste is een nauwelijks weerlegbare kwalificatie; op het tweede punt is wel enige toelichting te geven.

Vooraf moet worden opgemerkt dat de bevoegdheden van het Europees Parlement nogal eens worden verward met de bevoegdheden van de Europese Gemeenschap als zodanig. De lidstaten hebben bij de oprichtingsverdragen beslissingsbevoegdheid, in hoofdzaak op economisch terrein, opgedragen aan de Gemeenschap. Naarmate de Gemeenschap daarvan gebruik heeft gemaakt om op Europees niveau een beleid te ontwikkelen en regels te stellen, bijvoorbeeld over de prijzen van landbouwproducten, de toegestane kleurstoffen in voedingsmiddelen of de rij- en rusttijden van vrachtwagenchauffeurs, kunnen de nationale regeringen en parlementen op die terreinen geen eigen beleid meer voeren. Bij de (uitbreiding van de) bevoegdheden van het Europees Parlement gaat het in de eerste plaats om de democratische controle op de beslissingen, waarvan vaststaat dat ze niet meer op nationaal niveau, maar alleen door de Europese Gemeenschap kunnen worden genomen. Los daarvan staat de vraag of het wenselijk is nieuwe, verdergaande bevoegdheden aan de Europese Gemeenschap op te dragen, bijvoorbeeld op het terrein van de monetaire politiek, het energiebeleid, milieubescherming of ontwikkelingssamenwerking. Verband met de voorgaande vraag is er alleen in zoverre dat de overdracht van nieuwe bevoegdheden gemakkelijker te aanvaarden is wanneer een sterke parlementaire controle door een rechtstreeks gekozen parlement verzekerd is.

Hoe komen nu de beleidsbeslissingen in de Europese Gemeenschap tot stand? In de theorie van het EEG-

verdrag is een belangrijke plaats ingeruimd voor de Europese Commissie, het executieve orgaan van de Gemeenschap. Aan de Commissie zijn belangrijke beheers- en bestuurstaken opgedragen, maar vooral is zij het orgaan waarvan het initiatief en de stimulans tot nieuwe ontwikkelingen moet uitgaan. Besluiten van wetgevende aard worden genomen door de Raad, die bestaat uit ministers van de lidstaten, maar deze kan dat volgens het verdrag in de meeste gevallen slechts doen op voorstel van de Commissie. De Raad vraagt over het Commissievoorstel eerst het EP om advies. Het - door de Commissie eventueel aan het EP-advies aangepaste - voorstel wordt volgens de verdragsprocedure vervolgens aangenomen zodra in de Raad de vereiste meerderheid is bereikt. De Raad zou van het voorstel van de Commissie alléén kunnen afwijken bij éenstemmige beslissing van alle lidstaten. Het evenwicht tussen de instellingen en de gelijkmatige behartiging van gemeenschappelijke (Commissie, EP) en nationale (Raad) belangen leek zo behoorlijk gewaarborgd. Het knelpunt zit in de regel dat de Raad slechts éenstemmig van het Commissievoorstel mag afwijken. In de praktijk wordt het overleg in de Raad meestal voortgezet tot alle leden het eens zijn of wordt bij gebrek aan overeenstemming een besluit genomen. Dientengevolge is de betekenis van het voorstelrecht van de Commissie sterk afgenomen en is het zwaartepunt in de besluitvorming geheel bij de Raad komen te liggen. Bij een uitbreiding van de Gemeenschap met drie nieuwe lidstaten (Griekenland, Portugal, Spanje) zal het - om tot besluiten te komen - noodzakelijk zijn terug te keren tot meerderheidsbesluiten, een tendens die nu al waarneembaar is. In het tienhoeksoverleg in de Raad (9 ministers + 1 commissaris) hangt de rol van de Commissie helemaal af van het politieke gewicht dat zij boven tafel weet te brengen, en dat is er door allerlei oorzaken in de loop van de jaren niet groter op geworden. Bovendien zal de betrokken commissaris zijn politieke invloed in de eerste plaats moeten aanwenden om als bemiddelaar tussen de negen ministers althans een compromis te bereiken; hij heeft daardoor minder ruimte om rekening te houden met de wensen van het Europees Parlement.

De rol van het Europees Parlement omvat enerzijds de advisering aan de Raad over de op voorstel van de Commissie te nemen besluiten en anderzijds een controlerende taak ten aanzien van het beleid van de Commissie. Daarnaast heeft het EP een beperkt begrotingsrecht verworven, dat een belangrijk uitgangspunt is voor de verdere ontwikkeling van zijn bevoegdheden. Voor de uitoefening

van zijn taak komt het EP minstens eenmaal per maand gedurende ongeveer een week bijeen in plenaire vergaderingen, die ook worden bijgewoond door leden van de Commissie en de Raad. De plenaire debatten worden voorbereid door de parlementaire commissies, die veel vaker vergaderen.

Het EP heeft ten aanzien van de Raadsbesluiten alleen een adviserende stem; het beschikt niet over formele middelen om zijn visie tegenover de Raad door te zetten. Het EP heeft dus niet een wetgevende bevoegdheid zoals de nationale parlementen kennen, zelfs niet een medewetgevende bevoegdheid. Van een effectieve politieke controle op de Raad door de nationale parlementen is anderzijds ook geen sprake. Deze kunnen immers elk slechts één van de leden van de Raad, nl. hun eigen minister, ter verantwoording roepen. Aangezien de beraadslagingen in de Raad geheim zijn, kan aldus van een openbaar politiek debat, zelfs in negen afleveringen, niets terecht komen. Bovendien is voor de meeste nationale parlementen Europa 'ver weg', zodat van een actieve belangstelling voor, laat staan een effectieve controle op het Europese beleid van de regeringen nauwelijks sprake is.

Over de feitelijke invloed van het EP op de besluitvorming in de Raad zijn weinig gegevens bekend. Wel is zeker dat de Raad zich bereid heeft verklaard jaarlijks voor het parlement een uiteenzetting van zijn beleid te geven en ook overigens schriftelijke en mondelinge vragen van parlementariërs te beantwoorden. Deze kunnen ook betrekking hebben op het gevolg dat de Raad in een concreet geval heeft gegeven aan het advies van het parlement. De Raad schijnt meer en meer geneigd daarmee rekening te houden. Soms wordt een Raadsvergadering zelfs uitgesteld in afwachting van het standpunt van het EP, dat met name in landbouwzaken wel eens kan bijdragen tot het bereiken van een compromis in de Raad. De contacten betreffen overigens niet alleen de EG-zaken als zodanig. De fungerende Raadsvoorzitter stelt het EP, of de politieke commissie, ook regelmatig op de hoogte van de resultaten van de politieke samenwerking tussen de Negen op het terrein van het buitenlands beleid en van het overleg tussen de regeringsleiders in de Europese Raad.

De verhouding van het EP tot de Europese Commissie heeft meer het karakter van de nationaal bekende relatie tussen regering en parlement. Jaarlijks vindt een debat plaats over het beleidsprogramma van de Commissie, waarbij het parlement stelling neemt t.a.v. de belangrijkste punten. Herhaaldelijk wordt de Commissie gevraagd naar het gevolg dat zij aan parlementaire adviezen heeft gegeven

of naar haar standpunt in de Raad. De Commissie wordt bestookt met schriftelijke en mondelinge vragen over de meest uiteenlopende onderwerpen. Actuele zaken worden aan de orde gesteld in het maandelijkske vragenuur, terwijl over de belangrijkste vragen een debat wordt gehouden. Anders dan in de verhouding tot de Raad kan een dergelijk debat eindigen met een stemming over het beleid van de Commissie, zodat het geheel het karakter krijgt van een interpellatiedebat. In laatste instantie kan het EP door een motie van afkeuring de Commissie tot aftreden dwingen. Een dergelijke motie is nog slechts enkele malen aan de orde gesteld - laatstelijk in 1976, omdat de Commissie te weinig zou hebben gedaan om de melkoverschotten in de Gemeenschap weg te werken -, maar tot nu toe nooit aangenomen. Uit het verschil in parlementaire bevoegdheden t.o.v. de Raad en de Commissie blijkt dat de positie van het EP in sterke mate samenhangt met die van de Commissie. Voor een deel is het gebrek aan parlementaire invloed dan ook te verklaren uit de zwakke positie van de Commissie.

Anders ligt dat met de parlementaire begrotingsbevoegdheden. Sinds de invoering in 1971 van eigen financiële middelen voor de Gemeenschap (uit douane- en landbouwheffingen aan de buitengrenzen en binnenkort ook een gedeelte van de b.t.w.) zijn de bevoegdheden van het EP t.a.v. de Gemeenschapsbegroting (in 1978 ruim 34 miljard gulden) geleidelijk uitgebreid, om het wegvallen van de controle door de nationale parlementen te compenseren. Het EP is nu samen met de Raad de begrotingsautoriteit van de Gemeenschap. In een ingewikkelde procedure bekijken beide instellingen de ontwerpbegroting twee maal in nauw overleg, waarbij de Raad uiteindelijk beslist over de zgn verplichte en het EP over de niet-verplichte uitgaven. De verplichte uitgaven, nl. die waarvan op grond van eerdere beleidsbesluiten vaststaat dat ze gedaan moeten worden, vormen weliswaar het grootste deel van de begroting, maar het EP houdt ook hier een vinger in de pap, omdat het binnen bepaalde grenzen wijzigingen kan voorstellen, die de Raad slechts met gekwalificeerde meerderheid kan verwerpen. Een en ander heeft geleid tot een intensief overleg tussen de Raad en het EP, waarin de positie van het EP nog wordt versterkt door het recht om bij een onbevredigend resultaat de begroting in zijn geheel te verwerpen.

Een belangrijke aanvulling op de begrotingsbevoegdheid van het EP is de afspraak tussen het EP, de Raad en de Commissie om in geval van besluiten met vergaande financiële gevolgen niet te volstaan met het gebruikelijke advies van het EP.

Overeengekomen is dat, wanneer de Raad in zo'n geval wil afwijken van het advies, overleg wordt gepleegd met een parlementaire delegatie om een compromis tussen de standpunten van EP en Raad te bereiken. Hoewel in laatste instantie de Raad formeel beslissingsbevoegd blijft, ligt hier een belangrijke kiem voor de ontwikkeling van een medewetgevende bevoegdheid van het EP.

Tegen de achtergrond van de geschetste verhouding tussen EP, Raad en Commissie zal het duidelijk zijn dat het EP functioneert in een heel andere context dan, en daarom ook niet te vergelijken is met een nationaal parlement. Een belangrijk probleem in verband met de functie van het EP is echter dat de politieke referentiekaders van de burgers nog in belangrijke mate nationaal bepaald zijn. Opmerkelijk is bijvoorbeeld dat de Nederlandse haringvisserij zich over problemen in verband met de opgelegde vangstbeperkingen in de eerste plaats wenden tot de Nederlandse minister Van der Stee, hoewel het visserijbeleid een Europese aangelegenheid is. De bedoeling van de rechtstreekse verkiezing van het EP is de burger meer te betrekken bij de Europese ontwikkeling en hem de gelegenheid te geven daarin zijn opties en voorkeuren kenbaar te maken via rechtstreeks gekozen vertegenwoordigers. Het EP kan daartoe zelf trouwens aanzienlijk meer bijdragen dan tot nu toe het geval is, bijv. door rechtstreekse contacten met de kiezers, openbare commissievergaderingen, hoorzittingen en overleg met allerlei groeperingen. Het kan aldus het centrum worden voor de politieke meningsvorming in de Gemeenschap en op die basis ook zelf initiatieven nemen om de ontwikkeling van de EG te sturen en te stimuleren.

De onderlinge vervlechting van het Europese en het nationale beleid brengt met zich mee dat de aan beleidskeuzen voorafgaande processen van politieke meningsvorming in de Europese en in de nationale sfeer goed op elkaar moeten zijn afgestemd. Essentieel daarvoor zijn nauwe contacten tussen het Europees parlement als centrum van politieke meningsvorming in de Gemeenschap en de nationale parlementen. Idealiter zouden het Europese en de nationale politieke stelsels één geïntegreerd politiek circuit vormen. Tot nu toe waren de Europese parlementariërs tevens lid van het nationale parlement, waardoor zij werden aangewezen. Het dubbele mandaat blijkt in de praktijk echter een te grote belasting te zijn. Vanuit D'66 is het voorstel gelanceerd een afzonderlijke commissie voor Europese zaken van de Tweede Kamer in te stellen, waarin ook de rechtstreeks gekozen Nederlandse EP-leden met raadgevende stem zitting zouden kunnen hebben. Omgekeerd zouden nationale parlementaire specia-

listen in een geïnstitutionaliseerde positie aanwezig kunnen zijn bij belangrijke plenaire en commissievergaderingen van het EP. Cruciaal voor een optimale verhouding tussen het EP en de nationale parlementen is tenslotte een goede onderlinge aansluiting van nationale en Europese partijstructuren. Dat is - om terug te komen bij de plaatsbepaling van D'66 - een belangrijk argument voor een 'vierde' stroming in de Europese politiek.

HAARLEM HEEFT WEER D'66 WETHOUDER

Na een vierjarige afwezigheid in de gemeenteraad (gedurende meer dan twee jaar bestond er in Haarlem zelfs geen D'66-afdeling) is D'66 in de komende jaren met drie zetels vertegenwoordigd. In 1970 was het leveren van een wethouder - uit de toenmalige vierkoppige fractie - al opmerkelijk. Nu zal voor de komende jaren Paul Captijn - tussen 1970 en 1974 fractievoorzitter en lijstaanvoerder bij de afgelopen verkiezingen - als D'66-wethouder optreden in een programcollege met brede samenstelling (formule 2-2-1-1 voor PvdA, CDA, VVD en D'66 bij een verdeling van de 39 raadszetels van: PvdA 13, CDA 13, VVD 7, D'66 3, PSP/PPR 2 en CPN 1). Paul krijgt ondermeer de portefeuilles milieubeheer, recreatie, jeugdzaken, nutsbedrijven en regionale planologie en -verkeerszaken onder zijn beheer.

UIT DE FRACTIE

Op het congres van 22 april jl. in Zwolle is een motie aangenomen om te streven naar een invoerverbod van zeerobbenvellen. Ineke Lambers-Haquebard heeft ons laten weten dat op 27 april door de PPR-fractie schriftelijke vragen over dit onderwerp zijn gesteld. Zij hoeft dat dus niet meer te doen, maar zegt wel toe aanvullende vragen te stellen zo dit nodig mocht blijken en tevens te blijven proberen voor dit soort punten van dierenbescherming aandacht te vragen bij voorkomende gelegenheden.

ONS LEDENBESTAND

door Frans Rogier,
vice-voorzitter organisatie

Per 1 juli heeft op het landelijk secretariaat wederom een ledentelling plaatsgevonden. Hierbij bleek het aantal in Nederland woonachtige leden gestegen te zijn tot 11.070. Dit betekent dat ons ledenbestand sinds de vorige ledentelling van 9 januari 1978 met 31,4% is toegenomen.

In de Democraat 2/78 heb ik de gegevens van de vorige ledentelling vermeld en vergeleken met ons ledenbestand van maart 1977. Als wij het ledental van die datum vergelijken met de jongste telling constateren wij zelfs een stijging van 113,3%. In februari heb ik een tabel gepubliceerd, waarin de ledentallen per regio waren opgenomen. In bijgaande tabel 1 is dit overzicht verder uitgewerkt en zijn de resultaten van de drie tellingen vergeleken. De procentuele verdeling van ons ledental over de regio's vertoont slechts kleine verschillen met de vorige verdeling. Wel blijkt de spreiding van onze leden over het land weer iets verbeterd te zijn, hoewel het westen en het midden nog steeds de boventoon voeren. Zuid-Holland, Noord-Holland en Utrecht telden in januari 1978 nog 61,5% van onze leden en zijn inmiddels gezakt tot 59,5%. Deze regio's behaalden het landelijk stijgingspercentage van 31,4% dan ook niet,

hoewel de resultaten zeker niet slecht te noemen zijn. Het sterkst steeg de regio Groningen met 64,8% en maakte daarmee de slechte score van de vorige maal (17,7%) weer goed. Bij een vergelijking tussen maart 1977 en juli 1978 blijven de regio's Limburg, Zeeland en Drenthe de grootste stijgers. Hun spectaculaire stijging is echter teruggelopen tot een stijging die het landelijke gemiddelde maar beperkt overschrijdt. Flink boven het gemiddelde stegen ook Friesland (52,6%) en de Zuidelijke IJsselmeerpolders (42,0%).

Evenals de vorige maal heb ik in tabel 2 een vergelijking opgenomen tussen de behaalde stemmen en de aantallen leden. Om een goede vergelijking met de vorige gegevens mogelijk te maken heb ik de verkiezingsresultaten van mei 1977 aangehouden. Uit deze vergelijking blijkt onder meer, dat het gemiddelde percentage leden t.o.v. stemmen is gestegen van 1,86% tot 2,45%. In mijn vorige artikel suggereerde ik, dat een dergelijke vergelijking wellicht van nut kon zijn om na te gaan waar nog een goede markt voor ledenwerving aanwezig is. In hoeverre dit waar was valt moeilijk te constateren, omdat nauwelijks bekend is welke regio's er hard aan getrokken hebben. Wel is opmerkelijk, dat de regio's Friesland, Gelderland, Noord-Holland, Zeeland, Noord-Brabant en Limburg, die begin 1978 het landelijk percentage van 1,86% onderschreden, nog steeds onder het gemiddelde blijven. De afwijkingen zijn echter niet gelijk gebleven. Friesland is aardig bijgekomen door een stijging van 0,81% t.o.v. de landelijke stijging van 0,59%, doch blijft nog net onder het landelijk gemiddelde. Gelderland en Noord-Holland bleven nagenoeg gelijk en handhaafden hun geringe achterstand. Zeeland, Noord-Brabant en Limburg behielden hun forse achterstand t.o.v.

het landelijke gemiddelde. Blijf Zeeland nagenoeg gelijk, de beide andere regio's hielden zelfs de landelijke stijging niet bij. De vraag rijst, of in de naaste toekomst de ledenwerving in deze regio's extra aandacht behoeft. Wellicht kunnen landelijke evenementen in deze regio's als extra schijnwerper hulp bieden.

Uit de ledentelling van 1 juli jl. hebben wij ook cijfers verkregen over de leden per gemeente. Het is uiteraard onmogelijk om al deze gegevens te vergelijken met de stemmenpercentages of aantallen. Ik heb mij daarom beperkt tot de gemeenten met meer dan 100 leden. In deze plaatsen bestaan bovendien eigen afdelingen, die in staat zijn eigen activiteiten te ontplooiën. Inmiddels zijn er 14 plaatsen met meer dan 100 leden. Tabel 3 bevat een overzicht van deze 'top-14'. Hierin is eveneens een vergelijking getrokken tussen het aantal behaalde stemmen en het aantal leden en tussen het aantal inwoners en het aantal leden. Allereerst valt sterk op, dat de landelijke verhouding van 2,45% sterk wordt over- en onderschreden. Absolute topscorers zijn Groningen met 4,03% en Leiden met 4,0%, terwijl Utrecht met 3,86% ook een mooie positie inneemt. Amstelveen en Enschede komen ook fraai uit de bus. Opvallend laag scoren echter Rotterdam, Haarlem, Eindhoven en Nijmegen. Bij de vergelijking tussen inwoners en leden blijken ook opvallende verschillen. Amstelveen, Leiden en Groningen hebben dan de hoogste percentages. Als wij het totaal aantal inwoners van Nederland vergelijken met ons ledental dan blijkt 0,08% lid van D'66 te zijn. In vergelijking met dit percentage blijft alleen Rotterdam onder de maat. Zeer

TABEL 1 - Vergelijkend overzicht van de leden per regio

	Leden per 18.03.77		Leden per 09.01.78		Leden per 01.07.78		Stijging in % van	Stijging in % van	Stijging in % van
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	3/77-1/78	1/78-7/78	3/77-7/78
Groningen	282	5.4	332	3.9	547	4.9	17.7	64.8	94.0
Friesland	123	2.4	236	2.8	360	3.3	91.8	52.6	192.7
Drenthe	86	1.7	248	2.9	328	3.0	188.4	32.3	281.4
Overijssel	227	4.4	489	5.8	656	5.9	115.4	34.2	189.0
Gelderland	541	10.4	866	10.3	1133	10.2	60.0	30.8	109.4
Utrecht	679	13.1	988	11.7	1280	11.6	45.5	29.6	88.5
Noordholland	1283	24.7	1887	22.4	2445	22.1	47.0	29.6	90.6
Zuid-Holland	1467	28.3	2312	27.4	2858	25.8	57.6	23.6	94.8
Zeeland	47	0.9	133	1.6	180	1.6	183.0	35.3	283.0
Noord-Brabant	355	6.8	674	8.0	926	8.4	89.9	37.4	160.8
Limburg	73	1.4	209	2.5	286	2.6	186.3	36.8	291.8
IJsselmeerpolders	27	0.5	50	0.6	71	0.6	85.2	42.0	163.0
	5190	100	8424	100	11070	100	62.3	31.4	113.3

opvallend is overigens dat plaatsen als Leiden, Amstelveen en Delft op deze lijst voorkomen, terwijl deze gemeenten gezien hun inwonersaantal respectievelijk de 17e, de 31e en de 23e plaats van Nederland zijn. Op deze lijst zouden op grond van hun inwonertal ook Tilburg, Apeldoorn, Zaanstad, Breda, Maastricht en Dordrecht kunnen prijken. Al deze gemeenten hebben immers meer dan 100.000 inwoners. Ik hoop met deze cijfers weer een bijdrage geleverd te hebben aan onze kennis over het

ledenbestand, en het hoofdbestuur en de besturen van (sub)regio's en afdelingen enige indicaties verstrekt te hebben, waar ledenwerving kansen heeft. Ook onze leden in sommige regio's en plaatsen kunnen uit deze cijfers hun eigen conclusies trekken. Ik wil zeker niet zeggen, dat regio's en afdelingen niet actief zijn geweest, maar een voorzichtige conclusie mag toch wel zijn, dat de resultaten hier en daar beter zouden kunnen zijn. Laten wij de komende maanden gebruiken om ons ledental

verder op te voeren. Onze penningmeester hoopt echter, dat wij dan wel leden werven die ook willen meebetalen aan onze lasten (zie elders in deze Democraat). Als wij straks 1978 willen afsluiten met 0,1% van de Nederlandse bevolking als D'66-lid, dan moeten wij nog ruim 2000 leden erbij werven. Dit betekent 500 leden per maand, welk aantal wij voor de zomervakantie ook meerdere malen hebben behaald.

TABEL 2. - Vergelijkend overzicht van stemmen en leden per regio

	Stemmen 250577		Leden 090178		Leden % t.o.v. Stemmen	Leden 010778		Leden % t.o.v. Stemmen	Verschil 01.78/ 07.78	Verschil t.o.v. Totaal
	Aantal	%	Aantal	%		Aantal	%			
Groningen	14.999	3.3	332	3.9	2.21	547	4.9	3.64	+ 1.43	+ 1.19
Friesland	15.318	3.4	236	2.8	1.54	360	3.3	2.35	+ 0.81	- 0.10
Drenthe	11.239	2.5	248	2.9	2.21	328	3.0	2.92	+ 0.71	+ 0.47
Overijssel	25.112	5.6	489	5.8	1.95	656	5.9	2.61	+ 0.66	+ 0.16
Gelderland	48.806	10.8	866	10.3	1.77	1133	10.2	2.32	+ 0.55	- 0.13
Utrecht	35.075	7.8	988	11.7	2.82	1280	11.6	3.65	+ 0.83	+ 1.20
Noordholland	102.609	22.7	1887	22.4	1.84	2445	22.1	2.38	+ 0.54	- 0.07
Zuid-Holland	112.645	24.9	2312	27.4	2.05	2858	25.8	2.54	+ 0.49	+ 0.09
Zeeland	9.059	2.0	133	1.6	1.47	180	1.6	1.99	+ 0.52	- 0.46
Noord-Brabant	56.471	12.5	674	8.0	1.19	926	8.4	1.64	+ 0.45	- 0.81
Limburg	19.564	4.3	209	2.5	1.07	286	2.6	1.46	+ 0.39	- 0.99
IJsselmeerpolders	1.526	0.3	50	0.6	3.27	71	0.6	4.65	+ 1.38	+ 2.20
TOTAAL	452.423	100	8424	100	1.86	11070	100	2.45	+ 0.59	-

TABEL 3 - Vergelijkend overzicht van gemeenten/afdelingen met meer dan 100 leden

Volg- orde	Gemeente	Leden ^{x)} 010778	Stemmen 250577	Leden % t.o.v. Stemmen	Inwoners 010177	Volg- orde ^{xx)}	Leden % t.o.v. inwoners
1	Amsterdam	859	32011	2.68	738.441	1	0.12
2	Den Haag	538	19842	2.71	471.137	3	0.11
3	Utrecht	377	9776	3.86	245.290	4	0.15
4	Rotterdam	291	18280	1.59	601.012	2	0.05
5	Groningen	286	7095	4.03	161.825	7	0.18
6	Leiden	206	5155	4.00	101.524	17	0.20
7	Amstelveen	147	4540	3.24	70.924	31	0.21
8	Enschede	135	4251	3.18	141.423	10	0.10
9	Haarlem	131	7812	1.68	162.774	6	0.08
10	Eindhoven	127	7300	1.74	192.566	5	0.07
11	Arnhem	108	4564	2.37	125.576	12	0.09
12	Hilversum	106	4738	2.24	93.951	18	0.11
13	Nijmegen	106	5621	1.89	148.094	9	0.07
14	Delft	105	4632	2.27	85.144	23	0.12

x) Deze aantallen zijn geteld aan de hand van de postcode, zodat kleine afwijkingen t.o.v. de gemeentegrenzen kunnen optreden.

xx) Dit is de volgorde van de Nederlandse gemeenten met het hoogste aantal inwoners.

UITTREKSEL uit het

HUISHOUDELIJK REGLEMENT

ALGEMENE LEDENVERGADERING

Art. 10. De Algemene Ledenvergadering (ALV) wordt gevormd door de leden van D'66.

Art. 11. De ALV is het hoogste orgaan van D'66 inzake alle aangelegenheden op landelijk politiek en organisatorisch terrein, voor zover die niet door Statuten of Huishoudelijk Reglement aan andere organen zijn opgedragen.

Art. 12. 1. De ALV wordt tenminste een maal per jaar door het hoofdbestuur bijeengeroepen, binnen zes maanden na afloop van het boekjaar.

2. Tijdens deze ALV worden in elk geval de jaarrekening en de begroting behandeld. Zonodig worden verkozen het hoofdbestuur en de commissies.

Art. 13. 1. Voorts wordt de ALV ter behandeling van een of meer aangegeven onderwerpen binnen drie maanden bijeengeroepen op verzoek van:

- een van de kamerfrakties van D'66
- de adviesraad
- tenminste twee algemene regiovergaderingen
- tenminste tien procent van de leden.

2. Indien aan het verzoek binnen veertien dagen geen gevolg wordt gegeven, kunnen de verzoekers zelf tot die bijeenroeping overgaan op de wijze waarop het hoofdbestuur de ALV bijeenroept, of bij advertentie in tenminste drie veelgelezen landelijke dagbladen.

Art. 14. Het hoofdbestuur kondigt iedere ALV uiterlijk acht weken tevoren aan, met dien verstande dat tussen de datum van verzending van de aankondiging en de opening van de ALV tenminste acht weken liggen.

Art. 15. 1. Een door het hoofdbestuur bijeengeroepen ALV behandelt in de eerste plaats de hoofdbestuursvoorstellen en de daarop ingediende amendementen.

2. Een op verzoek bijeengeroepen ALV behandelt in de eerste plaats de door de verzoekers aangegeven onderwerpen.

Art. 16. 1. De concept-agenda van de ALV wordt met inachtneming van de artikelen 14 en 15 door het hoofdbestuur vastgesteld en met behoorlijke toelichting bij de aankondiging van de ALV aan alle leden toegezonden.

2. Tot vier weken, of zoveel korter als het hoofdbestuur mogelijk acht, voor de aanvang van de ALV kunnen onderwerpen aan de agenda worden toegevoegd op verzoek van:

- een van de kamerfrakties van D'66
- de adviesraad
- tenminste één algemene regiovergadering.

3. Het verzoek wordt schriftelijk bij het hoofdbestuur inge-

diend voorzien van een korte toelichting.

4. Het dagelijks bestuur deelt uiterlijk tien dagen voor de aanvang van een ALV de toegevoegde agendapunten en de daarbij behorende toelichtingen mee aan de leden.

5. Dispensatie van lid 1 tot en met 4 van artikel 16 kan worden verleend door het HB na overleg met de kamerfrakties en de voorzitter van de adviesraad.

Art. 17. 1. Op voorstel van het hoofdbestuur stelt de ALV een congresreglement vast. In een zodanig congresreglement zal als sluitingsdatum voor het indienen van moties en amendementen nooit een vroegere datum worden opgegeven dan die welke twee weken later ligt dan de datum waarop alle leden de congresvoorstellen per post hebben ontvangen.

2. Tijdens de ALV kunnen moties en amendementen worden ingediend die zijn goedgekeurd door tenminste één algemene regiovergadering, met dien verstande dat ieder lid tijdens de ALV moties en amendementen kan indienen die betrekking hebben op de agendapunten die volgens lid 2 en 5 van artikel 16 aan de agenda zijn toegevoegd.

3. De rapportagecommissie en de programmacommissie hebben het recht op de grondslag van de ingediende amendementen ook tijdens de ALV amendementen in te dienen.

4. Over niet in de agenda opgenomen onderwerpen kunnen geen besluiten worden genomen behoudens het in het eerste lid bepaalde.

Art. 18. 1. De ALV wordt geleid door een oneven aantal voorzitters, die door het hoofdbestuur zijn aangewezen uit de leden die geen zitting hebben in het hoofdbestuur en de programmacommissie. Bij de behandeling van een onderwerp waarbij één der voorzitters uit hoofde van enigerlei partijfunctie persoonlijk is betrokken, treedt deze niet op als fungerend voorzitter zolang deze behandeling duurt. In de gevallen betreffende de gang van zaken op de ALV waarin het huishoudelijk reglement niet voorziet, beslissen de gezamenlijke voorzitters. De fungerend voorzitter van de ALV heeft het recht spreektijd te verdelen en te beperken. De beslissingen van de voorzitters zijn bindend behoudens onmiddellijk beroep op de ALV, die daarover stemt zonder discussie.

2. Op voorstel van de voorzitters kan de ALV zich ter voorbereiding van de plenaire discussie in secties splitsen onder leiding van de door de voorzitters aangewezen sectievoorzitters. Voorstellen die in een sectievergadering minder dan 25 procent van de stemmen hebben gekregen worden in de plenaire zitting niet aan de orde gesteld. Voorstellen die in een sectievergadering 25 procent van de stemmen of meer hebben gekregen, worden in de ple-

naire zitting aan de orde gesteld; amenderen van deze voorstellen is niet mogelijk behoudens het bepaalde in artikel 17 tweede lid.

Art. 19. 1. Een ALV begint met de aanwijzing van een stemcommissie en een notulencommissie op voordracht van de voorzitters.

2. De stemcommissie registreert de uitgebrachte stemmen, beslist zonder beroep over de geldigheid daarvan en constateert de uitslag van de stemming.

3. De notulencommissie maakt een zakelijk verslag van de vergadering. Dit verslag wordt binnen twee maanden na sluiting van de ALV toegezonden aan alle leden van D'66.

Art. 20. Behoudens het in Statuten en HR bepaalde neemt de ALV besluiten met absolute meerderheid van stemmen. Indien geen der aanwezige leden stemming wenst, kan de ALV bij acclamatie een besluit nemen.

Art. 21. 1. Ieder bij een stemming op de ALV aanwezig lid kan één stem uitbrengen.

2. Stemming over personen geschiedt schriftelijk. Hierbij is artikel 20 niet van toepassing.

3. Over zaken wordt gestemd op een door de voorzitters te bepalen wijze.

NIEUWS

uit de regio

REGIO ZUID-HOLLAND

Inventarisatie I

Het bestuur van de regio Zuid-Holland is bezig met het inventariseren van bestuursleden van alle afdelingen. Na de verkiezingen is van veel besturen de samenstelling gewijzigd en sommige hebben dit nog niet aan ons doorgegeven. Gaarne roepen wij uw hulp hierbij in. Geef ons s.v.p. alle namen van uw bestuursleden door zoals die thans in functie zijn.

Inventarisatie II

Ten behoeve van twee werkgroepen in oprichting die werkzaam zullen zijn ter ondersteuning van onze fractie in de Provinciale Staten zoeken wij nog vele geïnteresseerden met allerlei deskundigheden.

Voor beide inventarisaties gaarne opgive bij Ruud Stam (secretaris regio Zuid-Holland), Merelstraat 194, Leiderdorp (nieuw adres), of op de Stichting Wetenschappelijk Bureau D'66, tlf. 070-453271.

Hebt u de Provinciale Democraat no. 1 ontvangen? Zo niet, vraag uw afdeling waar deze wel gebleven mag zijn.

REGIOBESTUUR NOORD-HOLLAND

Begin augustus heeft het regiobestuur Noord-Holland een omvangrijke circulaire aan de leden verspreid via de afdelingen. De inhoud van deze circulaire bestaat uit een inleidende beschouwing, een vooraankondiging van de Algemene Regio Vergadering op 23 september a.s., informatie over de afdelingen, discussiestuk over de jongeren binnen D'66, idem betreffende de organisatie van de regio en een uitgebreide beschouwing over de col-legevorming in de Provinciale Staten van Noord-Holland.

Zij, die deze circulaire niet hebben ontvangen, worden verzocht contact op te nemen met hun afdelingssecretariaat of in noodgevallen met An Loot van het regiobestuur, tlf.02153-11856

Het regiobestuur heeft het genoegen u uit te nodigen tot het bijwonen van de derde Algemene Regio Vergadering Noord-Holland in 1978 op zaterdag 23 september in Krasnapolsky aan de Dam te Amsterdam, aanvang 11.00 uur.

De agenda is als volgt samengesteld:

1. Opening, mededelingen, vaststelling agenda.
2. Benoeming stemcommissie.
3. Presentatie en verkiezing leden regiobestuur. Nicolette Dekker-Andriessen (secretaris) en Rick ten Have (penningmeester) zullen zich niet beschikbaar stellen voor het vervullen van een volgende functieperiode. Kandidaten voor deze twee vacatures kunnen zich tot donderdag 21 september aanmelden bij de vice-secretaris van het regiobestuur: An Loot, Eemneserweg 29-A, Blaricum.
4. Verkiezing kascommissie. Hoewel het Huishoudelijk Reglement daarvoor geen stringente bepalingen bevat, acht het regiobestuur het zinvol, dat de regio over een financiële commissie beschikt. Kandidaten voor deze commissie, die uit twee leden zal bestaan, kunnen zich aanmelden bij de vice-penningmeester: Frans Dingemans, Hobbemalaan 13, Muiderberg, tlf.02942-1524.
5. Verslag statenfractie Noord-Holland.
6. Europese verkiezingen. Getracht zal worden op regioniveau voorbereidend werk te doen voor de Algemene Leden Vergadering, die in november in Breda zal plaatsvinden; sprekers worden nog gezocht.
7. PRINSJESDAG. Bespreking van de miljoenennota door Maarten Engwirda, lid van onze fractie in de Tweede Kamer. Met de werknemersorganisaties en VNO wordt nog over sprekers onderhandeld.

REGIO GELDERLAND

Provinciale werkgroep

Helaas is gebleken dat het tijdstip waarop van provinciewege de stukken voor de PS-vergaderingen worden verzonden dusdanig laat wordt gekozen, dat het ambitieuze vergaderschema van de Provinciale Werkgroep daarvoor geheel misplaatst wordt.

In overleg met de PS-fractie van D'66 is derhalve besloten alle geplande vergaderingen één week te verschuiven, zodat de data nu worden: 24-8, 21-9, 19-10, 23-11, 14-12, telkenmale een donderdag, altijd om 19.30 uur ten provinciehuize.

Met het Tweede Kamerlid voor Gelderland en zijn individuele begeleider is de afspraak gemaakt dat zij een van beide op de vergaderingen aanwezig zullen zijn.

Gelders regionieus

Begin september ontvangt u een exemplaar van het Gelders Regionieus. Helaas moeten wij vanwege de kosten de verspreiding via de afdelingen doen plaatsvinden. Mocht u geen exemplaar ontvangen, neem dan contact op met uw afdeling.

Congres Zaltbommel

Zaterdag, 23 september vindt te Zaltbommel de A.R.V. plaats. Aanvang: 10.00 uur.

Vervulling vacatures

De kandidaatstelling is open voor de verkiezing van een regiovertegenwoordiger hoofdbestuur (vacature Rob van Baaren) en twee regiobestuurders (vacatures Marquerite Sweers en Peter Hermsen).

Voorlopige Regio Advies Raad

De door de afdelingen gekozen leden dienen zo spoedig mogelijk gemeld te worden bij het regiobestuur. Deze adviesraad dient zo spoedig mogelijk haar werk te beginnen.

Werkgroepen

Oprichting regionale werkgroep landbouw. Gezien de huidige problemen in de landbouw is discussie binnen D'66 hierover nodig en dienen mogelijke D'66-alternatieven in brede kring naar voren gebracht te worden. Opgeven bij Theo Wentink, Bakerwaardseweg 7, Steenderen, tlf.05754-612, of regiosecretariaat.

Adreswijziging Regiosecretariaat

Marquerite Sweers is per 28 augustus verhuisd naar Oosterbeek, Kneppelhoutweg 12, tlf.085-340678.

REGIO LIMBURG

Het secretariaat van het regiobestuur Limburg is in handen van Mevrouw A.M. C. van Reen-Kasdorp, Brugstraat 13, SITTARD.

MENSENRECHTEN

"GEEN TROEP OP DE STOEP"

De Aktie-groep van Blinden en Slechtzienden doet een beroep op uw hulp bij de aktie "Geen troep op de stoep". De aktiegroep is van mening (en terecht) dat het trottoir er is voor de voetganger en niet als hondentoi-let gebruikt moet worden. Als u de aktie wilt ondersteunen: nadere informatie bij mevrouw M. Troost, Molenlaan 1, Bussum, tel. 02159-31814.

DE KLEINE AARDE

De Kleine Aarde zet zich in voor de ontwikkeling van alternatieven op het gebied van: energie, voedsel, technologie etc. Zij geven een boeiend tijdschrift uit, f 25,- per jaar. Postbus 151, 5280 AD Boxtel.

"IGLO"

De Woonkrant voor mensen die in de kou staan, "Iglo", is (helaas) al aan de 4e jaargang toe. De vereniging Landelijke Organisatie Belangengroepen Huisvesting heeft als doelstelling het bevorderen van passende en betaalbare huisvestingsmogelijkheden voor hen die "in de kou" staan. Nadere inlichtingen: Henri Polaklaan 10, Amsterdam.

GUINEE

Amnesty International is een internationale campagne begonnen tegen schending van een aantal rechten van de mens in het Westafrikaanse land Guinée. Er is weinig over Guinée bekend, wél dat er tussen de twee- en vijftien politieke gevangenen zijn. Graag steun aan de actie van Amnesty International: 3e Hugo de Grootstraat 7, Amsterdam.

ZUIDELIJK AFRIKA

De Stichting Anti-Apartheidsbeweging Nederland zet zich in voor het bestrijden van de rassendiscriminatie in Zuidelijk Afrika. Wilt u geïnformeerd worden: Postbus 10500, Amsterdam.

"TROEF"

Ook kleine mensen hebben recht op informatie is het oordeel van de Voorlichtingsdienst van Buitenlandse Zaken. Voor de lagere schooljeugd was er al het blad SamSam, nu voor jongeren vanaf 15 jaar het blad Troef, dat laat zien hoe de mensen in de derde wereld leven en met welke problemen ze daar kampen. Een abonnement kost f 6,- per jaar (6 afleveringen). Te bestellen bij Troef, Plein 17, Den Haag.

STICHTING WETEN SCHAPPELIJK BUREAU

WERKGROEP LANDBOUW

Op zaterdag 24 juni 1978 kwam de Werkgroep Landbouw weer in Amersfoort bijeen. Bij die gelegenheid werd het concept-landbouw-hoofdstuk voor het Europees programma besproken. Daarbij bleek dat we ons in grote lijnen konden verenigen met de door Jansen van Tuikwerd op tafel gelegde voorstellen.

Belangrijke elementen in het voorgestelde hoofdstuk zijn:

1. Uitbreiding van gemeenschappelijke bevoegdheden. In de discussie werd aangetekend dat de bestuurlijke capaciteit daarbij als randvoorwaarde niet uit het oog verloren moest worden en verder dat bij de uitvoering van het beleid decentralisatie naar regio's waar mogelijk moet worden toegepast.
2. Als één van de functies van de EG-Landbouw wordt het verwerklijken van een aantrekkelijk landschap gezien.
3. Ten aanzien van de marktordering dient per produkt bekeken te worden wat het meest wenselijk is. Afzet van overschotten blijkt een belangrijk discussiepoint. Zoveel mogelijk inpassing in ontwikkelingshulpprogramma's (met voorkoming van uit ontwikkelingsoogpunt ongewenste effecten) en tegengaan van afzet tegen dumprijzen op op de wereldmarkt zijn de elementen die in het concept worden opgenomen.
4. Grondgebonden nevenbedrijven dienen een eigen plaats te krijgen in de structuur van de landbouwproductie.
5. Het beleid ten aanzien van achtergebleven regio's dient vastgelegd te worden in algemene raamwetten en niet per regio apart geregeld te worden.

Na de uiteindelijke redactie van het landbouwhoofdstuk zal dit worden aangeboden aan de opstellers van het concept-programma voor Europa ten einde als alternatief voor het thans opgenomen hoofdstuk te dienen.

Ook de voorstellen van Minister van der Stee over vervreemding van landbouwgronden lagen ter tafel doch deze konden niet meer voldoende aan de orde komen. De tendens in de vergadering was dat men de overheid graag zou zien als tussenpersoon bij grondtransacties om op deze wijze tot een verantwoord toewijzingsbeleid te kunnen komen waarin ook andere dan zuiver landbouwkundige belangen een rol kunnen spelen.

WERKGROEP GEHANDICAPTENBELEID

door Ad Bestman, voorzitter.

In zijn eerste levensjaar heeft de Werkgroep Gehandicaptenbeleid D'66 (SWB) zich met twee hoofdpunten beziggehouden:

1. het ontwerpen van een beleidsnota gehandicaptenbeleid D'66 en
2. het adviseren van de Tweede Kamerfractie inzake de regeringsnota "Schets huidige situatie revalidatiebeleid".

Omdat de problematiek rond de gehandicapte mensen zich over diverse beleidsgebieden uitspreidt, werden t.b.v. de beleidsnota subgroepen ingesteld; na een plenaire bespreking in de werkgroep bereidt dan iedere subgroep dat deel van de beleidsnota voor. Zoals de stand van zaken nu is, zal in de loop van 1979 (vermoedelijk de eerste helft) deze zo nodige beleidsnota verschijnen. Daarnaast leverde de werkgroep een bijdrage t.b.v. de provinciale en gemeentelijke verkiezingsprogramma's. Dit bleek zeer nodig te zijn, omdat er van een goed samenhangend gehandicaptenbeleid, dat ook op deze bestuursniveaux gevoerd kan en moet worden, moeilijk te spreken was. Je kunt dan niet met een regeltje of zinsdeel hier en daar, of nog net even tussen haakjes iets noemen, volstaan.

Ruimschoots adviseerde de werkgroep onze Tweede Kamerfractie bij de regeringsnota "Schets huidige situatie revalidatiebeleid" (verder Schets te noemen). Op zich is de titel van de Schets al indicatief, want in de nota vind je geen gehandicaptenbeleid terug, laat staan dat de nota zelf een ware beleidsnota kon worden genoemd. Voor de goede orde, de Schets werd nog uitgebracht ten tijde van het Kabinet Den Uyl. Ronduit teleurstellend was het dan ook dat het Kabinet Van Agt-Wiegel-Abma-Koekoek enz. enz. er behoefte aan heeft snel het terrein van het revalidatiebeleid (zo noemt dit kabinet het hardnekkig) af te bakenen; onbegrijpelijk, want men weet nog nauwelijks wat er precies speelt en men voert nog geen echt

samenhangend beleid! Op 26 juni jl. was er dan de zolang verwachte openbare vergadering van de bijzondere Tweede Kamercommissie voor het gehandicaptenbeleid en daar bleek dat de Kamerleden er gelukkig anders over dachten en vervolgens ook de Tweede Kamer die in een motie, mede door D'66 ondertekend om een beleidsnota over het gehandicaptenbeleid vroeg. Ja, u zult in de pers wel niet veel over het gehandicaptenbeleid hebben aangetroffen, want het ging geheel verloren in het verbale UCN-geweld van Van Agt.

Overigens bleken de Kamerleden zich goed op de discussie te hebben voorbereid, inclusief onze Elida Wessel, die zich mede gezien de omstandigheden krancig weerde tegenover de grote drie; helaas kan ditzelfde niet worden gezegd van de bewindslieden, met uitzondering van Wallis de Vries, die meerdere keren blij gaven van absolute ondeskundigheid. Het zou tever voeren u een uitgebreid verslag van de vergadering te doen, doch twee punten willen wij eruit pakken.

Van alle kanten hadden de gehandicaptenorganisaties en die van de hulpverleners gevraagd om een bij wet in te stellen Raad voor het Gehandicaptenbeleid, die al dan niet gevraagd de regering kan adviseren. Ook was die behoefte al door de werkgroep gesignaleerd en ondanks de problematiek van de externe regeringsadviseurs nam onze Tweede Kamerfractie deze gedachte over en diende hierover een motie in. Wat deed de Kamer? Juist, alleen de PSP steunde het; nu nam men een VVD-CDA-motie aan die om iets vaags als een beter gestructureerd overleg met het particulier initiatief vroeg; de regering had organisaties van hulpverleners als de gerede gesprekspartner aangeduid en wilde een onderzoek of de Nederlandse Gehandicaptenraad (een samenwerkingsverband van gehandicaptenorganisaties) dit mischien ook kon zijn. Gezien de mening van de Kamer zal dus de mogelijkheid van willekeur volop aanwezig moeten blijven en de regering kan zich altijd indekken doordat er overleg geweest is met het particulier initiatief; of dit dan representatief zal zijn, zullen we maar in het midden laten, we kunnen het alleen maar hopen.

Gezien het oerwoud van regelingen, waaruit gehandicapten financiële steun of voorzieningen krijgen, had onze Tweede Kamerfractie een motie ingediend met het verzoek deze financiële stromen beter te kanaliseren en doorzichtiger te maken voor de gehandicapten. Een volstrekt afgewogen motie zonder een zgn. politieke inhoud, maar tot ieders stomme verbazing verwierp de Kamer ook deze motie met nauwelijks een fatsoenlijke motivering erbij; ja, het

CDA, die vreesde dat de eigen motie in gevaar zou komen, (over politiek bedrijven met gehandicapten gesproken, wat deze partij niet wenste!). Al met al kan je concluderen dat er zowel voor onze Tweede Kamerfractie op dit gebied als daaruit voortvloeiend voor de werkgroep er nog genoeg werk aan de winkel blijft omdat de huidige zetbaas daar toch niet zo heel erg goed op blijkt te passen, ook niet als het over de gehandicapte mensen gaat of zoals de heer Van Agt dit noemt, mensen in achterstandsituaties. De werkgroep kan dan ook nog best krachten gebruiken om zo sterk mogelijk ons te kunnen inzetten voor de gehandicapten in ons land.

Kom onze geleerden versterken door u aan te melden bij de secretaris-coördinator C.W.Boon, Postbus 199, 7000 AD Doetinchem, tlf.08340-30257. Voor vragen op het gebied van de werkgroep kunt u zich in beginsel ook tot hem wenden.

WERKGROEP CONSUMENTENZAKEN

De werkgroep Consumentenzaken houdt zich thans met de volgende onderwerpen bezig:

- Opstellen van uitgangspunten voor een geïntegreerd consumptiebeleid.
- Nieuwe Warenwet.
- Wet op de Economische Mededinging.
- Consumentenopvoeding.
- Consumptiebeleid.
- Europees programma.

U kunt contact opnemen met de werkgroep via de coördinator van de werkgroep:

Bram Rutgers v/d Loeff
Weissenbruchstraat 360
2596 GR Den Haag.

SCHEEPVAART

De laatste jaren is er in de scheepvaart veel gaande, ook op beleidsmatig gebied (zoals veiligheid, werkgelegenheid, etc.). Men denke ook aan de zeerampen. In de SWB wordt aan deze zaak aandacht besteed. Er is grote behoefte aan specialisten die zich in beleidsaspecten van de scheepvaart willen verdiepen. De SWB verzoekt mensen die mee willen werken aan een goed partijstandpunt t.a.v. de beleidsaspecten van de scheepvaart, zich op te geven bij de SWB, tlf.070-453271.

VOOR U GELEZEN . . .

WEGWIJS IN POLITIEK NEDERLAND

De redactie van de Democraat ontving onlangs een recensie-exemplaar van de losbladige uitgave "Wegwijs in politiek Nederland" verschenen bij Samson Uitgeverij b.v. Alphen aan de Rijn. Wegwijs beoogt volgens het voorwoord een totaaloverzicht te geven van het politieke bestel in Nederland. Dit totaal-beeld is echter nog niet aanwezig, want hoewel het eerste gedeelte in augustus 1976 verscheen zal de gebruiker tot 1979 moeten wachten voor de uitgave compleet is. In februari 1978 is de 6e aanvulling verschenen, die overigens slechts gewijzigde bladen bevatte. Een groot voordeel van een losbladig systeem is de mogelijkheid losse wijzigingen uit te geven, die in de band kunnen worden ingevoegd. Op deze wijze kan een dergelijke praktische informatiebron aktueel blijven. Dit is volgens de uitgever ook een van de belangrijkste functies van Wegwijs IPN. Dit moet dan ook als de belangrijkste bestaansreden van deze bundel worden beschouwd. Wanneer wij de tot op heden verschenen inhoud van deze goed verzorgde Samson-uitgave bezien, ontdekken wij dat bijna alle vermelde gegevens ook elders te vinden zijn. De staatsalmanak wordt op vele punten geëvenaard. Samson vermeldt ook dat de inhoud voornamelijk wordt samengesteld aan de hand van officiële publikaties. Waarom dan deze afzonderlijke uitgave? Ik neem aan dat Samson voor ogen had een praktische informatiebron te leveren, waarin allerlei gegevens uit diverse bronnen overzichtelijk zijn gebundeld. Hierin is de uitgever zeker geslaagd en Wegwijs zal zeker in ruime kring afzet vinden. De vraag rijst of de kopers zo tevreden zullen blijven, want dit is in hoge mate afhankelijk van de aktualiteit van de gegevens. Een verouderd adres of de vorige samenstelling van een college vinden zal iedere gebruiker irriteren. Als de nieuwe samenstelling van de op 25 mei 1977 gekozen 2e kamer eerst met een wijziging van februari 1978 wordt ingebracht, kunnen zulke onlustgevoelens ontstaan. Ook deel 2 - Adviesorganen van de centrale overheid - dat in december 1976 is uitgegeven, bevat een aantal verouderde gegevens. Het is uiteraard onmogelijk om een dergelijke uitgave van dag tot dag aktueel te houden, maar regelmatige wijzigingen zijn van essentieel belang. Wellicht zou de uitgever er verstandig aan doen meer afzonderlijke bladen te vervangen en minder volledig herziene delen uit te geven. De waarde van deze uitgave wordt ook bepaald door de bundeling van informatie, die moeilijk elkers in dezelfde samenstel-

ling te vinden is. Dit geldt bijvoorbeeld voor deel 7, dat gegevens over de landelijke politieke partijen moet gaan bevatten. Helaas moet dit deel nog verschijnen.

De prijs van deze bundel bedraagt bij eerste aanschaf f. 66,50, terwijl de aanvullingen circa f. 0,21 per pagina vergen. Wil de bundel nuttig blijven dan zal de koper een abonnement op de aanvullingen moeten nemen.

Niet alle pagina's worden in rekening gebracht, doch de aanvulling van februari 1978 vergde meer dan f. 25,-. Deze methode van uitgeven verzekert de gebruiker van regelmatige aanvullingen en de uitgever van regelmatige aanvullende inkomsten.

Resumerend acht ik deze uitgave "Wegwijs in Politiek Nederland" van nut voor veel instanties en particulieren, die zich in politiek Nederland bewegen. De omvang van dit nut zal in hoge mate afhangen van de mate van aktualiteit, die de uitgever zal bereiken.

Dat de Democraat niet onder de politieke tijdschriften wordt vermeld zullen wij de uitgever voorlopig vergeven.

FRANS K.L. ROGIER.

MENSENRECHTEN

"WELZIJN OP TERMIJN"

"Welzijn op termijn" is het motto waaronder de Nationale Raad voor Maatschappelijk Welzijn een congres houdt op woensdag 18 oktober a.s. in Noordwijkerhout. Vier sociologen van naam houden inleidingen en het geheel staat onder leiding van mevrouw Dr. H.M. In 't Veld-Langeveld. Inlichtingen bij: Afd. Voorlichting, Eisenhowerlaan 146, Den Haag.

"DE REIZIGER"

Een nieuw tijdschrift passeerde het buro van de redactiesecretaresse. "De reiziger", een uitgave van de Stichting Reizigers Openbaar Vervoer De Stichting, de naam zegt het al, wil bevordering (en verbetering) van het openbaar vervoer. Als u hier achter staat: inlichtingen bij Postbus 93245, Den Haag.

"STOP DE KINDERMOORD"

Nog een actiegroep die onze belangstelling heeft, nl. "Stop de kindermoord". Ook deze stichting geeft een bulletin uit waarin veel lezenswaardigs staat over de wijze waarop wij de samenleving dusdanig kunnen inrichten dat de veiligheid van de jeugdige verkeersdeelnemers gewaarborgd is. Het adres is: Keizersgracht 116-2, Amsterdam.

ADVIESRAAD

In Zwolle kwam op 24 juni j.l. de Adviesraad van de partij bijeen om zijn ideeën over een aantal zaken te toetsen aan die van de Tweede Kamerfractie, opdat onze D'66-vertegenwoordigers op de hoogte zijn van wat er aan de basis van de partij zoal leeft.

Ondanks het feit dat de AR-leden pas ter vergadering hun "praat"stukken onder ogen kregen, was het opmerkelijk hoe veel bewuster en zelfverzekerder de Adviesraad op die stukken wist in te haken, vergeleken bij de discussie van de eerste Adviesraadsvergadering. De AR heeft zich gerevancheerd!

Twee belangrijke onderwerpen stonden op de agenda:

Het verslag van de fractie, bij monde van Erwin Nypels, en de Urenco-zaak, toegelicht door Laurens Jan Brinkhorst.

Dit laatste onderwerp speelde in die dagen de hoofdrol in de Kamerdebatten, maar was nog niet afgesloten. De fractie wilde, alvorens haar definitieve standpunt te bepalen, de mening van de Adviesraad horen. Uitvoerig gingen de AR-leden in op de toelichting van Laurens Jan Brinkhorst en op de notitie van het AR-lid Joop van Ginkel, welke een wat toegevoerd standpunt vertolkte ten aanzien van de door Brazilië toegezegde garanties. De meerderheid van de Adviesraad sloot zich hierbij echter niet aan en ondersteunde de navolgende motie welke de fractie als een steuntje in de rug kon beschouwen.

De Adviesraad van D'66 bijeen te Zwolle op 24 juni 1978,

constateert dat de ontwikkeling rond UCN-ALMELO nu een kritiek stadium heeft bereikt

is van mening dat de Tweede Kamerfractie terecht het standpunt heeft ingenomen, dat uit het oogpunt van non-proliferatiestreven aan eventuele leveranties van verrijkt uranium strenge garanties verbonden dienen te zijn

is van mening, dat er op dit moment - gezien de gebleken onuitvoerbaarheid van de motie van Houwelingen - geen enkele rechtvaardiging aanwezig is voor levering van verrijkt uranium aan Brazilië

verzoekt de Tweede Kamerfractie in het te voeren beleid rekening te houden met bovenstaande.

Zeer uitgebreid deed Erwin Nypels verslag van zijn Kamerwerkzaamheden en dan blijkt weer eens hoe slecht D'66 er soms in de landelijke pers afkomt. Een aantal zaken was ook voor een deel van de AR-leden nieuw. Zo bleek dat de fractie van D'66

- een pakket voorstellen m.b.t. de Woningwetwoningen bij de Tweede Kamer heeft ingediend.
- de laatste tijd sterk is opgekomen voor de rechten van de woonconsumenten i.v.m. een toename in de speculatie van huurwoningen
- actie heeft gevoerd tegen de te hoge makelaarstarieven
- zich heeft verzet tegen het in strijd met de wet in rekening brengen van legesgelden bij hypotheekverlening in sommige gemeenten
- de motor is binnen de Tweede Kamer in de actie tegen het afschaffen van het Kroonberoep inzake bestemmingsplannen
- bij het debat over de Verstedelingsnota op twee punten de nadruk heeft gelegd: het bevorderen van verscheidenheid in woonvormen en het bouwen in dienst stellen van energiebesparing, alsmede het tegengaan van verwoesting van landschappen en natuurgebieden
- m.b.t. de spreiding van rijksdiensten zich op het standpunt heeft gesteld dat deze spreiding mede een belangrijk instrument voor de spreiding van de bevolking en de werkgelegenheid kan zijn, tenminste als het gaat om spreiding van nieuwe diensten of van groeidiensten. De fractie heeft daarom de regering verzocht te bekijken wat de voor- en nadelen en de kosten van de spreiding zijn. De besparing die het stopzetten van de spreiding met zich mee zou brengen, zou beschikbaar moeten komen voor het Noorden.

Op het moment van deze AR-vergadering had het Bestek '81 het daglicht nog niet aanschouwd, maar enkele contouren waren al enigszins zichtbaar. Erwin Nypels kon er in ieder geval van zeggen dat de fractie van oordeel was dat de debatten over bezuinigingsplannen van de regering vóór het zomerreces hadden moeten plaatsvinden zodat er nog tijd was geweest om de kritiek vanuit de Kamer in de Miljoenennota te kunnen verwerken. Over het "pakken" van de ambtenaren was Erwin Nypels van oordeel dat van de middelbare en hogere ambtenaren wel een offer gevraagd mag worden, maar dan bij voorkeur in de vorm van een hogere bijdrage in de pensioenkostenvoorzieningen. In het trendbeleid zou geen verandering behoeven te worden aangebracht. Voor de AR-leden voldoende aanknopingspunten voor het ventileren van hun mening waar dan ook ruimschoots gebruik van werd gemaakt. Voor de AR-leden en voor de vele aanwezige Kamerleden een verhelderend gesprek.

De eerstvolgende vergadering van de Adviesraad zal plaatsvinden op zaterdag 30 september, in Krasnapolsky te Amsterdam, aanvang 10.30 uur.

Kitty Warburg

ingezonden BRIEVEN

HB., KOM NOU! ★

(Enkele kanttekeningen bij de "D'66-Strategie")

door: C.J. Schieman.

In "Democraat" no.5, juni 1978, is als front-page-news opgenomen een stuk inzake de "D'66-Strategie", dat blijkens de aanhef is besproken in het hoofdbestuur als afronding van discussies inzake de plaats en de rol van D'66 in het Nederlandse politieke bestel. Het stuk moet aangeven de op middellange termijn (normaliter wordt daarmee bedoeld een periode van 1-5 jaar) te voeren policy en kan dienen als "voorlopige richtlijn bij ons handelen".

Twee vragen ontstaan daarbij:

- hoe voorlopig is "voorlopig";
  - welk handelen is "ons" handelen?
- Van de laatste vraag moet wel worden aangenomen dat is bedoeld het handelen van het hoofdbestuur. Voor anderen of andere organen van de partij zie ik niet direct zoveel aanknopingspunten.

De eerste vraag is zeer wezenlijk, in de eerste plaats omdat binnen het tijdsbestek van de middellange termijn de volgende verkiezingen voor de Tweede Kamer vallen; er is niet eens meer drie jaar te gaan! In de tweede plaats omdat blijkens het einde van het verhaal D'66 "zich (ook weer) voorlopig met zichzelf moet bemoeien". Ik acht dat een funeste policy. Zo er ooit een moment in het bestaan van D'66 is geweest waarop iets anders dan "zich met zichzelf bemoeien" geboden is, is het nu wel.

Zachtjes gezegd moet het mij wel van het hart, dat D'66 kennelijk nogal pretenties krijgt. O.k., er is heel wat gewonnen, maar D'66 is zeker nog geen "grote partij", er is nog geen vergelijking mogelijk. Zo mis ik D'66 nog volledig in het koor van Europese partijen in het stuk "Europa" (pag.11 en 12) van Democraat no.5. Ik vind het ook nog wel wat vroeg om over "vier volwaardige regeringspartners" te spreken, zeker op basis van niet meer dan "10 à 12 zetels" van D'66 (zie pag.2, rechterkolom). Niettemin kan hieruit worden geconcludeerd, dat het hoofdbestuur hoopt op verdergaande groei. En dat zou men willen bereiken door "zich met zichzelf te bemoeien".

Dit nu lijkt mij uitgesloten. De vergelijking van de recente statenverkiezingen met de gemeenteraadsverkiezingen deed zien dat de "explosieve" groei van D'66 voorbij is,

in het algemeen nog wel vooruitgang, doch ook hier en daar alweer een stapje terug. Men kan gevoelig aannemen, de kiezers die als het ware "autonoom" D'66 stemmen, zijn bereikt.

Dit betekent, dat als men nog meer kiezers wil (over ruim 2½ jaar reeds weer), dat men dan mensen moet bereiken die nog moeten worden overtuigd dat D'66 beter hun politieke wensen en verlangens benadert dan de partij waarop ze nu stemmen. Die mensen moeten in de letterlijke zin van het woord worden overtuigd. D'66 zal moeten aantonen, keihard bewijzen, dat dat zo is. Dat kan nooit door "zich met zichzelf te bemoeien", ook al is dat "voorlopig", er is maar 2½ jaar!

Zo gezien, noch op de middellange, noch op de lange, noch ook op de korte termijn en ook niet voorlopig "zich met zichzelf bemoeien". Alle organen van de partij, het hoofdbestuur, de Tweede Kamerfractie, de statenleden, de gemeenteraadsfracties, het wetenschappelijk bureau etc. etc. zullen in alle uitingen en publicaties bij voortduring alle gelegenheden moeten zoeken en aangrijpen om programmatisch, expliciet vergelijkend aan te tonen, dat D'66 aanknopingspunten heeft met andere partijen doch andere, vooral betere uitwerkingen heeft te bieden. Ook moet worden aangetoond dat D'66 van die van andere partijen afwijkende programmapunten heeft en vooral, waarom men die heeft en wat men er concreet mee wil bereiken.

Alleen door alle dagen voortdurend op het vinkentouw te zitten, door zeer actief te zoeken naar alle mogelijkheden om "in te spelen", zodanig dat de "voordelen" van D'66 op de voorgrond kunnen komen, kan men hopen dat de noodzakelijke verdere groei van de partij zal kunnen worden gerealiseerd. In het omgekeerde geval dus: "zich met zichzelf bemoeien" vrees ik dat het lange termijn resultaat opnieuw een benadering van de "nul-situatie" zal zijn.

D'66 moet zich zeer actief bemoeien met anderen! Bijvoorbeeld met "verontrusten" in de VVD, om programmatisch vergelijkend aan te tonen dat de VVD wel punten van overeenkomst heeft met D'66, maar een uitwerking kiest die sterk rechts-conservatief is getint en dat de D'66-uitwerkingen van deze tijd zijn. Ook moet D'66 bemoeiing zoeken met "verontrusten" in de PvdA. Aantonen dat de nieuw-linkse stroming in de PvdA de "progressiviteit" zover laat doorschieten dat gevaren ontstaan voor dictatoriale ondemocratische dwingerij en wilopleggerij etc. (vergelijkbaar met de confessionele dwingelandij van vooral AR-CDA'ers). Sommige aspecten van nieuw-links moeten voor rechtgeaarde sociaal-democraten huiverinawekkend zijn.

Tenslotte moet D'66 aan werkelijk progressief ingestelde CDA-ers die zich ongetwijfeld afzetten tegen de VVD en vaak huiverig zijn van de PvdA, eveneens aan de hand van programmapunten aantonen, dat D'66 voor progressief denkenden, zonder extreme neigingen, een zeer goed onderdak biedt. D'66 moet deze CDA-ers ook trachten te overtuigen van het feit, dat een confessie als basis voor het bedrijven van politiek tot niet aanvaardbare, ondemocratische uitwassen kan leiden en vaak leidt.

D'66 zal ook hard moeten werken "aan de basis". De partij wordt heel vaak gekwalificeerd als een hoeveelheid, overigens goedwillende, wat dissidente en dilettantistische kamergelieden. Deze kwalificatie wordt door andere partijen wel gehanteerd om aan te tonen aan de "achterban", dat D'66 niet zo verschrikkelijk serieus behoeft te worden genomen. Ook hier kan D'66 niet volstaan met "zich met zichzelf te bemoeien". En juist hier aan de basis, in de, laat ik zeggen, gemeentelijke organisatorische opbouw is D'66 nog een heel klein partijtje in vergelijking tot de "andere grote" partijen. Met name in deze sector zal veel moeten worden opgezet, van de grond af.

Wit alles blijkt dat het geen tijd is om zelfvoldaan terug te zien op wat is bereikt, om zich dan zelfgenoegzaam "met zichzelf te gaan bemoeien". Dat kan alleen leiden tot hernieuwd gereduceerd worden tot de reële nullijn. Integendeel, D'66 staat pas aan het begin. Als D'66 zichzelf wil zien als een (toekomstige) "grote partij", dan moet er niet anders worden gedaan dan zich zeer intensief en zonder ophouden bemoeien met anderen.

D'66 kan zich niet veroorloven "zich met zichzelf te bemoeien", om zoals het hoofdbestuur zegt, "zichzelf uit te bouwen tot een echte partij". Het laatste getuigt van realiteitszin, organisatorisch schiet men sterk tekort, daaraan moet worden gewerkt. Het eerste getuigt niet van realiteitszin, nogmaals, er is nog geen moment in de geschiedenis van D'66 geweest, waarop het zich diepgaand bemoeien met anderen zo dringend geboden was als het huidige tijdstip. Dat houdt overigens tevens in: bemoeien met zichzelf, anders kan men zich niet met anderen bemoeien, zonder belachelijk te worden.

Nu zal het allemaal wel anders en zeker niet kwaad zijn bedoeld en ik zal het wel niet goed begrepen hebben. Maar dan zou ik toch wel willen vragen, wat voorzichtiger te zijn als men een "strategie" presenteert, die als "voorlopige richtlijn" maar wel op "middellange termijn" "ons" handelen moet bepalen. Zoals dat nu is geschied "komt het niet zo best over".

Stilzitten en naar jezelf kijken? Hoofdbestuur, kom nou!

Cap. a.d. IJssel
C.J. Schieman.

Van redactiewege bekort.

Naschrift bij: HB, KOM NOU!

OVER NAVELSTAREN EN STERK WORDEN

Het stuk van Schieman dat een reactie vormt op mijn stuk in de vorige Democraat over D'66-strategie, heeft daaruit niet-bedoelde conclusies getrokken. Ik kan mij ook slecht voorstellen dat daaruit valt te lezen dat het hoofdbestuur zou pleiten voor "stilzitten en naar jezelf kijken". Wat was wél de bedoeling?

Sinds de wederopstanding van D'66 doen allerlei wilde geruchten de ronde over de functie die D'66 in de Nederlandse politiek zou moeten vervullen zoals: een tijdbom onder het CDA, een tijdbom onder de VVD, een tijdbom onder de PvdA, een brug tussen PvdA en VVD, het breekijzer om het CDA "naar rechts te krijgen" enz. Het hoofdbestuurstandpunt uit het stuk in de vorige Democraat rekent met deze verhalen in zoverre af, dat het tijd- en energieverspilling is om op dergelijke doelen te be-langrijke activiteiten te richten. Natuurlijk is het hoofdbestuur het eens met Schieman dat wij ons actief moeten opstellen in de richting van aanhangers van andere partijen die bij ons kunnen horen. Die activiteit zal bestaan in het voortdurend gestalte geven aan het D'66-profiel, het versterken van onze basis, het bedrijven van duidelijke en herkenbare politiek, waarbij ad rem reageren een vereiste is. Activiteiten naar buiten toe, maar ook activiteiten die je in de boezem van de partij moet beginnen en die betekenen dat je aan de partij bouwt. Dat proces van versterking is bedoeld om de aandacht van de buitenwacht te vragen en zeker niet om een aantal jaren te navelstaren. Ik denk dan ook dat Schieman het met ons eens is.

Dan nog dit. Als over middellange termijn wordt gesproken, moet men inderdaad denken aan een periode van 1-5 jaar. Dat daarbij de eerstvolgende verkiezingen een doel zijn, staat daaraan niet in de weg.

Tenslotte wat betreft het "voorlopige" standpunt. Dat woord is toegevoegd omdat het hoofdbestuur geen eeuwigdurende waarheden verkondigt.

Hein van Oorschot
secretaris politiek

BOEKBESPREKING

Decentralisatie met commissies:

Voor een D'66-politicus is de decentralisatiegedachte een vanzelfsprekende zaak en hoort gewoon thuis in de partijfilosofie. Niettemin blijft altijd nog de vraag, hoe geef je hieraan gestalte en welke middelen staan je daarbij ter beschikking. Speciaal geldt dit voor degenen, die zich bezighouden met de gemeentepolitiek; vele gemeentebesturen houden zich bezig, of doen een vertwijfelde poging daartoe, met de binnengemeentelijke decentralisatie en waarschijnlijk zal dit binnenkort ook gelden voor de provinciale besturen als het desbetreffende wetsontwerp kracht van wet heeft gekregen.

Bij deze discussie gingen en gaan veel gemeentebestuurders bij elkander buurtjelees spelen, maar veelal komt men nauwelijks tot behoorlijke opzettingen die ook juridisch gezien aan alle eisen kunnen voldoen. Het valt dan als raadslid niet mee om eventueel voorstellen van B & W bij te sturen bijv. op het punt van democratisering, omdat men zich snel verschuift achter de juridische onhaalbaarheid daarvan en allerlei andere "prachtige" verhalen over verantwoordelijkheidsvraagstukken, misbruiken van de bevoegdheden die eigenlijk aan de Raad toegekomen, dat de voorzitter van een commissie ex art.61 e.v. van de Gemeentewet een lid van B & W moet zijn enz. enz.. Gelukkig kan nu daaraan een eind worden gemaakt, althans u kunt sterker in uw schoenen komen te staan in uw verweer en daarbij terugvallen op een wetenschappelijk onderzoek ter zake.

Op 18 januari jl. promoveerde aan de Rijksuniversiteit van Utrecht onder het promotorschap van prof. mr. R. Crinca Le Roy op het onderwerp "decentraliseren met commissies" mr. J.B.J.M. ten Berge. In zijn proefschrift, dat dezelfde naam draagt, verdiept ten Berge zich niet in allerlei mogelijke filosofieën over het waarom van decentralisatie. Voor sommigen zal dit een jammerlijke zaak zijn, maar naar mijn mening is dit een juiste keuze geweest. Hierdoor is de promovendus er op voortreffelijke wijze in geslaagd helder en klaar het werkelijk juridisch instrumentarium naar voren te brengen, dat uiteraard allereerst te vinden is in art.61 van de Gemeentewet (de zgn. art.61-commissies). Had hij hiervoor niet gekozen, dan was stellig de juridische kwaliteit en problematiek rond de decentralisatie verloren gegaan in de veelheid van beschouwingen die aan de binnengemeentelijke decentralisatie kunnen worden gewijd. De schets en de bespreking van het juridisch instrumentarium zijn geënt op een organisatie-theoretische conceptie van wat binnengemeentelijke decentralisatie nu feitelijk is.

Al met al is het een voortreffelijk stuk werk, waarin alles op keurig overzichtelijke wijze aan de lezer wordt gepresenteerd, zonder de ins en outs maar een moment uit het oog te verliezen. Naar mijn mening mag iedere bestuurder die zich met de binnengemeentelijke decentralisatie wil bezighouden, niet aan dit boek van Ten Berge voorbijgaan, wil je tenminste niet het gevaar lopen dat de te stellen doelstellingen niet worden gerealiseerd doordat niet het juiste instrumentarium ter hand werd genomen.

Het boek van Ten Berge is verschenen bij Vuga-Boekery 1978 te 's-Gravenhage, in de serie bestuurlijke verkenningen nr.26, titel boek "Decentraliseren met commissies", schrijver mr. J.B.J.M. ten Berge, prijs f 68,-, wat niet duur is gezien het geleverde werkstuk. Ik kan het u van harte aanbevelen.

Ad Bestman.

VARA-JONGERENDAG

In het najaar organiseert de VARA een jongerendag met als onderwerp "de omroep in het algemeen en de VARA in het bijzonder".

Indien jongeren uit onze partij als D'66-ers op die dag aanwezig zouden willen zijn, dan kunnen zij zich opgeven bij het secretariaat (tlf. 070-467188).

Ik beschik zelf nog niet over meer informatie, maar zal die zo snel mogelijk doen toekomen aan degenen die zich aanmelden.

Hein van Oorschot
secretaris politiek.

STICHTING WETENSCHAPPELIJK BUREAU

WERKGROEP KUNSTEN EN MEDIA

De eerstvolgende vergadering van de werkgroep zal zijn op dinsdag 26 september a.s. om 20.00 uur in Radio Amsterdam (Stad), Joh. Vermeerstraat 29 te Amsterdam.

PSVI D'66

HET BUREAU

Zoals ook blijkt uit de in deze Democraat geplaatste advertentie is het PSVI-bureau niet meer bezet, nu Ambro Louwe een leraarsbaan in Dombai heeft aanvaard.

Het bestuur zoekt naarstig naar een nieuwe bemanning en zal in de interimperiode zo goed mogelijk zelf de dagelijkse zaken afdoen. Wij vragen U echter begrip voor onvolkomenheden die in die periode mochten voorkomen. In zeer urgente gevallen (zaken, die niet op een schriftelijke afhandeling kunnen wachten) kunt U telefonisch contact opnemen met Martien van Dedem-van der Does onder nummer 01626-2720.

Het PSVI-bestuur

Wegens het aanvaarden van een andere baan door de huidige medewerker van het bureau van het POLITIEK SCHOLINGS- EN VORMINGSINSTITUUT van D'66 te Den Haag, zoekt haar bestuur op korte termijn een

MEDEWERKER (man/vrouw)

voor 30-40 uur per week.

Van hem/haar wordt verwacht, dat hij/zij met enthousiasme en in nauwe samenwerking met het bestuur vooral organisatorisch/coördinerend binnen het PSVI bezig is.

Salaris en arbeidsvoorwaarden nader overeen te komen.

Sollicitaties, die vertrouwelijk zullen worden behandeld, worden gaarne ontvangen door het bestuur van het PSVI, p/a Martien van Dedem-van der Does, Herengracht 13 te Drimmelen (N-Br), alwaar ook telefonische inlichtingen kunnen worden verkregen onder nr. 01626-2720 of - bij afwezigheid - bij Frans Cremer, 03433-450.

democraat

POLITIEKE PARTIJ DEMOCRATEN '66

TWEEDE CONGRES-DEMOCRAAT

JAN TERLOUW

DE D'66-STEMMER

Aan opiniepeilingen moet men geen absolute waarde toekennen, maar te verwaarlozen zijn ze evenmin. In het algemeen is er een trend uit af te lezen en verder hebben ze iets van de zichzelf vervullende profetie: het is een gunstiger soort publiciteit om de voorspelling te horen dat je partij vooruitgaat dan achteruit.

In de Nipo-enquête waarop de voorspellingen van de Rooie Haan zijn gebaseerd zou D'66 nu 10 Kamerzetels waard zijn, de Legendijk-enquête van de AVRO schat ons zelfs op 12. Uit die laatste enquête zijn echter meer gegevens over de standpunten van D'66-stemmers te halen die ik u niet wil onthouden.

Bij een opkomst van 83% zou 7,8% van de mensen D'66 stemmen, bij een hogere opkomst verandert dat percentage nauwelijks. In de afgelopen 4 maanden is onze partij bij 23% van de ondervraagden in achtung gestegen, bij 20% gedaald, bij 54% gelijk gebleven. Bij 15% van de VVD-stemmers stegen we, tweemaal zoveel VVD-ers kennen ons minder achtung toe dan weleer.

Vergeleken met vroeger zijn iets meer PvdA-stemmers van ons gaan houden. In de steekproef bevond zich niet één D'66-stemmer in wier (wiens) achting de partij gedaald is (hartelijk dank). Er was ook niet één D'66-stemmer die denkt dat de aanhang van onze partij in de toekomst zal afnemen. Wel denkt 76% van hen dat we zullen groeien. Ter vergelijking: 21% van de VVD-stemmers denkt dat de partij van hun keuze kleiner zal worden.

Van onze kiezers heeft 14% veel vertrouwen in het kabinet, 65% enigermate, 21% geen vertrouwen. Driekwart van onze aanhang ziet dus minstens iets in de ploeg van Van Agt. Ik denk dat dit een bewijs is voor de genuanceerde denkwijze van hen die ons stemmen, van de afkeer voor het botweg veroordelen van alles wat de politieke tegenstander doet. Dit blijkt ook uit de enquêtevragen over de sympathie die men voor de politieke voormannen van de verschillende partijen heeft, waarbij D'66 aange-naam hoog scoort. Ik leid daar uit af dat de stijl waarmee wij politiek bedrijven bij de mensen (en niet alleen onze kiezers) over het algemeen in goede aarde valt.

Van de politici uit andere partijen scoort bij D'66-stemmers Aantjes het hoogst: 27% veel sympathie, 23% geen, 44% enigermate. Voor Den Uyl zijn die cijfers 15, 27 en 58%. Rietkerk komt er met 6, 26 en 30% niet best af, maar hij kampt nog met onbekendheid (38%), waar ik een jaar of wat geleden over mee wist te praten.

Aan de ondervraagden is ook voorgelegd hoe ze de volgende zes gebeurtenissen beoordelen: de gemeenteraadsverkiezingen, de Urenco-verwikkelingen, het WK-voetbal, Bestek '81, de ambtenarenstakingen en de ronde van Frankrijk.

Van hen vond 51% de bezuinigingsnota zeer belangrijk, slechts 8% vond hem niet zo belangrijk. De Tour de France werd door 8% van de ondervraagden zeer belangrijk geacht, 45% vond dit fietsfestijn niet van groot gewicht. Het 'volk' is niet zo dom als sommigen ons graag doen geloven.

Bij D'66-stemmers had de meest positieve indruk achtergelaten de Gemeenteraadsverkiezingen en de WK-voetbal (beide 32%). Het meest negatief bij onze stemmers kwam de ambtenarenstaking er uit (evenals bij VVD en CDA), gevolgd door Urenco.

De D'66-aanhang vond voor 58% dat de bezuinigingsnota van het meeste belang was voor de Nederlandse samenleving (PvdA: 48%, CDA: 61%, VVD: 66%). Tweede scoorde bij ons de gemeenteraadsverkiezingen (bij de anderen was dat Urenco).

doorlezen op pagina 2

NAJAARSCONGRES 1978

UITNODIGING

voor de 23ste Algemene Ledenvergadering van de Politieke Partij Democraten '66 op 4 en 5 november 1978, in het congrescentrum Het Turfschip, Chasséveld, te BREDA

Congresstukken

Na pagina 8 (in het hart van de Democraat) vindt u alle informatie over het congres, plus de congresstukken.

In Democraat nr. 6 van september 1978 vindt u op de pagina's 2, 3 en 4 de congres-agenda, congres-reglement en een wijziging van het HR inzake verkiezing van het dagelijks bestuur. Het Congresboek en eventuele nagekomen congresstukken liggen op de balie in Breda.

INHOUD

JAN TERLOUW	pag. 1
UIT DE FRAKTIE	pag. 2
HET D'66 HUIS	pag. 4
CONGRESSTUKKEN middenkatern	
ADVIESRAAD	pag. 9
D'66 JONGEREN	pag. 10
GRONDSLAGEN	pag. 12
REGIONIEUWS	pag. 14
S.W.B.	pag. 15

EUROPEES PROGRAMMA

COLOFOON

REDACTIERAAD

De uitgave van de Democraat geschiedt onder verantwoordelijkheid van een door het Hoofdbestuur benoemde redactieraad die als volgt is samengesteld:

Piet van Baarsel
Ernst Bakker
Frans Rogier
Jan Veldhuizen
Stijn Verbeek

Als redactiesecretaresse is aan de redactieraad toegevoegd:
Kitty Warburg.

Correspondentie, kopij e.d. richten aan het redactiesecretariaat van
De Democraat,
Javastraat 6,
Den Haag.

DE DEMOCRAAT

De Democraat wordt gratis toegezonden aan alle leden van D'66.
Niet-leden kunnen zich abonneren voor f 25,- per jaar.
Losse nummers zijn verkrijgbaar bij het secretariaat voor f 3,- per stuk.

WANNEER VERSCHIJNT DE DEMOCRAAT?

Democraat nr.8 verschijnt:
24 november 1978.

Sluitingsdatum kopij:
8 november 1978.

De Democraat verschijnt 9x per jaar.

ADVERTENTIETARIEVEN

1/1 pagina: f 500,-
1/2 pagina: f 300,- liggend
1/3 pagina: f 250,- staand
1/4 pagina: f 200,- liggend
1/6 pagina: f 150,- staand

Contractprijzen op aanvraag verkrijgbaar.

Plaatsing van advertenties is mede onderworpen aan de goedkeuring van de redactie.

OPLAGE

12.500

vervolg van pagina 1

Tweederde van de D'66-stemmers heeft, zoals gezegd, enig vertrouwen in het kabinet. Dat zit 'm niet in de minister-president en de vice-minister-president, want gevraagd naar het vertrouwen in de ministers persoonlijk scoren beiden heel laag. Goed komen er uit Albada van Sociale Zaken, Til Gardeniers van CRM, De Ruiter van Justitie en Van der Stee van Landbouw en Visserij en van Antilliaanse Zaken, terwijl ook Pais het op onderwijs volgens onze aanhang niet al te gek doet.

Als één departement extra aandacht moet krijgen dan vinden D'66-stemmers voor 21 respectievelijk 20% dat dit Economische Zaken en Volksgezondheid/Milieuhygiëne moeten zijn. Bij de VVD zijn deze cijfers 33 en 5%, bij het CDA 21 en 10%, bij de PvdA 11 en 11%. De PvdA legt de klemtoon op Sociale Zaken: 23%. Voor de anderen is dat: CDA 21%, VVD 5%, D'66 11%. Enquêtes zijn interessante dingen.

Samenvattend komt de D'66-stemmer uit dit Lagendijkonderzoek te voorschijn als iemand met veel vertrouwen in zijn partij en de toekomstmogelijkheden ervan, iemand die gelijkelijk aandacht wil besteden aan economisch herstel en de beperkingen die zorgvuldig milieubeheer daaraan stelt, iemand die van de ministers het meest waardering heeft voor hen die zich sterk maken voor de niet-materiële sectoren van de samenleving (Sociale Zaken, CRM, Justitie), iemand die houdt van een stijl van politiek voeren waarin enig begrip doorklinkt voor de standpunten van de tegenpartij. Ik geef toe dat het een vrijmoedige interpretatie is, maar hij lijkt mij juist. Hij geeft mij het gevoel dat D'66 steeds meer voorziet in een blijvende behoefte bij een groeiend aantal kiezers. Ik zie het als een beloning voor het vele werk dat door zovelen in onze partij wordt verricht op programma-tisch, organisatorisch, vertegenwoordigend en besluitvormend gebied, als een aansporing om door te gaan met onverminderde energie, idealisme en dadendrang.

Jan Terlouw.

RADIO&TV

RADIO-UITZENDINGEN

HILVERSUM I	18.19-18.29 uur
vrijdag 13 oktober	1978
vrijdag 27 oktober	1978
vrijdag 10 november	1978
vrijdag 24 november	1978

TELEVISIE-UITZENDINGEN

NEDERLAND I	19.50 - 20.00 uur
woensdag 8 november	1978
woensdag 17 januari	1979
woensdag 28 maart	1979
woensdag 6 juni	1979

UIT DE FRACTIE

STILTE IN DE NATUUR

door Ineke Lambers

In de eerste helft van september is de Wet Geluidhinder in de Tweede Kamer behandeld (er was helaas geen kamermeerderheid voor het D'66-voorstel hier het geaccepteerde taalgebruik te volgen en er geluidshinder van te maken ...). Een erg ingewikkeld en omvangrijk wetsontwerp; ik zal de lezer van de Democraat niet met allerlei kneepjes vermoeien, maar een paar meer algemene onderwerpen die hierbij speelden zijn misschien toch wel interessant.

Erg belangrijk bij geluidshinder is de maatschappelijke kant van het probleem: het heeft immers alles te maken met de manier waarop we met elkaar samenleven, met ons gedrag, met rekening houden met elkaar. De Wet Geluidhinder geeft vooral "technische" en organisatorische regels; het individueel gedrag, de "geluidsmoraal" blijft buiten beeld. Dat kan de illusie geven dat de "techniek" en de "bureaucratie" de zaak wel weer zullen oplossen en ons van onze eigen verantwoordelijkheid kunnen ontslaan. Toch moet, juist hier, de individuele verantwoordelijkheid met nadruk worden gesteld naast de regerende taak van de overheid. Het D'66-uitgangspunt van de mondige verantwoordelijke burger bracht me in dit verband dan ook tot de volgende twee constatering:

- ten eerste, dat de meest minutieuze administratieve regeling niet in de plaats kan treden van verantwoordelijkheid voor het eigen gedrag;
- ten tweede, dat in onze gemechaniseerde maatschappij technische oplossingen te gauw een masker worden, waarachter we menselijk en maatschappelijk falen verbergen.

Zo'n diepzinnige preek heeft natuurlijk alleen nut als je probeert er ook iets concreets mee te doen; ik heb dan ook voorgesteld om aan het door de wet voorgeschreven "Indicatief Meerjaren-programma Geluidhinder" (dat elk jaar moet worden vastgesteld) een actieplan voor geluidshinder-voorlichting te verbinden. Helaas - lot van een oppositiepartij - ook hiervoor geen meerderheid... Die was er gelukkig wel voor het D'66-voorstel, om in de wet de verplichting op te nemen bij alle stukken waar de burger mee te maken krijgt een voor de leek te begrijpen samenvatting te voegen. Tenminste een klein stapje in de richting van "toegankelijke wetgeving", want dat.

wordt bij dit soort specialistische wetten steeds meer een probleem, ze zijn alleen nog maar voor een kleine groep van deskundigen te behappen, en ter visie te leggen stukken staan vol onbegrijpelijk technisch jargon.

Een praktisch "kamerbrede" meerderheid was er uiteindelijk - en dat vind ik echt iets om blij mee te zijn! - voor een aanvulling die maakt dat natuurgebieden, watervogelgebieden en nationale parken als "stiltegebied" in de provinciale streekplannen moeten worden opgenomen. In het wetsontwerp zit namelijk een regeling die er ruwweg op neerkomt, dat de provincies een lijst maken van gebieden die nog relatief "stil" zijn (daargelaten uiteraard natuurlijke geluiden als vogelgezang of het klotzen van de zee) of die dat weer makkelijk kunnen worden; die gebieden kunnen dan in het streekplan worden opgenomen als stiltegebied (zodat het ruimtelijk beleid er rekening mee houdt) en de provincie kan daarnaast ook een verordening maken met regels voor wat er in zo'n stiltegebied wel en niet kan en mag. Een goed idee; maar een beetje vrijblijvend, vooral omdat gebieden die stil behoren te zijn - en dat zijn natuurgebieden toch zeker - in deze opzet nog helemaal niet als stiltegebied behoeven te worden behandeld.

Het D'66-amendement om in de wet zeker te stellen, dat dat voor "officiële" natuurgebieden in elk geval wel gebeurt, stuitte eerst op grote bezwaren bij de minister. Zijn argument, dat natuurgebieden soms al niet stil genoeg meer zijn om als stiltegebied te kunnen worden aangemerkt, vond ik niet bepaald steekhoudend, daar moet dan juist wat aan gebeuren! Maar er kunnen natuurlijk situaties zijn, dat de regeling (nog) niet kan worden toegepast. Na toevoeging van een beperkte uitzonderingsregeling (verplichte publicatie van een elke drie jaar vast te stellen lijst van uitzonderingen, met omschrijving van de redenen waarom van een uitzondering sprake moet zijn) liet de minister zijn bezwaren tegen het voorstel tenslotte maar vallen en ging de Kamer akkoord met dit nieuwe stukje instrumentarium voor een consequenter natuurbeschermingsbeleid!

Ineke Lambers.

DE_ZEEHONDEN

Tot mijn vreugde kan het berichtje in de vorige Democraat over het streven naar een invoerverbod voor zee-robbevelen (n.a.v. de desbetreffende motie aangenomen op de voorjaars-ALV) worden aangevuld met een positie resultaat.

Ik hoefde inderdaad niet meer te vragen naar een akkoord met de nederlandse organisaties op bontgebied: zoals uit het antwoord op eerdere Kamervragen bleek, bestaat er al een kleine 10 jaar een vrijwillige regeling om af te zien van de verkoop van pelzen van jonge zeehonden. Wat echter wel ontbrak was een wettelijke mogelijkheid om bijv. in- en uitvoer van pelzen, leer, etc. afkomstig van de meest bedreigde zeehondensoorten voor wat Nederland betreft te verbieden.

De meest geëigende juridische weg om dit te bereiken is aanwijzing van die soorten (de zgn. klapmuts en de zadelrob) als "bedreigde uitheemse diersoort". Ik heb dan ook in schriftelijke vragen er bij de Regering op aangedrongen deze zeehondensoorten te brengen onder de werking van het Besluit Bedreigde Uitheemse Diersoorten.

En zowaar, de Regering heeft dat toen zonder meer toegezegd, wat betekent dat voor deze zeehonden nu volledige bescherming geldt, voor zover deze vanuit Nederland kan worden gegeven. De uitvoering van de congres-motie is dus toch tot een goed einde gebracht!

Ineke Lambers

COMMENTAAR VAN DE TWEDE KAMER-FRACTIE VAN D'66 OP DE MILJOENENNOTA 1979, 19 september 1978

Aan het gepresenteerde beeld in de begroting 1979 is al meteen te zien dat de maatregelen uit Bestek '81 onvoldoende zullen zijn om aan de sociaal-economische moeilijkheden het hoofd te bieden.

De investeringen van bedrijven die nog met 6% in 1978 zullen groeien, zullen in 1979 nog maar met 3% toenemen, ondanks het omhuigingsbeleid en de WIR.

Des te frapperanter is het dat de overheidsinvesteringen in '79 nog weer eens met een half procent zullen dalen.

Waar in de Miljoenennota optimisme doorklinkt is dit, net als vorig jaar, opgehangen aan een veronderstelde verbetering van de export. De onzekerheid van deze raming wordt geïllustreerd door de feitelijke ontwikkeling in 1978: voorspeld 7½%, het wordt 2%.

Het zou intussen duidelijk moeten zijn dat alléén globale lastenverlichting voor het bedrijfsleven (WIR en matiging loonkosten) niet leidt tot herstel. Daarom is het te betreuren dat de innovatienota op zich laat wachten en dat onduidelijkheid bestaat over de invulling van de tweede fase van de WIR.

De fractie van D'66 verwondert zich er over dat de regering onzekerheid laat bestaan over het al dan niet verwerken van de toeslagen in de bouw via trendbeleid in ambtenarensalarissen, minimum loon en sociale uitkeringen. Hierdoor ontstaat in feite een gat van f 1 miljard in de Rijksbegroting.

We kunnen instemmen met een inflatiecorrectie van 100%, omdat anders met name voor de middengroepen de progressie in de inkomstenbelasting op sluipende wijze wordt verscherpt. Terecht worden ook de opcenten op de motorrijtuigenbelasting aangepast aan de inflatie.

De kans om het reizen met openbaar vervoer te bevorderen wordt helaas gemist, gezien de bezuinigingsplannen op het openbaar vervoer in Bestek '81.

Ten onrechte is er geen aanpassing voor de inflatie van de belastingvrije voet in de vermogensbelasting, waardoor met name mensen met een bescheiden inkomen en een eigen woning worden gedupeerd.

De voorstellen van de regering bevatten punten die we positief beoordelen, zoals de aandacht voor een aanvullende pensioenvoorziening voor werknemers. We realiseren ons hoe moeilijk het is om in het ongunstige economische klimaat met passende maatregelen te komen.

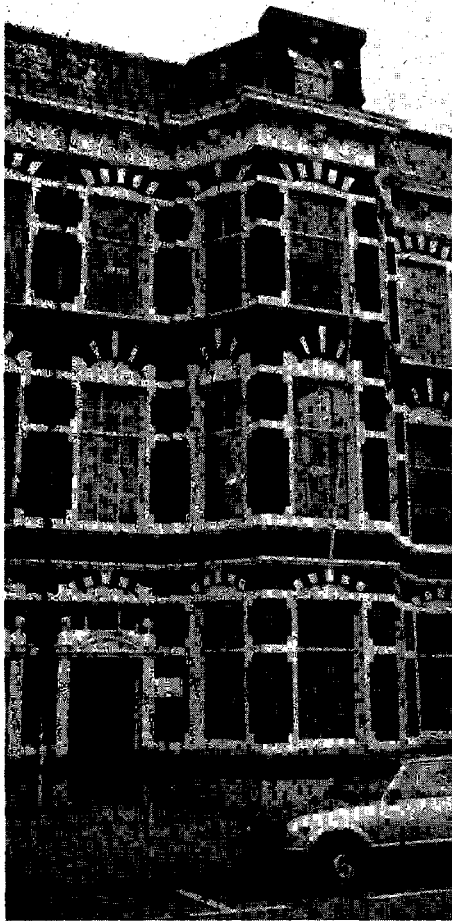
Wat echter vooral ontbreekt, zowel in de begroting '79 als in Bestek '81 is een juiste analyse van de oorzaken van de problemen, waardoor de geboden oplossingen ontoereikend zijn.

Op 25 september jl. heeft de fractie aan de pers aangeboden een D'66 ALTERNATIEF voor Bestek '81, onder de titel "De kwaliteit van productie en werkgelegenheid".

In de media is - in verkorte vorm - aandacht aan het D'66 alternatief geschonken.

Mocht U belangstelling voor het gehele stuk hebben, dan kunt U dit aanvragen bij het landelijk secretariaat, Javastraat 6, Den Haag. Tegen een kleine vergoeding zenden wij U het gaarne toe.

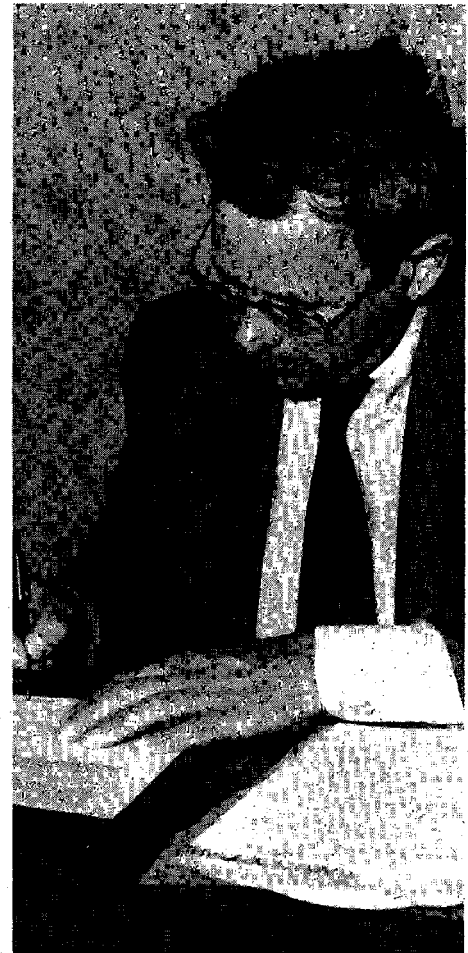

D'66 KOOPT EIGEN PAND

In de vorige Democraat werd reeds melding gemaakt van de aankoop van een eigen pand, waarin begin 1979 het landelijk secretariaat en de kantoren van de SWB D'66 en het PSVI D'66 worden ondergebracht.

Op maandag 18 september 1978 werd de voorlopige koopacte voor het pand Bezuidenhoutseweg 195 in Den Haag getekend. Namens de verkoper, de Koninklijke Nederlandse Wieleren Unie tekenden de voorzitter, ir. J.K. Hijlkema, en de algemeen secretaris, de heer J.F. van Dulm (MWO). Namens D'66 tekenden de vicevoorzitter organisatie, F.K.L. Rogier, en de eerste penningmeester, E.F. Maas. Het ligt in de bedoeling begin 1979, doch uiterlijk 15 februari 1979 het nieuwe pand te betrekken.

KANDIDAATSTELLING EUROPESE VERKIEZINGEN

Begin juni 1979 zullen verkiezingen voor het Europese Parlement worden gehouden. Op het voorjaarscongres 1978 in Zwolle is besloten, dat D'66 deelneemt aan deze verkiezingen. De samenstelling van de kandidatenlijst dient volgens de geldende en op het najaarscongres nader vast te stellen bepalingen te geschieden. Hiertoe heeft het Hoofdbestuur een landelijke verkiezingscommissie benoemd, die belast is met de kandidaatstellingsprocedure, de organisatie van de stemming voor de lijst en de vaststelling van de uitslag.

In deze commissie zijn benoemd:

- Ernst Jansen, Naaldwijk
- Emmy Bolsius, Zoetermeer
- Manfred Albersen, Reeuwijk
- Fred van Kleven, Zeist
- Willem Wijermars, Utrecht.

Kandidaatstelling is vanaf heden mogelijk en de termijn sluit op 10 november 1978 om 12:00 uur.

Aanmelding dient te geschieden door

invulling en ondertekening van een vragenlijst in 2-voud, die op telefonisch verzoek door het landelijk secretariaat wordt toegezonden. Het origineel dient aangetekend te worden opgezonden naar: Landelijke Verkiezingscommissie D'66 p/a Notariskantoor Mr. L.J.J.M. van Meer, Postbus 30, 2670 AA Naaldwijk. Het duplicaat dient te worden gezonden aan het Landelijk Secretariaat, Javastraat 6, Den Haag. Kandidaten dienen uiteraard te voldoen aan de voorwaarden die de Statuten en het Huishoudelijk Reglement stellen. Deze voorwaarden worden meegezonden bij aanvraag van de vragenlijsten. De geldigheid van de aanmeldingen wordt door de landelijke verkiezingscommissie beoordeeld.

De Democraat 8/78, die omstreeks 23 november a.s. verschijnt, zal een overzicht van de kandidaten en een stembiljet bevatten.

Op zaterdag 25 november a.s. zal na afloop van de Adviesraad-vergadering een presentatiebijeenkomst van de kandidaten worden gehouden. De presentatie begint om 14.00 uur in het Hof van Holland te Hilversum.

De stembiljetten dienen vóór 15 december a.s. te worden ingezonden bij de landelijke verkiezingscommissie. Nadere gegevens worden in de volgende Democraat vermeld.

De lijsttrekker en de kandidatenlijst zullen op 13 januari 1979 aan het eind van de te houden discussiedag over Europa en de vergadering van de Adviesraad in Utrecht worden bekendgemaakt. Ons advies is: reserveer nu reeds beide data 25 november 1978 en 13 januari 1979.

Frans Rogier
Vice-voorzitter
Organisatie

DISPENSATIES

Het Huishoudelijk Reglement stelt aan D'66-kandidaten voor vertegenwoordigende lichamen meerdere eisen. Een ervan is, dat een kandidaat minstens een half jaar lid moet zijn. Het Hoofdbestuur heeft de mogelijkheid om dispensatie van deze eis te verlenen. Bij de gemeenteraadsverkiezingen van mei 1978 heeft het HB om meerdere redenen van deze mogelijkheid gebruik gemaakt. Op het voorjaarscongres in Zwolle heeft het HB zich hierover verantwoord en als belangrijkste motieven de snelle herleving van de partij en de onmogelijkheid om zonder dispensaties in sommige gemeenten deel te nemen aangevoerd.

Het Hoofdbestuur hecht er echter aan te benadrukken, dat deze motieven niet blijven gelden en er geleidelijk geen redenen meer aanwezig zijn om van de gestelde eis af te wijken. In de toekomst zal het Hoofdbestuur dan ook alleen in zeer uitzonderlijke gevallen, die bovendien uitgebreid gemotiveerd worden door zowel regio- als afdelingsbesturen van de dispensatiemogelijkheid gebruik maken.

Frans Rogier
Vice-voorzitter
organisatie

VERKIEZINGEN WEST-FRIESLAND

Als gevolg van de gemeentelijke herindeling in West-Friesland, de kop van de provincie Noord-Holland, vinden op 8 november a.s. in een aantal nieuwe gemeenten verkiezingen voor de gemeenteraden plaats. 23 bestaande gemeenten worden opgeheven en 10 nieuwe gemeenten worden geformeerd. In geen van de bestaande gemeenten is D'66 met een eigen fractie vertegenwoordigd. In enkele gemeenten hebben D'66-ers in een progressief verband samengewerkt. D'66 zal nu met een eigen lijst deelnemen in de gemeenten ANDIJK, HOORN, NOORDERKOGGENLAND en WESTERKOGGENLAND. In het totaal zullen de D'66-lijsten 18 kandidaten bevatten. Het is te hopen, dat alle D'66-ers in Noord-Holland deze verkiezingen zullen ondersteunen en ons succes van de afgelopen twee jaar ook op 8 november 1978 wordt verbeterd of geëvenaard.

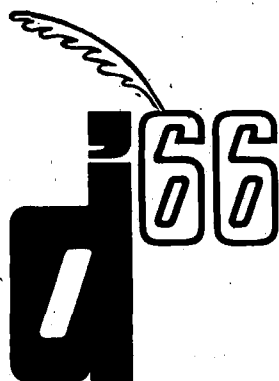
Frans Rogier
Vice-voorzitter
organisatie

VEROORDELING SOLOMON MAHLANGU

Het Hoofdbestuur van D'66 heeft op 14 september jl. onderstaand telegram verzonden:

"zuidafrikaanse ambassade wassenaar-
seweg 36 sgravenhage

Hoofdbestuur van politieke partij
democraten '66 tekent protest aan
tegen de rechtsgang bij de veroor-
deling van solomon mahlangu en
verzoekt zuidafrikaanse regering
te bewerkstelligen dat doodstraf
wordt ingetrokken"

VACATURE - NOTULIST

Wegens vertrek van één van de twee huidige functionarissen is binnen de partij vacant de functie van

NOTULIST (M/V).

Zijn/haar taak bestaat uit het verzorgen van de verslaggeving van vergaderingen van het Hoofdbestuur, Dagelijks Bestuur, de Adviesraad en andere door het Hoofdbestuur uitgeschreven vergaderingen. E.e.a. in roulatie met, soms samen met zijn/haar collega-notulist.

De financiële vergoeding geschiedt per genotuleerde vergadering. Reiskostenvergoeding op basis van kosten met openbaar vervoer.

Uitvoeriger informatie over de werkzaamheden, alsmede over de daaraan verbonden vergoedingen, in te winnen bij het hoofd-secretariaat, Willem Wijermars, tel.070-467188/453271.

Een redelijke kennis van de doelstellingen van D'66 en van de partijorganisatie strekt tot aanbeveling.

Schriftelijke sollicitatie binnen tien dagen richten aan Hoofdbestuur D'66, Javastraat 6, Den Haag.

UIT DE
FRACTIE

O P R O E P !

van de Tweede Kamerfractie.

De Tweede Kamerfractie ontvangt vaak brieven waarin leden verzoeken om advies en/of steun bij hun problemen. Dergelijke problemen liggen op zeer uiteenlopende terreinen.

Helaas is het de fractieleden door hun reeds overladen programma's niet mogelijk al deze gevallen tot op de bodem uit te zoeken en/of de mensen de juiste weg voor de oplossing van hun problemen te wijzen. Deze situatie wordt als zeer onbevredigend ervaren.

Ervan uitgaand dat er binnen de partij een schat aan deskundigheid op tal van terreinen aanwezig is, doet de fractie hierbij een beroep op die leden die de tijd en deskundigheid hebben om haar in voorkomende gevallen (schriftelijk) te adviseren. De gedachten gaan uit naar mensen die deskundig en/of werkzaam zijn op het gebied van sociale verzekeringen, in het maatschappelijk werk, juristen, belastingdeskundigen, huisvestingsspecialisten enz.

Er wordt niet alleen gedacht aan een spreiding naar specialisme, maar ook aan een regionale spreiding zodat zo nodig ook persoonlijk contact met de brieven schrijver kan worden opgenomen. De werkzaamheden zullen incidenteel van aard zijn. Het spreekt vanzelf dat zij een vertrouwelijk karakter hebben.

Heeft u belangstelling hiervoor, schrijft u dan naar de Tweede Kamerfractie D'66, t.a.v. Loes van der Valk, Binnenhof 1A, Den Haag, onder vermelding van het gebied waarop u als adviseur zou willen functioneren.

Als U geen contributie betaalt, wie wordt dan het haasje? De Partij? Niks hoor. Het enige haasje bent U zelf. Betaal dus per omgaande Uw contributie over 1978 (en eventueel 1977). Per 1 januari 1979 worden alle wanbetalers uit het ledenbestand gelicht.

Mr. J.D. van Ketwisch Verschuur

- geboren in 1939;
- studeerde rechten in Leiden;
- sinds 1 december 1972 burgemeester van Breukelen, de eerste D'66-burgemeester;
- zat vele malen in het presidium van D'66-congressen;
- is lid van de geschillencommissie van de partij.

Hij ontvangt mij in zijn gemeentehuis. Het meest opvallend is de keuze van zijn meubilair. Tonet stoelen en een vierkante werktafel, die tegelijk conferentietafel is, met een glazen blad. Zelf heeft hij iets jongensachtig in zijn uiterlijk, dat je vergeet als je met hem praat. Hij is nogal trots op zijn gemeentehuis. Een patriciërshuis aan de Vecht in Breukelen met een park ervoor dat uitkomt op het marktplein. Het huis is als buitenplaats aan het eind van de 17e eeuw gebouwd en bewoond door een zoon van Michiel Adriaanszoon de Ruyter. Jan van Ketwisch vertelt er over en haalt er oude prenten bij.

'Het huis is vroeger groter geweest en er zijn plannen om het in zijn oorspronkelijke staat te herstellen. Maar dan moet Monumentenzorg meewerken en de tijd dringt, want er is ruimtegebrek. Die restauratieplannen dateren al van kort na de oorlog, maar het is de vraag of er nu gauw iets van komt. Er moet natuurlijk geld zijn en dan zijn er ook nog altijd de voorschriften. Dat geldt overigens voor het hele bestuurlijke terrein. Wij houden de burgers van de gemeente aan voorschriften omdat we zelf vinden dat die goed zijn. We gaan anderzijds gebukt onder voorschriften uit Den Haag. Iedereen heeft wel zijn mond vol over decentralisatie en bestuurstaken delegeren naar een zo laag mogelijk niveau. Maar als je dan ziet hoe dat wordt uitgewerkt, dan merk je toch de discrepantie tussen wat met de mond beloden wordt en wat er in de praktijk van terecht komt. De gemeenten zijn op een aantal punten wel autonoom, maar er wordt ook precies op schrift gesteld wat je mag doen. Je bent volledig autonoom om je aan de voorschriften te houden, maar als je het niet doet krijg je geen subsidie.'

Dan had je beter een carrière in Den Haag kunnen zoeken. Daar had je mee kunnen werken aan de voorschriften voor de gemeente.

'Als je professioneel de politiek ingaat ben je bijna gedoemd om er je hele leven te blijven. Het zou zo goed zijn om een paar jaar wat anders te doen en dan weer eens terug te keren.'

PORTRET

van een partijganger

DE DEMOCRAAT IN GESPREK MET JAN VAN KETWICH VERSCHUUR

'Die ambitie heb ik nooit gehad. Mijn grootvader was burgemeester van Groningen. En mijn vader was 27 jaar lang burgemeester van Haren bij Groningen. 4 jaar geleden werd hij gepensioneerd. Hij was een echte burgemeester. Haren vond hij een mooie gemeente en hij was uit principe partijloos. Het ambt zit dus wel een beetje in de familie. Ik heb er wel even over gedacht, toen ik zo'n jaar of 18 was, om in Delft weg- en waterbouwkunde te gaan studeren, maar het werd rechten in Leiden. Met de uitgesproken bedoeling om burgemeester te worden.'

Van Luxemburg naar Breukelen

En hoe kom je dan in Breukelen terecht?

'De gebruikelijke weg is een aantal jaren ambtenaar op een gemeentehuis. Maar ik wilde voordat ik daaraan begon wel een paar jaar iets anders doen. Ik dacht ernstig over een advocatenkantoor in Amsterdam toen ik de mogelijkheid kreeg om twee jaar attaché te worden bij prof. A.M. Donner. Hij was de Nederlandse rechter aan het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen in Luxemburg en ik had als keuzevak Europees Recht gelopen bij prof. Samkalden. Zo zaten wij van 1964 tot eind 1966 in Luxemburg. Daarna werkte ik een jaar op de gemeentesecretarie van Enschede. Het grootste gedeelte van mijn tijd daar was ik secretaris van de belangengemeenschap Twente-Oost-Gelderland, een samenwerkingsverband van alle gemeenten in die streek voor de aan-

'Het is dwaas om een burgemeester geheel buiten de onderhandelingen te laten die partijen na verkiezingen voeren over de samenstelling van een nieuw college. Nog daargelaten dat hij verstandige opmerkingen zou kunnen maken over het programma, bij de portefeuille-verdeling is hij zeker in een kleinere gemeente onmisbaar.'

pak van gemeenschappelijke problemen. Begin 1968 werd Samkalden burgemeester van Amsterdam. Hij begon met het samenstellen van een kabinet. De meeste burgemeesters van grote steden gebruiken hun kabinet voor onderscheidingen, representatie en dat soort zaken. Samkalden vond dat daarvoor afdelingen waren. Hij gebruikte zijn kabinet een beetje politiek: het lezen van alle stukken, advies uitbrengen daarover, het voorbereiden van vergaderingen van B en W, en zelfs het bijwonen van bepaalde vergaderingen waar hij zelf niet bij kon zijn. Wij zaten met drie juristen en één historicus in dat kabinet en moesten ook bij toerbeurt de vergaderingen van B en W notuleren. Daar leerde ik erg veel van. Als je op een gemeentehuis werkt dan heb je meestal alleen zicht op een bepaalde afdeling onder één wethouder. Je ziet niet hoe al die lijnen bij B en W samenkomen. In Amsterdam zag ik dat wel. Van daaruit ben ik gaan solliciteren naar een burgemeesterspost. Dat valt in het begin nooit mee, maar

BIJ EEN OPENING

de heer en mevrouw van Ketwisch Verschuur

12-8-1978. Demonstratie 182 Marokkanen voor het huis van staatssecretaris Haars

voor mij liep het heel vreemd. Ik kwam in een bepaalde provincie terecht waar ik geen voet aan de grond kreeg. Ik begreep er niets van, tot de minister eens tegen me zei "Daar moet jij helemaal niet solliciteren, die commissaris heeft zo'n last van zijn D'66-fractie, die wil helemaal geen burgemeesters uit die partij!"

Maar je hebt er de partij niet voor verraden. Wanneer ben je eigenlijk lid geworden en waarom?

'Toen D'66 werd opgericht zaten wij in Luxemburg. Vlak voor de kamerverkiezingen van februari 1967 kwamen wij terug. Zelf was ik nooit lid van een politieke partij geweest, al had ik wel veel sympathie voor de Partij van de Arbeid. Mijn vrouw vond - tien jaar geleden - dat in een goed huwelijk man en vrouw op dezelfde partij moesten stemmen. Zij is van huis uit liberaal. Tot we het stemhokje ingingen wisten we van elkaar niet op wie we zouden stemmen, al hadden we er eindeloos over gediscussieerd. Je begrijpt dat achteraf bleek dat we allebei D'66 hadden gestemd. In Enschede hebben we toen wat afdelingsvergaderingen bijgewoond en sinds januari 1968 zijn we partijlid. Ik denk overigens dat dat lidmaatschap noch in negatieve noch in positieve zin een rol heeft gespeeld bij mijn benoeming in Breukelen. Het is wel eens ter sprake geweest, maar het gebruik is toch dat je een aantal malen wordt gepasseerd voor ze je au serieux nemen. Tenslotte werd ik toch nog de eerste D'66-burgemeester en ik heb met Breukelen erg geboft. Jan Terlouw sprak in de Rooie Haan wel over twee D'66-burgemeesters in gemeenten met minder dan 10.000 inwoners, maar Breukelen heeft er nog altijd 11.000 - toen ik hier begon zelfs nog meer - en dat is een

benijdenswaardig getal voor een beginnening. Weet je overigens dat iemand mij na die radio-uitzending opbelde omdat hij vond dat ik dat moest corrigeren? Dat heb ik nu dan gedaan.'

Binnen en buiten de gemeente

Je hebt dan wel geboft met Breukelen, maar het is toch een heel verschil met Amsterdam.

'Je vergeet dat ik in Amsterdam geen burgemeester was en ik vind Breukelen heel boeiend. In de vorige raadsperiode hadden we 8 fracties, verdeeld over 15 zetels. Nu, na het samengaan van KVP, AR en CHU hebben we 5 fracties. Het CDA heeft 6 zetels, de VVD 4, D'66 en PvdA elk 2 en de SGP 1. Er is een CDA- en een VVD-wethouder. Als je zoals ik goede wethouders en een goede secretaris hebt dan heb je het als burgemeester

niet zwaar. Je hebt wel genoeg te doen. Als burgemeester word je in zo'n gemeente al gauw gevraagd om in een bestuur of een comité te gaan zitten. Dat vinden de mensen wel een goede vorm van vrijetijdsbesteding voor je-en ze denken natuurlijk: die man kan er overdag ook nog wel eens een uurtje voor vrijmaken. Het ligt ook wel in het verlengde van je bestuurlijke functie.

Behalve deze binnengemeentelijke aangelegenheden zijn er ook een groot aantal bovengemeentelijke zaken. Er zijn tal van gemeenschappelijke regelingen waar je als gemeente in deelneemt of zelfs aan vastzit, met alle goede en ook wel vervelende kanten die dat heeft. Neem nou bijvoorbeeld het Plassenschap Loosdrecht. Als burgemeester van Breukelen zit je daar qualitate qua in. Op het ogenblik ben ik zelfs waarnemend voorzitter. Daar gaat echt een heleboel tijd in zitten. Eens per 14 dagen een vergadering plus voorbereiding.'

Maakt het nou nog wat uit of je daar als lid van D'66 zit?

'Het grootste gedeelte van het bestuurlijke werk is nogal technisch. Daar is je democraat-zijn niet zo van invloed. Zelfs niet wanneer er principiële zaken aan de orde zijn: in zo'n club vertegenwoordig je natuurlijk toch meestal de belangen van je eigen gemeente. Het is niet zo dat daar alle VVD'ers en alle PvdA-mensen bij elkaar gaan staan. Maar ook al zijn de problemen inhoudelijk van meer technische aard, in de manier waarop je ze oplost of in andere procedurekwesties vind je de democraat wel degelijk terug. Als bijvoorbeeld de betrokkenheid van de bevolking in het geding is of de inspraakmogelijkheden van direct belanghebbenden.'

'Ik heb nooit behoefte gehad aan het lidmaatschap van een andere partij, zelfs niet aan een dubbel-lidmaatschap.'

De partij en het ambt

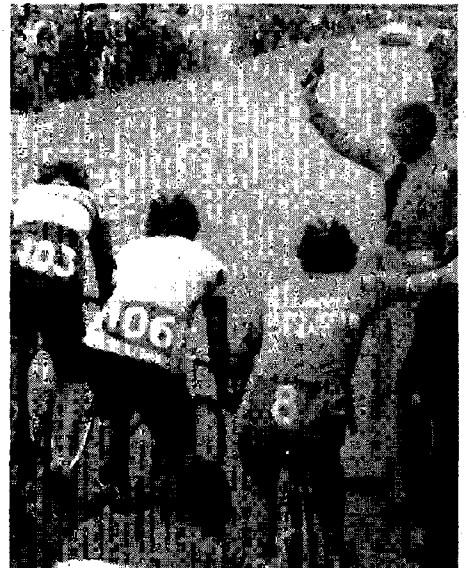
Je werd burgemeester op een moment waarop het niet zo goed ging met D'66. Heb je nooit gedacht: straks zit ik als partijloos burgemeester hier?

'Ik heb je al verteld dat mijn vader als burgemeester principieel partijloos was. Zo vreemd zou dat dus niet geweest zijn. Maar ik moet je eerlijk zeggen dat ik daar nooit zo over gedacht heb. Men zegt wel eens dat de partij belangrijk is voor je carrière. Nou hoef ik niet zo nodig carrière te maken. Als je burgemeesters van grotere gemeenten spreekt, hoor je ze altijd met weemoed herinneringen ophalen aan de tijd dat ze nog in de kleinere gemeenten zaten, als over de tijd waarin je nog iets kon doen. Bovendien is carrière maken als burgemeester van zoveel factoren afhankelijk. Daar speelt je geschiktheid voor het ambt zeker niet de belangrijkste rol in.'

Dan zou de partij dus juist wel van belang kunnen zijn.

'Misschien heb je gelijk. Er is een tijd geweest dat het kamerlid dat belast was met Binnenlandse Zaken - en dus met de burgemeestersbenoemingen - het op prijs stelde op de hoogte gehouden te worden van sollicitaties. Maar ongeveer een jaar geleden heeft de Adviesraad zich uitgesproken voor een actiever beleid van de kamerfractie op dit terrein. Ik weet zelf eigenlijk niet of ik daar zo gelukkig mee moet zijn.'

DE RONDE VAN BREUKELLEN. STARTSCHOT

'Ik weet wel dat een grote partij nadelen heeft. Maar soms ben ik wel eens jaloers op die grote partijen. Vooral om de deskundigheid die er zit. Als je voor de oplossing van een probleem een commissie nodig hebt kun je zo drie, vier top-deskundigen vragen. En die zijn dan ook nog bereid om het werk te doen.'

Velen in de partij kennen je als congresvoorzitter. Maar dat deed je ook al vóór je burgemeester was. 'Ja; ik zat voor mijn gevoel op alle cruciale momenten in het bestaan van de partij het congres voor. Ik was congresvoorzitter toen 61% voor opheffing was en er 66,6% nodig was om de partij werkelijk op te heffen. Ik hanteerde ook de hamer toen de stemmen staakten tussen de kandidaat-partijvoorzitters Ruby van der Scheer en Jan ten Brink.

Op het laagste niveau

Hoe denk je als beroepsbestuurder over het functioneren van de partij sinds de enorme ledenaanwas van de laatste tijd?

'Ik geloof wel dat we de ergste kinderziekten achter ons hebben. Ik ben een fervent voorstander van voortdurende discussie over de grondslagen van onze partij. Ik ben beslist geen voorstander van het samenstellen van een of ander boekje waarin staat hoe wij politiek moeten bedrijven, gesteld dat zo'n boekje überhaupt te maken zou zijn. Veel belangrijker vind ik dat de partij plaatselijk functioneert. Zoals ik de gemeente het belangrijkste onderdeel van de bestuursstructuur vind, zo vind ik in de partij de plaatselijke afdelingen het zwaartepunt, waar de mensen echt zelf kunnen merken wat er aan de gang is en dat ook kunnen beïnvloeden. Juist voor een partij als D'66 is het nodig het accent van zijn activiteiten te leggen op de gemeente. Als er een raadsfractie is dan moet een afdeling die fractie steunen, voortdurend meedenken, de stukken lezen en daar commentaar op geven. Als raadscommissies opengesteld zijn voor niet-raadsleden dan moeten de democraten daar zitting in nemen. Solzjenitsyn zegt ergens: "De mensheid kan alleen gered worden als iedereen zich met alles bemoeit". Nu weet ik wel dat we in een tijd leven waarin het lijkt of alle initiatief gestraft wordt. Er zijn niet zo verschrikkelijk veel mensen die zich nog ergens voor willen inzetten. Maar als het ergens kan dan is dat op het plaatselijk niveau waar de mensen elkaar kennen. Als burgemeester leer je relativeren, maar bij D'66 kun je leren dat het heerlijk is om je overal mee te bemoeien en je druk te maken voor anderen.'

Zie de foto's.

Stijn Verbeek

VOOR U GELEZEN . . . .

AMBTELIJKE WILLEKEUR EN CORRUPTIE IN NEDERLAND

door dr. H. Bouman

uitgave: Het Wereldvenster, Baarn (f 29,50)

Vaststellen dat er ook in Nederland sprake is van ambtelijke willekeur en corruptie mag op het eerste gezicht voor velen op het intrappen van een open deur lijken, het noemen van man en paard blijkt op de keper beschouwd niet zo eenvoudig te zijn. Dat kan men ontdekken als bestuurder of als volksvertegenwoordiger, ook uit het boek van Bouman kan men het aan de weet komen. Want dit boek ontsluit wel het een en ander, maar doorstoten tot de kern doet het niet en dat mocht men, gelet op de ambitieuze titel toch wel min of meer verwachten. En dat roept dan vanzelf de vraag op of er in Nederland op ruime schaal van corruptie en ambtelijke willekeur sprake is, want op een achttal gevallen die de schrijver in concreto vermeldt, kan men toch bezwaarlijk een zo zware aanklacht jegens ons ambtelijk apparaat baseren.

Ook het bewijs dat hier sprake zou kunnen zijn van de top van de ijsberg wordt niet geleverd, overigens bewijzen worden in dit boek nergens geleverd, omdat de juridisch niet geschoolde schrijver van het 'audi alteram partem' op voorhand niet wil weten (zie pag.59). Men leest daar onder meer: 'Ik had namelijk bepaald een weerzin tegen een poging om mij persoonlijk met de betrokken functionarissen in verbinding te stellen - uit de stukken bleek mij namelijk dat deze volkomen onbetrouwbaar waren.' Door deze werkwijze die de toetsing negeert, krijgt het boek meer een pamfletachtig dan een wetenschappelijk karakter en dat komt de betrouwbaarheid niet ten goede. Toch heeft het boek ook zijn positieve kanten. Al wordt er dan meer gesuggereerd dan bewezen, men kan in de politiek niet waakzaam genoeg zijn. Overigens, op beroepspolitici heeft de schrijver het net zo min als op de ambtenaren erg begrepen. Hij wil een volksvertegenwoordiging die uit werkelijke vertegenwoordigers van het volk bestaat (pag.215), want, zegt de schrijver, er is in ons land 'politieke corruptie zonder weerga.' Dit fraais slaat op de 'politieke burgemeester', een onding naar zijn mening, 'omdat in de tegenwoordige tijd alleen vakburgemeesters hun taak naar behoren kunnen verrichten.' Ook hier weer de kreet in plaats van het bewijs.

Maar desondanks juist politici mogen dit werk niet ongelezen laten.

Met name zou ik het verplichte literatuur willen noemen voor onze nieuwe staten- en raadsleden. Temeer daar deze kritisch genoeg zijn om kaf van koren te kunnen onderscheiden.

Over de schrijver tenslotte nog het volgende. Net als Douwes Dekker ving hij zijn loopbaan aan als bestuursambtenaar in het voormalig Nederlands-Indië. Een tweede Multatuli steekt nochtans niet in hem.

De redactieraad van de Democraat ontving ter recensie een leesboek voor het basisonderwijs. De schrijver, Hans Ludo van Mierlo (niet te verwarren met de D'66-er van Mierlo), is als voorlichtingsambtenaar werkzaam bij de Tweede Kamer en geeft in zijn boekje een stuk voorlichting aan 11-12 jarigen. De redactie leek het goed om een 12-jarige te vragen dit boek te lezen en voor ons een recensie te schrijven, welke hieronder volgt.

POLO EN DE POLITIEK

door Hans Ludo van Mierlo

met werkboekje, samengesteld door Cor Rudolf, en handleiding

(uitgave: Wolters Noordhof)

Dit boekje is bedoeld voor 10-12 jarigen. De bedoeling is om ze op school vertrouwd te maken met de staatsinrichting van Nederland. Het probeert dat te doen met het verhaal van het hondje Polo. Hij komt bij de koningin terecht, in het Catshuis en tenslotte in de Tweede Kamer met zijn klacht dat hij aan de lijn moet en hondenbelasting moet betalen. Iedereen heeft hem daarbij de weg gewezen. Als het leest krijg je daardoor een goed idee over hoe het allemaal werkt. Je leert er ook wel wat van. Ze hebben het wel over de Tweede Kamer, maar volgens mij bestaat er ook nog een Eerste Kamer. (Mijn moeder zegt dat ze met het vergeten van de Eerste Kamer hetzelfde denken als D'66, dat de Eerste Kamer wil afschaffen.) De illustraties zijn erg grappig.

Het werkboekje ziet er erg leuk uit, heel overzichtelijk en de opdrachten zijn van allerlei soort; sommige opdrachten vind ik nogal moeilijk voor 5de klassertjes. Ik vind dat veel scholen deze boekjes moeten aanschaffen, maar de onderwijzers moeten er wel veel tijd en aandacht aan besteden.

Susanna Cohen Jehoram.

Op deze en de volgende pagina's vindt U het leeuwendeel van de stukken voor het congres in Breda op 4 en 5 november a.s. Neemt U deze Democraat dus mee naar Breda. U kunt ook de hartpagina's er uitlichten. De agenda, het conceptcongresreglement en een voorstel tot wijziging van het huishoudelijk reglement vindt U vóór in het septembernummer (nummer 6).

NAJAARSCONGRES 1978

De vorige Democraat bevatte de uitnodiging voor de 23ste Algemene Ledenvergadering op 4 en 5 november 1978 in Breda. Gezien de vele belangrijke onderwerpen die de concept-agenda bevat, is het van groot belang dat veel leden dat congres bijwonen en aan de discussies en besluitvorming deelnemen.

In de vorige en deze Democraat zijn alle congresstukken opgenomen. Aanvullende stukken, vooral ingediende moties, amendementen en overzichten van kandidaten voor de te verkiezen functies, worden opgenomen in het Congresboek, dat aan de congresbalie wordt verstrekt.

Onderstaand verstreken wij nog een aantal aanvullende mededelingen en herhalen wij een aantal belangrijke gegevens.

Congresagenda

Na overleg met de programma-commissie is besloten het agendapunt 17 (Aanvulling beleidsprogramma) te beperken. Het onderwerp "Ruimtelijke Ordening" komt te vervallen en zal op een volgend congres worden behandeld. Voor het mediabeleid wordt ook geen aanvulling op het beleidsprogramma voorgesteld, maar zal slechts de elders in deze Democraat vermelde motie (TCD 10) aan de orde worden gesteld. De noodzaak om over de aanvullingen van het beleidsprogramma voorafgaand aan plenaire behandeling in secties te beraadslagen is dan ook vervallen. Wel wordt nog overwogen om een of meer delen van het Europees programma op zaterdagmorgen in afzonderlijke secties te behandelen, opdat de behandeling in de Algemene Ledenvergadering kan worden bespoedigd. Nadere mededelingen hierover worden in het Congresboek opgenomen.

Bij het opstellen van de congresagenda had het hoofdbestuur de mogelijkheid ingebouwd om over de vertegenwoordiging op Algemene Ledenvergaderingen wijzigingen op het Huishoudelijk Reglement voor te stellen (agendapunt 12 c). Op het voorjaarscongres 1978 in Zwolle werd hierover een motie (M 29) ingediend. Het hoofdbestuur heeft toen toegezegd, het probleem van de besluitvorming nader te onderzoeken en hierop terug te komen op het najaarscongres.

Inmiddels heeft de door het Hoofdbestuur ingestelde adviescommissie "Besluitvorming binnen D'66" een zeer gedegen en uitvoerig rapport uitgebracht. Dit rapport en het hierin behandelde onderwerp vergt en verdient maar de mening van het hoofdbestuur een grondige behandeling in de gehele partij. Het zou dan ook van een onzorgvuldige voorbereiding van de besluitvorming getuigen, wanneer reeds op dit congres hierover besluiten en reglements-aanpassingen zouden worden gevraagd. Het hoofdbestuur heeft dan ook besloten het volledige rapport aangevuld met een HB-voorstel voor de verdere behandeling te publiceren in de volgende Democraat en dit onderwerp op het voorjaarscongres 1979 aan de orde te stellen. De definitieve congresagenda die, behoudens eventueel nog op grond van Huishoudelijk Reglement art.16, lid 2 en 5 ingediende aanvullingen, in grote lijnen overeenstemt met de concept-agenda inclusief de hierboven genoemde wijzigingen, zal in het Congresboek worden gepubliceerd.

Moties en amendementen

In het congresreglement, dat als congresstuk ECD 2 in de vorige Democraat is gepubliceerd, zijn richtlijnen over indiening van moties en amendementen vermeld. Indieners wordt dringend verzocht rekening te houden met de volgende punten:

- De rapportagecommissie vergadert op donderdag 26 oktober a.s. vanaf 17.00 uur op het landelijk secretariaat over de ontvangen moties en amendementen.
- Overleg met de indieners zal zo veel mogelijk op deze avond telefonisch geschieden. Het is daarom gewenst, dat bij de indiening wordt aangegeven, wie als contactpersoon fungeert en waar betrokken op deze avond telefonisch te bereiken is.
- Moties en amendementen, goedgekeurd door een algemene regiovergadering, kunnen formeel ook tijdens de Algemene Ledenvergadering worden ingediend (HR art. 13). Het verdient echter de voorkeur, wanneer ook deze moties en amendementen tijdig, d.w.z. vóór 26 oktober 17.00 uur het secretariaat bereiken, opdat publicatie in het Congresboek mogelijk is.

Logies in Breda

Op verzoek van het hoofdbestuur heeft de afdeling Breda onderzocht welke logiesmogelijkheden er in Breda en omgeving zijn. In beperkte mate zijn er logiesmogelijkheden gevonden bij Bredase leden of hun relaties. Zij die hiervan gebruik willen maken, "voorzover de voorraad strekt", kunnen zich in verbinding stellen met:

J. van Heusden, Zwijsbergenstraat 160 Breda, tel. 076-653086 of

J. Leevers, Heerdgang 3, Teteringen tel. 076-813552.

Leden die een hotelbed willen reserveren wordt verzocht dit zelf te doen. Onderstaand is een aantal mogelijkheden vermeld.

Hotel	Tel. 076-	Logies/ontbijt
MASTBOSCH Burg.Kerstenslaan 20	650050	f 65,-
NOVOTEL BREDA Dr.Batenburglaan 74	659220	f 83,-
EUROMOTEL BRABANT Heerbaan 4-6	149754	f 65,-
EUROMOTEL BREDA Roskam 20	222177	f 26,-
BOSCHHEK Dr. Schaepmanlaan 1	650150	f 25,-
HUIS DEN DEIJL Marellenweg 8	653616	--,-
DU LION D'OR Stationsweg 4-5	131183	f 25,-
BENELUX Valkenierslaan 57	651076	f 27,50
VAN HAM v. Coothplein 23	135229	f 25,-
DE GOUDEN LEEUW Korte Boschstraat 1	133183	f 22,50
HUIS VAN NEGOTIE	137677	f 17,50

Kinderopvang

Evenals op vorige D'66-congressen ligt het in de bedoeling ook in Breda aan congresbezoekers, die hun kinderen moeten of willen meenemen, de gelegenheid te bieden hun kroost toe te vertrouwen aan enkele mensen, die hen gezellig zullen bezighouden. Het is echter van groot belang te weten hoeveel kinderen en op welke dag hiervan gebruik maken. Daarom graag een telefoontje, bij voorkeur vóór dinsdag 31 oktober a.s., naar het landelijk secretariaat, opdat wij weten hoeveel accommodatie en begeleiding nodig is.

Toegang en stemrecht congres

Op het najaarscongres is uiteraard iedereen welkom, maar wij zijn wel genoodzaakt een toegangsprijs van f 15,- te vragen. Het hoofdbestuur heeft zich de afgelopen jaren op het standpunt gesteld, dat congressen kostendekkend moeten zijn. Dit streven is de laatste jaren ook bereikt, zodat wij ook dit keer de toegangsprijs tot f 15,- kunnen beperken. Voor dit bedrag heeft men op beide dagen toegang.

Om organisatorische redenen hebben wij besloten ook voor één van beide dagen deze prijs te vragen. Het toegangsbewijs geldt ook voor de tweede dag. Goed bewaren is dus noodzaak.

vervolg op pag. 11

Stemrecht hebben op de Algemene Ledenvergadering uiteraard alleen leden. Op de vorige congressen is bij de uitreiking van stemkaarten geen onderscheid gemaakt tussen leden, die hun contributie wel of niet hadden betaald. Volgens de Statuten en het Huishoudelijk Reglement hebben alleen

zij stemrecht, die aan hun verplichtingen hebben voldaan. Bovendien is bepaald, dat vóór 1 juli de contributie moet zijn betaald. Op dit

najaarscongres zien wij ons genoodzaakt deze regels strakker te gaan hanteren dan in het verleden.

Stemkaarten worden in principe alleen verstrekt aan leden, die hun lidmaatschapskaart 1978 tonen.

Leden die nog niet betaald hebben, wordt dringend aangeraden alsnog hun contributie over te maken. Getracht zal worden hen nog tijdig hun lidmaatschapskaart toe te zenden.

Leden die (nog) geen lidmaatschaps-

kaart 1978 hebben ontvangen, dienen hun betalingsbewijs (bank/giroafschrift) mee te brengen. Desnoods kan op het congres tegen kwitantie de contributie worden betaald. Help echter de congresorganisatie door tijdig te betalen en de lidmaatschapskaart 1978 mee te nemen!!!

Frans Rogier
Vice-voorzitter
Organisatie

CONGRESSTUK TCD 2

GESCHILLENCOMMISSIE

VOORSTEL TOT WIJZIGING VAN HET HUISHOUDELIJK REGLEMENT INZAKE DE GESCHILLENCOMMISSIE

D'66 kent volgens artikel 10 van de Statuten een aantal bijzondere organen, waaronder de vaste commissies. Een hiervan is de Geschillencommissie.

In het huidige Huishoudelijk Reglement zijn hieromtrent een aantal bepalingen opgenomen, die naar de mening van zowel het Hoofdbestuur als de Geschillencommissie enigszins gewijzigd moeten worden. De wijzigingen, die op het najaarscongres 1977 op deze artikelen werden goedgekeurd, hadden alleen betrekking op het beslissen in beroep bij niet toelating als lid en omvatten overigens slechts correcties op de vermelde tekst.

De huidige voorstellen beogen enerzijds een verbetering van de tekst om interpretatie-verschillen zo goed mogelijk uit te sluiten en anderzijds enkele aanvullingen om verantwoordelijkheden van verschillende partijorganen duidelijker af te bakenen. Onderstaand zijn de huidige tekst, zoals geldend sinds het najaarscongres 1977, de voorgestelde tekst en een toelichting op de voorstellen vermeld. Wanneer in een artikel geen wijzigingen worden voorgesteld is uiteraard geen voorgestelde tekst vermeld.

Huidige tekst:

Art.46

De geschillencommissie bestaat uit een voorzitter en negen leden die telkens voor de tijd van drie jaar worden gekozen.

Art.47

De voordracht van het hoofdbestuur conform art.40, derde lid, vermeldt telkens tenminste twee maal zoveel namen als er vacatures zijn te vervullen. Een groep van tenminste vijfentwintig leden van D'66 is bevoegd deze voordracht aan te vullen.

Art.48

De voorzitter van de commissie wordt gekozen door de ALV uit een voordracht van drie personen, op te maken door de commissie. (Overgangmaatregel: de eerste voorzitter van de commissie wordt gekozen uit een voordracht van drie personen op te maken door het hoofdbestuur.)

Voorgestelde wijzigingen:

Art.46

De geschillencommissie bestaat uit een voorzitter, tevens lid, en negen gewone leden.
Alle leden worden telkens voor de tijd van drie jaar gekozen.

Art.47

Inhoud ongewijzigd.

Art.48

De voorzitter van de commissie wordt gekozen door de ALV uit een voordracht van drie personen, op te maken door de commissie. De volgorde van de kandidaten op deze voordracht geeft de aanbeveling van de commissie weer.

Toelichting:

Art.46

De oorspronkelijke tekst was niet geheel duidelijk over de lidmaatschapsduur van de voorzitter. De nieuwe tekst geeft aan dat de voorzitter ook lid is en dientengevolge onder alle bepalingen t.a.v. de leden valt.

art. 48

De nieuwe tekst geeft duidelijk aan dat de volgorde op de voordracht niet willekeurig is, maar een aanbeveling inhoudt. De overgangsbepaling is niet meer nodig.

Art. 49

1. Ieder jaar treedt één derde van het aantal leden der commissie af, met dien verstande dat reeds aanhangige geschillen zoveel mogelijk worden afgehandeld door de leden die met de behandeling van de zaak een aanvang hebben gemaakt. (Overgangsmaatregel: nadat de commissie voor de eerste maal is samengesteld, stelt de commissie bij loting vast, welke leden in de eerstvolgende drie jaren zullen aftreden. De uitslag van de loting wordt ter kennis gebracht van het hoofdbestuur.)
2. Indien een kamer van de commissie tijdens de behandeling van een geschil anders wordt samengesteld, vindt een nieuwe behandeling plaats.
3. De leden van de commissie zijn éénmaal herkiesbaar.

Art. 50

1. De commissie voorziet in haar secretariaat in overleg met het hoofdbestuur. Zij heeft haar zetel ten kantore van het landelijk secretariaat.
2. De kosten van de commissie komen voor rekening van D'66, met dien verstande dat iedere partij in een geschil steeds zijn eigen kosten draagt.

Art. 51

- De geschillencommissie heeft tot taak:
- a. het beslechten van geschillen tussen:
    1. de leden van de partij enerzijds en partij-organen, ingesteld bij of krachtens de Statuten, dan wel bij of krachtens het Huishoudelijk Reglement anderzijds;
    2. partij-organen als bedoeld onder 1 onderling;
    3. partijfunctionarissen onderling.
  - b. het desgevraagd uitleggen van de Statuten en het Huishoudelijk Reglement;
  - c. het beslissen in beroep bij roeyement;
  - d. het beslissen in beroep bij niet toelating als lid van de partij.

Art. 49

1. Ieder jaar treedt een derde van het aantal leden der commissie af, met dien verstande dat reeds aanhangige geschillen zoveel mogelijk worden afgehandeld door de leden die met de behandeling van de zaak een aanvang hebben gemaakt.
2. Wanneer door tussentijds aftreden niet vaststaat welke leden moeten aftreden, stelt de commissie bij loting vast, welke leden dat jaar zullen aftreden.
3. Indien een kamer van de commissie tijdens de behandeling van een geschil anders wordt samengesteld, vindt een nieuwe behandeling plaats.

Art. 50

1. Ongewijzigd.
2. De kosten van de commissie komen voor rekening van D'66, doch dienen vooraf door de penningmeester te worden goedgekeurd. Iedere partij in een geschil dient steeds zijn eigen kosten te dragen.

Art. 51

Inhoud ongewijzigd.

Art. 49

De bestaande tekst geeft slechts als overgangsmaatregel een oplossing bij een eerste samenstelling van de commissie. Dit probleem kan zich ook daarna voordoen als er leden tussentijds zijn afgetreden en nog geen der zittende leden drie jaar zitting heeft.

Het voorgestelde lid 2 geeft ook dan de oplossing van loting.

Het oorspronkelijke lid 3 is overbodig, omdat art.40 lid 2 reeds bepaalt dat leden van vaste commissies slechts éénmaal herkiesbaar zijn.

Art. 50

De oorspronkelijke tekst van lid 2 geeft aan dat alle kosten van de commissie, zonder enige beperking, voor rekening van de partij komen. Aan geen enkel partijorgaan is waar dan ook in dit Huishoudelijk Reglement een dergelijke vrijheid verstrekt, die de bevoegdheid van de penningmeester aantast. Het is dus alleszins redelijk vooraf overleg met de penningmeester te vereisen. Er is overigens reeds een regeling hierover tussen het Hoofdbestuur en de Geschillencommissie getroffen.

Art.52

1. De behandeling van de zaak vindt plaats door een uit de commissie samengestelde kamer, aan te wijzen door de voorzitter.
Als voorzitter van de kamer zal optreden het oudste lid.
2. Een kamer doet geen uitspraak dan nadat zij partijen in de gelegenheid heeft gesteld om gehoord te worden.
3. Een kamer bestaat uit:
  - a. drie leden voor geschillen als bedoeld in art.51 sub a;
  - b. vijf leden voor zaken als bedoeld in art.51 sub b, c en d.

Art.53

1. De voorzitter ziet erop toe, dat in een kamer geen leden zitting nemen die bij het aanhangige geschil persoonlijk betrokken zijn. Bij twijfel hierover beslist de voorzitter, waarbij de betrokken leden gehoord worden.
2. Ook door ieder der bij het geschil betrokken partijen kan tot uiterlijk drie dagen vóór de mondelinge behandeling schriftelijk of mondeling bezwaar worden gemaakt tegen een lid van de kamer dat bij het geschil of één van de partijen zodanig persoonlijk is betrokken, dat de onpartijdigheid gevaar loopt. Een zodanige persoonlijke betrokkenheid zal steeds worden aangenomen bij:
  - a. bloed- en aanverwantschap in de rechte lijn en in de zijlijn tot en met de vierde graad;
  - b. het bestaan van een dienstverband;
  - c. een beslissing in beroep als bedoeld in art.51 lid 3, waarbij een lid van de kamer reeds betrokken is geweest.
3. De beslissing omtrent wraking wordt door de betreffende kamer genomen bij gewone meerderheid van stemmen, binnen acht dagen nadat het bezwaar is ingediend.

Art.54

De voorzitter van de commissie is, alvorens een geschil formeel bij een kamer aanhangig te maken, steeds bevoegd te pogen de partijen te verzoenen.

Art.55

1. Een geschil bedoeld als in art.51 kan door belanghebbenden mondeling of schriftelijk bij de commissie aanhangig worden gemaakt.
2. De voorzitter van de kamer stelt de wijze van behandeling vast, met inachtneming van het bepaalde in art.60, en ziet erop toe dat partijen in een geschil gelijke kansen hebben om hun standpunten toe te lichten.

Art.52

1. De behandeling van de zaak vindt plaats door een uit de commissie samengestelde kamer, aan te wijzen door de voorzitter.
Als voorzitter van de kamer zal het lid optreden, dat het langst deel uitmaakt van de commissie.
2. Ongewijzigd.
3. Ongewijzigd.

Art.53

Inhoud ongewijzigd.

Art.54

Inhoud ongewijzigd.

Art.55

Inhoud ongewijzigd.

Art.52

Het oudste lid kan ook naar leeftijd worden beschouwd, terwijl het de bedoeling is het lid aan te wijzen dat het langst deel uitmaakt van de commissie.

Art. 56

De kamer doet uitspraak uiterlijk binnen drie maanden na de dag waarop een geschil ter kennis is gekomen van de voorzitter van de commissie, met dien verstande dat zij in zaken als bedoeld in art. 51, sub c en d, binnen één maand beslist.

Art. 57

De kamer beslist als goede mannen naar billijkheid en bij meerderheid van stemmen. Bij de beslissing wordt vermeld of deze met eenparigheid dan wel bij meerderheid van stemmen is genomen. Een beslissing kan slechts dan genomen worden, indien de kamer voltallig is. De beslissing der kamer wordt gegeven schriftelijk en gemotiveerd. Zij wordt onverwijld aan belanghebbenden meegedeeld. De leden der kamer die een van de meerderheid afwijkend standpunt innemen kunnen daarvan schriftelijk doen blijken. Een desbetreffend schrijven wordt als bijlage gevoegd bij de beslissing.

Art. 58

Iedere beslissing wordt aan de betrokken partijen per aangetekend schrijven meegedeeld. Bij beslissingen als bedoeld in art. 51 sub b, draagt het hoofdbestuur er zorg voor dat de beslissing aan de leden van D'66 ter kennis wordt gebracht. Het lid wiens roeyement wordt vernietigd kan verlangen dat van deze beslissing door de zorg van het hoofdbestuur mededeling wordt gedaan aan de leden van D'66.

Art. 59

Alle beslissingen hebben onmiddellijke rechtskracht. Beslissingen van de commissie in zaken als bedoeld in art. 51 sub a, zijn bindend voor de partijen in een geschil. Beslissingen in zaken als bedoeld in artikel 51 sub b, zijn bindend voor ieder die het aangaat, zolang de ALV niet anders beslist.

Art. 60

De commissie kan met inachtneming van dit reglement een reglement vaststellen tot nadere regeling van haar werkzaamheden, daaronder begrepen de door en voor haar in acht te nemen orde bij de behandeling van geschillen. Een daartoe strekkend besluit wordt genomen met meerderheid van stemmen. Dit reglement wordt meegedeeld aan het hoofdbestuur en door zijn tussenkomst ter kennis gebracht van de leden en de organen van de partij. De geschillencommissie heeft het recht de beslissing en omschrijving van de aan haar voorgelegde geschillen te publiceren in het landelijk partij-orgaan. De publicatie dient zo mogelijk, kort en zakelijk te zijn.

Art. 56

Inhoud ongewijzigd.

Art. 57

Inhoud ongewijzigd.

Art. 58

Inhoud ongewijzigd.

Art. 59

Alle beslissingen hebben onmiddellijke rechtskracht. Beslissingen in zaken als bedoeld in art. 51 sub a zijn bindend voor de partijen in een geschil. Beslissingen in zaken als bedoeld in art. 51 sub b zijn bindend voor ieder die het aangaat, zolang de ALV niet anders beslist, met dien verstande dat beslissingen inzake de artikelen met betrekking tot de geschillencommissie op de eerstvolgende ALV dienen te worden bekrachtigd.

Art. 60

Inhoud ongewijzigd.

Art. 59

Het uitleggen van Statuten en Huis-houdelijk Reglement is een taak van de Geschillencommissie (art. 51 sub b) die ook kan inhouden dat de commissie de artikelen m.b.t. zichzelf moet uitleggen. In dat geval wordt voorgesteld die uitleg van de commissie door de ALV te laten bekrachtigen.

CONGRESSTUK TCD 3

KANDIDAATSTELLING EN VERKIEZINGEN

Op het najaarscongres 1977 zijn diverse delen van het Huishoudelijk Reglement gewijzigd. Hierbij is toen bewust het gedeelte dat betrekking heeft op kandidaatstelling en kiesstelsels buiten beschouwing gebleven.

Inmiddels heeft het Instituut Sociaal Economisch Onderzoek (ISEO) een onderzoek ingesteld naar de methode, die bij de kandidaatstelling voor de Tweede Kamer is gehanteerd (bijlage C-HR) en heeft de Werkgroep Staatsrecht van de Stichting Wetenschappelijk Bureau, samen met een aantal externe deskundigen en het Hoofdbestuur, zich beraden over eventuele verbeteringen. Deze ingewikkelde materie is voor een politieke partij van wezenlijk belang om te verzekeren dat:

- a. de democratische rechten van de leden worden gewaarborgd
- b. een verantwoorde en evenwichtige keuze van kandidaten plaats vindt;
- c. de voorgeschreven procedures doelmatig en controleerbaar kunnen worden toegepast.

In deze toelichting zal getracht worden de hieraan verbonden problemen zo helder en duidelijk mogelijk te schetsen, zodat ook de op dit terrein onervaren leden zich een oordeel kunnen vormen over de voorgestelde wijzigingen.

Deze voorstellen vallen uiteen in vier, weliswaar met elkaar samenhangende, maar duidelijk te onderscheiden onderwerpen:

- a. de te volgen procedures en de verkiezingscommissies;
- b. de te gebruiken kiesstelsels;
- c. het uitbrengen van stemadviezen;
- d. de verkiezingen voor het Europese Parlement.

Procedures en verkiezingscommissies

De momenteel in de artikelen 97 t/m 137 vastgelegde bepalingen hebben betrekking op de kandidaatstelling voor vertegenwoordigende lichamen. De daarin vastgelegde procedures voldoen in het algemeen goed. Het systeem voorziet in meerdere verkiezingscommissies, die tot taak hebben op onpartijdige wijze de goede voortgang van de kandidaatstellingsprocedure volgens de bepalingen van het Huishoudelijk Reglement te bewerkstelligen.

Per verkiezing worden deze commissies benoemd. De landelijke verkiezingscommissie heeft uitsluitend tot taak de verkiezingen voor Eerste en Tweede Kamer te regelen. Voor de verkiezingen van het Europese Parlement is nog niets geregeld. Voor de verkiezingen van Provinciale Staten, Gemeenteraden en openbare lichamen worden steeds afzonderlijke commissies benoemd. De ervaringen van 1978 hebben geleerd dat de provinciale en gemeentelijke verkiezingscommissies moeizaam zijn samen te stellen en bovendien de hulp nodig hebben van op dit gebied deskundigen.

Gezien de complexiteit van deze materie is het gewenst dat deze activiteiten van commissies gecoördineerd en ondersteund worden. Het is bijna onmogelijk deze taak door het Hoofdbestuur of de regiobesturen te laten vervullen. Bovendien zou dit een ongewenste beïnvloeding van deze commissies tot gevolg kunnen hebben.

Door de taak van de landelijke verkiezingscommissie uit te breiden met een overkoepelende taak t.a.v. de overige verkiezingscommissies kan in de ondersteunende taak worden voorzien. Gezien de complexiteit van de procedures verdient het bovendien aanbeveling een verkiezingscommissie niet voor één verkiezing te benoemen, maar een vastere bezetting na te streven, zodat de continuïteit beter gewaarborgd is. Daar de taken dan een min of meer permanent karakter krijgen die weliswaar niet gelijkmatig in de tijd zijn verdeeld, verdient het aanbeveling de landelijke verkiezingscommissie als een zgn. vaste commissie te gaan beschouwen, die door de Algemene Ledenvergadering wordt benoemd. Wel dient het Hoofdbestuur de mogelijkheid te krijgen tussentijdse vacatures aan te vullen wanneer een lid zichzelf kandidaat stelt voor een vertegenwoordigend lichaam.

In verband met het bovenstaande worden de volgende wijzigingen voorgesteld:

Huidige tekst:

Art. 39

D'66 kent drie soorten bijzondere organen, te weten vaste commissies, commissies ad hoc en werkgroepen.

Vaste commissies zijn:

- a. de rapportagecommissie
- b. de programmacommissie
- c. de geschillencommissie
- d. de financiële commissie

Art. 40

1. Een lid van D'66 kan slechts van één vaste commissie deel uitmaken.
2. Leden van een vaste commissie zijn slechts éénmaal als zodanig onmiddellijk herkiesbaar.
3. De ALV kiest op niet-bindende voordracht van het hoofdbestuur, voor zover niet anders bepaald, de leden van de vaste commissies.

Voorgestelde wijzigingen:

Art. 39

D'66 kent drie soorten bijzondere organen, te weten vaste commissies, commissies ad hoc en werkgroepen.

Vaste commissies zijn:

- a. de rapportagecommissie
- b. de programmacommissie
- c. de geschillencommissie
- d. de financiële commissie
- e. de landelijke verkiezingscommissie.

Art. 40

Ongewijzigd.

Art. 97

1. Het hoofdbestuur benoemt binnen drie maanden na verkiezingen voor de Tweede Kamer (en voor de eerste maal vóór 1 januari 1972) een landelijke verkiezingscommissie, die tot taak heeft op onpartijdige wijze de goede voortgang van de kandidaatstellingsprocedure volgens de bepalingen van dit reglement te bewerkstelligen en zorg te dragen voor de indiening van de overeenkomstig dit reglement samengestelde kandidatenlijst op de wijze als door de Kieswet voorgeschreven.
2. De verkiezingscommissie bestaat uit tenminste drie leden. Het lidmaatschap van de verkiezingscommissie is onverenigbaar met het lidmaatschap van het hoofdbestuur. Leden van de verkiezingscommissie kunnen niet als kandidaat worden aangemeld.
3. Ieder lid van D'66 kan zich aanmelden of laten aanmelden als kandidaat door middel van een aangetekend schrijven te richten aan een door de verkiezingscommissie bekend te maken adres. Afschrift van deze aanmelding en van alle daarbij te verstrekken gegevens dient te worden verzonden aan het landelijk secretariaat.
4. Bij de aanmelding dient aan de volgende voorwaarden te worden voldaan.
  - a. De kandidaat dient gedurende tenminste zes maanden voorafgaande aan de aanmelding lid van D'66 te zijn geweest.
  - b. Ondertekening door de kandidaat van de vragenlijst conform art. 19 van de statuten.
  - c. Bereidverklaring een eventueel kamerlidmaatschap als een volledige dagtaak te zullen beschouwen, dat wil zeggen, in ieder geval de uitoefening van zijn beroep te zullen staken en bij verkiezing afstand te zullen doen van alle openbare ambten en partijfuncties.
  - d. Verstrekking van persoonlijke gegevens en van gegevens omtrent vorige en huidige partijfuncties.
  - e. Bereidverklaring om bij directe verkiezing ingevolge de Kieswet, dan wel binnen een half jaar bij opvolging van een direct gekozene het kamerlidmaatschap te zullen aanvaarden en de garantie daartoe gezien de grondwettelijke eisen in staat te zijn.
  - f. Opgave van een of meer beleidsonderdelen, of departementen waarmee de kandidaat zich na eventuele verkiezing in het bijzonder wil belasten.
  - g. Opgave van het gebied, waarmee de kandidaat bij eventuele verkiezing in het bijzonder contact wil onderhouden en in verband daarmee opgave van de kieskringgroep waarin de kandidaat aan de verkiezingen wil deelnemen.

Art. 97

1. De landelijke verkiezingscommissie heeft tot taak op onpartijdige wijze de goede voortgang van de kandidaatstellingsprocedure voor de verkiezingen van het Europese Parlement en de Tweede en Eerste Kamer der Staten Generaal volgens de bepalingen van dit reglement te bewerkstelligen.
2. Zij draagt tevens zorg voor de indiening van de overeenkomstig dit reglement samengestelde kandidatenlijsten op de wijze als door de Kieswet voorgeschreven.
3. De commissie is tevens belast met de ondersteuning van provinciale en plaatselijke verkiezingscommissies.

Art. 97a

1. De landelijke verkiezingscommissie bestaat uit tenminste vijf leden, die telkens voor de tijd van drie jaar worden gekozen.
2. Een lid van de landelijke verkiezingscommissie kan niet als kandidaat worden aangemeld. Zodra een lid zich kandidaat stelt treedt betrokkene onmiddellijk af als lid van de verkiezingscommissie en stelt het hoofdbestuur hiervan in kennis.
3. Het hoofdbestuur benoemt in een aldus ontstane vacature een ander lid en stelt de eerstvolgende Algemene Ledenvergadering voor deze benoeming te bekrachtigen.

Art. 97b

1. Ieder lid van D'66 kan zich aanmelden of laten aanmelden als kandidaat door middel van een aangetekend schrijven te richten aan een door de verkiezingscommissie bekend te maken adres. Afschrift van deze aanmelding en van alle daarbij te verstrekken gegevens dient te worden verzonden aan het landelijk secretariaat.
2. Bij de aanmelding dient aan de volgende voorwaarden te worden voldaan.
  - a. De kandidaat dient gedurende tenminste zes maanden voorafgaande aan de aanmelding lid van D'66 te zijn geweest.
  - b. Ondertekening door de kandidaat van de vragenlijst conform art. 19 van de statuten.
  - c. Bereidverklaring een eventueel kamerlidmaatschap als een volledige dagtaak te zullen beschouwen, dat wil zeggen, in ieder geval de uitoefening van zijn beroep te zullen staken en bij verkiezing afstand te zullen doen van alle openbare ambten en partijfuncties.
  - d. Verstrekking van persoonlijke gegevens en van gegevens omtrent vorige en huidige partijfuncties.
  - e. Bereidverklaring om bij directe verkiezing ingevolge de Kieswet, dan wel binnen een half jaar bij opvolging van een direct gekozene, het kamerlidmaatschap te zullen aanvaarden en de garantie daartoe gezien de grondwettelijke eisen in staat te zijn.
  - f. Opgave van een of meer beleidsonderdelen of departementen waarmee de kandidaat zich na eventuele verkiezing in het bijzonder wil belasten.
  - g. Opgave van het gebied, waarmee de kandidaat bij eventuele verkiezing in het bijzonder contact wil onderhouden en in verband daarmee opgave van de kieskringgroep waarin de kandidaat aan de verkiezingen wil deelnemen.

5. De aanmeldingstermijn opent onmiddellijk nadat door het hoofdbestuur aan de leden mededeling is gedaan van de benoeming van de verkiezingscommissie en deze commissie het aanmeldingsadres heeft bekend gemaakt.
De aanmeldingstermijn sluit zes maanden voor de dag van indiening van de kandidatenlijsten ingevolge de Kieswet. Indien voor deze sluitingsdag vanwege het zittende kabinet wordt aangekondigd dat vervroegde verkiezingen zullen plaatsvinden, sluit de termijn veertien dagen na de dag van deze aankondiging. De verkiezingscommissie doet aan alle leden mededeling van de datum en het uur van de sluiting.
6. De verkiezingscommissie doet van alle aanmeldingen met bijbehorende gegevens periodieke mededeling aan alle leden van D'66. Het hoofdbestuur doet van iedere aanmelding mededeling aan het bestuur van de betrokken werkgroepen en de betrokken regiobesturen. Een afschrift van het door de verkiezingscommissie bij te houden register van aanmeldingen ligt voortdurend ter inzage op het landelijk secretariaat.
7. De geldigheid van aanmeldingen wordt beoordeeld door de verkiezingscommissie, ingeval de aanmelding wordt aanvaard, wordt de betreffende kandidaat een ontvangstbevestiging gezonden. Indien de aanmelding niet geldig wordt geoordeeld, zendt de verkiezingscommissie hiervan bericht aan de kandidaat met opgave van redenen. De kandidaat kan van deze beslissing in beroep gaan bij de geschillencommissie binnen tien dagen na de datum van de beslissing.
3. De aanmeldingstermijn opent onmiddellijk nadat door het hoofdbestuur aan de leden mededeling hiervan is gedaan en de verkiezingscommissie het aanmeldingsadres heeft bekend gemaakt. Deze datum dient minstens een jaar voor de datum van indiening van de kandidatenlijsten ingevolge de Kieswet te liggen.
De aanmeldingstermijn sluit zes maanden voor de dag van indiening van de kandidatenlijsten ingevolge de Kieswet.
4. Wanneer door het zittende kabinet vervroegde verkiezingen worden uitgeschreven, dan wordt zonodig de aanmeldingstermijn met onmiddellijke ingang geopend. In dat geval sluit de aanmelding dertig dagen na deze aankondiging. De verkiezingscommissie doet aan alle leden mededeling van de datum en uur van de sluiting.
5. De verkiezingscommissie doet van alle aanmeldingen met bijbehorende gegevens mededeling aan alle leden van D'66. Een afschrift van het door de verkiezingscommissie bij te houden register van aanmeldingen ligt voortdurend ter inzage op het landelijk secretariaat.
6. De geldigheid van aanmeldingen wordt beoordeeld door de verkiezingscommissie. Ingeval de aanmelding wordt aanvaard, wordt de betreffende kandidaat een ontvangstbevestiging gezonden. Indien de aanmelding niet geldig wordt geoordeeld, zendt de verkiezingscommissie hiervan bericht aan de kandidaat met opgave van redenen. De kandidaat kan van deze beslissing in beroep gaan bij de geschillencommissie binnen tien dagen na de datum van de beslissing.

Art. 98, handelend over de voorverkiezingen, wordt gehandhaafd voor wat betreft de leden 1 t/m 6, 8 en 9.

Art. 98, leden 1 t/m 6 blijven ongewijzigd.

7. Op basis van de tijdig ingeleverde stembiljetten wordt per kieskringgroep een ranglijst van de kandidaten opgemaakt overeenkomstig de bepalingen van bijlage A of C van dit reglement.
7. Op basis van de tijdig ingeleverde stembiljetten wordt per kieskringgroep een ranglijst van de kandidaten opgemaakt overeenkomstig te bepalingen van bijlage A van dit reglement.
8. Blijft gehandhaafd
9. Blijft gehandhaafd
10. De ALV, welke het beleidsplan behandelt, kiest de lijstaanvoerder uit de kandidaten die zich daarvoor hebben aangemeld conform art. 98, lid 9. Deze verkiezing geschiedt door middel van de votometer op een wijze welke overeenkomt met de methode volgens bijlage A van dit reglement, aldus: na ijking op 100 wordt achtereenvolgens voor alle kandidaten, in alfabetische volgorde te beginnen met een door loting verkregen letter, gevraagd die knop in te drukken indien men deze kandidaat tot lijstaanvoerder gekozen wenst. Behaalt een kandidaat de absolute meerderheid, dan is deze gekozen. Zo niet, dan valt de helft - zo nodig naar beneden afgerond - van de kandidaten af, waarna opnieuw wordt gestemd, enz.
10. De ALV, welke het verkiezingsprogramma behandelt, kiest de lijstaanvoerder uit de kandidaten, die zich daarvoor hebben aangemeld conform art. 98, lid 9. Deze verkiezing geschiedt volgens bijlage D van dit reglement.

Art. 99, 100 en 101 blijven ongewijzigd, met dien verstande dat overal waar over aanhangers wordt gesproken deze term vervalt, omdat deze categorie niet meer bestaat (wijziging HR-najaarscongres 1977). In art. 99, lid 3 dient de methode volgens bijlage C te vervallen.

Art. 115 t/m 117, die betrekking hebben op de Eerste Kamer verkiezingen kunnen vervallen daar zij identiek zijn aan de art. 97 t/m 99.

Art. 118

De in te dienen kandidatenlijsten worden door de verkiezingscommissie opgesteld, en wel zodanig dat de verkiezingsuitslag voor D'66 zo gunstig mogelijk zal zijn en zoveel mogelijk in overeenstemming met de volgorde van de definitieve landelijke lijst. Hierbij wordt er vanuit gegaan dat de voor de Eerste Kamer verkiezing stemgerechtigde D'66 leden hun stem zo zullen uitbrengen, dat zoveel mogelijk door D'66 gestelde kandidaten in volgorde van de definitieve landelijke lijst worden verkozen.

Art. 123.

1. Het hoofdbestuur benoemt tijdig vóór de verkiezingen van provinciale staten voor iedere provincie een verkiezingscommissie die tot uitvoerende taak heeft op onpartijdige wijze de goede voortgang van de kandidaatstellingsprocedure volgens de bepalingen van het huishoudelijk reglement te bewerkstelligen. De commissie kan zich laten assisteren door door haar aan te wijzen leden van D'66.

Art. 123

2. De regiobesturen benoemen tijdig vóór de verkiezingen voor gemeenteraad verkiezingscommissies belast met de taak als in het eerste lid omschreven, met dien verstande, dat voor gemeenten die binnen één afdeling van D'66 zijn gelegen kan worden volstaan met één commissie.

Art. 123, lid 3 en de art. 124 t/m 126 blijven ongewijzigd, m.d.v. dat art. 123, lid 1 wordt omgenummerd tot art. 123 b.

Art. 127

De termijn van aanmelding vangt aan één jaar vóór de dag van indiening van de kandidatenlijsten ingevolge de Kieswet en worden tenminste twee weken tevoren bekend gemaakt aan alle leden en aanhangers en voorts in de regionale, resp. lokale pers.

Art. 128 t/m 137 bis, worden niet gewijzigd.

Art. 138 t/m 142, betrekking hebbend op het politiek programma, blijven in dit voorstel buiten beschouwing.

Art. 118

De in te dienen kandidatenlijsten voor de Eerste Kamer verkiezingen worden door de verkiezingscommissie opgesteld, en wel zodanig dat de verkiezingsuitslag voor D'66 zo gunstig mogelijk zal zijn en zoveel mogelijk in overeenstemming met de volgorde van de definitieve landelijke lijst. Hierbij wordt er vanuit gegaan dat de voor de Eerste Kamer verkiezingen stemgerechtigde D'66 leden hun stem zo zullen uitbrengen, dat zoveel mogelijk door D'66 gestelde kandidaten in volgorde van de definitieve landelijke lijst worden verkozen.

Art. 123.

1. In overleg met de landelijke verkiezingscommissie en het betrokken regiobestuur benoemt het hoofdbestuur acht maanden voor de verkiezingen van de provinciale staten voor iedere provincie één provinciale verkiezingscommissie, die tot taak heeft op onpartijdige wijze de goede voortgang van de kandidaatstellingsprocedure voor de verkiezingen van provinciale staten volgens de bepalingen van dit reglement te bewerkstelligen.
2. De provinciale verkiezingscommissie draagt tevens zorg voor de indiening van de overeenkomstig dit reglement samengestelde kandidatenlijsten op de wijze als door de Kieswet voorgeschreven. De commissie kan zich voor deze taak laten assisteren door een aantal door haar aan te wijzen D'66 leden.
3. De provinciale verkiezingscommissies volgen bij de uitvoering van hun taak de aanwijzingen van de landelijke verkiezingscommissie.
4. Een provinciale verkiezingscommissie bestaat uit ten minste drie leden, die geen deel uitmaken van het regio bestuur. Een lid van de provinciale verkiezingscommissie kan niet als kandidaat worden aangemeld.

Art. 123 a.

1. In overleg met de landelijke verkiezingscommissie benoemen de regiobesturen acht maanden voor de verkiezingen voor de gemeenteraden, plaatselijke verkiezingscommissies, die belast zijn met de overeenkomstige taken zoals omschreven in art. 123, lid 1 en 2. Voor gemeenten die binnen een afdeling of subregio zijn gelegen kan worden volstaan met een plaatselijke verkiezingscommissie.
2. De plaatselijke verkiezingscommissies volgen bij de uitvoering van hun taak de aanwijzingen van de landelijke verkiezingscommissie.
3. Een plaatselijke verkiezingscommissie bestaat uit ten minste drie leden, die geen deel uitmaken van het afdelings- of subregiobestuur. Een lid van de plaatselijke verkiezingscommissie kan niet als kandidaat worden aangemeld.

Art. 127

De termijn van aanmelding vangt aan acht maanden vóór de dag van indiening van de kandidatenlijsten ingevolge de Kieswet en worden tenminste twee weken tevoren bekend gemaakt aan alle leden en voorts in de regionale, resp. lokale pers.

Art. 143.

Bij vervroegde verkiezingen van de Tweede Kamer der Staten-Generaal of wanneer de politieke situatie het noodzakelijk maakt, zijn de bepalingen van dit hoofdstuk van overeenkomstige toepassing, met dien verstande, dat aan de genoemde termijn waar mogelijk de hand wordt gehouden.

Art. 144 en art. 145 blijven ongewijzigd.

Art. 143.

Dit artikel kan vervallen, daar art. 101 reeds deze mogelijkheid biedt.

KIESSTELSELS

In het HR zijn momenteel drie kiesstelsels vastgelegd, die kunnen worden gehanteerd voor de verkiezing van personen. Voor de samenstelling van kandidatenlijsten voor vertegenwoordigende lichamen gelden momenteel de volgende methoden:

1. BIJLAGE A. Dit is de methode van de Enkelvoudige Overdraagbare Stem (EOS), ook wel genoemd systeem van de Bergh. Deze methode is indertijd in het reglement opgenomen omdat deze methode volgens vele deskundigen de meest eerlijke methode is. De kiezer kan namelijk meerdere kandidaten in volgorde van zijn voorkeur aangeven, zonder dat het aangeven van lagere voorkeuren ten nadele kan werken van de met een hogere voorkeuraangegeven kandidaat. Dit systeem wordt in diverse landen toegepast en vindt in Nederland toepassing bij de Universitaire verkiezingen. Het enige nadeel van het systeem is, dat het voor onervaren gebruikers vrij ingewikkeld is. Dientengevolge wordt het niet toegepast in die gevallen waar ook een eenvoudiger methode kan worden toegepast (Bijlage C). Door vereen-

voudiging van het geldende systeem, naar analogie van het model-kiesreglement van de Universitaire Kiesraad, kan aan de bezwaren tegemoet worden gekomen. In verband hiermede is een nieuwe bijlage A voor het HR ontworpen, die onderstaand wordt weergegeven. Om de hanteerbaarheid te verhogen is tevens een meer populaire handleiding met voorbeelden vervaardigd, die door verkiezingscommissies kan worden gebruikt.

2. BIJLAGE C. Deze methode kent aan de kandidaten in volgorde van voorkeur een stemwaarde toe, die sterk afloopt, t.w. 1, 1/2, 1/3, etc. Deze methode heeft belangrijke nadelen. Allereerst kan de kiezer door het aangeven van zijn lagere voorkeur zijn hogere voorkeur schaden. Een stem voor een lagere voorkeur is immers tegelijkertijd een stem tegen een hogere voorkeur. Bovendien is de onderlinge waardering van de opvolgende voorkeuren in hoge mate willekeurig. Andere reeksen geven totaal afwijkende uitslagen. Omdat een stem niet overdraagbaar is, hangt het resultaat sterk af van de wijze waarop groepen kie-

zers afspraken omtrent de invulling van de stembiljetten maken. Kortom dit systeem is zelfs met een aantal beperkte aanpassingen niet tot een aanvaardbaar systeem om te vormen. Dientengevolge wordt voorgesteld dit systeem af te schaffen en te vervangen door het vereenvoudigde EOS-systeem (bijlage A), waaraan deze bezwaren niet zijn verbonden.

3. BIJLAGE D. Dit systeem wordt gebruikt om een functionaris te kiezen. Wanneer geen kandidaat de absolute meerderheid behaalt, hetgeen veelvuldig het geval zal zijn wanneer er veel kandidaten zijn, is degene verkozen die de meeste geldig uitgebrachte stemmen heeft verworven. Dit kan bij zeer minime verschillen tot een vrij willekeurige keuze aanleiding geven. Wanneer bovendien minder dan 20% van de uitgebrachte stemmen wordt behaald dient herstemming plaats te vinden. De nadelen van dit systeem zijn evident maar kunnen worden opgevangen door ook bij het verkiezen van een functionaris het EOS-systeem te hangeren, dat bovendien bij een te verkiezen plaats vrij eenvoudig is. Dientengevolge wordt voorgesteld bijlage D te vervangen door onderstaande herziene bijlage D.

HUIDIGE TEKSTBIJLAGE A

Methode voor het verkiezen van personen ter vervulling van vacatures in een college (zoals het hoofdbestuur en vaste commissies) en ter vervulling van plaatsen op kandidatenlijsten voor vertegenwoordigende lichamen.

Art. I. a. Alle stemgerechtigden ontvangen een lijst waarop alle kandidaten in alfabetische volgorde zijn vermeld, alsmede een stembiljet.

b. De stemgerechtigden stemmen door op het stembiljet tenminste één en ten hoogste een door het hoofdbestuur te bepalen aantal namen van kandidaten aan te geven in de volgorde van hun voorkeur.

c. De stembiljetten worden bij de stemcommissie ingeleverd en geteld.

Art. II. Indien de verkiezing het doen vervullen van vacatures in een college betreft, doet de stemcommissie de uitslag als volgt bepalen:

a. (toewijzing). Een geldig stembiljet (zie lid f) wordt in eerste instantie met een stemwaarde 1 toegewezen aan de daarop als eerste voorkeur aangegeven kandidaat.

VOORGESTELDE TEKSTBIJLAGE A

Methode voor het verkiezen van personen ter vervulling van vacatures in een bestuur of commissie en ter vervulling van plaatsen op kandidatenlijsten voor vertegenwoordigende lichamen.

Artikel I.

a. Alle stemgerechtigden ontvangen een lijst, waarop alle kandidaten in alfabetische volgorde zijn vermeld, alsmede een stembiljet.

b. De stemgerechtigden stemmen door op het stembiljet tenminste één en ten hoogste een door het verantwoordelijke bestuur te bepalen aantal namen van kandidaten te noteren in volgorde van hun voorkeur.

c. De stembiljetten worden bij de stemcommissie ingeleverd en geteld.

Artikel II.

Indien de verkiezing het doen vervullen van vacatures in een college betreft, doet de stemcommissie de uitslag als volgt bepalen:

a. (toewijzing) Een geldig stembiljet (zie lid f) wordt in eerste instantie met een stemwaarde 100 toegewezen aan de daarop als eerste voorkeur aangegeven kandidaat.

b. (kiesdeler). Het stemwaardentotaal wordt gedeeld door het aantal nog te vervullen plaatsen plus één en de uitkomst wordt verhoogd met het naast hogere gehele getal. Dit laatste getal wordt de kiesdeler genoemd. Onder stemwaardentotaal wordt verstaan het totaal van de stemwaarden van de geldige stembiljetten, welke zijn toegewezen aan werkelijke kandidaten. Met werkelijke kandidaten wordt bedoeld de kandidaten ten aanzien van wie nog geen beslissing is genomen omtrent verkiezing of afwijzing.

c. (verkiezing). Indien tenminste één werkelijke kandidaat een stemwaardensom heeft verkregen die tenminste gelijk is aan de kiesdeler: de werkelijke kandidaat, die de hoogste stemwaardensom heeft verkregen is verkozen. Onder stemwaardensom wordt verstaan de som van de stemwaarden van de geldige stembiljetten, die zijn toegewezen aan één werkelijke kandidaat. Indien meerdere werkelijke kandidaten deze hoogste stemwaardensom hebben verkregen wordt op de wijze als bepaald in lid h beslist wie van hen is verkozen. De stemwaarden van de aan de verkozen kandidaat toegewezen geldige stembiljetten worden verminderd op de wijze zoals bepaald in lid g. Elk van deze stembiljetten wordt vervolgens met de nieuwe stemwaarde toegewezen aan de daarop als eerstvolgende voorkeur aangegeven werkelijke kandidaat; geldige stembiljetten waarop voor geen werkelijke kandidaat meer een voorkeur is aangegeven zijn uitgeput en worden verder genegeerd.

Het bepalen van de uitslag wordt voortgezet op de wijze zoals bepaald in de leden b en volgende.

d. (afwijzing). Indien een werkelijke kandidaat geen stemwaardensom heeft verkregen, welke tenminste gelijk is aan de kiesdeler, is de werkelijke kandidaat, die de laagste stemwaardensom heeft verkregen afgewezen. Indien meerdere werkelijke kandidaten deze laagste stemwaardensom hebben verkregen, dan wordt op de wijze als bedoeld in lid i beslist wie van hen is afgewezen. Elk van de aan de afgewezen kandidaat toegewezen geldige stembiljetten wordt vervolgens met ongewijzigde stemwaarde toegewezen aan de daarop als eerstvolgende voorkeur aangegeven werkelijke kandidaat; geldige stembiljetten waarop voor geen werkelijke kandidaat meer een voorkeur wordt aangegeven zijn uitgeput en worden verder genegeerd. Het bepalen van de uitslag wordt voortgezet als bepaald in de leden b en volgende.

e. (voltooiing) Het bepalen van de uitslag is voltooid als alle plaatsen zijn vervuld.

f. (geldigheid) Een stembiljet is geldig als het is

ingevuld conform art. I b. Indien op een stembiljet een niet-kandidaat is aangegeven, wordt het geacht deze informatie niet te bevatten. Als een kandidaat op één stembiljet meerdere malen is aangegeven, wordt daarvan slechts de hoogste voorkeur in aanmerking genomen. Indien op een stembiljet een voorkeur zodanig is aangegeven dat twijfel ontstaat ten aanzien van de daarmede door de betrokken kiesgerechtigde bedoelde kandidaat, worden deze voorkeur en alle daarop volgende voorkeuren voor zover aanwezig, van onwaarde geacht. In alle andere van het in artikel b bepaalde afwijkende gevallen, beslist de stemcommissie ten aanzien van de geldigheid.

b. (kiesdeler) De som der stemwaarden van alle geldige stembiljetten wordt gedeeld door één meer dan het aantal te vervullen plaatsen en de uitkomst wordt verhoogd tot het naast hogere gehele getal. Het aldus verkregen getal is kiesdeler.

c. (verkiezing) Indien het aantal werkelijke kandidaten gelijk is aan het aantal (nog) te vervullen plaatsen zijn alle werkelijke kandidaten verkozen. Indien het aantal werkelijke kandidaten groter is dan het aantal (nog) te vervullen plaatsen zijn die werkelijke kandidaten verkozen die een stemwaardensom hebben verkregen, welke tenminste gelijk is aan de kiesdeler. Werkelijke kandidaten zijn kandidaten ten aanzien van wie nog geen beslissing is genomen omtrent verkiezing of afwijzing.

Onder stemwaardensom wordt verstaan de som van de stemwaarden van de geldige stembiljetten, welke zijn toegewezen aan één werkelijke kandidaat.

De stemwaarden van de aan een verkozen kandidaat toegewezen geldige stembiljetten worden verminderd op de wijze zoals bepaald in lid g. Elk van deze stembiljetten wordt vervolgens met de nieuwe stemwaarde toegewezen aan de daarop als eerstvolgende voorkeur aangegeven werkelijke kandidaat; geldige stembiljetten waarop voor geen werkelijke kandidaat meer een voorkeur is aangegeven zijn uitgeput en worden verder genegeerd.

Het bepalen van de uitslag wordt voortgezet op de wijze zoals bepaald in de leden c en volgende.

d. (afwijzing) Indien geen werkelijke kandidaat een stemwaardensom heeft verkregen, welke tenminste gelijk is aan de kiesdeler, is de werkelijke kandidaat, die de laagste stemwaardensom heeft verkregen, afgewezen. Indien meerdere werkelijke kandidaten deze laagste stemwaardensom hebben verkregen, dan wordt op de wijze als bedoeld in lid h beslist wie van hen is afgewezen. Elk van de aan de afgewezen kandidaat toegewezen geldige stembiljetten wordt vervolgens met ongewijzigde stemwaarde toegewezen aan de daarop als eerstvolgende voorkeur aangegeven werkelijke kandidaat; geldige stembiljetten waarop voor geen werkelijke kandidaat meer een voorkeur wordt aangegeven zijn uitgeput en worden verder genegeerd. Het bepalen van de uitslag wordt voortgezet als bepaald in de leden b en volgende.

e. (voltooiing) Het bepalen van de uitslag is voltooid als alle plaatsen zijn vervuld.

f. (geldigheid) Een stembiljet is geldig als het is ingevuld conform art. I b. Indien op een stembiljet een niet-kandidaat is aangegeven, wordt het geacht deze informatie niet te bevatten. Als een kandidaat op één

stembiljet meerdere malen is aangegeven, wordt daarvan slechts de hoogste voorkeur in aanmerking genomen. Indien op een stembiljet een voorkeur zodanig is aangegeven dat twijfel ontstaat ten aanzien van de daarmede door de betrokken kiesgerechtigde bedoelde kandidaat, worden deze voorkeur en alle daarop volgende voorkeuren voor zover aanwezig, van onwaarde geacht. In alle andere van het in artikel b bepaalde afwijkende gevallen, beslist de stemcommissie ten aanzien van de geldigheid.

- g. (stemwaardeberekening) Na het verkiezen van een kandidaat worden de stemwaarden van de aan de verkozen kandidaat toegewezen geldige stembiljetten verminderd door deze te vermenigvuldigen met een breuk waarvan de noemer wordt gevormd door de stemwaardensom van de verkozen kandidaat en de teller verkregen wordt door deze stemwaardensom te verminderen met de kiesdeler. Het aldus verkregen getal is de nieuwe stemwaarde.
- h. (gelijkheid bij verkiezing) Hebben tenminste twee werkelijke kandidaten eenzelfde hoogste stemwaardensom verkregen welke tenminste gelijk is aan de kiesdeler, dan is van hen verkozen de kandidaat die het hoogste aantal malen als eerste voorkeur is aangegeven. Zijn tenminste twee dezer kandidaten eenzelfde hoogste aantal malen als tweede voorkeur aangegeven, dan is van hen verkozen de kandidaat die het hoogste aantal malen als tweede voorkeur is aangegeven, op die stembiljetten, waarop geen dezer kandidaten als hogere voorkeur is aangegeven. Zijn tenminste twee der laatstbedoelde kandidaten eenzelfde hoogste aantal malen aldus als tweede voorkeur aangegeven, dan wordt op overeenkomstige wijze het aantal derde voorkeuren beschouwd, vervolgens zonodig het aantal vierde voorkeuren en zo voorts. Kan op deze wijze niet worden vastgesteld, welke kandidaat is verkozen, dan beslist het lot, welke van de na deze procedure daarvoor nog in aanmerking komende kandidaten is verkozen.
- i. (gelijkheid bij afwijzing) Hebben tenminste twee werkelijke kandidaten eenzelfde laagste stemwaardensom verkregen als bedoeld in lid d, dan is van hen afgewezen de kandidaat die het geringste aantal malen als tweede voorkeur is aangegeven op die geldige stembiljetten, waarop geen dezer kandidaten als hogere voorkeur is aangegeven. Zijn tenminste twee der laatstgenoemde kandidaten eenzelfde geringste aantal malen als tweede voorkeur aangegeven, dan wordt op overeenkomstige wijze het aantal derde voorkeuren beschouwd, vervolgens het aantal vierde malen en zo vervolgens. Kan op deze wijze niet worden vastgesteld welke kandidaat is afgewezen, dan beslist het lot, welke van de na deze procedure nog in aanmerking komende kandidaten is afgewezen.
- j. (nauwkeurigheid) Het hoofdbestuur bepaalt vóór iedere verkiezing de nauwkeurigheid waarmee het berekenen van de stemwaarden dient te geschieden.
- k. (loting) Het hoofdbestuur bepaalt vóór iedere verkiezing de wijze waarop, indien nodig, het lot dient te worden gehanteerd.
- g. (stemwaardenberekening) Na het verkiezen van een kandidaat worden de stemwaarden van de aan de verkozen kandidaat toegewezen geldige stembiljetten verminderd door deze te vermenigvuldigen met een breuk waarvan de noemer wordt gevormd door de stemwaardensom van de verkozen kandidaat en de teller wordt verkregen door deze stemwaardensom te verminderen met de kiesdeler. Het aldus verkregen getal waarvan het breukdeel werd verwaarloosd, is de nieuwe stemwaarde.
- h. (gelijkheid bij afwijzing) Hebben tenminste twee werkelijke kandidaten eenzelfde laagste stemwaardensom verkregen als bedoeld in lid d, dan is van hen afgewezen de kandidaat, die het geringste aantal malen als tweede voorkeur is aangegeven op die geldige stembiljetten, waarop geen dezer kandidaten als hogere voorkeur is aangegeven. Zijn tenminste twee der laatstgenoemde kandidaten eenzelfde geringste aantal malen als tweede voorkeur aangegeven, dan wordt op overeenkomstige wijze het aantal derde voorkeuren beschouwd, vervolgens het aantal vierde voorkeuren en zo vervolgens. Kan op deze wijze niet worden vastgesteld welke kandidaat is afgewezen, dan beslist het lot, welke van de na deze procedure nog in aanmerking komende kandidaten is afgewezen.

Art. III

Indien de verkiezing het doen vervullen van plaatsen op een kandidatenlijst betreft, doet de stemcommissie de uitslag als volgt bepalen.

- Ter bepaling van de kandidaat die de eerste plaats op de lijst zal vervullen, vindt artikel II toepassing, waarbij het aantal te vervullen plaatsen op 1 wordt gesteld.
- Alle op de stembiljetten aangegeven voorkeuren voor de overeenkomstig het eerste lid als eerste op de lijst verkozenen, worden bij de toepassing van de leden c t/m 3 van dit artikel genegeerd.
- Vervolgens ter bepaling van de kandidaat die de tweede plaats op de lijst zal vervullen, artikel II opnieuw van toepassing, waarbij het aantal te vervullen plaatsen opnieuw als één wordt beschouwd.

Artikel III

Indien de verkiezing het doen vervullen van plaatsen op een kandidatenlijst betreft, doet de stemcommissie de uitslag als volgt bepalen:

- Voorzover in het huishoudelijk reglement niet anders geregeld, vindt ter bepaling van de kandidaat, die de eerste plaats op de lijst zal vervullen, artikel II toepassing, waarbij het aantal te vervullen plaatsen op 1 wordt gesteld.
- Ter bepaling van de kandidaat, die de tweede plaats op de lijst zal vervullen, vindt artikel II zolang toepassing, uitgaande van een aantal te vervullen plaatsen gelijk aan twee, totdat een kandidaat is verkozen, die niet alreeds een plaats op de lijst vervult.

- d. Vervolgens vindt ter bepaling van de kandidaat die de derde plaats op de lijst zal vervullen, artikel II zolang toepassing, uitgaande van een aantal te vervullen plaatsen gelijk aan twee, totdat een kandidaat is verkozen, die niet alreeds een plaats op de lijst vervult.
- e. Vervolgens vindt ter bepaling van de kandidaten die de vierde en volgende plaatsen op de lijst zullen vervullen het voorgaande lid overeenkomstige toepassing, met dien verstande dat het aantal te vervullen plaatsen, waarvan wordt uitgegaan, telkens met één wordt vermeerderd.
- c. Ter bepaling van de kandidaten, die de derde en volgende plaatsen op de lijst zullen vervullen, vindt, met inachtneming van het in de leden d en e bepaalde, het voorgaande lid overeenkomstige toepassing, met dien verstande, dat het aantal te vervullen plaatsen, waarvan wordt uitgegaan, telkens met één wordt vermeerderd.
- d. Het verantwoordelijke bestuur is bevoegd het aantal lijstplaatsen, dat overeenkomstig het voorgaande lid wordt vervuld, te doen beperken tot:
- tenminste 10, bij kandidatenlijsten voor verkiezingen voor de Tweede Kamer;
  - tenminste 5, bij overige kandidatenlijsten..
- e. Indien een in het voorgaande lid bedoelde beperking van toepassing is, wordt de volgorde der overige kandidaten van onder af gerekend bepaald door de volgorde van afwijzing bij het bepalen van de laagste lijstplaats overeenkomstig lid c. Zijn er bij het toekennen van deze laatste lijstplaats nog niet afgewezen kandidaten, dan wordt de onderlinge volgorde op de lijst van die kandidaten bepaald door hun stemwaarden-som. Deze kandidaten worden op de lijst geplaatst onmiddellijk na bedoelde laagste lijstplaats.

HUIDIGE TEKST BIJLAGE D.

De kandidaat die de absolute meerderheid van de geldig uitgebrachte stemmen heeft verworven is verkozen. Indien geen van de kandidaten de absolute meerderheid heeft verworven van de geldig uitgebrachte stemmen, is degene gekozen die de meeste van de geldig uitgebrachte stemmen heeft verworven, met dien verstande dat het percentage geldig op hem uitgebrachte stemmen niet minder dan twintig procent is en dat de termijn waarvoor hij gekozen is, is verstreken op de eerstvolgende bijeenkomst van het tot kiezen gerechtigd orgaan, tijdens dewelke nieuwe verkiezingen mogelijk zijn. Een lijst met kandidaten in volgorde volgens het op hen uitgebrachte aantal stemmen wordt zo spoedig mogelijk bekend gemaakt.

N.B. In de voorgestelde wijzigingen van de artikelen 97 t/m 143, zoals vermeld op pagina VII t/m X is de mogelijkheid om bijlage C te gebruiken verwijderd.

VOORGESTELDE TEKST BIJLAGE D.

- a. Gestemd wordt door op het stembiljet één of meer kandidaten te noteren, in volgorde der voorkeur.
- b. Een stembiljet geldt in de eerste instantie als een stem voor de kandidaat van eerste voorkeur.
- c. Een kandidaat met meer dan de helft der geldige biljetten is gekozen.
- d. Indien geen kandidaat aan deze voorwaarde voldoet wordt de kandidaat met het geringste aantal biljetten afgewezen. Hebben tenminste twee kandidaten eenzelfde geringste aantal biljetten, dan wordt door loting bepaald welke kandidaat wordt afgewezen. Elk van de biljetten voor de afgewezen kandidaat wordt toegekend aan de erop genoemde kandidaat van eerstvolgende voorkeur, die nog niet is afgewezen. Biljetten waarop geen verdere voorkeur wordt genoemd zijn uitgeput. Een kandidaat met meer dan de helft der niet uitgeputte biljetten is gekozen.
- e. Indien geen kandidaat aan deze voorwaarde voldoet vinden de bepalingen volgens lid d achtereenvolgens zolang toepassing tot een kandidaat gekozen is.

Stemadviezen.

Reeds vele malen is in de Partij gesproken over de mogelijkheid bij interne kandidaatstelling voor vertegenwoordigende lichamen stemadviezen uit te brengen. Volgens het geldende HR kunnen leden met gebruikmaking van partijfaciliteiten (tegen betaling) persoonlijke adviezen verzenden aan kiesgerechtigden (art.98 lid 5 HR). De geschillencommissie heeft inmiddels uitgesproken, dat deze adviezen ook negatief kunnen zijn (zie Democraat 6/78, pag. 10).

In de afgelopen jaren is bovendien herhaaldelijk ter sprake geweest of het hoofdbestuur, een regiobestuur of een fractie stemadviezen mochten of zouden geven. De laatste tijd is van deze soort officiële adviezen afgezien. Wel hebben individuele HB, FB en fractieleiden persoonlijke adviezen uitgebracht. Hiertegen is geprotesteerd, doch deze protesten zijn bestreden met de stelling, dat ook deze leden een algemeen recht van ieder lid mochten uitoefenenen uitgaande van de noodzaak de kiesgerechtigden zoveel mogelijk informatie over de kandidaten te verstrekken bij de kandidaatstelling. De momenteel gebruikte vragenlijst beperkt zich in het algemeen tot feitelijke gegevens. Vervolmaking van de

ze lijst is mogelijk en kan een betere informatieverstrekking tot gevolg hebben. Deze informatie kan worden aangevuld (o.a. met mondelinge stemadviezen) op de zgn. presentatievergaderingen, die echter meestal door een relatief gering deel van de kiesgerechtigden wordt bijgewoond. Zeker nu het aantal leden zo sterk is gestegen is een dergelijke informatieverstrekking vrij summier en weinig adequaat. Wanneer wij de overige mogelijkheden inventariseren dank kunnen wij de volgende adviesmethoden onderscheiden:

Vervolg op pag. XIV

a. Aanbeveling door een bestuur:

In dit geval stelt het hoofdbestuur, het regio- of afdelingsbestuur uit de kandidatenlijst een aanbeveling samen en verstrekt deze aan de kiesgerechtigden.

b. Aanbeveling door de zittende fractie:

De aftredende fractie stelt uit de kandidatenlijst een soortgelijke aanbeveling samen.

c. Aanbeveling door een onafhankelijke commissie:

Een speciale aanbevelingscommissie benoemd door de betreffende ledenvergadering, stelt een aanbeveling op. Bovendien bestaat de mogelijkheid de betreffende ledenvergadering een aanbeveling aan alle stemgerechtigden te laten verstrekken. Deze oplossing, die in de richting van getrapte verkiezingen neigt is of landelijk en regionaal nauwelijks uitvoerbaar, tenzij op een van de bovengenoemde methode eerst een voorstel tot stand komt. In de Adviesraad was dit een mogelijkheid die een voorkeur van 27 aanwezigen had. Wel was de Adviesraad nagenoeg unaniem van mening, dat de betreffende ledenvergadering bij elke verkiezing ruimschoots tevoren moet beslissen of van een aanbeveling gebruik zal worden gemaakt.

Op grond van het bovenstaande verdient het geven van aanbevelingen mogelijk te maken, wanneer de betreffende ledenvergadering hiertoe beslist. Dientengevolge wordt voorgesteld in het HR het volgende nieuwe artikel op te nemen en voor de overige verkiezingen een overeenkomstige bepaling van toepassing te verklaren: Art 102.

1. De ALV kan besluiten bij de kandidaatstelling een aanbeveling te laten doen door een door de ALV afzonderlijk aan te wijzen commissie. Van deze commissie mogen geen kandidaten deel uit maken.

2. De ALV bepaalt in dit besluit tevens hoeveel kandidaten deze aanbeveling zal bevatten en geeft aan of deze aanbeveling een aanbevelen of een alfabetische volgorde vermeldt.

3. Het Hoofdbestuur doet in overleg met de zittende fractie hieromtrent een voorstel aan de ALV, die minstens een jaar voor de datum van indiening van de kandidatenlijst bijeenkomt.

Europese verkiezingen:

In het HR dienen alsnog aanvullende bepalingen voor de verkiezingen van het Europees Parlement te worden opgenomen, die grotendeels overeenstemmen met de geldende en te wijzigen bepalingen voor de kamerverkiezingen. De betreffende voorstellen hiertoe worden in het congresboek gepubliceerd.

S T A A T V A N B A T E N E N L A S T E N 1977

	B A T E N			L A S T E N		
	1977	1976	1975	1977	1976	1975
Contributies	397.631	67.520	38.976	220.853	15.836	22.741
nagekomen contributies	475	1.438	-	28.320	2.000	2.200
schenken middels niet te betalen declaraties	67.168	34.010	-	52.868	8.730	2.114
giften, donaties, schenkingen, enz.	1.984	1.545	1.424	53.788	15.218	-
regeringssubsidie RTV	13.654	8.232	3.962	15.080	5.000	4.900
congresbijdragen	22.916	3.273	2.771	21.075	3.167	2.929
rente SWB	3.279	3.994	6.151	22.360	1.942	5.000
bank- en girorente	3.589	1.501	511	60.000	-	-
ontvangen vergoedingen voor beleidsprogramma's e.d.	8.599	1.402	-	2.509	-	-
ontvangen vergoedingen voor papier, enveloppes en kopieerwerk	6.359	-	-	6.791	468	-
opbrengsten Democraat	9.499	553	-	67.168	34.010	-
overige baten	856	2.797	3.435	2.614	-	-
TOTAAL BATEN	536.009	126.265	57.230	591.703	132.756	56.859
Nadelig resultaat 1977 resp. 1976	55.694	6.491	-	-	-	371
	591.703	132.756	57.230	591.703	132.756	57.230

T C D 5

BALANS PER 31 DECEMBER 1977

ACTIVA

PASSIVA

	per 31-12 1977	per 31-12 1976	per 31-12 1975		per 31-12-1977	per 31-12-1976	per 31-12-1975
kantoorinrichting en -machines	10.038	4.730	900	Schulden en nog te betalen kosten			
Votometer	-	-	-	- crediteuren	46.619	12.066	12.925
voorraad brochures	P.M.	P.M.	P.M.	- vooruit ontvangen contributies	2.660	20.523	885
vorderingen				- vooruit ontvangen abonn.Democraat	100	-	-
- contributies 1977, resp. 1976, resp. 1975	8.222	1.438	2.238	- diverse nog te betalen kosten	42.589	23.000	14.662
- subsidie omroep	6.654	3.732	3.962	- nog te betalen belastingen	6.267	-	-
- overige vorderingen	14.149	5.346	15.392	afdracht aan afdelingen	1.536	3.200	5.000
- Stichting Wetenschappelijk Bureau D'66	5.000	37.000	59.794	Verkiezingsfonds Vermogen	75.770	- 13.210	-
Geldmiddelen	152.996	70.545	34.889	per 31-12-1976, resp.1975, resp.1974	77.212	83.703	83.332
				Resultaat 1977, resp. 1976, resp. 1975	-55.694	- 6.491	371
				Vermogen per 31-12-1977, resp. 1976, resp.1975	21.518	77.212	83.703
	<u>197.059</u>	<u>122.791</u>	<u>177.175</u>		<u>197.059</u>	<u>122.791</u>	<u>117.175</u>

ACCOUNTANTSVERKLARING

Wij hebben de jaarrekening 1977 van de Vereniging Politieke Partij Democraten '66, 's-Gravenhage, gecontroleerd.

Op grond van dit onderzoek zijn wij van oordeel, dat deze jaarrekening een getrouw beeld geeft van de grootte en de samenstelling van het vermogen van de Vereniging op 31 december 1977 en van het resultaat over 1977.

In de jaarrekening zijn de jaarrekeningen van de - zelfstandig optredende - afdelingen niet begrepen.

Haarlem, 29 augustus 1978
Klynveld Kraayenhof & Co
accountants.

KORT VERSLAG OVER HET JAAR 1977
VAN DE PENNINGMEESTER

In herinnering moet worden teruggeroepen hoe de partij er op 1 januari 1977 voorstond.

Circa 1100 betalende leden. Een opdracht aan deze leden om 1666 leden te werven en 66000 handtekeningen. In februari 1977 was het resultaat daarvan op tafel en het besluit met Jan Terlouw als lijsttrekker de Tweede Kamerverkiezingen in te gaan. Dit eiste enorm veel improvisatie ook in financiële zin van alle hoofdbestuurders. De meer dan gunstige uitslag van deze opdracht had ook een aantal neveneffecten op het secretariaat en de financiële administratie. Nauwelijks in staat de effecten van deze opdracht te verwerken. Veel im-

proviseren en een groot vertrouwenskrediet aan de individuele bestuursleden gepaard met een sterke motivatie is oorzaak geweest dat het tekort op de exploitatierekening tot een minimum kon worden beperkt. Het negatieve exploitatie resultaat over 1977 is hoofdzakelijk ontstaan doordat lasten door de partij zijn gedragen die feitelijk aan het verkiezingsfonds hadden moeten worden doorberekend. Dankzij de grote inzet en medewerking van onze administrateur kon in januari 1978 de Accountantscontrole door Klynveld Kraayenhof en Co. plaats vinden. Op 16 februari 1978 was het verslag over 1977 in concept gereed. Dit stelde ons in staat een goede aansluiting te krijgen op het boekjaar 1978 en een verantwoord financieel beleid te voeren.

Tot slot mag worden geconcludeerd dat het verkiezingsfonds 1000000 werkt. In het jaar 1977 werd door de leden een bedrag van f. 245000,- bijeengebracht. De extra kosten gemaakt voor de handtekeningenactie daarin begrepen.

Het resultaat op de korte termijn, 8 kamerzetels en een financieel gezonde partij is in hoge mate te danken geweest aan de sterke motivatie van de leden zelf.

Graag wil ik mijn bijzondere dank uitbrengen aan de leden van de Financiële Commissie. De contactrijke bijeenkomsten zijn een flinke steun in de rug geweest om een verantwoord financieel beleid te voeren.

Arnhem, 26 september 1978

TOELICHTING OP DE BALANS PER 31 DECEMBER 1977
en op DE STAAT VAN BATEN EN LASTEN OVER 1977

WAARDERINGSGRONDSLAGEN

1. Tenzij anders vermeld zijn de activa en passiva opgenomen voor de nominale bedragen.
2. Kantoorinrichting en -machines, votometer
Opgenomen voor de aanschaffingswaarde, c.q. taxatiewaarde onder aftrek van lineaire afschrijvingen, berekend op basis van de aanschaffingswaarde en de geschatte economische levensduur.
3. Voorraad brochures, enz.
Wordt P.M. opgenomen.
4. Vorderingen
Opgenomen voor de nominale waarde onder aftrek van een voorziening voor oninbare posten.
5. Verkiezingsfonds
Betreft de in 1977 ontvangen bijdragen en dergelijke van derden en de bijdrage uit de partijkas onder aftrek van de ten laste van 1977 komende kosten.

GRONDSLAGEN VOOR DE BEPALING VAN BATEN EN LASTEN

1. Baten
Als baten van een boekjaar worden verantwoord de op dat boekjaar betrekking hebbende ontvangsten, ook wanneer deze in een ander boekjaar worden ontvangen, met uitzondering van:
  - ontvangen giften, donaties en bijdragen
  - opbrengsten Democraat
  - opbrengsten verhuur votometer waarvoor het kasstelsel wordt gehanteerd.
2. Afschrijvingen
Lineaire afschrijving over de aanschaffingswaarde, c.q. taxatiewaarde op basis van 33 1/3 %, c.q. 20 %.
3. Overige lasten
Komen ten laste van het boekjaar waarop zij betrekking hebben.

VERKIEZINGSFONDS POLITIEKE PARTIJ DEMOCRATEN '66

RESULTATENOVERZICHT 1 JANUARI - 31 AUGUSTUS 1978

BATEN		LASTEN	
bijdragen, donaties, schenkingen	82.540,22	campagnesecretariaat	33.178,72
renten	- 59,20	instructie- en vergaderkosten	9.214,57
bijdrage uit partijkas	50.000,-	Provinciale Statenverkiezingen	103.075,61
verkoop materialen, per saldo	740,63	Gemeenteraadsverkiezingen	71.028,83
diverse baten	158,00	Europese Verkiezingen	2.081,10
		diversen	322,92
	133.379,65		
Saldo per 1 januari 1978	75.769,70		218.901,75
	209.149,35		
Nadelig saldo per 31 augustus 1978	9.752,40		
	218.901,75		218.901,75

T C D 10

HOOFDBESTUURSRESOLUTIE 1

"De Algemene Ledenvergadering van de politieke partij Democraten '66, op 4 en 5 november 1978 te Breda in vergadering bijeen,

gezien het door de Werkgroep Kunsten en Media van de Stichting Wetenschappelijk Bureau D'66 in de interimnota "Omroep in de Samenleving" uitgewerkte standpunt met betrekking tot o.m. de verschraving van het programmaanbod bij de omroep, ten gevolge van de onderlinge concurrentiestrijd bij het winnen van leden;

gezien het gegeven dat bij deze concurrentiestrijd de uiterlijke kwaliteit van programmabladen als oneigenlijke faktor een grote rol speelt en dus invloed heeft op de zendtijdverdeling (de omroepwet verworden tot omroepbladenwet);

gezien de in bovengenoemde nota gesignaleerde vercommercialisering binnen de omroeporganisaties;

gezien het feit dat particulieren nu winsten behalen uit de merchandising van uit de omroepbijdragen bekostigde programma's;

gezien de oververtegenwoordiging van "levensbeschouwelijk onverschillige" zielen in de verdeling van de zendtijd, en de opvallende "verlaging van het principiële soortelijk gewicht" van de overige, in opzet wél levensbeschouwelijke omroepcomponenten;

besluit,

in afwachting van het moment waarop de gehele mediaproblematiek opgenomen zal zijn in het beleidsprogramma van D'66, alle D'66-vertegenwoordigers in openbare lichamen te verzoeken als het standpunt van D'66 uit te dragen, dat:

1. het lidmaatschap van een omroeporganisatie totaal ontkoppeld dient te worden van het abonnement op een door die organisatie geproduceerd omroepblad;
2. de commerciële invloed op de programma's ten sterkste teruggedrongen dient te worden, terwijl mogelijke opbrengsten uit merchandising etc., naar aanleiding van programma's behaald, ten goede dienen te komen aan de financiering van een goed programmabeleid;

en gaat over tot de orde van de dag.

T C D 4

VERSLAG VAN DE FINANCIËLE COMMISSIE OVER DE PERIODE NAJAAR 1977 - NAJAAR 1978

De Financiële Commissie heeft als taak de Algemene Ledenvergadering advies uit te brengen over de goedkeuring en vaststelling van de begroting en jaarstukken. Bovendien is de

- Financiële Commissie belast met het bewaken van de liquiditeit en solvabiliteit van de partij. Deze bewaking komt tot uiting door dat voor uitgaven boven een bepaald bedrag (f. 500,-) toestemming van de Financiële Commissie is vereist.
- De Financiële Commissie bestond de afgelopen periode uit drie leden, te weten Hessel van Dijk, Rick ten Have en Stephen Tattersall.
- Tot op heden (25-9-1978) heeft de Financiële Commissie sedert het vorige najaarscongres zeven maal vergadert, zodat de Financiële Commissie aan zijn verplichting voortvloeiend uit het Huishoudelijk Reglement om ten minste eens in de twee maanden te vergaderen, ruimschoots heeft voldaan. Ten aanzien van de jaarstukken 1977 kunnen wij de Algemene Ledenvergadering een positief advies uitbrengen. Over het verloop van de begroting 1978 zouden wij willen opmerken dat tot op heden één op de vijf leden zijn contributie nog niet heeft voldaan, een verschijnsel dat mede gezien het feit dat de uitgaven voor deze leden (Democraat, bijdrage aan de regio, enz.)

wel reeds zijn geschied of nog altijd geschieden, de Financiële Commissie met zorg vervult. Kortom willen diegenen die nog niet betaald hebben dit zo spoedig mogelijk doen (giro 1477777). Wat betreft de uitgaven van de begroting 1978 blijkt het hoofdbestuur soms nog wel enige moeite te hebben met de formele procedure van het vooraf vragen van toestemming aan de Financiële Commissie voor bepaalde uitgaven respectievelijk aangaan van verplichtingen. Gelukkig heeft dit tot op heden niet tot materiele moeilijkheden geleid, door goede informele contacten met de penningmeesters van het hoofdbestuur.

Tot slot willen wij een woord van waardering uiten aan het adres van de scheidende penningmeester, Erno Maas. De Financiële Commissie heeft in de afgelopen periode steeds met veel plezier met Erno samengewerkt en is diep onder de indruk geraakt van zijn ijver en zijn organisatie talenten.

Tot slot, en dat is het belangrijkste, is hij er in geslaagd om de financiën van onze snel groeiende partij in goede banen te leiden, een prestatie van de eerste orde. Het is niet gebruikelijk dat de Financiële Commissie adviezen verstrekt ten aanzien van het verkiezen van personen, zuiver op grond van onze ervaringen met Erno Maas kunnen wij unaniem hem aanbevelen bij de Ledenvergadering om ons college te komen versterken.

Namens de Financiële Commissie

Rick ten Have, voorzitter

T C D 7

VOORDRACHT TOT AANVULLING VAN DE FINANCIËLE COMMISSIE

Het hoofdbestuur stelt de ALV voor de financiële commissie aan te vullen met een lid en draagt hiertoe de aftredende penningmeester Erno Maas voor.

T C D. 6

 HOOFDBEGROTING POLITIEKE PARTIJ DEMOCRATEN '66 1979
 en voorlopige staat van baten en lasten 1978

Omschrijving BATEN	BEGROTING 1978	Werkelijk beloop tot 1-9-1978	Geschat beloop over 1978	BEGROTING 1979	Omschrijving LASTEN	BEGROTING 1978	Werkelijk beloop tot 1-9-1978	Geschat beloop over 1978	BEGROTING 1979
contributies nagekomen con- tributie '77	700.000	563.827	653.000	961.100	secretariaat	177.800	129.140	211.200	270.800
bijdragen, etc.	2.000	7.007	8.000		financiële administratie	38.000	46.017	72.400	76.400
renten	2.000	1.244	1.400	1.500	huisvesting	-	-	-	80.300
nagekomen subsidie RTV 1977	-	3.831	5.200	5.000	hoofdbestuur	32.000	7.778	13.500	38.000
saldo con- gres 22/4	-	3.388	3.388	-	Democraat	55.000	30.978	59.300	76.600
opbrengst Votometer	-	151	151	-	publiciteit	69.000	40.904	45.000	100.500
diversen	2.000	950	950	1.000	Adviesraad	18.000	3.391	5.300	11.500
diverse baten voorgaande jaren	-	144	251	500	bijdragen aan regio's	80.000	95.140	97.500	168.000
		750	750	2.000	bijdrage aan verkiezings- fonds	50.000	50.000	50.000	50.000
					bijdrage aan S.W.B.	50.000	29.233	50.000	50.000
					bijdrage aan P.S.V.I.	31.000	17.787	31.000	31.000
					accountants- kosten	15.000	6.520	16.500	16.000
					afschrijving inventaris	3.000	-	3.000	-
					afschrijving dubieuze debi- teuren	-	-	2.000	2.000
					reservering gebouw	50.000	-	-	-
					reservering liquiditeit	10.000	-	-	-
					radio/tv	3.500	2.175	-	-
					diversen, onvoorzien	16.200	1.830	3.750	P.M.
					(materialen- voorraad	7.500)			
TOTAAL	706.000	581.292	673.090	971.100	TOTAAL	706.000	460.893	660.450	971.100

ALGEMENE TOELICHTING OP DE HOOFDBEGROTING 1979

Deze hoofdbegroting is taakstellend voor het Hoofdbestuur en kan niet los worden gezien van de liquiditeitsplanning voor 1979 en de meerjarenplanning tot 1983.

Voor de posten secretariaat, financiële administratie, huisvesting, hoofdbestuur, Democraat, publiciteit en Adviesraad, zijn deelbegrotingen opgemaakt welke in het congresboek ten behoeve van het congres op 4 en 5 november 1978 te Breda zijn opgenomen.

In het congresboek is eveneens de liquiditeitsplanning voor vier kwartalen 1979 opgenomen alsmede de meerja-

renplanning tot 1983.

De financiële verantwoordelijkheid voor de begrotingen berust bij de penningmeester en het hoofdbestuur.

De beheersverantwoordelijkheid bij respectieve deelbegrotinghouders van het hoofdbestuur.

Over de opzet van de hoofdbegroting zijn de regiopenningmeesters ingelicht.

Toelichting hoofdbegroting.

CONTRIBUTIES. Begroot is een toename van het aantal betalende leden met 2000 tot 14000 leden ultimo 1979

met een gemiddelde contributie van f. 70,- per lid (gegevens ontleend aan de cijfers over 1978). Zie ook contributieregeling 1979.

SECRETARIAAT (beheersverantwoordelijkheid: secretaris-organisatie). De begrote kosten salarissen, sociale lasten, porti, telefoonkosten, administratief-drukwerk, kopieerwerk, alsmede mechanisering van de ledenadministratie.

FINANCIËLE ADMINISTRATIE (beheersverantwoordelijkheid: penningmeesters). De begrote kosten voor salarissen en sociale lasten van de administrateur en parttime-hulpkracht alsmede porti, drukwerken en kantoorbehoeften.

HUISVESTING (beheersverantwoordelijkheid: penningmeesters). De begrote kosten voor verwarming en verlichting, verzekeringen, onderhoud, schoonmaakkosten, afschrijving en rente en aflossing hypotheek enz.

HOOFDBESTUUR (beheersverantwoordelijkheid: penningmeesters). De begrote kosten ten behoeve van vergaderingen, buitenlandse contacten, vaste commissies, overleg regio's, hulpmiddelen, enz.

DEMOCRAAT (beheersverantwoordelijkheid: vice-voorzitter-organisatie). De begrote kosten voor het drukken en verzenden van de Democraat.

PUBLICITEIT (beheersverantwoordelijkheid: publiciteitscoördinator HB). De begrote kosten voor het salaris van een publiciteitsassistent inclusief sociale lasten, porti en administratie. Extra uitgaven ten behoeve van de radio- en televisieuitzendingen boven het maximum dat door de regeringssubsidie wordt gedekt, advertentie-kosten alsmede documentatie en propagandamateriaal voor ledenwerf-acties.

ADVIESRAAD (beheersverantwoordelijkheid: secretaris-organisatie). De begrote kosten ten behoeve van vergaderingen van de Adviesraad alsmede agenda en vergaderstukken, porti en bijdrage onkosten Adviesraadleden waarover het presidium gunstig adviseert.

BIJDRAGE AAN REGIO'S. Voor 1979 wordt begroot het bodembedrag ad. f. 10,- waarboven een extra bijdrage van f.2,- op betalende leden. Peildatum 1-7-1979. Naast deze bijdrage wordt ingevolge HB resolutie 5, aangenomen op de ALV te Zwolle, beperkte ruimte verschaft in de Democraat ten behoeve van regionale mededelingen alsmede 3 extra mailings zonder porto.

BIJDRAGE VERKIEZINGSFONDS. De jaarlijkse donatie uit de partijkas aan het verkiezingsfonds naast de jaarlijks te voeren actie voor bijdragen door de individuele leden op giro 1000000. Hiertoe worden acceptgirokaarten aan de leden toegezonden.

BIJDRAGE STICHTING WETENSCHAPPELIJK BUREAU D'66. De maximale bijdrage van de Politieke Partij Democraten '66 aan de Stichting Wetenschappelijk Bureau D'66 in het exploitatietekort over 1979 van deze Stichting.

BIJDRAGE POLITIEK SCHOLINGS- EN VORMINGENSTITUUT D'66. De maximale bijdrage van de Politieke Partij Democraten '66 aan de Stichting Politiek Scholing- en Vormingsinstituut D'66 in het exploitatietekort over 1979 van deze Stichting.

ACCOUNTANTSKOSTEN. De kosten voor de accountantscontrole inclusief het opmaken van de jaarrekening 1978. Sedert 1-1-1978 wordt de boekhouding per kwartaal gecontroleerd waarvan rechtstreeks rapport wordt uitgebracht aan het hoofdbestuur.

CONTRIBUTIEREGELING 1979.

Algemeen.

Wil een duidelijk inzicht worden verkregen in de soorten van contributiebedragen welke door de leden worden betaald dan menen wij dat het wenselijk is om deze reden alleen al de contributieregeling voor 1978 ook voor 1979 van toepassing te verklaren. Op het Voorjaarscongres van 1979 zal aan de hand van een tussentijds financieel overzicht de contributie voor 1980 moeten worden vastgesteld. Dit stelt de penningmeester in staat de begroting voor 1980 aan de hand van de dan aanvaarde contributieregeling aan te passen.

Het contributiejaar is gelijk aan het kalenderjaar. Nieuwe lidmaatschappen worden als volgt berekend voor wat de contributie betreft. Lidmaatschappen aangegaan in het eerste halfjaar worden voor het volle contributiebedrag berekend. In het tweede halfjaar wordt de helft van de jaarcontributie berekend.

Regeling

Jeugdleden tot 20 jaar betalen f. 15,- per jaar. Over deze leden wordt geen bijdrage verleend aan de regio's.

Belastbaar inkomen	tot f.20.000	contributie f. 35,-
	boven f.20.000	f. 55,-
	boven f.30.000	f. 90,-
	boven f.40.000	f.140,-
	boven f.60.000	f.175,-
	boven f.80.000	f.210,-

Abonnement Democraat

De abonnementsprijs van de Democraat bedraagt f. 25,- per jaar, ongeacht of dit abonnement aan het begin of aan het eind van een abonnementsjaar wordt genomen.

Leden ontvangen de Democraat gratis.

KOSTENVERDELING

Hieronder volgt ter informatie een globale kostenverdeling over de deelbegrotingen per lid op basis van 14000 leden met een gemiddelde contributie per lid van f. 70,-.

Onderdeel	hoofdbegroting	contributiebestanddeel
secretariaat	f. 270.800,-	f. 19,52
financiële		
administratie	f. 76.400,-	f. 5,51
huisvesting	f. 80.300,-	f. 5,80
hoofdbestuur	f. 38.000,-	f. 2,74
Democraat	f. 76.600,-	f. 5,52
publiciteit	f. 100.500,-	f. 7,24
Adviesraad	f. 11.500,-	f. 0,83
bijdrage		
regio's	f. 168.000,-	f. 12,-
bijdrage verkiezingsfonds	f. 50.000,-	f. 3,60
overige uitgaven	f. 99.000,-	f. 7,24
	<hr/>	<hr/>
	f. 971.100,-	f. 70,-

POLITIEKE DEELORGANISATIES

Inleiding

Op het congres te Breda zal worden gesproken over politieke deelorganisaties. Aanleiding tot plaatsing van dit punt op de (ontwerp-)agenda voor de ALV vormde o.m. de voorbereiding- en welke binnen de regio Noord-Holland en ook elders in de D'66-ledenkring - ingezonden brieven en oproepen in deze en voorgaande Democraten getuigen daarvan - worden getroffen, om tot (een) meer of minder zelfstandige D'66-jongerenorganisatie(s) te komen. Het Hoofdbestuur heeft zich meermaals over deze ontwikkelingen en signalen uit de partij beraden en is tot de conclusie gekomen dat een meningsvorming van de ALV over deze zaak gewenst is. Het Hoofdbestuur heeft mij verzocht de discussie in hoofdbestuur en Tweede Kamerfractie gehoord, de ALV-discussie op dit punt te leiden.

Jonge democraten op zoek naar erkenning

Analyses van verkiezingsuitslagen en resultaten van steekproefgewijze enquêtes naar het op de gekozen peil-data te verwachten stemgedrag van kiezers (NIPO, d'Hondt, Lagendijk e.a.) maken ons duidelijk dat D'66 een relatief grote sympathie geniet bij vele jonge kiezers. Ervaringen van Tweede Kamerkandidaten tijdens campagne-spreekbeurten en van fractieleden in discussie-forums daarna op scholen voor voortgezet onderwijs en hogere beroepsopleidingen bevestigen deze conclusies en veronderstellingen.

Hoewel daaromtrent (nog) geen exacte cijfers bekend zijn, kunnen we stellen dat het aandeel van jongeren in het totale ledenbestand van D'66 ook relatief groot mag worden genoemd. De actuele toepassing van de zgn. f 15,- regeling voor jongeren van 16-20 jaar, die niet over een eigen inkomen beschikken (het door de ALV te Zwolle aanvaarde amendement van de subregio Twente ter aanvulling van de huidige contributieregeling) zou ons een indicatie kunnen verschaffen. Ruim duizend leden hebben tot nu toe van deze verfijning in de contributieregeling gebruik gemaakt. De manier van politiek bedrijven van (een partij als) D'66, het optreden van D'66-politici en de D'66 actiedoelen verwoord en gemotiveerd in beleidsprogramma's, congresuitspraken en tal van nota's, rapporten, perscommuniqué's en interview-verslagen inspireren (gelukkig) ook jongeren tot meedoen, meedenken en meebeslissen.

Het lidmaatschap voor jongeren van de partij is mogelijk vanaf 16 jaar.

Hoewel de bovengrens voor het jong(ere)-zijn moeilijk éénduidig is te markeren - alleen in de formele wetgeving wordt die grens, overigens bij verschillende kalenderjaren, vastgelegd om daarmee het toepassingsgebied van de betreffende wet(ten) formeel af te bakenen - kunnen we in de praktijk van het maatschappelijk verkeer ons bepalen tot de categorie van 16-25 jaar met incidentele "uitlopers" tot de 30-jarigen. Relevanter voor een terzake doende verkenning van de eerder gestelde vraag zijn de persoonlijkheidskenmerken en omstandigheden die aan de bedoelde ontwikkelingsfasen eigen zijn.

De activiteiten van bestaande politieke jongeren-organisaties concentreren zich in de praktijk op de belangen van + 18-20-jarigen. Karakteristiek voor deze jongeren is het zich bewegen in de wereld van gedachten en ideeën, die pas als "vrije wereld" ontdekt zijn. Daarom leest hij alles wat los en vast zit. Het langdurig en fanatiek stelling nemend "bomen" over belangrijke kwesties is meer spel dan ernst. Het is niet zozeer de zaak zelf, die hem/haar heftig interesseert, als wel het redeneren met leeftijdsgenoten en "gesettelde" volwassenen daarover. De jongere zoekt visies en perspectieven om zichzelf wille, deze belevingshonger uit zich in een soort verkennend stoeien met ideeën, niet zelden met een mondiale reikwijdte. Wereldpolitiek, kwesties van rijk en arm, aantasting van fundamentele mensenrechten, samenhang van kerk en wereld e.d. houden hem bezig.

De andere kant van dezelfde jongere is dat hij/zij de eigen belangen steeds duidelijker onderkent, zijn rechten als gelijkwaardige burger verkent en dan ontdekt dat er allerlei praktische, maatschappelijke en politieke belemmeringen zijn die de toepassing van die rechten in de weg staan, soms zelfs geheel onmogelijk maken. Na enige teleurstellingen op die ontdekkingsreis is de jongere voldoende gemotiveerd om voor z'n rechtmatige plaats in de samenleving te "knokken".

Krijgt deze vrijheidsexploratie en maatschappelijke positiebepaling te weinig of geen kansen dan legt men een basis voor onvrede, die zich vroeg of laat manifesteert in of buiten de organisaties waarin de jongere zich tot dan toe thuisvoelde.

De beantwoording naar de vraag wat jongeren beweegt om zich bij een politieke partij aan te sluiten en in de activiteiten van die partij een bijdrage te leveren is met het bovenstaande impliciet voor een deel beantwoord. Die motivatie laat zich samenvatten als: individuele ontplooiing en bewustwording van maatschappelijke en politieke status en mogelijkheden van zowel particuliere

als collectieve idealen. Wanneer de eigen inbreng en het tempo waarin resultaten zichtbaar worden niet (meer) strookt met de eigen verwachtingen daaromtrent, dan lijkt een eigen jongerenorganisatie een redelijk alternatief.

Toch doen zich daarbij weer andere problemen voor, die te maken hebben met de omstandigheden waarin de jongeren feitelijk verkeren. Als partijlid zijn zij lid van een afdeling, maar op dat niveau in aantal veelal te gering om een zelfstandige organisatievorm met een veelheid aan concrete werkdoelen niet alleen op te zetten, maar vooral ook in gang te houden. De verbinding tussen politiek optreden en het eigen of groepsbelang ligt hier op het vlak van onderwijsvernieuwingen, (locale) jongerenhuisvestingsproblemen, werk/beroepuitoefening, sociaal-cultureel werk/vorming en noden in de sfeer van maatschappelijke dienstverlening en gezondheidszorg. Voor al deze zaken zijn een gemeentebestuur en lokale afdelingen van politieke partijen concreet aanspreekbaar en beïnvloedbaar, m.a.w. zijn acties vanuit een D'66 jongerenorganisatie zinvol en evt. resultaten ook het best zichtbaar. Op regionaal niveau vormt de getalsterkte van de jongeren-categorie soms minder problemen, de reisafstanden en daaraan gekoppelde reiskosten en de noodzaak van schriftelijke communicatie onderling als naar derden des te meer. Daarenboven liggen een aantal psychologische barrières in de contacten naar gemeentebesturen en lokale afdelingen van collega-partijen enerzijds en het provinciaal bestuur c.q. verwante provinciale organisaties anderzijds. Het provinciaal bestuur is minder makkelijk aanspreekbaar en beïnvloedbaar op het punt van concrete jongerenbelangen; het bestuursapparaat functioneert bovendien veel formeler en vraagt bijgevolge een in juridisch en administratief opzicht veel nauwkeuriger benadering om effect te kunnen sorteren.

De mogelijkheden en beperkingen van een landelijk opgezette al of niet decentraal via regio's en/of afdelingen werkende jongerenorganisaties laten zich uit het bovenstaande vrij nauwkeurig afleiden.

Tenslotte moet men zich realiseren, dat gemakshalve wordt gesproken over een groep, terwijl hier van een echte groepsvorming nauwelijks sprake is en ook nauwelijks kan zijn. De verbondenheid zit nl. in "het samen jong zijn", de motivatie om iets aan eigen belang en persoonlijke ontwikkeling te doen en de affiniteit tot "iets zelf en onder eigen verantwoordelijkheid te willen organiseren."

De belangen die zich in politiek handelen laten vertalen zijn echter sterk persoons-, object- en/of

situatiegebonden. Daarbij is het zelf organiserend vermogen van een dergelijke verzameling individuele jongeren en kleine groepjes-op-basis-van-vriendschap of toevallige 'lotsverbondenheid' aanmerkelijk minder groot en duurzaam, dan dat van groepen volwassenen die materieel ook nog in staat zijn de behartiging van die belangen te institutionaliseren en zelfs professioneel te laten uitvoeren.

Mogelijke oplossingen

Ervan uitgaande dat D'66 de verscheidenheid van mensen en hun onderlinge gelijkwaardigheid niet alleen in woorden belijdt, maar ook in daden tot uitdrukking wil brengen, tekenen zich twee oplossingen af:

1. De partij erkent dat de gelijkwaardigheid van jongeren en de concrete belangen van jongeren in eigen beleidsprogramma's, organisatiestructuur, besluitvormingsprocessen en (extern gericht) politiek handelen onvoldoende tot hun recht (kunnen) komen en verplicht zich aanwijsbare belemmeringen zoveel als redelijkerwijs mogelijk is op te heffen. Een en ander gebeurt uiteraard in reëel en open overleg met - en in aansluiting op - de werkelijke wensen en behoeften van (groepen) jongeren-leden.
2. De partij biedt de jongeren de gelegenheid een zelfstandige D'66 jongeren-organisatie op te richten die in enigerlei vorm gerelateerd is aan de landelijke partij D'66 en van deze partij faciliteiten ontvangt.

Het Hoofdbestuur is van mening van het uitermate paternalistisch zou zijn de jongeren-leden nu te gaan voorschrijven of zelfs suggereren welke oplossing het beste is. Laat de jongeren hun eigen keus maken.

Het Hoofdbestuur geeft er de voorkeur aan dat de jongeren zich de komende maanden zelfstandig beraden over de door hen gewenste oplossing en de vorm waarin zij deze oplossing gestalte willen geven. Op basis van dat beraad is het Hoofdbestuur bereid, samen met vertegenwoordigers van deze jongeren, voorstellen aan het voorjaarscongres 1979 te ontwikkelen.

Jan van den Hazel.

CONGRESSTUK T C D 7

**CONCEPT
BELEIDSPROGRAM, hoofdstuk 9
(nieuw)**

KUNSTEN

Een goed kunstbeleid schept de voorwaarden waardoor het aanwezige creatieve talent zich maximaal kan ontplooiën en houdt zich bezig met zowel de verbetering van de materiële voorwaarden, als de ideële ruimte. Noodzakelijk om de kunstenaar in de samenleving te laten functioneren en te kunst in de maatschappij te integreren. Daarbij staat de maatschappelijke relevantie van alle kunstvormen buiten kijf.

9.1.

Alleen een samenhangend beleid kan optimale voorwaarden scheppen. Op ministerieel niveau is de kunst nu gekoppeld aan Recreatie en Maatschappelijk Werk en verder versnipperd over een aantal departementen: de Bouwkunst bij Volkshuisvesting, de Fotografie bij Economische Zaken, het Kunst- en Kunstnijverheidsonderwijs bij Onderwijs en een belangrijk deel van de beeldende kunsten bij Sociale Zaken. De eertijdse koppeling van de kunsten aan Onderwijs en Wetenschappen, levert een veel logischer en werkbaarder samenhang op. Gestreefd dient te worden naar één ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen, met een minister en twee staatssecretarissen voor de drie gebieden. De genoemde, over diverse ministeries verspreide kunstbudgetten dienen onder de controle van dit nieuwe ministerie te worden gebracht.

9.2.

Voorwaarden en maatstaven voor de toekenning van toelagen, werkbeurzen en stipendia voor scheppende kunstenaars, verschillen per kunstvorm. De situatie is uiterst ondoorzichtig. Vergelijkbare structuren voor de financiering van alle vormen van scheppende kunst, dienen gerealiseerd te worden. Daarbij denken wij het name aan de oprichting van Fondsen voor de Toonkunst, de Schilderkunst, de Filmkunst e.d. naar analogie van het bestaande Fonds voor de Letteren.

9.3.

Kunstenaars zijn noodgedwongen "kleine zelfstandigen" of "vrije ondernemers". Ondanks het gemiddeld zeer lage inkomen van creatieve werkers, hebben ze niet de sociale rechten van werknemers. Zolang er geen algemene regelingen voor kleine zelfstandigen bestaan, bepleiten wij invoering van een apart sociaal statuut voor zelfstandige kunstenaars, waardoor ze onder de werking komen van ongevallens-, ziekte-, invaliditeits-

en werkloosheidsuitkeringen. Uiteraard zijn deze sociale uitkeringen géén kunstbeleidsinstrumenten.

9.4.

Auteursrechten zijn voor kunstenaars een bron van inkomsten. De incasso ervan is deels in particuliere handen, waardoor effectieve controle ontbreekt en bovendien bepaalde, niet-individueel toedeelbare rechten verloren gaan in plaats van financieringsbron te zijn voor een verantwoord kunstbeleid. Daarom pleiten wij voor een nieuw wettelijk statuut op de rechten-incasso-organisaties, ten aanzien van de volgende categorieën auteursrechten:

9.4.1.

Invoering van een leenrecht voor alle uitlenen in openbare bibliotheken, artotheken, discotheken, filmotheken en andere mediatheken, ter vervanging van het huidige leengeld, dat alleen voor literaire auteurs geldt.

9.4.2.

Invoering van een "betalend publiek domein", waardoor opbrengsten uit werken waar op het auteursrecht is vervallen doordat de auteur langer dan 50 jaar dood is, niet langer geheel aan de particuliere uitgever toevloeien, maar gedeeltelijk terecht komen in een fonds voor sociale uitkeringen aan levende kunstenaars.

9.4.3.

De vergoeding bij herhaald gebruik van prestaties van uitvoerende kunstenaars is vastgelegd in de Conventie van Rome (1961).

Nederland heeft deze Conventie nog niet ondertekend of geratificeerd. Deze ratificatie dient plaats te vinden, vooral om de economische positie van de uitvoerende musici, die nu geen compensatie hebben voor het verlies aan werkgelegenheid, te compenseren. De door ratificatie erkende zgn. (aan het auteursrecht) "aanverwante" rechten, mogen niet gekort worden op bestaande auteursrechten.

9.4.4.

Het in sommige Europese landen reeds bestaande "volgrecht" voor beeldende kunstenaars, dient ook in Nederland ingevoerd te worden. Daardoor kunnen beeldende kunstenaars enigermate meeprofiteren van de speculatieve waardeverhoging van hun vroegere werken, bij doorverkoop, zoals op veilingen.

9.4.5.

De automatisering van de maatschappij leidt ertoe dat auteursrechten steeds meer collectief geïncasseerd zullen worden, al dan niet door middel van dwanglicenties, waardoor de kunstenaar wel z'n geld ontvangt maar geen controle meer kan uitoefenen op aard en wijze van gebruik van zijn werk.

Extra bewaking de morele rechten van de kunstenaar dient daarom nagestreefd te worden.

9.4.6.

De economische positie van muziek-auteurs wordt ondergraven door het ongelimiteerd maken van geluidscopiën van hun werken, andere auteurs ondervinden bij de opmars van video-apparatuur dezelfde schadelijke gevolgen. Invoering van een heffing op beeld- en geluidsofname-apparatuur en/of beeld- en geluidsdragers is daarom noodzakelijk.

9.4.7.

Zowel de economische positie van auteurs als de pluriformiteit van de boeken- en tijdschriftenmarkt wordt bedreigd door het ongebreideld fotocopiëren. Er dient meer tempo betracht te worden bij de regeling van het zgn. reprorecht.

9.4.8.

Bij alle onder 9.3 en 9.4.1-7 genoemde maatregelen dient aansluiting gezocht te worden bij het harmonisatiestreven binnen de E.G., met dien verstande dat steeds de in enige lidstaat aanwezige beste regeling als uitgangspunt dient genomen te worden.

9.5.

Oneigenlijk gebruik van wettelijke gereedschappen om maatregelen van censuur te handhaven, c.q. in te voeren, wijst D'66 krachtig af. (B.v. het 49 stoelen-criterium bij openbare vertoning van bepaalde films.)

9.6.

Om de export van Nederlandse cultuurgoederen te bevorderen dienen bij ambassades culturele attachés uit de kunstwereld aangesteld te worden voor afgebakende periodes (2 à 3 jaar), die op een duidelijk meerjarenplan de aandacht voor de eigen cultuur bevorderen en zo de beroepsdiplomaten van een oneigenlijke taak verlossen.

9.7.

Voor het kunstsonderwijs dient een apart wettelijk kader ingevoerd te worden. Binnen de mammoetwet kan geen recht worden gedaan aan de eigen problematiek van dit onderwijs, aangezien hierbij de subsidiehoogte moeilijk afhankelijk gesteld kan worden van het aantal leerlingen.

9.8.

Aan het onderwijs gerelateerde kunstprojecten zoals "Schrijvers School Samenleving" en "Componisten op Scholen" dienen niet gefinancierd te worden uit het budget van CRM, maar uit dat van Onderwijs.

9.9.

Economisch succes is voor de meeste beroepskunstenaars een geluk van zeer beperkte duur. De huidige fiscale faciliteiten houden daar onvoldoende rekening mee. Aan deze problematiek dient extra aandacht besteed te worden. De poging van sommige inspecties om auteursrechten te beschouwen als rente van fictief vermogen, dient bestreden te worden. Auteursrechten zijn uitgesteld inkomen.

9.10.

Subsidies zijn een kunstbeleidsinstrument, geen erkend recht. Het verdient de voorkeur subsidies waar mogelijk te vervangen door wettelijke bijdragenregelingen, zodat ze van de subjectieve beleidssfeer in de objectieve rechtssfeer komen.

9.11.

Wanneer de overheid door subsidies de toegangsprijzen van concert en toneel etc. kunstmatig laag houdt, dient er ook compensatie van overheidswege te zijn voor gedeerde auteursrechten van scheppende kunstenaars, die immers berekend worden als een percentage van de kassainkomsten en dus door de terechte subsidies onterecht sterk verlaagd worden.

9.12.

De huidige subsidiepolitiek garandeert een jaarlijks accrès aan de uitvoerende kunsten, die nu eenmaal met hoge technische- en loonkosten te kampen hebben. Bij stagnatie in de groei van beschikbare budgetten betekent dit dat de uitvoerende kunsten (nu 90% van het budget) op afzienbare termijn de scheppende kunsten vrijwel geheel uit de subsidieruimte zullen verdringen. Verruiming van de budgetten - en zo dit mogelijk blijkt herverdeling - is dringend geboden. Daarbij mag niet worden voorbijgegaan aan de realiteit dat de televisie voor de verspreiding van producten van uitvoerende kunst numeriek belangrijker is dan alle theaterkunsten samen, al blijft deze verspreidingsmogelijkheid op dit moment goeddeels onbenut.

9.13.

Boven een tot automatisme verwordend subsidiebeleid, dient een actief opdrachtenbeleid geprefereerd te worden.

9.13.1

Binnen het kader van een zodanig opdrachtenbeleid kunnen tijdelijke dienstverbanden voor kunstenaars sociale zekerheid geven, zolang het onder 9.3. genoemde sociaal statuut nog niet geconcretiseerd is.

9.14.

De overheid dient geen medewerking te verlenen aan vormen van kunstprijzen, waarbij een competitieelement meespeelt, aangezien die de kunstenaar in een maatschappelijke uitzonderingspositie plaatsen. Geen bezwaar bestaat uiteraard tegen bekroningen waarnaar niet gecolliciteerd hoeft te worden.

9.15.

Naast de conserverende dient ook de experimentele functie van de podiumkunsten voortdurend aandacht te krijgen. "Decentralisatie" mag niet het argument zijn om juist de meest kritische kunstuitingen uitsluitend onder bescherming van plaatselijke overheden te brengen.

9.16.

In het kader van een spreidingsbeleid zijn in de diverse regio's tal van moderne theaterfaciliteiten gerealiseerd. In schril contrast daarmee zijn de voorzieningen in de klasieke cultuurcentra in de randstad nu sterk verouderd en onvoldoende. Het beleid dient gericht te worden op het inhalen van die achterstand.

9.17.

Uitvoerende kunstenaars met een in tijd beperkte actieve loopbaan (dansers, mimespelers) hebben recht op speciale aandacht voor de daaruit voortvloeiende problematiek.

9.18.

De vele mogelijke dwarsverbindingen tussen beroeps- en amateurkunstenaars dienen gestimuleerd te worden. De budgetten van lagere overheden t.b.v. steun aan de vrijetijdskunst behoeven verruiming.

9.19.

Ter bevordering van de kunstfilm dienen structuur van en criteria voor filmfinanciering te worden gemoderniseerd, zodat toelagen ook verstrekt kunnen worden aan voor televisie of alternatieve circuits te produceren films.

★ ★ ★

OVERIGE WIJZIGINGEN HB

Op grond van toezeggingen op het voorjaarscongres 1978 (HB-resolutie nr. 5) dienen nog enkele kleine wijzigingen in het HR te worden aangebracht. Dit betreft aanvullende bepalingen inzake het financiële beheer. Dit voorstel zal in het Congresboek worden gepubliceerd.

WERKPROGRAMMA PSVI 1979 en 1980

1. Inleiding T C D 8

Na de gedeeltelijk geslaagde EHBO-operatie, die het PSVI heeft getracht uit te voeren rondom de verkiezingen voor Gemeenteraden en Provinciale Staten is het nodig, dat een scholings- en vormingsbeleid wordt uitgezet voor de eerstkomende twee jaar. Deze periode is gekozen, omdat zij overzienbaarheid koppelt aan een tijdsduur, waarin van planning en programmering sprake kan zijn. In die twee jaar zal een activiteitenpakket moeten worden ontwikkeld en uitgevoerd, dat beantwoordt aan onze beleidsdoelstellingen, te weten het bieden van scholing en vorming aan die groepen D'66-ers en -belangstellenden, die daarin zijn geïnteresseerd.

2. Doelgroepen

Alvorens tot concrete activiteiten te komen, wordt een inventarisatie gemaakt van de verschillende doelgroepen binnen en buiten D'66 en hun specifieke wensen. Het volgende onderscheid wordt hierbij gemaakt:

- a. Onder de eerste groep vallen de vertegenwoordigers in politieke lichamen: Gemeenteraads-, Staten-, Kamer- en Europees Parlementsleden.
- b. De tweede groep bestaat uit D'66-bestuurders op gemeentelijk, regionaal en landelijk niveau.
- c. De derde groep wordt gevormd door de overige D'66-leden, die ofwel belangstelling hebben voor bepaalde politieke onderwerpen, ofwel een voorbereiding willen genieten voor een kaderfunctie, die zij binnen afzienbare tijd zouden willen gaan vervullen.
- d. Niet-D'66-ers die wat willen vernemen van D'66 (b.v. scholen, vrouwenverenigingen enz.)

3. Aktiviteiten per doelgroep

3.1 Volksvertegenwoordigers

Bij de benadering van deze doelgroep kunnen onmiddellijk twee groepen afvallen, n.l. de Europese en landelijke parlementariërs. Niet omdat daar niets te verbeteren zou zijn, maar omdat daar relatief zoveel ervaring en routine aanwezig is, dat daar geen prioriteit kan worden gelegd. Staten- en Gemeenteraadsleden blijven dan over. Het lijkt onmogelijk om

cursussen op specifieke terreinen te geven, omdat ieder dan zijn eigen wensen heeft. M.a.w., we zullen het moeten zoeken in de algemene onderwerpen. Voor beide groepen wordt gedacht aan cursussen: als:

- a. Wat is politiek, politiek handelen.
  - b. D'66-Beleidsprogramma, omdat de algemeen politieke back-ground van deze mensen niet sterk genoeg kan zijn;
  - c. Een cursus spreken in het openbaar, eventueel een cursus "stukken lezen"
- De cursus over "de gemeenteraad" van de SBK dient beschikbaar te blijven.

In het kader van cursusactiviteiten voor volksvertegenwoordigers zullen eveneens activiteiten worden ontplooid op het gebied van:

- attitude vorming
- houding in conflictsituaties
- weerbaarheidstraining,

Uiteraard zal de deelname aan deze activiteiten ook openstaan voor plaatselijke, regionale en provinciale bestuurders.

3.2 Bestuurders

Voor bestuurders is politieke background welhaast even belangrijk als voor onze volksvertegenwoordigers. Daarnaast moeten zij hun afdeling / regio technisch goed besturen. Dit vergt niet alleen vergadertechniek, maar ook op hun problemen toegesneden eenvoudige organisatiekunde.

- Dus:
- a. Een cursus over ons Beleidsprogramma
  - b. Een cursus vergadertechniek
  - c. Een cursus organisatieleer.

3.3 Overige leden

Voor de overige leden zal, behalve het Beleidsprogramma in het algemeen, een aantal min of meer actuele onderwerpen nadere uitdieping verdienen. Hierbij valt bv. te denken aan energieproblematiek, ontwikkelingssamenwerking, minderheidsgroepen enz.

- Resumerend:
- a. Een cursus over het Beleidsprogramma
  - b. Cursussen over meer specifieke onderwerpen

De potentiële kaderleden zullen zich moeten richten op de in 3.1 en 3.2 genoemde cursussen.

3.4 Niet-leden

Voor niet-leden dienen een viertal cursussen (brochures?) beschikbaar te zijn; bv:

- a. De ontwikkelingen tussen 1960-1970

- b. Het verschijnsel "Democratie"
- c. D'66 en Europa
- d. D'66-beleid in hoofdpunten, de plaats van D'66 in de Nederlandse politiek.

3.5 Achterstandsgroeperingen

Het is niet eenvoudig om te overzien wie niet of wel tot zo'n groep behoren. Voor de hand liggend zijn op dit moment vrouwen (na de kongressuitspraak in het voorjaar) en jongeren. De cursussen die voor alle leden dienen, kunnen ook bij deze groepen hun zin hebben. Daarnaast is het wellicht nuttig aandacht te besteden aan de positie van de desbetreffende achterstandsgroep b.v.:

- a. het als vrouw in de politiek functioneren
- b. jeugdwerkloosheid.

4. Konklusie

In de komende twee jaar zullen dus de volgende cursussen tot stand dienen te komen:

KURSUS	DOELGROEP	SCHAAL
Beleidsprogramma	volksvertegenwoordigers, bestuurders, leden	subregio
spreek in het openbaar	volksvertegenwoordigers kaderleden in spé	regio
vergader-techniek	bestuurders, kaderleden in spé	regio
organisatieleer	idem	regio
specifieke onderwerpen	leden	subregio
brochures over: D'66, Europa, Democratie, 1960-1970	niet-leden	op aanvraag
vrouwenkursus	leden	subregio
jongerenwerkloosheid	jongeren	subregio

het bestuur PSVI

CONGRESSTUK TCD 1 : STATUTEN STICHTING WETENSCHAPPELIJK BUREAU D'66

De Statuten van de Stichting Wetenschappelijk Bureau D'66 dienen nog te worden aangepast aan de bepalingen van het Nieuw Burgerlijk Wetboek en de herziene Statuten van de Partij, zoals aangenomen op het voorjaarscongres 1978. Bovendien is het gewenst een aantal artikelen af te stemmen op overeenkomstige bepalingen uit de Statuten en het Huishoudelijk Reglement van de Partij. Onderstaand volgt een voorstel tot wijziging van de Statuten van de Stichting Wetenschappelijk Bureau D'66, dat door het bestuur van de S.W.B. D'66 en het Hoofdbestuur gezamenlijk is opgesteld. Ter vergelijking is de huidige tekst van de Statuten links vermeld en de voorgestelde wijzigingen, zo nodig voorzien van toelichting, aan de rechterzijde.

Huidige tekst:

Art. 1

De Stichting draagt de naam "Stichting Wetenschappelijk Bureau D'66", en is gevestigd te Amsterdam.

Art. 2

1. De stichting heeft ten doel het verrichten of doen verrichten van wetenschappelijk werk ten behoeve van de politieke partij Democraten '66 en haar fracties in vertegenwoordigende lichamen.

2. Zij zal daartoe onder andere:
- bestaande en nieuw op te richten werkgroepen begeleiden en hun werk coördineren;
  - op eigen initiatief of op verzoek adviezen geven;
  - studies en ander wetenschappelijk materiaal publiceren.

Art. 3

De geldmiddelen van de stichting bestaan uit:

- vrijwillige bijdragen;
- erfstellingen, legaten en schenkingen;
- subsidies;
- leningen;
- opbrengst van vermogen en alle overige baten.

Voorgestelde wijzigingen:

Art. 1

De Stichting draagt de naam "Stichting Wetenschappelijk Bureau D'66", en is gevestigd te 's-Gravenhage.

Art. 2

1. De stichting heeft ten doel het verrichten of doen verrichten van wetenschappelijk werk ten behoeve van de politieke partij Democraten '66 en haar fracties in vertegenwoordigende lichamen. Zij bevordert het inhoudelijk en politiek denken binnen D'66 door het analyseren van maatschappelijke problemen. Zij streeft naar formulering van passende oplossingen in continuïteit en onderlinge samenhang, zulks in overeenstemming met de grondslagen van D'66.

2. Zij zal daartoe onder andere:
- werkgroepen instellen die politieke en maatschappelijke studie verrichten;
  - bestaande en nieuw op te richten werkgroepen begeleiden en hun werk coördineren;
  - op eigen initiatief of op verzoek adviezen aan het Hoofdbestuur, overige partijorganen en fracties en vertegenwoordigende lichamen geven;
  - studies en ander wetenschappelijk materiaal publiceren.

3. Werkgroepen zijn bijzondere organen van D'66 en zijn dientengevolge gebonden aan de terzake opgenomen bepalingen in de Statuten en het Huishoudelijk Reglement van D'66.

Art. 3

Blijft ongewijzigd.

Toelichting:

Art. 1

Sinds 1976 is het bureau van de SWB in Den Haag gevestigd. Zowel de Partij als het PSVI zijn reeds formeel in Den Haag gevestigd.

Art. 2

Deze aanvulling verwoordt de doelstelling van de SWB en legt een verbinding met de doelstelling van D'66 en de grondslagen.

Door de aanpassing van de Statuten en het Huishoudelijk Reglement van de Partij is het noodzakelijk de instelling van de werkgroepen op te nemen. (Zie art. 10 en 22 van Statuten.)

Art. 4

1. Het stichtingsbestuur bestaat uit tenminste zeven leden, die uit hun midden een voorzitter, een secretaris en een penningmeester kiezen. De functies van voorzitter en secretaris kunnen in één persoon worden verenigd.

2. Zo mogelijk worden in het stichtingsbestuur benoemd:

- twee leden door het hoofdbestuur van D'66 uit zijn midden;
- een lid door de Tweede Kamerfractie van D'66 uit zijn midden;
- een lid door de Eerste Kamerfractie van D'66 uit zijn midden.

Bedoelde leden kunnen zich bij afwezigheid ter vergadering doen vertegenwoordigen door een plaatsvervanger.

3. Alle overige leden van het bestuur worden benoemd door de Algemene Ledenvergadering van D'66 behoudens het bepaalde in lid 5.

Niet-leden van D'66 kunnen benoemd worden in het stichtingsbestuur, met dien verstande dat van het bestuur tenminste de helft plus één, waaronder begrepen de voorzitter, de secretaris en de penningmeester, leden van D'66 dienen te zijn.

4. Het bestuur kan vooraf, op basis van de door hem gewenste omvang en samenstelling van het bestuur, richtlijnen indienen met betrekking tot de aan de kandidaten te stellen eisen. Op basis van deze richtlijnen kan het bestuur een voordracht formuleren uit de zich aangemeld hebbende kandidaten.

5. Wanneer volgens het tweede en derde lid van dit artikel geen voltallig bestuur in de zin van het vierde lid kan worden bereikt, of wanneer er sprake is van tussentijds aftreden, kan het bestuur, indien het zulks noodzakelijk acht, naar eigen inzicht bestuursleden benoemen.

6. Het lidmaatschap van het bestuur eindigt twee jaar nadat het een aanvang nam. Een aftredend bestuurslid kan ten hoogste tweemaal achtereenvolgens worden benoemd. Voor zoveel nodig wordt de termijn van twee jaar verlengd met de tijd tot aan de eerstkomende Algemene Ledenvergadering van D'66. Het mandaat van het bestuurslid die bij tussentijds aftreden wegens plaatsvervulling in het bestuur werd opgenomen eindigt met het moment dat het mandaat van zijn voorganger geëindigd zou zijn.

Art. 5

1. Zowel de zittinghebbende bestuursleden als de voorzitter, secretaris en penningmeester ieder afzonderlijk vertegenwoordigen de stichting in en buiten rechte.

Art. 4

1. De stichting heeft een bestuur, dat als taak heeft:

- a. het beheer van de stichting en de werkgroepen
- b. het bewaken van de samenhang tussen de werkgroepen en hun werkzaamheden
- c. overige maatregelen, die het in art. 2 geformuleerde doel bevorderen.

2. Het stichtingsbestuur bestaat uit tenminste zeven leden.

3. Zo mogelijk worden in het stichtingsbestuur benoemd:

- twee leden door het hoofdbestuur van D'66 uit zijn midden;
- een lid door de Tweede Kamerfractie van D'66 uit zijn midden;
- een lid door de Eerste Kamerfractie van D'66 uit zijn midden.

Bedoelde leden kunnen zich bij afwezigheid ter vergadering doen vertegenwoordigen door een plaatsvervanger.

4. Alle overige leden van het bestuur worden benoemd door de Algemene Ledenvergadering van D'66, behoudens het bepaalde in lid 6.

Voorzitter, secretaris en penningmeester worden in functie gekozen.

5. Het bestuur kan vooraf, op basis van de door hem gewenste omvang en samenstelling van het bestuur, richtlijnen indienen met betrekking tot de aan de kandidaten te stellen eisen. Op basis van deze richtlijnen kan het bestuur een voordracht formuleren uit de zich aangemeld hebbende kandidaten.

6. Wanneer volgens het derde en vierde lid geen voltallig bestuur in de zin van het vijfde lid kan worden bereikt, of wanneer er sprake is van tussentijds aftreden, kan het bestuur, indien het zulks noodzakelijk acht, naar eigen inzicht bestuursleden benoemen.

7. Het lidmaatschap van het bestuur eindigt twee jaar nadat het een aanvang nam. Een aftredend bestuurslid kan ten hoogste eenmaal worden herbenoemd. Voor zoveel nodig wordt de termijn van twee jaar verlengd met de tijd tot aan de eerstkomende Algemene Ledenvergadering van D'66. Het mandaat van het bestuurslid die bij tussentijds aftreden wegens plaatsvervulling in het bestuur werd opgenomen eindigt met het moment dat het mandaat van zijn voorganger geëindigd zou zijn.

Art. 5

Blijft ongewijzigd.

Art. 4

Een specificatie van de bestuurs-taak is gewenst.

In overeenstemming met het HR van de partij is verkiezing in functie van voorzitter, secretaris en penningmeester opgenomen en is herkiesbaarheid tot éénmaal teruggebracht. (tweemaal twee jaar).

2. Uitgaven van meer dan honderd gulden behoeven de goedkeuring van voorzitter en penningmeester.

Art. 6

Ten tijde van de statutenwijziging zijn de volgende leden van het bestuur in functie:

- a. de heer mr. M.N.J.A.M. van den Wildenburg, rijksambtenaar, wonende te Maassluis, Merellaan 479, als voorzitter/secretaris
- b. de heer mr. J.A. Nagtegaal, advocaat en procureur, wonende te Rotterdam, Leeuwerikstraat 8, als penningmeester
- c. de heer mr. M.J.E.M. Jager, ambtenaar, wonende te Heemstede, Franz Léharlaan 146, als lid
- d. de heer drs. J.Laan, planoloog, wonende te Rotterdam, Prinses Julianaan 63, als lid
- e. mevrouw drs. A.M. Schoutsen, sociaal pedagoog, wonende te Amsterdam, Zeeburgerpad tegenover 46, als lid
- f. de heer ir. N.F.I. Schwarz, kroonlid college van bestuur Technische Hogeschool Delft, wonende te 's-Gravenhage, Schoutenstraat 9, als lid
- g. de heer dr. J.C. Terlouw, Tweede Kamerlid, wonende te Utrecht, Tolsteegsingel 31, als lid.

Artikel 7

Het bestuurslidmaatschap eindigt door:

- a. aftreden volgens het bepaalde in artikel 4, lid 6
- b. schriftelijk als bestuurslid bedanken
- c. verlies van lidmaatschap van D'66 indien zulks het gestelde in artikel 4 lid 3 ontkracht
- d. verlies van de kwaliteit van hoofdbestuurder casu quo kamerlid, krachtens welke men in het stichtingsbestuur is benoemd
- e. overlijden
- f. ontslag of roeyement door het stichtingsbestuur, krachtens een besluit van het stichtingsbestuur met algemene stemmen der zitting hebbende bestuursleden, waarbij de betrokkene zich dient te onthouden van stemming.

Art. 8

1. Het bestuur vergadert zo dikwijls als de voorzitter of drie bestuursleden dit wensen, doch tenminste éénmaal per jaar.
2. Besluiten kunnen slechts genomen worden in een vergadering waarin tenminste de absolute meerderheid van de zitting hebbende bestuursleden aanwezig is en worden genomen met absolute meerderheid van stemmen, zulks onverminderd het in artikel 7 onder f en artikel 13 onder a bepaalde.
3. Bij staking van stemmen wordt het voorstel geacht te zijn verworpen.

Art. 6

De nieuwe samenstelling zal zonodig worden toegevoegd.

Artikel 7

Het bestuurslidmaatschap eindigt door:

- a. aftreden volgens het bepaalde in artikel 4, lid 7
- b. schriftelijk als bestuurslid bedanken
- c. verlies van lidmaatschap van D'66 indien zulks het gestelde in artikel 4 lid 4 ontkracht
- d. verlies van de kwaliteit van hoofdbestuurder casu quo kamerlid, krachtens welke men in het stichtingsbestuur is benoemd
- e. overlijden
- f. ontslag of roeyement door het stichtingsbestuur, krachtens een besluit van het stichtingsbestuur met algemene stemmen der zitting hebbende bestuursleden, waarbij de betrokkene zich dient te onthouden van stemming.

Art. 8

Blijft ongewijzigd

Art. 9

Bestuursleden kunnen alle besluiten, met uitzondering van de onder de artikelen 7f en 13a bedoelde, welke zij in vergadering kunnen nemen, ook buiten vergadering nemen. Daartoe worden de voorstellen aan alle bestuursleden toegezonden en een besluit is alsdan genomen, indien zoveel van de zitting hebbende bestuursleden zich tegenover de secretaris van de stichting schriftelijk of telegrafisch voor het voorstel hebben verklaard, als nodig is in een voltallige bestuursvergadering.

Art. 9

Blijft ongewijzigd

Art. 10

1. De stichting heeft een bureau.
2. De stichting kan de leiding van het bureau toevertrouwen aan een door haar te benoemen directeur en stelt alsdan diens bevoegdheden vast.

Art. 10

Blijft ongewijzigd

Art. 11

1. Aan de stichting kan worden toegevoegd een raad van advies, die uit ten hoogste elf leden bestaat.
2. Het stichtingsbestuur regelt in een afzonderlijk reglement de taak en de werkwijze van de raad van advies.
3. Het stichtingsbestuur kan personen, van wie in hoge mate een wetenschappelijk inzicht of wetenschappelijke inbreng mag worden verwacht, tot lid van de raad van advies benoemen. Deze benoeming geldt voor de periode van twee jaar. Herbenoeming voor eenzelfde termijn is mogelijk.

Art. 11

Blijft ongewijzigd

Art. 12.

1. Het boekjaar valt samen met het kalenderjaar.
2. Voor een april van elk jaar biedt de penningmeester aan het stichtingsbestuur een begroting aan en voor een juni een door een registeraccountant gecontroleerde balans en een rekening en verantwoording over het afgelopen boekjaar.
3. Goedkeuring door het stichtingsbestuur van vermelde jaarstukken strekt tot décharge van het door de penningmeester gevoerde beheer.
4. Nadat het stichtingsbestuur de vermelde jaarstukken heeft goedgekeurd zijn deze ter inzage van het bestuur van D'66.
5. Indien het bestuur van D'66 dit wenst, publiceert het stichtingsbestuur voormelde jaarstukken in een of meer door het bestuur van D'66 aan te wijzen periodieken.

Art. 12

Blijft ongewijzigd

Art. 13

De stichting kan worden ontbonden door:

- a. een daartoe strekkend besluit van het stichtingsbestuur. Het besluit kan slechts genomen worden met een tweederde meerderheid van stemmen van het aantal zitting hebbende bestuursleden. Indien op de vergadering waarop voor de eerste maal het voorstel voor ontbinding werd voorgelegd niet het vereiste quorum aanwezig was, kan bij een volgende vergadering worden volstaan met een tweederde meerderheid van het aantal aanwezige stemmen
- b. door insolventie, nadat zij in staat van faillissement verklaard is, of door opheffing van het faillissement wegens de toestand van de boedel
- c. door de rechter, in de gevallen in de wet bepaald.

Art. 14

1. Bij de ontbinding van de stichting geschiedt de liquidatie door het stichtingsbestuur.
2. Het stichtingsbestuur stelt de benoeming van een liquidatiesaldo vast zoveel mogelijk in overeenstemming met de doelstelling van D'66.

Art. 13

De stichting kan worden ontbonden door:

- a. een daartoe strekkend besluit van de Algemene Ledenvergadering van D'66, aangenomen met 2/3 van de uitgebrachte geldige stemmen.
- b. door insolventie, nadat zij in staat van faillissement is verklaard of door opheffing van het faillissement wegens de toestand van de boedel
- c. door de rechter, in de gevallen in de wet bepaald.

Art. 14. Blijft ongewijzigdArt. 15

1. Wijziging van deze statuten is mogelijk door een besluit van de Algemene Ledenvergadering van de Politieke Partij D'66, genomen met tenminste de helft van de geldig uitgebrachte stemmen.
2. Een wijziging treedt niet eerder in werking dan nadat een notariële akte is opgemaakt.

Art. 13

Deze wijziging vloeit voort uit de gewijzigde Statuten van de partij.

Art. 15

Dit artikel is nieuw toegevoegd door de gewijzigde statuten van de partij.

ADVIESRAAD

Ditmaal krijgt u één verslag van twee Adviesraadsvergaderingen, die van 2 en die van 30 september. Lag het zwaartepunt van de laatste vergadering op het Bestek '81, ook bij de vergadering van 2 september was daarover al uitvoerig gesproken. Maar eerst de hoofdmoot van 2 september.

Erwin Nypels legde de Adviesraad een notitie voor over de verkoop van particuliere huurwoningen. Hierin stelde hij dat steeds meer oude huurwoningen overgaan in handen van eigenaren die deze woningen meestal uit speculatieve overwegingen kopen, waardoor de bewoners niet meer zeker zijn van het dak boven hun hoofd. Naar de mening van Nypels zijn "dingen" koop- en verkoopbaar, maar dat moet niet het geval zijn met huizen waar "mensen" zo mee verbonden zijn.

In verband met een wijziging van het huurrecht in het Burgerlijk Wetboek dat binnenkort in de Tweede Kamer in behandeling komt, wilde Nypels de mening van de Adviesraad peilen over de vraag of de fractie bij de behandeling een voorstel zou moeten ondersteunen waarbij bij verkoop van particuliere huurwoningen, de goedkeuring van de huurder wordt verbonden.

De Adviesraad dook er in en gaf Erwin Nypels vele suggesties mee, zoals: de huurder het recht te geven een andere voor hem acceptabele huiseigenaar te zoeken;

de huurbescherming beter te regelen; een regeling te ontwerpen zoals dat ook in de Pachtwet is vastgelegd; bij taxatie de hulp van derden inroepen ingeval van grote taxatieverschillen; een beter inzicht krijgen in huurcontracten; maar óók het eigendomsrecht niet uit het oog te verliezen.

Erwin Nypels heeft het allemaal in zijn achterhoofd opgeborgen en bij de behandeling in de Tweede Kamer zal hij er zeker gebruik van kunnen maken.

Minder gelukkig toonden de Adviesraadsleden zich met de (toen) zeer voorlopige beoordeling van de fractie met betrekking tot Bestek '81 (we schreven toen 2 september).

Ondanks de toelichting van Maarten Engwirda en zijn beantwoording van de vele vragen die de notitie oprise, was de Adviesraad niet tevreden. De fractie beloofde in de volgende Adviesraadsvergadering een meer uitgewerkt stuk over te leggen. En zo geschiedde. Hoe de Adviesraad hierop reageerde kunt u verder in dit verslag terugvinden.

Maar eerst nog een aantal rondvraagpunten welke op 2 september aan de orde kwamen.

Aan de fractie werd het standpunt gevraagd met betrekking tot:

de aanlanding van het vloeibaar gas in de Eemshaven, het innovatiebeleid,

de eventuele beperking van het Kroonberoep, de Urenco-ontwikkelingen, de Plannen van Pais met het hoger onderwijs en de 182 Marokkanen in De Duif. Deze laatste vraag resulteerde in een door Betty Groen ingediende motie, welke met algemene stemmen werd aangenomen:

De Adviesraad van D'66 in vergadering bijeen op 2 september 1978 steunt het beleid van de Tweede Kamerfractie van D'66 en het hoofdbestuur van D'66 dat erop gericht is de legalisatie van het verblijf van de 182 Marokkanen te bewerkstelligen en betreurt dat de regering op 1 september j.l. met dienovereenkomstig heeft besloten".

Naar de Adviesraadsvergadering van 30 september, waar Bestek '81 aan de hand van het alom geprezen alternatief van D'66 "De kwaliteit van productie en werkgelegenheid", uitvoerig werd besproken. In een motie ingediend door Wilbers, van Berkom en De Vaan leerde de Adviesraad zich tegen Bestek '81:

De Adviesraad in vergadering bijeen op 30 september 1978

overwegende -dat de inhoud van Bestek '81 geen wezenlijke oplossingen biedt voor de problemen waarmee ons land worstelt, stelt voor

-dat D'66 in zijn Beleidsprogramma 1977-'81 zich richt op een aantal fundamentele wijzigingen in het sociaal-economisch beleid,

-dat het door de Tweede Kamerfractie van D'66 geboden alternatief voor Bestek '81 hier een wezenlijke bijdrage is, beveelt aan

-dat de Tweede Kamerfractie van D'66 zich keert tegen Bestek '81, -dat de Tweede Kamerfractie van D'66 bevordert dat een principiële discussie over de maatschappelijke ontwikkeling ten grondslag komt te liggen aan de noodzakelijk te nemen maatregelen".

Het alternatief van de fractie gaf de Adviesraadsleden op veel punten aanleiding tot opmerkingen, gedachten en aanvullingen. De fractie is er zich van bewust dat het stuk nog niet "af" is en zal zeker het besprokene in de Adviesraad ter harte nemen bij de Algemene Beschouwingen en bij de behandeling van de onderscheidene Begrotingen.

De Adviesraad was op dreef wat betreft het indienen van moties. Niet alle haalden de eindstreep. Wél die van de heren v.d. Winden, Talen en Baas en mevrouw Oldenzijl:

"De Adviesraad van D'66 bijeen op 30 september 1978 te Amsterdam, vraagt het hoofdbestuur initiatieven

te ontwikkelen teneinde een diepgaande discussie op gang te brengen over de invloed van microprocessen (de z.g. chips) op de toekomstige maatschappelijke ontwikkelingen".

Behalve de fractie kan ook het hoofdbestuur adviezen aan de Adviesraad vragen.

Het hoofdbestuur stelde de concrete vraag: Is een stemadvies gewenst/nodig bij interne kandidaatstelling voor vertegenwoordigende lichamen en zo ja, op welke wijze.

Ter verduidelijking even de huidige situatie. Ieder lid kan zichzelf kandidaat stellen of zich door een ander lid laten kandideren. Ieder lid van D'66 krijgt op een goede dag een stembiljet thuis vergezeld van een lijst van namen van kandidaten, b.v. voor de Tweede Kamerfractie.

In het land zijn er dan de z.g. presentatievergaderingen geweest waar de kandidaten een woordje zeggen maar lang niet iedereen is in de gelegenheid naar zo'n presentatie toe te gaan. En dan zit je met een lijst van Jannen, Pieten en Maries en je denkt: wel aardig, die invloed die ik nu kan gaan uitoefenen maar ik weet niets van die mensen af. Om deze gewetensnood te verlichten zou een stemadvies wellicht uitkomst kunnen bieden.

De Adviesraad ging zich dus buigen over een aantal mogelijkheden die door het hoofdbestuur al waren aangegeven, n.l.

- een voordracht laten opmaken door het bestuur
- een voordracht laten opmaken door de zittende fractie
- een voordracht laten opmaken door een onafhankelijke commissie.

De Adviesraad bedacht nog twee mogelijkheden:

- de ledenvergadering een voordracht laten maken
- de huidige situatie laten bestaan. Na wel erg veel - en dikwijls onduidelijk - heen en weer gepraat, bleek uit een peiling dat 27 leden er wel voor zijn het hoofdbestuur aan te bevelen het al of niet geven van een stemadvies door een ledenvergadering te laten beslissen.

Of het er nu voor het hoofdbestuur duidelijker op is geworden blijft wel een vraag voor

Kitty Warburg

ingezonden BRIEVEN

D'66 EN DE JONGEREN

KAN EEN D'66 JONGEREN-
ORGANISATIE ZINVOL ZIJN?

MAAR NATUURLIJK !

In de Democraat nr.5 en 6 hebben respectievelijk Wiel Smit en Vincent Heirman zich voorzichtig afgevraagd of een D'66 jongerenorganisatie een waardevolle aanvulling van de partij zou kunnen zijn.

Ik dacht dat zij in hun artikelen al voldoende argumenten hebben aangevoerd om de behoefte (misschien wel noodzaak) van een jongerenorganisatie aan te tonen. Een korte samenvatting van de functie die een D'66 jongerenorganisatie zou kunnen hebben:

- het duidelijk vertalen van D'66 ideeën en uitgangspunten naar de jongeren toe;
- het vragen van aandacht voor specifieke jongerenproblemen binnen en buiten de partij;
- het waarborgen van een stuk continuïteit in de toekomst, door toekomstige kaderleden ervaring te laten opdoen;
- een extra poot onder de D'66 organisatie, die haar een breder draagvlak geeft.

Tot zover de argumenten. Nu na een korte peiling is gebleken dat het aantal reacties op Vincent's oproep ietsje tegenvalt (zie waarschijnlijk ook elders in deze Democraat), nogmaals een oproep.

Laat iedere jongere die de Democraat onder ogen krijgt en wel wat ziet in een D'66 jongerenorganisatie daarom schrijven naar het voorlopig contactadres:

Vincent Heirman,
Tielsestraat 65,
Opheusden,
tel.0887-1609.

Een tweede oproep aan de D'66 jongeren is er een om zo massaal mogelijk het congres te bezoeken dat 4 en 5 november a.s. gehouden wordt te Breda. Misschien dat we elkaar daar zien!

Arno Groenendijk,
Den Haag.

D'66 JONGERENORGANISATIE

of

JONGE DEMOCRATEN '66

Zoals jullie misschien weten is D'66 de laatste tijd enorm gegroeid. Nu blijkt uit verschillende opiniepeilingen dat we deze groei voor een groot deel aan jongeren te danken hebben. Daarom dachten wij (28 jonge democraten) dat voor een partij met een omvang als de onze een jongerenorganisatie zo langzamerhand onontbeerlijk wordt. Ben jij één van die mensen, die samen met leeftijdsgenoten de partij op specifieke jongerenproblemen willen wijzen en die zo zijn eigen visie kenbaar wil maken? Ben je iemand die D'66 op deze manier sterker wil maken en zo de partij samen met leeftijdsgenoten steunen? Stuur dan een briefje met naam, adres en leeftijd aan onderstaand adres. Ook mensen die geen lid zijn van de partij, zijn van harte welkom! Ken je dus iemand in de buurt, die interesse heeft in een D'66 jongerenorganisatie, laat hem ook zijn adres opsturen. Je kunt de brief richten aan:

Vincent Heirman,
Tielsestraat 65,
Opheusden,
(tel.0887-1609).

JONGE DEMOKRATEN '66

Zoals jullie misschien weten is D'66 de laatste tijd enorm gegroeid. Nu blijkt uit verschillende opiniepeilingen dat we deze groei voor een groot deel aan jongeren te danken hebben. Daarom dachten wij (28 jonge democraten) dat voor een partij met een omvang als de onze een jongerenorganisatie zo langzamerhand onontbeerlijk wordt.

Ben jij één van die mensen, die samen met leeftijdsgenoten de partij op specifieke jongerenproblemen willen wijzen en die zo zijn eigen visie kenbaar wil maken?

Ben je iemand die D'66 op deze manier sterker wil maken en zo de partij samen met leeftijdsgenoten steunen? Stuur dan een briefje met naam, adres en leeftijd aan onderstaand adres. Ook mensen die geen lid zijn van de partij zijn van harte welkom! Ken je dus iemand in de buurt, die interesse heeft in een D'66-jongerenorganisatie, laat hem ook zijn adres opsturen.

Je kunt je brief richten aan:
Vincent Heirman, Tielsestraat 65
Opheusden, tel. 0887-1609.

Rik Hendriks
Opheusden

HEBBEN JONGEREN HET VOORTOUW
NOG IN HANDEN BIJ D'66?

D'66 is één van de weinige partijen die geen jongerenorganisatie heeft. Onder de vier grote partijen in Nederland is dit zelfs een uniek feit. Nu is iets unieks niet vreemd aan D'66, maar in dit geval trekt het de wenkbrauwen van het regiobestuur toch fronsend omhoog. Tot op heden is, voornamelijk door niet-jongeren, beweed dat de jongeren binnen D'66 volledig de kans hebben zich te ontplooien als kaderlid.

De praktijk levert inderdaad vele dergelijke gevallen op. Daarnaast zou D'66 zich hebben te schamen als zij niet in staat zou zijn de jongerenproblematiek naar behoren te behandelen.

Maar de tijd verandert en vooral schrijdt zij voort. Dit heeft ook in D'66 sporen achtergelaten. Van beweging is een evolutie doorgemaakt naar echte partij, waar het moeizamer is om als jongere volledig te participeren als kaderlid en waar de kans kan ontstaan dat de voeling met de jongerenproblematiek door troebel water gaat.

Bovendien is het in de expansieperiode, die de partij nu doormaakt, moeilijker om volledige aandacht te richten op de politieke scholing en vorming van de jeugd, voor zover dit door een politieke partij gedaan dient te worden.

Betekent dit nu dat het voortouw uit handen van de D'66-jongeren glipt? Op landelijk, provinciaal en gemeentelijk niveau zijn vele organisaties actief op het terrein van jongerenvorming in samenhang met de politiek. De D'66-jongeren grijpen op dit moment volledig naast deze kansen, omdat de - inmiddels ouder geworden - partij dat allemaal niet nodig vindt. En jong ben je maar éénmaal in je leven. Het is goed - en een kunst - als je je altijd jong blijft voelen. Maar blijven doe je het toch niet helemaal. Een reden te meer om extra aandacht te besteden aan de problematiek die gepaard gaat met dit ontwikkelingsproces, dat zich in ieder mens voltrekt.

Het regiobestuur van Noord-Holland is van mening dat er nu genoeg is gepraat over een jongerenorganisatie van D'66 zonder de jongeren zelf bij deze discussie te betrekken. Wij willen graag weten wat de jongeren zelf willen en kunnen.

Alle signalen van jongeren, die over een jongerenorganisatie denken, die het regiobestuur bereiken, zullen met elkaar in contact worden gebracht. Wij hopen op een stroom van signalen. Bij ieder lid van het regiobestuur kun je een signaal geven.

Het regiobestuur
Noord-Holland

NOGMAALS: EEN JONGEREN-CLUB?

In de Democraat van september jl. heb ik middels een ingezonden brief de jongeren binnen D'66 gevraagd te willen reageren indien men belangstelling zou hebben voor een politieke jongerenorganisatie. Deze als inventarisatie bedoelde oproep heeft inmiddels 32 reacties opgeleverd.

In diezelfde ingezonden brief heb ik enkele argumenten aangevoerd welke het bestaansrecht van zo'n jongerenorganisatie rechtvaardigen. Uit de diverse reacties is een argument naar voren gekomen dat ik u niet wil onthouden. Dit heeft betrekking op het zich geïsoleerd en onmondig voelen van jongeren.

Niet omdat men de jongeren bijvoorbeeld het spreken zou beletten, maar omdat jonge mensen veelal moeite hebben met het leggen van contacten met ouderen en vaak onervaren in de discussie zijn. Omdat het aantal jonge leden in een afdeling vaak op een hand te tellen is, kunnen veel jongeren geen steun bij elkaar vinden. (Een van de briefkaartschrijvers vermeldde bijvoorbeeld: "Ik ben vóór een D'66 jongerenorganisatie, al was het alleen maar omdat ik op ledenvergaderingen moeilijk met ouderen in gesprek kan komen.")

Een ander argument, welke op het eerste gezicht weinig van doen lijkt te hebben met een politieke jongerenorganisatie, maar welke toch voor de oprichting van een jongerenorganisatie kan pleiten, houdt verband met een verdere ledenaanwas binnen onze partij.

Veel D'66-leden zijn het erover eens dat onze partij haar ledenbestand moet vergroten. Mogelijkerwijs kan een D'66 jongerenorganisatie hiertoe bijdragen. (Diverse briefkaartschrijvers zijn van mening dat een D'66 jongerenorganisatie veel JOVD-leden zal wegzuigen?!)

Diverse reacties vermelden dat het Hoofdbestuur de mening is toegedaan dat een jongerenorganisatie binnen D'66 versnipperend zal werken en daarom ongewenst is.

Persoonlijk plaats ik daar een vraagteken bij. Ik wil daar wel direct aan toevoegen dat het mijns inziens nog te vroeg is om uitgebreid met belanghebbenden in discussie te treden, vooral omdat er nog sprake is van een inventarisatie.

Echter, daar een mogelijk op te richten jongerenorganisatie de steun van het Hoofdbestuur behoeft en terwille van de duidelijkheid, wil ik het Hoofdbestuur uitnodigen hun mening ten aanzien van een D'66 jongerenorganisatie in de volgende Democraat kenbaar te maken.

Het D'66 regiobestuur van Noord-Holland schenkt aandacht aan de jongeren binnen onze partij, en wel in de vorm van een circulaire. Deze is toegezonden aan alle regioleden en bevat een discussiestuk over de jongeren binnen D'66.

Ik zou het betreffende regiobestuur willen vragen in de komende Democraat aan te geven welke resultaten uit het discussiestuk zijn voortgekomen.

De vraag is, wat nu te doen ??

Persoonlijk ben ik van mening dat er minimaal 80 - 100 reacties nodig zijn om met een mogelijke oprichting van een D'66 jongerenorganisatie succes te hebben.

Ik stel voor de inventarisatie voort te zetten. Tenslotte kun je ook niet van één ingezonden brief verwachten dat eventueel belangstellenden ook allemaal daadwerkelijk gereageerd hebben.

Jongeren die belangstelling hebben voor een eigen politieke jongerenorganisatie binnen D'66 kunnen dat kenbaar maken door ondergetekende een briefkaart te sturen met daarop minimaal vermeld: naam, adres en woonplaats.

V. Heirman
Tielsestraat 65
Opheusden 4043 JR
tlf.08887-1609.

JONGE DEMOCRATEN '66

De discussie is op gang gekomen over de oprichting van een Jongerenorganisatie binnen D'66.

Een initiatief uit een kleine groep, met hopelijk een behoorlijke aanwas in de komende weken.

De vraag die ons het meeste bezig houdt, is de identiteit van zo'n groepering.

Waar zal zij zich plaatsen, en welke functie zal zij gaan vervullen?

Over de plaatsing van deze groepering zal nog overleg plaats vinden met de betrokkenen.

In ieder geval willen wij geen tweedeling of versnippering binnen de partij.

We streven een bundeling van de Jongeren in D'66 na.

We willen graag werken binnen de bestaande partij structuur, en binnen de door haar gestelde doelen.

De functie die zij zal gaan vervullen is die van een dialoog.

We streven ernaar om voor de Jongeren, die het eindelijk moe zijn om ongehoord langs de kant te staan, een ruimte te scheppen binnen D'66. Hun visie, en die van alle anderen vormen een beeld, een blik van de Jonge generatie in de wereld van morgen.

Een beeld wat we willen brengen in een open dialoog binnen D'66. We willen contacten leggen met anders denkende jongeren, en met hun een dialoog aangaan.

We willen meepraten, meedenken en meedoen binnen D'66 en voor D'66.

Rijst de vraag, of dat dan niet kan binnen de bestaande partij?

Volgens ons zijn de mogelijkheden hiertoe te gering.

Hiermee willen we niet zeggen dat we ons ontevreden voelen, maar we geloven dat de situatie anders kan.

Er staan te veel Jongeren nu langs de kant, politiek geïnteresseerd maar ze vinden geen aansluiting.

Hun inbreng gaat verloren, hun ideeën gaan verloren, en hun interesse gaat over in desinteresse.

Wij willen proberen voor die Jongeren een aansluitmogelijkheid te zijn.

Hoe vaak hebben Jongeren geen andere visie, een eigen kijk op de maatschappij. Hoe vaak botst het niet tussen de oudere en jongere generatie.

Er zijn toch tal van problemen die in de toekomst op ons af komen, waaraan wij nu kunnen werken, mits wij er de ruimte voor hebben binnen de gevestigde orde.

Een paar voorbeelden: Bepapening, Onderwijs, Werk, Innovatie en Milieu.

Het kan nuttig zijn deze visies te bundelen en daarmee de discussie binnen D'66 te verrijken.

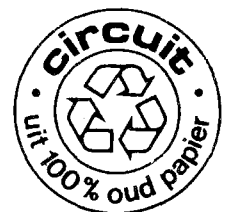
Is het niet nodig de oudere generatie proberen te winnen voor onze standpunten? Hun een idee te geven van de werkelijke Jongeren problematiek? Te laten zien waar de oorzaken van drank, drugs en geweld liggen? Hun de kern te wijzen van onze moeilijkheden?

En dan de Kinderkamerfunctie, het opdoen van bestuurlijke en politieke ervaring. Voordat men in de werkelijke politiek duikt.

Als we dat allemaal kunnen bereiken, dan is daarmee het bestaansrecht van een D'66 jongerenpartij gegarandeerd.

En als jij nu ook vindt dat het hoog tijd wordt, dat deze jongerenpartij er komt, schrijf dan even een briefje. In ieder geval blijf niet langs die kant staan, DOE MEE!!!!!!

Wiel Smit,
Montfortstraat 32
Schaesberg (L)

ZIJN WIJ MET DE DISCUSSIE OVER
DE GRONDSLAGEN VAN D'66
OP DE JUISTE WEG ?

Er bestaat een frans spreekwoord dat zegt: "pour discuter on doit être d'accord d'avant".
Dat wil niet zeggen dat men het vooraf al met elkander volledig eens dient te zijn alvorens een discussie te beginnen, maar wel dat men gelijke begripsbepalingen dient te hanteren. Hiermede wordt voorkomen dat de een praat over een tafel en de ander over een stoel, terwijl eigenlijk een bed wordt bedoeld.
Deze begripsbepaling is een van de zaken welke wordt gemist in de tot nu toe gepubliceerde stukken welke (mede) dienen om de discussie over de grondslagen van D'66 op gang te brengen. Teveel worden woorden gebruikt welke verlerlei uitleg hebben zonder dat precies wordt aangegeven welke uitleg men hanteert.

De grondslagen van D'66

Wat zijn grondslagen - waartoe dienen deze te worden geformuleerd - hoe moet er in de praktijk van het leven mee worden omgesprongen? Drie vragen waarvan de beantwoording (indien al mogelijk) onherroepelijk in elkaar zal overlopen.
Bezien wij in de woordenboeken het woord "grondslag", dan blijkt dat grondslag - hoofdstelling - fundament - uitgangspunt - hooftwaarheid en beginsel begripsoverschrijvingen hebben welke onderling vrijwel volledig uitwisselbaar zijn.
Er dient rekening mede te worden gehouden dat een schriftelijke formulering van hetgeen het wezen van D'66 is, niet alleen en uitsluitend binnen de partij blijft en het lijkt mij ongewenst om buitenstaanders, c.q. tegenstanders, de kans te geven om te zeggen: "D'66 dus toch een beginselpartij".
Er zijn m.i. andere mogelijkheden. (Om de zaak niet nog ingewikkelder te maken dan deze al is, gebruik ik in dit artikel verder het woord grondslagen. Aan het eind kom ik hier nog op terug.)

Wat dienen wij te proberen met het formuleren van grondslagen?

Ik dacht dat het een poging moet zijn tot het op papier verwoorden van een gedachtengang.
Een gedachtengang welke moet duidelijk maken wat de richtsnoeren zijn van mensen die denken als D'66-ers.
Een gedachtengang welke de basis, zo men wil de filosofie, is van waaruit D'66 haar beleidsprogram opbouwt. Dit is een heils moeilijk karwei!
Hoe moeilijk moge het volgende voorbeeld illustreren.
D'66 Friesland heeft haar provinciaal beleidsprogram 1978-1982 laten vooraf gaan door enige Algemene Uitgangspunten. Goede punten vonden en

vinden wij.
De schrik sloeg mij echter om het hart toen Van Agt begon met zijn regeringsverklaring. In de opening van deze regeringsverklaring zaten enkele passage's welke zo van onze Algemene Uitgangspunten overgeschreven konden zijn.
Dat Van Agt tot D'66 is bekeerd moge worden betwijfeld, ergo onze punten zijn niet kenmerkend voor D'66. Persoonlijk geloof ik dat het formuleren van grondslagen voor D'66 even moeilijk is (zo het al mogelijk zal zijn) als het op papier krijgen van datgene wat twee mensen heeft bewogen elkaars levenspartner te worden, indien men tenminste niet wil vervallen in algemeenheden als de glans van haar ogen of de kleur van zijn haar.

"Welke vorm onze grondslagen uiteindelijk ook gaan krijgen, zij zullen in ieder geval deel moeten uitmaken van het Beleidsprogramma" schrijft van Oorschoot in de Democraat nr.3.
Wel dit is op zijn minst discutabel! Beleidsprogramma en Grondslagen hebben wel veel met elkander te maken, zij liggen a.h.w. in elkanders verlengde, maar het zijn toch twee volkomen verschillende zaken.
In het Beleidsprogram leggen wij concrete voornemens neer voor een bepaalde periode van openbaar bestuur, maar in Grondslagen moeten wij trachten aan te tonen welke specifieke D'66 gedachtenwereld hier achter zit.

Bestaat die specifieke D'66 gedachtenwereld en is deze te verwoorden?

Als basis voor de discussie beschikken wij momenteel over de stellingen van Hein van Oorschoot, de toelichting van Jan Glastra van Loon, de bijdrage tot de discussie van Theo Timman en het artikel uit 1973 van Henk Zeevalking.
De stellingen van Hein van Oorschoot zijn, afgezien van enkele kanteekeningen, op zich volkomen juist. Maar ik tart elke politieke partij welke niet op de een of andere wijze een dictatoriaal uitgangspunt heeft (hierbij bepaalde godsdienstige groeperingen niet uitgesloten) om tegen deze stellingen Neen te zeggen! Zijn deze stellingen dan te gebruiken als de verwoording van de D'66 gedachtenwereld?

Ik dacht van niet.

Met enige goeden wil zouden wij dan ook de verklaring van de universele rechten van de mens kunnen nemen.

De toelichting van Jan Glastra van Loon brengt ons ook niet zoveel verder. Zeker, een groot deel van zijn inleiding is uitstekend bruikbaar als inleiding tot de Grondslagen, maar de rest?

Wanneer hij schrijft: "de meeste stemmen gelden is een spelregel ... maar geen grondbeginsel van de democratie" dan wil ik dat graag op zijn gezag als rechtsfilosoof aannemen, maar ik zit dan wel met twee vragen, hoe is dan wel dit betreffende grondbeginsel van de democratie en wat is democratie?

Vooraf de tweede vraag is belangrijk, want 5 politici deze vraag voorleggen betekend waarschijnlijk 5 verschillende antwoorden.

Wanneer Glastra van Loon dan nog verderop in zijn toelichting het begrip "formeel juiste democratische meerderheidsbeslissingen" hanteert, dan kom ik terug op hetgeen ik aan het begin schreef over begripsbepaling, want bij mij gaat dan de lamp uit.
De discussiebijdrage van Theo Timman.

Alhoewel er in deze bijdrage enige aantrekkelijke aspecten zitten m.b.t. de door hem gehanteerde begrippen boven- en onderordering, betreft hij m.i. het begrip Grondslagen ook weer veel te direct bij de praktijk van de dagelijkse politiek, getuige zijn uitspraak in de inleiding: "De Grondslagen van D'66 dienen betrekking te hebben op de politieke aspecten van de samenleving".

Is dat zo?

Dient datgene wat wij willen verwoorden in grondslagen niet veel eerder betrekking te hebben op de intermenselijke verhoudingen; op de verhouding individu - samenleving en omgekeerd; op de bezinning van de mens tegenover zichzelf; op de keuze tussen mythe en geweten?

Met deze vragen ben ik aangeland bij het artikel van Henk Zeevalking.

Indien men in dit artikel tussenzinnen en niet direct noodzakelijke woorden schrapt, dan blijven er een 30-tal items over welke een redelijk inzicht geven in de gedachtenwereld van waaruit D'66 is ontstaan.

Zijn deze in 1973 geschreven woorden nu nog bruikbaar?

Een strikt doortrekken van zijn betoog voert ons, dacht ik, het Humanisme binnen.

Daar is op zich (althans naar mijn mening) niets tegen, maar het is wel de vraag of wij daarmee niet op de tenen gaan staan van die leden en sympathisanten van D'66 die enerzijds een confessionele partijvorming niet meer zien zitten, maar anderzijds wel hun persoonlijk geloof hebben behouden.

Ook bij het gebruik van de gegevens van Henk Zeevalking dient grote terughoudendheid te worden betracht. Niet omdat wij zouden durven en mogen zeggen wat wij menen, maar wel om ons ervoor te behoeden onrecht te doen aan een van de grondslagen van D'66, nl. de vrijheid van het individuele geweten, waarbij wel dient te worden aangekend dat de individuele vrijheid eindigt daar waar het on-

vrijheid voor een ander gaat betekenen.

Ik hoop met het vorenstaande enigszins te hebben aangetoond hoeveel voetangels en klemmen er liggen op de weg naar een formulering van de Grondslagen van D'66.

Nog een enkel woord over "Grondslagen".

In dit artikel heb ik reeds een keer het woord richtsnoer gebruikt.

Richtsnoer is synoniem voor Norm. Henk Zeevalking heeft (m.i. terecht) de nadruk gelegd op de ratio, de Rede.

Wat denkt men van: "De Normen van het Redelijk Alternatief"?

Balk, augustus 1978
Jan Jonges.

Nawoordje

Hartelijk dank voor de bijdrage van Jan Jonges.

Het valt te hopen dat wij deze en vele andere ideeën, suggesties en aandachtspunten zullen terugvinden in de inbreng, die wij na de afdelingsdiscussies verwachten.

Wel een enkele correctie. Er bestaan geen "stellingen van Heir. van Oorschot", evenmin een "toelichting van Jan Glastra van Loon".

De toelichting vormt nl. het oorspronkelijke moederstuk, opgesteld door Jan Glastra van Loon, Jan Halm, Aad Nuis, Jan Terlouw, Jan Vis en ondergetekende.

De stellingen zijn aan de hand van dit stuk en op verzoek van het Hoofdbestuur opgesteld door Jan Glastra van Loon in overleg met ondergetekende. Het zijn dan ook in beginsel twee gelijkwaardige stukken; twee verschillende manieren om aan grondslagen vorm te geven.

Het eerdergenoemde groepje auteurs koos bewust voor de verhaalvorm en vindt die nog steeds de voorkeur verdienen.

Tenslotte is het nooit de bedoeling geweest de grondslagen onderdeel te laten uitmaken van het Beleidsprogramma. Wel is het zo dat Grondslagen en Beleidsprogramma als twee-eenheid dienen te worden gepresenteerd; zij zijn zeer nauw verbonden.

Hein van Oorschot
secretaris politie

DE GUNSTIGSTE RAADSVERKIEZINGEN

Ter aanvulling van Rogiers artikel in de Democraat van juni jl. nog enkele cijfers.

Vergeleken bij de Provinciale Staten, en na eliminatie van die gemeenten waar plaatselijke factoren een grote rol speelden, stegen de D'66 percentages als volgt:

	van:	naar:	
landelijk	5,4	5,7	(5%)
grote gemeenten zonder zittende raadsleden	6,2	6,6	(65%)
grote gemeenten met zittende raadsleden	7,8	8,4	(8%)
kleine gemeenten met zittende raadsleden	7,4	9,7	(31%)

Rogiers conclusie: hard werken in de raad werpt vruchten af, wordt hierdoor bevestigd. Dit effect kan zich over vier jaar herhalen, en dan vanuit een betere uitgangspositie.

Bij de twintig hoogste percentages zijn er liefst negen bij uit de regio Utrecht-Gooi, waar ook in de slechte jaren de regionale organisatie nog functioneerde. Nu meer regionale organisaties goed draaien, houdt dit ook een belofte voor de toekomst in.

Tenslotte enkele gegevens naar aanleiding van de gunstige uitslag van Breukelen (van 7,7 naar 11,3, na Gennep en Capelle de grootste sprong). Deels waren de omstandigheden gunstig: een zittend raadslid, een D'66 burge-meester, een steeds actief gebleven afdeling. Deels waren ze ook ongunstig: weinig nieuwbouw gedurende de laatste jaren, en een groot aantal autochthone, CDA of SGP georiënteerde kiezers.

Bij analyse per stembureau bleek dat overall (ook waar de bevolking grotendeels autochtoon was) ten minste 6,5% van de stemmen gehaald werd. Wel was in de nieuwste forensenwijk (die overigens al acht jaar oud is) het percentage het hoogst, namelijk 18.

Evenzeer belangrijk was dat de basis verbreed bleek te kunnen worden: in de typische werknemersbuurten ging de winst ten koste van PvdA en PPR en in gegoede buurten ten koste van de VVD.

R.T. van de Geer,
Breukelen.

TAAL EN DEMOCRATIE

Een partij die democratie zo hoog in het vaandel heeft staan, moet de hiernavolgende kritiek wel aangrijpen om zichzelf te beteren.

Het leeuwendeel van de communicatie vindt plaats d.m.v. taal. Als die taal niet goed wordt gebruikt dan ontstaan er problemen. Denk maar eens aan mensen die moeilijkheden hebben bij het invullen van formu-

lieren door een te ambtelijk taalgebruik. (En dat is zeer ondemocratisch.) In de industrie en wetenschap wordt vaak de fout gemaakt dat tegenover leken vaktaal wordt gebruikt.

D'66 heeft de naam een elitepartij te zijn van leraren en wetenschapsmensen. Dit kan en moet worden veranderd. Het is belachelijk dat bijvoorbeeld het beleidsprogramma 1977-1981 alleen maar leesbaar is voor mensen op academisch niveau.

Woorden als: Comparatieve (p4), extra-muraal (p19), courtage (p40), self-reliance (p84), enz. enz. .... nou ja!! Hetzelfde geldt natuurlijk voor de lengte van de zinnen en het aantal bijzinnen.

Hopelijk wordt met bovenstaande kritiek in de toekomst meer rekening gehouden, of is het nobele streven van Vondeling alweer vergeten? Vergeet niet dat een democratie niet kan bestaan zonder een zorgvuldig en vooral simpel taalgebruik.

Henk Nijmeijer
De Wilp.

NIET MEER OP ZONDAG !

Gaarne wil ik reageren op hetgeen Frans Rogier stelde op pag.1 Democraat sept.'78, onder de titel: "nooit op zondag?" omdat ik behoor tot hen die Frans noemt in de zin: "Inmiddels hebben ons van enkele zijden serieuze protesten bereikt over het congresseren op zondag". Waarom een serieus protest, zodra ik via via over de geplande dagen hoorde?

Ten eerste, omdat ik als lidmaat van de Gereformeerde Kerk principiële bezwaren heb tegen het gebruiken van de zondag voor dit soort grote (politieke) manifestaties.

Ten tweede, omdat ik vind, dat het politiek of anderszins actief bezig zijn buiten de gewone baan om, leefbaar dient te blijven, zowel voor betrokken persoon als voor het gezin dan wel andere analoge samenlevingsvormen. 14 dagen continu-arbeid is uit den boze!

Ten derde, omdat ik vind, dat bij een juiste planning zowel van data als van vergaderplaatsen congresseren op zondag niet nodig is.

Ten vierde, omdat ik het in het huidige klimaat van de Nederlandse samenleving (47% van de bevolking zou de bede terugwensen in de Troonrede!) bepaald niet wenselijk en nodig acht een grote groep van onze bevolking voor het hoofd te stoten door op zondag te congresseren.

Teneinde misverstanden te voorkomen: ik behoor niet tot diegenen waarvan op zondag praktisch niets mag; nog duidelijker: ik vind bv. het geslo-

ten houden van een zwembad op zondag volkomen onjuist. De verplichte kerkgang op zondag hoeft van mij ook niet. Het later beginnen op zondag t.b.v. de kerkgang, hoe respectabel op zich zelf ook, is voor mij principiële niet relevant.

En al heeft men qua plaatsing van onderwerpen op de agenda dan ook met "ons soort" mensen rekening willen houden, toch blijf ik het onaanvaardbaar vinden dat de belangrijkste politieke gebeurtenis, nl. de rede van de fractievoorzitter, op zondag is gepland! Als er al wat op radio en T.V. komt, c.q. zou moeten komen, dan dit wel, daarmee het risico lopend een grote groep Nederlanders te kwetsen.

Het is op grond van het bovenstaande dat ik van mening ben het congres middels een motie om een uitspraak te moeten vragen, zodat er ook voor het Hoofdbestuur duidelijkheid komt op dit punt.

Ik stel er nadrukkelijk prijs op naar het Hoofdbestuur toe te verklaren, dat ik overtuigd ben van de juistheid van - en nu citeer ik weer Frans Rogier: - " .. hier geen sprake is geweest van onachtzaamheid of een gemakshalve negeren van gegronde bezwaren van sommige onzer leden". Wel concluderend: "Niet meer op zondag!"

Bij leven en welzijn tot zaterdag 4 november a.s.!

Henk Potman,
Eemnes.

OPROEP!

Twee leden van de Utrechtse D'66 Staten fractie zouden graag willen weten of er belangstelling onder de leden bestaat voor een soort "werkgroep" bestaande uit diegenen, die vanuit hun Christelijke levensovertuiging politieke bedrijven binnen D'66. Bij voldoende belangstelling zal dan (maximaal 3 maal per jaar) een bijeenkomst in het centrum van het land belegd worden. Op deze bijeenkomsten zal dan gesproken kunnen worden over politieke zaken, die de aandacht vragen van D'66, in het licht van de Christelijke levensovertuiging. Het is beslist NIET bedoeld als een aparte club binnen D'66, dus geen "pressure group" of iets dergelijks. Belangstellenden worden verzocht contact op te nemen met Henk Potman, Raadhuislaan 46, 3755 HD Eemnes, tel. 02153-14302.

NIEUWS uit de regio

REGIO UTRECHT

Het regiobestuur wil de leden en belangstellenden van D'66 in de regio Utrecht graag uitnodigen tot het bijwonen van een Algemene Regio Vergadering, die gehouden zal worden op dinsdag 24 oktober 1978 om 19.30 uur in het Jaarbeurscongrescentrum te Utrecht.

De agenda voor deze vergadering luidt als volgt:

1. Opening en mededelingen.
2. Korte terugblik op de afgelopen periode.
3. Bericht vanuit het hoofdbestuur.
4. Activiteiten en plannen van de Provinciale Statenfractie.
5. Reilen en zeilen van de Adviesraad.
6. Financiële verantwoording door de regiopenningmeester.
7. Agenda van de landelijke Algemene Ledenvergadering (zie de 1e en 2e Congresdemocraat).
8. Bestuursverkiezing.

In het regiobestuur komen vijf plaatsen vacant (waaronder die van de voorzitter en de penningmeester). Wij doen een dringend beroep op de leden om hiervoor kandidaten voor te dragen. Graag vóór 23 oktober a.s. schriftelijke suggesties aan regiosecretaris Gert Jan Röhner, Obbinklaan 48, 3571 NH Utrecht.

9. Sluiting.

REGIO GELDERLAND

De Algemene Regio Vergadering, 23-9 gehouden te Zaltbommel, heeft besloten een Voorlopige Regionale Adviesraad in te stellen. Het is de bedoeling dat iedere afdeling een vertegenwoordiger + plaatsvervanger kiest en de namen vóór 10-10 doorgeeft aan de voorzitter van het regiobestuur. Eerste vergadering van de VRAR is 19 oktober om 19.30 uur, in het Huis der Provincie, Markt 11, Arnhem.

Met betrekking tot de Europese verkiezingen is besloten als ARV Gelderland op de eerstvolgende ALV de volgende motie in te dienen:
"De Algemene Ledenvergadering van D'66 bijeen op 4 en 5 november 1978 te Breda,
overwegende dat
- geen enkele federatie van aan de eerstvolgende verkiezingen voor het Europese Parlement deelnemende par-

tijen programmatisch en qua mentaliteit geloofwaardig over kan komen op de Europese kiezer;

concluderende dat

- de eerlijkheid tegenover de kiezer vereist - om het even of vóór, of na de verkiezingen van het Europese Parlement - alleen op de een of andere wijze met partijen uit andere landen samen te werken, wanneer deze programmatisch en qua mentaliteit op één lijn met D'66 liggen, en voorts concluderende dat dit m.b.t. enkele partijen uit de huidige federaties niet het geval is;

besluit

- 1e. het Hoofdbestuur op te dragen alles in het werk te stellen om te komen tot werkelijk Europese partijvorming, in plaats van de huidige federaties, die alleen een verlengstuk zijn van nationale partijen;
- 2e. het Hoofdbestuur op te dragen de hiertoe noodzakelijke organisatorische maatregelen te nemen;
- 3e. de toekomstige vertegenwoordigers van D'66 in het Europese Parlement te verzoeken alles in het werk te stellen een fractiesamenwerking aan te gaan met partijen of personen die de besluiten en conclusies van deze motie qua strekking onderschrijven. Mocht dit niet te realiseren zijn, dient een andere vorm van fractiesamenwerking duidelijk omschreven garanties te bieden voor de ideeën welke door D'66 worden voorgestaan.

BERICHTEN

Gelderse Raad voor het Jeugdbeleid

Henk Drijfhout heeft meegedeeld bestuurslid te zijn van de Gelderse Raad voor het Jeugdbeleid, en zich kandidaat te stellen voor een tweede termijn. Het regiobestuur stemt hier van harte mee in. Mocht een ander D'66 lid zich ook kandidaat willen stellen, wordt voor inlichtingen verwezen naar Henk: Drumptse Paralelweg 18, Tiel, tlf.03440-17736.

Ondersteuning Provinciale Statenfractie

In de laatste vergadering van de Provinciale Werkgroep is overeenstemming bereikt over een nieuwe opzet van de ondersteuning van de Statenfractie. De algemene "klankbordfunctie" zal in de toekomst vervuld worden door een Regionale Adviesraad, waardoor de Provinciale Werkgroep in de oude vorm kan komen te vervallen (dus ook de aangekondigde vergaderingen in de Democraat).

Voor een goed functioneren van de Statenfractie blijft het wel noodzakelijk dat de leden hen met hun specifieke deskundigheid blijven steunen. Nu het zwaartepunt van het Statenwerk steeds meer naar de commissies verschuift, kan die onder-

uit de regio

steuning beter commissiegewijs en in een vroeg stadium gegeven worden.

De eerstvolgende plenaire vergadering is donderdag 26 oktober, 19.30 uur, Huis der Provincie, Markt 11, Arnhem.

Wil iedereen die een bijdrage wil leveren, of inlichtingen wil hebben, graag ook diegene die zich bij een eerdere gelegenheid al opgaf, contact opnemen met Joos Oldenzien-Postma, fractieassistente, Brullenweide 74, Westervoort, tlf.08303-2220.

Aangezien het werk in de commissies al volop bezig is, hopen wij snel reacties van u te krijgen.

REGIO OVERIJSSSEL

Op zaterdag 2 september jl. werden in een ruim vijf uur durende vergadering van de regio Overijssel (bestaande uit de volgende subregio's: Twente/Deventer/IJsseldelta en N.O.-Overijssel) door de ruim 70 aanwezigen in hotel Dalzicht te Nijverdal een aantal verkiezingen gehouden, t.w.: een regiobestuur, lid voor het Hoofdbestuur en de Adviesraad.

Het regiobestuur werd bij acclamatie gekozen en wel als volgt:

mw. M. de Vuyst-Sturm (Giethoorn) - voorzitter;
G.B.Prins, Lindenlaan 15, 7461 XL Rijssen, tlf.05480-4724 - secretaris;

A.Arts (Almelo) - penningmeester;
H.Klooster (Bathmen) - lid;
E.de Kousemaeker (Dalfsen) - lid.

De heer H.W.Schippers uit Enschede werd met grote meerderheid van stem-

men gekozen als lid van het Hoofdbestuur als opvolger van mw. N.van Lijf-van Leeuwen uit Enschede.

In de Adviesraad kregen zitting de heren: S. Schaap (Blokzijl), J. Knoop Pathuis (Markelo) en J. de Rook (Deventer).

Als plaatsvervangende leden voor de Adviesraad werden gekozen de heren: J.H. ten Haken (Enschede), S. Hogervorst (Zwolle) en G. Onderstal (Deventer).

Namens het Hoofdbestuur van D'66 was op de vergadering aanwezig de heer Frans Rogier.

Huishoudelijk Reglement

Het Huishoudelijk Reglement, behandeld op de regiovergadering van 2 september jl., is thans gereed en kan door elk belangstellend lid tezamen met de notulen van deze vergadering op de eerstvolgende ARV in ontvangst worden genomen of worden opgevraagd bij de secretaris:

Ben Prins, Lindenlaan 15, Rijssen, tlf.05480-4724.

Regiovergadering

Het regiobestuur heeft het genoegen u uit te nodigen tot het bijwonen van een regiovergadering op zaterdag 21 oktober a.s. in: Hotel "Dalzicht" te Nijverdal.

Aanvang 13.30 uur.

Het ligt in de bedoeling om op regio-niveau voorbereidend werk te doen voor de Algemene Ledenvergadering, die op 4 en 5 november a.s. in Breda zal plaatsvinden. Als agendapunt zal aan de orde komen:

"HET EUROPESE PARLEMENT EN DE EUROPESE VERKIEZINGEN"

Spreker: Herman Schaper.

EUROPA BIJEENKOMST

AFDELING BLARICUM

30 oktober a.s. 20.00 uur

Het voornaamste onderwerp van de Algemene Ledenvergadering van 4 en 5 november a.s., de Europese verkiezingen heeft in vele afdelingen nog niet die aandacht gekregen die het verdiende. Dat is enigszins verklaarbaar doordat zowel in de Staten als in vele Gemeenteraden de collegevorming en in het algemeen de start van een nieuwe zittingsperiode nog veel aandacht opeisen.

Om aan dit gemis tegemoet te komen organiseert de Afdeling Blaricum van D'66 een EUROPA BIJEENKOMST op maandag 30 oktober om 20.00 uur in het dorpshuis "de Blaercom" te Blaricum.

Deze bijeenkomst is bedoeld voor alle D'66 leden en andere belangstellenden in de wijde omgeving van Blaricum (Hilversum, Amersfoort, Weesp en verder!)

Laurens-Jan Brinkhorst heeft zich voor deze bijeenkomst, zowel voor informatie als voor meningsvorming bedoeld, vrij gemaakt.

Naar diverse afdelingen van de regio's Noord-Holland en Utrecht zal nog verdere informatie worden verzonden.

30 oktober 20.00 uur
Blaricum "de Blaercom"
(centrum oude dorp)

EUROPA BIJEENKOMST

Laurens-Jan Brinkhorst

Verdere inlichtingen:

Arnold Balfourt, Bierweg 10,
Blaricum, tlf.02153/89718.

STICHTING WETENSCHAPPELIJK BUREAU

INNOVATIE CONGRES

24 februari 1979

Mede naar aanleiding van een motie over innovatie op het congres in Zwolle heeft de SWB zich beraden hoe de discussie binnen de partij over innovatie verder zou kunnen worden gevoerd.

Gekozen is voor het houden van een congres waarbij de nadruk ligt op discussie en meningsvorming. Met de inleiders is thans nog overleg gaande over hun inbreng.

In grote lijnen kan worden gesteld dat het congres wordt gehouden op één dag en dat die dag wordt verdeeld over:

a) een paar plenaire inleidingen

waarvoor de heren Terlouw, Zegveld en Top voorlopig toegezegd hebben garant te staan;

- b) een zestal sectiebijeenkomsten over verschillende onderwerpen die tegelijkertijd zullen worden gehouden, waarbij de nadruk op discussie ligt;
- c) rapportage van de secties aan de plenaire vergadering;
- d) een slottoespraak waartoe de heer Beek bereid is gevonden.

In de komende Democraten zult u hierover nog meer lezen en zal het programma verder worden uitgewerkt. Ook zal dan bekend worden gemaakt hoe u aan dit congres mee kunt doen.

Ruud Stam.

OPROEP:

PROGRAM-VERGELIJKING

Op verzoek van het Hoofdbestuur hebben enige leden van het bestuur van de SWB zich gebogen over een program-vergelijking van VVD, PvdA, CDA, PPR, PSP en CPN met het D'66-program. Dit in verband met zowel de binnenlandse als buitenlandse standpuntbepalingen van de partij. Deze studie dient vóór 1 januari 1979 afgerond te zijn. Het werk hiervoor is omvangrijker dan gedacht en geïnteresseerden die aan deze program-vergelijking willen werken, worden verzocht contact op te nemen met Ruud Stam, directeur SWB-D'66.

SUBWERKGROEP MIDDENOOSTEN

door Pim Peppelenbosch, coördinator.

Sedert de vakantie is de werkgroep Middenoosten alweer tweemaal bijeen geweest en wel op 7 augustus en 12 september jl. In beide vergaderingen stond de problematiek van de Arabische boycot centraal. De bedoeling is dat er binnenkort een notitie van de werkgroep zal verschijnen die bij kan dragen aan de meningsvorming rond deze materie binnen D'66.

Enige centrale vragen die behandeld worden zijn:

Wat houdt de boycot in?

M.a.w. ingegaan wordt op de omvang van de primaire, secundaire en tertiaire boycot.

Hoe kunnen we tegen de boycot aankijken? M.a.w. welke vormen van de boycot zijn acceptabel en waar liggen er bezwaren? Bezien worden het juridisch antwoord, de stellingname van het bedrijfsleven en de mogelijke politieke houding van een politieke partij als de onze.

De discussies zullen worden voortgezet en (misschien) afgerond op de bijeenkomst die gehouden zal worden op donderdag 19 oktober in het gebouw van de Tweede Kamer om 20.00 uur. Het duo Pim Peppelenbosch en Betty Groen zullen daartoe een tweede concept-notitie opstellen en aan de werkgroepleden toezenden.

Tevens zal op deze bijeenkomst aan de orde komen welke follow-up kan worden gegeven m.b.t. de al eerder samengestelde en door de werkgroepen Buitenland en Defensie aanvaarde notitie t.a.v. 'Nederland, de Palestijnen en de PLO'. Het kan toch niet zo zijn dat deze notitie van de subwerkgroep alleen maar ergens in de partij voor kennisgeving is aangenomen en vervolgens is gearchiveerd. Bezien moet worden of enige van deze stukken samen een SWB-publicatie kunnen gaan vormen.

VERSLAG VERGADERING
LANDBOUWERKGROEP, 2-9-1978

De subgroep over landinrichting legt een nota op tafel waarover op de volgende vergadering (30 sept. a.s.) van gedachten zal worden gewisseld. Vanwege de actualiteit wordt eerst enige informatie verstrekt over het rapport van een groep economen met betrekking tot de zuiveloverschotten. De uitgangspunten lijken niet bijster met de realiteit overeen te komen. Zo is er verondersteld dat we te maken hebben met stijgende marginale kosten voor de melkproductie, terwijl het bekend is dat er nog zeer veel melk kan worden geproduceerd van verbeterd grasland waarbij de marginale kosten voorlopig nog

WETEN SCHAPPELIJK BUREAU

zeer laag liggen. De veronderstelling dat 50% van het krachtvoer- verbruik marginaal is, oftewel bij niet-gesubsidiëerde prijzen oneconomisch, zal niet met zich meebrengen dat bij prijsdaling zo'n 390.000 koeien zullen verdwijnen.

Via lage marginale kosten met name in de rundveehouderij komen we tot de mede als gevolg daarvan hoog uitvallende grondprijzen. Een becijfering maakt duidelijk dat bij een marginaal inkomen van een extra ha. land voor rundveehouderij van f 2000,- met een rendement van 3,5% (norm Landbouweconomisch Instituut) we een grondprijs van om en nabij de f 60.000,- per ha. kunnen verwachten. Zo is de prijs van landbouwgronden gebonden aan de zuivelpolitiek. In het algemeen bestaat overeenstemming over een prijsbeheersing van landbouwgronden waarbij een orgaan tussen koper en verkoper zal moeten worden geplaatst teneinde ontduiking te voorkomen. Naast mogelijkheden voor jonge agrariërs om het ouderlijk bedrijf voort te zetten moet ook vooral worden gelet op de kleine ondernemer die naar onze mening past in een modern landbouwbeleid. Hierover zullen in kort bestek de standpunten van de werkgroep worden vastgelegd waarmee dan verder naar buiten kan worden getreden.

De behandeling van de landbouwvergrotting in de Tweede Kamer zal nog wel vóór Kerst plaats vinden, zo meldt Ineke Lambers. Verder is er op 25 oktober een openbare commissievergadering van de Landbouwcommissie uit de Tweede Kamer over de groene nota's gepland. Ter voorbereiding zal het stuk over landinrichting op 30 september worden besproken.

Na enige wijzigingen wordt het voorstel voor een landbouwhoofdstuk in het Europa-programma definitief vastgesteld. Jansen van Tuikwerd bepleit de kandidatuur van één of twee landbouwdeskundigen om het programma in de verkiezingscampagne aan de man te brengen. De kwestie van de inpoldering van de Markerwaard zal in de werkgroep nog een keer uitgebreid aan de orde worden gesteld aangezien het aanvankelijk ingenomen standpunt dat inpolderen wel mocht mits er over de inrichting kan worden meebeslist nog niet voldoende onderbouwd is en er ook nog tegenstand tegen deze stellingname leeft.

BESTUUR STICHTING
WETENSCHAPPELIJK BUREAU

In tegenstelling tot datgene wat hieromtrent in de eerste Congres-Democratie is vermeld, treedt de voorzitter van het bestuur van de Stichting Wetenschappelijk Bureau D'66 NIET NU af, maar ten tijde van het voorjaarscongres 1979.

De plaats van het bestuurslid Eric Denig is wel vacant.

VERGADERINGEN VAN LANDELIJKE
WERKGROEPEN VAN DE SWB D'66

Veel groepen van de Stichting Wetenschappelijk Bureau houden hun werkvergaderingen 's avonds in Den Haag. Het gevolg hiervan is dat veel leden, die niet in de randstad wonen, deze werkgroepvergaderingen moeilijk kunnen bezoeken daar Den Haag nu niet bepaald centraal in Nederland ligt. Het is echter zeer gewenst dat juist ook de leden buiten de randstad in de gelegenheid zijn mee te doen aan de meningsvorming binnen de partij. Derhalve is het gewenst dat de vergaderingen in een meer centraal gelegen plaats in Nederland worden gehouden. Met name denken we hierbij aan Utrecht, dat met de trein van overal gemakkelijk is te bereiken. Trouwens ook voor een deel van de randstad is Utrecht dichterbij, met name het Gooi, Amsterdam en omgeving en de provincie Utrecht.

Het is daarom dat een aantal leden uit de regio Brabant een motie hebben ingediend op het a.s. congres van de partij om de vergaderingen van de landelijke werkgroepen voortaan niet meer in Den Haag te houden.

namens de indieners
van de motie,

E.P. Honig, Waalre

MILIEU EN TECHNOLOGIE

De Werkgroep Milieu en Technologie zoekt enige juristen voor haar werkgroep met belangstelling voor milieu-wetgeving.

Belangstellenden worden verzocht zich op te geven bij:

Eric v.d. Hoeven, Doornenburg 11,
Landsmeer, tlf.02908-3566,

of bij:
Len Mossel, Pinksterbloemplein 23,
Den Haag, tlf.070-251681.

Sekretariaat:

Javastraat 6, Den Haag
070-467188 of 453271

d'66

POLITIEKE PARTIJ DEMOCRATEN '66

DE PARTIJ VOORZITTER

SAMENVATTING

CONGRESREDE van JAN GLASTRA
VAN LOON
uitgesproken tijdens de ALV
te BREDA op 4 november 1978.

"D'66 gaat verder op haar koers als onafhankelijke progressieve partij. Zij is daarmee nog steeds in opgaande lijn. Met hoeveel voorbehoud opiniepeilingen ook moeten worden gelezen, hierover laten zij niets aan duidelijkheid te wensen over.

Deze positieve ontwikkeling is zeker te danken aan de manier waarop onze fractie in de Tweede Kamer zakelijk en constructief oppositie voert en aan de openheid, redelijkheid en eenheid van optreden van de partij in al haar geledingen, plaatselijk, provinciaal en landelijk.

We zitten op het goede spoor. Het gaat er nu om die lijn vast te houden. Niet om het succes dat het oplevert, maar om de doelstellingen waarvoor we politiek bedrijven."

Jan Glastra van Loon hekelt hierna het streven van het CDA: "behoud van machtspositie in het kleurloze midden" en vervolgt:

"Een partij die een knip voor haar neus waard is, vindt haar eenheid in iets beters dan het gemiddelde van de meningen van haar leden of het beste compromis dat tussen hen bereikbaar is. Leden komen en gaan. Wij kunnen daarvan meespreken. Eind 1974 waren er nog 600; op dit moment zijn er zo'n 12.000.

De snelle opkomst, de massale uittocht van leden in 1973-'74 en de Phoenix-achtige herrijzing tot een partij met meer leden dan ooit tevoren, die reeks van opeenvolgende gebeurtenissen roept wel de vraag op of de partij nu dezelfde partij is als die van toen. Draagt deze partij nog wel met recht de naam Democraten'66? Is de partij van toen, die van Gruijters, van Mierlo, de Goede, om maar enkele namen te noemen, ook de partij van Terlouw, Brinkhorst, Zeevalking, om een paar andere namen te noemen?

IS D'66 VAN NU HET D'66 VAN TOEN?

Het antwoord op die vraag kost mij geen moeite. Ja, dit is dezelfde partij met ten dele andere personen. Dezelfde partij met ten dele andere personen. Dezelfde partij met een hechter doortimmerde organisatie, zonder votometer, maar met betere waarborgen dat de meningen van de leden tot hun recht komen. Dezelfde partij, omdat zij leeft vanuit dezelfde overtuiging, dat het ook in de politiek gaat om mensen niet ondanks, maar juist in hun verscheidenheid."

"D'66 wil ruimte scheppen voor mensen. Zij keerde en keert zich tegen een maatschappij die stijf staat van gevestigde instellingen, gevestigde belangen en gevestigd gezag. Zij verzette en verzet zich tegen een maatschappij van gesloten circuits, waarin de sterken en de insiders steun vinden bij elkaar, maar de outsiders en de zwakken moeten afwachten of een prijs uit de onpersoonlijke loterij op hun nummer valt. Zij keerde en keert zich tegen een maatschappij die achter succes aanholt en jaagt naar méér, maar ons natuurlijk milieu, de oude binnensteden en kleine dorpen met hun kwetsbare cultuur steeds kaler achterlaat. Zij keerde en keert zich net zozeer tegen het instandhouden van staatkundige instituties die alleen schijnbaar democratisch zijn, als tegen een dogmatische toepassing

GEEN CONTRIBUTIE BETAALD ?

GRIJPT UW LAATSTE KANS !

Als U geen contributie betaalt, is de partij het maar óók U zelf.

PER 1 JANUARI 1979 WORDEN ALLE WANBETALERS OVER 1977 en
PER 1 JULI 1979 DE WANBETALERS OVER 1978 UIT HET LEDENBESTAND VERWIJDERD.

Betaal dus per omgaande Uw achterstallige contributie over 1978 (en eventueel 1977).

GRIJPT UW LAATSTE KANS !!!!!

Postgirorekening 147.777 ten name van de penningmeester
D'66 te Den Haag.

INHOUD

Verslag van het congres	biz. 4
De fractievoorzitter	biz. 7
Jonge Democraten	biz.11
Uitnodiging	
Cie. Besluitvorming	biz.12
EUROPEES PARLEMENT	
candidaten	biz.16
presentatievergadering	biz.18
Partijganger Spigt	biz.20
Gast bij D'66	biz.27
Werkgroepen S.W.B.	biz.28
S.W.B. rapporten	biz.32

COLOFON

De uitgave van de Democraat geschiedt onder verantwoordelijkheid van een door het Hoofdbestuur benoemde redactieraad die als volgt is samengesteld:

Piet van Baarsel
Ernst Bakker
Frans Rogier
Jan Veldhuizen
Stijn Verbeek.

Als redactiesecretaresse is aan de redactieraad toegevoegd:

Kitty Warburg.

Correspondentie, kopij e.d. richten aan het redactiesecretariaat van De Democraat, Javastraat 6, Den Haag.

VERANTWOORDELIJKHEID

De redactieraad draagt de eindverantwoordelijkheid voor inhoud en opname van publicaties in de Democraat. Het moet duidelijk zijn dat deze verantwoordelijkheid zich niet uitstrekt tot bijdragen van het Hoofdbestuur, fracties in vertegenwoordigende lichamen, het SWB-bestuur, het PSVI-bestuur, de Adviesraad en andere officiële partijorganen. Al deze bijdragen zijn als zodanig herkenbaar aan het rubriekshoofd. Ook de inhoud van ingezonden brieven, die steeds de naam van de schrijver vermelden, valt buiten verantwoordelijkheid van de redactieraad. Voorzover er enig misverstand omtrent de redactionele verantwoordelijkheid mocht dreigen, worden de titels van bijdragen die buiten die verantwoordelijkheid vallen, voorzien van een stersteken.

DE DEMOCRAAT

De Democraat wordt gratis toegezonden aan alle leden van D'66. Niet-leden kunnen zich abonneren voor f 25,- per jaar. Losse nummers zijn verkrijgbaar bij het secretariaat voor f 3,- per stuk.

WANNEER VERSCHIJNT DE DEMOCRAAT?

Democraat nr.9 verschijnt:
22 december 1978.

Sluitingsdatum kopij:

6 december 1978.

De Democraat verschijnt 9x per jaar.

ADVERTENTIETARIEVEN

1/1 pagina: f 500,-
1/2 pagina: f 300,- liggend
1/3 pagina: f 250,- staand
1/4 pagina: f 200,- liggend
1/6 pagina: f 150,- staand.

Contractprijzen op aanvraag verkrijgbaar.

Plaatsing van advertenties is mede onderworpen aan de goedkeuring van de redactie.

OPLAGE 13.000

vervolg van pagina 1

van staatkundige vormen van democratie op andere samenwerkingsverbanden en organisaties.

D'66 wil ruimte scheppen voor mensen. Niet als categorie, maar als personen met eigen voorkeuren, verlangens en verantwoordelijkheden. In hun verscheidenheid, zonder betutteling. En laten we geen illusies hebben dat dat nu minder dringend nodig zou zijn dan toen! Onder de druk van een economische teruggang en gevoerd door het beleid van de huidige regering glijdt men overal terug naar gebaande wegen van de minste weerstand. De restauratie wint terrein, het ethisch reveil spreekt velen aan - en echt niet alleen vanwege de mooie ogen van de-geen die het uitspreekt.

Wataanspreekt is een moraal van stabiele gezagsverhoudingen. Een moraal die rust op de twee peilers van vrijheid voor de sterken en zorg voor de zwakken. Een moraal die de dingen telkens verticaal op een rijtje zet en vertelt dat de goede dingen boven zijn te halen en beneden te ontvangen - maar dan wel op voorwaarden die door hen die boven aan de ladder staan worden vastgesteld."

"D'66 was en is nog steeds pragmatisch in die echte oorspronkelijke betekenis van het woord, dat het beoordeeld wil worden en zichzelf steeds wil beoordelen op de maatschappelijke gevolgen van zijn handelen en niet op de woorden waarmee dat handelen moraliserend of ideologiserend kan worden gelegitimeerd. Wie dat gelijk stelt met opportunisme of het onnederlands noemt, zoals politici van andere partijen hebben gedaan, die is in mijn ogen of niet te goeder trouw, of niet in staat te begrijpen wat het betekent op een open, kritische manier politiek te bedrijven."

"De formulering van onze grondslagen zal altijd ter discussie moeten staan, zij zal niets mogen verbloemen, zij zal concreet genoeg moeten zijn om er politieke consequenties aan te kunnen verbinden en zij zal telkens op haar maatschappelijke relevantie en gevolgen moeten worden getoetst.

Ook op dit belangrijke punt is de partij van nu verbonden met de partij van toen, ook in dit opzicht gaat het om dezelfde partij. Natuurlijk is er intussen ook het een en ander veranderd. Het zou een erge suffe partij zijn als dat niet zo was. De partij heeft nu om te beginnen meer verleden dan toen. Zij heeft naar we van een niet bij uitstek suffe club mensen mogen aannemen, ook iets van dat verleden geleerd en wel heel in het bijzonder dat haar herkenbaarheid voor de kiezers en haar bestaansmogelijkheid afhangen van een duidelijk onafhankelijke opstelling

op basis van een eigen programma en tegenover uitgangspunten van andere partijen. Dit wordt onderschreven door iedereen in onze partij. Daarover is geen twijfel mogelijk."

GEEN PLAATS VOOR MISVERSTAND

Jan Glastra van Loon heeft alle begrip voor misverstanden die het gevolg kunnen zijn bij het gadeslaan van de politieke koers, die de partij in de afgelopen 10 jaar heeft gevolgd. "Ik kan dat begrijpen".

"Ik acht het daarom mijn taak als voorzitter die bijzondere verantwoordelijkheid draagt voor de eenheid van de partij, mij grondig van het standpunt van zulke vertegenwoordiging van de partij in aanmerking komende personen te vergewissen en u van de uitkomst daarvan op de hoogte te stellen.

Ik neem aan dat het niet nodig is uit te leggen dat dit bericht niet de betekenis heeft van een aanbeveling van een of andere mogelijke kandidaat in het bijzonder. Ik zal de uitkomst van mijn gesprekken gieten in een vorm die daar ook geen misverstand over kan laten ontstaan. De leden Brinkhorst, de Goede en van Mierlo onderschrijven alle drie de huidige zelfstandige opstelling en koers van de partij, zowel in nationaal als in Europees verband, evenals het hoofdbestuursstandpunt dat D'66 binnen Europa moet streven naar de vorming van een vierde stroming die op Europese en 20ste eeuwse en niet op een nationale en 19de eeuwse leest is geschoeid, zoals dat met de bestaande federaties van partijen het geval is."

D'66 IN EUROPA

"Tenslotte nog iets over de door D'66 in Europees verband te volgen koers en strategie. Er is daarover een reeks moties ingediend die een niet verrassende, wel verheugende gelijkgerichtheid vertonen. Dat wij zelfstandig die verkiezingen in moeten, ons niet moeten aansluiten bij enige federatie en de vorming moeten nastreven van een vierde, progressief democratische stroming, daarover bestaat geen enkel verschil van mening, alleen haast roerende eensgezindheid.

Toch bekruipt mij bij het lezen van al die moties in hun onvermijdelijke beknoptheid een soort kriebeling. Die kriebeling wordt veroorzaakt door het alsmar weer horen en lezen van het woord zelfstandig. Ik bedoel uitdrukkelijk het woord, niet de strekking daarvan. U kent mij genoeg om te weten dat ik daar voor 100% achter sta. Ik heb dat woord ook zelf vaak gebruikt, maar dat verergert juist de kriebeling.

Ik geloof dat we langzamerhand moeten oppassen voor woord-fetisjisme, het woord geen magische of sacrale betekenis moeten laten krijgen. Het gevaar dreigt dat we gaan denken

dat met dat woord ook ongeveer alles is gezegd wat over onze koers en standpuntbepaling te zeggen valt, dat het allemaal vrij eenvoudig is, dat met het uitspreken van het woord de beoogde toestand al gerealiseerd is misschien zelfs.

In feite is er immers met dat woord nog maar vrij weinig gezegd. In feite is wat er met dat woord gezegd wordt bovendien voor een groot deel iets negatiefs: dat we ons niet bij anderen willen aansluiten. En misschien is zelfs dat nog voor een belangrijk deel een bepaling van onze verhouding tot het verleden. In ieder geval valt er nadat we ook voor deze komende Europese verkiezingen onze onafhankelijkheid hebben bevestigd, nog heel wat te onderzoeken en te overdenken, af te wegen en te beslissen over de manier waarop we onze doelstellingen in Europees verband zullen kunnen verwerkelijken.

De vierde stroming die wij willen zal niet met een vloek en een zucht en ook niet door het leggen van een aantal contacten en wat vriendelijke woorden uit de grond kunnen worden gestampt. Dat wordt een zaak van lange adem en veel overtuigingskracht, waarbij zeker ook, maar zeker niet alleen, naar de vertegenwoordigers van andere partijen en groeperingen, maar ook naar de burgers van Europa toe zal moeten worden gewerkt."

Jan Glastra van Loon constateert dat er nog een lange weg te gaan is van het technocratisch Europa van nu naar het parlementair Europa van de toekomst.

"Er is geen groter gevaar denkbaar voor wat wij in Europees verband willen bereiken dan dat wij daarbij stellingen betrekken die zijn afgeleid van Nederlandse partijpolitieke verhoudingen. Wij zouden dan onszelf voortdurend het meest voor de voeten lopen. Het gaat ons immers juist om een stroming die niet op nationale maar op Europese, niet op 19e maar op 20ste eeuwse leest is geschoeid?"

BIJ WELKE FRACTIE AANSLUITEN?

"De hoofdbestuurresolutie stelt voor die beslissing niet te nemen dan nadat de nieuwe samenstelling van de fracties door de komende verkiezingen is bepaald en verkend. De HB-resolutie stelt bovendien voor die beslissing niet te nemen dan nadat de uitkomsten van die verkenning zijn voorgelegd aan een algemene ledenvergadering en deze over een mogelijke aansluiting bij een fractie is gehoord. Aan die beslissing zal een zorgvuldige afweging vooraf moeten gaan op basis van gegevens die pas dan bekend zullen zijn en in het kader van de verhoudingen die zich dan in Europees verband aftekenen. Uitspraken over die beslissing op dit moment zouden daarom voorbarig zijn

en slechts een schijn van zekerheid kunnen bieden.

Het is echter reëel er rekening mee te houden dat de aansluiting die wij nodig zullen hebben om in het Europese Parlement te functioneren wel eens bij een andere fractie zou kunnen liggen dan die waarin wij voornamelijk medestanders zoeken voor de vorming van een nieuwe fractie.

Europees denken, zei ik zojuist, vereist tenminste je open stellen voor gelijkgezinden elders en rekening houden met andere mogelijkheden en verhoudingen dan die van ons toch nog relatief kleinschalige Nederland. Europees handelen stelt nog tenminste een andere eis, namelijk ver genoeg vooruitzien en steeds van binnenuit je eigen doelstelling en visie vasthouden om te voorkomen dat je in de dagelijkse bedrijvigheid van talloze Eurocraten en Europolitici je eigen koers uit het oog verliest. Dat geldt voor onze vertegenwoordigers in wat vooruitlopend op wat het nog moet worden het Europees Parlement wordt genoemd. En dat zullen straks hopelijk niet alleen Nederlanders en Nederlandse vertegenwoordigers zijn. Dat geldt ook voor de leden van het hoofdbestuur die in goed samenspel met die vertegenwoordigers in Europa aan een vierde stroming gestalte zullen moeten trachten te geven. Het geldt niet minder voor ons allen als leden van een partij die zich dat ten doel stelt."

Piet van Baarsel

HET CONGRES DANST . . . .

Op zaterdagavond 4 november jl. organiseerde de afdeling Breda in de foyer een gezellig feest voor de congresgangers. Het was een leuk intermezzo tussen de meer serieuze congresdagen, dat vele leden de gelegenheid bood in een informele sfeer met elkaar kennis te maken of de kennismaking te vernieuwen. Het hoofdbestuur stelt het op prijs, dat de afdeling Breda deze gastvrijheid bood en de financiële lasten van dit feest wilde dragen. Het hoofdbestuur acht het namelijk niet juist een dergelijke informele bijeenkomst ten laste van de congresbegroting te brengen. Hoewel wij weten, dat vele leden zo'n informeel samenzijn op prijs stellen, menen wij toch de hieraan verbonden kosten niet te mogen bestrijden uit de toegangsgelden van het congres of de contributies van onze leden. Het hoofdbestuur waardeert het des te meer dat een afdeling de congresbezoekers de gelegenheid biedt zich tussen de bedrijven door te vermaken.

AFDELING BREDA, NOGMAALS HARTELIJK DANK EN TOT ZIENS !

Frans Rogier
vice-voorzitter organisatie

RADIO-UITZENDINGEN

HILVERSUM I 18.19 - 18.29 uur
vrijdag 24 november 1978
vrijdag 8 december 1978
vrijdag 22 december 1978
vrijdag 5 januari 1979
vrijdag 19 januari 1979

TELEVISIE-UITZENDINGEN

NEDERLAND I 19.50 - 20.00 uur
woensdag 17 januari 1979
woensdag 28 maart 1979
woensdag 6 juni 1979

VAN DE PENNINGMEESTERS

Bij de behandeling van de financiën in de algemene ledenvergadering op 4 en 5 november jl. te Breda zijn de volgende besluiten genomen en mededelingen gedaan:

- de penningmeester werd voor het jaar 1977 gedechargeerd
- omstreeks december 1978 zullen de leden middels acceptgirokaarten worden opgewekt hun bijdrage in het verkiezingsfonds te storten. Naar het zich laat aanzien zal het verkiezingsfonds met een klein voordelig saldo worden afgesloten
- de contributieregeling voor 1979 is als volgt vastgesteld:
  - Jeugdleden tot 20 jaar f.15,-p.j.
  - Over deze leden wordt geen bijdrage aan de regio's verleend.
  - Belastbaar inkomen tot f. 20.000,- f. 35,- contributie per jaar
  - Belastbaar inkomen boven f. 20.000,- f. 55,- contributie per jaar
  - Belastbaar inkomen boven f.30.000,- f. 90,- contributie per jaar
  - Belastbaar inkomen boven f.40.000,- f. 140,- contributie per jaar
  - Belastbaar inkomen boven f.60.000,- f. 175,- contributie per jaar
  - Belastbaar inkomen boven f.80.000,- f. 210,- contributie per jaar.

De bijdrageregeling aan de regio's is voor 1979 als volgt:

Naast het vaste bodembedrag ad.f.10,- per betalend lid wordt voor 1979 een extra bijdrage per betalend lid verleend van f. 2,-.

De peildata voor de ledentelling zijn 1 januari 1979 en 1 juli 1979.

De data van betaalbaarstelling aan de regio's zijn:

1 februari 1979 en 1 augustus 1979. De bijdrage ad f. 12,- totaal vindt dus in 2 gedeelten plaats.

De begroting voor 1979 werd ongewijzigd goedgekeurd. Van de aan de ALV voorgelegde meerjarenramingen werd kennis genomen. Het hoofdbestuur heeft zich een beleidsinstrument m.b.t. de hantering van de begroting verschafte in de vorm van een kwartaalsgewijs opgezette liquiditeitsplanning voor 1979.

De ervaringen in 1979 daarmee opgedaan moeten het mogelijk maken de meerjarenramingen straks realistischer uit te zetten.

Op het voorjaarscongres zullen naast een verifiërende meerjarenraming t/m

1982 en een ontwerp-contributieregeling 1980, zo mogelijk de jaarstukken en indien nodig, begrotingswijzigingen aan de ALV worden voorgelegd. Ieder jaar zal de financiële meerjarenplanning over vier jaren - inclusief het begrotingsjaar - moeten worden aangepast. Reserves moeten worden opgebouwd voor het opvangen van loon- en prijsstijgingen. Ook voor de prioriteiten die nog onder de streep staan. De toelichting op de meerjarenraming werd tijdens het congres uitgereikt.

Tot slot de moties, amendementen en HB-resolutie 4 betrekking hebbende op de financiën.

De amendementen 1 en 2 op de contributieregeling, ingediend namens de regio Friesland, werden ingetrokken. Het hoofdbestuur zegde toe dat de contributieregeling voor 1980, vast te stellen in de voorjaars ALV 1979, zal worden opgezet met in acht neming van de meermaalen door de ALV uitgesproken wens geen te hoge drempels op te werpen om lid te worden en rekening houdend met de eveneens in deze ALV uitgesproken eis dat de inkomsten zullen worden gedekt.

De amendementen 3 en 4 op de bijdrageregeling voor de regio's, ingediend door de regio Friesland werden beide ingetrokken, nadat de 2e penningmeester o.m. had verklaard dat in voorgaande congressen uitdrukkelijke voorkeur is uitgesproken voor optimale zekerheid met betrekking tot de door de regio's te verwachten jaarlijkse bijdrage. Met het oog op een zo realistisch mogelijk opzetten van regio-begrotingen werd toen besloten de regiobijdrage jaarlijks niet in procenten maar in centen uit te drukken.

De strekking van amendement 3 is een nadere studie waard, maar dan tegen de achtergrond van de extra bijdrage (suppletie op het bodembedrag). Het hoofdbestuur zoekt in overleg met de regiopenningmeesters naar methoden om regio's met een relatief klein ledental op gelijkwaardige wijze financieel te doen functioneren als een regio met een relatief groot ledenbestand.

Motie nr. 1, automatisering contributieinning, ingediend door Piet Zoun e.a. werd ingetrokken.

Het hoofdbestuur is met de indieners van mening dat zo snel mogelijk tot invoering van de automatisering van de ledenadministratie en contributieinning moet worden overgegaan. Invoering vraagt tenminste een ½ jaar voorbereiding. Daarbij komt dat de offertes van bedrijven die voor opdracht in aanmerking komen zorgvuldig moeten worden bekeken. Overhaaste keuze uit alternatieven is niet wenselijk. Invoering per 1 januari 1979 is technisch niet mogelijk.

Motie nr. 2, ingediend door A.J.F. de Vries, e.a. werd ingetrokken. Het hoofdbestuur gaat met de strekking accoord. De risico's tot overschrijding kunnen tot een minimum worden beperkt met behulp van een liquiditeitsplanning annex stringente budgetbewaking door de penningmeesters. Maar ook door de maandoverzichten die meestal 1 week na afloop van de betreffende maand tezamen met realisatieoverzichts-deelbegrotingen beschikbaar zijn.

De penningmeesters evenals de Financiële commissie kunnen aldus voortdurend de vinger aan de pols houden. Nieuwe activiteiten kunnen niet tot uitvoering komen indien niet vooraf vast staat dat deze uitgaven door de inkomsten worden gedekt.

Voor de eerste twee kwartalen zijn alleen de onontkoombare lasten opgevoerd. De voorgestelde norm van 10% verliest haar betekenis wanneer men zich realiseert dat de contributieinning in hoofdzaak gedurende het eerste kwartaal wordt gerealiseerd.

Tot slot werd hoofdbestuursresolutie nr. 4 door de ALV aangenomen. In deze resolutie werd het jaarlijks door de ALV vast te stellen bedrag dat uitlopend de penningmeester zonder voorafgaand positief advies van de financiële commissie mag worden besteed, bepaald op f. 1500,-. Geen van de hoofdbestuursleden, met uitzondering van de penningmeester, kan nl. medewerken aan het aangaan van enige verbintenis ten laste van de partij of het doen van uitgaven waarvan het beloop of het belang een waarde van f. 500,- te boven gaat, dan na verkregen toestemming van de financiële commissie.

Arnhem, 6 november 1978
Erno Maas
Jan van den Hazel
penningmeesters

GEVONDEN VOORWERPEN

in het Turfschip, Breda, na afloop van het congres:

- brillen,
- een armband,
- een pillendoosje met letter M,
- lidmaatschapskaart jongeren-centrum Vera Groningen.

Deze zaken zijn in het Turfschip af te halen, Chasséveld, Breda, tlf.076-149250.

Wie heeft een D'66-tas gevonden met een Indiaas sjawltje erin, congresmateriaal, sigaretten enz. Terug te bezorgen bij Fiet Opdenberg, Roemer Viisscherstraat 36, Amsterdam, tlf.020-189813. of op het landelijk secretariaat, Javastraat 6, Den Haag. Hartelijk dank!

VAN DE SECRETARIS POLITIEK

JONGEREN

Op het congres werd voor en na de rede van Jan Terlouw uitgebreid gediscussieerd over de manier waarop D'66 haar jongste leden tegemoet moet treden. Ook de vorm waarin de jongeren van D'66 elkaar zouden kunnen vinden kwam hierbij aan de orde.

De vergadering beluisterde vele sprekers en beoordeelde veel moties.

Met grote meerderheid besloot het congres, dat het nuttig was, dat de jongeren in breed overleg met andere partijleden zouden gaan zoeken naar een juiste organisatievorm. Er zijn nl. vele varianten denkbaar, van een losstaande jongerenorganisatie tot een PSVI-cursus.

Er vond een zeer fundamentele discussie plaats over de vraag of een dergelijke losstaande jongerenorganisatie al niet bij voorbaat moest worden uitgesloten, omdat zij in strijd zou zijn met de maatschappij-opvattingen van de partij. Mede op aandringen van het HB werd een motie om deze uitspraak vooraf te doen, verworpen. Hierdoor kunnen de jongeren in alle vrijheid de verschillende varianten onderzoeken.

Het is echter de jongeren en het HB duidelijk dat de partij een jongerenorganisatie op het voorjaarscongres 1979 - dan wordt er over beslist - niet zonder meer zal accepteren. Dat bleek uit het verschil van slechts enkele stemmen, waarmee het congres uiteindelijk en schriftelijk een motie verwierp, waardoor de organisatievorm van een zelfstandige jongerenorganisatie vooraf onmogelijk zou zijn gemaakt.

KUNST IN DE SAMENLEVING

Het Beleidsprogramma is weer een echte kunstparagraaf rijk. Het congres aanvaardde het HB - tekstvoorstel, zoals dat door de SWB-werkgroep was voorbereid, zonder wijzigingen. Binnen de werkgroep zelf is men nog niet onverdeeld gelukkig met de inleiding van de nieuwe paragraaf. Dit stuk zien we daarom wellicht nog wel eens terug.

MEDIA

Vooruitlopend op de SWB-nota over ons omroepbestel en de daarbij noodzakelijke maatregelen, nam het congres een HB-resolutie aan, die de Kamerfractie een richtsnoer geeft voor haar handelen op de korte termijn. De resolutie bevat uitspraken over de noodzaak van een integraal nieuwe omroepwetgeving, de noodzakelijke ontkoppeling van het lidmaatschap van een omroepblad en van een omroepvereniging en - tenslotte - over de wenselijkheid van het terugdringen van de sluipende vercommercialisering van het omroepbestel.

VAN DE VICE-VOORZITTER ORGANISATIE

NAJAARSCONGRES 1978

Op 4 en 5 november j.l. hebben vele leden ons najaarscongres '78 in Breda bijgewoond en hun democratische rechten uitgeoefend. In deze Democrata zijn enkele artikelen opgenomen, waarvan verslag van gedeelten van deze ALV wordt gedaan.

In het algemeen kan het een geslaagd congres worden genoemd. Het heeft bewezen dat D'66 een levende en enthousiaste partij is, waarin de leden actief zijn en aan de besluitvorming willen bijdragen. Toch zou het nog mooier zijn, wanneer meer leden aan de congressen deelnemen. Ondanks de stijging van ons ledental blijft het aantal congresbezoekers rond de 800 schommelen. Dit is echter nog geen 7% van onze leden.

De vraag rijst of het zo democratisch is dat slechts 7% de besluitvorming domineert. Deze situatie was enige tijd geleden mede aanleiding voor het Hoofdbestuur om een adviescommissie 'Besluitvorming binnen D'66' in te stellen, die medio september j.l. eindrapport uitbracht. Elders in deze Democrata treft u dit rapport met een toelichting van het Hoofdbestuur aan.

Deze 23ste Algemene Ledenvergadering van D'66 heeft zeker niet stilgezeten en heeft in elk geval in een door velen als goed ervaren sfeer belangrijke besluiten genomen. De HB-resolutie over zelfstandige deelname aan de Europese verkiezingen werd zelfs met overweldigende meerderheid aangenomen. Het congres wees ook op duidelijke wijze een dubbel-mandaat voor leden van het Europees Parlement af.

MOTIE REGIO UTRECHT

Tijdens het congres op de zondagmiddag was een motie van de regio Utrecht onderwerp van bespreking. De motie werd met een kleine meerderheid aangenomen. De tekst luidt als volgt:

"De ALV van D'66 te Breda, heeft met ontsteltenis kennis genomen van het besluit van de president van de Verenigde Staten van Noord-Amerika om over te gaan tot productie van onderdelen van het neutronenwapen en tot geschiktmaking van bepaalde bestaande wapensystemen voor dat neutronenwapen;

is bijzonder verontrust over persberichten waaruit zou kunnen blijken dat, door toedoen van o.a. de Nederlandse minister van Defensie, het vraagstuk van de eventuele invoering van het neutronenwapen niet meer in de plenaire NAVO-Raad zal worden besproken, doch slechts in de zgn.

De discussies hierover en over andere onderwerpen waren vrij intensief en van redelijke kwaliteit, al viel soms te constateren, dat slechts een beperkt aantal leden zich in het overleg mengde. Soms maakte het congres zelfs een matte en gezapige indruk, die niet alleen door een slaapttekort kon worden verklaard.

Een ander opvallend punt was, dat meerdere verkiezingen van bestuursleden en commissieleden bij acclamatie konden geschieden, omdat er slechts één kandidaat was. Het gaat mij te ver om te beweren dat hieruit slechts waardering voor de betrokken kandidaat bleek. Het is niet te hopen dat er onder de leden weinig animo bestaat om bestuursfuncties te vervullen.

Misschien moeten wij het enigszins tegenvallende aantal bezoekers en kandidaten wijten aan een 'stilte na de storm' van 1977 en 1978, waarin wij met zoveel succes drie verkiezingen afsloten. Of mogen wij het tevens beschouwen als een stilte vóór de storm van het voorjaar 1979, waarin wij ons op de verkiezingen voor het Europese Parlement gaan storten. Laten wij dezelfde stijging, die ons ledental nog steeds vertoont, ook in het aantal congresbezoekers en deelnemers aan de discussies zien te bereiken. Het voorjaarscongres 1979, dat op 23 en 24 maart 1979 in Amsterdam wordt gehouden biedt hiertoe de gelegenheid. Het Hoofdbestuur zal zorgen dat de congresstukken zo vroeg mogelijk worden gepubliceerd, zodat de congresbesluiten grondig en weloverwogen in de (sub)regio's en afdelingen kunnen worden voorbereid.

Frans Rogier,
vice-voorzitter organisatie.

Nuclair Planning Group, waardoor de invloed van de kleinere NAVO-landen, die in de NPG slechts één wisselzetel bezetten, ten zeerste wordt beperkt;

verzoekt de Tweede Kamerfractie van D'66:

1. alle middelen aan te wenden om te komen tot een ondubbelzinnige en onvoorwaardelijke afwijzing door de meerderheid van de Tweede Kamer van de hiervoor genoemde stappen gewijze invoering van het neutronenwapen;
2. er op aan te dringen dat de discussie over de eventuele invoering van het neutronenwapen gevoerd zal blijven worden in de plenaire NAVO-Raad, zodat alle NAVO-landen aan deze discussie zullen kunnen deelnemen.

Hein van Oorschot
secretaris-politiek

VAN DE SECRETARIS BUITENLAND

EUROPESE VERKIEZINGEN

Op de zaterdagmiddag kwamen de Europese verkiezingen aan de orde. Op de agenda stonden het Europese programma en de samenwerking van D'66 met andere partijen in Europa.

Om met dit laatste te beginnen: (zoals ook de ALV deed) hierover waren een groot aantal moties ingediend, naast de HB-resolutie (die uiteindelijk werd aangenomen). Hieruit kwam een duidelijk beeld naar voren: keer op keer werd gesteld dat D'66 onafhankelijk aan de verkiezingen dient deel te nemen. Wat de samenwerking met Nederlandse partijen betreft sprak dat voor zich zelf: ons Europees programma toont immers duidelijk aan dat D'66 een eigen Europees profiel heeft, dat verschilt van de andere Nederlandse partijen.

Wat betreft de partijen buiten Nederland stelde de HB-resolutie dat "samenwerking met verwante politieke partijen en groeperingen, zoals de Engelse Liberals, de Italiaanse Republikeinen, de Franse Radicaalen, de Duitse FDP, bepaalde milieu-groeperingen e.a. gewenst kan zijn". Een amendement om geen partijen met name te noemen werd verworpen op advies van het HB, dat stelde dat men het aan de duidelijkheid verplicht is de partijen waarmee men zich verwant noemt als zodanig te vermelden.

Een aantal van bovengenoemde partijen werkt samen in de Federatie van Liberale en Democratische Partijen. De HB resolutie wees echter een toetreding tot deze federatie af. Net zoals de socialistische en de christen-democratische federaties van Europese partijen, zo lichte voorzitter Glastra van Loon toe, is de liberale en democratische federatie een samenraapsel van politiek zeer uiteenlopende partijen, waarbij men elkaar voornamelijk gevonden heeft vanwege de gemeenschappelijke 19e eeuwse oorsprong. D'66 wil bouwen aan een nieuwe Europese partij, die eigentijdse oplossingen biedt voor eigentijdse problemen. Dit onderdeel van de HB-resolutie werd algemeen onderschreven. Het hoofdbestuur benadrukte daarbij wel dat dit een zaak van de lange termijn is, waarbij men zich geen illusies moet maken. Het HB was dan ook tegen een voorstel om een "Europees Appèl" rond te sturen in Europa. De situatie in het Europa van 1978 is niet te vergelijken met die in het Nederland van 1966: de oude ontploffings-theorie kan niet in een handomdraai op het huidige Europa toegepast worden.

Het laatste gedeelte van de aangenomen HB-resolutie betreft de samenwerking van de D'66-vertegenwoordigers in het Europese Parlement met andere Euro-parlementariërs. De D'66-vertegenwoordigers wordt opgedragen contacten te zoeken met andere progressieve democratische leden van het Parlement en vervolgens aan de ALV hierover te rapporteren, opdat deze dan een uitspraak kan doen over eventuele vormen van samenwerking. Een amendement dat stelde dat "technische" samenwerking ook zonder een uitspraak van de ALV mogelijk moest zijn, werd afgeraden door het HB. "Technisch" is niet te scheiden van politiek, naar de mening van het HB, en een dergelijke politieke stap, die ook van belang kan zijn voor de binnenlandse politiek, dient eerst voorgelegd te worden aan de ALV.

Van de kant van de regio Utrecht lag een voorstel om nog voor de Europese verkiezingen, te weten op de volgende ALV, een uitspraak te doen over de vraag of tot een fractie in het Europees Parlement moest worden toegetreden en zo ja tot welke. Door het HB werd dit voorstel ten sterkste ontraden. De secretaris buitenland onderstreepte nog eens dat het juist het kenmerk van de samenwerking leidt tot politieke onduidelijkheid en versluiting van de werkelijke tegenstellingen. Hoe deze samenwerking zich verder zal ontwikkelen hangt sterk af van de uitslag van de Europese verkiezingen, waarop nu nog geen peil is te trekken.

Het wordt immers steeds duidelijker dat de Europese verkiezingen verworpen tot negen nationale verkiezingen die in de negen landen op verschillende wijze wordt uitgestreden. Alleen al de kiesstelsels verschillen radicaal van land tot land. Hoe de fracties in het Europees Parlement zijn samengesteld en hoe zij functioneren is daarom nog geheel onduidelijk, en dat zijn dan ook juist de zaken waarnaar de D'66-Europarlementariërs een onderzoek moeten instellen en moeten rapporteren. Het voorstel van Utrecht werd afgewezen.

Vervolgens kwam het Europees Programma aan de orde. Er waren meer dan 40 amendementen ingediend. Om enkele van de belangrijkste, die aangenomen werden te noemen:

- het dubbellidmaatschap in een overgangstijd van het Europees Parlement en de Tweede Kamer werd afgewezen. Het HB legde uit dat het zelf verdeeld was over deze zaak, maar dat men de zaak niet onder de tafel wilde werken, zodat men het voorstel toch in het concept-Europees Programma had opgenomen.

VERKIEZINGEN VOOR BESTUREN EN COMMISSIES

Het najaarscongres 1978 heeft wederom enkele besturen en commissies aangevuld. De verkiezingen hadden de volgende resultaten:

DAGELIJKS BESTUUR:

Jan Glastra van Loon, Frans Rogier en Jan Veldhuizen werden bij acclamatie herkozen als respectievelijk voorzitter, vice-voorzitter organisatie en publiciteitscoördinator. De stemming wees Jan Prevoo aan als eerste penningmeester van het Hoofdbestuur.

SWB-BESTUUR:

Als lid van het SWB-bestuur werd Cor Bol gekozen.

PSVI-BESTUUR:

Bij acclamatie werden Bob van den Bos, Dick Hijsterborg en Rudi Nieuwenhoven tot lid van het bestuur van het PSVI D'66 gekozen.

GESCHILLENCOMMISSIE:

Tot voorzitter van de Geschillencommissie werd Marja van Empel-Rambonnet gekozen, terwijl als leden werden gekozen: Doeke Eisma, Johan Hamaker, Marcel Prop en Geb Ringnalda.

FINANCIËLE COMMISSIE:

Erno Haas, de aftredende penningmeester, werd bij acclamatie tot lid van de Financiële Commissie gekozen.

RAPPORTAGECOMMISSIE:

Harry Geelen werd bij acclamatie herkozen als lid van de Rapportagecommissie.

PROGRAMMACOMMISSIE:

Hoewel door een misverstand de aanvulling van de Programmacommissie niet was geagendeerd, stemde het congres ermee in, dat Ernst van Altena aan de werkzaamheden van de Programmacommissie gaat deelnemen.

Frans Rogier,
vice-voorzitter organisatie

De ALV was met een duidelijke meerderheid tegen.

Andere belangrijke wijzigingen waren een nieuwe tekst voor de abortuskwestie, enkele aanvullingen van de energieparagraaf en van de paragraaf over ontwikkelingssamenwerking en een nieuw punt over het gewetensconflict ten aanzien van de kernwapens.

Herman Schaper
secretaris-buitenland

JAN TERLOUW

op de Algemene Ledenvergadering in Breda, 5 november 1978

Sprekend over Bestek '81: 'De fractie van D'66 heeft zich bij de behandeling van Bestek geconcentreerd op twee hoofdpunten. Regering en parlement moeten hun verantwoordelijkheid zien. Regering regeer! Parlement, durf te zeggen waar het op staat.'

En vervolgens: wat is er in dat werkstuk niet behandeld wat juist een ereplaats had moeten hebben? 'Bestek '81 en de discussie erover verhullen wat er echt aan de hand is. De polariserende discussie legt mistgordijnen over de oorzaak van de werkloosheid. De Regering wil ons doen geloven dat met f. 10 mld. ombuigingen de werkloosheid zal worden teruggebracht tot 150.000 in 1982, Den Uyl deelt mee dat het kan met f.4 mld. De werkelijkheid is dat het helemaal niet kan, althans niet door middel van bezuinigingen. Maarten Engwirda heeft in het debat aannemelijk gemaakt dat er geen nieuwe arbeidsplaatsen in de productiesector te scheppen zijn, hoogstens kunnen we proberen de uitstoot tegen te houden. Het verweer hiertegen van Minister van Aardenne was zeer zwak, en Albeda gaf Engwirda eigenlijk gelijk. Realiseert u zich dat even. Maandenlang davert het in het land van de discussies over f.10 mld., f. 6 mld., f.4 mld, en als in het debat blijkt, althans aannemelijk wordt gemaakt dat de doelstelling waarvoor die ombuigingen nodig zijn toch niet haalbaar is, dan gaat dat vrijwel onopgemerkt voorbij. Dit is versluitende polarisatie, geen verhelderende. Het is het gevecht om des keizers baard, maar de keizer draagt geen kleren. Er moet bezuinigd worden, zeker, dat vindt ook D'66. Maar laten we het kind bij de naam noemen. Ombuigingen zijn nodig, omdat de industriële structuur zich wijzigt, omdat er oververzadiging is, omdat er verspilling is, opsouperen, tegen afbraakprijzen van grondstoffen uit arme landen, omdat er een onzichtbare verschuiving is van de behoeften van materiële naar niet-materiële goederen, omdat naast de voordelen ook de nadelen van de welvaartsstaat zichtbaar worden. Bestek '81 wil op de oude voet voortgaan, maar een beetje zuiniger. En het heeft een illusie als doelstelling.'

...

Naar aanleiding van het stemgedrag van de PvdA:

'Polarisatie moet er zijn tussen ideeën, niet tussen partijen. Ik wens niet de vrede stichter uit te hangen als het gaat om het verschil tussen arm of rijk, verspilling of zorgvuldig beheer, solidariteit of hebzucht, oorlog of vrede. Bij die vraagstukken moet de stellingname scherp en duidelijk zijn. Maar de houding: wij zijn voor de zwakken, voor solidariteit, voor zorgvuldig beheer, voor vrede, en zij zijn voor de rijken, voor hebzucht, voor verspilling, voor oorlog, leidt tot niets. Zeker niet tot verandering van hun standpunt en nauwelijks tot verheldering van het eigen standpunt. Wij hanteren polarisatie als confrontatie met onze ideeën.'

...

Over de rol van de oppositie: 'Oppositie is een verworvenheid van de democratie. Het is een groot goed, dat gekoesterd moet worden. D'66 had zo goed als zeker best tot dit kabinet kunnen toetreden. We waren best welkom geweest. We hebben het niet gedaan, omdat we menen een beter alternatief te hebben voor de plannen, voor het beleid, van dit kabinet. D'66 is niet een partij die wat wil corrigeren in de marge, een kleine bijstelling hier en daar. We zijn ook niet alleen de beweging, die profetische geluiden laat horen, maar het zelf nemen van verantwoordelijkheid schuwt. Nee, wij voeren oppositie vanuit een uitvoerbaar alternatief, een alternatief waarvan we denken dat het betere oplossingen biedt voor de problemen waar een moderne industriestaat mee heeft te kampen.'

Het kabinet geeft oude antwoorden op nieuwe vragen, zegt Jan Terlouw. Het verwacht alle heil van het versterken van de marktsector en doet zelfs geen poging om zich af te vragen hoe het komt dat de verzorgingsstaat zo weinig inspiratie blijkt te geven aan met name jonge mensen. En hij vervolgt:

'In de moderne industriestaat is er geen behoefte aan meer van hetzelfde, maar aan het begin van iets anders. Ik wil heus niet zeggen dat het eenvoudig is, en eigenlijk hoeft het geen verwondering te wekken dat dit Kabinet, gezien de ontstaansgeschiedenis een tweede-keus-kabinet, er maar niet aan begint. Versterking van de marktsector, zeker, zeker, ieder zinnig mens vindt dat nodig, waarom daarnaast nog iets anders geprobeerd?'

...

'D'66 probeert oplossingen te vinden voor de problemen van deze tijd, van deze maatschappelijke structuur, van mensen in hun eigen specifieke omstandigheden. Daarmee zijn we een eigentijdse, moderne, vooruitstre-

vende partij, een oppositiepartij die recht probeert te doen aan de essentie van de parlementaire democratie: het bieden van een verwezenlijkbare alternatief. Ik noem dat de essentie van de parlementaire democratie, omdat het de kiezers, die soeverein zijn, een reële keuzemogelijkheid biedt, zonder welk het kiesrecht niet meer is dan schone schijn.'

...

'Ik verheug me bijzonder over de bloei die onze partij meemaakt. Er is eendracht over de politieke koers, verschillen van inzicht worden in een openhartige sfeer uitgepraat. Het ledental is gestaag groeiend,...

...

'Politiek is een belangrijk, inspannend en boeiend bedrijf, dat iedereen aangaat. De kunst is het om niet de brede weg naar het verleden te bewandelen, noch de smalle weg naar de illusie.'

...

'De invloed van de Democraten '66 groeit. Dus groeit de democratie in Nederland, en straks in Europa, in de diepte.'

De tussen aanhalingstekens geplaatste teksten zijn letterlijke citaten - SV

CONGRESIMPRESSIES

Breda, 4 en 5 november 1978

Ruim 800 leden bezochten het congres. Ruim 11.000 leden keken naar de televisie of in de krant en lezen wellicht straks de congresverslagen. Voor de sfeer hadden ze naar het Turfschip moeten komen. De Democraat was ter plaatse en noteerde zijn impressies.

Zaterdag was de dag der gezapigheid. Een onwaarschijnlijk aantal funktionarissen werd herkozen, het huishoudelijk reglement bij acclamatie herzien en samen met Erno Maas werden de financiën van de partij toegejuicht. De partijvoorzitter sprak, zoals u elders in dit nummer kunt lezen, en de vergadering volgde haar hoofdbestuur Europa in en at uit de hand van Herman Schaper. Het enige vuurwerk werd afge-stoken door Roel Heskamp met motie 25 van de regio Utrecht, die het hoofdbestuur vroeg:

1. met voortvarendheid de mogelijkheden van totstandkoming van een Europese Progressieve Democratische Partij te onderzoeken;
2. de leden te voorzien van alle informatie die nodig is om op de ALV van 23 en 24 maart 1979 een voorkeur te kunnen uitspreken omtrent de al dan niet toetreding van de D'66-vertegenwoordiger(s) tot een reeds bestaande of op te richten fractie in het Europees Parlement.

De motie werd weliswaar verworpen, maar de stemmen over deze motie moesten tenminste nog geteld worden. Zijn de Democraten nu zo gedwee of is het hoofdbestuur zo intelligent? De Democraat waagt zich

niet aan een antwoord op die vraag. De discussies waren overigens best interessant. Opvallend was daarbij dat er voor de wijze van deelname aan de Europese verkiezingen en eventuele toetreding tot een van de bestaande federaties van politieke partijen in de Europese Gemeenschap een veel bredere belangstelling bestond dan voor het Europees programma van de partij. Onbehaagen en gemor was er - maar méér in de wandelgangen dan in de vergaderzaal - over het late publiceren van HB-resolutie nr.2. Deze stellingname van het HB, die vele moties overbodig maakte, had in de Eerste Congres Democraat moeten staan, in plaats van in het congresboek. Roel Heskamp noemde het onzorgvuldig. 'Als je de helft van je congres aan dit onderwerp wijdt, mag je je uitgangspunten wel iets eerder op papier zetten.' De formulering tenslotte van de besluiten van deze met grote meerderheid door het congres overgenomen resolutie, en het verwerpen van motie 25, schoof de discussie over de opstelling van D'66 in Europa naar de toekomst. Heel even maar flakkerde die discussie, veel minder dan de drie kolommen in De Volkskrant zouden doen vermoeden.

Natuurlijk was er applaus voor Van Mierlo, maar dat was er nog voor hij iets had gezegd. De partij klapt nog altijd iets van een schuld weg. Toen Van Mierlo, in wat hij zelf een heel persoonlijke opmerking noemde, zei dat het hem zou teleurstellen als de partij koudwaterrees zou tonen voor samenwerking met de sociaal-democraten, was het applaus een stuk minder. Tenminste één van de aanwezigen dacht: Nu gooit hij zijn candidatuur aan scherven. Maar Van Mierlo zelf had al gezegd: 'Europa is geen optelsom van Nationale partijen. Bij het vormen van een Verenigd Europa moeten nationale politici de opstand tegen zichzelf leiden'.

Kees Wetsema uit Rotterdam zegt ervan: je zou de discussie over de samenwerking in Europa moeten kunnen voortzetten, zonder opnieuw in de oude interne strijd binnen de partij terecht te komen. D'66 is zo neutraal tussen liberalisme en socialisme, D'66 streeft zo duidelijk naar een zelfstandige vierde stroming, dat er geen kwestie kan zijn van keuze voor een koers met socialisten of liberalen. Alleen de buitenwacht wil een antwoord op de vraag:

met wie gaan jullie in zee? Maar we kiezen niet voor een van de bestaande federaties. We zoeken steun bij die fracties waar we steun van kunnen verwachten, op momenten waarop we zonder die steun niets zouden bereiken.

We gaan dus voorzichtig Europa in. Of, met de woorden van een andere spreker: 'Het is een kwestie van afzijdigheid, abstinentie en onthouding'. Daarmee verplaatste de discussie zich naar de wandelgangen.

De afdeling Breda en de sub-regio West-Brabant hadden een feest georganiseerd, rondom een trio dat voor weinig geld muziek uit de oprichtingsjaren van de partij zou spelen. De jongeren in D'66 kwamen dan ook pas zondag aan hun trekken. Maar Laurens Jan Brinkhorst had gelegenheid zich samen met de nieuwe voorzitter van de geschillencommissie voor te bereiden op een congres in Centraal Afrika. Met de gewiekste en ingewikkelde danspassen die hij uitvoert valt hij daar niet uit de toon. Er ontstond tijdens dat feest een heel nieuwe discussie over de vraag hoeveel zo'n liedje als 'D'66 aan de top, top' nou eigenlijk wel zou kosten. Voor mij is het onbetaalbaar.

Zondagmorgen waren er tenminste vier partijleden in het kerkje van Galder, een gehucht tegen de Belgische grens, 10 km ten zuiden van Breda. Het staat niet in de Michelin-gids; toch moet u er bij gelegenheid eens gaan kijken.

Tussen geschillencommissie en kunst in de samenleving was er op zondag de rede van Jan Terlouw, waarvan in deze Democraat fragmenten te vinden zijn. Stapsgewijze invoering van het neutronenwapen werd ondubbelzinnig en onvoorwaardelijk afgewezen. Hoezeer ook verzekerd werd dat de partij al eens eerder iets over de N-bom had gezegd, nu liet de vergadering zich niet plat praten.

En toen kwamen de jongeren. Tot 110 jaar, zoals de rapportagecommissie de congresleiding influisterde. De sprekerslijst was langer dan bij enig ander onderwerp en velen van die sprekers hadden een excuserende klank in hun stem. Een jonge vrouw beweerde hardnekkig dat de dienst in de partij werd uitgemaakt door mannelijke mensen tussen de 30 en de 40, waar ik mij zeer door gediscrimineerd voelde.

De discussie spitste zich tenslotte toe op motie 21 en motie 29. Het hoofdbestuur had zich al achter motie 29 geschaard en toen de indieners hadden uitgelegd dat 'organisatievorm', 'organisatieverband' en 'vorm van organisatie' in deze motie hetzelfde betekend, ging men over tot de orde van de dag en werd de motie dus met een verpletterende meerderheid aangenomen.

En dus komt er een commissie van jongeren uit D'66 en eventueel andere partijleden, die onderzoekt hoe zo'n jongerenverband er uit zou kunnen zien en die met voorstellen komt op het volgende congres. De stemming over motie 21 verliep wat stroever. Schriftelijke stemming wees uit dat het congres met een te verwaarlozen meerderheid (169 tegen 167) had vastgesteld 'dat de stichting van een jongerenwerkgroep(en) verreweg de voorkeur verdient (onderstreping van ons) boven een jongerenorganisatie van D'66 met een status vergelijkbaar met die van JOVD en JS'.

Wie vindt dat zo'n uitspraak de commissie uit motie 29 een 'keurslijf' meegeeft kan beter zijn tong afbijten. Dat deed Hein van Oorschot dus, maar gelukkig beet hij niet door. De jongeren beten wel door en het resultaat vindt u ergens in deze Democraat. Eén ding lijkt me duidelijk: er moet wat structuur gebracht worden in al dat jongerendenken. Op zeker moment zaten er 20 rond mijn microfoon, waarvan er nauwelijks 2 het met elkaar eens waren. Iemand deed voorstellen voor een eerste bijeenkomst die mij heel zinnig leken: 'Wat moet je als jongeren in een politieke partij? Hoe functioneer je binnen zo'n partij? Wat is de structuur voor een dergelijk functioneren?'

Het is duidelijk: met deze jongeren gaat D'66 een grandioze toekomst tegemoet. Op mijn vraag: 'Hoever zijn we over een jaar?' barstten de antwoorden los: 'Een stichting Jongeren-democraten met daaronder werkgroepen over speciale jongerenproblemen', zegt de een. 'Een soort wetenschappelijk bureau voor jongeren dat op bepaalde punten zijn eigen visie ter kennis brengt van het hoofdbestuur en de Algemene Ledenvergadering' vindt een ander. 'Met eigen pagina's in de Democraat?', opper ik voorzichtig. 'Ja, of een eigen blad', roept er een.

Een wat realistischer visie ziet 'werkgroepen, drempelcursussen, misschien iets van thema-dagen voor jongeren, een coördinatiefiguur die klachten inventariseert, nagaat en desnoods afdelingen op hun donder geeft op een Algemene Ledenvergadering'.

Maar er zitten ook jongeren met onderhuidse teleurstellingen bij. Eén had er een afdeling willen oprichten en aan de gemeenteraadsverkiezingen mee willen doen, maar die mocht niet van het regiobestuur. Hij was te jong. En het regiobestuur zal wel gelijk gehad hebben. Wat moet één jongen die te jong is voor het passief kiesrecht, in een plaats in Limburg waar in de verre omtrek geen andere afdelingen zijn? Maar de vraag is hoe je dat brengt en begeleidt. Er moet nog veel begrip en tact worden opgebracht in de partij. Begrip vroeg ook de afdeling Breda en de subregio West-Brabant. In een enthousiaste bui kweekten ze op zondagmiddag een nieuwe post 'onvoorzien' op hun begroting. Maar de voldoening over een geslaagd congres kan niemand deze noeste werkers nog afnemen.

Wensen die overblijven: laat het hoofdbestuur nog iets eerder aankondigen waar de partij de volgende keer congresseert (N.B. 23 en 24 maart 1979 in Krasnapolsky in Amsterdam) en als er dan een congres in de provincie wordt gehouden, voorzie dan ook de plaatselijke pers van berichten. Laatste vraag van de Democraat: Wanneer gaan we per congres-trein naar Maastricht?

Stijn Verbeek

M V M 1968 - 1978

Op zaterdag 11 november 1978 organiseerde de Aktiegroep Man Vrouw Maatschappij t.g.v. het tienjarig bestaan een grote manifestatie onder het motto

"HERVERDELING VAN BEZIGHEDEN"

Vele sprekers waaronder de Staatssecretaris voor Emancipatie mevrouw Jeltien Kraaijeveld-Wouters, voerden het woord. Ook werd een actie gestart voor een vijf-urige werkdag, zodat een eventuele arbeidstijdverkorting ook gunstige invloed kan hebben op de rolverdeling tussen mannen en vrouwen. Ruim 700 deelnemers plaatsten hun handtekening voor deze actie.

Ter gelegenheid van dit tweede lustrum verschenen diverse publicaties:

- Tien over tijd 1968-1978, waarin 10 MVM-leden w.o. Hedy d'Ancona, Joke Smit, Elida Wessel-Tuinstra hun 'balans vanuit de mens' geven
- Willem wordt wakker een brochure over mannenemancipatie
- Hokt U ook in een gezin?

Deze publicaties kunnen worden besteld bij MVM, postbus 746, Den Haag tel. 070-642631.

advertentie

EUROPESE VERKIEZINGEN

Als er afdelingen zijn, die een voorlichtingsbijeenkomst willen organiseren over de Europese verkiezingen en het Europese Parlement, wil ik graag, als zij dat wensen, een inleidend praatje komen houden.

Anton de Man
Pastoor van Akenstraat 114
Roosendaal
tel. 01650-43647

ingezonden BRIEVEN

DURFT D'66
DEMOCRATISCH TE ZIJN ?

Een democraat is volgens Koenen (1969): "een voorstander der democratie" en democratie is volgens dezelfde bron: "staatsvorm die aan het gehele volk invloed op de regering toekent en o.a. het recht op vrije meningsuiting, persoonlijke vrijheid en gelijkheid van allen voor de wet erkent."

Het is begrijpelijk dat wij, twee organisatie-adviseurs, toen wij werden geconfronteerd met D'66, onmiddellijk de vraag stelden hoe democratisch D'66 nu werkelijk is. (Hoewel wij sympathie hebben voor het streven van uw partij zijn wij geen lid en wij hebben ook niet de neiging dat te worden.) Wij zitten te lang in ons vak om niet te weten dat een fraaie naam of een tranenwekkende doelomschrijving in de statuten nog niets hoeft te zeggen over het dagelijks bestaan van een organisatie. Vandaar onze vraag.

Nu zal men ons direct verwijzen naar de uitspraken en de standpunten van de Tweede Kamerfractie om een antwoord te verkrijgen, maar ook dat is naar onze (beroeps)mening nog te beschouwen als etalage-materiaal. Het criterium dat wij willen aanleggen, en Koenen is daarbij met ons, is de mate waarin het mogelijk is dat een lid van een plaatselijke afdeling invloed uitoefent op het door de partij te ontwikkelen beleid. Of beeldender: is het zo dat een plaatselijk lid met rode oortjes voor de t.v. zit om gretig de wijsheid die uit de mond van Jan Terlouw vloeit op te zuigen, of roept datzelfde lid regelmatig naar de familieleden: "Het zouden mijn eigen woorden kunnen zijn!"

Bij nadere kennismaking, door lezen en door gesprekken, kregen wij de indruk dat weliswaar de bedoelingen oprecht zijn, dus dat er geen sprake is van een quasi-democratie, maar dat er een aantal factoren in de organisatorische opzet van D'66 zijn die belemmerend werken bij het tot stand komen van een werkelijk democratische partij.

Die factoren zijn:

- de structuur van D'66;
- de beleidsvorming binnen D'66;
- het aantal leden van D'66.

De structuur

Het hoogste orgaan in D'66 is de ledenraad. Naar onze mening is in een democratische partij het hoogste orgaan het lid of de leden. De bevoegdheid van die leden is dan ook groot, met dien verstande dat wij bevoegdheid onverbrekkelijk verbonden zien met verantwoordelijkheid. Ons inziens is het zo dat de leden, naast de in het Huishoudelijk Reglement omschreven rechten, keiharde plichten hebben, want een ambitieuze partij als D'66 heeft alleen maar actieve en strijdbare leden nodig. In principe is de structuur opgezet vanuit een ouderwets, hoewel door de eeuwen bekend, principe, dat niet direct tot democratisch handelen uitlokt. Uitgegaan is van de top, het landelijk deel, en van daar uit is uitgewaaid naar (sub)regio's en afdelingen. Juist D'66 zou uit moeten gaan van de basis, de leden, en vanuit die basis tot een structuur komen. De leden aan de basis zullen zich ongetwijfeld willen bundelen, maar wij zien de ratio niet van het zich bundelen in afdelingen met een bestuur e.d. De basisbundeling zou flexibel moeten zijn en, afhankelijk van de dichtheid van het ledenbestand, maar nog veel meer van de aard van het aan de orde zijnde onderwerp, lokaal of streeksgewijs moeten plaats vinden. Voor de algemene, de gehele partij betreffende, zaken moet er wel een landelijke bundeling zijn, maar de zin van de regio, een de communicatie niet bevorderende extra schakel, ontgaat ons. Met een beweeglijke basisstructuur kan zonder meer worden voldaan aan de behoefte aan een achterband voor provinciale bestuurders, nu de verklaring voor het bestaan van regio's.

Een andere structurele merkwaardigheid die ons opvalt is dat kennelijk meer gedacht wordt in termen van functionarissen dan in die van functies. Er zijn organisatorische functies die vervuld moeten worden, door basis en/of land, waarbij wij ons het volgende voorstellen:

- ballotage/screenen van leden - basis
  - financiën - basis en land
  - beleidsvorming (politiek) - BASIS en land
  - marketing/public relations - basis en land
  - onderzoek - basis en land
  - conditionering (zorgen dat de partij marcheert) - basis en land,
- maar dat hoeft nog niet te betekenen dat daarvoor tegelijkertijd functionarissen (met overigens fraaie titels) moeten worden aangewezen. Het gevaar van statusbouwen, overbelasting van de betrokkenen en kwetsbaarheid in het functioneren wordt goed ondervangen door de functies te laten vervullen door kleine commissies, om over de daarmee gepaard gaande spreiding van ... maar niet te spreken.

De beleidsvorming

Wij zien voor D'66 vier belangrijke (politieke) beleidsgebieden:

- mens zijn:
  - persoonlijke vrijheid, ontwikkeling, inspraak
  - onderwijs, opleiding
  - gezondheid, welzijn (lichamelijk en geestelijk)
- mens-leven:
  - wonen, andere middelen
  - werkomstandigheden
  - ontspanning
  - relaties
- gemeenschap-zijn:
  - bestuurlijke organisatie
  - financieel-economische zaken
  - voorzieningen
- gemeenschap-leven:
  - planologie
  - ecologie
  - energie
  - industrialisatie
  - buitenlandse betrekkingen

maar veel belangrijker is hoe dat beleid tot stand komt. Nu lijkt het geïnitieerd te worden door een enkele wijze, een programmacommissie of een rapportagecommissie, waarna de algemene ledenvergadering het vaststelt, maar meer voor de hand liggend zou zijn dat het beleid als het ware vanuit de basis groeit, door het land wordt samengevat en vervolgens een nieuwe discussieronde in gaat.

Beleidsvorming vraagt:

- kennis van andere visies en programma's (PvdA, VVD etc.)
- onderlinge gedachtenwisseling over ideeën en ervaringen
- eventuele "voorzetten" of achtergrondinformatie.

Fasen in de beleidsvorming:

- leden aan de basis maken een keuze uit de beleidsgebieden, vormen studiegroepen, vragen informatie aan de betrokken functie;
- de functie beleidsvorming coördineert het tot stand komen van "ontwerp-nota's" en verzorgt de uitwisseling met andere studiegroepen om tenslotte een "concept-nota" aan het land te sturen;
- het land formuleert een "concept-eindvisie", stelt dit ter discussie in de ALV en informeert de fracties en de basis;
- voor de basis is dit nieuwe informatie, waardoor de geschiedenis zich kan herhalen.

Het aantal leden

Vóór de verkiezingen werd het beschiedden aantal leden van D'66 als een groot goed aan ons verklaard en wel met zoveel nadruk dat het bijna als een principe overkwam. Wie schetst onze verbazing bij het ervaren van de krachtige ledenwerving en de juichkreten bij de groei. Moet het aantal de nieuwe samenleving brengen of de overtuiging? Naar onze mening moet een partij die oprecht streeft naar maatschappelijke veranderingen

of om het in uw eigen taal te zeggen: die zich ten doel stelt de radicale democratisering van de samenleving en het politieke bestel (art.3 Statuten) zichzelf niet vergeleken willen zien met een kerkgenootschap, dat weliswaar een groot aantal gedoopten als lid registreert, maar dat in de praktijk maar een handjevol militante gelovigen kent. Of mag aangenomen worden dat alle leden van D'66 dag en nacht voor de partij klaar staan?

Het is dat de redactie van DEMOCRAAT ons heeft vastgehouden door onze bijdrage te limiteren, anders hadden wij het hele nummer volgeschreven. Wij moeten daarom volstaan met een indicatie van de ons inziens belemmerende structurele facetten van D'66. Met het toezeggen van onze bereidheid tot een gesprek over het door ons gesignaleerde durven wij tenslotte onze vraag te herhalen:

"DURFT U, D'66, ECHT
DEMOCRATISCH TE ZIJN?"

Utrecht, 25 september 1978

Kees Marges
Peet Metman
Nederlandse Organisatie Kring.

NASCHRIFT BIJ:
DURFT D'66 DEMOCRATISCH TE
ZIJN?

Frans Rogier
vice-voorzitter organisatie

Toen begin 1977 de herleving van D'66 begon, kwamen enkele leden van het hoofdbestuur in contact met enkele organisatie-adviseurs van de Nederlandse Organisatie Kring te Utrecht. Met de schrijvers van dit artikel, Peet Metman en Kees Margus, hebben wij enkele prettige, maar vooral leerzame gesprekken gevoerd. Centraal in dit overleg stond de vraag, hoe de radicale democratisering, die D'66 zich ten doel stelt in de praktijk, vooral binnen de partij, gerealiseerd kon worden. Het belangrijkste resultaat van deze gesprekken was de bewustwording van het probleem, dat radicale democratisering een zeer schoon doel is, maar vaak ook een schone kreet is. Het is duidelijk, dat onze gesprekspartners en wij niet van mening verschilden over het einddoel van onze reis, maar dat ook zij zich afvroegen welke weg naar dit doel moet leiden.

Het probleem is immers niet te vertellen wat het doel zou moeten zijn, maar meer hoe dit doel te bereiken valt. Ook dit artikel signaleert zowel de behoefte aan democratische gezondheid, als de kwaal, dat wij deze gezondheid nog niet bereikt heb-

ben, maar adviseert nauwelijkelijk medicijnen om de kwaal te bestrijden. Toegegeven, dat er geen medicijnen zijn om binnen enkele dagen of maanden een afdoende genezing te bewerkstelligen, blijft de vraag of wij omstandigheden kunnen scheppen om de kwaal langzamerhand maar bewust te lijf te gaan. Onze adviseurs propageren de activiteit van de basis maar geven de basis geen wegen aan om de radicale democratisering gestalte te geven.

Hun stelling, dat hiervoor geen functionarissen met fraaie titels nodig zijn, kunnen wij onderschrijven. Hun alternatief van kleine commissies wordt reeds veelvuldig in de praktijk gebracht, maar of dit nu een afdoende oplossing biedt valt te betwijfelen.

Wij zijn van mening, dat het voortdurend ter discussie stellen van fundamentele problemen aan de basis, in afdelingen en (sub)regio's de enige mogelijkheid is en blijft om onze democratische beginselen waar te maken.

Het mooiste is natuurlijk, dat de problemen en de oplossingen vanuit de basis worden aangedragen. Signalering vanaf de basis en initiatieven vanuit het land om de problemen op te lossen, die aan de basis ter discussie worden gesteld, vormen echter een redelijk alternatief zolang het ideaal (nog) niet bereikt wordt. Een aantal voorbeelden, zoals de discussie over de Grondslagen in de afdelingen, toont aan, dat de partij eenzelfde doel voor ogen staat. Wij hopen, dat ook dit artikel van Metman en Margus, weer discussie oproept, die D'66 stap voor stap naar de verwezenlijking van haar doelstellingen voert. Weten wat wij willen is ook in de politiek belangrijk. Weten hoe iets te bereiken valt, is echter nog belangrijker. Laten wij "de basis en het land" samen proberen de manier waarop wij ons doel kunnen bereiken te vinden en proberen deze weg met vallen en opstaan af te leggen. Waar een wil is, is een weg!

JONGE DEMOCRATEN '66

Uitnodiging voor een werkbesprekende vergadering van D'66
JONGEREN en andere belangstellende PARTIJLEDEN.

ZATERDAG 9 DECEMBER 1978 aanvang 10.30 uur te UTRECHT

in een zaal van restaurant HOOG-BRABANT, RABBOUDKWARTIER 23 (Hoog Catharyne)

Agenda

- 10.45 uur   Opening
- benoeming notulist
  - vaststelling agenda
  - de moties nr. 29 en 21 nader bekeken
  - structuur van de commissie en de praktische uitwerking hiervan
  - samenstelling van de commissie en benoeming commissie leden
  - verkiezing commissievoorzitter, secretaris en hun plaatsvervangers
  - vaststelling werktermijnen
  - rondvraag
- 15.00 uur   - sluiting.

Toelichting

Deze vergadering wil uitvoering geven aan de moties 29 en 21 welke op de ALV, in Breda bijeen, zijn aangenomen. De tekst van deze moties is als volgt:

Motie 29.

De ALV in Breda bijeen besluit

een commissie samen te stellen van jongeren uit D'66 en eventueel andere partijleden, die onderzoekt welke gestalte zo'n organisatie verband zou kunnen aannemen en hiertoe een voorstel doet voor het voorjaarscongres in 1979 aan de Algemene Ledenvergadering.

Motie 21.

De ALV in Breda bijeen besluit

dat de stichting van een jongerenwerkgroep(en) verreweg de voorkeur verdient boven een jongerenorganisatie van D'66 met een status vergelijkbaar met die van JOVD en JS.

VINCENT HEIRMAN
namens de D'66 jongeren op 28 oktober
1978 bijeen in Utrecht.

COMMISSIE BESLUITVORMING

Democraten,

Zoals velen van U reeds bekend zal zijn heeft de commissie Besluitvorming binnen D'66, september jl. een rapport uitgebracht op verzoek van het hoofdbestuur omtrent de mogelijke vorm van de toekomstige besluitvorming binnen de Partij. Aanleiding tot het verzoek van het hoofdbestuur was de sterke groei van de partij en de discussie op het congres te Zwolle; mede gesteund door de motie van de afd. Delft e.o.

Het hoofdbestuur is van mening dat het onderwerp " besluitvorming " zō belangrijk is dat niet kan worden volstaan met een noodgedwongen korte behandeling op het recente congres in Breda. Het HB verzoekt daarom aan de regio-besturen, sub-regiobesturen en afdelingsbesturen om zo uitvoerig mogelijk discussie op gang te brengen omtrent de voor- en nadelen van het hierbij afgedrukte voorstel van de commissie van Berkom.

Eventuele geargumenteerde alternatieven welke een nog betere waarborg bieden voor de interne democratie - mits uitvoerbaar - worden hierbij ook gaarne ingewacht.

Het hoofdbestuur stelt zich voor een en ander medio januari te ontvangen opdat een concept-besluit kan worden geformeerd voor het voorjaarscongres.

Wim Dik
vice-voorzitter politiek.

COMMISSIE BESLUITVORMING BINNEN D'66

Advies aan het Hoofdbestuur, vastgesteld in de vergadering van 12 september 1978.

1. INLEIDING

1.1 Samenstelling der Commissie en haar opdracht

De Commissie bestaat uit:

J.M.M. van Berkom, Den Bosch,
(voorzitter)
Mw. J. Boogerd-Quaak, Zaamslag
J.P. Hamaker, Dwingeloo
(eindrapporteur)
H.A. Hutte, Groningen
M. Maassen, Apeldoorn
L.C. de Raadt, Westbroek.

De door het HB verstrekte opdracht omvat:

- Inventariseer de voor- en nadelen van de huidige wijze waarop binnen D'66, met name op de Algemene Ledenvergadering, de besluiten tot stand komen.
- Inventariseer de voor- en nadelen van in de praktijk voorhanden alternatieve besluitvormingsprocedures.
- Draag waar nodig nieuwe (meng-) vormen aan welke (beter) tegemoet zouden komen aan de wens zoveel leden als mogelijk (liefst alle) bij de totstandkoming van besluiten binnen D'66 te betrekken.
- Waardeer de geïnterviewde voor- en nadelen van de beschouwde alternatieven om op basis daarvan tot een geargumenteerde advies aan het hoofdbestuur te geraken.

1.2 Overwegingen naar aanleiding van de opdracht

Onder besluitvorming verstaan wij de procedure die na de formulering en publicatie van een voorstel leidt tot een beslissing daarover. De wijze waarop voorstellen tot stand komen en zijn voorbereid valt buiten het kader van wat wij als onze opdracht zien.

Besluitvormingsmodellen staan in wisselwerking met o.m. de doelstellingen van de organisatie, haar organisatorische opbouw, de capaciteit van haar administratieve apparaat, de inzet van de bij de besluitvorming betrokken leden. Daarom hebben wij onze taak als volgt opgevat:

de in de HB-opdracht gestelde "wens zoveel leden als mogelijk (liefst alle) bij de totstandkoming van besluiten van D'66 te betrekken".

Deze formulering past bij de statutaire doelstellingen en de mentaliteit van de leden.

In hun meer gedetailleerde uitwerking zullen onze voorstellen een herziening van de organisatorische verhoudingen tussen landelijke, regionale en plaatselijke partij-groeperingen nodig maken. Wij hebben deze consequenties niet onderzocht, zomin als hun wenselijkheid vanuit andere gezichtspunten dan dat van de besluitvorming.

Beoordeling van de uitvoerbaarheid van hierna te bieden voorstellen binnen de financiële, organisatorische, administratieve en personele mogelijkheden van de partij behoort niet tot onze taak; wel hebben wij ons van beperkingen op dit punt rekenschap gegeven.

Wij beseffen dat tegen elk alternatief bezwaren zijn aan te voeren. Wij

doen onze voorstellen na zorgvuldige afweging tegen de problemen rond de huidige ALV, die de aanleiding vormden tot het instellen van onze commissie.

1.3 Een algemeen besluitvormingsmodel voor democratische organisaties

De principiële keuzen die naar onze mening over de opzet van de besluitvorming gemaakt moeten worden laten zich het duidelijkst formuleren aan de hand van een model als het volgende:

Elke organisatie moet besluiten nemen die bindend zijn voor al haar leden. Democratische organisaties nemen deze besluiten door stemmingen. Stemmingen over ingewikkelde problemen vinden plaats in vergaderingen, na voorafgaande discussie op basis van vanuit de organisatie (belichaamd in het (hoofd)-bestuur) ingebrachte voorstellen en informatie.

De leden van hun kant kunnen ook voorstellen doen of op gedane voorstellen reageren met amendementen en moties; deze worden behandeld op basis van gelijkwaardigheid met de bestuursvoorstellen.

Moet in één vergadering over meerdere zaken worden besloten, dan vergadert men volgens een agenda, opgesteld aan de hand van een inhoudelijke prioriteitstelling en eventuele selectie. Met name voor deze selectie moeten bepaalde bevoegdheden aan voorbereidende organen worden toegekend. Aan het gebruik van deze bevoegdheden wordt de voorwaarde van vooroverleg met betrokkenen verbonden, en de mogelijkheid geboden in beroep te gaan. Het vooroverleg heeft tevens de functie, de motivatie en participatie van de leden te bevorderen. De uitwerking van de hele opzet wordt vastgelegd in een aantal reglementen.

2. HET FUNCTIONEREN VAN DE HUIDIGE ALV

2.1. Problemen

Toepassing van het hierboven beschreven besluitvormingsmodel in D'66 levert een aantal knelpunten op:

- a. Vanuit doelstellingen en mentaliteit legt D'66 sterk de nadruk op gelijke deelname door alle leden. D'66 staat wantrouwend tegenover vooroverleg in kleinere groepen. Prioriteitstelling en selectie ontbreken thans vanaf de vaststelling van de concept-agenda door het HB volledig. Vooroverleg over moties/amendementen is minimaal of afwezig. Gevolg: agenda's overladen met ongelijkwaardige voorstellen, papierlawines, chaos op het congres, tijdnood, vaak eindigend in precies datgene wat we niet willen, nl. doorverwijzing van grote aantallen voorstel-

len naar overleg in kleinere kring.

- b. Het voldoende informeren van veel leden is moeilijk, zo niet onmogelijk. De enige praktische manier is schriftelijk, maar schriftelijke informatie is of onvolledig en schetsmatig, of onverteerbaar door haar omvang. Een beperkt deel van de leden maakt van de aangeboden informatie - in welke vorm dan ook - gebruik. De overigen zijn te beïnvloeden en door een direct of indirect beroep tot keuzes te bewegen.
- c. Ook als in deze zaken beter wordt voorzien, betekent het grote aantal leden dat aan een ALV deelneemt een belemmering van het functioneren van het congres als discussieforum. De beschikbare mogelijkheden zijn ten enenmale ontoereikend om alle aanwezigen voldoende inzicht in alle pro's en contra's van elk voorstel te verschaffen en op basis daarvan te laten stemmen.

2.2 Pluspunten

Duidelijk positieve aspecten van het congres liggen vooral in aspecten die van belang zijn voor het betrekken van de leden en anderen bij D'66.

Het individuele lid is in vele gevallen in een geïsoleerde positie. Door deel te nemen aan een congres kan hij gemotiveerd worden en een besef van gevoelsmatige binding krijgen. Hij "hoort ergens thuis", herkent een mentaliteit die hem bevalt. Opinieleiders, "kopstukken" en onbekende woordvoerders kunnen inspireren en er is een mogelijke uiting voor creatieve gedachten. Iedereen kan meedoen en hetgeen er plaatsvindt is voor iedereen te volgen. De besluitvorming zal minder "opportunistisch" (chauvinistisch) zijn dan die van vaste partij-onderdelen. De "basis" kan zich uiten; denkbeelden kunnen doorstromen, ook na een congres. Men ontmoet oude kennissen en voelt zich één grote familie. Door al deze mogelijkheden blijft men terug komen en zal men eerder geneigd zijn een D'66-standpunt te verdedigen.

Verder geeft het congres een mogelijkheid tot beeldvorming naar buiten. Markante standpunten bereiken een groot publiek (televisie!) Er is veel drukte, vlaggen, er komen foto's in de kranten.

Tenslotte is van groot belang dat de leiding van het congres niet in handen van het HB of de partijvoorzitter is, doch dat er onafhankelijke, wisselende voorzitters zijn. Dat is bij geen der grote partijen het geval; het versterkt het gevoel van onafhankelijkheid. Het maakt de congresganger bewust van de verscheidenheid der vele functies in de partij en kweekt het gevoel dat men niet wordt gemani-

puleerd; er zijn geen "partijbonzen".

3. ALTERNATIEVEN

3.1 Evenredige vertegenwoordiging

Bijna alle grotere democratische organisaties zoeken de uitweg in een systeem van besluitvorming in twee of meer trappen: besluiten worden genoemd door vergaderingen van afgevaardigden die optreden namens groepen leden. Zij kunnen van die leden mandaten (stemopdrachten) of een procuratie (om te stemmen naar bevel van zaken) ontvangen.

Mandaten moeten per voorstel apart door de afgevaardigde groep worden verstrekt; dit betekent dat vóór elke afgevaardigdenvergadering alle groepen apart moeten vergaderen. We krijgen dan een systeem dat zeer veel lijkt op dat van deelcongressen (zie hieronder).

Procuratie kan een veel algemener karakter hebben.

De voordelen van evenredige vertegenwoordiging liggen voor de hand: in de afgevaardigdenvergadering is intensieve discussie-deelname door alle aanwezigen beter mogelijk; van de afgevaardigden kan een grondige voorbereiding worden verlangd; hun kan een stuk ordening en selectie van de voorstellen uit hun ledengroep worden opgedragen, zowel individueel als in onderling overleg. De algemeen bekende keerzijde van deze stroomlijning is, dat de afgevaardigden-club zich ontwikkelt tot een élite, vervreemdt van zijn achterban en de "gewone" leden tot passiviteit laat vervallen.

Na het vroeger categorisch te hebben afgewezen past D'66 dit systeem (met procuratie) sinds enige tijd toe m.b.t. de Adviesraad. Bij de instelling daarvan is veel nadruk gelegd op een beperkte zittingsduur van de leden, om élitevorming te voorkomen.

3.2 Referendum

In een referendum worden beslissingen genomen door het optellen van de afzonderlijk ingezamelde stemmen van alle leden. Er behoeft geen ALV te worden gehouden, waarmee een aantal problemen in één klap zijn opgelost. Er komen andere voor in de plaats: de schriftelijke informatie krijgt een nog zwaarder accent; genuanceerde vraagstelling die toch tegelijkertijd onduidelijk is, is bijzonder moeilijk; verbetering van formuleringen n.a.v. gevoerde discussies is onmogelijk; lobbygroepen kunnen volkomen ongecontroleerd hun gang gaan; misbruik door misleidende vraagstelling en toelichting is gemakkelijk. Een voordeel van het referendum is dat het zich op korte termijn laat houden. Wenst men ter voorbereiding een of andere vorm van vooroverleg en/of discussie, dan vervalt dit voordeel grotendeels.

D'66 past het referendum toe in de

poststemming ter bepaling van de volgorde van kandidatenlijsten. De vraagstelling is daar duidelijk, de genoemde bezwaren zijn het echter ook.

3.3 Deelcongressen

Het is denkbaar, niet één ALV te houden, maar deze op te splitsen in een aantal (al dan niet gelijktijdig te houden) parallelle vergaderingen op verschillende plaatsen in het land. Elk van deze werkt dezelfde agenda af.

Wat de stemmingen betreft zijn twee vormen denkbaar:

- a. Stemming in elke deelvergadering apart, optelling van de uitslagen achteraf. Dit vereist precieze formulering vooraf van de in stemming te brengen voorstellen en sluit aanpassingen aan de hand van de ter vergadering gevoerde discussies geheel uit; wijzigingen van de agenda (b.v. door tijdnood) zijn onmogelijk; de stemmen moeten precies worden geteld, het is niet voldoende vast te stellen dat een deelvergadering een voorstel aanneemt dan wel verwierpt.
- b. Als a., maar de stemmingsuitslagen der deelcongressen worden naar een landelijke uitslag "vertaald" na een vergadering van afgevaardigden met mandaat van de deelcongressen (vgl. par.3.1 hierboven).
- c. Een referendum achteraf (eventueel beperkt tot hen die aan een vergadering hebben deelgenomen). Dit vergt tenminste vijf weken (één om kopij klaar te maken, twee voor drukken en verzenden, twee voor het insturen van de stembiljetten).

Van de bezwaren tegen de ALV vangt het deelcongres alleen het geografische op. De organisatorische problemen zijn evident. De beperkingen die stemprocedure a. oplegt zouden op de deelcongressen sterk verlamd werken. Het uitstel van de besluitvorming bij procedure c. zal de levendigheid van de deelcongressen zeker ongunstig beïnvloeden. De procedure lijkt alleen hanteerbaar als het aantal stemmingen beperkt is tot 10 à 20; een intensieve voorbereiding (zie hieronder) zou misschien in zo'n beperking kunnen resulteren.

3.4 Mengvormen en parallelconstructies

Het is mogelijk de verschillende methoden in allerlei variaties te mengen. Bijvoorbeeld: Om het probleem van de ongelijke geografische verdeling van de ALV-deelnemers te onderwerpen kan men gelijktijdig met de ALV een referendum houden onder de niet-deelnemers en de uitslagen van ALV en referendum bij elkaar optellen. Daarbij kan men om verschillende redenen de ALV-stemmen zwaarder

laten wegen.

Mengvormen moeten voldoen aan de beperkende voorwaarden van alle ingrediënten waaruit ze zijn samengesteld. In het gegeven voorbeeld betekent dat bijvoorbeeld dat de formulering van voorstellen in de ALV niet kan worden verbeterd. Mengvormen zullen dus in het algemeen weinig flexibel zijn. Een andere mogelijkheid is, verschillende procedures afzonderlijk naast elkaar toe te passen. Dit gebeurt nu al: naast de ALV kent D'66 b.v. het al eerder genoemde referendum voor de volgorde der kandidatenlijsten.

4. ONZE KEUZE

4.1 Criteria

Criteria voor onze keuze zijn onder meer:

- Het besluitvormingsproces moet zo gelijk mogelijk toegankelijk zijn voor alle leden.
- Het proces moet eenvoudig en doorzichtig zijn.
- Het moet administratief en organisatorisch zo eenvoudig mogelijk zijn en op zijn minst niet reeds op het eerste gezicht onuitvoerbaar.
- Het moet een voortvarende besluitvorming niet meer belemmeren dan nodig is voor de participatie van alle leden.
- Het moet stimulerend en inspirerend werken voor de leden.

4.2 Afweging

Wij stellen vast, dat geen van de overwogen mogelijkheden geheel aan al deze criteria voldoet of een oplossing biedt voor alle problemen, die in het voorgaande aan de orde zijn geweest.

Het geheel overziende, geven wij in beginsel aan de ALV de voorkeur: Zij belichaamt op unieke wijze de grondgedachten en mentaliteit van D'66, n.l. dat elke burger in een democratie onbelemmerd toegang moet hebben tot de menings- en besluitvorming.

Mede door de - op zichzelf als bijzonder positief te waarderen - actieve inzet van de leden, leidt de onbeperkte toepassing van dit beginsel in D'66 in de praktijk tot woekeringen die het organisme van de ALV steeds meer dreigen te verstikken. Het congres verliest veel kostbare tijd aan detailkwesties en komt aan discussies over hoofdlijnen van het partijbeleid te weinig toe - terwijl het juist die discussies zijn die voor de meeste deelnemers van wezenlijk belang zijn. Om hierin verbetering te brengen is het noodzakelijk dat de ALV voorafgegaan wordt door een deugdelijk proces van prioriteitstelling en selectie van agenda-onderwerpen door een veel uit-

voeriger (en dus langduriger) vooroverleg.

Het lijkt waarschijnlijk dat het niet mogelijk zal zijn in één of twee ALV's per jaar op een bevredigende manier alle noodzakelijke besluiten te nemen. In dat geval lijkt het beter, alternatieve besluitvormingswegen uit te werken voor bepaalde nader te specificeren onderwerpen, veeleer dan de frequenties van ALV's te verhogen. Aan het doordenken van zulke alternatieven zijn wij niet toegekomen.

Het is duidelijk dat de massaliteit van een plenaire ALV zeer nadelig is voor de participatie van de deelnemers. Wij zien binnen de gegeven beperkingen in ruimte en tijd voor ALV's geen mogelijkheden, hierin wezenlijke verbetering te brengen. Wel lijkt het van belang dat de congresleiding zich zeer grondig voorbereidt en bij de uitvoering van haar taak tracht, de discussie op hoofdzaken geconcentreerd te houden.

4.3 Conclusie

Samenvattend adviseren wij:

- a. Handhaaf de ALV als hoogste partij-orgaan.
- b. Verbeter de methoden van voorbereiding, p.m. door deze over een veel langere periode uit te strekken. De voorbereiding biedt de leden veel betere kansen op actieve participatie dan de ALV zelf; het vooroverleg leidt tot een kristallisatie van standpunten en tot een concentratie van de ALV-discussies op kernvragen.
- c. Schep ruimte voor een zinvoller functioneren van de ALV zelf door selectie van alleen die voorstellen die op zulke kernvragen betrekking hebben.
- d. Schep ruimte voor secundaire besluitvormingswegen voor die zaken die niet op de agenda van de ALV konden worden geplaatst of die niet op de ALV konden worden afgerond.

5. VERBETERING VAN DE ALV-VOORBEREIDING

(Terwille van de beknoptheid zal in het volgende alleen over amendementen worden gesproken. Voor moties geldt in beginsel hetzelfde.)

5.1 Vaststelling der voorlopige agenda

Deze geschiedt door het HB. De eerste selectie die hier plaatsvindt kan belangrijke gevolgen hebben voor het verloop van de gehele verdere procedure. Het lijkt noodzakelijk, terwille van het ordelijke verloop van het verdere vooroverleg, latere toevoeging van agendapunten d.m.v. amendementen geheel of gedeels onmogelijk te maken. Maar juist daarom is het dan noodzakelijk de leden directer

bij het vaststellen van de concept-agenda te betrekken dan nu het geval is (b.v. via de AR).

5.2 Overleg vóór de indiening van amendementen

Heel veel amendementen komen niet in stemming, doordat zij (al dan niet na overleg) worden overgenomen of ingetrokken. Het ligt voor de hand voor zulke amendementen een kortsluiting aan te brengen in een vroeg stadium van het vooroverleg. Het HB benoemt daartoe voor elk voorstel één of meer coördinatoren, tot wie indieners van amendementen zich eerst moeten richten. Hun taak is zoveel mogelijk tot een vergelijk met indieners te komen en daardoor te bevorderen dat alleen die amendementen verder in discussie komen, waarover belangrijke meningsverschillen zijn te verwachten; zij hebben niet de bevoegdheid, amendementen tegen te houden.

Het ligt voor de hand als coördinatoren "specialisten" te kiezen die nauw bij het maken van de betreffende voorstellen betrokken waren. Om langs elkaar heen werken te voorkomen is het waarschijnlijk het beste, hen samen met enkele "generalisten" te verenigen in een congresvoorbereidingscommissie met duidelijk gedefinieerde bevoegdheden en verantwoordelijkheden.

5.3 Vaststelling der definitieve agenda

Wij verwachten, dat ook na intensief vooroverleg tussen amendeerders en coördinatoren de overblijvende voorstellen en amendementen te groot in aantal blijven om alle in de ALV behandeld te worden. Een selectie blijft dus noodzakelijk. Wij stellen met nadruk dat het niet mogelijk is deze selectie formeel-reglementair te bewerkstelligen. Zij moet berusten op een inhoudelijke keuze van wat het meest in aanmerking komt ter behandeling in het forum van de ALV. Een voorstel met de gemaakte keuze van het HB (of een ander daartoe aangewezen orgaan) moet de leden ruimschoots voor de ALV bereiken. Men vergeet bij het beoordelen van dit wellicht ketters aandoende voorstel niet, dat ook nu de praktijk een selectie afdwingt. Wat wij beogen is een ordelijke en voor iedereen te volgen procedure in de plaats te stellen van meestal in een chaotische en onder hoge tijdsdruk genomen ad hoc-beslissingen door een ALV.

5.4 Vooroverleg in meerdere termijnen

Belangrijke functies van het vooroverleg zijn:

- a) intensief betrekken van de leden bij discussies over de ALV-voorstellen en
- b) uitkristallisatie van de kern van de in voorstellen en amendementen vervatte alternatieven.

Om dit te laten gebeuren, is vooroverleg in meerdere termijnen gewenst. Zo moet het b.v. tenminste éénmaal mogelijk zijn te reageren op in eerste termijn ingediende amendementen.

5.5 Actuele moties

Een speciaal probleem vormen de vlak voor of zelfs tijdens de ALV ingediende moties over de brandende actualiteit van dat moment. Met erkenning van de betekenis die zij kunnen hebben moeten wij vaststellen dat zij vanuit de door ons ontwikkelde gedachtengang moeilijkheden opleveren. De afweging van procedurele nadelen en inhoudelijke voordelen van behandeling van zulke moties zal beoordeeld moeten worden. Een instantie (b.v. HB + fracties) zal de bevoegdheid moeten hebben om met hoogstens een rudimentair overleg als selectie-orgaan voor zulke moties op te treden.

6. CONSEQUENTIES

6.1 Duur van het vooroverleg en frequentie van ALV's

Uitvoering van dit soort voorstellen betekent een aanmerkelijke verlenging van de voorbereidingstijd voor een ALV. Voor één termijn in de schriftelijke discussie zijn tenminste 8 weken nodig: 4 weken voor studie op voorstellen, afdelings- en/of regiovergaderingen, overleg met coördinatoren en andere betrokkenen, inzending van de uiteindelijke amendementsteksten; 2 weken voor het klaarmaken van kopij voor de volgende ronde; 2 weken voor drukken en verzenden. Voorbereiding in drie termijnen (1ste ronde voor indiening van amendementen, 2de ronde voor reacties en een selectieronde) strekt zich dan uit over een half jaar.

Het is duidelijk dat dit maar éénmaal per jaar kan. Dit leidt tot de suggestie liever éénmaal 's jaars een tweedaags congres te houden dan twee eendagscongressen. Wil men vasthouden aan twee landelijke bijeenkomsten per jaar, dan zou de tweede van een heel ander karakter moeten zijn. Men zou kunnen denken aan een studiedag annex politieke manifestatie, waarin mede de eerste aanzet voor de voorbereiding op het een half jaar later te houden congres wordt gegeven.

6.2 Administratie, organisatie, mankracht

De totale administratieve last van de voorbereiding hoeft niet veel groter te worden, wel wordt zij anders verdeeld. Tegenover de langere tijdsduur staat dat de eerste selectie het aantal te verwerken voorstellen direct veel kleiner kan maken. Door zijn verschijningsfrequentie kan de "Democraat" uitstekend als communicatiemedium dienen, zoals ook nu gebeurt.

Het voorgestelde vooroverleg doet wellicht een groter beroep op het organisatievermogen in de partij dan nu gebeurt. Mede daarom moeten de termijnen zeker niet krappert worden genomen.

Van de congresvoorbereidingscommissie wordt vooral in de eerste maanden veel gevraagd wat betreft organisatie zowel als inhoudelijk overleg. Haar taak lijkt aan de andere kant boeiend genoeg om er (b.v. in de werkgroepen) vrijwilligers voor te vinden.

6.3 Deelname van de leden

Van de leden wordt in de voorbereiding een langere adem verwacht. Wij hopen aan de andere kant dat het uitvoerige vooroverleg motiverend zal werken. Initiatieven van afdelingen en regio's tot discussie in eigen kring kunnen dit effect belangrijk ondersteunen en moeten met nadruk worden aangemoedigd.

6.4 Secundaire besluitvormingsprocedures

De niet in behandeling genomen voorstellen moeten toch worden afgehandeld. De ALV kan daartoe haar beslissingsmacht delegeren aan door haarzelf aan te wijzen instanties. Een of meerdere standaardprocedures zouden daarvoor reglementair moeten worden vastgesteld.

AANHANGSEL

1. Status der commissie

Ingevolge haar instelling door het HB (en niet door de ALV) is de commissie geen officiële ad hoc-commissie ex artikel 64 HR. Zij vertrouwt erop dat desondanks, in overeenstemming met de HB-toezegging aan de ALV, dit rapport in volledige openbaarheid in de partij zal worden behandeld.

2. Werkzaamheden

Wij hebben vergaderd op 19 juni, 14 augustus en 12 september. Door raadsverkiezingen, zomervakanties en de uiterste rapportagedatum van 18 september, was de tijdsruimte voor studie en interne rapportage zeer krap. Wij bieden onze conclusies daarom aan in de vorm van een aantal overwegingen en suggesties ten behoeve van de verdere meningsvorming in de partij.

3. Geraadpleegde stukken

- a. Tekst motie van Dam-Schaap uit AR-vergadering van 28 januari 1978.
- b. Tekst motie no. M 29 uit ALV van 22 april 1978 en de notulen van de discussie daarover.
- c. Brief van R.M. de Loeff (Geldermalsen) aan HB van 11 juli 1978 en de daarbij behorende bijlage.
- d. Statuten en Reglementen van CDA, PvdA, Humanistisch Verbond en D'66.

PSVI D'66

Vanaf 1 december is er gelukkig weer een hoofd van het bureau van het PSVI, het politiek scholings- en vormingsinstituut van D'66, n.m.l. mevr. Arthi Schimmel. Haar taak zal vooral zijn allerlei initiatieven in het land tot vorming en scholing van D'66 leden te organiseren, te stimuleren en te coördineren. Vanuit haar studie (politicologie) en huidige werkkring (lerares maatschappijleer) heeft zij hier veel ervaring in. Het bestuur van het PSVI heeft er veel vertrouwen in dat mede door het werken van Arthi Schimmel veel leden van D'66 beslagen ten ijs zullen komen wat betreft kennis en weerbaarheid.

INLEIDERS GEZOCHT

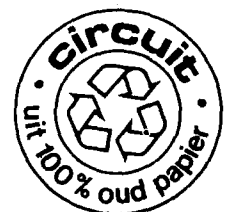
9 vrouwenorganisaties verzorgen elk jaar een politieke scholingscursus. Deze bestaat uit 3 avonden, waarop landelijk vastgestelde thema's behandeld worden door een forum, waarin vertegenwoordigers zitten van verschillende politieke partijen. Deze cursus wordt op + 200 plaatsen overal in het land gegeven. Het is van het grootste belang dat op die 200 plaatsen ook het D'66 geluid wordt gehoord.

Onderwerpen voor dit jaar zijn

- rechten voor minderjarigen
- zorgen rond gezondheid
- recht op wonen. Voor wie geldt dit?
- baas in eigen huis (mediabeleid, reclame, emancipatie)

Deze onderwerpen zijn onderdelen van het thema democratie, dat volgend jaar in heel Nederland centraal zal staan, omdat het 400 jaar geleden is, dat de Unie van Utrecht gesloten werd.

Het PSVI wil voor diegenen, die zich als inleid(st)er beschikbaar willen stellen (het kan ook voor 1 onderwerp) een trainingsdag organiseren in januari. Wel wil het vast enig inzicht hebben in het aantal en daarom vraagt het belangstellenden zich nu al op te geven bij het landelijk secretariaat op de Javastraat te Den Haag; vóór 1 december bij Kitty Warburg, ná 1 december bij mevrouw A. Schimmel.

KANDIDATEN EUROPEES PARLEMENT

De volgorde waarin deze kandidaten zijn vermeld is als volgt vastgesteld: er is een willekeurige letter geprikt in het alfabet, in dit geval werd dat de S. Beginnend met de S zijn de kandidaten in alfabetische volgorde opgenomen.

De kandidaten hebben verklaard dat:

- 1) zij voldoen aan de wettelijke vereisten voor verkiezbaarheid;
- 2) zij tenminste zes maanden lid zijn van D'66;
- 3) zij geen lid zijn van een andere landelijke politieke partij;
- 4) zij bereid zijn na eventuele verkiezing de vertegenwoordigende taak naar behoren te vervullen; desgevraagd verantwoording af te leggen tegenover leden; afstand te doen van alle partijfuncties en openbare ambten; het lidmaatschap van het Europees Parlement als een volledige dagtaak te beschouwen; hun beroeps- en functieuitoefening te staken; zich uit andere vertegenwoordigende lichamen terug te trekken en de morele verplichting op zich te nemen zich terug te trekken uit het Europees Parlement bij beëindiging van het lidmaatschap van D'66;
- 5) zij bereid zijn bij directe verkiezing ingevolge de Kieswet, dan wel binnen een half jaar bij opvolging van een direct gekozen, het lidmaatschap van het Europees Parlement te aanvaarden;
- 6) zij na 9 mei 1940 niet zodanig betrokken zijn geweest bij handelingen, uitingen of voorvallen, waaruit een nationaal-socialistische, fascistische of racistische gezindheid blijkt, of dat zij niet zodanig hebben deelgenomen aan activiteiten van de bezettende macht, dat een en ander moreel beletsel zal vormen bij de kandidatuur voor het lidmaatschap van het Europees Parlement.

Legenda:

1. NAAM en voornamen
2. Geboorteplaats en -datum
3. Adres en telefoonnummer
4. Opleiding
5. Beroep
6. Vorige functies binnen D'66
7. Huidige functies binnen D'66
8. Functies in andere maatschappelijke organisaties
9. Bent u kandidaat voor lijsttrekker?
10. Met welk onderdeel van het Europees beleid wilt u zich bij voorkeur belasten?

KANDIDATEN

1. SCHAPER, Herman A.
  2. 24-3-1949
  3. Langebrug 52, Leiden
  4. Doct.geschiedenis, M.A. Internationale betrekkingen.
  5. Staf lid Genootschap voor Internationale Zaken.
  6. Lid afdelingsbestuur Den Haag 1969-1970, Secretaris organisatie 1974-1976.
  7. Secretaris buitenland.
  8. Redactielid Internationale Spectator, Hoofdbestuur lid Europese Beweging.
  9. Neen.
  10. Democratisering economische en monetaire integratie, handelspolitiek, ontwikkelingssamenwerking.
-
1. UERZ, Werner P.
  2. Bassenheim BRD, 5-3-1939.
  3. Sandgat 26, Zevenaar, tlf.08360-24055.
  4. HBO-niveau.
  5. Binnenhuisarchitect.
  6. HB-lid, afdelingsvoorzitter.
  7. Regiovoorzitter Gelderland.

8. Vakorganisatie Buitendienst.
9. Ja.
10. Emancipatie en milieu.

1. VOGELAAR, Emar F.
2. Boskoop, 11-7-1944.
3. Marskramersbaan 17, Bunnik, tlf.03405-4260.
4. HBS-B, Universitaire studie biochemie.
5. Biochemicus, Ad.Dir.SCAL.
6. Penningmeester Amersfoort en Haarlemmermeer, Voorzitter land.werkgroep Milieubeheer, gezondheidsbescherming en technologie.
7. Lid kerngroep land.werkgroep Gezondheidszorg, coörd. subgroep Preventie, GVO, medewerker provinciale fractie Utrecht.
8. Thans geen.
9. Neen.
10. Gezondheidszorg (bescherming).

1. WEGTER, Nicolaas G.M.
2. Borne (0), 7-7-1940.
3. Reeboklaan 66, 1980 Tervuren, tlf.(02)7674836.
4. Doctoraal Westerse Sociologie.
5. Administrateur Commissie Europese Gemeenschappen.
6. -
7. Lid Werkgroep Buitenland en subgroep "Europa", coördinator D'66 "Afdeling België".
8. -
9. Ja.
10. Zonder duidelijke voorkeur gaat belangstelling uit naar Regionale Politiek, Landbouw, Industriepolitiek en Sociale Politiek.

1. VAN WIJK, Albert H.
2. Leiden, 27-11-1939.
3. Keyserbosch 18, Weert, tlf.04950-35048.
4. Sociale wetenschappen.
5. Personeelsadviseur T.H. Eindhoven.
6. Voorzitter afdeling Weert 1967-'72, Contactpersoon D'66 Limburg in hernieuwde opbouwfase.
7. Penningmeester Regiobestuur Limburg, Lid steunfractie Prov.Staten Limburg.
8. Lid Prov.Staten van Limburg 1970-'74, Lid Gemeenteraad Weert 1974-'78.
9. Neen.
10. Sociale Zaken, Werkgelegenheid, Onderwijs, Economische aangelegenheden.

1. BAAS, Franciscus J.C.M.
2. Utrecht, 31-3-1951.
3. Luxemburglaan 549, Heemskerk, tlf.02510-40380.
4. Rechten.
5. Beleidsmedewerker Personeel en Organisatie.
6. Voorzitter D'66 IJmond.
7. Lid Adviesraad, Bestuurslid D'66 IJmond-Noord, Fractiemedewerker Prov.Staten Noord-Holland.
8. Vice-voorzitter Openbare Bibl. Beverwijk-Heemskerk.
9. Neen.
10. Sociaal-economische aangelegenheden.

1. BALFOORT, Arnold J.
2. Apeldoorn, 17-3-1937.
3. Bierweg 10, Blaricum, tlf.02153-89718.
4. Landbouwkundig Ingenieur.
5. Levensmidd.technoloog.
6. -
7. Voorzitter Afdeling Blaricum-Laren, Lid Werkgroep Europa.
8. -
9. Neen.
10. -

1. VAN BERKOM, Johannes M.M.
2. 's-Hertogenbosch, 3-5-1933
3. 's-Hertogenbosch, Hertog Janstraat 20, tlf.073-147617.
4. HBS-A, M.O. Economie.
5. Directeur Onderwijsstructuur, DGHW. Min.v.O.& W.
6. Landelijke vice-voorzitter, Wethouder 's-Hertogenbosch.
7. Afdelingsvoorzitter, Lid Adviesraad.
8. Voorzitter Keramisch Werkcentrum Nederland.
9. Neen.
10. Onderwijs, cultuur, sociale zaken.

1. COORENGEL, Johannes B.
2. Amsterdam, 9-5-1923.
3. Antillenstraat 24', Amsterdam, tlf.020-180128.
4. Technische, Metaalbewerker.
5. Geen.
6. Werkgroep Gehandicaptenbeleid, Planologische Commissie, Amsterdam.
7. Geen.
8. Geen.
9. Ja (bij minder dan drie kandidaat-lijsttrekkers).
10. Milieu, Sociale Zaken, Welzijnsbeleid

1. DEKKER, Suzanne.
2. Amsterdam, 31-10-1949.
3. Burg.Patijnlaan 470, Den Haag, tlf.070-453607.
4. Rechten.
5. Rijksambtenaar (Economische Zaken)
- 6.
7. Coörd. SWB-Werkgroep Energie, Werkgroep Buitenland en Defensie (Europa-groep).
8. =
9. Neen.
10. Economische en sociale onderwerpen, i.h.b. energie- en consumentenbeleid, Buitenlands- en ontwikkelingsbeleid, Cultuur en educatie, Emancipatie (in ruime zin), Constitutionele aspecten; Mensenrechten.

1. EISMA, Doeke
2. Den Haag, 30-12-1939.
3. Ruychrocklaan 36, Den Haag, tlf.070-241543.
4. Doctoraal Sociologie.
- 5.
6. Lid Eerste Kamer, gedurende 1½ jaar lid Europees Parlement, Lid Provinciale Staten Gelderland.
7. Lid Geschillencommissie.
8. Voorzitter NIMCWO, Bestuurslid Volkshogeschool Eerbeek, Lid Regionaal Comité Europese Verkiezingen.
9. Neen.
10. Sociale zaken Regionale zaken, Verkeer, Cultuur, Agrarische zaken.

1. JANSSEN VAN TUIKWERD, Jan Fokko
2. 2-10-1915.
3. Kon.Julianalaan 98, Delfzijl, tlf.05960-12145.
4. Ir.Landbouwhogeschool Wageningen.
5. Geen.
6. Sinds 1966 lid/coördinator werkgroepen, Lid Provinciale Staten, Lid Voorlopige Adviesraad.
7. Lid landelijke werkgroepen Landbouw, Europa, Middenoosten.
8. Bestuurslid landbouworganisaties, coöperatieve landbouwindustrie.
9. Neen.
10. Landbouw, Milieu, Ontwikkelingssamenwerking.

1. JUURLINK, Johannes A.P.
2. Medemblik, 31-7-1935
3. Treubstraat 12, Oss, tlf.04120-22055.
4. HBS-B.
5. Archivaris.
6. Secretaris Afdeling Oss.
7. Voorzitter Afdeling Oss.
8. Vakbondskaderlid.
9. Neen.
10. Rechtsbescherming, Emancipatie, Aandacht voor nationale minderheden.

1. DE GOEDE, Arie
2. Vlaardingen, 21-5-1928.
3. Brederode 28, Leiderdorp, tlf.071-890769.
4. 5-j.Middelbare Handelsschool, 3-j. Belastingrecht, Financiël-administratieve opleidingen.
5. Politicus.
6. Lid Tweede Kamerfractie D'66 (1967-1973) Staatssecretaris van Financiën (1973-1977) Lid Raadgevende Vergadering Raad van Europa, Lid Assemblée West-Europese Unie (1971-1973), Lid Koninkrijkscommissie, Voorzitter Vaste Kamercommissie Kernenergie.
7. Lid Programmacommissie, Lid werkgroepen.
8. Geen.
9. Ja.
10. Financiën, Economische Zaken, Ontwikkelingssamenwerking.

1. DE GOEDE, Hendrik
2. Steenwijk, 28-2-1948.
3. Rembrandtlaan 25, 7741 AA Coevorden, tlf.05240-5108.
4. Sociale Geografie met planologisch doctoraal.
5. Planoloog.
- 6.
7. Secr.Afd.Coevorden/Dalen, Plv. AR-lid Regio Drenthe.
- 8.
9. Neen.
10. Ruimtelijke ordening.

1. KUETHE, Frederik P.
2. 1-2-1942.
3. Légumelaan 50, St.Genésius-Rode, België, tlf.3587621.
4. Juridische studie.
5. Ambtenaar Buitenlandse Dienst.
- 6.
7. Lid Werkgroep Buitenland en Defensie.
- 8.
9. Ja, eventueel.
10. Buitenlandse Betrekkingen, Defensie, Ontwikkelingshulp, Sociaal Beleid (vrij verkeer werknemers), Cultuur.

1. DE MAN, Antonius F.
2. Rotterdam, 18-12-1927.
3. Pastoor van Akenstraat 114, Roosendaal, tlf.01650-43647.
4. Drs.Frans, kandidaats Psychologie, Staatsdiploma Tolk-Vertaler.
5. Docent.
6. Voorzitter Afdeling Roosendaal, Lid v.e. voorbereidingsgroep Provinciale Verkiezingen in Noord-Brabant.
7. Lid Gemeenteraad te Roosendaal (éénmansfractie)
8. Hoofdbestuurslid van de "Europese Beweging in Nederland", Afdelingsvoorzitter hiervan voor West-Brabant.
9. Ja.
10. Onderwijs, Vrede, Rechtsorde en Veiligheid, Regionaal Beleid.

KANDIDATEN EUROPEES PARLEMENT

1. MANTEN, Arie A.	5. Wetenschappelijk medewerker Europees Recht.
2. Breukelen, 12-7-1933.	6. -
3. Cortezlaan 9, 3526 CN Utrecht, tlf.030-883579.	7. Werkgroep Buitenland, subgroep Europa.
4. HBS-B en Universiteit (geologie en biologie, gepromoveerd).	8. Enkele commissies in de onderwijs sfeer.
5. Hoofdredacteur Elsevier Scientific Publishing Comp.	9. Neen.
6. Secretaris Landelijke Coördinatie Commissie Provinciale Politiek (1968-1970).	10. Ontwikkeling v.d.Europese instellingen, Democratisering, Juridische Zaken, Grensregio's.
7. Lid Provinciale Staten van Utrecht (sinds 1970, thans Fractievoorzitter)	1. VAN OORSCHOT, Henricus M.C.M.
8. Vice-voorzitter Editerra, Voorzitter Wetensch.Commissie Second Intern. Conference of Scientific Editors, Lid Nationale Commissie Informatie Opleiding, Voorzitter Raad Stichting -Pensioenfonds Elsevier-ondernemingen, Lid Oudercommissie Oosterlicht College, Utrecht. Penningmeester Stichting Heidevier Milieustudies, Lid Oudercommissie Oosterlicht College, Utrecht.	2. Den Bosch, 14-12-1952.
9. Neen.	3. Obrechtstraat 370, Den Haag, tlf.070-451576.
10. Informatieverzorging, Milieubeheer, Energievoorziening	4. Gymn.B, Doct.Nederlands Recht.
1. MEERBURG, Arend J.	5. Rijksambtenaar.
2. Katwijk, 27-5-1939.	6. Secretaris Politiek Afdeling Den Haag, Voorzitter Kampagneteam Den Haag 1977, Hoofdbestuurslid Zuid-Holland.
3. Chemin des Communaux, 1299 Commugny, Zwitserland, tlf.(022)-761000.	7. Secretaris Politiek Hoofdbestuur, Bestuurslid PSVI, lid Programmacommissie, Lid HB-Grondslagencommissie.
4. Natuurkundig Ingenieur.	8. -
5. Lid Nederlandse delegatie bij de Geneefse Ontwapeningscommissie.	9. Neen.
6. Hoofdbestuur, w.o. Dagelijks Bestuur; Regiosecretaris Utrecht, Rapportagecommissie.	10. Ruimtelijke Ordening, Mensenrechten, Algemeen Bestuurlijke Zaken, Publiciteit, Relatie Derde Wereld
7. Geen.	1. POTMAN, Hendrik.
8. Geen.	2. Hengelo (G), 30-5-1937.
9. Neen.	3. Raadhuislaan 46, Eemnes, tlf.02153-14302.
10. Energie, Technologie, Buitenlandse Betrekkingen.	4. HBS-B, Doct.Soc.Geografie en Geschiedenis.
1. MEIJ, Arjen W.H.	5. Onderwijscoördinator/stafadviseur (subfaculteit Soc.Geogr. U.v.A.)
2. Oldemarkt (Ov), 1-12-1944.	6. Lid Provinciale Staten v.Utrecht 1977-'78, VAR-lid, Secr.D'66 afdeling Eemnes.
3. Begoniaweg 24, Eelde-Paterswolde, tlf.05907-3342.	7. Lid Provinciale Staten van Utrecht, Plv. lid AR, Lid Landelijke Werkgroep Onderwijs van D'66.
4. Doctoraal Rechten R.U. Leiden.	8. Penningmeester Centrum voor Europese Vorming in het Nederlandse Onderwijs CEVNO).
	9. Neen.
	10. Landbouw, Milieu, Onderwijs.

PRESENTATIEBIJEENKOMST
KANDIDATEN EUROPEES PARLEMENT
ZATERDAG 25 NOVEMBER 1978
HOF VAN HOLLAND HILVERSUM
AANVANG 14.00 UUR

JAN KOMT DE KAMER BINNEN

Bij het verschijnen van 'De Derde Kamer' door Jan Terlouw

De redactie riskeert de woede van de auteur door op deze plaats aandacht te besteden aan de twee weken geleden verschenen roman De Derde Kamer.

De redactie zou geen knip voor haar neus waard zijn, wanneer zij niet in het eerst beschikbare nummer van het partijblad aandacht zou besteden aan een boek als De Derde Kamer, wie ook de auteur ervan mocht zijn. Zouden we er dan het zwijgen toe moeten doen nu die auteur de politiek leider van onze partij is? Mij lijkt het niet overdreven te zeggen dat dit boek, twee jaar voor zijn verschijnen, een rol heeft gespeeld bij de wederopstanding van D'66. Jan Terlouw zelf zei er bij de aanbieding op vrijdag 10 november j.l. dit van:

'Het manuscript van dit boek werd nagenoeg volledig gemaakt in de zomer van 1976, de rustigste zomer van mijn politieke loopbaan. Gedurende het kamerreces dacht ik na over wat er van D'66 moest worden. Hoe de partij door het dal heen weer bergopwaarts te helpen? In die tijd ben ik gaan schrijven over hoe ik denk dat de dingen gebeuren en welke invloed je daar als mens, als politicus op kunt hebben.'

Die zomerse bezigheden hebben geleid tot de formulering door Jan Terlouw, tijdens het najaarscongres 1976 in Utrecht, van de voorwaarden waaronder hij voor de kamerverkiezingen van mei 1977 lijsttrekker voor D'66 wilde zijn. Nieuwe leden en veel meer dan 100.000 handtekeningen waren het resultaat, plus een geweldige comeback van de partij. Een ander

gevolg van die productieve vakantie is de verschijning, ruim twee jaar later, van De Derde Kamer.

D'66 sprak al in 1966 over de basis en over de burgers bij het bestuur. Van meet af aan was er behoefte aan gesprekken met mensen overal in het land die mee wilden denken over de oplossing van politieke vraagstukken en hun belangstelling en deskundigheid wilden delen met de leden van de kamerfractie. Aad Nuis heeft als eerste die meedenkers-aan-de-basis 'De Derde Kamer' genoemd. Niet zo verwonderlijk dat juist hij het boek ten doop mocht houden.

Bij zo'n presentatie worden doorgaans vriendelijke dingen gezegd. De Democraat is niet bepaald een blad dat zich bezighoudt met registratie van de complimenten die door het ene partijlid aan het andere worden gemaakt. Maar Aad Nuis kan het zich als literair criticus van (neven)professie niet veroorloven kritiekloos te loven. Daarom hieronder enkele van zijn uitspraken, die u eigenlijk pas na lezing van de roman in kwestie zou moeten horen.

Aad Nuis herinnerde aan de wetenschappelijke en politieke kwaliteiten van de auteur en zag de publikatie van dit boek als het overschrijden van de grens naar een nieuw gebied: de Nederlandse letteren. Dat Nuis Terlouws zeven eerdere boeken daarbij als kinderboeken terzijde schuift, met het excuus 'dat schrijven voor kinderen ten onrechte als iets wat er niet helemaal bijhoort wordt beschouwd', vind ik dubbel onterecht, maar het was een hele begrijpelijke, want bruikbare opmerking. In dit nieuwe gebied, zegt Nuis als gids in het grensgebied tussen politiek

en literatuur, zal Terlouw met enig wantrouwen door de dorpsoudsten en andere opinielidder worden ontvangen. Zijn boek ruikt te veel naar politiek en er is een wezenlijk verschil tussen politiek en literaire houding en taalgebruik. In de literatuur staat de reflectie centraal. In de politiek daarentegen het handelen. En hoewel De Derde Kamer uit reflectie is geboren, kleeft de actie er nog aan. Nuis geeft daar voorbeelden van:

Het boek is geschreven in de Onvoltooid Tegenwoordige Tijd. 'Jan komt de kamer binnen. Gerda kijkt alert op en vraagt: "Is er iets?".' Dat is hoogst ongebruikelijk in de vaderlandse literatuur. Even ongebruikelijk als de thrillerplot, die in Nederland veel wordt gelezen, maar zelden geschreven. En het duidelijkste voorbeeld van de aktie: alles spitst zich toe op de daad, het morele dilemma: ja of nee. In onze literatuur is dat heel ongewoon, maar zeer boeiend omdat het zo consequent wordt volgehouden. In een tamelijk ongewone situatie komen 8 politici heel realistisch over.

Ophemelen en verguizen, besluit Aad Nuis, zijn nu nog de meest voorkomende handelingen ten opzichte van politici. Alleen met het begrip dat daar tussen in ligt is een volwassen democratie mogelijk. Nuis hoopt dat veel mensen dat begrip via De Derde Kamer zullen vinden.

Ik zou eraan toe willen voegen dat dit boek, net als tenminste drie van zijn eerdere boeken (Katoren, Oorlogswinter en Oosterschelde), een boek is voor alle mensen, de jonge, maar nu vooral ook de oudere die het allemaal al lang weten.

Stijn Verbeek

advertentie

**Wie niet werken mag
zal ook niet eten
naar school gaan
beter worden
vrijer worden
wijzer worden
mens zijn**

**Latijns Amerika heeft
miljoenen werklozen**

**Solidaridad vraagt
Werk en gerechtigheid
voor iedereen**

Den Haag, Giro 180444

SOLIDARIDAD

Cornelis Douwe Spigt,

- geboren in 1938 te Amsterdam,
- gehuwd met Marijke Spigt-Wage- naar, twee dochters van 11 en 8 jaar,
- sociale academie,
- van 1965 tot 1977 directeur van de Stichting Samenlevingsopbouw Noordelijk Limburg,
- sinds 1975 studie-secretaris van het landelijk overleg voor samenlevingsopbouw,
- sinds begin 1977 lid van de partij,
- mede-oprichter en eerste voorzitter van de afdeling Venray,
- secretaris van de SWB-werkgroep culturele minderheden,
- statenlid in Limburg en lid van het regiobestuur in Limburg,
- en in zijn vrije tijd voorzitter van de oudercommissie van de eerste openbare basisschool in Venray,
- lid van de gemeentelijke commissie educatieve planning,
- bestuurslid van het Instituut voor Voortgezette Sociaal Pedagogische Opleidingen te Nijmegen,
- houdt tenslotte nog van koken, is een cabaret-fan en speelt piano.

Een Amsterdammer in Limburg is de aangewezen man om duidelijk te maken waarom D'66 in de provincie Limburg duidelijk achterblijft bij andere provincies. In dertien jaar genoeg genegenheid voor het dierbaar oord aangekweekt, maar nog geen slachtoffer van oogkleppenchauvinisme, iets dat overigens geen monopolie van Limburgers is.

Ken je de provincie eigenlijk goed genoeg om daar een antwoord op te durven geven?

'Als je je met samenlevingsopbouw bezig houdt, ontmoet je iedereen en je leert de mensen kennen tot in hun botten. Mijn taak bestond uit het bevorderen van maatschappelijke ontwikkelingen, het op gang brengen van initiatieven voor welzijnswerk en vooral ook het ter plaatse ondersteunen van de democratisering van het bestaan, bijvoorbeeld door de oprichting van dorps- en wijkraden. Ik heb door mijn werk nogal wat kunnen doen aan het verruimen van het leiderschap dat hier per traditie erg hiërarchisch was opgebouwd. Medezeggenschap, "gewone" mensen bij het bestuur, het lag helemaal in de lijn van D'66.'

Waarom ben je pas in 1977 lid geworden van de Democraten? Zat je bij een andere partij?

'Neen, ik ben nooit eerder lid van een politieke partij geweest. Dat zou

Bij het oprichten van een dorpsraad vroeg het hoofd der school: 'Wat zegt mijnheer pastoor er van?' en de pastoor vroeg wat de burgemeester er van dacht...

PORTRET

van een partijganger

hier met mijn functie ook niet mogelijk zijn geweest. Alleen het CDA, dat had probleemloos gekund, maar dat wilde ik zelf niet. Het hangt samen met de legitimering van jezelf in je werk ten opzichte van een bevolking die politiek weinig geschoold was, en dus ook weinig belangstellend, en vooral gewend aan één structuur, kerk en staat in één groot paternalistisch bolwerk, de KVP. Pastoor, burgemeester, notaris en dokter maakten de dienst uit. En je weet: niets is zo fnuikend voor een mens als nooit te hoeven denken, nooit een initiatief te hoeven nemen, nooit voor jezelf op te moeten komen of eigen verantwoordelijkheid te dragen. Ik kon, werkend in deze situatie, niet uitgesproken politiek stelling nemen, zeker geen afdeling oprichten of iets dergelijks. Mijn sympathieën voor de democraten, vooral door de ontwikkelingen in de eind zestiger jaren, hoefde ik niet te verbergen. Ik hield me tenslotte de hele dag met democratisering bezig.

DE DEMOCRAAT IN GESPREK MET CEES SPIGT

'Begin 1977 kreeg ik werk op nationaal niveau en werd onmiddellijk lid van D'66. Regionaal was de situatie droevig. Alleen in Gennep was een afdeling. Daar was ook een raadslid. Met assistentie van Paul Wessels uit Gennep hebben we toen in Venray een afdeling opgericht. Er woonde hier sinds kort een voormalig Nijmeegs gemeenteraadslid, Harry Beenders. Met zijn tweeën slaagden we erin binnen korte tijd een actieve groep uit de grond te stampen. En de een bracht de ander mee. Ik heb ook de stellige overtuiging dat, wanneer je in plaatsen waar nog geen afdeling is twee of drie mensen kunt vinden die hun

schouders eronder willen zetten, dat er dan snel meer mensen zijn die zich bij zo'n afdeling willen aansluiten.'

Dat maakt mijn vraagteken met betrekking tot de afwezigheid van een afdeling in Heerlen, Kerkrade, Sittard, Geleen, Roermond en Venlo alleen maar groter. Je kunt toch niet veronderstellen dat er in al die steden, die stuk voor stuk meer inwoners hebben dan Venray, niet één man te vinden is die vindt dat er nu maar eens een afdeling van de grond moet komen?

Op de lange termijn

'Er is natuurlijk wel een verklaring voor te vinden, al zal die niet overal dezelfde zijn. Ik wil ook niet generaliseren. Er bestaat niet zoiets als dé Limburger, evenmin als dé Duitser of dé Amerikaan, dé democraat of dé republikein. Maar er zijn na eeuwen paternalisme van de overheid toch dingen scheefgegroeid. Ik heb al iets gezegd over gebrek aan zelfvertrouwen, voortvloeiend uit die oude structuur. Veel mensen hier vinden het toch nog veilig om van een vertrouwde opinie-leider te

Niet het bisdom is het belangrijkste bolwerk in Limburg, maar de LEP. Dat is de Limburgse Land- en Tuinbouwbond. Die bond en de Limburgse Vrouwen Beweging delen de takens uit.

horen dat iets goed is. De verpersoonlijking van de sociale controle mag het licht op groen zetten. En in dat kader blijft D'66 een 'Hollandse' partij in de generaliteitslanden. Met een affiche waar een molen op staat. We hebben hier ook wel een molen, maar niet zo'n groene in het vlakke land. Ik weet nu al dat veel Limburgers, en zeker zij die D'66 een goed hart toedragen, deze woorden van mij niet erg zullen waarderen. Maar dat zijn juist degenen die het oude Limburg al ver achter zich hebben gelaten en in hun hart hopen dat de rest hen kan bijhouden. 't Is de wens die de vader is van de gedachte. Vooral als het om plaatselijke politiek gaat is Limburg zeer behoudend. De afdeling hier in Venray bestaat voor het grootste gedeelte uit mensen die van elders komen en bij gemeenteraadsverkiezingen komen wij ook niet aan de bak. Gennep heeft drie democraten in de raad die alle drie van huis uit het vertrouwen van de bevolking hadden. Maastricht heeft één D'66-raadslid en daarmee is voor Limburg de koek op. Met landelijke verkiezingen gaat het iets beter, maar in deze provincie wordt het voor onze partij echt werken op de lange termijn. Vertrouwen winnen door eigen Limburgse mensen naar voren te schuiven.

Andersdenkenden

Hier mengt Marijke Spigt zich in het gesprek. Zij is penningmeester van de subregio en ze is het roerend eens met het door Cees geschetste beeld. Voegt er aan toe dat er voor dat lange-termijn-werk geld nodig zal zijn. 'Meer geld dan het handjevol leden in Limburg op kan brengen. We hebben het voor de Statenverkiezingen met f.1000,- moeten doen voor de hele provincie. Eigenlijk nog een wonder dat we bijna twee zetels hadden in de Staten. We kwamen 300 stemmen tekort.'

Misschien is Cees door zijn werk in het noorden van de provincie toch zo bekend geworden dat veel mensen meer op hem dan op D'66 hebben gestemd?

'Ik weet het niet', zegt hijzelf. 'Het is wel zo dat het erg lang duurt voor je als "een van ons" wordt beschouwd. En de mensen lopen hier niet zo snel warm voor ideeën. Er wordt heel duidelijk op personen gestemd. Daarvoor moeten de kiezers je wel kennen. Een vreemde is een andersdenkende en met andersdenkenden ga je niet om.'

Kritiek ligt de Limburger niet zo. Hij zal eerder zwijgen dan kritiek leveren. En critici bekijkt hij argwanend.

Wel links maar dogmatisch

Maar de PvdA wint gemiddeld 10% in Limburg, hoe verklaar je dat dan? 'Daar zitten veel stemmen bij van andere linkse partijen. En eigenlijk is daar dezelfde verklaring voor als waarom D'66 het hier minder goed doet: de sociaal-economische problematiek van Limburg is zo groot dat dat mensen er toe brengt niet meer te kiezen voor de confessionele ideologie, maar voor mensen die daar iets aan kunnen doen. En al staat de Limburger iets vrijer tegenover het hiërarchische, toch kiest hij nog niet voor een partij die hem eigen verantwoordelijkheid probeert te verkopen. Hij weet zich beter "geborgen" in een partij die hem van de wieg tot het graf verzorgt. Vergeet overigens niet dat de PvdA hier ook niet verder komt dan tot ongeveer 1/3 van zijn landelijk gemiddelde. Het CDA en trouwens ook de VVD hebben hier erg veel mensen werkzaam in het particulier initiatief. Als ze

Met het oubollige idee dat de gemiddelde Nederlander heeft over Limburg worden in de STER-reclame vlaaien verkocht en sausjes aangepresent.

Van boven naar beneden: Cees, Marijke, MarLouke en Nathalie Spigt.

daar naam hebben gemaakt stappen ze over naar de politiek. De gekozen leiders van vandaag zijn de vrijwillige leiders van gisteren. Dat schaadt de democratie, want zij zijn niet gewend in het openbaar verantwoording af te leggen van hun doen en laten. Wat zij doen is welgedaan, het is immers altijd zo geweest.'

Het andere Limburg

Wil je misschien ook nog een paar aardige dingen over Limburg zeggen? Anders zijn we straks helemaal nergens meer. 'De beeldvorming van Limburg in Nederland is ten onrechte ongunstig. Men vindt Limburgers gezellige tot oubollige mensen, die goed carnaval kunnen vieren en in een erg mooie provincie wonen. Als je zegt dat je uit Limburg komt, krijg je eerst een meewarige blik en zogauw je de goede dingen van Limburg vertelt luistert er niemand meer. Ik vind het een geweldig aardige woon- en werkprovincie met heel veel plezierige mensen.' Het ging ons eigenlijk ook meer om het portret van Cees Spigt dan om het portret van Limburg. Hoe staat het in de Staten?

Door de achterdeur

Met een oppositie van twee mensen in een vergadering van 63 begin je natuurlijk niet zo veel. Ik bemoei me minder met het beleid van de provincie, maar des te meer met wat er leeft onder de mensen. Vanuit al die contacten stel ik beleidsproblemen aan de orde. Als ik echt een belangrijke zaak heb, zoals het woonwagenvanplan, dan kan ik dat beter door de achterdeur bij G.S. binnen brengen. Dan wordt het wel als redelijk ervaren, maar als ik iets in de openbaar-

heid breng is er een gereede kans dat het tegengewerkt wordt. Met de pers hebben we geen problemen. Als we nieuws hebben dan zijn ze er bij. Dat was zo bij de mergel in Mar-graten en ook bij de mesthoop in Horst-America.'

Nota culturele minderheden

Je bent secretaris van de landelijke werkgroep culturele minderheden? 'Ja, de positie van de minderheden is iets wat mij al heel lang bezig houdt. Als je mensen uit een andere cultuur in onze cultuur neerzet, moet je ze de gelegenheid geven hun eigen cultuur te beleven en te handhaven. En je moet er rekening mee houden dat onze cultuur verschrikkelijk dominant is. Die mensen voelen zich hier als vissen op het droge, snakkend naar het water van hun eigen cultuur. Gelukkig reageert de partij enorm op de activiteiten van onze werkgroep. Kijk maar naar de passages in ons beleidsprogram en denk aan de geweldige gedachtenwisseling die we in de adviesraad hebben gehad. Wij werken nu aan een nota voor de SWB die wellicht een congresnota wordt volgend jaar. Ik wil hier ook nog wel eens herinneren aan de geweldige rede die Elida Wessel in het kamerdebat over de Mollukkers heeft gehouden. Het is jammer dat haar zienswijze op de pluriforme samenleving minder publiciteit heeft gehad dan zij verdiende.'

Werkeloos

Cees Spigt werkt 3/5 van zijn tijd als landelijk studiesecretaris samenlevingsopbouw. De rest van zijn werktijd is voor de politiek. Zijn baan staat in de grote ombuiging op de tocht. Maar als ik werkeloos wordt, zegt hij, krijg ik pas echt tijd voor de politiek. Fijn voor Limburg!

Stijn Verbeeck

v.l.n.r.: Aart Resoort, Cees Spigt en Giel Smeets (regio Limburg)

ingezonden BRIEVEN

D'66 EN DE JONGERENORGANISATIE

Na de tweede oproep van Vincent Heirman en nog 28 democraten te hebben gelezen kon ik niets anders doen dan even te reageren.

Vincent schrijft - ik citeer "In een partij met omvang als de onze is een jongerenorganisatie zo langzamerhand onontbeerlijk."

Nu vraag ik mij af of Vincent zich actief beweegt in D'66, wat volgens mij niet zo is, want dan moet hij toch wel weten dat wij op het ogenblik ontzettend groeien en dat dat veel problemen meebrengt, althans hier in Den Haag. Wij zijn nu orde op zaken aan het stellen, dat wil zeggen het bestuur en de WKP-ers doen er hun best voor om het zo ver te krijgen.

Om een partij die zo snel groeit als de onze, nu al te laten verbrokkelen voordat hij landelijk goed georganiseerd is, daar ben ik een fel tegenstander van.

Ook vraag ik mij af of Vincent wel weet wat hij begint (althans wil beginnen). Weet hij wel wat voor een organisatie het vraagt om een jongerenorganisatie op te zetten? Hoeveel tijd, moeite en geld er aan besteed moet worden voordat zoiets van de grond kan komen?

Nee, Vincent, ik ben geen tegenstander, maar op dit ogenblik wel, want straks willen de vrouwen ook een vrouwenorganisatie hebben, wat hun goed recht is ook.

Dus ik zou willen zeggen: Democraten BOUW EERST D'66 goed op, voordat we gaan verbrokkelen in allerlei organisaties want dat kan over twee jaar ook gebeuren als alles goed in elkaar zit.

WKP-er - Ron Gaarkeuken,
Marterrade 51, Den Haag.

Geachte redactie,

Ik wou graag reageren op de discussie, die op dit ogenblik binnen D'66 gaande is over het al dan niet oprichten van een D'66-jongerenorganisatie. Ik wil het niet hebben over de argumenten vóór zo'n organisatie. Dank zij Vincent Heirman zijn die al genoeg bekend. Waar ik het wel over wil hebben is dit:

Juist op basis van de argumenten van Vincent Heirman en zijn medestanders (naar ik hoop meer dan de 32 uit de oktober-Democraat) werd op 28 oktober 1977 de Jongerenafdeling West-Friesland van D'66 opgericht. In het eerste nummer van ons maandblad "de jonge Democraat" zeggen wij waarom:

1. Om de jongeren van West-Friesland wegwijs te maken in de politiek van D'66.
2. Om onszelf hulpvol te maken voor D'66 tijdens verkiezingscampagnes etc.
3. Om informatie te geven aan en een politieke "ombudsman" te vormen voor de progressief-liberale jeugd van West-Friesland."

Verder willen wij aandacht vragen voor de problemen van de jongeren. Maar ook is het gezellige verenigingsverband, dat bij D'66 helaas vaak ontbreekt, zeer belangrijk.

Wij brengen een maandblad uit, dat 10 keer per jaar verschijnt. Wij hebben twee werkgroepen (Landelijke Politiek en Welzijn) waarin onze standpunten over actuele problemen bepaald worden. En tweemaal per jaar hebben wij een ledenvergadering, waar (naast alle huishoudelijke zaken) het gezellig samenzijn belangrijk is. Bij het maandblad ontvang je ook nog allerlei extra's. Vorig jaar waren dat o.a. D'66 verkiezingsfolders, een sticker, een D'66-standpuntenpagina en een groot verhaal over de geschiedenis van D'66. Vaste rubrieken zijn o.a.: Commentaar (over een gebeurtenis van groot belang van de afgelopen maand), Kiekje kijken (t.v.-recensie), D'66 in actie (over de activiteiten van D'66 de afgelopen maand), Afdelingsnieuws en Buitenland.

Dat de JAWF-D'66 aanslaat, blijkt wel uit het feit dat hoofdbestuurlid Loebas Oosterbeek op ons tweede congres (een zeer groot woord, daar wij p.m. 20 leden hebben) als spreker aanwezig was. Hij was ook samen met de vice-voorzitter van de regio Noord-Holland Jan Giske te gast bij een redactievergadering. En dan hebben wij ook nog de vice-secretaris van de regio Noord-Holland mw. An Loot-Roth als lid.

Het lidmaatschap van de JAWF-D'66 is niet duur (f 6,00 per jaar) mits je in een plaats woont waar één van onze huidige leden het blaadje kan bezorgen. Anders kost het lidmaatschap (vanwege enveloppen en postzegels) p.m. f 20,00. Maar dat is het ook zeker wel waard.

Interesse?

Schrijf naar: Maarten Krips,
Breedstraat 48,
Endhuizen.

Na deze reclameboodschap zou ik graag wat PRAKTISCHE wenken aan het idee van een landelijke D'66 jongerenorganisatie willen toevoegen:

- Er zou een werkgroep, bestaande uit HB-mensen en jongeren kunnen worden gevormd, die de noodzaak en de mogelijkheid van het oprichten van een D'66-jongerenorganisatie moet gaan onderzoeken.
- Er zou geen maximumleeftijd voor de organisatie moeten zijn. Wij hebben twee leden van middelbare en bijna-middelbare leeftijd, die zeer goed werk doen.
- Het lidmaatschap van de jongerenorganisatie moet los staan van dat van D'66 zelf. Een D'66-lid moet niet automatisch een D'66-jongerenorganisatie-lid zijn, maar ook niet omgekeerd. Het mag natuurlijk wél.
- De jongerenorganisatie zou een blad moeten uitgeven, dat informatie en vorming geeft. Het zou toe te juichen zijn wanneer D'66-prominenten als Jan Terlouw, Jan Glastra van Loon, Henk Zeevalking etc. af en toe ook een bijdrage in dat blad zouden schrijven.
- De congressen van de D'66-jongerenorganisatie zouden geen vervelende congressen moeten zijn, waar machtsstrijd, intrige en eigenbelang het hoofbestanddeel vormen (zoals het Sloter JOVD-congres), maar ontspannen bijeenkomsten, waar ideeën en ervaringen worden uitgewisseld. Ik heb er trouwens het grootste vertrouwen in, dat dit gebeurt. De aard van de gemiddelde D'66-er (bestaat zo iemand trouwens?) is daar ook naar, getuige het artikel van Jan Terlouw in de oktober-Democraat.
- De standpunten van de D'66-jongerenorganisatie moeten duidelijk zijn. Je kunt beter zeggen dat je ergens geen mening over hebt, dan dat je een volzin met 30 bijzinnen maakt, die op hetzelfde neer komt. Beter is het natuurlijk als je ergens wél een mening over hebt.

- Om dat standpunt te bepalen zouden er werkgroepen moeten komen, die belangrijke punten bespreken als volksgezondheid, jeugdwerkloosheid, inspraak en onderwijs. Ik hoop dat deze suggesties kunnen bijdragen aan het welslagen van de D'66-jongerenorganisatie. Zaak is natuurlijk eerst, dat die jongerenorganisatie er komt, wat ik vurig hoop. Dan kunnen wij tegen het regio-bestuur Noord-Holland zeggen: "De jongeren zijn bereid het voortouw bij D'66 weer in handen te nemen".

Maarten Krips
(voorzitter JAWF- D'66)

AANPASSINGSPROBLEMEN BIJ DE D'66 JEUGD

en ik dacht... "LAAT ik het ze gemakkelijk maken."

UIT DE FRACTIE

NOTA OVER EMANCIPATIEBELEID

In de openbare commissievergadering waar de nota over het Emancipatiebeleid besproken is heeft het D'66 kamerlid, Elida Wessel, onderstaande moties voorgesteld:

"De kamer, gehoord de beraadslaging inzake de Nota Emancipatie, proces van verandering en groei;

overwegende, dat van deze nota het uitgangspunt is: "het scheppen van voorwaarden voor en het zo nodig stimuleren van veranderingsprocessen gericht op een grotere vrijheid van keuze voor vrouwen en mannen om alleen of samen met anderen vorm en inhoud aan hun leven te geven";

overwegende dat

- het ontbreken van overblijfmogelijkheden op de scholen;
- ongelijke schooltijden van de verschillende scholen binnen één gemeente;
- onverwachte vrije dagen binnen de officiële schooltijden;
- ongelijke vakanties van scholen en schooltypen binnen één regio,

deze grotere vrijheid van keuze in de weg staan;

spreekt als haar mening uit, dat de regering zich positief dient op te stellen ten opzichte van initiatieven (zoals de actie "Tijd voor school") die deze belemmeringen willen opheffen,

en gaat over tot de orde van de dag Wessel-Tuinstra e.a."

" De kamer, gehoord de beraadslagingen inzake de nota Emancipatie, proces van verandering en groei;

overwegende, dat het ontbreken van goede opvangmogelijkheden voor kinderen genoemde keuzevrijheid aanzienlijk beperkt;

overwegende dat kinderdagverblijven en soortgelijke kindercentra een goede bijdrage leveren aan deze opvangmogelijkheden;

overwegende, dat bovendien in het regeerakkoord aan kinderopvangmogelijkheden voorrang wordt gegeven;

overwegende, dat aan de opnamecriteria van de Rijksbijdrageregeling 1977 terzake ontbreken: werk of studie van een of beide ouders;

overwegende, dat het van het grootste belang is dat de rijksoverheid daadwerkelijk aan o.m. lagere overhe-

den doet weten dat zij zich niet alleen in theorie doch ook bij de praktische uitwerking van haar beleid voor genoemde keuzevrijheid inzet;

spreekt als haar mening uit, dat het gewenst is in genoemde regeling de criteria werk of studie van een of beide ouders alsnog op te nemen,

en verzoekt de regering dit aan de lagere overheden met name de gemeenten kenbaar te maken,

en gaat over tot de orde van de dag.

Wessel-Tuinstra."

En ja hoor, toen de nota over Emancipatiebeleid in de Tweede Kamer in behandeling kwam, werden beide bovenstaande moties met een overgrote meerderheid aangenomen.

Een aardig succes voor Elida, maar wat nog belangrijker is een goede stap op de weg naar emancipatie.

AANLANDING VLOEIBAAR AARDGAS

"Ik heb geruime tijd aandacht van de Kamer gevraagd voor het standpunt van de fractie van D'66 over LNG-aanlanding. Ik vond dat gerechtvaardigd gezien het gewicht van de zaak en het gevaar van een naar ons oordeel op dit moment onverantwoorde besluitvorming.

Ik zet ter afsluiting van mijn betoog nog een keer onze conclusies kort op een rij.

De Kamer is niet als zodanig gebonden aan de door Gasunie overeengekomen data; de relatie Gasunie-consortiumpartners is in de eerste plaats een zaak van de Gasunie.

Gasinvoer is op zich een goede zaak, mits dienend voor behoud van eigen voorraden en te realiseren zonder onaantvaardbare neveneffecten.

De onzekerheden m.b.t. de veiligheidsaspecten van transport en aanlanding van vloeibaar aardgas maken dat op dit moment een besluit tot aanvoer van LNG naar Nederland niet verantwoord kan worden genoemd; de fractie van D'66 weigert dan ook zich tot een keus voor een aanlandingsplaats te laten forceren. Voor het noorden zou overigens LNG-aanlanding allerminst het beloofde economisch soelaas bieden.

De Algerijnse financieringsproblemen roepen vragen op over de bedoelingen van Sonatrach, Nederland moet dan ook tegenover het uitstel aanbod een tegenvoorstel doen om onderhandelingen mogelijk te maken over omzetting in een gascontract en over een jaar extra tijd voor het bepalen van de wijze van levering.

Die tijd dient te worden benut om te komen tot een leverantiëruil met Italië, in de jaren daarna moet ook aandacht worden gegeven aan verdere mogelijkheden tot ruil en pijpleiding aanvoer. Daarnaast moet gestreefd

worden naar een Europees gastransport beleid.

Mijnheer de Voorzitter, ik spreek tot slot de hoop uit dat niet partijpolitieke verschillen, maar gezond verstand en verantwoordelijkheidsgevoel als leidraad zullen dienen."

Dit is het slot van de inbreng in 1ste termijn van Ineke Lambers bij het debat over het regeringsstandpunt met betrekking tot de aanlanding van vloeibaar aardgas.

Ineke Lambers heeft zich tijdens dit debat nogal gewerd en met name ook kritiek geleverd op de manier van besluitvorming.

Ze vond nl. dat de regering maar precies moest zeggen waar het op staat en dat deed ze volgens haar niet. D'66 vindt het prima om gas in te voeren, maar dan als gas en niet in vloeibare vorm, want dat brengt veel meer risico's met zich mee.

Het is daarom dat Ineke Lambers stelde, dat, daar Nederland gas aan Italië levert, er een ruil zou kunnen plaatsvinden.

Pas in 1995 loopt ons contract met Italië af, zodat er dan alle tijd zou zijn om naar het alternatief van een pijpleiding te kijken.

De regering deed echter voorkomen dat het niet kon omdat Algerije dat niet zou willen.

De dag voor de eindstemming werd echter via een interview in het Financieel Economisch Magazine met de vice-president van de Algerijnse firma Sonatrach bekend, dat het in Algerije wat betreft de pijpleiding wel eens anders zou kunnen liggen. Ook bleek zelfs dat ze de financiering voor het vloeibaar maken van het gas nog niet rond hadden. De haast die de Nederlandse regering maakte, was in Algerijnse ogen dan ook niet nodig. Dit was natuurlijk aanleiding om te zeggen dat je je niet voor de gek moet laten houden en dat de regering maar eens precies moet zeggen hoe dat zat. Daarom vroeg Ineke Lambers dan ook heropening van de beraadslagingen aan.

Toen begon eindelijk ook bij de rest van de Kamer door te dringen dat het er op leek dat Nederland aan het handje van de Gasunie moest lopen.

Een D'66-motie met het voorstel om geen besluiten te nemen tot dat alle informatie op tafel zou liggen bleek bij hoofdelijke stemming net een paar stemmen te kort te komen. Helaas hebben de regeringspartijen te weinig dualistisch besef gehad om in te zien dat een zichzelf respecterend parlement het er niet bij kan laten zitten wanneer een regering de volksvertegenwoordiging afscheept met eenzijdige en onvolledige informatie!

Ernst Bakker.

ingezonden BRIEVEN

HET EUROPESE PARLEMENT

NU EN STRAKS

Om vat te krijgen op het onderwerp is een korte terugblik op de historie van de Europese Gemeenschap noodzakelijk.

Toen in de vijftiger jaren o.a. Paul Henri Spaak, Alcide de Gasperi, Robert Schumann en Konrad Adenauer begonnen aan de opbouw van een Verenigd Europa of iets wat daarop moest lijken, speelden bij deze politici en de mensen in de Europese landen diverse motieven een rol. Opzettelijk zijn hiervoor de mensen in de Europese landen genoemd, omdat politiek bedrijven zonder de steun van de bevolking niet mogelijk is, althans niet op lange termijn.

De vermelde motieven waren, kort samengevat:

- Noot weer oorlog in Europa door eenheid van Europa.
- Europa moet sterk zijn, ook met het oog op het oprukkend communisme (waarbij de Sovjet-Unie was bedoeld).
- Een mede door de oorlog hongerend en arm Europa moet tot welvarendheid worden gebracht.

Het eerste motief ondertekende toen (en nu) ieder zinnig mens in Europa. Het tweede motief dient echter gezien te worden tegen de achtergrond van de buitenlandse politiek van de U.S.A., waarvan John Foster Dulles in die tijd het beleid bepaalde. Ook niet uit te vlakken was in dit verband de invloed van de vrees van onze oosterburen voor het communisme of wel voor de Russen, vijftien jaar lang ingehamerd door de propagandamachine van "het gruwelijkste systeem dat de historie van Europa (tot nu toe?) heeft voortgebracht." In dit licht bezien, blijft het een historisch open vraag of de toen door de politici geplande en later door de Fransen afgewezen Europese Defensie-Gemeenschap een gemiste kans of een zegen voor de vrede in Europa was.

Het derde motief was wel de sterkste drijfveer om op Europees niveau tot samenwerking te komen. Aan de eerste levensbehoeften, te weten eten, kleding, wonen en werken was er een tekort, overal in Europa. Dus kwam eerst de E.G.K.S. - Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal - enkele jaren later gevolgd door de E.E.G. - Europese Economische Gemeenschap - en Euratom.

De gevolgen zijn bekend. De welvaart steeg, zij het met voor- en tegen-spoed tot een peil, dat in de naoorlogse jaren onvoorstelbaar was en dat door sommigen vandaag met afschuw wordt bekeken, wanneer zij naar de derde en vierde wereldlanden kijken. Bij de opsomming van de motieven van de reeds genoemde politici is er een motief vergeten. De Europese Volkspartij (de confessionelen) gaat er prat op dat de Gasperi, Schumann en Adenauer DE bouwmeesters van Europa waren. Wat Adenauer aangaat ligt het vermoeden voor de hand, dat hij de voorkeur gaf aan een overwegend katholiek West-Europa boven een vanuit protestants Berlijn overheersd, herenigd Duitsland, hetgeen voor Oost en West toen erg aantrekkelijk was. Het vermoeden over Adenauers motieven stoelt op persoonlijke ervaring met de C.D.U. en het feit dat Adenauer al in de twintiger jaren heeft gepleit voor de aansluiting van het Rijnland bij Frankrijk. Wat hiervan de historische gevolgen geweest hadden kunnen zijn, is een aanlokkelijk onderwerp om door te filosoferen, maar gaat in dit kader te ver.

Toen de drie genoemde gemeenschappen (later samengevoegd tot de E.G. of de Europese Gemeenschap) aan de slag gingen, zijn er echter twee kansen gemist. De ene was het nalaten op dat moment door te stoten naar de Verenigde Staten van Europa. Toen leefde Europa bij de mensen - de oorlog nog vers in het geheugen. Met de stijgende welvaart, in het ene land iets sneller bereikt dan in het andere, stak de behoudzucht met betrekking tot de nationale voor-sprong de kop op en Europa interesseerde de gemiddelde burger minder en minder.

De tweede gemiste kans was van meet af aan een Parlement met bevoegdheden de belangen van de Europese burger te laten waarnemen en de Commissie en de Ministerraad door dit Parlement te laten controleren. Dan was Europa het schimmenspel van nachtelijke marathon-zittingen, boter- en andere bergen en waarschijnlijk ook de Gaulles idee van het Europa der (nationale) vaderlanden alsmede veto's van deze of gene bespaard gebleven. Omdat het huidige parlement haast geen bevoegdheden heeft, functioneren Commissie en Ministerraad zo goed als zonder controle. Weliswaar kan de Tweede Kamer een minister ter verantwoording roepen, maar als die verklaart "Ik heb bepleit wat deze Kamer heeft geformuleerd, maar de andere acht wilden dit niet", dan is ook de Tweede Kamer uitgepraat.

Aan de genoemde, tweede gemiste kans zit ook nog een ander facet. Door de leden van het Europese Parlement te laten benoemen uit de nationale parlementen, waren deze ook geen verantwoording schuldig aan de kiezers.

Bij een rechtstreeks gekozen Europees Parlement hadden de parlementariers bij elke verkiezing de boer op moeten gaan en de burger moeten uitleggen waarom ze in het parlement zaten, wat ze daar deden en wat de burger daarmee opschoot. In dit geval was de afstand tussen kiezer en Europees Parlement waarschijnlijk een stuk kleiner geweest.

Het huidige parlement mag weliswaar over alles (mee-)praten, maar heeft in feite maar twee bevoegdheden. Ten eerste mag men via een "motie van wantrouwen" de Commissie in haar geheel naar huis sturen. Hiermede is in de geschiedenis van het parlement weliswaar eens gedreigd, maar ook de dreigende wist best, dat het parlement daarmee hooguit een gebaar kon maken. Immers, de diverse, nationale regeringen konden dezelfde mensen weer in de Commissie benoemen, waarna het spelletje opnieuw kon beginnen.

Alvorens op de tweede bevoegdheid te komen, een kort overzicht over de "wetgeving" binnen de E.G. De Commissie ofwel het Dagelijks Bestuur doet voorstellen aan de Raad (van Ministers). Deze raadpleegt het parlement, dat advies uitbrengt aan Commissie en Raad. Daarna besluit de Minister-raad. Zoals reeds gesteld, geen controlerende, maar alleen een adviseerende functie van het parlement.

De tweede bevoegdheid van het parlement heeft al iets meer om het lijf, al lijkt dat uitdemocratisch oogpunt nog minder dan onvoldoende. Het Europees Parlement mag de begroting van de E.G. in zijn totaliteit verwerpen, dit echter niet op onderdelen van de begroting. De dreiging met dit verwerpen, wat tenminste tijdrovende, financiële beslommeringen tot gevolg zou kunnen hebben, wil wel eens helpen, met dien verstande dat een welwillende Commissaris (bijvoorbeeld Henk Vredeling) nog met de parlementariers wil praten over de een of andere detailwijziging in de begroting.

Op dit moment zitten in het Europees Parlement 198 leden, waarvan de socialistische fractie 63 leden, de communistische fractie 17 leden, de christendemocratische fractie 52 leden, de Europese conservatieve fractie (uit Engeland) 17 leden, de liberaal-democratische fractie 27 leden telt.

Daarnaast bestaat nog een "Fractie van Europese Democraten voor de vooruitgang", achter welke prachtige naam de Gaullisten schuil gaan, met 17 leden. Verder zijn er ook nog 5 niet-ingeschrevenen, d.w.z. niet bij een fractie behorend (Schotse nationalist, Italiaanse fascist e.d.).

Straks zullen er 410 leden in het parlement zitten, welk aantal bij toetreden van Portugal, Griekenland en Spanje nog aanzienlijk zal worden uitgebreid. De zetelverdeling in het

nieuwe Europese Parlement zal als volgt over de landen zijn verdeeld:

Engeland	81 leden
Italië	81 "
Frankrijk	81 "
W.-Duitsland	81 "
Nederland	25 "
België	24 "
Denemarken	16 "
Ierland	15 "
Luxemburg	6 "

Deze zetelverdeling is het werk van onze landgenoot Patijn (PvdA), die met veel passen en meten, onderhandelen en opnieuw cijferen uiteindelijk deze zetelverdeling eruit sleepte.

Voor deze keer worden nog per land op basis van nationale kieswetten de parlementariers gekozen. Dit zal b.v. tot gevolg hebben, dat de Engelse Liberals, met een aanzienlijk grotere achterban en veel meer leden dan de Nederlandse VVD en de Duitse FDP (Freie Demokratische Partei) samen, door het districtenstelsel waarschijnlijk niet in het parlement komen, terwijl VVD en FDP wél in het parlement vertegenwoordigd zullen zijn. Voor de volgende keer zal het nieuwe parlement een voor heel Europa gelijke kieswet moeten aannemen en vanuit Nederland bekeken zal dit hopelijk geen districtenstelsel zijn.

Op basis van de uitslag van de laatste Tweede Kamerverkiezingen van 25 mei 1977 zou de zetelverdeling vanuit Nederland - los van eventuele lijstverbindingen - zijn:

PvdA	10 zetels
CDA	9 "
VVD	5 "
D'66	1 "
<hr/>	
	25 zetels

Gebaseerd op een eerste opiniepeiling van september j.l. zou deze zetelverdeling echter als volgt uitzien:

PvdA	37%	v/d stemmen	en	9	zetels
CDA	37%	"	"	9	"
VVD	14%	"	"	3	"
D'66	9%	"	"	2	"
<hr/>					
				23	zetels

Door partijen te be-	
vechten restzetels	2 "
<hr/>	
Totaal	25 zetels

Het nieuw gekozen parlement zal in de eerste zittingsperiode van vijf jaar heel wat werk krijgen. Zoals alle parlementen in de historie hun bevoegdheden hebben moeten bevechten, zal het moeten trachten stukje voor beetje meer controle en zeggenschap naar zich toe te trekken. Gebaseerd op de verdragen van Rome en desnoods met de hulp van het Europese Hof in Luxemburg zal dat best wel lukken.

Overigens zal partijvorming op Europees niveau ook heel wat consequenties voor de nationale partijenstelsels hebben, maar het belichten hiervan zal een net zo lang artikel worden als het onderhavige.

Werner Uerz.

advertentie

" OF ..... OF"
is geen keuze,
maar polarisatie!!!!

IK KIES voor het REDELIJK
ALTERNATIEF

IK KIES WERNER UERZ
mijn kandidaat voor een
GROEN EUROPA

"D.Oordenker"
alias B.M. van Dam
voorzitter regio Zuidelijke IJsselmeerpolders
(op persoonlijke titel)

NATUURLIJK IS VOOR HET EINDE VAN HET JAAR
DE BELASTINGAANGIFTE NOG NIET KLAAR.
MAAR ELK D'66 - LID
DAT EEN VOORUITZIENDE BLIK BEZIT
EN LIEVER D'66 DAN DE FISCUS GOED WIL DOEN
STORT ZIJN AFTREKBARE GIFT OP REKENING 1 MILJOEN.

Giften die vóór 31 december 1978 aan D'66 worden overgemaakt, komen in aanmerking voor aftrek bij de inkomstenbelasting over 1978.
Stort Uw bijdrage op postgirorekening nummer 1.000.000 ten name van het verkiezingsfonds van D'66 te Den Haag

NIEUWS

uit de regio

UIT DE REGIO ZUID-HOLLAND

REGIO-CONGRES

Het jaarlijks regio-congres zal worden gehouden op

ZATERDAG 20 JANUARI 1979

in Amecitia, Westeinde 15, Den Haag.

Wij nodigen hierbij alle Zuid-Hollandse leden uit hiervoor vast een plaatsje in hun agenda te reserveren. De agenda die in de volgende Democraat gepubliceerd wordt zal de volgende onderwerpen omvatten:

- kandidaatstelling voor in ieder geval de volgende bestuursfuncties: voorzitter, secretaris en plaatsvervangend HB-lid voor Zuid-Holland
- structuur en organisatie van de regio en sub-regio's
- toespraken van statenleden van D'66 in Zuid-Holland
- de aanstaande Europese verkiezingen.

VERZOEK AAN ALLE AFDELINGEN IN

ZUID-HOLLAND

Gaarne zouden wij al uw convocaties ontvangen. Gaarne 1 exemplaar naar:

Elida Wessel, W. de Zwijgerlaan 43, Oegstgeest

Onno Drukker, regio HB-lid
Joris Minneepad 19,
Rotterdam

Ruud Stam, secretaris regio Z-Holland
Javastraat 6,
Den Haag

WOERDEN. De afdeling Woerden is 7 november jl. opgericht. Felicitaties!

Als secretaris van de regio mocht ik deze verheugende gebeurtenis bijwonen.

De afdeling gaat zich eerst toeleggen op een duidelijke profilering t.o.v. de PvdA en de Progressieve Combinatie Woerden. Daarna zal een ledenwerfactie opgezet worden.

Woerden zal zeker nog van deze actieve groep horen evenals de gemeenteraad van Woerden.

Het secretariaat is gevestigd bij mevrouw M.W. de Cock-Bethbeden, van Slingelandtlanen 75, Woerden.

Ruud Stam
secretaris regio
Zuid-Holland

UIT DE REGIO GELDERLAND

EMANCIPATIEDAG IN KLEEF

Op zaterdag 3 of 10 februari 1979 plant de regio Gelderland - analoog de succesvolle "Internationale Fröh-schoppen" over ruimtelijke ordening in Doetinchem - opnieuw een Gelders (als u wil Nederlands/Duits overleg, deze keer over het onderwerp

"EMANCIPATIE"

en wel aan de overkant van de grens in Kleef.

De agenda zal er (onvoorziene gebeurtenissen voorbehouden) als volgt uitzien:

1. Opening door de Gelderse regiovoorzitter Werner Uerz in "koeterwaals" of wel een mengeling van ABN, Duits en Achterhoeks.

2. Inleiding van Alice Schwartzer, hoofdredaktrice van "Emma" over:

"Emanzipationsentwicklungen in der Bundesrepublik Deutschland".

3. Inleiding van Elida Wessel van onze Tweede Kamerfractie over:

"Minderheiten in Holland und Europa - ein weiter Weg zur wirklichen Emanzipation"

4. Korte lunchpauze

5. Forumdiscussie met in het forum de twee inleidsters, vertegenwoordigers van NVSH, COC en iemand uit onze D'66 werkgroep gehandicapt, alsmede van Duitse zijde drie verdere deelnemers waaronder een vertegenwoordiger van een homofielenorganisatie en een "Frauenrechtlerin".

Van Nederlandse zijde zullen o.m. worden uitgenodigd de NVSH, het COC, Baas in eigen buik, Man-Vrouw-Maatschappij, Rooie Flikkers, Lesbies Front enz. enz. en van de Duitse kant soortgelijke organisaties.

6. Sluiting.

Het is de bedoeling + 10.00 uur te beginnen, + 11.15 uur de lunchpauze te houden en tegen 15.30 uur te sluiten.

Gelet op de belangstelling van pers, radio en TV aan weerskanten van de grens, waarvan sommigen op lange termijn plannen, dient de organisatie van die "Emancipatie-dag" medio december rond te zijn. Wij kunnen ons voorstellen, dat ook Democraten van buiten Gelderland aan deze dag willen deelnemen. Teneinde bij de te huren accommodatie enig inzicht over het aantal deelnemers te hebben, verzoeken wij belangstellenden in en buiten Gelderland zich nu al op te geven bij:

Werner Uerz, Sandgat 26, Zevenaer

tel. 08360-24055

Met het oog op de te maken kosten zullen wij genoodzaakt zijn een entreegeld van f. 2,- à f. 3,- te vragen.

P.S. DE KANS IS GROOT DAT TIJDENS DE LUNCHPAUZE ZAL OPTREDEN:

het vrouwencabaret van
NATASCHA EMANUELS

UITSLAG GEMEENTERAADSVERKIEZINGEN WESTFRIESLAND

Op 8 november jl. zijn in 11 West-Friese gemeenten tussentijdse gemeenteraadsverkiezingen gehouden, tengevolge van gemeentelijke herindeling.

In 4 gemeenten deed D'66 zelfstandig mee.

Van het totaal aantal stemmen is 3,4% op D'66 uitgebracht. Dit is een vertekend beeld omdat dit inclusief de 7 gemeenten is, waar D'66 niet heeft meegedaan. Het totaalbeeld toont verlies voor de PvdA, de VVD en het CDA en winst voor D'66, de CPN en plaatselijke belangengroeperingen.

Het opkomstpercentage was 73,6% (in mei dit jaar 73,7%).

De totaaluitslag is voor de PvdA 19,0%; de VVD 12,3%; het CDA 39,3% tegen resp. 19,8%, 13,5% en 41,2% van mei dit jaar.

De plaatselijke belangenpartijen behaalden nu bij elkaar 19,3 % der stemmen.

In Hoorn, de belangrijkste plaats, behaalde de PvdA 29,0 %; de VVD 12,8%; het CDA 28,4% en D'66 8,1%. Bij de raadsverkiezingen in mei dit jaar waren deze percentages resp. 29,4%, 15,1% en 32,6%. D'66 deed toen niet zelfstandig mee maar maakte deel uit van de progressieve combinatie Proho, die toen 14,5% der stemmen behaalde en nu, dus zonder D'66, 5,9%.

Bij de uitslag van Hoorn dient te worden aangetekend dat 9,7% der stemmen naar de Positieve Combinatie is gegaan. Deze lijst haalde voornamelijk stemmen in de dorpen westerblokker en Zwaag, die tegen de zin van deze groepering nu deel uitmaken van het nieuwe Hoorn. Onmiskenbaar is dit ten koste gegaan van voornamelijk D'66.

De plaatselijke omstandigheden zijn van dermate invloed geweest, dat van deze uitslag geen landelijke trend mag worden afgeleid. Maar de stijgende lijn, waarin onze partij zich mag verheugen, heeft zich ook in met name Hoorn gemanifesteerd. Al met al succes dus.

GAST rubriek

Begin 1960 nam ik, na drie jaar voorzitterschap, afscheid van de JOVD. Daarmee beëindigde ik vrijwel elke politieke activiteit. Ik stortte mij op mijn vak, dat van organisatieadviseur, en had voor politiek wel belangstelling, maar geen tijd.

Tot, najaar 1965, mijn oude vriend Hans Gruyters aanklopte met het verzoek mij verkiesbaar te stellen voor de Amsterdamse Gemeenteraad. De oude VVD-garde verdween daaruit; Hans zou lijsttrekker worden, en alles zou een nieuwe aanpak krijgen.

Ik voelde daar weinig voor. Voor gemeentepolitiek had ik nauwelijks belangstelling. Maar als Gruyters wat in z'n hoofd heeft kan hij verschrikkelijk doordouwen - verschillende lezers van dit blad zullen dat weten. Dus werd ik verkiesbaar kandidaat, en kon voor de verkiezingen helpen met het wegnippen van Gruyters' naam van de verkiezingsbiljetten: Hans had de VVD verlaten.

Enkele maanden later was hij medeoprichter van D'66. Een vriendelijke uitnodiging om aan die oprichting mee te doen heb ik zonder aarzelen afgewezen. Ik was en ben van mening dat er in de Nederlandse (en Europese) politiek weinig zinvolle ruimte bestaat buiten de drie hoofdstromingen, die van socialisten, christen-democraten en liberalen.

Toch zal het voorafgaande duidelijk maken dat ik vanaf de oprichting met extra belangstelling heb gekeken naar de ontwikkeling van D'66. Nogal wat van mijn oude JOVD-vrienden waren en zijn erin actief. Hans Gruyters en Erwin Nypels bijvoorbeeld. En uw redactiesecretarisse was, denk ik, de beste secretarisse die het JOVD-hoofdbestuur ooit had.

HUUB JACOBSE

LID VAN DE TWEDE KAMER VOOR DE V.V.D.

D'66 volgde ik dus op de voet. Niet zonder verbazing tijdens de succesperiode '66-'70. Begrijpend bij de neergang tot het bijna-nulpunt in de zomer van 1976, waarna de verbazing opnieuw toesloeg bij de wonderbaarlijke Herrijzenis eind '76/ begin '77.

Er is dus leven na de dood.

Zal het ook een lang en nuttig leven zijn? Toetsteen daarvoor is volgens mij het antwoord op de vraag of D'66 een bijdrage zal kunnen leveren tot de dringend gewenste depolarisatie in de Nederlandse politiek. De polarisatie, nuttig in de jaren '60 tot grotere helderheid in politieke verhoudingen, is uit de hand gelopen. Aanscherping van politieke tegenstellingen leidde tot verkettering van wie zich veroorlooft anders te denken dan in de eigen partij gebruikelijk is. De beschamende gang van zaken tijdens de kabinetformaties in de jaren '70 maakt duidelijk dat zelfs behoorlijke regeerbaarheid op de tocht staat. Herinnert u zich nog de moeizame formatie van het kabinet-Den Uyl, waarbij zeer veel kiezers zich terecht "grotelijks belazerd" konden voelen? De Partij van de Arbeid beloofde voor de verkiezingen niet met de confessionelen te zullen gaan regeren, maar ging na de verkiezingen met K.V.P. en A.R.P. in zee. Hans Gruyters, die altijd zijn vingers natelde als hij een confessioneel een hand had gegeven, zette zich blijmoedig met die confessionelen in het kabinet. En de anti-revolutionairen van lijsttrekker Biesheuvel zouden een kabinet Den-Uyl niet "gedogen". En jawel: de anti-revolutionairen Boersma en de Gaay Fortman waren de eersten die een ministerspost in dat kabinet Den Uyl accepteerden.

Fraai was dat allemaal niet. De formatie '77 was wat duur en ondoorzichtigheid betreft nog erger. Het Dagboek van een Onderhandelaar van Ed van Thijn gunt daarop een verbijsterende blik.

Op dit pad kunnen wij niet verder. De luxe van polarisatie kan Nederland zich in de moeilijke jaren '80 niet meer veroorloven. Van een bijdrage tot depolarisatie van de kant van D'66 is, helaas, tot dusver weinig te bespeuren, noch tijdens de regeerbaarheids crisis van '77, noch in de oppositie tegen het kabinet van Agt. En nog altijd staat D'66 op het eigenaardige, polariserende standpunt niet met de VVD te willen regeren. Veel hoop op een depolariserende rol van D'66 kan er dan ook moeilijk zijn.

A propos, D'66, wat maak je me nou met die komende Europese verkiezingen? Niet tevoren de kiezers informeren over de samenwerking na die verkiezingen in het Europees Parlement met socialisten dan wel liberalen? Van Mierlo voor het eerste, Brinkhorst voor het laatste?

Politiek is kiezen. Wie geen keuze durft te maken moet de politiek mijden. En politiek vraagt ook duidelijkheid - weet u nog wel, D'66?

NIEUWS

UIT DE REGIO UTRECHT

Op 16 oktober jl. vond in Veenendaal de oprichting plaats van de afdeling Z-0 Utrecht.

Daarin werken samen D'66-ers uit: Achterberg, Amerongen, Elst, Renswoude, Rhenen en Veenendaal.

Het bestuur wordt gevormd door: Age de Vries, te Veenendaal, voorzitter

Willemien Heuff-Bruens, te Amerongen secretaresse Jächlaan 1.

Lidwien Boonstra-v.d.Wissel, Rhenen penningmeesteresse

Paddy v.d. Baan, Veenendaal lid

Philip v.d. Mij, Renswoude lid

HET REDELIJK ALTERNATIEF IN WEST-FRIESLAND

Na het lezen van de Democraat van oktober jl. zou je kunnen denken dat het "Redelijk Alternatief" in West-Friesland nog niet aanwezig is. Wij vinden het daarom nodig hier even op te reageren omdat wij sinds de verkiezingen van mei jl. WEL een raadslid hebben in de persoon van Jan Lub. Wij hopen echter dat als dit gelezen wordt er meer raadsleden voor D'66 in West-Friesland gekozen zullen zijn.

D'66 Enkhuizen.

Nafschrift redactie:
Nou en of. Lees er het stukje van Loebas Oosterbeek maar op na!

STICHTING WETEN SCHAPPELIJK BUREAU

SUB-WERKGROEP MIDDENOOSTEN

Op 19 oktober jl. is de sub-werkgroep Middenoosten wederom bijeengewest. Deze avond werd vrijwel geheel in beslag genomen door de behandeling van de tweede concept-notitie 'de Arabische boycot'. Alhoewel de vergadering na ampele discussies het inhoudelijk eens kon worden over de notitie, zijn er twee vraagpunten blijven liggen.

Ten eerste kon geen eensluidende stellingname verkregen worden over de vraag of een secundaire boycot een aanvaardbaar middel voor het bereiken van een doel kan zijn. Met andere woorden, is de boycot van Arabische zijde ten aanzien van de Nederlandse bedrijven die handel met Israël doen, slechts een vervelende doch te rechtvaardigen handelwijze of is zo'n boycot überhaupt verwerpelijk?

Ten tweede werd men het niet eens over de wenselijkheid van een rapportageplicht onder Nederlandse bedrijven inzake boycotaspecten waarmee men geconfronteerd zou worden. Zou een dergelijke rapportageplicht meer positieve kanten (grotere duidelijkheid omtrent wat er aan de hand is en preventieve werking) dan negatieve (verslechtering exportklimaat voor kleinere bedrijven, terwijl de grotere deze verplichting wellicht ontlopen) hebben?

De volgende vergadering zal worden gehouden op dinsdag 28 november om 20.00 uur in het gebouw van de Tweede Kamer in Den Haag. Op de agenda staan tenminste 4 punten:

- de eindtekst van de nota 'de Arabische Boycot' waarvan het laatste concept tevoren zal worden rondgestuurd
- een ontwerp-tekst inzake de problematiek van Jeruzalem, waarvan eveneens bijtijds een versie zal worden verspreid
- verslaggeving van wat gedaan is om de al eerder aanvaarde nota over 'de Palestijnen, Nederland en de PLO' ter discussie te krijgen
- de problematiek van de strijd in Libanon.

PIM PEPELENBOSCH, coördinator

WERKGROEP CONSUMENTENZAKEN

De werkgroep Consumentenzaken vergadert eens in de 6 weken in Utrecht (Holiday Inn, 3 minuten van het station) van 19.15 tot 21.45 uur. De werkgroep telt momenteel 14 leden + Maarten Engwirda als fractie-contactpersoon. De actieve kern van de werkgroep bestaat echter slechts uit 7 leden: daarom houdt de werkgroep zich aanbevolen voor versterking. Vooral vrouwelijke nieuwe leden zijn zeer welkom, omdat vrouwen een zeer grote invloed op consumptie-patronen hebben, maar in deze werkgroep zwaar onder-vertegenwoordigd zijn.

In algemene termen is de taak van de werkgroep dezelfde als van alle andere werkgroepen:

- het ondersteunen van de D'66 fractie,
- het bijstellen van het partijprogramma.

Meer concreet heeft dit geleid tot het meewerken aan het Europees programma en tot bezinning op het consumptiebeleid en op de consumentenopvoeding.

Momenteel is de werkgroep vooral bezig met de nieuwe Warenwet en bezint ze zich op de verdere activiteiten.

Die verdere activiteiten zullen in sterke mate bepaald worden door de belangstelling en de beschikbare tijd van de werkgroepsleden.

De eerstvolgende vergadering zal ongeveer half januari 1979 zijn. Nadere informatie en opgave als werkgroepslid bij de coördinator:

E.R. van Slooten, Boomstede 696, Maarssen, tel. 03465-67659.

SUBGROEP ONTWIKKELINGSSAMENWERKING

Op 5 september en 17 oktober jl. heeft de subgroep vergaderd over enkele actuele punten (o.a. concentratielandenbesluit minister de Koning, reis parlementaire delegatie naar de Nederlandse Antillen, begroting/Memorie van Toelichting Ontwikkelingssamenwerking) en over de grondslagen D'66 t.a.v. ontwikkelingssamenwerking. De discussie over grondslagen en Memorie van Toelichting wordt op de komende vergadering(en) voortgezet. Nieuwe leden, die zich actief voor het werk van de groep willen inzetten zijn te allen tijde welkom.

Coördinator: Geert Dales
Top Naefflaan 41
Groningen
tel. 050-261361

WERKGROEP EMANCIPATIE

LANDELIJKE EMANCIPATIEDAG

20 JANUARI 1979

Wie geïnteresseerd is in "emancipatie en D'66" wordt zaterdag 20 januari 1979 in Utrecht verwacht.

De landelijke werkgroep emancipatie organiseert dan een studiedag waarvan het hoofddoel is te komen tot het opzetten van regionale en eventueel plaatselijke werkgroepen emancipatie. De morgen zal gewijd zijn aan het thema

DE POSITIE VAN DE VROUW OP DE TE KRAPPE ARBEIDSMARKT

Inleidingen aan de hand van stellingen zullen gehouden worden door

- een nog nader bekend te maken inleidster

- één van de leden van de Tweede Kamerfractie van D'66.

De stellingen zullen van te voren worden opgestuurd aan diegene, die zich schriftelijk of mondeling opgeven bij Ellen Scheerder-Kaak, Utrechtseweg 109 in Renkum (tel. 08373-3729)

Meer bijzonderheden over deze dag (programma en plaats) in de volgende Democraat.

WERKGROEP BUITENLAND

Op vrijdag 9 juni heeft de werkgroep buitenland van de SWB besloten een nieuwe subgroep in het leven te roepen, die tot taak heeft het kritisch volgen van de ontwikkelingen in Afrika.

Het betreft hier een terrein waarvoor in het Westen lange tijd onvoldoende belangstelling heeft bestaan. Niettemin is belangstelling sinds de turbulente ontwikkelingen in o.a. Angola, Zaïre, de Hoorn van Afrika, en vanwege de spanningen in Zuidelijk Afrika een bittere noodzaak gebleken, en daarom ook sterk groeiende.

De subgroep heeft behoefte aan nog enkele actieve leden. Geïnteresseerden kunnen zich wenden tot:

K. Klompenhouwer
Feijenoordijk 63 B
3071 HG Rotterdam.
tel. 010-856561

Komende vergaderingen van de subgroep Afrika

29 november 1978 en 10 januari 1979, om 20.- uur, Binnenhof 5 te Den Haag.

WERK GROEP NEDERLANDSE ANTILLEN

Tijdens de vergaderingen op 5 september en 17 oktober jl. van de sub-groep ontwikkelingssamenwerking zijn n.a.v. het agendapunt Nederlandse Antillen stemmen opgegaan om te komen tot de oprichting van een werkgroep Nederlandse Antillen.

Belangstellenden voor een t.z.t. te houden vergadering over de te behandelen onderwerpen en status van de groep (integratie binnen een reeds bestaande (sub)groep of afzonderlijk functioneren?) worden verzocht contact op te nemen met:

Siegfried Frans
Schouw 34/22
Lelystad
tel. 03200-44079

D'66 EN EUROPA
Werkgroep Europa

Op zaterdag 13 januari a.s. wordt de eerste van de twee studiedagen D'66 en Europa gehouden. De conferentie vindt plaats in het Jaarbeurscongrescentrum in Utrecht en begint om 10.30 uur 's ochtends.

De sluiting zal omstreeks 16 uur zijn, om de deelnemers in de gelegenheid te stellen de speech van de lijsttrekker voor de Europese verkiezingen bij te wonen (na afloop van de Adviesraadvergadering in gebouw Trianon).

Zowel 's ochtends als 's middags zal aan de hand van inleidingen door deskundigen (waaronder enige Kamerleden) gediscussieerd kunnen worden over een viertal onderwerpen, t.w.

- 1) het democratisch Europa,
- 2) Noodlijgende economische sectoren: hoe nationaal kunnen en mogen we zijn;
- 3) Europa en de Derde Wereld;
- 4) Wat kan Europa doen voor de vrouw?

De deelname staat open voor alle leden van D'66 en is gratis! (Men vergelijke de toegangsprijs van het nationale congres.) Wij kunnen dan ook iedereen van harte aanbevelen om deze studiedag te bezoeken. De conferentie is zeker niet alleen bedoeld voor specialisten. Ieder die in Europese politiek is geïnteresseerd - en welke D'66-er is dat niet - en vindt dat hij/zij er (nog) meer van wil weten, kan deze gelegenheid eigenlijk niet voorbij laten gaan.

Opgave graag vóór 5 januari 1979 bij mevr. van Kleffens, SWB. Informatie materiaal inclusief de stellingen van de inleiders zal aan de deelnemers worden toegezonden.

Namens de organisatiecommissie,

Bob van den Bos.

WERK GROEP KUNSTEN EN MEDIA
D'66 vraagt nieuwe omroepwet

Het lidmaatschap van een omroeporganisatie moet totaal ontkoppeld worden van het abonnement op een door die organisatie geproduceerd omroepblad.

Dat staat in een resolutie van het hoofdbestuur van D'66 die zondagmiddag 5 november jl. op het congres van deze partij bij acclamatie werd aangenomen. De resolutie stelt verder dat de commerciële invloed op de programma's ten sterkste moet worden teruggedrongen. Opbrengsten uit nevenactiviteiten moeten ten goede komen aan de financiering van een goed programmabeleid.

Een werkgroep uit D'66 zal zich nu, in opdracht van het congres, bezighouden met het aangeven van contouren voor een nieuwe omroepwet dan wel mediawet. In het oplappen van de huidige omroepwet zou nooit een oplossing worden gevonden voor de huidige problematiek: alleen een geheel nieuwe wet zal vorm kunnen geven aan een werkelijk nieuw bestel. De werkgroep streeft ernaar, de nota Media in de Samenleving voorjaar 1979 aan de partij te kunnen voorleggen.

P.Hans Frankfurter.

blz. 26

De nieuw gekozen raadsleden in Hoorn zijn Guus Meijerink en Koos Schutte-Lanting. In Andijk is Adrie van den Berg-Voets het nieuwe D'66 raadslid. Vanaf deze plaats hartelijk gelukgewenst, en succes!

In de overige twee gemeenten, waar D'66 zelfstandig deelnam, hebben wij helaas geen zetel kunnen veroveren. Wij hopen dat de lijsttrekkers Marcel Jansen in Wester-Koggenland en Wim Schouten in Noorder-Koggenland bij de volgende gemeenteraadsverkiezingen meer resultaat behalen.

IK GEEF EEN JAAR LANG DE DEMOCRAAT WEG

aan:

Naam:

Adres:

Plaats: ....

van:

Naam:

Adres:

Plaats: ....

Ik betaal daarvoor f 25,- na ontvangst van een acceptgirokaart.

De ontvanger van het abonnement is door mij geïnformeerd.

U stuurt een begeleidend briefje met het eerste nummer.

(Gewenst hokje zwart maken)

Bon opsturen in gefrankeerde enveloppe naar D'66, Javastraat 6, 2585 AN 's GRAVENHAGE

U kunt ook bellen: 070 - 453271 of 070 - 467188.

WERK GROEP RUIMTELIJKE ORDENING

Op dit moment is in veel gemeenten de vraag of men moet gaan werken met een zgn. anti-speculatiebeding aan de orde.

De landelijke werkgroep Ruimtelijke Ordening en Volkshuisvesting wil op korte termijn trachten een inzicht te krijgen in de verschillende voorwaarden en normen die daarbij in allerlei plaatsen gehanteerd worden. Het gaat hierbij om vragen als:

anti-speculatiebeding	ja/nee
hoelang	10 jaar
	korter/langer

voor welk soort	
koopwoningen	beschutte sfeer
	premie
	vrije sektor

koppelen aan erf-	
pachtstelsysteem	ja/nee
regeling	gemeentelijk
	regio
	landelijk

In de vakbladen is deze problematiek in discussie; er bestaat (nog) geen richtlijn van het ministerie.

Een ieder die in deze kant van de volkshuisvesting geïnteresseerd is en een daadwerkelijke inbreng kan leveren, kan zich opgeven bij de SWB voor een vergadering, die i.v.m. de noodzakelijke aanwezigheid van Erwin Nypels in Den Haag gehouden moet worden.

De vergaderdatum is bij het verschijnen van deze Democraat dan bij de SWB bekend.

Hanneke Gelderblom-Lankhout

Uitslagen voor D'66:

gemeente	PS	GR	GR	zetels
	'78	mei	nov.	
Hoorn	7,6	-	8,1	2
Andijk	3,9	-	6,8	1
Wester-K.land	5,3	-	4,5	0
Noorder-K.land	6,3	1,5	4,4	0

Loebas Oosterbeek, lid HB voor N-H.

WERNER MOET WEL DEGELIJK NAAR STRAATSBURG !

Al hebben sommigen van de hieronder staande - de aanbevolene inclus - enige moeite met "aanbevelingsbrieven", toch willen zij U oproepen WERNER UERZ hoog op de kandidatenlijst van D'66 voor het Europees Parlement te plaatsen, het liefst op plaats 1. Wij doen dit omdat hij vanuit een underdog-positie moet vechten voor een verkiesbare plaats. Tevens is hij onze kandidaat uit de periferie en in onze gedachten zal juist D'66 de spreiding van de parlementaire zeggenschap moeten demonstreren door een kandidaat uit het centrum van de Nederlandse macht én een kandidaat uit de periferie die opkomt voor het grensgebied, naar STRAATSBURG te sturen.

Zijn persoonlijk "Credo" over Europa heeft Werner al in een Open Brief in Breda verspreid. Ook U kunt deze brief op onderstaand adres opvragen. Na bestudering van die brief zult U het o.i. met onze aanbeveling eens zijn.

Issues:

"Europees regionalisme -

Democratie aan de basis"

"Het Europa van en voor de mens"

"Vrede, Vrijheid en Tolerantie"

"Open, Eerlijk en Redelijk"

"Mens, Milieu, Natuur -

natuurlijk een eenheid"

"Vrijheid, Gelijkheid,

Solidariteit -

een natuurlijke zaak"

- . Aly van Roekel, Lichtenvoorde
- . Frits de Nerée tot Babberich, Arnhem
oud secretaris-generaal van het Europees Parlement
- . Marianne van Asselt, Doetinchem
- . Barend van Dam, Lelystad
- . Carel Boon, Doetinchem
- . Jan Germ Oldenziel, Westervoort
huisman
- . mevrouw Krul-Frijlink, Bennekom/Ede
- . Pieter Stam, Haalderen/Over Betuwe
student
- . Arnold Balffoort, Blaricum
- . mevrouw Joep Fakkell, Leiderdorp
- . Chiel Smeets, Kerkrade
- . Bert Slingenberg, Arnhem
- . Hans Vos, Lichtenvoorde
- . Theo Wentink, Bronkhorst
- . Piet Bruinsma, Groesbeek
- . Johan Hollemans, Rheden
- . Wolf Boura, Zevenaer
- . Frans Gescher, Breda
- . Siebe Bron, Voorthuizen
- . Henk Lubbers, Zoelen/Betuwe
- . Hans van Lijf, Enschede
- . mevrouw Joos Oldenziel-Postma, Westervoort
- . Nechamah Hirsch, Zevenaer
- . Natasha Emanuels, Amsterdam
cabaretière
- . Paul Wessels, Gennep
- . Henri Beunk, Bergen op Zoom

Personlia

Werner P. Uerz, in 1939 in Duitsland geboren, opleiding HBO-niveau, in 1963 getrouwd met een Nederlands meisje, vader van drie dochters, van beroep binnenhuisarchitect gespecialiseerd in apotheken- en winkelinrichting, voordien diverse commerciële functies vervuld en twee jaar in vaste dienst bij een niet-socialistische vakbond o.m. belast met beroepsbegeleidend vormingswerk van 6.000 jeugdleden, arbeidsrecht en organisatie-opbouw.

Sinds 1967 lid, tussen 1972 en 1974 Gelders HB-lid en afdelingsvoorzitter in Zevenaer en sinds 1977 Gelders regio-voorzitter.

WEL DEGELIJK

Voor reacties, inlichtingen en/of adhesiebetuigingen
contact opnemen met:

WERNER UERZ, SANDGAT 26 te ZEVENAAR - tel. 08360-24055

Principieel praten is wel mooi, maar je verandert er de samenleving niet mee..!

Miljoenen Nederlanders willen een andere samenleving. Een samenleving met vrede. En zonder discriminatie. Een samenleving met een schoner milieu. Met meer inspraak. Meer democratie. En met meer kansen voor iedereen.

Dat vraagt verandering. Daarvoor is idealisme nodig. En strijd. Maar vooral macht. De macht van het aantal. De macht van het kapitaal. Het is dus wel even belangrijk om na te gaan, aan wie u uw (spaar)geld toevertrouwt.

De Algemene Spaarbank voor Nederland (de ASN) is voortgekomen uit de kring van de moderne arbeidsbeweging. Opgericht met het doel een vinger te krijgen in de financiële pap. Een vinger die zou kunnen en moeten uitgroeien tot een vuist in de strijd voor een betere samenleving.

De ASN, opgericht door het NVV en de Centrale, verloochent haar afkomst niet. Zij belegt de haar toevertrouwde 180 miljoen gulden van zo'n 55.000 rekeninghouders binnen de daartoe voorgeschreven richtlijnen, waarbij haar voorkeur uitgaat naar projecten van algemeen en sociaal belang. De ASN geeft dus rente zonder bijmaak!

**Algemene Spaarbank
voor Nederland**
Niet praten, maar doen... uit principe!

De ASN groeit gestaag. Maar om een vuist te kunnen maken is aanzienlijk meer nodig.

Wilt u meer weten over de ASN en haar vele spaarmogelijkheden? Stuur haar dan de hieronder afgedrukte bon ingevuld toe in een envelop met als adres:

Algemene Spaarbank voor Nederland,
Antwoordnummer 1188, 2500 WB Den Haag
(een postzegel is dan niet nodig!) Ook kunt u
bellen: 070 - 47 01 81 (3 lijnen). Of bezoeken:
Rijnstraat 28 in Den Haag (van 8.30 uur tot
17 uur).

Naam en voorletter(s): _____

Adres: _____

Code en woonplaats: _____

Wenst nadere inlichtingen over:

- * de ASN in het algemeen
- de ASN-spaarrekeningen, gekoppeld aan de postrekening
- wenst tevens een formulier om een postrekening te openen
- het giraal-sparen (= sparen zonder boekje)
- de VROEG-BIJ-rekening (een unieke regeling voor jeugdigen van 0 t/m 17 jaar)
- het jeugdsparen De Zilvervloot (een regeling voor jeugdigen van 15 t/m 20 jaar)
- het termijnsparen (met opzegtermijn)
- het depositosparen (met een vaste looptijd)
- spaardeposito-bewijzen (met een vaste looptijd)

*svp aankruisen hetgeen u wenst

06

STICHTING WETENSCHAPPELIJK BUREAU

D'66

STICHTING WETENSCHAPPELIJK BUREAU

RAPPORTEN

RAPPORTEN

EEN EENMALIGE KANSEEN EENMALIGE KANS

De onderstaande rapporten worden nog éénmaal herdrukt, bij voldoende belangstelling. Vooraf moeten wij weten waarvoor belangstelling bestaat en hoeveel wij dus moeten drukken. Wilt u in de toekomst over onderstaande rapporten beschikken, dan moet u NU bestellen. Er komt voorlopig geen **tweede herdruk** meer.

Alle onderstaande rapporten zullen in samenspraak met de auteurs weer herzien worden, voordat ze worden herdrukt. Als u nu bestelt, kunt u uw bestelling het eerste kwartaal van volgend jaar tegemoet zien. Opgave vóór half december.

Ruud Stam, directeur SWB D'66.

A 11	Maatschappij analyse	J.F.Glastra van Loon	1976	f 3,--
A 16	Ondernemingswijze productie en sociaal ondernemerschap	J.F.Glastra van Loon	1976	f 3,--
B 5	Samenhang en samenspel	Werkgroep	1976	f 3,--
CRM 6	Kunst in de samenleving	Werkgroep	1977	f 4,--
CRM 7	Omroep in de samenleving	Werkgroep	1978	f 2,50
DV 9	"Vraag en antwoord" (Gemeente, Provincie, Arbeid en inkomen, Europees Parlement)	R.D. Stam e.a.	1978	f 4,--
F 2	De omvang van de collectieve voorzieningen	E.Nypels e.a.	1976	f 3,--
F 3	De kwaliteit van productie en werkgelegenheid (Alternatief voor Bestek '81)	M.B.Engwirda e.a.	1978	f 3,--
S 9	De ambtenaar en zijn trend	E.Nypels e.a.	1978	f 3,--
S 10	De ondernemingsraad	E.Nypels e.a.	1978	f 3,-
VRO 11	Pensioen-woningplan	E.Nypels e.a.	1976	f 2,50
VRO 12	Op weg naar bewoners zelfbestuur I en II	E.Nypels e.a.	1978	f 4,--
VRO 14	Wordt ons huis een dwangbuis?	E.Nypels	1978	f 2,50
L 2	Van ruilverkaveling naar landinrichting	werkgroep	1978	f 3,50
Behalve de hierboven genoemde rapporten zijn nog in beperkte mate de onderstaande rapporten voorradig. Deze zullen voorlopig niet worden herdrukt. Dus wie het eerst komt, ...				
A 12	Ondernemingsdemocratie	J.L.J.M.v.d.Does de Willebois	1976	f 2,--
A 13	Veiligheid als maatschappelijke waarde	Werkgroep	1976	f 2,--
A 14	Industriebeleid	Werkgroep	1976	f 2,--
A 20	Discussiedag 22 mei 1976		1976	f 2,--
MV 7	Abortus, een oriënterende beschouwing	J. Halm	1975	f 3,--
S 8	Gehandicapttenbeleid	J. Terlouw	1977	f 2,50
VRO 13	Een pleidooi voor echte verstedelijking	Werkgroep	1978	f 3,--
Uit:	Natuur en Landschap 73/6: Diepere gronden en kamertjeszonden	J. Terlouw	1973	verzendkosten

Ondergetekende:

naam:
adres:
woonplaats:

bestelt hierbij de volgende nummers:

no.:
no.:
no.:

S.v.p. opzenden naar Stichting Wetenschappelijk Bureau D'66,
Javastraat 6, Den Haag.

democraat

POLITIEKE PARTIJ DEMOCRATEN '66

UIT DE FRACTIE

door Loes van der Valk,
fraktiemedewerkster

Het mislukken van het arbeidsvoorwaardenoverleg en het afbreken van de onderhandelingen met de ambtenaren over de gevolgen van Bestek '81 voor hun inkomenspositie, brachten de bezuinigingsproblematiek, tijdens het vorige debat ten onrechte doorgeschoon naar de sociale partners, terug naar de plaats waar het thuishoort: het parlement.

Aangezien dit debat in feite een herhaling en tevens een afronding van het eerder gevoerde bestekdebat was, heeft de fractie nogmaals onder verwijzing naar haar eigen beleidsalternatief, dat in september op tafel was gelegd, haar standpunt rond de bezuinigingen uiteengezet. Het belangrijkste uitgangspunt is steeds geweest dat niet de meest kwetsbare groepen het zwaarst getroffen mogen worden door de bezuinigingen, terwijl daarnaast toch - gezien de (inter)nationale economische situatie - gezocht moet worden naar wegen om de stijging van de overheidsuitgaven te beperken. Vanuit de erkenning van de wenselijkheid te komen tot een zekere matiging, ook in de sfeer van de particuliere inkomens, heeft de fractie de motie, die bij het eerste bestekdebat met één stem verschil werd verworpen, opnieuw ingediend. In deze motie spreekt de Kamer als haar mening uit dat het wenselijk is de prijscompensatie voor 1979 te beperken tot hoogstens f 450 per procent prijsstijging en verzoekt zij de regering dit te bepleiten bij de sociale partners en in het overleg met de ambtenaren het, via de wet Tijdelijke voorzieningen niet-c.a.o.-inkomens, ook voor die categorie na te streven en voor de vrije beroepen via een strak inkomensbeleid een overeenkomstige matiging na te streven. Via de maximering van de prijscompensatie, die tijdens het afgelopen debat wel door de Kamer is aanvaard, wordt dus een matiging gevraagd vanaf een

bepaald inkomen. Over de aanwending van het aldus uitgespaarde bedrag zegt de motie niet expliciet iets. Het zal echter duidelijk zijn, dat de effecten van een dergelijke maatregel op tal van terreinen doorwerken: voor zover het ambtenaren betreft betekent het een direct effect op de overheidsuitgaven, voor zover het de vrije beroepen en het bedrijfsleven betreft zal het resulteren in een geringere stijging van de prijzen.

Ook werd een motie ingediend, die de voorgestelde korting op de sociale uitkeringen van de hand wees. Hoewel de fractie een opschoning van de sociale uitkeringen gerechtvaardigd acht, wijst zij de door de regering voorgestelde maatregel, om de sociale uitkeringen te korten met een half procent met terugwerkende kracht, van de hand. Zij stelt zich wel op het standpunt dat in de toekomst systeemfouten waardoor mensen met een sociale uitkering netto meer overhouden dan diegenen die een werkkring hebben, voorkomen moeten worden.

Dit wil zeggen, dat niet langer vergoeding moet worden gegeven voor uitgaven die men niet heeft. Een voorbeeld hiervan vormt de compensatie die werknemers krijgen voor gestegen sociale lasten. Uitkeringsgerechtigden betalen deze lasten niet; vergoeding ervan, die nu wel in het berekeningsmechanisme is opgenomen, leidt dus tot overcompensatie. Deze overcompensatie is niet gerechtvaardigd en moet uit het berekeningsmechanisme worden gehaald.

Tenslotte speelde in het debat de kwestie van de ambtenarensalarissen een belangrijke rol. Zoals iedereen uit de discussies rond de acties van de ambtenaren weet, zijn deze van mening dat zij door Bestek dubbel en door het niet doorberekenen van de bouw-cao in totaal driedubbel gepakt worden. Op het eerste gezicht lijkt het verzet van de ambtenaren tegen de voorgestelde maatregelen niet onredelijk. Het doet denken aan de jaren dertig toen de ambtenarensalarissen een sluitpost vormden op de begroting en steeds werden ingekrompen. De situatie is nu echter geheel anders. Zoals Erwin Nypels in zijn

doorlezen op pagina 5

D'66 AKTIVITEITEN

Adviesraad, Utrecht
Trianon, 10.30 uur .....13 jan.
Europadag, Utrecht,
Jaarbeurs, 10.15 uur.....13 jan.
Toespraak lijsttrekker
Europese verkiezingen
Trianon Utrecht, 16.- uur....13 jan.
Emancipatiedag, Amersfoort
Kobus a/d Poort, 10.30 uur...20 jan.
PSVI trainingsdag, Utrecht
Stiltecentrum Hoon Catha-
rijne, 10.30 uur .....27 jan.
Adviesraad, Utrecht
Trianon, 10.30 uur .....10 febr.
VERHUIZING LANDELIJK
SECRETARIAAT, SWB, PSVI
naar: Bezuidenhoutseweg 195,
Den Haag, tel. 070-858303....15 febr.
VOORJAARSCONGRES, Amsterdam
KrasnapoTsky .....23/24 maart

HET LANDELIJK SECRETARIAAT EN HET
BUREAU VAN DE SWB EN PSVI zijn tot
15 februari 1979 nog te bereiken op

JAVASTRAAT 6, DEN HAAG, 070-453271
070-467188

DAARNA GAAN WE VERHUIZEN NAAR:
BEZUIDENHOUTSEWEG 195, DEN HAAG
tel. 070-858303

INHOUD

De Europese Verkiezingen en de D'66 kandidaten	3
De Partijgang(st)er	6
De Grondslagen	9
De Gast van D'66	16
De Jongeren	17
De Europese Gemeenschap	18
De Adviesraad	20
De S.W.B.	21
De Statuten en HR in het hart van de Democraat	

COLOFON

De uitgave van de Democraat geschiedt onder verantwoordelijkheid van een door het Hoofdbestuur benoemde redactieraad die als volgt is samengesteld:

Piet van Baarsel
Ernst Bakker
Frans Rogier
Jan Veldhuizen
Stijn Verbeek.

Als secretaresse is aan de redactieraad toegevoegd:
Kitty Warburg.

Correspondentie, kopij e.d. richten aan het redactiesecretariaat van De Democraat, Javastraat 6, Den Haag.

VERANTWOORDELIJKHEID

De redactieraad draagt de eindverantwoordelijkheid voor inhoud en opname van publicaties in de Democraat.

Het moet duidelijk zijn dat deze verantwoordelijkheid zich niet uitstrekt tot bijdragen van het Hoofdbestuur, fracties in vertegenwoordigende lichamen, het SWB-bestuur, het PSVI-bestuur, de Adviesraad en andere officiële partijorganen. Al deze bijdragen zijn als zodanig herkenbaar aan het rubriekshoofd.

Ook de inhoud van ingezonden brieven, die steeds de naam van de schrijver vermelden, valt buiten verantwoordelijkheid van de redactieraad. Voorzover er enig misverstand omtrent de redactionele verantwoordelijkheid mocht dreigen, worden de titels van bijdragen die buiten die verantwoordelijkheid vallen, voorzien van een stersteken.

DE DEMOCRAAT

De Democraat wordt gratis toegezonden aan alle leden van D'66.

Niet-leden kunnen zich abonneren voor f25,- per jaar.

Losse nummers zijn verkrijgbaar bij het secretariaat voor f3,- per stuk.

WANNEER VERSCHIJNT DE DEMOCRAAT ?

Democraat nr.1 verschijnt:
1 februari 1979

SLUITINGSdatum: 16 januari 1979

De Democraat verschijnt 10x per jaar.

ADVERTENTIETARIEVEN

1/1 pagina: f 500,-

1/2 pagina: f 300,- liggend

1/3 pagina: f 250,- staand

1/4 pagina: f 200,- liggend

1/6 pagina: f 150,- staand.

Contractprijzen op aanvraag verkrijgbaar.

Plaatsing van advertenties is mede onderworpen aan de goedkeuring van de redactie.

OPLAGE: 13.000

UIT DE REDACTIE

Redactieraad

Na het verschijnen van de laatste Democraat van 1978 zal de samenstelling van de redactieraad een wijziging ondergaan.

De vacature, die enige maanden geleden door het vertrek van Eric Denig ontstond, zal worden vervuld door Marie-Louise Tiesinga, die zich bereid heeft verklaard ons team te komen versterken. Zij is reeds actief in de afdeling Zaanstad en is ook lid van de Adviesraad, waarvoor zij mede de publiciteit behartigt. De Redactieraad verwelkomt haar en vertrouwt op een vruchtbare samenwerking.

Democraat 1978

De 11de jaargang van de Democraat loopt met dit nummer ten einde. 9 nummers verschenen in een nieuwe vorm op kringlooppapier. Al kostte het veel kunst en vliegwerk, alle nummers kwamen op de afgesproken data in de bus. De omvang bedroeg gemiddeld 24 pagina's en de oplage steeg van 9000 in januari tot 13000 in november 1978. De Redactieraad is nog niet tevreden, maar vindt dat toch met enige voldoening op 1978 kan worden teruggezien. De lezers die ook nog niet tevreden zijn, adviseren wij de nummers van 1977 nog eens op te zoeken en te vergelijken met deze Democraat.

DEMOCRAAT 1979

De 12de jaargang van de Democraat zal allereerst gekenmerkt worden door twee veranderingen. Het aantal nummers wordt verhoogd tot 10 en verschijningsdata worden vast. Met uitzondering van januari en augustus kunt u iedere eerste donderdag van de maand de Democraat in de bus vinden. De redactie sluit dan ook twee en een halve week ervoor, zodat iedereen hiermee rekening kan houden. De volgende Democraat verschijnt dus op 1 februari 1979 en op 15 januari 1979 sluit de redactie.

De Redactieraad is van plan in 1979 nog enkele wijzigingen door te voeren die de vormgeving ten goede zullen komen. Hierover vindt nog overleg plaats, omdat deze verbeteringen ook kostenverhogend werken. Binnenkort zullen wij hierover nadere mededelingen doen.

De Redactieraad wenst D'66 en de lezers van de Democraat een voorspoedig 1979!

VACATURE - NOTULIST

Wegens uitbreiding van de werkzaamheden op het terrein van de verslaggeving van vergaderingen is binnen de partij vacant de functie van

NOTULIST (M/V).

Zijn/haar taak bestaat uit het verzorgen van de verslaggeving van vergaderingen van het Hoofdbestuur, Dagelijks Bestuur, de Adviesraad en andere door het Hoofdbestuur uitgeschreven vergaderingen.

E.e.a. in roulatie met, soms samen met zijn/haar collega-notulisten.

De financiële vergoeding geschiedt per genotuleerde vergadering. Reiskostenvergoeding op basis van kosten met openbaar vervoer.

Uitvoeriger informatie over de werkzaamheden, alsmede over de daaraan verbonden vergoedingen, in te winnen bij het hoofd-secretariaat, Willem Wijermars, tlf.070-453271.

Een redelijke kennis van de doelstellingen van D'66 en van de partijorganisatie strekt tot aanbeveling.

Schriftelijke sollicitatie binnen tien dagen richten aan Hoofdbestuur D'66, Javastraat 6, Den Haag.

advertentie

**Wie niet werken mag
zal ook niet eten
naar school gaan
beter worden
vrijer worden
wijzer worden
mens zijn**

**Latijns Amerika heeft
miljoenen werklozen**

**Solidaridad vraagt
Werk en gerechtigheid
voor iedereen**

Den Haag, Giro 1804444

SOLIDARIDAD

HET HOOFDBESTUUR

HOOFDBESTUUR EN KANDIDAATSTELLING VOOR DE EUROPESE VERKIEZINGEN

Toen het hoofdbestuur hoorde, dat Hans van Mierlo overwoog zich kandidaat te stellen voor de interne partijverkiezing voor de samenstelling van onze lijst voor de Europese verkiezingen en dat hij behoefte had aan informatie over de partijlijn in dat kader, heeft het hoofdbestuur eerst zijn voorzitter en daarna op diens voorstel een 5-mans delegatie aangewezen om met Van Mierlo hierover gesprekken te voeren. De delegatie bestond uit voorzitter, vice-voorzitter politiek, secretaris politiek, secretaris buitenland en publiciteitscoördinator.

In de eerste gesprekken met Van Mierlo bleek, dat er overeenstemming was over de lange termijn strategie- de vorming van een 'vierde stroming' in Europa met dezelfde politieke gerichtheid als die van D'66 - en over de wenselijkheid, zelfstandig aan de verkiezingen deel te nemen. Wel bleken er verschillen van inzicht te bestaan over tactische kwesties van kortere termijn:

het verkrijgen van een lidmaatschap als "verwante partij" tot een bestaande fractie met het oog op het technisch kunnen functioneren binnen het Europees Parlement. Zowel het hoofdbestuur als Van Mierlo leek het wenselijk, hierover ook van gedachten te wisselen met Laurens Jan Brinkhorst die te kennen had gegeven zich kandidaat te willen stellen voor het lijsttrekkerschap, mede omdat in de ogen van het hoofdbestuur een zeer sterke lijst zou kunnen worden gevormd, indien de twee genoemde leden zich als koppel aan de kiezers zouden presenteren.

De delegatie uit het hoofdbestuur heeft daarop een gesprek gehad met Brinkhorst, terwijl Brinkhorst en Van Mierlo onafhankelijk daarvan met elkaar hebben gesproken. In deze gesprekken bleek opnieuw volledige overeenstemming over de lange termijn strategie en het zelfstandig deelnemen aan de verkiezingen, alsook met betrekking tot het standpunt van het hoofdbestuur (later neergelegd in de HB-resolutie die is aangenomen op het congres), dat de beslissing over eventuele toetreding tot een bestaande fractie pas zou moeten worden genomen, nadat de samenstelling van de fracties in het Europees Parlement bekend was en hun politieke opstelling was verkend en niet dan nadat hierover aan een volgend congres was gerapporteerd en de mening van dat congres was gehoord. Geen eenstemmigheid was er echter over de tactische kwestie. Mede daardoor was er ook on-

zekerheid over de bereidheid van Brinkhorst en Van Mierlo zich als koppel te presenteren.

De hoofdbestuurdelegatie heeft vervolgens nog één gesprek gevoerd met Van Mierlo, die verklaarde een definitieve beslissing over zijn kandidatuur pas na het congres te zullen nemen. De fractie is over deze ontwikkelingen van week tot week door de voorzitter op de hoogte gehouden. Vóór het congres had voorts A. de Goede, oud-staatssecretaris voor financiën, op zijn verzoek een gesprek met de voorzitter over een mogelijke kandidatuur zijnerzijds. Ook in dit gesprek bleek volledige overeenstemming over strategie, zelfstandig optreden in de verkiezingen en procedure van besluitvorming over een mogelijk toetreden als technisch lid van een bestaande fractie.

Op het congres is zowel de overeenstemming over de grote lijnen als het verschil van inzicht over de te volgen tactiek in de discussiebijdragen van de aanwezige kandidaten tot uiting gekomen. De reacties die hem ter ore kwamen op zijn uitspraken hebben de aanzelingen bij Van Mierlo over zijn kandidatuur sterk doen toenemen. Tegelijkertijd werd Brinkhorst door op hem door partijleden uitgeoefende druk om in de Tweede Kamer te blijven aan het twijfelen gebracht over de juistheid van zijn voornemen zich kandidaat te stellen voor het Europees Parlement.

Tijdens het congres heeft de hoofdbestuurdelegatie een kort beraad gehad met de drie eerder genoemde mogelijke kandidaten en de Fractievoorzitter over de situatie die nu dreigde te ontstaan. Na afloop van het congres heeft de voorzitter hiervan verslag gedaan op een ad hoc in Breda bijeengeroepen hoofdbestuurvergadering. Op zijn eerste vergadering na het congres besloot het hoofdbestuur geen verdere stappen te moeten doen dan aan zijn voorzitter op te dragen zowel Laurens Jan Brinkhorst als Hans van Mierlo namens het hoofdbestuur te verzoeken, zich in het belang van de partij wél kandidaat te stellen.

Jan Glastra van Loon
Voorzitter

HOE DOORZICHTIG HANDELT HET HB ?

(Verslag van een discussie in de Adviesraad op 25 november jl.)

"Met verbazing heb ik in de HB-vergadering van 9 november jl. gemerkt dat een groep leden van het DB een mandaat had om kandidaten voor het Europees Parlement te polsen, zonder dat dit mandaat in de partij bekend was. Het mandaat was klaarblijkelijk uit de verslagen van de HB-vergaderingen gehouden. Het kwam voor een aantal HB-leden en

ook voor de op 9 november aanwezige leden van de Adviesraad aan het licht door een opmerking in het verslag van extra HB-vergaderingen die tijdens het congres in Breda waren gehouden. Dit verslag was, zo bleek tijdens de vergadering op 9 november, niet aan de Tweede Kamerfractie en Adviesraad gezonden", in tegenstelling tot de gebruikelijke procedure.

Het bovenstaande is een citaat uit een door Mulder (lid Adviesraad) op 12 november jl. geschreven brief aan het HB. Zijn besluit om de HB-vergadering bij te wonen werd ingegeven door de geruchten die over de kandidaatstellingsprocedure voor het Europees Parlement de ronde deden tijdens het congres in Breda op 4 en 5 november jl. Volgens deze geruchten zou er vanuit het HB aandrang op Van Mierlo zijn uitgeoefend zich kandidaat te stellen voor het Europees Parlement. Ook zou hierover een ernstig verschil van mening bestaan tussen HB en Tweede Kamerfractie en zou ook het HB in zichzelf verdeeld zijn. Kortom, naar de mening van Mulder redenen genoeg voor de Adviesraad om op zijn quivive te zijn en mogelijke soloacties van HB en/of fractie nader aan de orde te stellen. De HB-vergadering van 9 november bracht hem niet tot andere gedachten. De brief aan het HB, waarvan u hierboven al een citaat is gegeven, eindigde daarom als volgt:

"Ik acht dit onderwerp van voldoende belang dat ik u verzoek er op de eerstvolgende vergadering van de Adviesraad op terug te komen, en uitleg te geven over de daden van het HB."

In de vergadering van de Adviesraad van 25 november jl. is partijvoorzitter Glastra van Loon op het onderwerp van de brief ingegaan. Hij legde uit dat het HB aan een aantal leden van het DB een mandaat had gegeven om met kandidaten te spreken, nadat Van Mierlo over een mogelijke kandidatuur met hem contact had opgenomen. Het mandaat was uit de HB-verslagen gelaten, omdat deze verslagen in handen van de pers komen. +)

Bovendien, zo stelde Jan Glastra van Loon, dreigde vóórdat van kandidatuur sprake was in de pers een discussie over D'66-koers en -strategie te worden opgeroepen, die in strijd zou zijn met het belang van de partij en van de betrokken personen. Vooral omdat daarmee een koersstrijd dreigde te worden gesuggereerd, die niet op feiten berustte maar slechts op vastgeroeste ideeën over het verleden. De gesprekken leidden er dan ook toe, dat het HB onbezorgd de kandidatuur van deze leden bij de partij kon aanbevelen en bij die leden op hun kandidatuur wenste aan te dringen, hetgeen tot op het laatste moment is gebeurd.

Jan Glastra van Loon meende dat het HB de taak heeft er - zo mogelijk - voor te zorgen, dat goede kandidaten zich ook inderdaad aanmelden, en dat het dienovereenkomstig had gehandeld. Vanuit de Adviesraad werd opgemerkt dat de taak van het HB ten aanzien van mogelijke kandidaten noch door de brief van Mulder noch door de discussie werd betwist.

Vanuit de Raad werd er echter op gewezen dat het als onjuist moet worden gezien dat in de delegatie uit het HB personen zaten die - achteraf - zelf ook kandidaat bleken te zijn. Het bestuur was van mening dat dit niet zo zwaar moest worden opgevat, omdat de gesprekken vanaf het eerste begin slechts bedoeld waren voor die drie zo uitgesproken kandidaten en dat tegenover die drie kandidaten Herman Schaper en Hein van Oorschot zichzelf toen slechts als actieve lijstvulling beschouwden. In het vervolg zal hierop wel nauwkeuriger door het HB worden toegezien.

De discussie in de Adviesraad, die nu en dan een wat vinnig karakter had, werd na één discussieronde gesloten. De Adviesraad concludeerde dat meer openheid het HB zou hebben gesierd en de leden van de partij zou hebben gediend. Dit had m.n. kunnen worden bewerkstelligd als alle relevante gebeurtenissen in de openbare HB-verslagen zouden zijn opgenomen. Het HB nam daar nota van, maar achtte het niet onmogelijk dat er in bepaalde gevallen zoiets nog eens nodig zou zijn. Ook was de Raad van mening dat een verslag van oorzaak en verloop van de discussie in de Democraat gewenst is. Vandaar.

Door HB en Adviesraad werd er tenslotte voldoeningover uitgesproken dat het gesprek in de Adviesraad zodanige informatie heeft verschaft dat de discussie als afgesloten kan worden beschouwd.

Jan Glastra van Loon,
Jacob Kohnstamm,
Jan Mulder.

+) In een verklaring van de voorzitter in deze Democraat wordt verslag gedaan van de werkzaamheden van deze delegatie.

Hans van Mierlo heeft op verzoek van de redactieraad, zich bereid verklaard in de volgende Democraat een toelichting te geven op zijn besluit zich niet kandidaat te stellen voor het Europees Parlement. Mede door verblijf in het buitenland kon zijn bijdrage niet meer in dit nummer worden meegenomen.

ingezonden BRIEVEN

WAAROM NIET NAAR HET EUROPEES PARLEMENT?

Laurens Jan Brinkhorst
Tweede Kamerfractie

Naar aanleiding van de uitvoerige - en door mij zeer gewaardeerde - discussie op de Adviesraad van 25 november jl. stel ik het op prijs aan de leden mee te delen waarom ik mij uiteindelijk niet kandidaat heb gesteld voor de voorverkiezingen van D'66 voor het Europees Parlement.

Ik heb mij niet teruggetrokken omdat ik niet met Hans van Mierlo op één lijst zou willen staan. Eerder is het tegendeel het geval. Over de inhoud en vorm van een Europese politiek hebben wij zeer verwante ideeën. En ook over de eigen, onafhankelijke opstelling van D'66 in een Europees kader bestonden en bestaan tussen ons geen meningsverschillen. Ik heb dat op de Adviesraad ook naar voren gebracht.

Mijn dilemma was veeleer dit: enerzijds voel ik mij nauw betrokken bij het Europees gebeuren, waaraan ik gedurende een groot aantal jaren, zowel vanuit de theorie als vanuit de praktijk heb gewerkt. Het lidmaatschap van het Europees Parlement is vanuit dat perspectief een enorme uitdaging. Anderzijds werk ik in de nationale fractie ook op een aantal beleidsterreinen (oa. Buitenlandse Zaken, Handelspolitiek, Defensie), die direct of indirect met Europees Parlement. Zeker ook vanuit deze positie zal ik het Europees gezicht van D'66 verder kunnen versterken. Het democratisch Europa komt er alleen wanneer tegelijk vanuit het Europees Parlement wordt 'getrokken' en vanuit de nationale parlementen wordt 'geduwd'. Als 'duwer' zal ik zowel vóór als ná de Europese verkiezingen aan Europa blijven werken.

Tenslotte nog dit: achteraf gezien heb ik er niet goed aan gedaan eerst de indruk te wekken dat ik kandidaat zou zijn. Dat kwam voort uit mijn enthousiasme voor de Europese verkiezingen, die nu eindelijk zullen worden gehouden. Maar deze opstelling hield onvoldoende rekening met de andere kant van de medaille. Daardoor heb ik wellicht voor enige verwarring gezorgd. Dat spijt mij, waarvoor aan velen mijn verontschuldigingen!

EUROPESE KANDIDATEN

Tijdens het kongres in Breda werd tijd beschikbaar gesteld voor de heren van Mierlo en Brinkhorst, opdat zij voor de leden hun visie uiteen konden zetten over de Europese samenwerking, ijm hun kandidatuur voor het Europees parlement. Op de lijst van D'66 kandidaten, die met de Democraat werd meegezonden kwamen beide namen echter niet voor. Een enigszins ongewone gang van zaken, lijkt ons.

Zoiets is een vruchtbare voedingsbodem voor geruchten, die op dit moment dan ook wijd en zijd circuleren, binnen de partij; er zou, vooral op dhr van Mierlo, pressie uitgeoefend zijn door anderen, om zijn kandidatuur in te trekken. Men mag toch verwachten, dat in een partij, die zich democraten '66 noemt, bij alle voorkomende procedures de democratische principes van duidelijkheid en openbaarheid geëerbiedigd worden. Ondergetekenden menen dan ook, dat het HB de leden van D'66 een verklaring schuldig is in deze

Piet van den Berg
Pieter van den Heiden
Elisabeth Pické
Pauline van Tets
Bas Timmers
Frits Vroomen,

Leden van de werkgroep
"demokratisering arbeidsbestel"

MOTIE VAN D'66- AFDELING VOORBURG.

D'66 -Voorburg, in vergadering bijeen op maandag 20 november 1978, neemt met teleurstelling kennis van het feit dat Laurens-Jan Brinkhorst en Hans van Mierlo - hoewel op het najaarscongres van D'66 in Breda toch duidelijk verwachtingen van het tegendeel werden gewekt - zich gelijktijdig teruggetrokken hebben als kandidaat voor het Europees Parlement; en nodigt het Hoofdbestuur, Brinkhorst en van Mierlo uit in de eerstkomende Democraat opening van zaken te geven.

Namens D'66- Voorburg
Polli J.J.M. Bloem-
Hagenaars,
secretaris.

KANDIDAATSTELLING VOOR HET EUROPEES PARLEMENT.

In de vergadering van de adviesraad op 25 nov. j.l. werd er op gewezen dat het voor de leden onmogelijk is zich een beeld te vormen van de kandidaten voor het Europees Parlement.

Er werd geopperd om de stemperiode uit te stellen of te verlengen en om de D'66-leden beter in te lichten omtrent de kandidaten.

Op aandrang van het Hoofdbestuur werd echter op de ALV te Breda een door mij e.a. ingediende motie verworpen. Deze motie stelde voor de stemperiode vast te stellen van 1 t/m 10 januari 1979.

Het eenmalig voorstellen van de kandidaten te Hilversum, terwijl de stemperiode reeds was begonnen, ging gewoon door. Een democratische klucht.

Mede door het zich op het laatste ogenblik terug trekken als kandidaat van Brinkhorst en van van Mierlo, werden bovendien enkele kandidaten gedupeerd.

Terecht mochten zij verwachten, mede gezien de uitlatingen van de voorzitter van D'66 aan de media, dat tenminste één van beiden, zo niet alle twee kandidaat zouden staan voor het Europees Parlement.

Het is daarom begrijpelijk dat enkele kandidaten zich niet hebben opgegeven als lijsttrekker. Ook hebben leden zich om dezelfde reden niet kandidaat gesteld.

Het lijkt zinnig bij een kandidaatstelling voor een functie tenminste de loopbaan van een kandidaat te vermelden. Tevens zou de vraag "bent u kandidaat voor lijsttrekker?" dienen te vervallen.

Dit zijn echter slechts wat technische verbeteringen.

Op de ALV te Breda werd een door mij e.a. ingediend amendement aangenomen dat onder meer het hoofdbestuur verplicht op de ALV, te houden op 23 en 24 maart 1979, met voorstellen betreffende de kandidaatstelling te komen. Het hoofdbestuur verklaarde op de ALV geen behoefte te hebben aan dit amendement.

Het is te hopen dat de gang van zaken bij de kandidaatstelling voor het Europees Parlement het Hoofdbestuur nu heeft overtuigd van de noodzaak van een meer "geleide" kandidaatstelling.

De huidige, slechts ogenschijnlijk democratische wijze van kandidaatstelling, laat veel talent in D'66 onbenut en leidt tot een onevenwichtige vertegenwoordiging.

J.F.Jansen van Tuikwerd.

UIT DE FRAKTIE
vervolg van pagina 1

rapport "De ambtenaar en zijn trend" op overtuigende wijze aantoonde, heeft de trendmethodiek geleid tot een aanzienlijk gunstiger positie van de ambtenaar wat zijn netto inkomen betreft als wij dat vergelijken met iemand met hetzelfde bruto salaris in het bedrijfsleven. Dit blijkt overduidelijk als wij het netto inkomen van mensen met het modale inkomen (gehuwd en twee kinderen jonger dan 16 jaar) bekijken: Een ambtenaar krijgt bij een bruto inkomen van f 2.541,66 netto f 1.895,92 in handen terwijl een niet-ambtenaar bij een zelfde bruto salaris f 221,55 minder in handen krijgt (f 1.674,34). Een dergelijk groot verschil in inkomen wordt blijkens berekeningen ook door een dertiende maand of een wistdeling niet goedge maakt, terwijl de pensioenvoorziening voor ambtenaren beter en zijn arbeidsplaats zekerder is. Het zal dan ook duidelijk zijn, dat de fractie op basis van deze gegevens het regeringsstandpunt dat op de ambtenarensalarissen bezuinigd kan worden niet op voorhand afwijst. Over de manier waarop dat moet gebeuren verschilt zij echter met de regering van mening. De bovengenoemde studie over de ambtenarensalarissen rechtvaardigt een zekere korting op deze salarissen. Het door de regering voorgestelde bedrag in zijn geheel korten op alle salarissen wordt door de D'66-fractie minder juist geacht. Zij wil de helft van de voorgestelde bezuiniging langs deze weg realiseren. De andere helft zou gevonden moeten worden in de sfeer van de pensioenen. Het eindoordeel over de doorberekening van de bouw-c.a.o. in de ambtenarensalarissen hangt mede af van een nadere analyse over de omvang van de overcompensatie in de trend in het verleden. Samenvattend kunnen wij zeggen dat als vastgehouden wordt aan de tot nu toe gehanteerde methode de bovengeschetste verschillen tussen ambtenaren en werknemers in de particuliere sector tot in lengte van dagen zullen blijven voortbestaan en waar schijnlijk nog zullen toenemen. Dat is iets anders dan dubbel gepakt worden.

ADVIESGROEP PUBLICITEIT

Aan een tweetal oproepen in de Democraat in de eerste helft van dit jaar is gehoor gegeven door een 30-tal leden die met een zekere regelmaat verslag uitbrengen van hun activiteiten.

Deze adviesgroep is opgesplitst in een 5-tal werkgroepjes, elk met een eigen taak belast. Deze werkgroepen stellen het op prijs suggesties van U te mogen ontvangen die kunnen leiden tot verbetering van bestaande situaties of die volgens U zo zinvol zijn dat ze op een of andere wijze toepasbaar zullen zijn. Hieronder vindt U een overzicht van de werkgroepen.

Werkgroep Thematiek

Taak: Vastleggen van communicatiegrondslagen van D'66, gevolgd door de creatieve uitwerking.

Werkgroep Campagne-opzet

Taak: Het voorbereiden en realiseren van een compleet campagnedraaiboek voor de volgende verkiezingscampagnes.

Werkgroep Radio-TV

Taak: Het voorleggen van suggesties m.b.t. de invulling van de radio- en tv-programma's (door de regering beschikbaar gestelde zendtijd).

Werkgroep Werving

Taak: Het ontwikkelen van effectieve mogelijkheden nieuwe leden en financiële middelen te werven.

Werkgroep Interne communicatie

Taak: Het ontwikkelen van effectieve mogelijkheden om regelmatig relevante informatie en documentatie naar de leden door te geven.

Uw suggesties stuurt U naar:

D'66, t.a.v. Jan Veldhuizen
Javastraat 6, Den Haag,

onder vermelding van de naam van de werkgroep.
Bij voorbaat dank.

Jan Veldhuizen
Publiciteitscoördinator

HILVERSUM I	18.19 - 18.29 uur	NEDERLAND I	19.50 - 20.00 uur
vrijdag 5 januari 1979		woensdag 17 januari 1979	
vrijdag 19 januari 1979		woensdag 28 maart 1979	
vrijdag 2 februari 1979		woensdag 6 juni 1979	
vrijdag 16 februari 1979			
vrijdag 2 maart 1979			

DE DEMOCRAAT IN GESPREK MET INA MOLENKAMP

K. Molenkamp-Zeilstra,

- geboren op 4 september 1937 in Delft,
- gehuwd, twee zonen van 17 en 20 jaar,
- sinds 1967 inwoner van Zoetermeer dat toen 10.000 en nu 58.000 inwoners heeft en nog zal uitgroeien tot een stad van 100.000,
- in 1970 als vierde op de lijst voor de gemeenteraad; D'66 kreeg twee zetels, waarvan Ina Molenkamp er sinds 1972 door 'op-schuiving' een bezet,
- in 1974 prolongatie in een progressief accoord,
- in 1978 met een driemansfractie in de raad, waarvan de lijst-trekker, Ina Molenkamp, wethouder werd.

Nederland heeft sinds september van dit jaar dertien D'66-wethouders. Een van hen is mevrouw Molenkamp, een van de vier wethouders van Zoetermeer. Toen de Democraat zich daar bescheiden telefonisch aandiende op het stadhuis, om een afspraak voor dit interview te maken, wilde een goed geïnstrueerde secretaresse eerst het naadje van de kous weten en probeerde ons af te schepen met de vraag: 'Is de afdeling voorlichting hier wel van op de hoogte?' Ina Molenkamp heeft er danig plezier om, maar is zichtbaar tevreden over de barricade die haar beschermt.

Via de Dorpsstraat naar het stadhuis

't Is eigenlijk jammer, want je zou graag voor alle contacten openstaan en bereikbaar zijn, maar om je werk goed te doen moet je je wel wat afschermen', zegt ze. 'En ik geniet juist zo van al die ontmoetingen. Toen wij hier in 1967 kwamen wonen, waren we nog echt import, we hoorden tot de pioniers en de mensen uit het oude dorp gaven toen nog de toon aan. De Dorpsstraat was de winkelstraat en iedereen groette elkaar nog in die tijd. Het verlangen om iets van die goedheid te bewaren, bracht mij in de politiek. Wij hadden nog maar net onze Haagse flat verruild voor een huis in Zoetermeer. Mijn man werkte in Rijswijk en werkte daar nu overigens nog. Ik zat in die tijd op een creativiteitsclub, waar veel huisvrouwen kwamen. Daar hoorden we dat de gemeente plannen had die hele Dorpsstraat af te breken en een nieuw winkelcentrum te bouwen. Dat zou het hart worden van het nieuwe Zoetermeer. We hebben ons daar toen vreselijk druk over gemaakt en actie gevoerd

PORTRET

van een partijganger

met plakaten en 's nachts kalken. We wisten overigens nog niets van besluitvorming, want het plan had ter visie gelegen en de termijn om bezwaren in te dienen was al lang verstreken. Maar het college was zo vriendelijk om ons te horen en daarna hoorden we een hele tijd niets. Uiteindelijk is uit armoe de Dorpsstraat behouden gebleven omdat er te weinig Rijksgelden waren om het plan uit te voeren. Min of meer per ongeluk is bewaard gebleven waar we nu erg gelukkig mee zijn: een dorpsstraat die ook wel winkelstraat is, maar veel meer dan dat: een ontmoetingsplaats; een slentercentrum, waar je niet alleen etalages maar ook mensen bekijkt, 's zomers met terrasjes, echt iets wat sfeer geeft aan het o zo efficiënte Zoetermeer.'

'Ik vind het griezelig om te zien hoe voorzichtig D'66 is: vooral niet te dicht bij de socialistische gaan zitten en ook weer niet te liberaal overkomen. Laten we onze aandacht liever besteden aan ons program in plaats van al die energie te gebruiken om overal even ver vandaan te blijven'

En hoe ging nu die stap van de actie Dorpsstraat naar de politiek? 'Een van de dames uit onze actiegroep was met een D'66-er getrouwd. Die vond onze actie zo in de partij passen dat hij ons voorstelde aan Henk de Jong, die toen hier voorzitter van de afdeling was. Die afdeling was toen in 1969 hier al een heel gezelschap, een erg leuke club waarin ik me gauw thuisvoelde. Bij de raadsverkiezingen van 1970 kregen we 2 van de toen nog 17 raadszetels. In 1972 raakte de fractievoorzitter overwerkt. Nummer 3 van de lijst zag

af van een plaats in de raad, zodat ik, die nummer 4 stond, met een plof in de raad belandde. Daar zat ik, zonder enige voorbereiding. Al ruim vóór de verkiezingen van 1974 hadden we overleg met PvdA en PPR om in Zoetermeer een open progressieve groepering te vormen. Met dat "open" werd bedoeld dat ook zij die geen lid waren van een van onze partijen, eventueel partijloos, toch raads-candidaat op onze lijst konden worden. De PvdA haakte daar op af. We haalden met onze gecombineerde lijst 2 zetels die toen grotendeels door de PPR zijn veroverd. Ik stond tweede op de lijst en zat opnieuw in de raad. Halverwege die zittingsperiode werd onze eerste man wethouder. Twee jaar lang heb ik dus in een éénmansfractie gezeten en dat is een prima voorbereiding op het wethouderschap. Plaatselijk had ik overigens die samenwerking met de PPR wel willen voortzetten, maar dat was in '78 binnen D'66 niet meer haalbaar.'

Wethouder

'Onafhankelijk de verkiezingen in en met bijna 4 zetels terug in de raad. Hoewel ook nu CDA en PvdA een spelletje hadden willen spelen, is er toch een afspiegelingscollege gekomen. Zelf heb ik daarin de portefeuille van onderwijs, jeugdzaken, club- en buurthuiswerk, sport, recreatiegebieden, accommodatiebeleid en cultuur en monumentenzorg. Omvangrijk, tijdverslindend, maar wel boeiend. Het probleem is dat je in de algemene bezuiniging je sector wel dubbel zo hard moet verdedigen. Er is een grote vanzelfsprekendheid waar het gaat om verkeer en vervoer, om huisvesting, bedrijven of werkgelegenheid, maar als het om welzijn gaat kan er altijd nog wel wat af. Een groot probleem vind ik met een stad die zo snel groeit, is het ontbreken van een rustpunt. Je kunt nooit eens even ademhalen en omkijken of je op de goede weg zit. Terwijl je dat doet zit je al weer halverwege de volgende ontwikkeling. Maar dat is ook wel een beetje de aanpak van onze partij.'

Een partij met ruimte

Heb je daarom indertijd voor D'66 gekozen? Of was het alleen de overtuiging van de voorzitter die je op bezoek kreeg?

't Is niet zo belangrijk hoe je lid van D'66 geworden bent. Het is wel belangrijk waarom je het blijft. Net

'Je loopt als een oppassende huismoeder door je stad, kijkend wat je nog kunt redden. Hoe zou het nou op die school gaan? Even kijken hoeveel fietsen er bij het buurtcentrum staan!'

VIER ASSOCIATIES VAN EEN WETHOUDER

Raadslid of wethouder?

Als je lang raadslid bent, wordt het steeds moeilijker om oppositie te voeren. Je gaat te veel begrijpen, te veel vergoelijken, omdat je te goed op de hoogte bent. Bovendien wil je zelf dichter bij de besluitvorming zitten, je wilt zelf het beleid sturen in de richting waarheen je het hebben wilt. Wat ik als wethouder mis: het maken van de algemene beschouwingen.

Jan Terlouw?

Ondoorgrondelijk, (zucht diep) je krijgt een beeld van die man, een beeld zonder negatieve kanten, dat wordt heel knap in stand gehouden. Maar een man met zoveel positieve kanten, die moet toch wel iets negatiefs hebben..., je hoort daar nooit iets van.

Sinterklaas?

Als hij nu binnenkwam (het was 4 december, red.) wat ik dan zou vragen? Een huis aan een heel groot water!

Zoetermeer?

Zoetermeer moet van de mensen zijn. Een stad van zichzelf. Niet een verzameling Hagenaars die hier zijn gaan wonen.

als velen van ons heb ik in '75 met dat probleem rondgelopen. Je functioneert in die plaatselijke politiek en doet dat graag, maar je partij is aan het verdwijnen. Wat moet je doen? Ik heb heel lang over een dubbeld-maatschap nagedacht, alleen omdat ik er niet toe kon komen de stap te doen. Ik voel me thuis bij D'66. Als de partij er niet was zou hij opgericht moeten worden. Een partij die je zo veel ruimte laat voor je eigen ideeën. Een manier van de dingen aanpakken en het zoeken naar de oplossing waar het probleem waar je nu mee bezig bent om vraagt. Je vindt dat trouwens in het hele land terug zonder dat daar richtlijnen voor zijn. Die bereidheid om te luisteren naar anderen, je mening te toetsen, het vermogen om te relativeren. Een verademing, zo'n partij.'

Als je nou terugkijkt op je zes jaar raadslidmaatschap en de paar maanden dat je wethouder bent, kun je dan zeggen dat er iets merkbaar is van een invloed van de Democraten in Zoetermeer?

'Dat soort vragen kun je natuurlijk beter ergens anders stellen, maar ik wil er toch wel op antwoorden. Ik vind dat er in een qua leeftijdsopbouw jonge gemeente als Zoetermeer, met een gemiddelde leeftijd van 28 jaar, met weinig "gevestigde" tradities, toch een uitstekend samenspel is tussen overheid en particulier initiatief. Langzamerhand zit hier wel een aantal mensen dat niet verwacht of de overheid iets doet en wat die doet, maar dat zelf initiatief neemt. En zo nodig ook de overheid wijst op haar rol daarin. En daar is D'66 niet vreemd aan. Dat is toch een prachtige vertaling van "de burgers bij het bestuur". Wat wij ook als Democraten hier hebben laten

'Voor de aanschaf van vuilniswagens zijn er normen, voor de aanstelling van jeugdwerkers niet'

doorsiepen is dat je als overheid goede voorzieningen moet maken, maar dat de mensen die daar gebruik van maken er zelf iets aan in moeten kunnen vullen, er hun eigen buurthuis of wat dan ook van maken. Met andere woorden: als het niet strikt noodzakelijk is, ga dan niet allerlei voorwaarden verbinden aan subsidies en dergelijke.'

Kleinschalig

'De eerste twee, van de vijf grote woonwijken die Zoetermeer moet krijgen, Palenstein en Driemanspolder, waren pure woonwijken, misten behalve een paar winkels de hele infrastructuur. Aan een sociaal-cultureel centrum werd al helemaal niet gedacht. Er was een verenigingsgebouw in de Dorpsstraat en wie daar heen wilde die kon gaan. In dat gebouw heb ik de politiek leren kennen, zoals ik al verteld heb, maar ook begrepen dat je enerzijds de voorzieningen dichterbij de mensen moet brengen en dat je kleine, multifunctionele gebouwen moet plaatsen. Meerzicht, de derde uitbreidingswijk voor 25.000 inwoners, is ook nog gegroepeerd rondom één koopcentrum, waar ook een veel te groot sociaal-cultureel centrum is neergezet. Toen hebben wij al gepleit voor de kleinschaligheid, maar toen was onze stem nog te zwak. Nu maken we van de nood een deugd. In de oudere nieuwe wijken komen scholen leeg die we voor buurtactiviteiten kunnen inzetten. En in Meerzicht heeft een actieve buurtclub in overleg met ons een grote bouwkeet overgenomen, die voor allerlei activiteiten wordt gebruikt.'

Wat is, afgezien van de financiën, je grootste probleem?

Ina Molenkamp aarzelt niet lang: 'Mijn angst dat je te weinig mensen bereikt. Dat te veel mensen toch blijven denken: je kunt wel van alles willen, maar uiteindelijk maken ze het toch op het gemeentehuis uit. We doen echt heel erg ons best om zoveel mogelijk mensen, ook de nieuwe, te bereiken. Zo zitten we bijvoorbeeld voor we op 7 december aan de begrotingsbehandeling beginnen met vier wethouders een hele avond aan de telefoon. Iedereen die iets wil vragen of een idee heeft kan dan een van ons bellen en wordt direct te woord gestaan. De afdeling voorlichting heeft dat uitstekend voorbereid en bekend gemaakt. Maar toch blijft dat mijn grootste probleem: hoe bereik ik al die mensen in al die huizen.'

Stijn Verbeeck.

LANDELIJKE EMANCIPATIEDAG

20 JANUARI 1979
AMERSFOORT KOBUS AAN DE POORT

Dit jaar zal er voor het eerst in de D'66 geschiedenis een landelijke emancipatiedag gehouden worden. Iedereen die in emancipatie en D'66 geïnteresseerd is, wordt dan ook 20 januari in Amersfoort verwacht. Het doel van deze dag is te komen tot het opzetten van regionale en eventuele plaatselijke werkgroepen - emancipatie. De morgen zal echter gewijd zijn aan het thema:

De positie van de vrouw op de te ruime arbeidsmarkt.

Het is erg belangrijk dat in brede kringen binnen D'66 het denken op gang komt over deze materie (eerlijker verdeling van arbeid binnen- en buitenshuis over beide sexen, arbeidstijdverkorting, kostwinnersprincipe, inkomensbeleid, gelijke behandeling van man en vrouw in arbeidsproces en sociale zekerheid en dit alles gerelateerd aan de financiële middelen). Een kleine aanzet tot dit denken wil deze studiedag dan ook geven. Het programma ziet er als volgt uit:

- 10.30 - 11.00 koffie
11.00 - 11.15 Opening
Korte toespraak door Hein v. Oorschot-secretaris politiek van het Hoofdbestuur
- 11.15 - 11.45 Inleiding op het thema: De positie van de vrouw op de te ruime arbeidsmarkt door Drs. Nelleke Schoemaker en Maarten Engwirda aan de hand van door hen opgestelde stellingen.
- 11.45 - 13.45 discussie, waarna lunchpauze

- 13.45 - 13.55 Uiteenzetting over de nieuwe structuur van de landelijke werkgroep emancipatie. Toelichting opzet regionale werkgroepen. in groepjes volgens regionale opzet praten.
- 14.10 - 15.00 thee
- 15.00 - 15.30 verslag van de diverse groepen.
- 15.30 - 16.15 Toespraak Jan Terlouw
- 16.15 - 16.35 Sluiting

Bijzonderheden

- Toegang: gratis
- Plaats van handeling is: Kobus a/d Poort (vlak bij het station).
Utrechtsestraat 49,
Amersfoort, tel. 033-18818.
- Voor diegeen, die met de trein komen, is er een mogelijkheid om een kaartje te kopen tegen gereduceerde prijs (20% goedkoper).
- Er is een mogelijkheid tot lunchen (f. 8,--).
- Voor diegeen, wier deelname aan de dag om financiële redenen niet mogelijk is, is een tegemoetkoming in de reiskosten.

Graag opgave voor 10 januari bij Ellen Scheerder - Kaak, Utrechtseweg 109 in Renkum, tel. 08373 - 3729, met opgave van wensen voor eventueel goedkoper treinkaartje, tegemoetkoming in de reiskosten, en lunch.

Het programma, de stellingen en een plattegrond van Amersfoort zullen tijdig van te voren worden toegezonden.

EUROPA- EN MILIEU STUDIEDAG IN ARNHEM

Op woensdag 29 november is door het HB in samenwerking met het Regio-bestuur Gelderland in Arnhem een internationale studiedag georganiseerd om met gelijkgestemde partijen en milieugroeperingen uit geheel Europa van gedachten te wisselen over onderdelen van het D'66 Europese programma. Een 50-tal deelnemers, waaronder Duitsers, Zwitsers, Zweden en Fransen luisterden naar een voortreffelijke voordracht van Laurens Jan Brinkhorst en vervolgens naar het betoog van Prof. Heinz Kaminski, een van de voor mannen van de Grüne Aktion Zukunft - een actieve milieupartij- uit Bochum.

Onder leiding van partijvoorzitter Glastra van Loon ontspan zich vervolgens een levendige discussie over het nut en/of het bestaansrecht van een Europese Ecologiepartij. D'66 staat op het standpunt dat een dergelijke partij, die duidelijk één dimensionaal gericht is, binnen het kader van de Europese samenwerking voor het komende Europese Parlement, geen levenskans heeft. De interesses van de verschillende groeperingen lopen dermate uiteen dat een formulering van een gemeenschappelijk programma, afgezien nog van het gevaar dat

groeperingen uit de politieke periferie zich zouden (willen) aansluiten, in de praktijk vrijwel onmogelijk zal zijn.

De bereidheid van D'66 om met iedere partij, die haar Europese programma kan onderschrijven, samen te werken blijft natuurlijk bestaan. D'66 is ook bereid om deelgerichte groeperingen, die de instrumenten missen om hun stem binnen Europa hoorbaar te maken, te steunen, waar en wanneer dat nodig en mogelijk is. De partijvoorzitter stelde in zijn slotwoord dat ecologie en politiek twee grootheden zijn, die niet verward mogen worden. Ecologie mag nooit misbruikt worden om in enig kader stemmen te winnen.

v.l.n.r.: prof.dr. Heinz Kaminski, partijvoorzitter Jan Glastra van Loon en Laurens Jan Brinkhorst, tweede kamerlid.

Daar tegenover staat dat de zorg om het milieu, de strijd voor een ecologische bewustwording een grote prioriteit moet krijgen zelfs als daardoor stemmen verloren zouden gaan.

In januari 1979 zal, op initiatief van de Grüne Aktion Zukunft, in Bonn een tweede studiedag worden georganiseerd die de aanzet, gegeven in Arnhem, uit zal moeten bouwen tot een regelmatig overleg over ecologische problemen binnen Europa.

PSVI D'66

In de vorige Democraat verscheen een oproep voor inleiders voor de politieke scholingscursus van de negen samenwerkende vrouwenverenigingen. Er hebben zich al tien inleiders aangemeld, waar we erg blij mee zijn. Toch zouden we willen vragen of nog meer mensen zich beschikbaar willen stellen. Waar gaat het om?

Negen samenwerkende vrouwenverenigingen (zoals de Christelijke Plattelandsvrouwenbond, de Katholieke Vrouwengilde en de Nationale Vrouwenbeweging van het NKV) organiseren ieder jaar een politieke scholingscursus voor vrouwen. Deze bestaat uit een aantal avonden waarop een aantal van te voren vastgestelde politieke thema's worden behandeld door een forum waarin vertegenwoordigers zitten van verschillende politieke partijen. Deze cursus wordt in ongeveer 200 plaatsen in het land gegeven en start eind januari. Het is van het grootste belang dat op die 200 plaatsen ook het D'66 geluid wordt gehoord. Dit jaar zijn de onderwerpen:

1. rechten van minderjarigen.
2. zorgen rond de gezondheid
3. recht op wonen
4. buis in eigen huis
5. Europa

De negen samenwerkende vrouwenorganisaties hebben aan de hand van deze thema's een aantal vragen geformuleerd, die door de vertegenwoordigers van de politieke partijen beantwoord worden.

Aan de inleid(st)ers/forumleden van D'66 zullen deze vragen met de D'66-antwoorden worden toegestuurd. Bovendien wordt door het PSVI op 27 januari een trainingsdag georganiseerd in Utrecht in het Stiltecentrum, Godebaldkwartier 545 (Hoog Catharijne). Het programma van die dag ziet er zo uit:

10.30 u	Opening
10.45-13.15 u	Behandeling van de politieke thema's en beantwoording van vragen
13.15-13.45 u	Pauze
13.45-14.30 u	Vergelijking met de andere politieke partijen
14.30-16.00 u	Praktische oefening Praktische tips

Als u belangstelling hebt, geeft u zich dan op bij Arthie Schimmel, hoofd van het bureau Politiek Scholings- en Vormings Instituut D'66, Javastraat 6, Den Haag.
Tel. 070 - 453271

"HOU DE VAART ERIN"

Op het novembercongres heeft het hoofdbestuur een motie overgenomen, die met zich brengt, dat op het nationaal congres 1979 inhoudelijke beslissingen over de grondslagen moeten worden genomen. Bovendien zal ruim voor die tijd een definitief concept voor de leden beschikbaar moeten zijn.

Een belangrijk element in de procedure wordt gevormd door de discussie die in de afdelingen moet plaatsvinden. Deze is nog niet overal op gang gekomen.

De discussiebijdragen van de afdelingen zullen - willen ze invloed vóór uit oefenen - in een notitie aan het Hoofdbestuur moeten worden aangeboden.

Met de Werkgroep Achtergronden van de SWB zijn afspraken gemaakt over de verwerking van de reacties. Het is absoluut noodzakelijk, dat de afdelingsbijdragen vóór 1 maart 1979 bij het Hoofdbestuur binnen zijn. Bij deze een dringende oproep aan de afdelingen om hieraan mee te werken. In deze Democraat is weer een aantal Grondslagennotities opgenomen. Zij vormen even zovele waardevolle bijdragen aan de discussie.

Ik wil graag de aandacht vestigen op de als eerste afgedrukte discussiehandleiding van het Zuid-Hollandse statenlid Hans Wessel. De daarin gevolgde systematiek kan de discussie in de afdeling vergemakkelijken.

Hein van Oorschot
Secretaris politiek

BIJDRAGE TOT DE GRONDSLAGENDISCUSSIE

J. Wessel

Vragen die in dit verband beantwoordt verdienen zijn:

- a. Wat zijn grondslagen?
- b. Wat is de functie van grondslagen?
- c. Heb je grondslagen nodig?
- d. Waar moeten ze worden ondergebracht?
- e. Hoe moeten ze luiden:
  - inhoud, consistentie, bruikbaarheid
  - vorm

ad a. Wat zijn grondslagen?

Grondslagen of uitgangspunten behoren tot de fundamentele menselijke waarde-oordelen, zoals betrouwbaarheid, zuinigheid, vrijheid.

Deze waarde-oordelen kan men operationaliseren in doelstellingen door de vraag te stellen: HOE?

Omgekeerd kan men vanuit lange-termijndoelstellingen komen tot deze waarden door de vraag te stellen: waarom en waartoe?

Grondslagen kan men dus op meer dan één manier benaderen: als postulaten van buitenaf, zoals vaak gebeurt in kerkelijke of confessionele kringen en als geconstrueerde richtinggevend informatiedragers, voortvloeiend uit bestaande menselijke strevingen.

ad b. Wat is de functie van grondslagen?

Grondslagen hebben allereerst een interne samenbindende communicatiefunctie en een externe identiteit bevestigende onderscheidende functie. Zeer belangrijk lijkt ook de daaraan inherente probleemstellende en probleemanalyserende functie. Door vanuit de grondslagen de maatschappij te beschouwen vindt men de politiek relevante vragen en ontdek je oplossingsrichtingen. De grondslagen mogen niet een rechtvaardigingsfunctie vervullen (doel heiligt de middelen). In D'66 ligt het accent meer op het zorgvuldig wegen van mogelijke gevolgen van handelen, dan op de mogelijk goede bedoelingen. Gezien de probleemstellende en probleemanalyserende functie is een zekere mate van operationaliseren van de grondslagen vereist.

ad c. Heb je grondslagen nodig?

Gezien de functie van grondslagen kan men zich afvragen of een politieke partij als D'66 grondslagen nodig heeft.

Redenen daarvoor kunnen zijn gelegen in de samenbindende en onderscheidende functie.

Het is echter de vraag of op die gebieden geen functionele equivalenten (wellicht ook ondersteunende factoren) aanwezig zijn. Wanneer men bijv. naast het meer filosofische vlak van de grondslagen, meer sociaal psychologische aspecten stelt (veel leden behoren tot de groep van jonge intellectuelen met maatschappelijke ambities) lijkt het niet ondenkbaar dat ook langs andere weg voldoende samenbindende en onderscheidende functies gevonden kunnen worden. Blijft als voornaamste reden om tot de noodzaak van grondslagen te besluiten de probleemstellende en probleemanalyserende functie. Juist op het vlak van het voeren van een meer algemeen politiek debat schiet D'66 vaak tekort aan overtuigingskracht met betrekking tot de voorgestane

maatschappijvisie. Grondslagen zouden hierin kunnen voorzien.

Gewaakt moet echter worden voor een verabsolutering van de grondslagen. Ze moeten duidelijk in het verlengde liggen van wat in de bepaalde maatschappelijke periode noodzakelijk en mogelijk is en vatbaar zijn voor periodieke bijstelling wat betreft hun operationalisering.

ad d. Waar moeten ze worden ondergebracht?

Grondslagen zouden kunnen worden ondergebracht in een speciaal document. Voor de wijze van besluitvorming daarover zou een speciale procedure kunnen worden vastgesteld. (b.v. behandeling op twee achtereenvolgende congressen). Zowel in de grondslagen als in beleidsplannen van de partij zouden de onderlinge relaties moeten worden aangegeven. Om een en ander te verduidelijken zouden ze met een beleidsplan in één uitgave kunnen worden verspreid.

ad e. Hoe moeten ze luiden?

- Inhoud. Wat de inhoud betreft moeten de grondslagen de belangrijkste stromingen die geleid hebben tot D'66 en die daarin onderdak vinden weerspiegelen. Met andere woorden: ze moeten enigszins pluriform zijn. Ze moeten zowel door personen die behoefte hebben aan vastheid, als door personen die meer van geval tot geval willen oordelen onderschreven kunnen worden. De grondslagen zullen zijn gekoppeld aan de visie die men op de partij heeft.

Welke visies leveren geen grondslagen op?

- Geen bruikbare grondslag leveren visies op D'66 als middenpartij (tussen PvdA en VVD) en als evenwichtspartij (wippositie).
- Evenmin de visie van D'66 als redelijke, pragmatische partij met kritische inslag. Deze visie is op zich waardevol, maar heeft veel meer te maken met een bepaalde vorm van uitwerking van grondslagen, dan met die grondslagen zelve.

Een visie die wel grondslagen oplevert, is die welke gerelateerd kan worden aan de (grond)slagwoorden:

Vrijheid, gelijkheid en broederschap; deze laatste term kan beter worden vervangen door medemenselijkheid. Dan ontstaat het volgende beeld:

VRIJHEID

a. D'66 als links-liberale rechtsstaat-partij. Nadruk op gerechtigheid en rechtvaardigheid, mensenrechten (Amnesty international) en rechtsbescherming (Kroonberoep).

b. D'66 als partij voor de menselijke ontplooiing in gebondenheid. Gebondenheid door:

- randvoorwaarde dat geen ontplooiing mag gaan ten koste van andere mensen (waarborg voor hun veiligheid, integriteit, zelfres-

pect) of de collectiviteit (geen afwenteling op gemeenschap).
- randvoorwaarde dat geen ontplooiing mag gaan ten koste van milieu en energieuitputting (soberheid, selectieve groei, kringloop).

GELIJKHEID

a. D'66 als partij die opkomt voor minderheidsgroepen (culturele minderheden, jeugdigen, niet-werkenden, vrouwen) in eigen land en daarbuiten (derde wereldproblematiek).

b. D'66 als partij die streeft naar democratisering (meer gelijkheid in zeggenschap) en spreiding van macht.

MEDEMENSELIJKHEID

a. D'66 als partij die opkomt voor een nieuwe identiteit: de zelfbewuste, kritisch ingestelde, innerlijk vrije mens, die in staat is zelf de verantwoordelijkheid te dragen voor zijn daden; de mens die zich vrij maakt van het juk van overlevering en traditie voorzover de omstandigheden dit toelaten: alternatieve levensvormen, andere visie op arbeidsethiek.

b. D'66 als partij die vanuit eigen vrijheid zijn medemensen echt van dienst kan zijn.

Consistentie

Teneinde enige consistentie te bereiken in deze uiteenlopende en soms (gedeeltelijk) tegenstrijdige grondslagen zou een zekere rangorde erin aangegeven kunnen worden. Op dit punt moet de nodige terughoudendheid betracht worden. Wel zou gesteld kunnen worden dat in de eerstkomende periode van 5 of 10 jaar het accent vooral op de Gelijkheid of liever nog vooral op de Medemenselijkheid zou moeten liggen.

Bruikbaarheid

Teneinde de bruikbaarheid van deze grondslagen te accentueren zouden ze elk op zich enigszins geoperationaliseerd moeten worden en doorgekoppeld naar onderdelen van het beleidsprogramma: zie hierboven gegeven aanzet.

Vorm

De grondslagen zouden puntsgewijs geformuleerd kunnen worden, met operationele uitwerking en puntsgewijze toelichting, vergezeld van een algemene verantwoording waarin functie en positie binnen de partij van de grondslagen uiteen wordt gezet.

DE NOODZAAK VAN GRONDSLAGEN

Op het najaarscongres van onze partij in Breda is een motie aangenomen waarin het HB wordt opgedragen, om "..... de grondslagen vast te laten stellen op het najaarscongres 1979, om de hiervoor benodigde stukken uiterlijk mei 1979 ter behandeling door te geven".

Die motie spreekt duidelijke taal.

In het onderstaande wil ik daarom allereerst à titre personnell enige opmerkingen maken over de noodzaak van grondslagen, en vervolgens - als coördinator van de werkgroep Achtergronden, die zich bezig houdt met de grondslagen-discussie - het belang onderstrepen van enige coördinatie bij deze voor onze partij zo belangrijke zaak.

GRONDSLAGEN

Zijn 'grondslagen' voor onze partij wèl of niet gewenst of noodzakelijk? Binnen D'66 zijn er nogal wat mensen die aan grondslagen geen behoefte hebben. Naar hun mening is het programma van D'66 voldoende duidelijk, en geven de 'actie-beginselen', die vooraf in het Beleidsprogramma staan opgenomen, voldoende de mentaliteit aan, van waaruit D'66 handelt. De terughoudendheid van deze D'66-ers is begrijpelijk: onze partij werd opgericht uit verzet tegen het dogmatisme van andere partijen, en de bijbehorende kant-en-klare oplossingen voor onverschillig wèlk probleem. Als ook D'66 'grondslagen' gaat vaststellen, maakt zij zich schuldig aan datgene wat zij anderen altijd verweet en nog verwijt, nl. het bezitten en uitdragen van een afgerond wereldbeeld.

Toch meen ik, dat de aanhangers van deze opvatting ongelijk hebben. Nu onze partij - met stijgend succes - de '4e stroming' in de Nederlandse politiek pretendeert te zijn, kan het m.i. géen kwaad om eens aan te geven, wààr op die 4e stroming zich dan wel baseert. Wie de al vermelde actiebeginselen uit het Beleidsprogramma goed leest, kan daarin al de nodige aanzetten vinden voor grondslagen. "Openheid", "individuele ontplooiingsmogelijkheden", "verouderde machtsstructuren" - het zijn even zoveel termen, die al iets aangeven van waarop onze partij haar handelen baseert. Maar is dat wel voldoende?

Naar mijn mening niet: wat is b.v. 'democratie' (:de wil van de meerderheid of meer dan dat alleen?), waarom zijn wij b.v. vóór openheid in de politiek en tegen diskriminatie van minderheden?

DISKUSSIE GRONDSLAGEN

Er zijn aan deze vragen nog wel een paar toe te voegen. De diverse stukken over grondslagen, die in het afgelopen jaar in de Democraat zijn verschenen, zijn daar ieder voor zich goede voorbeelden van. Naar mijn mening is er niets tegen en alles voor, om de uitgangspunten, de 'grondslagen' dus, van D'66 eens door middel van een afgerond stuk op een landelijk congres vast te stellen.

Zo'n stuk moet aan enkele vereisten voldoen. Het moet allereerst helder en eenduidig geschreven zijn - want nergens gaat de taal zó snel met ons op de loop als juist bij zoiets abstracts als 'grondslagen' - en verder moeten de fundamentele uitgangspunten er (uiteraard) duidelijk in staan, inclusief het feit, dat wij als partij het fenomeen "twijfel" een warm hart toedragen. Bovendien moeten enkele zaken er vooral ook niet in staan: een welomschreven wereldbeeld hoort er zeker niet in thuis, evenmin als een blauwdruk voor een maatschappij, die - indien gerealiseerd - eens en voor altijd het eeuwig heil op dit ondermaanse zou brengen.

Maar ook zonder dat blijft er genoeg over.

In zo'n stuk zou, hopelijk, de essentie kunnen staan van wat ons als politieke partij precies beweegt. Daarmee zou de vraag 'wat is D'66 nou eigenlijk voor een partij?' voor veel van onze huidige kiezers enigszins kunnen worden beantwoord. Er is bovendien nog een reden van politiek-strategische aard.

Veel twijfelende kiezers (nb.: géén 'zwevende kiezers' in de gebruikelijke zin van het woord) stemmen (nog) niet op D'66, omdat ze niet weten "wat ze precies aan D'66 hebben". Duidelijke grondslagen zouden althans iets van de onnodige terughoudendheid kunnen wegnemen, waarmee dan een groter aantal nu nog potentiële D'66-kiezers over de drempel zou kunnen worden getrokken.

Kortom, er is alle reden om op het najaarscongres van 1979 de grondslagen van onze partij vast te stellen.

Daarbij volg ik dan - als goed Democraat - de uitspraken van de landelijke voorjaarscongressen van 1977 en 1978, waar werd uitgesproken, dat D'66 grondslagen diende vast te stellen, nadat deze grondig en uitvoerig in de partij zijn besproken.

Over dat laatste hieronder meer.

KOÖRDINATIE

Zoals gezegd houdt de landelijke werkgroep-Achtergronden zich bezig met de grondslagen-discussie.

Op 30 november jl. heeft de werkgroep een gesprek gehad met Jan

Glastra van Loon, waarin o.m. is besproken, wát er precies van de werkgroep wordt verwacht in de periode tót het volgende najaars-congres. Duidelijk werd, dat de werkgroep vooral een coördinerende taak heeft. Die taak zal bestaan uit het vergelijken van tot dusver verschenen stukken, en nog te verschijnen stukken, op hun punten van overeenkomst en verschil, en het daaruit destilleren van discussiepunten. Bovendien zal de werkgroep er naar streven, om met een afgerond advies te komen dat zich als zelfstandig stuk leent voor discussie in de regio's en de afdelingen.

Wil dat alles lukken binnen de daarvoor gestelde termijn - dat wil zeggen: vóór mei 1979 - dan is een goede coördinatie tussen het werk binnen de afdelingen en de regio's over de grondslagen en de werkgroep dringende noodzaak.

Ik verzoek daarom alle regio's en afdelingen hierbij met klem om alles wat zij over "grondslagen" op papier zetten dan wel anderszins bespreken, ter kennis te brengen van de werkgroep via de Stichting Wetenschappelijk Bureau te Den Haag.

In de volgende afleveringen van de Democraat hoop ik de lezers verder op de hoogte te houden van de vorderingen.

Het spreekt tenslotte wel vanzelf, dat meerder leden van de werkgroep altijd bereid zijn om de grondslagen discussie in vergaderingen van regio's en afdelingen te komen toelichten. Hun namen en adressen zijn te verkrijgen via de S.W.B.

Aart Resoort.

D'66 : DOENDE MET GRONDSLAGEN

door Pieter Karsdorp.

Voor de D'66-ers van het eerste uur is het wel even wennen als je de laatste Democraten open slaat. Zij blijken namelijk vol te staan met beschouwingen over het nut en de noodzaak van 'grondslagen' en 'beginselen'. Er is dus duidelijk iets veranderd in de club van welker die liever 'beweging' dan 'partij' was en hoopte zichzelf overbodig te maken via een hervorming van het staatsbestel en de partijpolitieke verhoudingen.

Dat het staatsbestel en de partijpolitieke verhoudingen niet één-twee-drie veranderd kunnen worden, hebben wij inmiddels geleerd. Dat je moet samenwerken met andere partijen om op dit gebied iets te bereiken, weten wij inmiddels ook, waarbij overigens wel vastgesteld moet worden dat links gevoeliger was voor onze hervormingsvoorstellen dan rechts. De oorspronkelijke wedstrijdmentaliteit van D'66 de frisse,

nieuwe, niet-dogmatische programpartij tegen de rest (de traditionele beginselpartijen die dachten met 19de eeuwse dogma's de maatschappij van de 20ste eeuw gestalte te kunnen geven) ging verloren en D'66 kreeg geleidelijk aan meer belangstelling voor samenwerking met andere progressieve partijen.

Deze samenwerkingsgedachte was het logische gevolg van een consequent programmatische opstelling. D'66 ideeën vonden nu eenmaal meer weerklank bij socialisten en radicalen dan bij confessionelen en liberalen, terwijl ook over de nieuw opkomende vraagstukken ('grenzen aan de groei') parallelle denkbeelden werden ontwikkeld, die noopten tot een gemeenschappelijk optreden.

Veel leden en kiezers zagen deze hechter wordende samenwerking met links echter niet zitten en keerden zich af van de 'bijwagen van de Partij van de Arbeid'. Het verlies van leden en kiezers bracht D'66 zelfs aan de rand van de afgrond en alleen een artikel uit het reglement wist de partij van de dood te redden. Na een lange periode van malaise durfde een kleine groep onverbuigbare enthousiasten het aan een nieuwe poging te wagen en we weten het: na een enorme krachtsinspanning is D'66 terug en qua ledenbestand zelfs sterker dan ooit tevoren.

Waar het nu op aan komt is, de nieuwe aanhang blijvend aan de partij te binden en dit houdt in dat gezocht moet worden naar een bindmiddel met een duurzame werking.

In dit licht bezien is de grondslagen-discussie volkomen begrijpelijk en zelfs zeer gewenst. Wanneer je een stabiele en op continuïteit ingestelde partij wilt zijn en geen op 'ontploffing' ingestelde beweging, moet je zorgen voor een herkenbaar en niet al te snel veranderend gezicht. Welnu, D'66 schijnt dat begrepen te hebben en is nu volop bezig met deze gezichtsbepaling, of liever, met een nadere omschrijving het duurzame bindmiddel.

Veel democraten uit de begintijd hebben hiermee ongetwijfeld moeite. Het vastleggen van het eigene van D'66 in beginselen of grondslagen kan gemakkelijk leiden tot dogmatiek en hieraan heeft iedere rechtgeaarde D'66-er een broertje dood.

Bij het formuleren en naar buiten brengen van onze grondslagen of beginselen zal derhalve uiterst omzichtig te werk moeten worden gegaan. Vermeden moet worden dat D'66 in een aantal artikelen of stellingen zijn grondbeginselen vastlegt. Het in stellingen vastleggen van grondbeginselen houdt namelijk grote risico's in. In de eerste plaats is het een nogal statische aangelegenheid. Je legt de manier van denken

op een bepaald tijdstip vast en de beginselen zullen dus altijd verouderd zijn, hetgeen op ieder congres aanleiding zal geven tot eindeloos academisch geleuter. Je ziet het al voor je: amendement nummer 48 op stelling 10 van de grondslagen; voor dogmatici wellicht interessante, maar voor pragmatici niet te verteneren ideologische woordenwisselingen.

Politiek secretaris Van Oorschot heeft goed begrepen welke risico's verbonden zijn aan het in stellingen vastleggen van de grondslagen. In een inleidende beschouwing in de Democraat van januari 1978 gaat Van Oorschot in op het probleem van pragmatisme versus dogmatiek. Hij signaleert dat vastgestelde beginselen de neiging hebben meer te worden dan zij kunnen zijn en verdedigt het op die gronden genomen besluit van een HB-commissie om de grondslagen onderhevig te maken aan een permanente discussie en ze te gieten in de vorm van een verhaal dat loopt en voor iedereen verstaanbaar is. Flexibiliteit staat bij Van Oorschot dus voorop. Wel erkent hij dat beginselen een zekere duurzaamheid moeten hebben als zij bindend (en onderscheidend) willen werken en als toetssteen voor het beleid moeten dienen.

Wie na dit veelbelovende startschot voor de grondslagediscussie het voorlopige eindresultaat bekijkt (zie de Democraat van maart j.l.), zal een zeker gevoel van teleurstelling niet kunnen onderdrukken. De concept-grondslagen blijken namelijk in elf zwaarwichtig geformuleerde stellingen te zijn samengevat en bovendien te zijn voorzien van een uiterst breedspakige toelichting.

Hoewel in bepaalde passages best goede dingen staan, voldoet het geheel beslist niet aan het criterium 'een verhaal dat loopt en voor iedereen verstaanbaar is'. Het zijn een aantal wetenschappelijke stellingen geworden waarin een veelheid van begrippen en definities wordt gebruikt, die het geheel eerder een proefschriftachtig aanzien geven dan het aanzien van een verhaal.

Ook voldoet het geheel niet aan het criterium 'onderscheidend t.o.v. andere partijen'. Menige stelling kan evenzeer worden opgenomen in het PvdA- of VVD-beginselprogramma. Resumerend: de concept-grondslagen zijn te 'wollig', te pretentius, te wetenschappelijk, te zwaarwichtig en niet onderscheidend genoeg. Nu is kritiek mooi, maar de discussie help je alleen verder als je probeert een alternatief te bieden. In het nu-volgende zal dit geprobeerd worden. Uitgangspunt hierbij is dat de grondslagen-exercitie is voortgekomen uit de terechte behoefte een herkenbare en stabiele factor te worden in de Nederlandse politiek. D'66 noemt

zich tegenwoordig de vierde stroom in vierstromenland en om dat 'waar' te maken moet je aangeven waar die vierde stroom precies loopt en in welk opzicht hij verschilt van die andere stromen. In feite betekent dit dat D'66 een profielschets moet geven van zichzelf, waarbij rekening wordt gehouden met de bij de burger bekende profielen van de andere partijen. Wij moeten derhalve gebruik maken van dezelfde elementen die in de profielschetsen (beginselprogramma's) van de andere partijen voorkomen, maar deze elementen op een zodanige manier combineren dat het eigen gezicht van D'66 herkenbaar wordt. Zoals bekend, vertonen alle gezichten dezelfde basiskennmerken, maar geen enkel gezicht is precies hetzelfde als een ander gezicht. Dit is een gevolg van het feit dat de basiskennmerken op verschillende wijze zijn uitgevoerd en op een oneindig aantal manieren met elkaar gecombineerd zijn. Wanneer we het over de basiskennmerken van politieke partijen hebben, is het niet anders. In ieder beginselprogramma komen dezelfde begrippen voor (vrijheid, gelijkheid, democratie, rechtvaardigheid, enz. enz.), maar de wijze waarop ze worden omschreven en de mate waarin ze worden benadrukt verschilt van partij tot partij.

Wat D'66 moet doen is, gebruikmaken van dezelfde elementen die in de andere partijprogramma's voorkomen, maar deze op een zodanige wijze in een verhaal combineren, dat het typische D'66-profiel ontstaat. Het voordeel is dat je ingeburgerde begrippen kunt gebruiken en ze alleen op een bepaalde manier moet mengen om de typische D'66-mix te krijgen. De plaatsbepaling van de vierde stroom t.o.v. de andere stromen is dan duidelijk en bovendien is het dan duidelijk dat D'66 een partij is als de anderen en niet iets 'on-Nederlands' of 'buitennissigs'. Dat het in de vorm van een soepel verhaal moet en niet in de vorm van elf stellingen plus toelichtingen lijkt mij op grond van de reeds door Van Oorschot aangegeven argumenten gewenst.

Een goede basis voor een dergelijk verhaal is het heldere artikel van ons kamerlid Zeevalking in de Democraat nr.3 van maart 1978. Met name zijn uiteenzetting over de filosofie van de redelijkheid is een geslaagde aanzet.

Zeevalking stelt dat D'66-ers geen heilsleer hebben en dat zij dat gemeen hebben met de burgerlijke radicalen elders in Europa. Deze constatering is met name belangrijk omdat deze het D'66 denken plaatst in een Europese context. Het D'66 denken als Nederlandse variant van een Europese politieke stroming.

Op het verdere betoog van Zeevalking zal hier niet al te uitgebreid worden ingegaan. Het betoog spreke voor zichzelf. Wel is het nuttig om te signaleren dat Zeevalking D'66 uitdrukkelijk profileert als een linkse partij die stoelt op de fundamentele ratio (rede) en kritiek. De rede gaat uit van vrijheid en streeft naar gelijkheid, aldus Zeevalking, die er aan toevoegt dat in deze eenvoudige zin de levensbeschouwing van de burgerlijke radicaal, de links-liberaal, de D'66-er besloten ligt. Een en ander maakt de D'66-er tot een bondgenoot van de marxist, die de apostel bij uitstek is van de gelijkheidsgedachte. Dat dit bondgenootschap niet zonder risico's is wordt ook door Zeevalking erkent. Immers, de marxist zal niet gauw geneigd zijn de gelijkheidsgedachte en de gevolgen hiervan te onderwerpen aan vrije onafhankelijke kritiek, terwijl de links-liberaal juist zal streven naar evenwicht tussen vrijheid en gelijkheid. Ook het bondgenootschap met de kapitalist is niet zonder gevaar, want deze laatste zal steeds geneigd zijn de gelijkheid aan anderen te offeren voor zijn eigen vrijheid.

Wanneer met deze analyse in het achterhoofd geprobeerd wordt een korte profielschets van D'66 te geven, komen wij tot het volgende beeld:

D'66: een progressieve democratische partij die uitgaat van traditionele liberale beginselen als individuele vrijheid, verantwoordelijkheid en verdraagzaamheid, maar daar drie dimensies aan toevoegt om het evenwicht tussen vrijheid en gelijkheid enigszins te kunnen benaderen. Deze dimensies laten zich omschrijven als:

- 1) een maatschappij-kritische instelling,
- 2) een zekere hervormingsdrang en
- 3) een praktische gerichtheid.

Deze combinatie van traditionele liberale principes, progressief engagement en pragmatisme zal leiden tot een politieke partij:

- die redelijk is en niet fanatiek (verheerlijkt noch verkettert);
- die tegen klassenstrijd is maar voor overleg;
- die tegenstellingen niet wil verdoezelen, maar streeft naar evenwicht van belangen;
- die tegen kapitalistische of socialistische systemen is, maar voor een participatie-maatschappij, waarin het individu telt (democratie als middel en doel);
- die voor machtsverspreiding is en tegen machtsconcentraties (zowel publieke als particuliere);
- die voor duidelijkheid in de politiek is, maar tegen simplificaties tot zwart-wit tegenstellingen;
- die tegen politieke partijvorming op basis van groepsbelangenbehartiging is, maar voor partijvorming

STATUTEN

van de vereniging Politieke Partij Democraten '66, gevestigd in 's-Gravenhage, zoals goedgekeurd bij Koninklijk Besluit van 11 februari 1969, nr. 49.

- Art. 1. De vereniging draagt de naam: Politieke Partij Democraten '66, bij afkorting "Democraten '66" of "D'66", en is gevestigd te 's-Gravenhage.
- Art. 2. De vereniging is opgericht op veertien oktober negentienhonderd zesenzestig en is met ingang van heden aangegaan voor onbepaalde tijd.
- Art. 3. 1. D'66 stelt zich ten doel de radicale democratisering van de samenleving en het politieke bestel door als politieke partij met alle geëigende middelen ervoor te ijveren dat:
- a. de kring van degenen die effectief deel hebben aan de politieke en maatschappelijke besluitvorming zo ver mogelijk wordt uitgebreid;
  - b. de besluitvorming plaats vindt na onbevooroordeelde afweging van alle terzake doende feiten en vooruitzichten;
  - c. bij de besluitvorming aan de gevolgen op langere termijn en aan de internationale aspecten een groot gewicht wordt toegekend;
  - d. de politieke verhoudingen gebaseerd worden op concrete partijprogramma's.
2. De in deze doelstelling vervatte grondgedachten worden nader uitgewerkt in het politiek program, dat ten grondslag ligt aan alle activiteiten van D'66 en zijn fracties in de vertegenwoordigende lichamen.
- Art. 4. 1. D'66 kent leden en donateurs.
2. Het hoofdbestuur beslist over toelating als lid. Een besluit tot niet-toelating kan slechts worden genomen op gronden, ontleend aan deze statuten. Van een besluit tot niet-toelating staat beroep open op de Geschillencommissie.
- Art. 5. 1. Iedere Nederlander of inwoner van Nederland van zestien jaar en ouder, die redelijkerwijs geacht kan worden in te stemmen met de grondgedachten van D'66, kan lid worden en zijn van D'66.
2. Indien betrokkene tevens lid is van enige andere landelijke politieke partij is hij/zij niet verkiesbaar in besturen van D'66 en kan niet door D'66 kandidaat gesteld worden voor een vertegenwoordigend lichaam.
- Art. 6. Het lidmaatschap eindigt door:
- a. overlijden;
  - b. de ontvangst van een schriftelijke opzegging bij het secretariaat van D'66. Opzegging laat de contributieverplichting voor het lopende jaar onverlet, ook een eventuele verzwaring van deze verplichting;
  - c. schriftelijke opzegging door het hoofdbestuur wegens een contributieschuld; zich uitstreckende over meer dan één jaar, met inachtneming van het hieromtrent bepaalde in het huishoudelijk reglement. Na afvoering kan men eerst weer tot het lidmaatschap worden toegelaten wanneer de contributieschuld is voldaan;
  - d. schriftelijke opzegging door het hoofdbestuur wanneer het lid niet meer voldoet aan de eisen, gesteld in art. 5.;
  - e. royement.
- Art. 7. Het hoofdbestuur kan een lid royeren, indien het in strijd met de statuten of het huis-

- houdelijk reglement handelt, dan wel indien het de partij of één harer organen in ernstige mate in discrediet brengt.
- Art. 8. 1. Bericht van opzegging of royement als lid moet onder vermelding van de gronden binnen één maand per aangetekende brief aan de betrokkene worden verzonden.
2. Bij opzegging of royement als lid bestaat beroep op de Geschillencommissie, uit te oefenen binnen een maand na ontvangst van het bericht van opzegging.
- Art. 9. De contributieverplichtingen worden vastgesteld door de Algemene Ledenvergadering op voorstel van het hoofdbestuur.
- Art. 10.1. D'66 kent drie algemene organen, te weten:
- a. de Algemene Ledenvergadering;
  - b. het Hoofdbestuur, waarbinnen het Dagelijks Bestuur;
  - c. de Adviesraad.
2. Voorts kent D'66 regio's, subregio's en afdelingen, alsmede de volgende bijzondere organen:
- a. de Rapportagecommissie,
  - b. de Programmacommissie,
  - c. de Geschillencommissie,
  - d. de Financiële Commissie,
  - e. commissies ad hoc,
  - f. werkgroepen.
- Art. 11. Het Huishoudelijk Reglement stelt regelen omtrent de samenstelling van de partijorganen vast op de grondslag van beperkte herkiesbaarheid in dezelfde functie en beperkte mogelijkheid gelijktijdig meer dan één functie te bekleden.
- Art. 12.1. Het lidmaatschap van de Tweede Kamer der Staten-Generaal is onverenigbaar met het bekleden van enige bestuursfunctie binnen de partij.
2. Het lidmaatschap van de vertegenwoordigende lichamen - met uitzondering van dat van de Eerste Kamer der Staten-Generaal - is onderling onverenigbaar.
3. Overige incompatibiliteiten met betrekking tot het lidmaatschap van vertegenwoordigende organen en bestuursfuncties binnen de partij worden bij Huishoudelijk Reglement geregeld.
- Art. 13. Het stemmen bij volmacht op een vergadering is niet toegestaan.
- Art. 14.1. De Algemene Ledenvergadering is het hoogste orgaan van D'66; zij komt tenminste eenmaal per jaar bijeen. Aan haar komen alle bevoegdheden toe die niet door de Wet of de Statuten aan andere organen zijn opgedragen.
2. De Algemene Ledenvergadering wordt geleid door een oneven aantal voorzitters en de notulen worden gehouden door een notulencommissie.
3. Een stemcommissie beslist ter vergadering bindend of de Algemene Ledenvergadering een besluit heeft genomen. Een rapportagecommissie beslist, indien wordt gestemd, over een niet schriftelijk vastgesteld voorstel, over de inhoud ervan.
4. Het Huishoudelijk Reglement stelt nadere regelen omtrent bijeenroeping, aankondiging, agenda, leiding der vergadering en de wijze waarop besluiten worden genomen met dien verstande dat bijeenroeping in ieder geval geschiedt door schriftelijke kennisgeving aan de leden, welke kan worden gepubliceerd in het door D'66 uitgegeven orgaan.
5. Ieder ter vergadering aanwezig lid heeft één stem.

- Art. 15.1. De leden van D'66 kiezen rechtstreeks op een nader bij Huishoudelijk Reglement te bepalen wijze het Hoofdbestuur, dat bestaat uit de leden van het Dagelijks Bestuur en één lid uit elke regio.
2. Elke regio kiest een hoofdbestuurslid en een plaatsvervangend hoofdbestuurslid.
  3. De leden van het Dagelijks Bestuur worden rechtstreeks door de Algemene Ledenvergadering gekozen.
  4. Ontslag van de leden van het Hoofdbestuur geschiedt door de Algemene Ledenvergadering op nader in het Huishoudelijk Reglement te bepalen wijze.
- Art. 16. Het Hoofdbestuur bestaat uit tenminste negen en ten hoogste zevenendertig leden. De samenstelling en het aftreden van het Hoofdbestuur geschiedt op bij Huishoudelijk Reglement vast te stellen wijze.
- Art. 17.1. Het Hoofdbestuur is belast met de algemene leiding van D'66 en met de uitvoering van de besluiten van de Algemene Ledenvergadering.
2. Het Hoofdbestuur is bevoegd aanvullende reglementen vast te stellen voor huishoudelijke en politieke vergaderingen, mits deze niet in strijd zijn met de Statuten en het Huishoudelijk Reglement.
  3. Het Dagelijks Bestuur is belast met de dagelijkse leiding van D'66.
- Art. 18. D'66 wordt in en buiten rechte vertegenwoordigd door twee hoofdbestuursleden, van wie tenminste één lid van het Dagelijks Bestuur moet zijn.
- Art. 19. Leden, die voor enige bestuursfunctie binnen D'66 of namens D'66 voor een lidmaatschap van enig vertegenwoordigend lichaam in aanmerking wensen te komen, moeten een door het Hoofdbestuur opgestelde vragenlijst invullen en ondertekenen, waaruit blijkt dat zij na negen mei negentienhonderdveertig niet zodanig betrokken zijn geweest bij handelingen, uitingen of voorvallen waaruit een nationaal-socialistische, fascistische of racistische gezindheid blijkt, of zij niet zodanig hebben deelgenomen aan activiteiten van de bezettende macht dat één of ander een moreel beletsel zou vormen bij de kandidatuur voor het lidmaatschap van een vertegenwoordigend lichaam.
- Art. 20. De Algemene Ledenvergadering verleent, de Financiële Commissie aan wie het financiële toezicht op het bestuur is opgedragen gehoord, aan de penningmeester al of niet voorwaardelijk décharge over het gevoerde beheer, zoals één en ander nader is geregeld in het Huishoudelijk Reglement.
- Art. 21. De Adviesraad is een Eerste en Tweede Kamerfractie en Hoofdbestuur adviserend orgaan. De samenstelling en het functioneren is geregeld bij Huishoudelijk Reglement.
- Art. 22.1. Werkgroepen functioneren onder auspiciën van de Stichting Wetenschappelijk Bureau D'66 die haar taken in haar Statuten regelt. Deze Statuten komen tot stand na advies van het Hoofdbestuur en na goedkeuring door de Algemene Ledenvergadering van D'66.
2. Het Hoofdbestuur kan het bestuur van de Stichting Wetenschappelijk Bureau D'66 verzoeken voor een bepaald onderwerp een werkgroep in te stellen.
- Art. 23.1. Een regio verenigt alle leden, wonende in een door het Hoofdbestuur vastgesteld gebied.
2. Een subregio verenigt alle leden, wonende in een door het regiobestuur vastgesteld gebied
  3. Een afdeling verenigt alle leden wonende in een door het regiobestuur vastgesteld gebied, dat in beginsel één of meer gemeenten omvat.
4. Het Huishoudelijk Reglement stelt de grondregelen voor regio's, subregio's en afdelingen.
  5. Regio's, subregio's en afdelingen zijn bevoegd eigen reglementen vast te stellen, mits deze geen bepalingen bevatten, die in strijd zijn met Statuten en Huishoudelijk Reglement van D'66.
  6. Regio's, subregio's en afdelingen zijn geen rechtspersonen.
- Art. 24.1. Samenstelling, bevoegdheden en verplichtingen van de bijzondere organen worden geregeld in het Huishoudelijk Reglement
2. Commissies ad hoc kunnen door de Algemene Ledenvergadering, de Adviesraad en de ledenvergaderingen van regio's, subregio's en afdelingen worden ingesteld ter uitvoering van door deze vergadering nader omschreven opdrachten.
- Art. 25. Het verenigingsjaar is gelijk aan het kalenderjaar.
- Art. 26.1. De geldmiddelen van D'66 bestaan uit:
- a. contributies,
  - b. donaties,
  - c. erfstellingen en legaten,
  - d. schenkingen,
  - e. alle overige baten.
2. Het Hoofdbestuur weigert een financiële bijdrage wanneer, naar inzicht van tenminste één van de hoofdbestuursleden, daardoor de politieke onafhankelijkheid van de partij in gevaar kan worden gebracht.
- Art. 27.1. Wijziging van deze Statuten is mogelijk door een besluit van de Algemene Ledenvergadering, genomen met tweederde meerderheid van de uitgebrachte stemmen.
2. Een wijziging treedt niet eerder in werking dan nadat een notariële akte is opgemaakt.
- Art. 28.1. De Algemene Ledenvergadering stelt het Huishoudelijk Reglement vast, dat gewijzigd kan worden door een besluit van de Algemene Ledenvergadering, genomen met absolute meerderheid van de uitgebrachte stemmen.
2. Het Huishoudelijk Reglement mag niet in strijd zijn met de Statuten.
  3. In gevallen waarin de Statuten en het Huishoudelijk Reglement niet voorzien, beslist het Hoofdbestuur, onverminderd het bepaalde in art. 14, lid 1.
- Art. 29.1. Een besluit tot ontbinding van D'66 wordt door de Algemene Ledenvergadering genomen met tweederde meerderheid van stemmen.
2. Het ontbindingsbesluit geeft aan een eventueel liquidatiesaldo een met het doel van D'66 strokende bestemming.
  3. Bij ontbinding van D'66 geschiedt de liquidatie door het Hoofdbestuur.
- Art. 30.1. Een besluit als bedoeld in art. 27 of art. 28 kan alleen worden genomen, indien de Algemene Ledenvergadering is bijeengekomen met de mededeling dat aldaar een dergelijk besluit zal worden voorgesteld.
2. De termijn voor bijeenroeping tot een zodanige vergadering bedraagt tenminste zeven dagen.
  3. De letterlijke tekst van een voorstel tot wijziging van Statuten of Huishoudelijk Reglement of tot ontbinding der partij wordt tenminste vijf dagen voor de vergadering bij het landelijk secretariaat en ter vergadering ter inzage gelegd en wordt tenminste veertien dagen tevoren aan de regiobesturen toegezonden.

Hoofdstuk I

LEDEN EN DONATEURS

Leden

- Art. 1. Aanmelding voor het lidmaatschap geschiedt bij het landelijk secretariaat. Het lidmaatschap wordt geacht in te gaan op de datum van ontvangst van de aanmelding.
- Art. 2. Het hoofdbestuur beslist over de toelating als lid. Een besluit tot niet toelating kan slechts genomen worden op gronden ontleend aan artikel 5 van de Statuten. Van een besluit tot niet toelating staat beroep open op de geschillencommissie.
- Art. 3. De rechten van het lidmaatschap verbonden kunnen worden uitgeoefend zódra aan de contributieverplichting is voldaan.
- Art. 4.1. De contributie voor enig jaar dient te zijn voldaan op 1 juli van dat jaar.
2. De contributies worden geïncasseerd door de penningmeester van het hoofdbestuur. Deze stelt de betalingsregeling vast.
3. Het contributiejaar is gelijk aan het verenigingsjaar.
4. De Algemene Ledenvergadering stelt op voorstel van het hoofdbestuur een gedifferentieerde contributieregeling vast.
- Art. 5. Met inachtneming van het in de Statuten en het Huishoudelijk Reglement bepaalde, heeft ieder lid van D'66 het recht:
1. alle ledenvergaderingen bij te wonen, aan de discussie deel te nemen en te stemmen in die vergaderingen waarvan het als zodanig deel uitmaakt;
  2. deel uit te maken van werkgroepen en hun vertakkingen en daarin zijn stem uit te brengen bij de vaststelling van rapporten en adviezen;
  3. zijn stem uit te brengen bij de aanwijzing van kandidaten die door D'66 gesteld worden bij de verkiezing van een vertegenwoordigend lichaam;
  4. kandidaat te staan voor bestuursfuncties;
  5. kandidaat te staan voor te kiezen bijzondere organen van D'66;
  6. kandidaat te staan namens D'66 voor een vertegenwoordigend lichaam;
  7. bestuursvergaderingen, uitgezonderd die van het dagelijks bestuur, na voorafgaande melding bij het bestuur als toehoorder bij te wonen, met dien verstande, dat de fungerend voorzitter in bijzondere gevallen de vergadering geheel of gedeeltelijk besloten kan verklaren.

Donateurs

- Art. 6. Donateurs zijn allen die geen lid zijn van D'66 en jaarlijks vrijwillig bijdragen aan de geldmiddelen van D'66.

Hoofdstuk II

ALGEMENE LEDENVERGADERING

- Art. 7. De Algemene Ledenvergadering (A.L.V.) wordt gevormd door de leden van D'66.
- Art. 8. De A.L.V. is het hoogste orgaan van D'66 inzake alle aangelegenheden op landelijk politiek en organisatorisch terrein, voor zover die niet door Statuten of Huishoudelijk Reglement aan andere organen zijn opgedragen.
- Art. 9.1. De A.L.V. wordt tenminste een maal per jaar door het hoofdbestuur bijeengeroepen binnen zes maanden na afloop van het boekjaar.
2. Tijdens deze A.L.V. worden in elk geval de jaarrekening en de begroting behandeld. Zonodig worden verkozen het hoofdbestuur en de commissies.
- Art. 10.1. Voorts wordt de A.L.V. ter behandeling van een of meer aangegeven onderwerpen binnen drie maanden bijeengeroepen op verzoek van:
- a. een van de kamerfrakties van D'66
  - b. de adviesraad
  - c. tenminste twee algemene regiovergaderingen
  - d. tenminste 10 procent van de leden.
2. Indien niet binnen twee weken aan het verzoek gevolg wordt gegeven, kunnen de verzoekers zelf tot die bijeenroeping overgaan op de wijze waarop het hoofdbestuur de A.L.V. bijeenroept of per advertentie in drie veelgelezen dagbladen.
- Art. 11. Het hoofdbestuur kondigt iedere A.L.V. uiterlijk acht weken tevoren aan, met dien verstande dat tussen de datum van verzending van de aankondiging en de opening van de A.L.V. tenminste acht weken liggen.
- Art. 12.1. Een door het hoofdbestuur bijeengeroepen A.L.V. behandelt in de eerste plaats de hoofdbestuursvoorstellen en de daarop ingediende amendementen.
2. Een op verzoek bijeengeroepen A.L.V. behandelt in de eerste plaats de door de verzoekers aangegeven onderwerpen.
- Art. 13.1. De concept-agenda van de A.L.V. wordt met inachtneming van de artikelen 11 en 12 door het hoofdbestuur vastgesteld en met behoorlijke toelichting bij de aankondiging van de A.L.V. aan alle leden toegezonden.
2. Tot vier weken, of zoveel korter als het hoofdbestuur mogelijk acht, voor de aangaang van de A.L.V. kunnen onderwerpen aan de agenda worden toegevoegd op verzoek van:
- a. een van de kamerfrakties van D'66
  - b. de adviesraad
  - c. tenminste één algemene regiovergadering.
- Art. 14.1. In een congresreglement zal als sluitingsdatum voor het indienen van moties en amendementen nooit een vroegere datum worden opgegeven dan die welke twee weken later ligt dan de datum waarop alle leden de congresvoorstellen per post hebben ontvangen.
2. Tijdens de A.L.V. kunnen moties en amendementen worden ingediend die zijn goedgekeurd door tenminste één algemene regiovergadering, met dien verstande dat ieder lid tijdens de A.L.V. moties en amendementen kan indienen die betrekking hebben op de agendapunten die volgens lid 2 van artikel 13 aan de agenda zijn toegevoegd.

3. De rapportagecommissie en de programmacommissie hebben het recht op de grondslag van de ingediende amendementen ook tijdens de A.L.V. amendementen in te dienen.
4. Over niet in de agenda opgenomen onderwerpen kunnen geen besluiten worden genomen behoudens het in het tweede lid bepaalde.
- Art. 15.1. De A.L.V. wordt geleid door een oneven aantal voorzitters, die door het hoofdbestuur zijn aangewezen uit de leden die geen zitting hebben in het hoofdbestuur en de programmacommissie.
Bij de behandeling van een onderwerp waarbij één der voorzitters uit hoofde van enigerlei partijfunctie persoonlijk is betrokken, treedt deze niet op als fungerend voorzitter zolang deze behandeling duurt. In de gevallen betreffende de gang van zaken op de A.L.V. waarin het huishoudelijk reglement niet voorziet, beslissen de gezamenlijke voorzitters. De fungerend voorzitter van de A.L.V. heeft het recht spreektijd te verdelen en te beperken. De beslissingen van de voorzitters zijn bindend behoudens onmiddellijk beroep op de A.L.V., die daarover stemt zonder discussie.
2. Op voorstel van de voorzitters kan de A.L.V. zich ter voorbereiding van de plenaire discussie in secties splitsen onder leiding van de door de voorzitters aangewezen sectievoorzitters. Voorstellen die in een sectievergadering minder dan 25 procent van de stemmen hebben gekregen worden in de plenaire zitting niet aan de orde gesteld. Voorstellen die in een sectievergadering 25 procent van de stemmen of meer hebben gekregen, worden in de plenaire zitting aan de orde gesteld; amendementen van deze voorstellen is niet mogelijk behoudens het bepaalde in lid 3 van artikel 14.
- Art. 16.1. Een A.L.V. begint met de aanwijzing van een stemcommissie en een notulencommissie op voordracht van de voorzitters.
2. De stemcommissie registreert de uitgebrachte stemmen, beslist zonder beroep over de geldigheid daarvan en constateert de uitslag van de stemming.
3. De notulencommissie maakt een zakelijk verslag van de vergadering. Dit verslag wordt binnen twee maanden na sluiting van de A.L.V. toegezonden aan alle leden van D'66.
- Art. 17. Behoudens het in Statuten en Huishoudelijk Reglement bepaalde neemt de A.L.V. besluiten met absolute meerderheid van stemmen. Indien geen der aanwezige leden stemming wenst, kan de A.L.V. bij acclamatie een besluit nemen.
- Art. 18.1. Ieder bij een stemming op de A.L.V. aanwezig lid kan één stem uitbrengen.
2. Stemming over personen geschiedt schriftelijk. Hierbij is art. 17 niet van toepassing.
3. Over zaken wordt gestemd op een door de voorzitters te bepalen wijze.
3. Elke regio kiest een hoofdbestuurslid en tenminste één plaatsvervangend hoofdbestuurslid. De verkiezing geschiedt schriftelijk volgens de methode van bijlage C van het Huishoudelijk Reglement.
- Art. 20.1. Het dagelijks bestuur bestaat uit een voorzitter, een vice-voorzitter politiek (eerste vice-voorzitter), een vice-voorzitter organisatie (tweede vice-voorzitter), een eerste en tweede penningmeester, een publiciteitscoördinator, een secretaris-politiek, een secretaris-organisatie en een secretaris-buitenland.
2. Het dagelijks bestuur regelt de onderlinge taakverdeling van zijn leden.
3. Binnen het hoofdbestuur vervult het dagelijks bestuur de uitvoerende taak.
- Art. 21.1. Ieder lid van D'66 kan zichzelf of een ander lid, mits dit zich daartoe bereid verklaart, kandidaat stellen voor het dagelijks bestuur.
2. Ieder lid van een regio kan zich zelf of een ander lid van die regio, mits dit zich daartoe bereid verklaart, kandidaat stellen als regio-hoofdbestuurslid.
- Art. 22. De gelegenheid tot kandidaatstelling voor het dagelijks bestuur vangt aan onmiddellijk na de aankondiging van de datum van de A.L.V. en eindigt vier weken vóór genoemde datum, of zoveel korter als het hoofdbestuur nodig acht. Kandidaten dienen te worden opgegeven aan het landelijk secretariaat. De kandidaatstelling dient vergezeld te gaan van de ondertekende vragenlijst als bedoeld in artikel 19 van de Statuten.
- Art. 23.1. Bij de kandidaatstelling voor het dagelijks bestuur stelt iedere kandidaat op door het hoofdbestuur te verstrekken formulieren de volgende persoonlijke gegevens ter bekendmaking aan de leden, beschikbaar:
- personalia
  - gegevens omtrent lidmaatschap en functies binnen de partij.
2. Het dagelijks bestuur zorgt ervoor dat een zakelijke samenvatting van deze gegevens tijdig vóór de A.L.V. ter beschikking van alle leden wordt gesteld.
- Art. 24.1. Het hoofdbestuur wordt gekozen voor de periode van twee jaar.
2. Een hoofdbestuurslid is slechts één maal onmiddellijk herkiesbaar.
- Art. 25.1. Het lidmaatschap van het hoofdbestuur is niet verenigbaar met enige andere partijfunctie, behalve het lidmaatschap van de programmacommissie en de commissies ad hoc.
2. Functies in niet in dit reglement geregelde commissies gelden niet als partijfuncties.
3. Het lidmaatschap van het hoofdbestuur is niet verenigbaar met het lidmaatschap van enig vertegenwoordigend lichaam, met uitzondering van het lidmaatschap van een gemeenteraad van een gemeente met minder dan éénhonderdduizend inwoners.
- Art. 26. Voorzover door Statuten, Huishoudelijk Reglement en de A.L.V. niet beperkt, heeft het hoofdbestuur alle bevoegdheden betreffende:
- organisatie op landelijk niveau en coördinatie van activiteiten van afdelingen, subregio's en regio's
  - het nemen van beleidsbeslissingen en het kenbaar maken van eigen meningen en conclusies als de opvatting van het hoofdbestuur.
- Art. 27.1. Het hoofdbestuur is gemotiveerde verantwoording verschuldigd aan de A.L.V.
2. Het hoofdbestuur brengt regelmatig verslag uit over zijn werkzaamheden op de daartoe geëigende wijze.

Hoofdstuk III

HOOFDBESTUUR

- Art. 19.1. Het hoofdbestuur bestaat uit de leden van het dagelijks bestuur en één lid uit elke regio.
2. Het dagelijks bestuur wordt tijdens de A.L.V. gekozen volgens de methode van bijlage C van het Huishoudelijk Reglement.

Hoofdstuk IV

BIJZONDERE ORGANEN

- Art. 28.1. Neemt de A.L.V. een motie van wantrouwen aan tegen het hoofdbestuur dan dient dit onverwijld af te treden.
2. De dagelijkse gang van zaken wordt afgehandeld door het dagelijks bestuur, dat binnen drie maanden de algemene ledenvergadering bijeen roept om een nieuw dagelijks bestuur te kiezen. De regio's kiezen binnen drie maanden hun nieuwe regio-hoofdbestuursleden, die tegelijk met het nieuwe dagelijks bestuur in functie treden.
- Art. 29. Als de plaats van een lid van het dagelijks bestuur tussentijds vacant wordt, wijst het hoofdbestuur uit zijn midden een opvolger aan totdat tijdens de eerstvolgende A.L.V. door verkiezing in de vacature wordt voorzien. Als de plaats van een regio-hoofdbestuurslid tussentijds vacant komt, kiest de regio tijdens de eerstvolgende Algemene Regiovergadering een opvolger.
- Art. 30.1. Jaarlijks na afloop van het verenigingsjaar, laat de penningmeester de boeken van de vereniging controleren door een door het hoofdbestuur aangewezen registeraccountant. Het rapport van deze accountant wordt terstond overgelegd aan het hoofdbestuur en de financiële commissie.
2. Op de eerstvolgende A.L.V. stelt het hoofdbestuur het exploitatieoverzicht over het afgelopen jaar, de balans en het accountantsrapport aan de orde en verzoekt de A.L.V. de penningmeester te déchargeren.
- Art. 31. De toelichting op de jaarrekening bevat ondermeer een lijst van alle schenkingen aan D'66 van meer dan vijftientighonderd gulden zonder vermelding van de namen der schenkers.
- Art. 32.1. Jaarlijks biedt het hoofdbestuur de A.L.V. een begroting voor het komende jaar ter goedkeuring aan.
2. Tevens dient het hoofdbestuur hierbij een voorstel voor een gedifferentieerde contributieregeling voor het komende jaar in.
3. Naast het begrotingsvoorstel wordt een meerjarenraming aan de A.L.V. ter goedkeuring voorgelegd.
4. Aan de meerjarenraming en de begroting wordt een regeling toegevoegd voor de financiële bijdrage aan de regio's. Deze bijdrage bestaat uit een basisbedrag, dat op grond van de meerjarenraming voor minimaal vier jaar door de A.L.V. wordt vastgesteld en een aanvullend bedrag, dat jaarlijks op de basis van de begroting wordt bijgesteld.
5. Separaat legt het hoofdbestuur verantwoording af over de besteding van het verkiezingsfonds en verschaft inzicht in de voorgenomen besteding van dit fonds.
- Art. 33.1. Bij tussentijds aftreden van de penningmeester zijn de bepalingen betreffende de jaarrekening van overeenkomstige toepassing voor het gedeelte van het kalenderjaar dat eindigt met de dag van aftreden.
2. De beslissing omtrent décharge wordt genomen op de eerste A.L.V. die gehouden wordt nadat aan het bepaalde in art. 30, lid 1 is voldaan.
- Art. 34.1. D'66 kent drie soorten bijzondere organen, te weten vaste commissies, commissies ad hoc en werkgroepen.
2. Vaste commissies zijn:
- de rapportagecommissie
  - de programmacommissie
  - de geschillencommissie
  - de financiële commissie
  - de landelijke verkiezingscommissie.
- Art. 35.1. Een lid van D'66 kan slechts van één vaste commissie deel uit maken.
2. Leden van een vaste commissie zijn slechts éénmaal als zodanig onmiddellijk herkiezbaar.
3. De A.L.V. kiest op niet-bindende voordracht van het hoofdbestuur voor zover niet anders bepaald, de leden van de vaste commissies.
- Rapportagecommissie
- Art. 36. De rapportagecommissie bestaat uit vijf leden, die telkens voor de tijd van twee jaar worden gekozen. De commissie kiest zelf haar voorzitter.
- Art. 37.1. Tot de taak van de rapportagecommissie behoort het geven van objectieve voorlichting aan de A.L.V. telkens wanneer een of meer leden van D'66 de wens daartoe te kennen geven.
2. De commissie heeft het recht alle door haar nodig geachte inlichtingen te vragen aan het hoofdbestuur, de kamerfrakties, de programmacommissie, de financiële commissie en de werkgroepen welke gehouden zijn de gevraagde gegevens te verstrekken voor zover dit mogelijk is.
- Art. 38. Vóór de aanvang van de A.L.V. treedt de rapportagecommissie in overleg met alle indieners van amendementen en moties over de uiteindelijke redactie van hun voorstellen. Ook de organen die de oorspronkelijke voorstellen hebben ingediend, worden hierbij gehoord.
- Programmacommissie
- Art. 39.1. De programmacommissie bestaat uit zeven leden, waarvan telkens vier leden voor de tijd van twee jaar worden gekozen.
2. Het hoofdbestuur en de kamerfrakties wijzen uit hun midden gezamenlijk drie leden van de commissie aan.
3. De commissie kiest zelf haar voorzitter.
- Art. 40. Taaken bevoegdheden van de programmacommissie worden geregeld in hoofdstuk X van dit reglement.
- Geschillencommissie
- Art. 41. De geschillencommissie bestaat uit een voorzitter, tevens lid, en negen gewone leden. Alle leden worden telkens voor de tijd van drie jaar gekozen.
- Art. 42. De voordracht van het hoofdbestuur conform art. 35, lid 3, vermeldt telkens tenminste twee maal zoveel namen als er vacatures zijn te vervullen. Een groep van tenminste vijftientig leden van D'66 is bevoegd deze voordracht aan te vullen.

- Art. 43. De voorzitter van de commissie wordt gekozen door de A.L.V. uit een voordracht van drie personen, op te maken door de commissie. De volgorde van de kandidaten op deze voordracht geeft de aanbeveling van de commissie weer.
- Art. 44.1. Ieder jaar treedt een derde van het aantal leden der commissie af, met dien verstande dat reeds aanhangige geschillen zoveel mogelijk worden afgehandeld door de leden die met de behandeling van de zaak een aanvang hebben gemaakt.
2. Wanneer door tussentijds aftreden niet vaststaat welke leden moeten aftreden, stelt de commissie bij loting vast, welke leden dat jaar zullen aftreden.
3. Indien een kamer van de commissie tijdens de behandeling van een geschil anders wordt samengesteld, vindt een nieuwe behandeling plaats.
- Art. 45.1. De commissie voorziet in haar secretariaat in overleg met het hoofdbestuur. Zij heeft haar zetel ten kantore van het landelijk secretariaat.
2. De kosten van de commissie komen voor rekening van D'66, doch dienen vooraf door de penningmeester te worden goedgekeurd. Iedere partij in een geschil dient steeds zijn eigen kosten te dragen.
- Art. 46. De geschillencommissie heeft tot taak:
- a. het beslechten van geschillen tussen:
1. de leden van de partij enerzijds en partij-organen, ingesteld bij of krachtens de Statuten, dan wel bij of krachtens het Huishoudelijk Reglement anderzijds;
  2. partij-organen als bedoeld onder 1 onderling;
  3. partijfunctionarissen onderling.
- b. het desgevraagd uitleggen van de Statuten en het Huishoudelijk Reglement;
- c. het beslissen in beroep bij royement;
- d. het beslissen in beroep bij niet toelating als lid van de partij.
- Art. 47.1. De behandeling van de zaak vindt plaats door een uit de commissie samengestelde kamer, aan te wijzen door de voorzitter. Als voorzitter van de kamer zal het lid optreden, dat het langst deel uitmaakt van de commissie.
2. Een kamer doet geen uitspraak dan nadat zij partijen in de gelegenheid heeft gesteld om gehoord te worden.
3. Een kamer bestaat uit:
- a. drie leden voor geschillen als bedoeld in art. 46 sub a;
  - b. vijf leden voor zaken als bedoeld in art. 46, sub b, c en d.
- Art. 48.1. De voorzitter ziet erop toe, dat in een kamer geen leden zitting nemen die bij het aanhangige geschil persoonlijk betrokken zijn. Bij twijfel hierover beslist de voorzitter, waarbij de betrokken leden gehoord worden.
2. Ook door ieder der bij het geschil betrokken partijen kan tot uiterlijk drie dagen vóór de mondelinge behandeling schriftelijk of mondeling bezwaar worden gemaakt tegen een lid van de kamer dat bij het geschil of één van de partijen zodanig persoonlijk is betrokken, dat de onpartijdigheid gevaar loopt. Een zodanige persoonlijke betrokkenheid zal steeds worden aangenomen bij:
- a. bloed- en aanverwantschap in de rechte lijn en in de zijlijn tot en met de vierde graad;
  - b. het bestaan van een dienstverband;
  - c. een beslissing in beroep als bedoeld in art. 46, sub c, waarbij een lid van de kamer reeds betrokken is geweest.
3. De beslissing omtrent wraking wordt door de betreffende kamer genomen bij gewone meerderheid van stemmen, binnen acht dagen nadat het bezwaar is ingediend.
- Art. 49. De voorzitter van de commissie is, alvorens een geschil formeel bij een kamer aanhangig te maken, steeds bevoegd te pogen de partijen te verzoenen.
- Art. 50.1. Een geschil bedoeld als in art. 46 kan door belanghebbenden mondeling of schriftelijk bij de commissie aanhangig worden gemaakt.
2. De voorzitter van de kamer stelt de wijze van behandeling vast, met inachtneming van het bepaalde in art. 55 en ziet erop toe dat partijen in een geschil gelijke kansen hebben om hun standpunten toe te lichten.
- Art. 51. De kamer doet uitspraak uiterlijk binnen drie maanden na de dag waarop een geschil ter kennis is gekomen van de voorzitter van de commissie, met dien verstande dat zij in zaken als bedoeld in art. 46 sub c en d, binnen één maand beslist.
- Art. 52. De kamer beslist als goede mannen en vrouwen naar billijkheid en bij meerderheid van stemmen. Bij de beslissing wordt vermeld of deze met eenparigheid dan wel bij meerderheid van stemmen is genomen. Een beslissing kan slechts dan genomen worden, indien de kamer voltallig is. De beslissing der kamer wordt schriftelijk en gemotiveerd gegeven. Zij wordt onverwijld aan belanghebbenden meegedeeld. De leden der kamer die een van de meerderheid afwijkend standpunt innemen kunnen daarvan schriftelijk doen blijken. Een desbetreffend schrijven wordt als bijlage gevoegd bij de beslissing.
- Art. 53. Iedere beslissing wordt aan betrokken partijen per aangetekend schrijven meegedeeld. Bij beslissingen als bedoeld in art. 46, sub b, draagt het hoofdbestuur er zorg voor dat de beslissing aan de leden van D'66 ter kennis wordt gebracht. Het lid wiens royement wordt vernietigd, kan verlangen dat van deze beslissing door de zorg van het hoofdbestuur mededeling wordt gedaan aan de leden van D'66.
- Art. 54. Alle beslissingen hebben onmiddellijke rechtskracht. Beslissingen in zaken als bedoeld in art. 46, sub a, zijn bindend voor de partijen in een geschil. Beslissingen in zaken als bedoeld in art. 46, sub b zijn bindend voor ieder die het aangaat, zolang de A.L.V. niet anders beslist, met dien verstande dat beslissingen inzake de artikelen met betrekking tot de geschillencommissie op de e.v. A.L.V. dienen te worden bekrachtigd.
- Art. 55. De commissie kan met inachtneming van dit reglement een reglement vaststellen tot nadere regeling van haar werkzaamheden, daaronder begrepen de door en voor haar in acht te nemen orde bij de behandeling van geschillen. Een daartoe strekkend besluit wordt genomen met meerderheid van stemmen. Dit reglement wordt meegedeeld aan het hoofdbestuur en door zijn tussenkomst ter kennis gebracht van de leden en de organen van de partij.
- Art. 56. De geschillencommissie heeft het recht de beslissing en omschrijving van de aan haar voorgelegde geschillen te publiceren in het landelijk partij-orgaan. De publicatie dient zo mogelijk, kort en zakelijk te zijn.

Financiële commissie

Art. 57. Op voordracht van het hoofdbestuur benoemt de algemene ledenvergadering tenminste drie personen, die tezamen de financiële commissie vormen. De A.L.V. is vrij bij haar keuze van de voordracht van het hoofdbestuur af te wijken. Zij kan eveneens al dan niet op voordracht van het hoofdbestuur plaatsvervangende leden aanwijzen. De benoemde leden en plaatsvervangende leden blijven gedurende drie jaar in functie, tenzij zij eerder hun taak neerleggen, dan wel door de A.L.V. daarvan worden ontheven. Afgetreden leden kunnen terstond opnieuw worden benoemd.

Art. 58. De financiële commissie vergadert tenminste éénmaal in de twee maanden en voorts zo dikwijls als de penningmeester en één lid of twee leden zulks verlangen met de penningmeester over de financiële aangelegenheden van de partij en dient hem van advies. Besluiten worden door de financiële commissie genomen met meerderheid van stemmen in vergaderingen, waarin tenminste twee leden aanwezig zijn of indien meer dan drie leden zijn benoemd, waarin op ten hoogste twee na alle leden zijn aanwezig. Besluiten kunnen eveneens met meerderheid van stemmen worden genomen indien alle leden daarover schriftelijk, telefonisch of telegrafisch zijn gehoord. Van de vergaderingen worden schriftelijke notulen bijgehouden. De leden van de commissie kunnen te allen tijde kennis nemen van de boeken van de partij en zich laten inlichten door de penningmeester over de stand van zaken. De commissie brengt aan de A.L.V. advies uit over de goedkeuring en vaststelling van de begroting en de jaarstukken.

Art. 59. 1. Geen van de hoofdbestuurleden met uitzondering van de penningmeester zal medewerken aan het aangaan van enige verbintenis ten laste van de partij of aan het doen van uitgaven waarvan het beloop of het belang een waarde van vijfhonderd gulden te boven gaat dan na verkregen toestemming van de financiële commissie.

2. De penningmeester zal niet medewerken aan het aangaan van enige verbintenis ten laste van de partij of aan het doen van uitgaven waarvan het beloop of het belang een jaarlijks door de A.L.V. vast te stellen bedrag te boven gaat dan na verkregen toestemming van de financiële commissie.

3. Indien de gevraagde goedkeuring wordt geweigerd, is het hoofdbestuur, de financiële commissie gehoord hebbende, bevoegd om het besluit van de financiële commissie terzijde te stellen en de goedkeuring alsnog te verlenen. Van een dergelijk besluit wordt door het hoofdbestuur schriftelijk en gemotiveerd terstond aan de financiële commissie en vervolgens aan de eerstvolgende A.L.V. kennisgegeven. De financiële commissie kan een algemene machtiging geven aan het hoofdbestuur voor het aangaan van bepaalde verbintenissen en het doen van bepaalde uitgaven.

Landelijke verkiezingscommissie

Art. 60.1. De landelijke verkiezingscommissie bestaat uit tenminste vijf leden, die telkens voor de tijd van drie jaar worden gekozen.

2. Een lid van de landelijke verkiezingscommissie kan niet als kandidaat worden aangemeld.

Zodra een lid zich kandidaat stelt treedt betrokkene onmiddellijk af als lid van de verkiezingscommissie en stelt het hoofdbestuur hiervan in kennis.

3. Het hoofdbestuur benoemt in een aldus ontstane vacature een ander lid en stelt de eerstvolgende Algemene Ledenvergadering voor deze benoeming te bekrachtigen.
  4. Ingeval van tussentijdse of naderende verkiezingen kan het hoofdbestuur de zittingsduur met maximaal een jaar verlengen.
- Art. 61. Taak en bevoegdheden van de landelijke verkiezingscommissie worden geregeld in hoofdstuk IX van dit reglement.

Commissies ad hoc

Art. 62. De ledenvergadering, die een commissie ad hoc instelt, omschrijft in haar besluit de taak en bevoegdheden van deze commissie. Een commissie ad hoc bestaat uit een oneven aantal leden en blijft werkzaam tot verslag aan de ledenvergadering is uitgebracht.

Landelijke werkgroepen

Art. 63. Onder landelijke werkgroepen worden verstaan door het hoofdbestuur erkende werkgroepen die zich bezig houden met onderwerpen van landelijk politiek karakter. Zij kunnen zich in subgroepen en ad hoc commissies opsplitsen, ten aanzien van bepaalde onderwerpen, en zich per provincie, (sub) regio, afdeling of gemeente vertakken onder uitsluitende verantwoordelijkheid van de betrokken landelijke werkgroep.

Art. 64.1. De werkgroepen treden nimmer zelfstandig naar buiten op. Meningingen, opvattingen en publicaties vallen onder verantwoordelijkheid van het bestuur van de Stichting Wetenschappelijk Bureau D'66.

2. Het bestuur van de Stichting Wetenschappelijk Bureau D'66 treedt niet naar buiten op dan na overleg met het hoofdbestuur.

Art. 65.1. Een werkgroep kan met goedkeuring van het bestuur van de Stichting Wetenschappelijk Bureau D'66 en van het hoofdbestuur onder verantwoordelijkheid van het hoofdbestuur een deelcongres organiseren over wijzigingen en/of aanvullingen van het politiek programma.

2. Een dergelijk deelcongres wordt beschouwd als een sektievergadering als bedoeld in art. 15, lid 2.

3. De artikelen 12 t/m 18 zijn op zo'n voorcongres van overeenkomstige toepassing.

Hoofdstuk V

ADVIESRAAD

Art. 66.1. De adviesraad, in dit hoofdstuk verder te noemen de raad, is een door middel van regionale verkiezingen samengesteld orgaan, dat gevraagd en ongevraagd advies uitbrengt aan het hoofdbestuur en de 1ste en 2de kamerfrakties inzake de vorming van de landelijke politiek en inzake de organisatiestructuur en procedures van de partij.

2. De raad kan gevraagd of ongevraagd advies uitbrengen aan het hoofdbestuur over de rapporten van de werkgroepen als bedoeld in artikel 22 van het Statuten van D'66.

Art. 67.1. De raad kan besluiten het hoofdbestuur te verzoeken een algemene ledenvergadering bijeen te roepen over één of meer bij dat besluit aan te geven onderwerpen.

2. Een besluit als in lid 1 bedoeld kan slechts worden genomen met absolute meerderheid van stemmen.
- Art. 68. Het orgaan waaraan door de raad een advies is uitgebracht deelt de raad gemotiveerd mede of, in hoeverre en op welke wijze gevolg is gegeven aan het advies.
- Art. 69.1. De raad kan besluiten tot de instelling van tijdelijke commissies van bepaalde in het instellingsbesluit aan te geven werkzaamheden of onderwerpen.
2. Uitsluitend leden en plaatsvervangende leden kunnen lid zijn van een commissie als bedoeld in lid 1 van dit artikel.
- Art. 70. De raad en commissies kunnen, indien dat voor de vervulling van de taak noodzakelijk is, werkgroepen van de Stichting Wetenschappelijk Bureau van D'66, het Politiek Scholings- en Vormingsinstituut en andere deskundigen raadplegen.
- Art. 71.1. De raad bestaat uit vijftig leden.
2. Elke regio als bedoeld in artikel 23, lid 1 van de Statuten heeft tenminste één zetel in de adviesraad.
3. De overige zetels worden toegedeeld aan de regio's naar evenredigheid van het aantal leden van die regio's.
4. Jaarlijks stelt het hoofdbestuur in de maand januari een verdeelsleutel vast voor de toedeling van zetels in de raad als bedoeld in lid 3.
5. De in lid 4 bedoelde verdeelsleutel vindt toepassing met ingang van de direkt daarop volgende verkiezing.
- Art. 72.1. De leden van de raad worden gekozen door de leden van D'66 binnen iedere regio door middel van een poststemming volgens de methode van bijlage A van dit reglement.
2. Een algemene regio vergadering kan besluiten de verkiezing te doen plaatsvinden tijdens een mede daartoe uitgeschreven algemene regiovergadering, waarbij de methode van bijlage A van dit reglement wordt toegepast.
3. De verkiezingen vinden plaats vóór 1 april van het jaar.
- Art. 73.1. Iedere regio kiest op overeenkomstige wijze als bepaald in artikel 72 een aantal plaatsvervangende leden van de raad gelijk aan het aantal door die regio te kiezen leden.
2. Bij verhindering van een lid van de raad treedt in zijn plaats het plaatsvervangende lid dat bij de in lid 1 bedoelde stemming het hoogste aantal stemmen behaalde. Indien ook dit plv. lid is verhinderd treedt in diens plaats het plv. lid dat bij de in lid 1 bedoelde stemming het op één na hoogste aantal stemmen behaalde en zo vervolgens.
3. Bij tussentijds aftreden van een lid van de raad wordt dit voor de resterende periode van zijn zittingsduur opgevolgd door het eerste plaatsvervangende lid overeenkomstig lid 2.
- Art. 74.1. Leden en plv. leden worden gekozen voor een periode van een jaar. Zij zijn tweemaal als zodanig herkiesbaar.
2. Voor de toepassing van lid 1 wordt de termijn gedurende welke iemand op grond van artikel 73, lid 3, lid is geweest van de raad buiten beschouwing gelaten.
- Art. 75.1. Het lidmaatschap van de raad is onverenigbaar met:
- het ambt van minister of staatssecretaris
  - het lidmaatschap van één der kamers der Staten-Generaal
  - het lidmaatschap van het hoofdbestuur.
2. De in lid 1 bedoelde functionarissen zijn gerechtigd deel te nemen aan de beraadslagingen van de raad. Zij hebben alsdan een adviserende stem.
- Art. 76. De leden van de raad zijn gehouden de algemene regiovergadering van hun regio, alsmede zoveel mogelijk ook de subregio's en afdelingen binnen hun regio, te informeren over de werkzaamheden van de raad.
- Art. 77.1. De raad kiest uit zijn midden een voorzitter en twee vice-voorzitters volgens de methode van bijlage C van dit reglement.
2. Zij worden verkozen voor een periode van een jaar en zijn tweemaal als zodanig herkiesbaar.
- Art. 78. In het secretariaat van de raad wordt voorzien door het hoofdbestuur.
- Art. 79.1. De raad vergadert tenminste 4x per jaar en voorts zo dikwijls als de voorzitter noodzakelijk acht.
2. De voorzitter roept een vergadering bijeen indien daartoe een verzoek wordt gedaan door:
- het hoofdbestuur
  - één der kamerfrakties
  - 10 leden van de raad
  - één algemene regiovergadering.
3. In een verzoek als bedoeld in lid 2 dient te zijn aangegeven over welk(e) onderwerp(en) het oordeel van de raad wordt gevraagd.
- Art. 80. De vergaderingen van de raad zijn openbaar.
- Art. 81.1. De raad stelt zijn eigen agenda vast.
2. De voorzitter stelt de ontwerp-agenda op. Deze bevat in geval van een vergadering bijeengeroepen op grond van artikel 79, lid 2, in elk geval de punten bedoeld in artikel 79, lid 3.
3. De agenda en daarop betrekking hebbende stukken worden, bijzondere omstandigheden voorbehouden, tenminste acht dagen voor de vergadering bekend gemaakt aan de leden en plv. leden van de raad, aan de in artikel 75 genoemde functionarissen, aan de regiobesturen en aan eventuele andere betrokkenen.
- Art. 82.1. Adviezen en besluiten van de raad komen, voor zover in dit reglement niet anders is bepaald, tot stand met enkelvoudige meerderheid van stemmen.
2. Een advies of besluit van de raad komt niet tot stand indien niet tenminste de helft plus één van het aantal leden van de raad aan de stemming heeft deelgenomen.
3. In geval van adviezen wordt het standpunt van eventuele minderheden in het advies vermeld, indien die minderheden dat wensen.
- Art. 83. De raad regelt voor het overige haar eigen orde en kan daartoe reglementen vaststellen, mits deze niet in strijd zijn met de Statuten of het Huishoudelijk Reglement.
- Art. 84. Van de voorzitter, de vice-voorzitters, de leden en plv. leden die op het moment van het van kracht worden van de artikelen 77 t/m 83 van dit reglement fungeren als voorzitter en vice-voorzitters van, dan wel zitting hebben in de voorlopige adviesraad, wordt de duur van hun fungeren als zodanig voor de toepassing van artikel 74 buiten beschouwing gelaten. (Overgangsbepaling).

Hoofdstuk VI

AFDELINGEN

- Art. 85. Het hoogste orgaan in de afdeling is de ledenvergadering, verder te noemen afdelingsvergadering.
- Art. 86.1. De afdeling heeft een afdelingsbestuur van tenminste drie leden, dat direct gekozen wordt in een schriftelijke stemming in de afdelingsvergadering volgens methode C van dit reglement.
2. Het afdelingsbestuur wijst uit zijn midden een vertegenwoordiger in de (sub)regioraad aan.
- Art. 87. Het afdelingsbestuur wordt gekozen voor de tijd van ten hoogste twee jaar en de leden zijn slechts éénmaal voor twee jaar herkiezbaar.
- Art. 88. Tenminste de voorzitter van het afdelingsbestuur wordt in functie gekozen.
- Art. 89. Ieder lid van de afdeling kan zichzelf of een ander lid van de afdeling, mits dit zich daartoe bereid verklaart, kandidaat stellen en wel tot 2 x 24 uur voor de aanvang van de afdelingsvergadering.
- Art. 90. De afdelingsvergadering komt tenminste driemaal per jaar bijeen.
- Art. 91. De functies van de afdeling zijn:
- het bevorderen van het contact tussen leden en kiezers in het gebied van de afdeling en het stimuleren van bestudering en discussie van politieke problemen
  - het voorbereiden van de kandidaatstelling en het bevorderen van de verkiezing van vertegenwoordigers in de gemeenteraden
  - het bevorderen van de communicatie tussen leden en kiezers in de afdeling en de fracties in de vertegenwoordigende lichamen
  - ledenwerving.
- Art. 92.1. De geldmiddelen van de afdeling bestaan uit:
- bijdragen van de penningmeester van het regiobestuur
  - subsidies van het hoofdbestuur
  - schenken
  - alle overige baten.
2. Jaarlijks overlegt de penningmeester het exploitatieoverzicht over het afgelopen jaar aan de afdelingsvergadering.
3. De ledenvergadering benoemt ter controle van het financieel beheer een kascommissie van minimaal drie leden, die geen deel uitmaken van het afdelingsbestuur. De kascommissie adviseert de afdelingsvergadering over de goedkeuring van het gevoerde financieel beheer en het décharge van de penningmeester.
4. De penningmeester biedt de ledenvergadering een begroting voor het komende jaar ter goedkeuring aan.
5. Over de besteding van een eventueel verkiezingsfonds legt het afdelingsbestuur van de afdelingsvergadering verantwoording af en verschaft inzicht in de voorgenomen besteding van dit fonds.
6. Ten aanzien van schenkingen aan de afdeling is art.31 van toepassing.
7. Bij tussentijds aftreden van de penningmeester overlegt hij eveneens een exploitatieoverzicht tot aan de dag van aftreden en hierbij is lid 3 eveneens van toepassing.

Hoofdstuk VII

SUBREGIO'S

- Art. 93.1. Een subregio verenigt alle leden wonend in een door het regiobestuur vastgesteld gebied
- Een subregio kan wanneer de Algemene Regio Vergadering dit heeft bepaald, in de plaats treden van een regio, voorzover dit niet in dit reglement is verboden.
  - Het hoogste orgaan in de subregio is de ledenvergadering, verder te noemen subregiovergadering.
- Art. 94.1. Indien een subregio geen afdelingen heeft of gebieden kent die niet tot een afdeling behoren vervult de subregio de functies van de afdeling zoals vermeld in art. 91.
2. De subregio heeft een subregiobestuur. De bepalingen van art. 86 t/m 89 zijn overeenkomstig van toepassing.
- Art. 95. Voor het financieel beheer van de subregio is het bepaalde in art. 92 van overeenkomstige toepassing.

Hoofdstuk VIII

REGIO'S

- Art. 96.1. Een regio verenigt alle leden woonachtig binnen het door het hoofdbestuur voor de regio vastgesteld gebied.
- De A.L.V. is bevoegd in de grenzen van de regio's wijzigingen aan te brengen.
  - De A.R.V. wordt gevormd door de leden binnen de regio en is het hoogste orgaan van D'66 in een regio inzake alle aangelegenheden op regionaal politiek en organisatorisch terrein, voorzover die niet door Statuten of Huishoudelijk Reglement aan andere organen zijn opgedragen.
  - De A.R.V. komt tenminste eenmaal per jaar bijeen.
  - Voorts wordt de A.R.V. ter behandeling van één of meer aangegeven onderwerpen binnen zes weken bijeengeroepen op verzoek van:
    - de provinciale staten fractie
    - tenminste drie afdelingen of een subregio
    - van de regioraad.
  - Ieder lid kan tot de aanvang van de A.R.V. moties indienen betreffende de agenda en de agendapunten. Deze moties moeten mede zijn ondertekend door tenminste vijf andere leden van de regio.
  - De A.R.V. kiest:
    - het regiobestuur
    - het regiohoofdbestuurslid en diens plaatsvervanger volgens de methode van bijlage C van dit reglement
    - het aan de regio toegewezen aantal leden en plv. leden van de adviesraad volgens de methode van bijlage A van dit reglement.
- Art. 97.1. Het regiobestuur bestaat uit tenminste vijf leden, die rechtstreeks door de A.R.V. worden gekozen en het regio-hoofdbestuurslid, dat slechts een adviserende stem heeft.
- De voorzitter, secretaris en penningmeester worden in functie gekozen volgens de methode van bijlage C van dit reglement. De overige leden worden gekozen volgens de methode van bijlage A van dit reglement.
  - Een lid van de regio kan zich zelf of een ander lid van de regio, mits dit zich hier-

toe bereid verklaart, kandidaat stellen als regiobestuurder.

4. Het regiobestuur heeft tot taak de organisatie van regionale activiteiten, de communicatie met hoofdbestuur en met de subregio's en afdelingen te onderhouden, de activiteiten van subregio's en afdelingen te coördineren en de organisatie van algemene regiovergaderingen.

Art. 98.1. Indien de A.R.V. dit wenst kan een regiораad worden gevormd, die bestaat uit vertegenwoordigers van de afdelingsbesturen, subregiobesturen en het regiobestuur.

2. De regiораad is een overlegorgaan, dat een goede communicatie en coördinatie binnen de regio moet bevorderen en het regiobestuur adviseert over vraagstukken van regionaal politieke en organisatorische aard.

Art. 99.1. De kandidaatstelling voor regiobestuurder, regiohoofdbestuurder en lid van de adviesraad kan geschieden tot 2 x 24 uur voor de aanvang van de A.R.V., waarin de verkiezing plaatsvindt.

2. Het lidmaatschap van het regiobestuur is onverenigbaar met het lidmaatschap van Provinciale Staten.
3. Wanneer de A.R.V. een motie van wantrouwen aanneemt tegen zijn regiohoofdbestuurder, dan treedt deze onmiddellijk af. Op voordracht van het regiobestuur benoemt de A.R.V. staande de vergadering een vervanger, die in functie blijft, totdat tijdens de eerstvolgende A.R.V. een opvolger wordt gekozen.

Art. 100.1. De geldmiddelen van de regio bestaan uit:

- a. bijdrage uit de contributiegelden door het hoofdbestuur
b. subsidies van het hoofdbestuur
c. schenkingen
d. overige baten.

2. Jaarlijks biedt het regiobestuur de A.R.V. een begroting voor het komende jaar ter goedkeuring aan. De indeling van deze begroting sluit aan bij de indeling van de landelijke begroting.

3. Tevens dient het regiobestuur hierbij een voorstel in voor een financiële bijdrage aan de subregio's en afdelingen.

4. Na goedkeuring door de A.R.V. zendt de regiopenningmeester de begroting ter kennisname aan de penningmeester van het hoofdbestuur.

5. Jaarlijks overlegt de regiopenningmeester het exploitatieoverzicht over het afgelopen jaar aan de A.R.V.

6. De A.R.V. benoemt ter controle van het financieel beheer een kascommissie van minimaal drie leden, die geen deel uitmaken van het regiobestuur. De kascommissie adviseert de A.R.V. over het gevoerde financieel beheer en het décharge van de penningmeester.

7. Over de besteding van een eventueel verkiezingsfonds legt het regiobestuur aan de A.R.V. verantwoording af en verschaft inzicht in de voorgenomen besteding van dit fonds.

Art. 101. De A.R.V. stelt zijn eigen reglement vast, voorzover dit niet in strijd is met het bepaalde in de Statuten en het Huishoudelijk Reglement.

Hoofdstuk IX

KANDIDAATSTELLING VOOR VERTEGENWOORDIGENDE LICHAMEN

Art. 102.1. De landelijke verkiezingscommissie heeft tot taak op onpartijdige wijze de goede voortgang van de kandidaatstellingsprocedure voor de verkiezingen voor het Europees Parlement en de Tweede en Eerste Kamer der Staten-Generaal volgens de bepalingen van dit reglement te bewerkstelligen.

2. Zij draagt tevens zorg voor de indiening van de overeenkomstig dit reglement samengestelde kandidatenlijsten op de wijze als door de Kieswet voorgeschreven.

3. De commissie is tevens belast met het geven van aanwijzingen en de ondersteuning van provinciale en plaatselijke verkiezingscommissies.

Art. 103.1. Ieder lid van D'66 kan zich aanmelden of laten aanmelden als kandidaat door middel van een aangetekend schrijven, te richten aan een door de verkiezingscommissie bekend te maken adres. Afschrift van deze aanmelding en van alle daarbij te verstrekken gegevens dient te worden gezonden aan het landelijk secretariaat.

2. Bij de aanmelding dient aan de volgende voorwaarden te worden voldaan:

- a. de kandidaat dient gedurende tenminste zes maanden voorafgaande aan de aanmelding lid van D'66 te zijn geweest
b. ondertekening door de kandidaat van de vragelijst conform art. 19 van de Statuten
c. bereidverklaring een eventueel kamerlidmaatschap als een volledige dagtaak te zullen beschouwen, dat wil zeggen, in ieder geval de uitoefening van zijn beroep te zullen staken en bij verkiezing afstand te zullen doen van alle openbare ambten en partijfuncties
d. verstrekking van persoonlijke gegevens en van gegevens omtrent vorige en huidige partijfuncties
e. bereidverklaring om bij directe verkiezing ingevolge de Kieswet, dan wel binnen een half jaar bij opvolging van een direct gekozen, het kamerlidmaatschap te zullen aanvaarden en de garantie daartoe gezien de grondwettelijke eisen in staat te zijn
f. opgave van een of meer beleidsonderdelen of departementen waarmee de kandidaat zich na ev. verkiezing in het bijzonder wil belasten
g. opgave van het gebied, waarmee de kandidaat bij eventuele verkiezing in het bijzonder contact wil onderhouden en in verband daarmee opgave van de kieskringgroep waarin de kandidaat aan de verkiezingen wil deelnemen.

3. De aanmeldingstermijn opent onmiddellijk nadat door het hoofdbestuur aan de leden mededeling hiervan is gedaan en de verkiezingscommissie het aanmeldingsadres heeft bekend gemaakt. Deze datum dient minstens een jaar voor de datum van indiening van de kandidatenlijsten ingevolge de Kieswet te liggen. De aanmeldingstermijn sluit zes maanden voor de dag van indiening van de kandidatenlijsten ingevolge de Kieswet.

4. Wanneer door het zittende kabinet vervroegde verkiezingen worden uitgeschreven, dan wordt zodanig de aanmeldingstermijn met onmiddellijke ingang geopend. In dat geval sluit de aanmelding dertig dagen na deze aankondiging.

De verkiezingscommissie doet aan alle leden mededeling van de datum en uur van de sluiting.

- 5. De verkiezingscommissie doet van alle aanmeldingen met bijbehorende gegevens mededeling aan alle leden van D'66. Een afschrift van het door de verkiezingscommissie bij te houden register van aanmeldingen ligt voortdurend ter inzage op het landelijk secretariaat.
- 6. De geldigheid van aanmeldingen wordt beoordeeld door de verkiezingscommissie. Ingeval de aanmelding wordt aanvaard, wordt de betreffende kandidaat een ontvangstbevestiging gezonden. Indien de aanmelding niet geldig wordt geoordeeld, zendt de verkiezingscommissie hiervan bericht aan de kandidaat met opgave van redenen. De kandidaat kan van deze beslissing in beroep gaan bij de geschillencommissie binnen tien dagen na de datum van de beslissing.

Art. 104.1. De combinatie van kamerkiekring worden vijf kieskringgroepen gevormd, te weten:

- I. Noord-Oost, omvattende de provincies Friesland, Groningen, Drenthe, Overijssel en Gelderland;
- II. Zuid, omvattende de provincies Limburg, Noord-Brabant en Zeeland;
- III. Holland-Zuid, omvattende de provincie Zuid-Holland met uitzondering van de kamerkiekring Leiden;
- IV. Holland-Noord, omvattende de provincie Noord-Holland met uitzondering van de kamerkiekring Haarlem;
- V. Midden, omvattende de provincie Utrecht en de kamerkiekring Leiden en Haarlem.

Iedere kandidaat kan zich slechts voor één groep aanmelden.

- 2. De landelijke verkiezingscommissie benoemt in overleg met de betrokken regiobesturen voor iedere kieskringgroep een groepsverkiezingscommissie, die met betrekking tot de voorverkiezingen een overeenkomstige taak en positie heeft als de landelijke verkiezingscommissie.
- 3. Per kieskring worden voorverkiezingen gehouden onder verantwoordelijkheid van de groepsverkiezingscommissies. Binnen vier weken na sluiting van de aanmeldingstermijn zenden de groepsverkiezingscommissies in overleg met de landelijke verkiezingscommissie aan alle in het gebied van hun kieskring wonende leden, die op het tijdstip van de aanmeldingstermijn aan hun verplichtingen hebben voldaan, een opgave in alfabetische volgorde beginnende met een door loting verkregen letter, van alle kandidaten voor de betreffende groep. Alle door de kandidaten verstrekte gegevens worden in deze opgave opgenomen, alsmede indien de kandidaat zulks wenst, een persoonlijke verklaring van ten hoogste 300 woorden. Bij de opgave wordt tevens een stembiljet toegezonden waarop ten hoogste 20 kandidaten in volgorde van voorkeur kunnen worden vermeld.
- 4. Door de groepsverkiezingscommissies worden zoveel mogelijk in overleg met de kandidaten tot uiterlijk vier maanden voor de datum van indiening van de kandidatenlijsten ingevolge de Kieswet, enkele kandidatenpresentatiever-

gaderingen gehouden, bij voorkeur een per afdeling, doch in ieder geval een per kamerkiekring. In deze presentatievergaderingen worden kandiderende personen in de gelegenheid gesteld hun kandidatuur persoonlijk te verdedigen of te laten verdedigen. Zittende kamerleden zijn behoudens overmacht gehouden in de kieskringgroep waar zij kandideren hun kandidatuur persoonlijk te verdedigen. De in het gebied van de betrokken kieskringgroep woonachtige leden worden schriftelijk van plaatsen en data van alle in die groep belegde presentatievergaderingen op de hoogte gehouden.

- 5. Regio-, subregio-, afdelingsbesturen en individuele leden van D'66 hebben het recht tijdens een presentatievergadering mondeling stemadviezen te geven. Per vergadering wordt hiervoor ten hoogste een half uur uitgetrokken, na de presentatiefase. Wie een stemadvies wil uitbrengen, dient zich voor de aanvang van de vergadering bij de voorzitter van de vergadering aan te melden. De voorzitter distribueert de spreektijd. Zijn er meer dan 10 gegadigden, dan beperkt de voorzitter het aantal sprekers als volgt tot 10. Hij geeft voorrang aan één lid van ieder betrokken regio-, subregio- en afdelingsbestuur; overige sprekers worden door loting aangewezen. De afdelingsbesturen en het landelijk secretariaat stellen aan wie dit wenst het benodigde adresmateriaal beschikbaar om schriftelijke voorkeursverklaringen onder de leden te verspreiden.
- 6. Bij het bepalen van de uitslag van de voorverkiezingen worden slechts die stembiljetten in aanmerking genomen welke binnen een week na de laatste presentatievergaderingen in de betrokken groep bij de groepsverkiezingscommissie zijn ontvangen.
- 7. Op basis van de tijdig ingeleverde stembiljetten wordt per kieskringgroep een ranglijst van de kandidaten opgemaakt overeenkomstig de bepalingen bij bijlage A van dit reglement.
- 8. De overeenkomstig artikel 104, lid 7 verkregen ranglijsten worden gecombineerd tot één landelijke ranglijst volgens onderstaande methode:
  - a. aan de kandidaten met rangnummer 1 van elk der ranglijsten wordt rangwaarde 1 toegekend, aan de kandidaten met rangnummer 2 de rangwaarde $\frac{1}{2}$, aan de kandidaten met rangnummer 3 rangwaarde $\frac{1}{3}$ enz.
  - b. de kandidaten worden geplaatst in de volgorde van de aldus verkregen rangwaarde. Bij gelijke rangwaarde worden kandidaten geplaatst in alfabetische volgorde.
  - c. de aldus verkregen ranglijst van kandidaten is de voorlopige landelijke ranglijst.
- 9. Zo spoedig mogelijk na het vaststellen van de voorlopige landelijke ranglijst delen de eerste 30 geplaatstenvóór een door de landelijke verkiezingscommissie vast te stellen datum mede aan deze commissie of zij tevens kandidaat willen zijn voor de verkiezing van een lijstaanvoerder.
- 10. De A.L.V. die het verkiezingsprogramma behandelt, kiest de lijstaanvoerder uit de kandidaten die zich daarvoor hebben aangemeld conform art. 104, lid 9. Deze verkiezing geschiedt volgens bijlage C van dit reglement.

- Art. 105. 1. Zo spoedig mogelijk na de vaststelling van de voorlopige ranglijst, zendt de landelijke verkiezingscommissie aan alle leden die aan hun verplichtingen hebben voldaan, de lijst met namen van de eerste 30 kandidaten van de voorlopige landelijke ranglijst, onder vermelding van alle gegevens overeenkomstig de punten a t/m g van artikel 103, lid 2, van het bij de voorverkiezingen bereikte resultaat, alsmede de persoonlijke verklaring als bedoeld in artikel 104, lid 3. Tevens wordt een stembiljet toegezonden, waarop de kandidaten in volgorde van voorkeur kunnen worden geplaatst.
2. Bij het bepalen van de uitslag van de verkiezingen, worden slechts die stembiljetten in aanmerking genomen, die op een door de landelijke verkiezingscommissie te bepalen tijdstip door de commissie zijn ontvangen. Dit tijdstip wordt duidelijk op de stembiljetten vermeld.
3. Op basis van de tijdig ontvangen stembiljetten wordt een ranglijst van kandidaten opgemaakt overeenkomstig de bepalingen van bijlage A van dit reglement. Er wordt een definitieve landelijke ranglijst opgemaakt door aan de bij de verkiezing ex. art. 105, lid 2 verkregen lijst, de overige kandidaten van de voorlopige landelijke ranglijst onder handhaving van hun onderlinge volgorde toe te voegen. De lijststaanvoerder wordt, ook indien hij of zij bij de landelijke stemming niet de eerste plaats behaalt, als nummer één op de definitieve landelijke lijst geplaatst.
4. Het staat een ieder vrij op eigen kosten schriftelijke verklaringen inzake voorkeur voor bepaalde kandidaten onder de leden te verspreiden. Het landelijk secretariaat zal voor dit doel aan wie dit wenst het benodigde adressenmateriaal ter beschikking stellen resp. tegen kostprijs voor geadresseerde enveloppes etc. zorgdragen.
- Art. 106. 1. De kandidaten met de rangnummers 2 t/m 20 etc. van de definitieve landelijke lijst, worden op alle lijsten op overeenkomstig genummerde plaatsen geplaatst. Op de lijsten in iedere kieskringgroep worden de plaatsen 21 t/m 30 bezet door de nog niet geplaatste kandidaten van de definitieve landelijke ranglijst in de volgorde van de ranglijst ex. art. 104, lid 7. Indien op de definitieve landelijke ranglijst niet voldoende kandidaten voorkomen die aan de voorverkiezingen, in de betreffende kieskringen hebben deelgenomen, worden de resterende plaatsen van de lijst vervuld door nr. 21 en volgende van de definitieve landelijke ranglijst ongeacht de plaatsingen van deze kandidaten in andere kieskringgroepen.
- Art. 107. Ingeval van tussentijdse verkiezingen kan van de in dit hoofdstuk gestelde termijnen worden afgeweken. Alle betrokken organen zijn echter gehouden ook dan zoveel mogelijk de hand daaraan te houden.
- Art. 108. 1. De A.L.V. kan, besluiten bij de kandidaatstelling een aanbeveling te laten doen door een door de A.L.V. afzonderlijk aan te wijzen commissie. Van deze commissie mogen geen kandidaten deel uit maken.
2. De A.L.V. bepaalt in dit besluit tevens hoeveel kandidaten deze aanbeveling zal bevatten en geeft aan of deze aanbeveling een aanbevolen of een alfabetische volgorde vermeldt.

3. Het hoofdbestuur doet hieromtrent tenminste éénmaal per jaar een voorstel aan de A.L.V.
4. De commissie geeft aan de leden in ieder geval schriftelijke informatie over de kandidaten. De over de kandidaten gegeven informatie moet eenduidig ingericht zijn.
5. De ontwerp-aanbeveling wordt aan de kandidaten gezonden die binnen een redelijke termijn daarop commentaar kunnen geven bij de commissie.
6. De aanbeveling moet gemotiveerd zijn. De gegevens op grond waarvan de commissie tot haar aanbeveling komt moeten aan de leden ter beschikking staan.

Europees Parlement

- Art. 109. 1. Voor de kandidaatstelling voor het Europees Parlement zijn de bepalingen volgens art. 103 t/m 108 van overeenkomstige toepassing met uitzondering van het in de overige leden van dit artikel bepaalde.
2. De aanmeldingstermijn vangt aan acht maanden voor de dag van indiening van de kandidatenlijsten ingevolge de Kieswet en sluit uiterlijk drie maanden voor deze dag.
3. De lijststaanvoerder kan gekozen worden conform art. 104, lid 10, ofwel d.m.v. de schriftelijke stemming. De A.L.V. die beslist over deelname, bepaalt welke methode wordt gevolgd.
4. Er worden geen voorverkiezingen per kieskring gehouden.
5. De aanmeldingsvoorwaarden, vermeld in art. 103, lid 2g, zijn niet van toepassing.

Eerste Kamer der Staten-Generaal.

- Art. 110. Voor de kandidaatstelling voor de Eerste Kamer der Staten-Generaal zijn de bepalingen volgens art. 103 t/m 108 van overeenkomstige toepassing.
- Art. 111. De in te dienen kandidatenlijsten voor de Eerste Kamerverkiezingen worden door de verkiezingscommissie opgesteld, en wel zodanig dat de verkiezingsuitslag voor D'66 zo gunstig mogelijk zal zijn en zoveel mogelijk in overeenstemming met de volgorde van de definitieve landelijke lijst. Hierbij wordt er vanuit gegaan dat de voor de Eerste Kamer verkiezingen stemgerechtigde D'66 leden hun stem zo zullen uitbrengen, dat zoveel mogelijk door D'66 gestelde kandidaten in volgorde van de definitieve landelijke lijst worden verkozen.

Provinciale Staten, Gemeenteraden en gekozen vertegenwoordigende raden bij overige openbare lichamen

- Art. 112. 1. In overleg met de landelijke verkiezingscommissie en het betrokken regiobestuur benoemt het hoofdbestuur acht maanden voor de verkiezingen van de provinciale staten voor iedere provincie één provinciale verkiezingscommissie, die tot taak heeft op onpartijdige wijze de goede voortgang van de kandidaatstellingsprocedure voor de verkiezingen van provinciale staten volgens de bepalingen van dit reglement te bewerkstelligen.
2. De provinciale verkiezingscommissie draagt tevens zorg voor de indiening van de overeenkomstig dit reglement samengestelde kan-

didatenlijsten op de wijze als door de Kieswet voorgeschreven. De commissie kan zich voor deze taak laten assisteren door een aantal door haar aan te wijzen D'66 leden.

3. De provinciale verkiezingscommissies volgen bij de uitvoering van hun taak de aanwijzingen van de landelijke verkiezingscommissie.

4. Een provinciale verkiezingscommissie bestaat uit tenminste vijf leden, die geen deel uitmaken van het regiobestuur. Een lid van de provinciale verkiezingscommissie kan niet als kandidaat worden aangemeld.

Art. 113. 1. In overleg met de landelijke verkiezingscommissie benoemen de regiobesturen acht maanden voor de verkiezingen voor de gemeenteraden, plaatselijke verkiezingscommissies, die belast zijn met de overeenkomstige taken zoals omschreven in art. 112, lid 1 en 2. Voor gemeenten die binnen een afdeling of subregio zijn gelegen kan worden volstaan met een plaatselijke verkiezingscommissie.

2. De plaatselijke verkiezingscommissies volgen bij de uitvoering van hun taak de aanwijzingen van de landelijke verkiezingscommissie.

3. Een plaatselijke verkiezingscommissie bestaat uit tenminste drie leden. Een lid van de plaatselijke verkiezingscommissie kan niet als kandidaat worden aangemeld. Leden van het afdelings- of subregiobestuur maken geen deel uit van de plaatselijke verkiezingscommissie, tenzij er in de gemeente niet voldoende leden beschikbaar zijn voor de plaatselijke verkiezingscommissie.

Art. 114. In overleg met de landelijke verkiezingscommissie benoemen de regiobesturen tijdig vóór de verkiezingen voor gekozen vertegenwoordigende raden bij andere openbare lichamen dan provincie en gemeente, in elke eenheid waarvoor afzonderlijke verkiezingen worden gehouden een verkiezingscommissie met een overeenkomstige taak als in art. 113 omschreven.

Art. 115. De leden van D'66, woonachtig in een gebied ressorterende onder een openbaar lichaam waarvoor algemene verkiezingen worden gehouden, hierna te noemen "gebied", worden tenminste één jaar voor de dag der verkiezingen door de betreffende verkiezingscommissie uitgenodigd voor een afzonderlijke vergadering onder haar leiding in ieder gebied, waarin een beginselverklaring over deelname aan de verkiezingen voor het betrokken gebied wordt genomen. De verkiezingscommissie deelt de beslissing binnen een week mede aan het regiobestuur, aan het hoofdbestuur en aan de eventueel betrokken afdeling- en/of subregiobesturen.

Art. 116. Ieder lid van D'66 kan door zichzelf of door één of meer andere leden door aanmelding bij de verkiezingscommissie kandidaat gesteld worden, mits aan de volgende vereisten wordt voldaan.

a. lidmaatschap van D'66 gedurende tenminste zes maanden voorafgaande aan de aanmelding, behoudens dispensatie van het hoofdbestuur, welke door de eerstvolgende A.L.V. bekrachtigd dient te worden;

b. de wettelijke vereisten voor verkiesbaarheid;

c. ondertekening van de vragenlijst conform art. 19 van de Statuten;

d. bereidverklaring na eventuele verkiezing de vertegenwoordigende taak naar behoren te vervullen, desgevraagd verantwoording af te leggen tegenover de leden, afstand te doen van alle partijfuncties op gelijk niveau en de morele verplichting op zich te nemen zich terug te trekken uit het vertegenwoordigend lichaam bij beëindiging van het lidmaatschap van D'66;

e. verstrekking van persoonlijke gegevens conform het in art. 23, lid 1 van dit reglement bepaalde.

Art. 117. In de provincies worden de verkiezingen schriftelijk gehouden; in de overige gebieden kan de verkiezingscommissie de verkiezingen desgewenst in een vergadering houden.

Art. 118. De termijn van aanmelding vangt aan acht maanden vóór de dag van indiening van de kandidatenlijsten ingevolge de Kieswet en wordt tenminste twee weken tevoren bekend gemaakt aan alle leden en voorts in de regionale, resp. lokale pers.

Art. 119. De verkiezingen vinden plaats tenminste twee weken vóór de dag van indiening van de kandidatenlijsten ingevolge de Kieswet en worden tenminste twee weken tevoren bekend gemaakt aan alle leden en voorts in de regionale, resp. lokale pers.

Art. 120. Alleen leden van D'66 die tenminste één week tevoren als zodanig bij hun afdeling bekend zijn en die woonachtig zijn in het betrokken gebied, zijn bij de verkiezing ter vaststelling van de kandidatenlijst stemgerechtigd.

Art. 121. In iedere afdeling wordt na de sluiting van de termijn van aanmelding tenminste drie weken vóór de verkiezingen ter vaststelling van de kandidatenlijsten een ledenvergadering gehouden, waarin allen die voor de kandidatenlijst van het betreffende gebied zijn aangemeld, in de gelegenheid worden gesteld hun kandidatuur te verdedigen. Het afdelingsbestuur stelt de datum voor deze ledenvergadering vast in overleg met de verkiezingscommissie van het betrokken gebied.

Art. 122. 1. De verkiezingscommissie stelt de uitslag van de verkiezing vast in overeenstemming met de regels van bijlage A aan de hand van de stembiljetten die binnen één week worden terug ontvangen resp. ter vergadering zijn ingediend.

2. Op de kandidatenlijsten is aangegeven wie zich niet bereid hebben verklaard op te treden als lijsttrekker.

Art. 123. De verkiezingscommissies stellen het hoofdbestuur binnen één week na de verkiezingen ter vaststelling van de kandidatenlijsten in kennis van de volledige uitslag en maken vervolgens de einduitslag in hun gebied zo spoedig mogelijk algemeen bekend.

Art. 124. Wanneer aan de verkiezingen ter vaststelling van de kandidatenlijst in een gebied een aantal stemgerechtigden heeft deelgenomen dat niet groter is dan het totaal aantal zetels van het betreffende vertegenwoordigende lichaam dan dient de uitslag door het hoofdbestuur te worden goedgekeurd. Het hoofdbestuur is in dit geval bevoegd de kandidatenlijsten te wijzigen en af te wijken van de uitslag. De betrokken verkie-

- zingscommissie wordt gehoord.
- Art. 125. 1. Elke kandidatenlijst behoeft de goedkeuring van het hoofdbestuur om onder de naam Democraten '66 of D'66 te kunnen worden ingediend.
2. De goedkeuring kan alleen worden geweigerd indien niet aan de van toepassing zijnde bepalingen van dit reglement is voldaan of indien door indiening van de kandidatenlijst de partij in ernstige mate in diskrediet zou worden gebracht.
- Art. 126. De verkiezingscommissies dragen zorg voor de indiening van de goedgekeurde kandidatenlijsten op de wijze als door de Kieswet voorgeschreven.
- Art. 127. Indien in een gebied in samenwerking met één of meer andere partijen een kandidatenlijst wordt ingediend zijn de bepalingen van dit reglement voor de verkiezing van de door leden van D'66 te bezetten plaatsen van overeenkomstige toepassing. Het hoofdbestuur kan echter hiervan dispensatie verlenen indien ook de verkiezingen voor de kandidatenlijst gezamenlijk worden gehouden, mits dit geschiedt volgens regelen die niet in strijd zijn met de geest van het Huishoudelijk Reglement.
- Art. 128. 1. Een overeenkomstig art. 127 tot stand gekomen kandidatenlijst, behoeft vóór de indiening de goedkeuring van het hoofdbestuur, ook indien de kandidatenlijst niet mede onder de naam Democraten '66 of D'66 wordt ingediend.
2. De goedkeuring wordt alleen geweigerd op gronden vermeld in art. 125, lid 2, of indien gewichtige politieke belangen zich daartegen verzetten.
- Art. 129. Voor de verkiezingen van gemeenteraden en gekozen vertegenwoordigende raden van openbare lichamen kan het hoofdbestuur op verzoek en op door hem te stellen voorwaarden dispensatie verlenen van de op deze verkiezingen betrekking hebbende voorschriften.

Hoofdstuk X

POLITIEK PROGRAMMA

- Art. 130. Het politiek programma van D'66 wordt vastgesteld en gewijzigd door de A.L.V., met dien verstande dat de eindredactie van het programma met inachtneming van de besluiten van de A.L.V. bij de programmacommissie berust.
- Vóór de aanvang van de A.L.V. treedt de programmacommissie in overleg met alle indieners van amendementen over de uiteindelijke redactie van hun voorstellen. De werkgroeper worden hierbij gehoord.
- Art. 131. 1. De programmacommissie stelt tenminste eens in de vier jaar in samenwerking met de landelijke werkgroepen en het hoofdbestuur een concept politiek programma op ter toezending aan alle leden van D'66.
2. De programmacommissie is belast met de coördinatie van het tussentijds wijzigen en aanvullen van het politiek programma.
- Art. 132. Het concept politiek programma wordt uiterlijk zes maanden voor het tijdstip waarop verkiezingen worden gehouden voor de Tweede Kamer der Staten Generaal, toegezonden aan de leden van D'66.
- Art. 133. De afdelingen stellen het concept politiek programma aan de orde ter behandeling in de ledenvergaderingen. Het verslag van de be-

- Art. 134. handeling in de afdeling wordt toegezonden aan het hoofdbestuur.
- Op de A.L.V. wordt het concept politiek programma behandeld en vastgesteld, waarna de programmacommissie binnen vier weken het eindprogramma aan de leden van D'66 tegen betaling doet toekomen.
- Slotbepaling
- Art. 135. Wijzigingen in dit reglement treden in werking veertien dagen nadat de A.L.V. deze wijzigingen heeft vastgelegd.

Bijlage A

Methode voor het verkiezen van personen ter vervulling van vacatures in een bestuur of commissie en ter vervulling van plaatsen op kandidatenlijsten voor vertegenwoordigende lichamen.

- Art. I. a. Alle stemgerechtigden ontvangen een lijst, waarop alle kandidaten in alfabetische volgorde zijn vermeld, alsmede een stembiljet.
- b. De stemgerechtigden stemmen door op het stembiljet tenminste één en ten hoogste een door het verantwoordelijke bestuur te bepalen aantal namen van kandidaten te noteren in volgorde van hun voorkeur.
- c. De stembiljetten worden bij de stemcommissie ingeleverd en geteld.
- Art. II. Indien de verkiezing het doen vervullen van vacatures in een college betreft, doet de stemcommissie de uitslag als volgt bepalen:
- a. (toewijzing). Een geldig stembiljet (zie lid f) wordt in eerste instantie met een stemwaarde 100 toegewezen aan de daarop als eerste voorkeur aangegeven kandidaat;
- b. (kiesdeler). De som der stemwaarden van alle geldige stembiljetten wordt gedeeld door één meer dan het aantal te vervullen plaatsen en de uitkomst wordt verhoogd tot het naast hogere gehele getal. Het aldus verkregen getal is de kiesdeler;
- c. (verkiezing). Indien het aantal werkelijke kandidaten gelijk is aan het aantal (nog) te vervullen plaatsen zijn alle werkelijke kandidaten verkozen. Indien het aantal werkelijke kandidaten groter is dan het aantal (nog) te vervullen plaatsen zijn die werkelijke kandidaten verkozen die een stemwaardensom hebben verkregen, welke tenminste gelijk is aan de kiesdeler. Werkelijke kandidaten zijn kandidaten ten aanzien van wie nog geen beslissing is genomen omtrent verkiezing of afwijzing. Onder stemwaardensom wordt verstaan de som van de stemwaarden van de geldige stembiljetten, welke zijn toegewezen aan één werkelijke kandidaat.

Huishoudelijk Reglement

De stemwaarden van de aan een verkozen kandidaat toegewezen geldige stembiljetten worden verminderd op de wijze zoals bepaald onder g. Elk van deze stembiljetten wordt vervolgens met de nieuwe stemwaarde toegewezen aan de daarop als eerstvolgende voorkeur aangegeven werkelijke kandidaat; geldige stembiljetten waarop voor geen werkelijke kandidaat meer een voorkeur is aangegeven zijn uitgeput en worden verder genegeerd. Het bepalen van de uitslag wordt voortgezet op de wijze zoals bepaald onder c en volgende.

d. (afwijzing). Indien geen werkelijke kandidaat een stemwaardensom heeft verkregen, welke tenminste gelijk is aan de kiesdeler, is de werkelijke kandidaat, die de laagste stemwaardensom heeft verkregen, afgewezen.

Indien meerdere werkelijke kandidaten deze laagste stemwaardensom hebben verkregen, dan wordt op de wijze als bedoeld onder h beslist wie van hen is afgewezen. Elk van de aan de afgewezen kandidaat toegewezen geldige stembiljetten wordt vervolgens met ongewijzigde stemwaarde toegewezen aan de daarop als eerstvolgende voorkeur aangegeven werkelijke kandidaat; geldige stembiljetten waarop voor geen werkelijke kandidaat meer een voorkeur wordt aangegeven zijn uitgeput en worden verder genegeerd. Het bepalen van de uitslag wordt voortgezet als bepaald onder b en volgende;

e. (voltooiing). Het bepalen van de uitslag is voltooid als alle plaatsen zijn vervuld;

f. (geldigheid). Een stembiljet is geldig als het is ingevuld conform art. I b. Indien op een stembiljet een niet-kandidaat is aangegeven, wordt het geacht deze informatie niet te bevatten. Als een kandidaat op één stembiljet meerdere malen is aangegeven, wordt daarvan slechts de hoogste voorkeur in aanmerking genomen. Indien op een stembiljet een voorkeur zodanig is aangegeven dat twijfel ontstaat ten aanzien van de daarmee door de betrokken kiesgerechtigde bedoelde kandidaat, worden deze voorkeur en alle daarop volgende voorkeuren voor zover aanwezig, van onwaarde geacht. In alle andere van het in artikel I, lid b, bepaalde afwijkende gevallen, beslist de stemcommissie ten aanzien van de geldigheid;

g. (stemwaardenberekening). Na het kiezen van een kandidaat worden de stemwaarden van de aan de verkozen kandidaat toegewezen geldige stembiljetten verminderd door deze te vermenigvuldigen met een breuk waarvan de noemer wordt gevormd door de stemwaardensom van de verkozen kandidaat en de teller wordt verkregen door deze stemwaardensom te verminderen met de kiesdeler. Het aldus verkregen getal waarvan het breukdeel werd verwaarloosd, is de nieuwe stemwaarde;

h. (gelijkheid bij afwijzing). Hebben tenminste twee werkelijke kandidaten eenzelfde laagste stemwaardensom verkregen als bedoeld onder d, dan is van hen afgewezen de kandidaat, die het geringste aantal malen als tweede voorkeur is aangegeven op die geldige stembiljetten, waarop geen dezer kandidaten als hogere voorkeur is aangegeven.

Zijn tenminste twee der laatstgenoemde kandidaten eenzelfde geringste aantal malen als tweede voorkeur aangegeven, dan wordt op overeenkomstige wijze het aantal derde voorkeuren beschouwd, vervolgens het aantal vierde voorkeuren en zo vervolgens. Kan op deze wijze niet worden vastgesteld welke kandidaat is afgewezen, dan beslist het lot, welke van de na deze procedure nog in aanmerking komende kandidaten is afgewezen.

Art. III.

Indien de verkiezing het doen vervullen van plaatsen op een kandidatenlijst betreft, doet de stemcommissie de uitslag als volgt bepalen:

a. voorzover in het Huishoudelijk Reglement niet anders geregeld, vindt ter bepaling van de kandidaat, die de eerste plaats op de lijst zal vervullen, artikel II toepassing, waarbij het aantal te vervullen plaatsen op 1 wordt gesteld;

b. ter bepaling van de kandidaat, die de tweede plaats op de lijst zal vervullen, vindt artikel II zolang toepassing, uitgaande van een aantal te vervullen plaatsen gelijk aan twee, totdat een kandidaat is verkozen, die niet alreeds een plaats op de lijst vervult;

c. ter bepaling van de kandidaten, die de derde en volgende plaatsen op de lijst zullen vervullen, vindt, met inachtneming van het onder d en e bepaalde, hetgeen is vermeld onder b overeenkomstige toepassing, met dien verstande, dat het aantal te vervullen plaatsen, waarvan wordt uitgegaan, telkens met één wordt vermeerderd;

d. het verantwoordelijke bestuur is bevoegd het aantal lijstplaatsen, dat overeenkomstig het voorgaande onder c wordt vervuld, te doen beperken tot:

- tenminste 10, bij kandidatenlijsten voor verkiezingen voor de Tweede Kamer;
- tenminste 5, bij overige kandidatenlijsten;

e. indien een in de onder d bedoelde beperking van toepassing is, wordt de volgorde der overige kandidaten van onder af gerekend bepaald door de volgorde van afwijzing bij het bepalen van de laagste lijstplaats overeenkomstig sub c. Zijn er bij het toekennen van deze laatste lijstplaats nog niet afgewezen kandidaten, dan wordt de onderlinge volgorde op de lijst van die kandidaten bepaald door hun stemwaardensom. Deze kandidaten worden op de lijst geplaatst onmiddellijk na bedoelde laagste lijstplaats.

Bijlage B

Definiëring van "geldig uitgebrachte stemmen" en de stemuitslagen

- I. Onder geldig uitgebrachte stemmen worden verstaan de voor-, tegen- en blanco stemmen.
- II. Een besluit wordt "bij (gewone) meerderheid van (geldig uitgebrachte) stemmen" genomen als er meer vóór- dan tegenstemmen zijn uitgebracht.
- III. Absolute meerderheid van (geldig uitgebrachte) stemmen wil zeggen: meer dan vijftig procent der geldig uitgebrachte stemmen.
- IV. Twee-derde meerderheid van (geldig uitgebrachte) stemmen wil zeggen: twee-derde of meer der geldig uitgebrachte stemmen.

Bijlage C

Methode voor het verkiezen van personen in functie

- a. Gestemd wordt door op het stembiljet één of meer kandidaten te noteren, in volgorde van voorkeur.
- b. Een stembiljet geldt in de eerste instantie als een stem voor de kandidaat van eerste voorkeur.
- c. Een kandidaat met meer dan de helft der geldige biljetten is gekozen.
- d. Indien geen kandidaat aan deze voorwaarde voldoet, wordt de kandidaat met het geringste aantal biljetten afgewezen. Hebben tenminste twee kandidaten eenzelfde geringste aantal biljetten, dan wordt door loting bepaald welke kandidaat wordt afgewezen. Elk van de biljetten voor de afgewezen kandidaat wordt toegekend aan de erop genoemde kandidaat van eerstvolgende voorkeur, die nog niet is afgewezen. Biljetten waarop geen verdere voorkeur wordt genoemd zijn uitgeput. Een kandidaat met meer dan de helft der niet uitgeputte biljetten is gekozen.
- e. Indien geen kandidaat aan deze voorwaarde voldoet vinden de bepalingen volgens lid d achtereenvolgens zolang toepassing tot een kandidaat gekozen is.

Inhoud

blz. 1	STATUTEN	
blz. 3	HUISHOUDELIJK REGLEMENT	
blz. 3	HOOFDSTUK I	leden en donateurs
blz. 3	HOOFDSTUK II	algemene ledenvergadering
blz. 4	HOOFDSTUK III	hoofdbestuur
blz. 5	HOOFDSTUK IV	bijzondere organen
blz. 7	HOOFDSTUK V	adviesraad
blz. 9	HOOFDSTUK VI	afdelingen
blz. 9	HOOFDSTUK VII	subregio's
blz. 9	HOOFDSTUK VIII	regio's
blz. 10	HOOFDSTUK IX	kandidaatstelling voor vertegenwoordigende lichamen
blz. 14	HOOFDSTUK X	politiek programma
blz. 14	BIJLAGE A	methode voor het verkiezen van personen ter vervulling van vacatures in een bestuur of commissie en ter vervulling van plaatsen op kandidatenlijsten voor vertegenwoordigende lichamen
blz. 16	BIJLAGE B	definiëring van "geldig uitgebrachte stemmen" en de stemuitslagen
blz. 16	BIJLAGE C	methode voor het verkiezen van personen in functie

DISKUSSIE GRONDSLAGEN

GRONDSLAGEN - MAAR HOE ?

door A.B. Breebaart.

De discussie over de grondslagen van het politieke handelen komt in onze partij maar moeizaam op gang. Dat kan niet liggen aan een gebrek aan belangstelling van onze leden. Zelfs als zij niet warm zouden lopen voor theoretische bespiegelingen over b.v. vrijheid en democratie, ontmoeten velen van hen in hun politieke taken zoveel kwesties, waarbij een "normensysteem" in het geding is, dat een bezinning op grondslagen zich telkens als noodzaak opdringt. Niemand zal er bovendien gelukkig mee zijn te boek te staan als lid van een partij, die door onwelwillende waarnemers slechts als een "mentaliteitsclub" of groep van goedbedoelende pragmatici zou kunnen worden beschouwd. Wat is het dan wel, dat deze grondslagendiscussie zo moeilijk maakt?

Het antwoord is m.i. gelegen in het feit, dat D'66 zich in het verleden graag heeft opgesteld als een soort horzel op het lijf van de politieke establishment en dat we dat eigenlijk

ook willen blijven doen. Dat heeft iets "Socratisch"; het beeld is dan ook ontleend aan Plato's apologie van Socrates. Kenmerkend voor Socrates was, dat hij geen "leer" uitdroeg, maar door ironisch vragen de mensen op de inconsequenties van hun met zelfingenomenheid voorgedragen kennis en morele principes wees. Hij ging ten onder, omdat zijn geïrriteerde tegenstanders hem in de ogen van het volk konden laten rubriceren als subversief element. Hier houdt echter de vergelijking op, want onze partij is weliswaar gerubriceerd als "vierde stroming" en in het politieke krachtenveld ingelijfd, maar loopt geen gevaar geexecuteerd te worden of zichzelf daartoe te moeten brengen. Wij moeten er dan wel voor uitkomen, waar we in het gegeven politieke krachtenveld staan. Afkeer van dogmatische of ideologische bevangenheid ontslaat ons niet van de noodzaak om ons nu op onze gemeenschappelijke grondslagen te bezinnen.

Daar ligt nu juist het probleem. Het liefst zouden we wellicht zo'n horzel blijven, de politieke partij en lastig vallen met een toetsing van hun principes in de praktijk van het politieke handelen. Maar we zitten tussen partijen in, die zich kunnen "verheugen" in geestelijke en politieke voorouders, wier uitgangspunten en beleidsprincipes steeds weer als een soort constante worden gehanteerd en aangepast aan de politieke signatuur van de tijd. D'66 is niet op deze wijze erfelijk belast. We lijden niet onder de last van een ideologische en politieke erfenis, hebben niet te maken met specifieke belangengroepen. Toch moeten we "geloofsbriefven" bezitten, die ons als een soort verlate bastaard tot een volwaardig lid van de familie van elkaar in de gaten houdende erfenamen maken, ook al verliezen we daarmee ogenschijnlijk onze "Socratische" functie. We zijn daar, zoals gezegd, wat moeizaam mee bezig. Dat gebeurt met name door veel te praten over democratie, vrijheid, ontplooiing, solidariteit. Nu is het opvallende, dat onze terminologie ontleend is aan een arsenaal van begrippen, die iedereen onderschrijft en die dus weinig specifieke tot uitdrukking brengen. We willen wel erkennen, dat zulke begrippen vaak rookgordijnen zijn en dat we het als onze taak zien ze te verhelderen, liefst in een principieel onafgesloten discussie, te meer omdat we telkens weer merken, dat andere politieke partijen, die dezelfde moties in hun vaandel schrijven, vaak in de praktijk verstek laten gaan.

Toch is in dit stadium de grondslagendiscussie een hogal vage aangelegenheid, waar menige humanistische of vrijzinnige avondsluiter zijn voordeel mee zou kunnen doen, maar die nog niet erg tot het eigen ge-

- op basis van een onafhankelijke visie op de maatschappij;
- die het particuliere initiatief positief waardeert, maar niet wil dat dit ontardt in het recht van de sterkste, een overdreven pres-tatie-moraal en een heiligverklaring van het concurrentiebeginsel;
- die de parlementaire democratie positief waardeert, maar beslist niet vindt dat de democratie daar ophoudt;
- die zich niet afsluit voor de grote uitdagingen van deze tijd (of slechts schoorvoetend erkent dat er uitdagingen zijn), maar het als haar taak ziet de (grote) problemen tijdig te signaleren en daar tijdig praktische oplossingen voor aan te dragen;
- die de wijsheid niet in pacht heeft en te allen tijde bereid is de bakens te verzetten als het getij verloopt.

Zie daar het 'plaatje' van D'66!

Pieter Karsdorp
2012 MP Haarlem
Van Hogendorpstraat 43
Tel. 023-317024

SAMEN OF IN GROEPEN

door P.v.d.Naald, Tietjerk.

In de Democraat nr.7 van oktober '78 stonden enkele stukjes waarop ik graag even terug kom.

Er was van Jan Jonges uit Balk een brief over de eventuele grondslagen voor D'66. Hij brengt volgens mij redenen naar voren en mogelijkheden om een basisprincipe te formuleren of niet te formuleren.

M.i. zou het wel eens kunnen zijn dat elke van te voren vastgestelde grondslag een beslissende stap is voor D'66. Het is nu nog een partij, en moet dat volgens mij juist ook blijven, waar iedereen zich thuis kan voelen: een socialist, een christen, een humanist, enz.

Welke grondslag dan ook houdt per definitie in dat er mensen of groepen zich distantiëren van onze partij. We zetten onszelf dan in het rijtje van de "gewone" politieke partijen. En dat deden en waren we juist NIET. Het alternatief gaat m.i. in het collectief op bij grondslagen, basisprincipi, enz. Zelfs de gecachte hierover maken je bij andere "partijen" verdacht.

Een partij die open staat voor iedereen moet dat ook zo houden. Daarom ook bij voorkeur ook geen "werkgroepen" zoals Henk Potman uit Eemnes dat voorstelt. Ik ben het met hem

eens dat een partij als de onze rekening moet houden met alle leden, dus ook de christen-D'66-ers.

Derhalve: niet op zondag! Niet alleen congressen, maar ook andere zaken. Als christen heb ik, net als Henk Potman, de zondag liever voor mijzelf, zodat ik die kan gebruiken zoals ik wil, zoals ik dat ook een ander laat doen. Maar christen-werkgroepen is een heel ander punt. Ze zetten een bepaalde groep in de partij apart. Van buitenuit worden ze daarom verheven tot "pressiegroepen". We vervallen daarmee heel snel in Nieuw-Links of Oud-Rechts gedoe, iets wat de eenheid, de gekoesterde eenheid, in de hoek zet.

Niets is zo fnuikend voor D'66, dat anders wil zijn en een brede deur heeft, als doen zoals alle politieke partijen! Grondslagen om vanuit te werken en groepjes met een eigen gezicht om hun mening te laten horen. Wellicht is fnuikend nog te voorzichtig en is het het begin van een einde?

We zijn en blijven, hoop ik, een partij, waar iedereen naar toe kan en met z'n eigen achtergrond, levensovertuiging e.d., gerespecteerd wordt en van waaruit hij kan en mag werken.

Aan 't werk dus, met z'n allen.

Peter van der Naald,
Wilgenkamp 45,
Tietjerk (Fr)

zicht en de praktijk van de politiek bijdraagt. "Mensen vrij laten en vrij maken - die vrijheid telkens opnieuw laten ontstaan - verscheidenheid als bron van maatschappelijke vernieuwing." Het zijn prachtige formules, waarmee we ons wellicht gelukkig voelen als leden van de D'66-familie, maar die niet uitmunten door duidelijkheid.

Betekent dat, dat we de discussie over de grondslagen maar moeten laten voor wat ze is en ongestoord door "achtergronden" aan de slag gaan? Natuurlijk niet.

In de eerste plaats is het geen tekort, geen gebrek aan originaliteit, wanneer een groep, die iets nieuws in de politieke samenleving wil brengen, roeit met de riemen, die hij taalkundig heeft, omdat ieder nu eenmaal gedwongen is om de termen van zijn tijd te gebruiken om zich te kunnen profileren.

In de tweede plaats is het van bijzonder groot belang om begrippen, die veelal tot verschromelde slogans zijn geworden, opnieuw te interpreteren. Maar dat impliceert ook, dat we nog iets anders moeten doen, n.l. deze noties zeer concreet invullen binnen de context van ons huidige politieke en culturele klimaat. Een mooi afgerond bestek aan grondslagen, zelfs als die permanent in discussie moeten blijven, is niet voldoende om recht te doen aan de functie van onze partij, die, zoals Glastra van Loon het formuleerde, zich ten doel stelt op kritische wijze "haaks op de partijen" te blijven staan.

In de grote partijen zien we vaak een opvallende tegenstelling tussen de beleden principes en de feitelijke politieke handelwijze. Ooit heeft iemand eens gezegd, dat D'66 misschien wel minder principes heeft, maar deze dan tenminste in de praktijk brengt. Dat betekent niet, dat we beter zijn dan anderen. Ten dele hangt dit ook samen met het feit, dat we als kleine partij minder in een situatie verkeren van te moeten meedoen aan de list en arglist van het politieke spel. Maar er is toch nog iets anders in het geding: we streven er naar, juist omdat we geen beginselpartij willen zijn, de dingen vaak met meer zakelijke distantie en onbevagen onafhankelijkheid waar te nemen. Deze onafhankelijkheid heeft niet alleen te maken met de weigering de situatie door een rode, roze of anders gekleurde bril te willen bekijken, maar vooral met de behoefte om ons flexibel en pragmatisch op te stellen. We willen inspielen op veranderingen, die we niet a priori vanuit morele of ideologische gezichtspunten toejuichen of afwijzen, we willen onbelast blijven door theorieën over een constante menselijke natuur, een onveranderlijk van God gegeven patroon van de meest gewenste maatschappij of van een

eschatos van onideale, op gelijkheid van allen gebaseerde utopische broederschap.

Maar zo'n mentaliteit - het blijkt al uit het bovenstaande - laat zich vooralsnog het best weergeven in een opsomming van wat we niet willen zijn. Daarom gaan we ons verdiepen in democratie, vrijheid, solidariteit en ont-plooiing, om onze "aanpak" wat positiever te onderbouwen. Dat is op zichzelf prachtig, maar ik vraag me toch af of we daarmee voor de bezinning m.b.t. het concrete politieke handelen zo veel verder komen. Is het niet in de eerste plaats nodig om juist aan dat "pragmatische" element een sterkere basis te geven?

Ik voel aan, dat menigeen hierbij de schrik om het hart slaat en iets ruikt van een soort ideologie van het beweeglijke, die bedenkelijk dicht bij opportunisme komt. Maar dat is niet de bedoeling; waar het om gaat is in de eerste plaats een zo scherp mogelijke analyse van de veranderingssituatie, waarin we als partij willen fungeren. Van daaruit moet een toetsing plaatsvinden, ook van onze eigen grondslagen. Weten we eigenlijk wel, welke noties we als ballast meenemen in een tijd, waarin ze wellicht om allerlei redenen niet meer bruikbaar kunnen functioneren? Is het b.v. nog mogelijk in een tijd van in méér dan één opzicht krimpde horizonten, zo onbevagen te spreken over individuele ontplooiing? En zijn we er ons voldoende van bewust, wat het - terecht - pleiten voor participatie, openheid en democratie in een van informatie en publiciteit bolstaande samenleving aan "onbeschermde", aan aantasting van fundamentele mensenrechten met zich mee kan brengen?

Een zodanige benadering leidt dan ook niet tot een verwatering van onze doelstellingen, maar tot een diepere fundering van onze kritische functie. Het impliceert, dat we bereid moeten zijn aan te geven, waar en hoe de ideële grondslagen, die we delen, of die door de andere partijen worden gehanteerd, tot tegenstrijdigheden en "knelpunten" aanleiding kunnen geven, waar om zo te zeggen we moeten kiezen bij een botsing van ogenschijnlijk harmonische, maar in de veranderingsituatie vaak tegenstrijdige doelstellingen. Maar dit kan alleen maar, wanneer we, op basis van de grondwaarden, een aantal normenpatronen ontwikkelen, die voor het politiek beleid in wisselende situaties bruikbaar zijn.

Een "grondslagen-hoofdstuk" moet m.i. dan ook niet zo beginnen met, dan toch zeer duidelijk een centrale plaats geven aan een beknopte en heldere analyse van de veranderings-situatie. Verder moet er een paragraaf in staan over de houding van D'66 tegenover deze veranderingen - wellicht met enige extrapolerende

lijnen voor een toekomstperspectief - waar we met een beleid op lange termijn naar toe werken.

Vervolgens zou aandacht moeten worden gegeven aan de mate, waarin en de wijze waarop de brede noties van democratie etc. in de werkelijkheid van vandaag kunnen worden toegepast, resp. aangepast en vernieuwd. Ten slotte lijkt het me van belang, als er duidelijke aanwijzingen in staan voor een "normenpatroon" (b.v. in kwesties, waar economisch en welzijnsbelang met elkaar (schijnen) te botsen.)

Zonder het belang van fundamentele discussie over de grondbegrippen van democratie en vrijheid te onderschatten (er is daarover zeker geen duidelijke consensus in onze partij), zou ik toch met een zo summier mogelijke formulering van deze noties willen volstaan bij een formulering van de grondslagen.

De discussie over de democratische grondwaarden moet vooral in fundamentele studies aan de orde worden gesteld, die uitgangspunt kunnen zijn voor discussies in en buiten de partij. Maar wat primair nodig is, zijn normenpatronen voor politiek handelen en beslissen in de snel veranderende maatschappij. Het lijkt me, dat kader en partijleden vaak wel zich zeer goed bewust zijn van de waarden die hen binden, maar dat het vaak moeilijk blijkt om uit deze waarden richtlijnen te destilleren, die we met een beroep op deze grondwaarden verdedigen. Het gaat niet om "casuïstiek", het toepassen van dogma's in concrete situaties. Het gaat wel om een zeer noodzakelijke verantwoording van politiek handelen tegen een wisselende horizon van mogelijkheden, die beoordeeld moeten kunnen worden vanuit in normen vertaalde grondslagen. A leen op deze wijze kunnen we ertoe bijdragen de onzekerheid over de relatie tussen grondslagen en concrete politieke beslissingen te verminderen. Juist een bezinning op wat we met pragmatisch en flexibel beleid bedoelen, kan burgers weerbaar en creatief maken met het oog op een veelszins beangstigende, maar toch essentieel open toekomst.

"Democratische normenpatronen in een veranderende wereld", zou dat geen ondertitel kunnen zijn van een hoofdstuk over grondslagen?

Voor die partijleden die hardnekkig blijven geloven dat de penningmeester een geheim gironummer heeft: nu nog één keer dat nummer

giro 1 4 7 7 7 7

niet verder vertellen! GIREREN !

UIT DE FRACTIE

BURGEMEESTERSBENOEMINGEN

door Marcel Prop, fractiemedewerter

In het debat naar aanleiding van de begroting voor Binnenlandse Zaken heeft minister Wiegel in antwoord op vragen van Laurens-Jan Brinkhorst toegezegd, dat er in de toekomst terdege rekening zal worden gehouden met kandidaten van D'66.

Een van de meest opmerkelijke passages uit het interruptiedebat tussen minister Wiegel en onze Binnenlandse Zaken Specialist laten wij hieronder volgen. Oordeelt u zelf.

Minister Wiegel: Als wij het erover eens zijn, dat het huidige systeem wordt gehandhaafd, kan ik toezeggen - en dat is niets nieuws - dat ik zal streven naar meer evenwichtige verhoudingen. Dat geldt dan niet alleen voor de PvdA, maar ook voor het CDA in andere delen van het land, waar die partij niet zo sterk is vertegenwoordigd. Het geldt ook voor de VVD en voor D'66. De laatste partij is van alle grotere groeperingen het minst bedeed.

De heer Brinkhorst zou ik echter willen zeggen, dat de commissarissen tenslotte wel sollicitanten moeten hebben. Over mijn intentie ter zake wil ik geen misverstand laten bestaan.

Laatst heb ik tijdens een vergadering met de commissarissen gezegd, dat er speciaal gelet zou moeten worden op kandidaten uit D'66.

Ik vind, dat ook die kandidaten een behoorlijke kans moeten krijgen. De kwaliteit behoort echter altijd doorslaggevend te zijn. Ik zeg daarmee weer niet, dat D'66'ers geen kwaliteiten hebben, maar omdat er uit die groep niet veel mensen komen met een bestuurlijke ervaring in het gemeentelijk vlak is er sprake van een zekere achterstand.

De heer Brinkhorst (D'66): Ik neem nu aan dat wij van de Minister juist ten aanzien van de kleinere gemeenten waarvoor regelmatig D'66'ers zich aanmelden - wij behoeven over de kwaliteit daarvan niet te twisten - benoemingen van D'66'ers mogen verwachten. Ik dank de Minister voor diens toezegging wat betreft deze positieve discriminatie, waarmee onevenwichtigheden kunnen worden goedgemaakt.

Minister Wiegel: Ik zeg erbij dat ik bij het doen van voordrachten - ik benoem niet, ik draag slechts voor - met nadruk zie naar de aanbevelingen van de commissarissen omdat die de verschillende kandidaten ook op bestuurservaring kunnen wegen. Het is een uitzondering, dat een bewindsman daar doorheen breekt.

De heer Brinkhorst (D'66): Daarover bestaat er geen misverstand. De Minister spreekt echter de politieke intentie uit dat, waar goede kwaliteit aanwezig is, D'66-kandidaten een positieve discriminatie ondervinden omdat er een achterstand bestaat. Méér verwacht ik niet. D'66 is geen partij, die constant staat te lobbyen voor iedere functie die zich aanmeldt. Wij verwachten verdelende rechtvaardigheid. De Minister spreekt nu de intentie uit om die rechtvaardigheid wat ons betreft in de toekomst meer recht te doen wedervaren dan in het verleden.

Minister Wiegel: Dat doe ik inderdaad.

De heer Faber (CDA): Ik heb begrepen dat, als er bestuurlijke kwaliteit is, de Minister bereid is, er wat aan te doen in de richting van D'66. Ik zal maar zeggen, dat het dezelfde problematiek is als bij vrouwen.

Minister Wiegel: Niet alle D'66'ers zijn vrouwen.

De heer Brinkhorst (D'66): Maar de D'66-vrouwen hebben wél de beste toekomst!

De heer Faber (CDA): Wat betreft die ondervertegenwoordiging hebben die vrouwen óók uw goede wil?

Minister Wiegel: Zeker; de heer Evenhuis sprak over ongehuwde kandidaten, zoals de heer Nijpels, die ook ondervertegenwoordigd zijn, maar de kwaliteit behoort doorslaggevend te zijn. Stel, dat iemand een ongehuwde vrouw is, en lid van D'66, maar minder geschikt dan een gehuwde mannelijke CDA'er, dan denk ik toch dat de laatste het wordt. Daar kan ik niks aan doen.

De heer Brinkhorst (D'66): Dat kan praktisch niet voorkomen, mijnheer de Voorzitter

COMMISSIE LANDELIJKE ORGANISATIE

Nadat medio 1978 overleg is gepleegd met de regiobesturen en een inventarisatie van de organisatorische problemen in de (sub)regio's en afdelingen is gestart, heeft het Hoofdbestuur een Commissie Landelijke Organisatie ingesteld.

Deze Commissie heeft tot taak:

- de bestaande regionale organisatieproblemen in de partij nader te inventariseren, rekening houdend met de reeds beschikbare informatie;
- op basis van deze inventarisatie een structuur voor de regionale

organisatie en een communicatie model te ontwerpen;

- voorstellen uit te werken om de voorgestelde structuur in te voeren en te evalueren;
- aanbevelingen te doen om de basiselementen van deze structuur in bepalingen van het HR onder te brengen.

De Commissie dient haar bevindingen, voorstellen en aanbevelingen te rapporteren in een zodanige vorm, dat alle belanghebbenden tussentijds op de hoogte blijven en commentaar kunnen geven en het eindresultaat op het voorjaarscongres 1979 kan worden behandeld. De resultaten van zowel a. als b. zullen in afzonderlijke interimrapporten worden vastgelegd en in de Democraat gepubliceerd.

Bij de samenstelling van de Commissie is getracht zowel de regionale verschillen (omvang en ledendichtheid) als de verschillende inzichten (decentraal/centraal) te vertegenwoordigen.

In de Commissie werden benoemd: Jan Dekker (lid Adviesraad), Onno Drukker (regiohoofdbestuurslid Zuid-Holland), Jan van den Hazel (tweede penningmeester DB), Wim de Jonge (secretaris-organisatie DB), Tjeu Kusters (vice-voorzitter regiobestuur Limburg), Frans Rogier (vice-voorzitter organisatie DB), Henk Schippers (regiohoofdbestuurslid Overijssel) en Henk v.d. Wende (oud-voorzitter regiobestuur Utrecht).

Individuele leden en afdelingsbesturen die suggesties hebben over de landelijke organisatie worden verzocht zich schriftelijk tot de 'Commissie Landelijke Organisatie', p/a Javastraat 6, Den Haag, te wenden.

Frans Rogier,
vice-voorzitter
organisatie

RECTIFICATIE van het congresverslag van de secretaris-politiek

In het verslag zoals opgenomen in de Democraat nr. 8, is abusievelijk vermeld dat de veel bediscussieerde motie 21 over de jongeren binnen D'66, zou zijn verworpen. Deze motie heeft het echter op het nippertje wél gehaald.

Dit in tegenstelling tot de motie van de regio Utrecht m.b.t. de neutronenbom. Deze motie werd heel wat meer vóór- dan tegenstemmers door het congres aangenomen.

Dit was in het verslag niet zo duidelijk; hiervoor excuses aan de lezers.

Hein van Oorschot.

DE VRIJZINNIG DEMOCRATEN VAN
1936 EN DIE VAN '66

"Ja, eigenlijk ben jij natuurlijk een ouwe vrijzinnig demokraat". Jan Terlouw heeft mij dat al een paar keer toevertrouwd op een toon van: "Waarom keer je niet naar het ouderhuis terug? We willen je er best bij hebben". Die heimelijke pogingen tot inlijving heb ik tot nu toe weerstaan. Het alternatief is niet echt onredelijk, maar niet redelijk genoeg en bovendien, en dat is wellicht erger, het is niet gevoelig genoeg. Dat laatste zal ik proberen uit te leggen.

Maar eerst die redelijkheid.

Aan dat woord zitten zeker twee kanten. Je verstand gebruiken en inschikkelijk, verdraagzaam zijn. Dat hoeven lang niet de beide kanten van één en dezelfde medaille te zijn. Integendeel, zullen sommigen zeggen. Maar D'66-'ers vinden van wel.

Als je je verstand gebruikt, ben je per definitie geen scherpshlijper; althans niet in de politiek. De Kadet noemde zijn boek, dat een gids wilde zijn voor de jaren zeventig "De politiek der gematigden". Toch wordt hij in bepaalde kringen als een berucht scherpshlijper gemedend. Zie echter wat hij aanbeveelt:

"Gematigdheid is geen synoniem voor bekrompen burgerlijkheid of het lafhartig uit de weg gaan of pakteren met conservatieve behoudzuchtigen. Het begrip "gematigdheid" wordt gebruikt in de zin van een door inzicht, flinkheid en fantasie beheerste dynamiek". Is dat niet een aardige karakteristiek van een D'66-politiek? Verrassend misschien voor wie De Kadet alleen uit het Hollands Maandblad kennen als de beste scheldkanonnier na Lodewijk van Deyssel. Maar die filosofie van hem: scherp analyseren en programmeren, maar rustig, gematigd, "verstandig" uitvoeren, zal D'66-mensen wel aanspreken, denk ik.

Ik haal De Kadet er even bij, omdat z'n boek zo de moeite van het lezen waard is, ondanks de dikte. Waarschijnlijk als gevolg van z'n ordinaire en rankuneuze scheldpartijen op z'n oude vrienden elders heeft hij de aandacht verloren die hem rijkelijk toekomt"). Scherp doordenken dus. Gebruikt D'66 de rede voldoende? Naar mijn mening niet, en daar zit een van de beletsels om de weg terug in te slaan.

Mijn politieke ouderlijke huis was inderdaad de Vrijzinnig Democratische Bond. Mijn vader zat voor die partij in de Friese Staten. Thuis las ik het partijblad en het maandblad "De Opbouw", dat helemaal vol geschreven

GAST rubriek

ANNE VONDELING VOORZITTER TWEDE KAMER

erd door "zindelijke burgerheren" uit die kring. Waren ze niet doopsgezind of remonstrants, dan toch zeker vrijmetselaar; hoewel mijn vader daar buiten stond. Toen ik de deur uitging, werd ik lid van de Vrijzinnig Democratische Jongeren Organisatie. Die bemoeide zich niet met de praktische politiek van alle dag, maar was meer een studie-club. Wat ons in de vrijzinnig-democratische politiek aantrok, was de actieve beleving van het begrip democratie. Daar was toen natuurlijk alle reden voor. Er ging een paas- of pinksterconferentie voorbij of er werd voorgelezen uit "De Veemsoldaten", één van de eerste boeken over concentratiekamppraktijken. Wij hebben het wel geweten! Nee, met die democratie zat het wel goed. Niet alleen de parlementaire, maar ook de sociale democratie (b.v. medezeggenschap in de organisatie van het bedrijf) werd voor die tijd niet onduidelijk in de beginselverklaring als doelstelling omschreven. Allemaal verstandige taal.

Moeilijker, veel moeilijker hadden wij jongeren het met de economische politiek van de Vrijzinnig Democraten. De opvattingen van Oud stonden daarvoor model. Die opvattingen waren volkomen ouderwets, fantasieloos en steriel. Op en top Colijniaans. Aanpassen was het parool; de politiek van het sluitende huishoudboeke van de Staat. Ondanks bijvoorbeeld de beginselverklaring, die zegt: "De overheid heeft in het bedrijfsleven een leidende taak te vervullen..... door, zo nodig, indien de werking van het vrije bedrijf het algemeen

belang schaadt of een rechtvaardige verdeling van het arbeidsproduct, vordert, de private ondernemingsvorm ter zijde te stellen", terwijl ook op andere punten (opheffing van het bankgeheim tegenover de fiscus) een zekere openheid en hervormingsgezindheid blijkt, was er geen helder en klaar beeld van de te voeren economische politiek. Op het uiterst rationele, verstandige Plan van de Arbeid, dat in 1935 door SDAP en NVV in ons midden werd neergelegd, hadden de leidende Vrijzinnig Democraten helemaal geen antwoord. Dat kwam ook niet in de daaropvolgende jaren. De VDB, die op allerlei terreinen deskundigen van grote naam in haar rijen telde, had daarin geen enkele econoom van klasse. Geen wonder dan ook dat wij jongeren in en na de oorlog geen boodschap aan Oud hadden, om de doodeenvoudige reden dat hij ons niets nieuws te vertellen had.

En nu komt het: D'66 heeft ook geen duidelijk antwoord op de vragen die de economische ontwikkeling ons stelt. Natuurlijk, Terlouw loopt vooraan als hij wijst op de noodzaak de macht van de wetenschapsbeoefenaars en de technocraten te leren kennen, beheersen en leiden. Evenzeer geldt dat voor de plicht zuinig om te gaan met schaarse produktiemiddelen en goede rentmeesters te zijn van de natuur. Prima, prima. Maar kijk eens wat voor een eierendans direct al in 1966 werd uitgevoerd over de economische orde. Geen dogmatische uitspraak over de wenseelijkheid van overheidsdeelneming in het bedrijfsleven. Van geval tot geval bekijken. Akkoord. Maar de beoordeling dient aan "objectieve deskundigen" te worden opgedragen. D'66 als de partij die nog in "bedingungslose Wissenschaft" gelooft, met het pragmatisme als afgodsbeeld. Politiek uit de reageerbuisjes van het volstrekt steriele laboratorium bewoond door uiteraard feilloze robotten die bestuurd worden door computers voorgeprogrammeerd door Gruyters, Van Mierlo en Terlouw, die zoals bekend volstrekt rationeel en gevoelloos zijn. Zelfs ten aanzien van de bodemschatten, overigens een troetelkind, staat nog niks vast. Lees maar: "Het verdient aanbeveling dat de regering met regeringen van nabij gelegen landen in overleg treedt om te kunnen komen tot een gemeenschappelijk standpunt ten aanzien van de voorwaarden waaronder de exploitatie van de bodemschatten dient plaats te vinden, waaronder begrepen de mate van overheidsdeelneming. Indien dit overleg niet op korte termijn kan plaatsvinden, dan zal de regering bij de beoordeling rekening moeten houden met de praktijk van nabij gelegen landen". (uit het politiek program van 27 december 1966). Een rechtstreeks verslag uit het wetenschappelijk laboratorium van Mr. Shell-himself.

Heeft D'66 dan niets geleerd? Verander je in 10 jaar tijd niet van gedachten? Ja, toch wel. In het verkiezingsprogramma van 1977 lees ik: "De produktie behoort plaats te vinden in gedemocratiseerde particuliere bedrijven". Terugkeer van het verfoeide dogma! Geen overheidsbedrijven, geen socialisatie van wat bedrijf of welke bedrijfstak dan ook. Dat hoort niet zo. Vooroordelen in een D'66-program.

Wie had dat nu ooit kunnen denken van zulke redelijke mensen? Zelfs voor een oude, doorgewinterde, Vrijzinnig Democraat is dat geen alternatief. Hij zou ontrouw aan z'n beginselverklaring moeten worden en het devies van die partij: "Houdt Koers" in de wind moeten slaan. Weten de democratisch-socialisten dan precies wat de beste economische orde is? Nee, dat weten ze niet, althans niet over de hele linie. Maar ze doen niet alsof. Binnenkort zal dat wel weer blijken. De Wiardi Beckman Stichting doet al enkele jaren haar uiterste best de opvattingen zo goed mogelijk in kaart te brengen. Het merkwaardige is weer, dat wij over enkele tientallen top-economen kunnen beschikken om daarover te adviseren: Tinbergen en Van der Zwan, De Galan en Stevers, Van der Doel en Wolfson, Heertje en Driehuis, Den Uyl en Duisenberg om enkele van de bekendsten te noemen. En D'66 staat weer, net als de VDB in haar bloetje zonder economische adviseurs van naam. Hoe zou dat toch komen?

En dan die andere kant; redelijkheid als verdraagzaamheid, oprechtheid, fatsoenlijkheid. De normatieve kant om zo te zeggen. De ronde, de gematigde, de zachte, de menselijke, de aardige kant.

"Ik houd zo van die nette burgerheren, Zo onmiskenbaar ziet men aan hun kleren Dat zij rechtvaardig zijn. Zij gaan zich nu zorgvuldig scheren Om daarna, zelfverzekerd en met verstand, Een glas te drinken op het heil van 't land.

Ik hou zo van die zindelijke heren, Maar 't kan verkeren!"

(Vrij precies naar Jan Greshoff)

Dat zindelijke denken en baardloze spreken bevalt me wel. Maar 't is wel een echt intellectuele bezigheid. De verworpenen der aarde hebben daar geen boodschap aan. Die denken met hun hart. Ook dat is een stuk politieke werkelijkheid. Maar al te vaak trekken wij daar de neus voor op. Het ongeremde, onbeheerste, massale, vulgaire; de vertrosten, de minder-begaafden. Kortom: ik mis de onvoorwaardelijke en onverkorte solidariteit met wat ik dan nog maar eens met de oude term het proletariaat aanduid. En ook de wil om, desnoods, van vrij brute machtsmiddelen gebruik te maken terwille van de bewustwording, de ontvoogding en de opheffing uit de geeste-

lijke armoede van de massa. D'66-ers zijn te veel politici zonder partij.

Zij willen niet deel zijn van een massa, omdat ze vrezen zichzelf te verliezen. Maar officieren zonder leger verliezen de strijd. Net zoals de vrijzinnig democraten, die zonder twijfel een niet-onbelangrijke faktor in de vaderlandse politiek waren. Zij gaven echter nooit de doorslag, omdat zij te minmachtig waren. Natuurlijk is de politieke strijd ook een intellectuele bezigheid, maar als het er op aan komt, is het een gevecht om de macht. Gewoon doodgewone, onzindelijke, vulgaire macht, terwille van doodgewone mensen.

Anne Vondeling

1) Geen misverstand alsjeblieft! Omdat je niet mag schertsen in de politiek: zo'n poging is nooit gedaan. Ik zeg het alleen voor de grap.

2) J. de Kadt, De politiek der gematigden, Een open wereld voor de jaren zeventig. 1972; Van Oirschot, Amsterdam.

3) Fries voor "weinig talrijk"

JONGEREN

Op 9 december j.l. zijn + 45 mensen in Utrecht bijeen geweest om een ander te bespreken rond motie nr.29 en 21 van het afgelopen congres.

Ter verduidelijking: in motie nr.29 besloot het congres tot de oprichting van een commissie die gaat bekijken in welke vorm(en) de jongeren in D'66 zich het best kunnen organiseren; in motie nr.21 spreekt het congres een bepaalde voorkeur uit m.b.t. die vorm.

De mensen die van 9 tot 12 uur aanwezig waren te Utrecht hebben besloten om vooralsnog geen geformaliseerde commissie op te richten, maar eerst eens de nodige informatie op tafel te brengen. Hiertoe zijn een viertal subgroepen in het leven geroepen, die ieder een deel van deze werkzaamheid op hun schouders nemen. Het is de bedoeling dat de gehele groep op 14 januari weer gaat vergaderen.

Plaats: Restaurant Smits, Vredenburg 14, Utrecht. Aanvang 10.30 uur, sluiting uiterlijk 16.00 uur. Dan wordt bekeken wat onze volgende

stap is (stappen zijn). De laatste, afrondende vergadering vindt plaats op 10 februari.

Tot slot een overzicht van de subgroepen met vermelding van het onderzoeksterrein en de naam van de coördinator:

Subgroep 1: Inventarisatie van de D'66-jongeren in de partij, Huub Groenewegen, Tooroplaan 114, Maassluis, tlf.01899-15803.

Subgroep 2: Het theoretisch en praktisch functioneren van de jongeren en hun eventuele organisaties in andere partijen dan D'66, Rik Hendriks, Ringbaan-Oost 407, Tilburg.

Subgroep 3: Een grondslagen-onderzoek; een toetsing aan de beginselen van D'66, Arno Groenendijk, PB 17448, Malakkastraat 121, Den Haag, tlf.070-554310.

Subgroep 4: Inventarisatie van de (te creëren) mogelijkheden in D'66 om te komen tot een organisatieverband voor jongeren, Siep Dijkstra, Rigi 21, Amstelveen, tlf.020-452405.

Arno Groenendijk, notulist.

VERSLAGGEVING
HOOFDBESTUURS-
VERGADERINGEN

Door diverse regiobesturen is verzocht of het niet op de een of andere wijze mogelijk is de leden te informeren over de zaken - en hieropvolgend de besluiten - die tijdens de hoofdbestuursvergaderingen behandeld - en genomen - worden.

Dit verzoek is terecht en het hoofdbestuur vindt dan ook dat hiaraan voldaan moet worden. Ik heb op mij genomen deze verslaggeving te doen. Daarom vindt U met ingang van het eerste nummer van de volgende jaargang een verslagje.

Ik noem het opzettelijk een "verslagje" omdat het onmogelijk, maar vooral volstrekt oninteressant, is een uitgebreid verslag te doen van de gehele vergadering. Ik bespaar U alle details die zo tussen half acht en acht uur aan de orde komen. Ik zal daarom moeten kiezen, dat betekend derhalve dat deze verslaggeving niet geheel objectief zal zijn. Ik verwacht dat U deze beperking op Uw lidmaatschap toeneemt.

Jan Veldhuizen

"HOE WERKT DE EUROPESE GEMEENSCHAP?"

door N. Wegter.

Het lijkt niet uitgesloten, dat vele lezers die bovenvermelde vraag krijgen voorgelegd, eerst met enige wanhoop zullen verzuchten er niet zeker van te zijn, of de E.G. überhaupt wel werkt. Zij verwijzen dan naar de krantenverhalen, die op smakelijke wijze berichten over de Brusselse bureaucratie "waar niks uitkomt en die toch veel geld kost". Of een dergelijke opvatting gerechtvaardigd is of niet, de lezer van de "Democraat" zal in dit bestek niet meer krijgen voorgeschoteld dan een - zeer onvolledige - beschrijving van de opzet van de Europese instellingen. Immers, inzicht daarin is voorwaarde om eventuele kritiek in zijn juiste proporties te kunnen beoordelen. Vandaar.

Eerst wat geschiedenis

De oprichters van de Europese Economische Gemeenschap (E.E.G.) en de Europese Gemeenschap voor Atoomenergie (Euratom) hebben in de Verdragen van Rome die in 1957 werden ondertekend en per 1 januari 1958 in werking traden, niet alleen de doelstellingen van die Gemeenschap vastgelegd, maar evenzeer nauwkeurig omschreven welke instellingen worden geacht "de vervulling van de aan de Gemeenschap opgedragen taken te verzekeren", en wel:

- de Commissie,
- de Raad van Ministers,
- het Parlement,
- het Hof van Justitie.

Overigens zij er op gewezen, dat reeds in 1951 het verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal (E.G.K.S.) werd ondertekend. Dit Verdrag van Parijs is als zodanig het directe gevolg van de verklaring van de Franse politicus Robert Schuman van 9 mei 1950 ('), die de Europese landen opriep te komen tot een Europese federatie van staten, waartoe allereerst het potentieel aan kolen en staal van de landen van Europa diende te worden gebundeld. Met de totstandkoming van dit EGKS-verdrag werden aldus de basis-industrieën van Frankrijk, de Bondsrepubliek, Italië en de Benelux-landen onder een enkele supervisie gebracht, nl. die van de "Hoge Autoriteit", bijgestaan door de Raad van Ministers, het Parlement en het Hof van Justitie. Daarmee werd in feite de basis gelegd voor de na-oorlogse Europese samenwerking, die haar vervolg vond in de al genoemde Verdragen van Rome.

Vanaf 1958 bestaat er een paralleliteit tussen deze verdragen en het EGKS-verdrag, welke nog steeds voort-

duurt, met dien verstande dat in 1967 de fusie van de Instellingen plaats vond, zodat er één Commissie en één Raad van Ministers overbleven, die dan verder alle bevoegdheden uitoefenen, waarmee de onderscheiden Instellingen voordien waren belast. Reedssinds 1958") waren het Parlement en het Hof bevoegd voor alle drie der Gemeenschappen.

De Commissie

De meest bekende instelling van de Gemeenschap is zeker de Commissie; door velen gezien als het dagelijks bestuur van Europa; en terecht: immers deze Commissie wordt geacht te waken over de nakoming van de verdragen; zij treedt op als uitvoerend orgaan, en is de initiatiefneemster van het Gemeenschapsbeleid. Om deze essentiële rol te kunnen vervullen is de Commissie samengesteld uit 13 leden, die voor de duur van 4 jaar door de regeringen van de Lid-staten worden benoemd, en die geacht worden hun ambt "volkomen onafhankelijk" uit te oefenen, slechts "in het algemeen belang van de Gemeenschappen".

Elk der Lid-staten heeft tenminste één onderdaan als lid van de Commissie, terwijl de grotere landen (Bondsrepubliek, Italië, Verenigd Koninkrijk en Frankrijk) elk met 2 personen zijn vertegenwoordigd. Tijdens de huidige zittingsperiode ('77-'80) vervult de Brit Roy Jenkins het presidentschap.

Elk lid der Commissie is met een of meerdere taakgebieden belast, zoals bijv. energiezaken, onderwijs, milieu, landbouw etc., daartoe bijgestaan door een serie van directoraten-generaal, vergelijkbaar met onze departementen. Deze ministeries zijn voor het overgrote deel in Brussel gevestigd, met als hoofdzetel het "Berlaymont"-gebouw, een extreem voorbeeld van moderne architectonische wansmaak. Aldaar huizen niet alleen de 13 leden van de Commissie, maar ook nog enige duizenden ambtenaren, terwijl nog eens zo'n 2000 hunner collega's hun kantoren hebben in enkele tientallen andere percelen, verspreid over de Brusselse Europa-wijk. Met inbegrip van de ca. 1500 ambtenaren die in Luxemburg zijn gehuisvest, plus de ca. 2000 ambtenaren die op de wetenschappelijke centra voor kernonderzoek (Euratom) in Ispra (Italië), Mol (België) en Bergen (Nederland), komt het er op neer dat de Commissie aan ruim 10.000 ambtenaren werk verschaft. Het totaal van hun salarissen maakt ca. 3% van het gehele EG-budget uit, een begroting overigens die voor het jaar 1978 is vastgesteld op een totaal van ca. f 34 miljard, dat is minder dan de helft van de begroting voor Nederland voor hetzelfde jaar.

De Europese ambtenaren, de "Eurocrateren", worden geacht in eendrachtige samenwerking ervoor zorg te dragen dat de

Commissie in staat is haar taak naar behoren uit te voeren. Dat is in de praktijk makkelijker gezegd dan gedaan: nog afgezien van de enorme taalproblemen (het feit dat er 6 officiële werktalen zijn, leidt ertoe dat zo'n kwart van het geheel der ambtenaren nodig is om de werkzaamheden uit te voeren die samenhangen met vertalingen!), is het elke dag weer duidelijk dat de Commissie moet worstelen tegenover de Lidstaten, om haar competentie te profileren. Diezelfde Lidstaten, d.w.z. de politici, zien ongaarne de nationale souvereiniteit aangetast, temeer niet, daar zij vooralsnog enkel via de landelijke stembus de rekening voor hun beleid krijgen gepresenteerd. Dat zal dus met behulp van de a.s. Europese verkiezingen anders worden.....

De Raad

De wegbereiders van Europa hadden blijk gegeven van visionaire ideeën, maar tegelijkertijd kan men hun gevoel voor realisme niet ontzeggen. Immers, zij beseften zeer wel dat een zekere overdracht van nationale bevoegdheden geen vanzelfsprekendheid zou zijn, ook niet wanneer de economische en politieke logica in die richting zou wijzen. Daarom werd er een Raad van Ministers ingesteld, die als zodanig over de uiteindelijke beslissingsbevoegdheid beschikt. Deze belangrijkste schakel in de besluitvorming bestaat uit vertegenwoordigers van de nog immer onafhankelijke regeringen der aangesloten landen. Afhankelijk van de aard van het onderwerp, komt deze Raad bij elkaar in haar hoedanigheid van Raad voor "Algemene Zaken", bestaande uit de ministers van Buitenlandse Zaken der Lidstaten, dan wel "Financiën", "Sociale Zaken", "Landbouw" etc. wanneer de betrokken vakministers naar Brussel komen. Daarnaast vindt drie keer per jaar de "Europese Raad" plaats, hetgeen neerkomt op een open gesprek "bij de haard" van de regeringsleiders, om de grote lijnen van de Europa-politiek uit te stippelen.

Is de Raad belangrijk, strikt autonoom is ze niet. Immers, de kern van de zaak is dat, hoewel de ministers de finale besluiten nemen, zij dit enkel kunnen doen op voorstel van de Commissie. Met andere woorden: geen Commissievoorstellen, dan ook geen besluiten. De centrale rol van diezelfde Commissie wordt in dit verband nog eens onderstreept door de Verdragsbepaling dat de Raad enkel met eenparigheid van stemmen van een Commissievoorstel kan afwijken.

Juist om de bestuurskracht in de Gemeenschap te vergroten, bepaalt hetzelfde Verdrag ook, dat de Raad (gekwalificeerde) meerderheidsbeslissingen kan nemen. Namelijk in die gevallen waar de Raad beslist in overeenstemming met het voorstel van de Commissie. De eerlijkheid gebiedt

hier haastig-aan toe te voegen, dat deze procedure in de praktijk zelden wordt toegepast. In verreweg de meeste gevallen tracht men unanimiteit te verkrijgen, om de harmonie niet te verstoren, en vooral ook om de "kleine" landen niet in de verdrinking te laten komen, wier stem in het Verdrag lichter is gewogen dan die van de grotere Lidstaten. Dat dit streven naar algehele overeenstemming in de praktijk wel leidt tot langdurige vergaderingen, zal wel geen verwondering wekken, daarvoor staan er immers vaak te grote - tegengestelde - belangen op het spel. Traditiegetrouw spannen de zittingen van de ministers van Landbouw daarbij de kroon; hun marathons ontaarden vaak in een ware uitputtingsslag voor alle betrokkenen, de wachtende journalisten niet uitgezonderd.

Het Parlement

Hoewel in de praktijk aangeduid met "Parlement", is het niet onbelangrijk eraan te herinneren, dat het Verdrag slechts spreekt van de "vergadering". Deze nuance is meer dan een loutere formaliteit. Immers zij brengt daarmee de beperkte macht van deze Instelling tot uitdrukking, beperkt maar beslist niet onbelangrijk: Immers, enkel aan diezelfde "Vergadering" moet de Commissie verantwoording voor haar beleid afleggen. Het Parlement is daarmee de controlerende instantie, als zodanig bevoegd om de Commissie naar huis te sturen (hetgeen overigens tot op heden nog nimmer is geschied). Het behoort ook tot de bevoegdheid van het Parlement het jaarlijkse budget van de Gemeenschap goed te keuren, zij het dan dat zij slechts amenderingen kan toepassen op een beperkt gedeelte der voorgestelde uitgaven, de z.g. niet-verplichte uitgaven die verband houden met de uitvoering van taken die niet rechtstreeks uit het Verdrag voortvloeien. Deze laatste uitgaven betreffen momenteel zo'n 20% van het Gemeenschapsbudget.

Het Verdrag geeft bovendien ook duidelijk aan, wanneer het advies van het Parlement dient te worden gevraagd, voordat de Raad van Ministers zich over een Commissievoorstel kan uitspreken. Echter ook in die gevallen waar het advies van het Parlement geen voorwaarde is, hecht de Commissie in de praktijk eraan, haar voorstellen aan de Europese Parlementairen voor te leggen. Aldus bestaat er een intensief contact tussen "Brussel" en het Parlement, met inbegrip van de verschillende commissies die de plenaire parlementaire zittingen voorbereiden, welke laatste elke maand gedurende een week plaatsvinden. Overbodig te vermelden hoeveel energie en improvisatievermogen er nodig is van deze parlementsleden (thans nog 198), om deze Europese job naar behoren uit te voeren naast hun taak van nationale volksvertegenwoordiger.

Die opdracht wordt er nog eens ongemakkelijker op wanneer men bedenkt dat, hoewel de hoofdzetel van het Parlement in Luxemburg zit, datzelfde Parlement drie maanden per jaar in Straatsburg vergadert. Ondanks al deze moeilijkheden moet gezegd, dat de rol van het Parlement met betrekking tot de opbouw van de Gemeenschap voortdurend in belang is toegenomen, dankzij hardnekkig volhouden van diezelfde parlementairen. Dit wordt onderstreept door het feit dat volgend jaar dan eindelijk de eerste rechtstreekse Europese verkiezingen zullen plaatsvinden, verkiezingen die reeds in het EGKS-Verdrag zijn voorzien. Dat was in 1951!

Het Hof

Het is nauwelijks vergeeflijk dat dit korte bestek slechts ruimte laat het belang van het Hof van Justitie voor de Gemeenschap te onderstrepen, zonder dat nader op een beschrijving van haar uitgebreide taken kan worden ingegaan. In feite ziet deze Instelling er al zo'n 25 jaar op toe, dat de Raad en de Commissie zich aan de regels van het gemeenschapsrecht houden, maar ook dat de regeringen en het publiek in het algemeen de verplichtingen die uit het gemeenschapsrecht voortvloeien respecteren. Deze delicate taak wordt uitgeoefend door een negental rechters - uit elke Lidstaat een -, bijgestaan door vier advocaten-generaal en een relatief kleine groep ambtenaren (280), wier hoofdzetel in Luxemburg is gevestigd.

Tot slot

Om deze tour d'horizon van de Europese machinerie compleet te maken, mag niet onvermeld blijven dat het Verdrag in twee organen heeft voorzien, die in vele gevallen dienen te worden geconsulteerd in verband met beleidsvoorstellen, te weten: het Sociaal-Economisch Comité en het Consultatief Comité van de Kolonies en Staalgemeenschap. In beide lichamen zijn zowel de werkgevers als de werknemers via hun organisaties vertegenwoordigd. Ook andere belangengroepen, zoals het midden- en kleinbedrijf, de boeren, en last but not least de consumentenorganisaties kunnen hier hun stem doen gelden. Dat er nog veel feilen kleven aan de institutionele opzet van de Gemeenschap, kan moeilijk worden ontkend. Met name het gebrek aan echte democratische controle tast in toenemende mate de geloofwaardigheid en de noodzaak van Europese samenwerking aan. Het Europees Parlement dient een echt Parlement te worden, de Commissie dient zich duidelijk politiek te profileren, de beraadslagingen in de Raad moeten doorzichtig gemaakt worden, etc. Uiteindelijk gaat het er immers om, dat de indivi-

duële burger zijn belangen kan herkennen in het wel en wee van "Brussel". Daarvoor zal nog veel harde politieke strijd nodig zijn, waaraan met name D'66 - binnen de Nederlandse context een uitgesproken pro-Europese partij haar bijdrage moet leveren. De komende Europese verkiezingen bieden daartoe een goede gelegenheid.

N. Wegter

') Die datum geldt sindsdien dan ook als "Schumandag", een feestdag dus voor de Europese ambtenaren, die dan ook prompt die dag thuis mogen blijven.

') Voor zover niet anders aangeduid bedoelen we in het vervolg van dit artikel met de EG zowel de EEG als Euratom en EGKS, en gaan we in principe uit van het EEG-Verdrag.

ingezonden brief

De (des)illusie van een congres

door: Piet van Kaam, D'66 Roosendaal.
(door de redactie sterk ingekort).

Na een illustratieve schildering van de voorpret van zijn eerste congres als democraat, beschrijft Van Kaam zijn verbazing dat er meer mensen in de wandelgangen verblijven dan in de congressaal en dat ook in de saal de discussie moeilijk te volgen is door al het geroezemoes om hem heen. En hij vervolgt:

'Zelfs gedurende belangrijke stemmingen kwam een groot gedeelte niet eens in de zaal en ik denk zelfs dat er mensen waren die in het geheel niet hebben meegestemd. Na afloop stelde ik mezelf twee vragen: Gaat dit altijd zo tijdens D'66-congressen en moet het op deze manier? De eerste vraag kon ik niet beantwoorden omdat dit mijn eerste congres was maar over de tweede zou ik het volgende willen opmerken. Na al het voorbereidende werk wat is verricht vind ik het niet passend om zo te congresseren.

Nu begrijp ik wel dat voor velen dit de enige gelegenheid is waar men elkaar ontmoet en informatie en ervaring kan uitwisselen. Maar laat men dan een minder volle agenda samenstellen zodat een korte koffiepauze 's morgens, 's middags en een wat langere lunchpauze mogelijk zijn. Dan wordt de tijd voor onderling contact, wat ik niet wil onderschatten, groter, maar kan een efficiënt congres onder strakke leiding met deelname van iedereen in de zaal plaatsvinden. Onder iedereen versta ik dan ook de partijbestuursleden en Tweede Kamer-vertegenwoordigers. Al met al ben ik een ervaring rijker maar een illusie armer.

ADVIESRAAD

In artikel 77 van het HR staat dat de Adviesraad gevraagd en ongevraagd advies geeft aan het HB en de fractie. Het geeft de indruk dat dan wijze mannen en vrouwen zich over een ingewikkelde materie buigen in rustige wijsheid een advies aanreiken. In de praktijk pakt dat soms wel anders uit. Het blijven uiteraard wijze Adviesraadleden, maar emoties zijn hen (gelukkig) niet vreemd. Zowel de vergadering van 25 november in Hilversum als die van 9 december in Rotterdam, gaven daarvan staaltjes te zien.

In Hilversum was het een brief van Jan Mulder, die hiertoe aanleiding gaf. Jan Mulder wilde nu wel eens weten hoe het met het polsen van kandidaten voor het Europees Parlement precies was gegaan. Een zaak die verder in deze Democraat wordt beschreven door Mulder, Kohnstamm en Glastra van Loon.

Een ander ontwerp van gesprek in Hilversum waren de Olympische Spelen 1980.

Marjolijn Driessen zat er mee in hoe de stellingname van D'66 moet zijn: Wèl of géén boycot van de Olympische Spelen in Moskou. Een deel van de Adviesraad was van mening dat dit probleem meer in z'n algemeenheid sport - politiek moest worden bekeken.

Het uiteindelijk resultaat was dat het HB binnen zes maanden met een notitie moet komen, waarin wordt afgewogen of het wenselijk en mogelijk is om internationaal (bijv. Engeland, V.S., Frankrijk, Japan, Bondsrepubliek) tot een boycot van de Olympische Spelen te komen.

Een kort verslag van de betrekkelijk korte vergadering van 25 november: de kandidaten voor het Europees Parlement stonden om 2 uur te trappelen om zich te presenteren.

Meer tijd te besteden hadden de Adviesraadleden in Rotterdam op 8 december jl., maar ook daar weer was de tijd te kort òf de agenda te overladden?

Zeer langdurig werd er gediscussieerd over de motie "wetsontwerp abortus provocatus". Zowaar was er nog een lid van de Adviesraad te vinden die van mening was de deze zaak nog niet voldoende doordacht was: Nu een motie aanvaarden over een wetsontwerp dat nog niet eens aan de Kamer was aangeboden, ging hem wat ver! De motie is met enkele wijzigingen er toch gekomen, met overgrote meerderheid. De tekst willen wij u niet onthouden.

"De adviesraad van D'66 in vergadering bijeen te Rotterdam op 9 december 1978

heeft kennis genomen

van de mededeling van de ministers de Ruiters en Ginjaar dat een wetsontwerp inzake abortus de goedkeuring van de ministerraad heeft gekregen

van de reactie van de fractie van D'66

overweegt

dat in genoemd wetsontwerp sprake is: van een blijvende strafbaarstelling van abortus provocatus

van een verplichte wachttijd voor de vrouw van vijf dagen

van een verplichte behandeling in een algemeen ziekenhuis na de dertiende week van de zwangerschap

overweegt voorts

dat abortus voor de vrouw een ernstige en ingrijpende zaak is waartoe zij zeker niet zomaar zal overgaan

is van oordeel

dat de eigen verantwoordelijkheid van de mens t.a.v. ingrijpende beslissingen algemeen erkend moet zijn

dat daaronder het eigen beslissingsrecht van de vrouw inzake abortus vanzelfsprekend begrepen is

dat abortus niet in de strafwet thuishoort

dat een gedwongen wachttijd moet worden afgewezen

dat een behandeling in een algemeen ziekenhuis slechts met vrije instemming van de vrouw mag plaats vinden

adviseert de fractie van D'66 alle genoemde opvattingen in de wetgeving tot uitdrukking te brengen.

en gaat over tot de orde van de dag

Fred Bol e.a.

Toen deze motie er eenmaal door was, gaf de motie om de abortus in het ziekenfondspakket op te nemen, geen aanleiding tot discussie meer.

De leden van de Adviesraad zijn ook nog met hun eigen reglement van orde bezig geweest. De zgn. "profielchets van een AR-lid" was bij een vorige vergadering al afgewezen; daar was geen behoefte aan, maar naar een reglement van orde waren wel oren. Dick de Boer had hiervoor een proeve gemaakt die door de aanwezigen driftig werd geamendeerd: "te veel macht aan de voorzitter", "meer aan het besluit van de vergadering over laten". Er uitgekomen is de adviesraad nog niet. Een volgende vergadering weer verder.

In de rondvraag werd ook het HB nog op het matje geroepen. De Adviesraad had zò gezegd dat er een stemadviescommissie voor de Europese kandidaten moest komen en dat was niet gebeurd!

Het hoofdbestuur lid, Hein van Oorschot, kreeg het er moeilijk mee. Het argument dat - zoals aanvankelijk werd verondersteld - er 3 bekende D'66-ers bovenaan de lijst zouden komen te staan (en goede wijn heeft geen krans) viel wat slecht. Het HB beloofde beterschap; het heeft lezing getrokken uit wat in en buiten de Adviesraad besproken is. Overigens was het HB van mening dat een stemadviescommissie een volgorde van kandidaten moet aanbevelen. Het geven van informatie over kandidaten is echter een taak van het HB. In het vervolg zal meer informatie over kandidaten worden gegeven. He-las wat dit nu niet meer mogelijk; evenmin - om praktische redenen - het verschuiven van de datum van de termijn van sluiting waar de Adviesraad ook nog om gevraagd had.

Als u dit verslag onder ogen krijgt, is de drukte rond de kandidaten voor het Europees Parlement verstomd. De bus is gesloten en 13 januari zullen we weten wie in de rij staan om de Europese D'66-ers te worden.

Kitty Warburg

OPROEP JONGEREN OVER D'66

Om een inventarisatie te maken van de knelpunten in het functioneren van jongeren binnen D'66 vragen we naar persoonlijke ervaringen hieromtrent. Positief en/of negatief, schrijf ze op en stuur ze ons toe zodat we er iets mee kunnen doen.

Opsturen voor 29 december 1978 aan: Huib Groenewegen Tooroplaan 114, Maassluis

Advertentie

Jelle Iedema opent zijn galerie
"DE STENEN PAOL"

op 7 januari 1979 om 14 uur met
"VROUWEN EN DE KUNST".

Werk van: Hans Dekker aquarellen; Fiety Meier collages en reliëfjes; Hermian Sneyders de Vogel edelsmeedkunst; Ank Spronk etsen; Willemien Tangel keramiek en textiele werkvormen.

Openingstijden woensdag en donderdag 14.00-21.00 uur, vrijdag 14.00-18.00 uur, zondag 12.00 tot 16.00 uur

Binnendijk 42, Huissen (onder Arnhem) tlf.085-252800.

SUBWERK GROEP MIDDEN OOSTEN

Tijdens de vergadering van 28 november jl. zijn ondermeer de volgende besluiten genomen.

1. De eindtekst van de nota 'De Arabische Boycot' is vastgesteld. Deze nota zal worden voorgelegd aan de werkgroep Buitenland en Defensie.
2. De sub-werkgroep doet geen uitspraak omtrent de oplossing van het Jeruzalem-vraagstuk. Wel zou bij de uiteindelijke regeling van de organisatie en bestuursvorm van de Westelijke Jordaan-oever Oost-Jeruzalem (de zgn. Oude Stad) geen uitzonderingspositie moeten innemen doch als gewoon onderdeel van bezet gebied moeten worden beschouwd. De annexatie wordt afgewezen.
3. De problematiek van Libanon zal door de sub-werkgroep in de komende tijd nader worden bestudeerd en een handzame notitie waarin de grote lijnen van de belangrijkste aspecten worden verwerkt zal worden samengesteld.

Volgende vergadering in het gebouw van de Tweede Kamer: dinsdag 16 januari 1979, aanvang 20.- uur.

Pim Peppelenbosch
coördinator.

CULTURELE MINDERHEDEN

De volgende bijeenkomst van de werkgroep zal worden gehouden

VRIJDAG 12 JANUARI 1979

om 19.30 uur in Het Stille Centrum "Hoog Catharijne", Goedevaldkwartier 545, Utrecht (vanaf de treinen tegenover Wimpy de trap op, op dakterras bij de 3e lantaarn rechts).

OPROEP

WERK GROEP SPORT EN RECREATIE

De Werkgroep Sport en Recreatie is weer van start gegaan. De Werkgroep heeft nog te weinig deskundige leden. Hierbij verzoeken wij D'66-leden die aan deze Werkgroep hun bijdrage zouden willen leveren zich op te geven bij de SWB-D'66.

Als voorlopige coördinator zal optreden:

R.G. Blesgraaf,
Aidastraat 15, Amstelveen,
tlf. 020-453023.

Opgave bij SWB D'66, tlf.070-453271.

SUBGROEP AFRIKA

Op woensdag 11 oktober heeft de vergadering van de subgroep besloten te streven naar de totstandkoming van een "Afrika-Nota".

Deze nota zal de volgende onderwerpen omvatten:

1. Een omschrijving van het belang van het Afrikaanse continent voor Nederland en Europa.
2. Een beschrijving van de ontwikkelingsrelaties met Afrika en de plaats van de Lomé-conventie in dit verband.
3. De Oost-West verhouding in Afrika.
4. De problematiek rond Zuidelijk Afrika
5. Mensenrechten.

Ten behoeve van de totstandkoming van deze nota zijn een aantal opstellen geschreven teneinde de dialoog over deze onderwerpen te bevorderen en specifieke standpunten te ontwikkelen.

Nieuwe leden die constructief een bijdrage willen leveren aan de totstandkoming van de nota en aan de dialoog zijn ten alle tijde welkom. De eerstvolgende vergadering van de subgroep zal plaatsvinden op woensdag 10 januari 1979, om 20.00 uur, Binnenhof 5 te Den Haag.

Kees Klompenhouwer,
coördinator
p/a Feyenoorddijk 63B
3071 HG Rotterdam
Tel: 010-856561

SUBWERK GROEP HOGER ONDERWIJS
EN UNIVERSITAIR ONDERWIJS

Op zaterdag 27 januari 1979 vindt in Amersfoort in Café restaurant "De Oude Tram" (naast het station) een bijeenkomst plaats van de subgroep Hoger Onderwijs en Universitair Onderzoek.

Op de agenda staan de volgende onderwerpen vermeld:

1. functioneren van de W.U.B.-structuur (met oog op de evaluatie van de commissie Bestuurshervorming, de Commissie Polak)
2. Nota Hoger Onderwijs voor Velen
3. sociaal-wetenschappelijk onderzoek (nota Peyenburg).

Over deze onderwerpen worden een aantal papers voorbereid.

Belangstellenden voor deze bijeenkomst worden verzocht contact op te nemen met J.J.B. Nijeboer,
Parklaan 25, Bilthoven
tel. 030-781242 (thuis)
tel. 071-148333 t.6496(ktr.)

STUDIEDAG INNOVATIE

Op 24 februari a.s. organiseert de SWB D'66 een studiedag over innovatie in Amsterdam. Onderstaand treft u de agenda voor die dag aan.

U kunt zich bij de SWB opgeven voor deze discussiedag. De inleidingen van de sectie-inleiders komen na 1 januari beschikbaar, zodat deze (al of niet in groepsverband) van te voren kunnen worden doorgenomen. In de Democratische die 1 februari bij u in de bus valt zullen nog nadere gegevens verstrekt worden over de inleiders en over de dag zelf. Tevens dient u zich voor de lunch op te geven (2 broodjes + 1 kop soep = f 8,30).

Geeft u snel op... er zijn maar 150 plaatsen!

Opgave bij SWB-D'66, tlf.070-453271.

Voorlopige agenda Studiedag Innovatie

24 februari 1978 in Krasnapolski, Amsterdam.

- 10.00 uur: Ontvangst met koffie.
10.30 uur: Opening door Jan Terlouw.
10.50 uur: W.Zegveld: Industriële vernieuwing als noodzakelijk element van het sociaal-economisch beleid.
10.20 uur: Koffie.
11.50 uur: .... ?: Innovatie en haar maatschappelijke voorwaarden.
12.20 uur: Opening van de sectie bijeenkomsten.
13.00 uur: Lunch in sectieverband.
14.00 uur: Verdere discussie in secties.
15.30 uur: Thee.
15.50 uur: Verslag van vijf secties.
16.40 uur: W.Beek: Samenvattende slottoespraak.
17.00 uur: Sluiting.

Secties:

- H.Cohen Jehoram: Juridische bescherming van innovatie.
C.le Pair: Rol van het universitair wetenschappelijk onderzoek
M.Engwirda: Rol van de overheid.
B.V.Nederveen: Rol bedrijfsleven.
H.Hutte: Arbeidsklimaat.

Ruud Stam
directeur S.W.B.D'66

WERK GROEP MENSENRECHTEN

De Werkgroep Mensenrechten zoekt nieuwe leden voor haar werkgroep. Belangstellenden kunnen contact opnemen met: R.J. Akkerman
Kerkstraat 61
Voorburg, tel.070-721724

Wat is regionieuws?

Is nieuws uit de regio, nieuws VAN de regio, of nieuws VOOR de regio? Academische vraag? Niet helemaal. Wanneer wij de kostbare kolommen van de Democraat gaan vullen met mededelingen omtrent data, plaats en agenda van vergaderingen van regio's en/of afdelingen dan is dat duidelijk bestemd voor de regio, dat wil zeggen voor een (klein) gedeelte van onze meer dan 13.000 lezers. Het is begrijpelijk dat vooral regiopenningmeesters op deze wijze hun portokosten proberen te drukken. Tot op heden is de redactie aan dit gerechtvaardigde verlangen tegemoet gekomen, soms zelfs ten koste van nieuws van de regio dat voor alle lezers van de Democraat was bestemd. Voor dat laatste regionieuws breken wij thans een lans. Want wat is in de conceptie van de redactie nieuws uit de regio? Dat zijn die gebeurtenissen, activiteiten, successen en zo meer, die (zich) dank zij, via, op initiatief van, rondom etc. Democraten in de regio hebben voorgedaan, ontwikkeld, afspeelden, tot stand kwamen, enzovoort. Echt nieuws uit de regio, dat is bijvoorbeeld dat op initiatief van een Statenlid van D'66 een regionaal woonwagengplan, dat al jaren ligt te sudderen, wordt vlotgetrokken. Dat door het optreden van een raadsfractie van D'66 de inspraak bij een ruilverkaveling echt goed wordt aangepakt. Dat door grondige voorbereiding van een groep Democraten de subsidiecriteria voor een of ander plaatselijk gebeuren na 10 jaar eens op de helling worden gezet in plaats van automatisch door te kruien. En dan nog niet zozeer dat deze dingen gebeuren, maar vooral hoe en waarom ze gebeuren. Kortom: feiten en cijfers van het democratisch gebeuren aan de basis, waar de rest van de partij wat aan heeft om het te weten. En de beoordeling van dat laatste moet u dan zonder frustraties aan de redactie overlaten. Critisch en kort in de vermelding, en als u dat bent dan mag u véél regionieuws insturen aan het redactie-adres. Wij zullen er even zuinig op zijn als het hoofdbestuur op het papier van de Democraat.

Redactie

REGIO OVERIJSSSEL

Op 21 oktober vergaderden + 30 regiolenen in Nijverdal, o.m. over het congres in Breda. Intensivering van de activiteiten in overlegorganen zoals bijv. al in de subregio Twente bestaat.

Er werd afscheid genomen van statenlid Andries Veldkamp die naar elders vertrekt.

Op 7 februari 1979 vergadert het regiobestuur met de subregio's over

NIEUWS uit de regio

HB-interimrapport over de organisatie van de partijstructuur.

Overijssel heeft er twee D'66-afdelingen bij, nl. Deventer en Wierden.

HB-lid Herman Schaper hield een inleiding over de problematiek rondom de verkiezingen voor het Europese Parlement.

REGIO UTRECHT.

De algemene Regio Vergadering van 24 oktober 1978 heeft een aantal nieuwe leden van het regiobestuur benoemd. Het regiobestuur is nu als volgt samengesteld:

Voorzitter: H.J. van Herwijnen,
Patrijzenlaan 11,
Maarn
Tel: 03432-1709

secretaris: G.J. Röhner,
Obbinklaan 48,
Utrecht

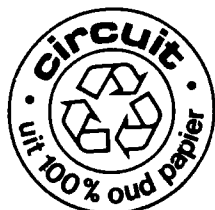
Tel: 030- 715002
penningmeester: C.Bruring,
Adr.v.Ostadelaan 27
Utrecht
Tel: 030-514526

Leden: L.Schutte-Boon, Ruwielstraat 1
Nieuwer ter Aar, tel: 02943-3921
J.C.Bauer, Woudenbergseweg 10,
Zeist, tel: 03404-18383
W.Ham, Vivaldiweg 72
Bunschoten, tel: 03499-3251
J.Lindenburg, Vogelweide 91,
Amersfoort, tel: 033-29955

Regio HB.lid: H.Strijker, Patrijzenlaan 20
Maarn, Tel: 03432-2869

Het Regiobestuur nodigt de leden van D'66 in de regio Utrecht uit tot het bijwonen van een Algemene Regio Vergadering, die gehouden zal worden op dinsdag 30 januari 1979 om 20.00 uur in het Jaarbeurscongrescentrum te Utrecht.

Op de agenda zal o.m. staan: de begroting 1979; bijdrage aan de afdelingen i.v.m. tekorten; beleidsintenties van het regiobestuur; verslaggeving van Provinciale Statenfractie, de Adviesraad en het Hoofdbestuur.

CONGRES REGIO ZUID-HOLLAND

Op 20 januari wordt in Den Haag, in Amicitia, Westeinde 15, het jaarlijks congres van de regio Zuid-Holland gehouden.

Conceptagenda

- 10.00 uur: Opening.
10.05 uur: Verkiezing van:
Congrespresidium
Notulencommissie
Stemcommissie
Kascommissie.
10.15 uur: Provinciale Statenfractie geeft inzicht in het gevoerde beleid.
11.55 uur: Een Rijnmondraadlid geeft inzicht in het gevoerde beleid.
12.10 uur: Een vertegenwoordiger van onze fractie in het Gewest Den Haag vertelt over het functioneren in het Gewest Den Haag.
12.15 uur: Regio-HB-lid bericht over zijn werk in de regio.
12.25 uur: Presentatie en kandidaten voor:
-voorzitter van de regio
-secretaris van de regio
- plaatsvervangend HB-lid.
12.35 uur: Opening van de stembussen.
12.35 uur: Lunch.
13.30 uur: Sluiting van de stembussen.
13.30 uur: Financiële verslag en verslag Kascommissie.
13.40 uur: Verkiezing Kascommissie.
13.45 uur: Korte verslagen van de voorzitters van de subregio's.
14.00 uur: Voorstellen tot verbetering van de structuur van de regio- en de subregio-besturen.
14.45 uur: Bestuurlijke herindeling provincie Zuid-Holland.
15.35 uur: Toespraak Tweede Kamerlid.
16.00 uur: Toespraak lijsttrekker Europese verkiezingen.
16.15 uur: Algemene politieke moties.
16.30 uur: Sluiting.

Toelichting:

1. Voor het congres komt in januari nog een Provinciale Democraat uit die via de afdelingen onder alle leden wordt verspreid.
2. Voor de functies van voorzitter regio en secretaris van de regio heeft het zittende regiobestuur respectievelijk kandidaat gesteld: Ruud Stam en Truus Rexwinkel. Voor de functie van plv. regio-HB-iiid is nog geen kandidaat gevonden.
3. Kandidaatstelling is open tot 2x 24 uur vóór het congres. Er kunnen ook tegenkandidaten worden gesteld.
4. Algemene politieke moties kunnen worden ingediend tot 14-dagen vóór het congres.

Ruud Stam
secretaris regio Zuid-Holland

REGIO NOORD-BRABANT.

In de Statenvergadering van 19 en 20 april 1979 zal de behandeling van de meerjarige beleidsnota plaatsvinden. De Provinciale Werkgroep zal deze beleidsnota bespreken op maandag 22 januari 1979. Deze openbare vergadering wordt gehouden in het Provinciehuis, Brabantlaan 1, Den Bosch. Aanvang: 19.30 uur.

Nieuwe voorzitter van de Provinciale Werkgroep is: Kees de Wit, Bruggerhuis 5, Leende. Tel. 04902-13286. Secretaris Provinciale Werkgroep: Marcel Prop, Spechtenweg 1, Grave. Tel. 08860-3597.

De voorzitter van de Staten-fractie is verhuisd. Het nieuwe adres van Ab Kloezen is: Philips de Goede str. 49, 2516 AE Den Bosch, Tel. 073-139497

UIT DE REGIO GELDERLAND

Nieuwe afdeling opgericht!!

Op 29 november jl. is in Zelhem te afdeling Oost-Gelderland opgericht. Deze afdeling is een afscheiding van Doetinchem e.o. en omvat het gebied Oost-Gelderland, dat niet tot de afdelingen Doetinchem, Winterswijk, Lochem, Zutphen of de Liemers behoort.

Met de besturen van de afdelingen Doetinchem en Winterswijk zijn afspraken gemaakt om sommige activiteiten, zoals bijv. de provinciale en/of landelijke politiek betreffend, gezamenlijk uit te voeren. Met de afdeling Lochem wordt hieromtrent nog overleg gevoerd.

Het secretariaat van de nieuwe afdeling berust bij Aly van Roekel, Potgierstraat 5 in Lichtenvoorde.

+++++

Grondslagen discussie

Het regiobestuur verzoekt de afdelingen de verslagen en conclusies van de in de afdelingen gevoerde of nog te voeren discussie omtrent de grondslagen van D'66, zoals is

voorgesteld door het HB, op te zenden naar het regio-secretariaat, zodat de verschillende verslagen samengevoegd kunnen worden en ter beschikking kunnen komen van belangstellenden en het SWB.

Dit geldt overigens ook voor andere rapporten van onderzoeken verricht door afdelingen, inleidingen door deskundigen, bijv. betreffende erfpacht, of de bijdrage van onze gemeenteraadsleden in de algemene beschouwingen in de gemeenteraden. Kortom, alles wat van belang is of kan zijn, buiten uw eigen afdeling, zendt het naar het regio-secretariaat, Kneppelhoutweg 12, Oosterbeek, zodat ook anderen er hun voordeel mee kunnen doen.

Donderdagavond 30 november jl. is in het Provinciehuis te Arnhem de Voorlopige Regionale Adviesraad (VRAR) van D'66-Gelderland geïnstalleerd door Regiovoorzitter Werner Uerz.

De taak van de VRAR omvat:

- 1) advies aan de statenfractie
- 2) " " " het regiobestuur
- 3) contacten tussen de afdelingen.
- 4) " met de 2e Kamerfractie

Het gekozen presidium bestaat uit:
Voorzitter: Cees Postema, Sophiaweg 97A
Nijmegen (080-234693)

Sekretaris: Harry Hendrickx
Kampweg 1, Harderwijk
(03410-13715)

Vicevoorzitter: Arnold Gerritsen
Trompstraat 15, Apeldoorn
(055-212123)

De statenfractie gaf een toelichting op de tot nu toe opgedane ervaringen. Daarbij kwamen o.a. ter sprake:

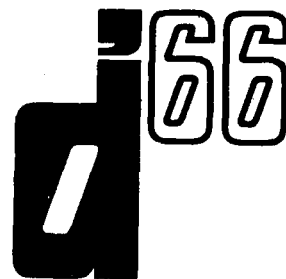
- a) IJsselburg bij Westervoort.
- b) inzage in ambtelijke verslagen door bezwaarmakende burgers.
- c) procedures i.z. streekplannen (afstemming raadsfrakties en statenfrakties)

Op de agenda van de volgende vergadering op 18 januari a.s. staan o.a.

a) vraagstuk gemeentelijke herindeling waarbij een 2e Kamerlid zal worden uitgenodigd.

b) Jongerenorganisatie binnen D'66.

Volgende vergadering: 18 januari '79 te 19.30 uur, Provinciehuis Arnhem.

EN

EUROPA

PROGRAMMA STUDIEDAG

Datum: Zaterdag 13 januari 1979

Plaats: Jaarbeurs Congrescentrum
in Utrecht

Aanvang: 10.15 uur

ONDERWERPEN:

1. Het Democratisch Europa
Inleider: Laurens Jan Brinkhorst
Voorzitter: Arjen Meij
2. Europa en de Derde Wereld
Inleider: Gerben Ringnalda
Voorzitter: Hans Labohm
3. Noodlijdende Sectoren: - hoe nationaal kunnen en mogen wij zijn -
Inleider: Jan Winter
Voorzitter: Walter Zegveld
4. Het Europees Landbouwbeleid
Inleider: Nico Wegter
Voorzitter: Guus Braakman

Sluiting: circa 15.15 uur

Circa 15.45 uur:

Toespraak van de D'66 lijsttrekker voor de Europese Verkiezingen

Plaats: Trianon, Oudegracht, Utrecht

Deelname aan de studiediebijeenkomst staat open voor alle leden van D'66 en is gratis. Informatie, inclusief discussiestellingen van de inleiders, zal aan de deelnemers worden toegezonden.

Opgave vóór 5 januari 1979 bij het D'66-secretariaat, Javastraat 6, Den Haag (tel. 070-467188 of 453271).

IK GEEF EEN JAAR LANG DE DEMOCRAAT WEG

aan:	van:
Naam:	Naam:
Adres:	Adres:
Plaats:	Plaats: .....

Ik betaal daarvoor f 25,- na ontvangst van een acceptgirokaart.

De ontvanger van het abonnement is door mij geïnformeerd.

U stuurt een begeleidend briefje met het eerste nummer.

(Gewenst hokje zwart maken)

Bon opsturen in gefrankeerde enveloppe naar D'66, Javastraat 6, 2585 AN 's GRAVENHAGE

U kunt ook bellen: 070 - 453271 of 070 - 467188.

Principieel praten is wel mooi, maar je verandert er de samenleving niet mee..!

Miljoenen Nederlanders willen een andere samenleving. Een samenleving met vrede. En zonder discriminatie. Een samenleving met een schoner milieu. Met meer inspraak. Meer democratie. En met meer kansen voor iedereen.

Dat vraagt verandering. Daarvoor is idealisme nodig. En strijd. Maar vooral macht. De macht van het aantal. De macht van het kapitaal. Het is dus wel even belangrijk om na te gaan, aan wie u uw (spaar)geld toevertrouwt.

De Algemene Spaarbank voor Nederland (de ASN) is voortgekomen uit de kring van de moderne arbeidsbeweging. Opggericht met het doel een vinger te krijgen in de financiële pap. Een vinger die zou kunnen en moeten uitgroeien tot een vuist in de strijd voor een betere samenleving.

De ASN, opgericht door het NVV en de Centrale, verloochent haar afkomst niet. Zij belegt de haar toevertrouwde 180 miljoen gulden van zo'n 55.000 rekeninghouders binnen de daartoe voorgeschreven richtlijnen, waarbij haar voorkeur uitgaat naar projecten van algemeen en sociaal belang. De ASN geeft dus rente zonder bijmaak!

**Algemene Spaarbank
voor Nederland**
Niet praten, maar doen... uit principe!

De ASN groeit gestaag. Maar om een vuist te kunnen maken is aanzienlijk meer nodig.

Wilt u meer weten over de ASN en haar vele spaarmogelijkheden? Stuur haar dan de hieronder afgedrukte bon ingevuld toe in een envelop met als adres:

Algemene Spaarbank voor Nederland,
Antwoordnummer 1188, 2500 WB Den Haag
(een postzegel is dan niet nodig!) Ook kunt u bellen: 070 - 47 01 81 (3 lijnen). Of bezoeken: Rijnstraat 28 in Den Haag (van 8.30 uur tot 17 uur).

Naam en voorletter(s): _____

Adres: _____

Code en woonplaats: _____

Wenst nadere inlichtingen over:

- de ASN in het algemeen
- de ASN-spaarrekeningen, gekoppeld aan de postrekening
- wenst tevens een formulier om een postrekening te openen
- het giraal-sparen (= sparen zonder boekje)
- de VROEG-BIJ-rekening (een unieke regeling voor jeugdigen van 0 t/m 17 jaar)
- het jeugdsparen De Zilvervloot (een regeling voor jeugdigen van 15 t/m 20 jaar)
- het termijnsparen (met opzegtermijn)
- het depositosparen (met een vaste looptijd)
- spaardeposito-bewijzen (met een vaste looptijd)

*s/vp aankruisen hetgeen u wenst